

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

' ACĀ'İBÜ'L - MAHLŪKĀT

I. CİLT

(İmlâ ve Ses Bilgisi-Metnin Transkripsiyonu)

(1-200 Varaklar Arası)

DOKTORA TEZİ

Engin YILMAZ

Enstitü Anabilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Kenan ACAR

Eylül 1998

**T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

'ACĀ'İBÜ'L-MAHLŪKAT

I. CİLT

(İmlâ ve Ses Bilgisi-Metnin Transkripsiyonu)

(1-200 Varaklar Arası)

DOKTORA TEZİ

ENGİN YILMAZ

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı : Yard. Doç. Dr. Kenan ACAR

Eylül 1998

T.C. SAKARYA UNIVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

'ACĀ'İBÜ'L-MAHLUKĀT

I. CİLT

(İmlâ ve Ses Bilgisi-Metnin Transkripsiyonu)

(1-200 Varaklar Arası)

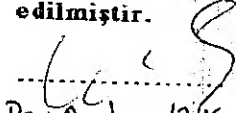
DOKTORA TEZİ

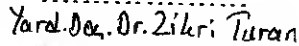
ENGİN YILMAZ

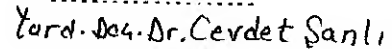
Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

Enstitü Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

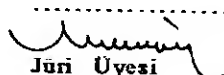
Bu tez .../.../... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Leyla Karahan
Jüri Başkanı

Yard. Doç. Dr. Zihri Turan
Jüri Üyesi

Yard. Doç. Dr. Cevdet Sanlı
Jüri Üyesi

Jüri Üyesi
Yard. Doç. Dr. Kerem Acar

Jüri Üyesi
Yard. Doç. Dr. Mehmet Kara

ÖNSÖZ

Doktora dönemi ders safhasını bitirdikten sonra danışman hocam Prof. Dr. Osman Nedim Tuna tez konumun tespiti için benden İstanbul'daki değişik kütüphanelere giderek araştırma yapmamı istedi. Ben de başta Süleymaniye Kütüphanesi olmak üzere Beyazıt Devlet Ktp., Millet Ktp., Köprülü Ktp., Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., Nuruosmaniye Ktp., Hacı Selimağa Ktp., İstanbul Üniversitesi Ktp. gibi belli başlı kütüphanelerde araştırma yaptım. Süleymaniye Kütüphanesi Nuri Arslanes nr. 128'de kayıtlı olan 'Acâ'ibül-mahlûkat adlı XIV. asra ait coğrafi eser üzerinde çalışmak istediğimi bu konuda uzman olan Prof. Dr. Günay Kut'un yanında hocama açtım. Günay Kut özellikle Nuri Arslanes nüshası üzerinde çalışmamı tavsiye etti. Hocam Osman Nedim Tuna da bu konuyu uygun görünce 'Acâ'ibül-mahlûkat'ın diğer nüshalarını araştırmaya başladım. İstanbul'daki belli başlı kütüphanelerin dışında TÜYATOK'u (Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu) da taradım. Eserin üç nüshasını tespit ettim.

'Acâ'ibül-mahlûkat Türk edebiyatında çok önemli bir yere sahiptir. Tarih boyunca Türk ve İran edebiyatlarında eserin çok sayıda tercümeleri yapılmıştır. Ayrıca eser sadece coğrafya tarihi olarak değil, astronomi, edebiyat, folklor, tıp, biyoloji gibi konularda da o devrin anlayışı içinde faydalanılacak bir eserdir. İslâm kozmogonisi ve İslâm kozmoğrafyası, İslâm astronomisi, eski anlayışa göre iklimler, madenler, ağaçlar ve otlara ait isimler, terimler ve inanışlar eserde sıkça geçmektedir. İşte bu tür kelimelerin dilimize kazandırılmasıyla önemli bir hizmet yerine getirilmiş olacaktır.

Bu çalışma dört bölüme ayrılmıştır.

Girişte unvanı olarak 'Acâ'ibü'l-mahlukat türü hakkında bilgi verdim ve Türk Edebiyatındaki 'Acâ'ibü'l-mahlukat tercümelerinin tasnifini yaptım.

İmlâ bölümünde metindeki bütün unsurların (harfler-unsürler-ekler) nasıl yazıldıkları; Arap imlâsıyla ve geçtikleri yer sayısı ile birlikte verdim. Ayrıca ilgili oranları tablolar ve grafikler hâlinde ortaya koydum.

Ses bilgisi bölümünde ise metnin fonetik yapısı (Metinde geçen ses hâdiseleri de tespit edilmek suretiyle) ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu bölüm bol örneklerle zenginleştirilmiştir.

Metin bölümü 5889 satırdan ibarettir. Harekeli bir metin olan eserde sık sık hareke yanlışlarıyla karşılaştım. Bu durumlarda dipnotla izahta bulundum. Ayrıca okunmada şüpheye düşüğüm kelimelerin -bilhassa kişi ve yer adları- sonuna soru işareti koydum.

Çözümlemeli Dizin'de metinde geçen toplam 55309 kelimenin tamamını değerlendirdim. Ortaya 7432 madde başı kelime çıktı. Metinde geçen bütün kelime, deyim, tamlama ve birleşik şekilleri geçtikleri yerlere göre ele alıp somuttan soyuta sıralandırmak suretiyle anlam farklarını tespit etmeye çalıştım. Birden fazla anlamı bulunan kelimelerle anlam itibarıyla muğlak ve sadece bu metne has kelimelerde örnek verme yoluna gittim. Ayrıca metnin sözlüğü ve Çözümlemeli Dizin birlikte verilmiştir. Çözümlemeli Dizin'de ekler alfabetik olarak sıralanmıştır.

Doktora ders safhası ile, tez döneminin önemli bir bölümünde yardım, ilgi ve hoşgörüsünü esirgemeyen değerli hocam **Prof. Dr. Osman Nedim Tuna**'ya ve onun ani rahatsızlığından sonra danışmanım olmayı kabul edip, bu görevi titizlikle yerine getiren **Yard. Doç. Dr. Kenan Acar**'a teşekkür etmek benim için zevkli bir görevdir.

Kendisine başvurduğum zaman beni hiçbir zaman geri çevirmeyen kıymetli hocam **Prof. Dr. Emine Gürsoy-Naskali**'ye, metin ve sözlük kısımlarında karşılaştığım bazı meselelerin çözümünde yardımcı olan hocam **Prof. Dr. Ahmet Topaloğlu**'ya, metinde geçen Arapça ibarelerde yardım eden **Prof. Dr. Ahmet Suphi Furat** ve **Yard. Doç. Dr. M. Emin Ertan**'a teşekkür ederim. Metnin indeksini almamda çeşitli zamanlarda buna yardımcı olan **Yard. Doç. Dr. Cevval Kaya**'ya, **Dr. Gülşen Seyhan**'a da minnettarım. Ayrıca benimle gece gündüz demeden büyük bir fedakarlık örneği göstererek çalışan, üzerimde çok büyük emeği olan değerli hocam **Dr. Lâtif Beyreli**'ye tesekkürü bir borç bilirim.

Engin YILMAZ

İÇİNDEKİLER

ONSOZ	III
İÇİNDEKİLER	VI
İŞARET VE KISALTMALAR	IX
TABLO VE GRAFİKLER	X
ÖZET	XVI
SUMMARY	XVII
GİRİŞ	1-12
1. İran Edebiyatında 'Acâ'ibü'l-mahlûkât	3
2. Türk Edebiyatında 'Acâ'ibü'l-mahlûkât	3
2.1. Türk Edebiyatında Tespi Edilebilen Tercümeler	4
2.2. Eserin Nüshaları	7
2.2.1. Düğünlû Baba Nüshası	7
2.2.2. Paris Nüshası	8
2.2.3. Üzerinde Çalıştığımız Nuri Arlasses Nüshası	9
2.2.3.1. Nüshanın Tavsifi	9
2.2.3.2. Eserin Konusu	10
2.2.3.3. Eserin Müellifi	11
İMLA	13-89
1. Ünlüler	13
1.1. a Ünüsü	13
1.2. e Ünüsü	16
1.3. ı Ünüsü	17
1.4. i Ünüsü	19
1.5. o Ünüsü	21
1.6. ö Ünüsü	22
1.7. u Ünüsü	23
1.8. ü Ünüsü	24
2. Üstüzler	25
2.1. b-p	25
2.2. c-ç	26
2.3. s'nin Yazımı	28
2.4. t-d	29
2.5. ğ	29
2.6. Bazı Özel Durumlar	30
2.6.1. Türkçe Kelime ve Eklerde Şedde Kullanımı	30
2.6.2. Türkçe Kelimelerde Tenvin Kullanımı	31
2.6.3. Yazılışı Bitişik Olan Ekler ve Kelimeler	31
2.6.4. Yazılışı Ayrı olan Ekler ve Kelimeler	32
3. Eklerdeki Ünlülerin Yazılışı	32
3.1. İsim Yapım ve Çekim Ekleri	32
3.1.1. İsim Yapım Ekleri	32
3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	32
3.1.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri	39
3.1.2. İsim Çekim Ekleri	41
3.1.2.1. Çokluk	44
3.1.2.2. İyelik Ekleri	44
3.1.2.3. Hâl Ekleri	49
3.2. Fiil Yapım ve Çekim Ekleri	54
3.2.1. Fiil Yapım Ekleri	54
3.2.1.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri	54
3.2.1.2. İkimden Fiil Yapım Ekleri	61
3.3. Fiil Çekim Ekleri	64
3.3.1. Kip Ekleri	64

3.3.1.1. Bildirme (Haber) Kipleri	64
3.3.1.2. Tasarlama Kipleri	68
3.3.2. Birleşik Kipler	74
3.3.3. Şahıs Ekleri	76
3.3.4. Bildirme Ekleri	79
3.4. Sıfat-fiiller	81
3.4.1. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri	81
3.4.2. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri	83
3.4.3. Gelecek Zaman Sıfat-Fiilleri	84
3.5. Zarf-Fiiller	85
3.5.1. Hal Zarf-Fiilleri	85
3.5.2. Zaman Zarf-Fiilleri	85
3.5.3. Bağlama Zarf-Fiilleri	88
SES BİLGİSİ	90-120
1. Ünlüler	90
1.1. Ünlü Değişimleri	90
1.2. Ünlü Uyumu	92
1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	92
1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	95
1.3. Eklerde Yuvarlaklaşmalar	96
1.3.1. Ünlüsü ahlında (Eski Türkçe devresinde de) Yuvarlak Olan Ekler	97
1.3.1.1. Zarf-fil Ekleri	97
1.3.1.2. Sıfat-fil Ekleri	98
1.3.1.3. Ettirgenlik Ekleri	98
1.3.1.4. Emir Eki	98
1.3.1.5. Bildirme Eki	99
1.3.2. Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşmış ekler	99
1.3.2.1. İyelik Eki	99
1.3.2.2. İlgi Eki	100
1.3.2.3. Sıfat Yapma Ekleri	100
1.3.2.4. Görülen Geçmiş Zaman Eki	101
1.3.2.5. Bildirme Eki	101
1.3.2.6. Geniş Zaman Eki	101
1.3.2.7. Zarf-fil Eki	102
1.4. Düzleşme ve Düzlük	102
1.4.1. -V	102
1.4.1.1. Yükleme hâli : +I	102
1.4.1.2. III. şahıs İyelik eki : +I	103
1.4.2. -KV	103
1.4.2.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki : +dl	103
1.4.2.2. Soru Eki	103
1.4.2.3. İyelik Eki : +sl	103
1.4.2.4. İsimden İsim Yapma Eki : +cl	103
1.4.3. -VK	104
1.4.3.1. Dönüştürme Eki : -(I)n	104
1.4.3.2. Edilgenlik Eki : -(I)l ve -(I)n	104
1.4.4. -KVK	104
1.4.4.1. Duyulan Geçmiş Zaman Eki : -miş	104
1.4.4.2. Fil çekimlerinde Teklik II. Şahıs Eki : -sin	104
1.4.4.3. Teklik II. Şahıs Bildirme Eki : +sin	105
1.4.4.4. Fil çekimlerinde Çokluk II. Şahıs Eki : +slz	105
1.4.4.5. Çokluk II. Şahıs Bildirme Eki : +slz	105
1.4.4.6. Teklik II. Şahıs Emir Eki : -gls	105
1.4.4.7. İsimden İsim Yapma Eki : +lck	105
1.4.5. -VKV (Filden İsim Yapma Eki : -lcl)	106

1.4.6. İki Hece-den Müttesekkil Ekler.....	106
1.4.6.1. Zarf-fil Ekleri.....	106
1.4.6.2. Gelecek Zaman Eki : -isAr.....	107
1.5. Ünlülerle İlgili Ses Olayları.....	108
1.5.1. Ünlü Türemesi.....	108
1.5.2. Ünlü Düşmesi.....	108
1.5.3. Hece Kaynasmaı.....	109
2. Ünsüzler.....	110
2.1. Tonullaşma.....	110
2.2. Erime.....	111
2.3. Yutulma.....	113
2.4. g'lerin Korunması.....	114
2.5. v>g Değişmesi.....	115
2.6. Sızıcılışma.....	115
2.7. Nasalisation.....	117
2.8. Göçme.....	118
2.9. İkizleşme.....	118
2.10. Ünsüz Düşmesi.....	118
2.11. Hece Yutulması.....	119
2.12. Ünsüz Benzeşmesi.....	119
METİN.....	121-292
SONUÇ.....	293
KAYNAKLAR.....	296
ÖZGEÇMİŞ.....	303
ÇÖZÜMLEMELİ DİZİN.....	304-718

İŞARET VE KISALTMALAR

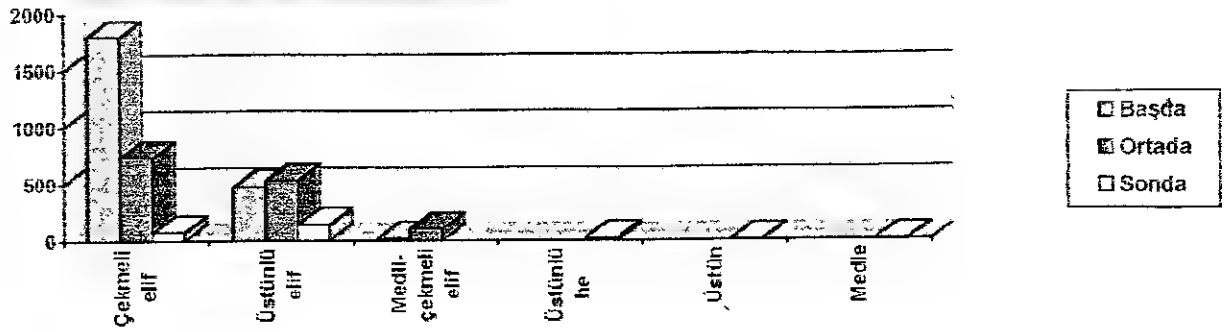
+	: İsim kök ve gövdelerini gösterir
-	: Fiil kök ve gövdelerini gösterir
<	: Kelimenin nereden geldiğini gösterir
(?)	: Kelimenin okunuşunun veya anlamının şüpheli olduğunu gösterir
[]	: Metinde tarafımızdan yapılan tasarrufları gösterir
A	: a, e ünlüleri
Ar.	: Arapça
bağ.	: Bağlaç
bk.	: Bakınız
ed.	: Edat
ETk.	: Eski Türkçe
F.	: Farsça
İ ₂	: i, î ünlüleri
İ ₄	: i, î, u, ü ünlüleri
K	: Ünsüz (Konsonant)
ktp.	: Kütüphane
nr.	: Numara
TDK	: Türk Dil Kurumu
U	: u, ü ünlüleri
ünl.	: Ünlem
V	: Ünlü (Vokal)
Yun.	: Yunanca

TABLO VE GRAFİKLER

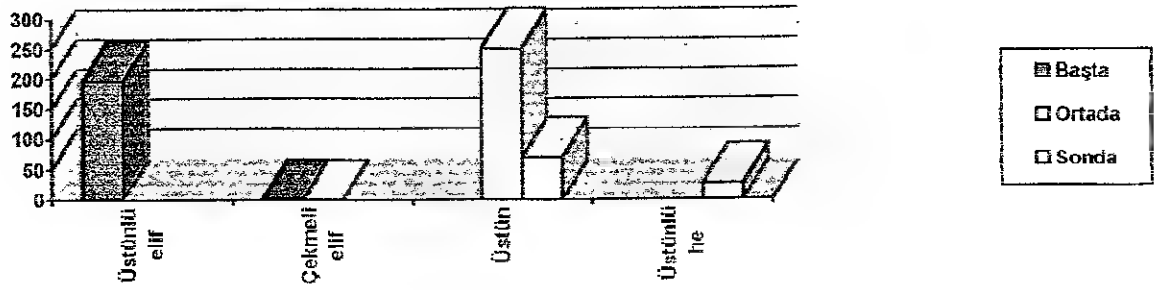
KELİMELERDE ÜNLÜLERİN YAZILIŞINI GÖSTEREN TABLO VE GRAFİKLER

A ÜNLÜSÜ	Çekmeli elif	Üstünlü elif	Medli-çekmeli elif	Üstünlü he	Üstün	Medle
Başta	1802	478	19			
Ortada	742	533	105			
Sonda	77	144		23	5	4
E ÜNLÜSÜ	Üstünlü elif	Çekmeli elif	Üstün	Üstünlü he		
Başta	196	3				
Ortada		1	251			
Sonda			70		27	
I ÜNLÜSÜ	Esre	Dik esreli ye	Esreli elif	Dik esre	Esreli ye	Elif ve Dik esreli ye
Başta			30			2
Ortada	137	120		20	2	
Sonda	17	192				
İ ÜNLÜSÜ	Esre	Dik esreli ye	Esreli elif	Dik esre	Esreli ye	Elif ve Dik esreli ye
Başta			397			1148
Ortada	557	931		132	5	
Sonda	137	776				
O ÜNLÜSÜ	Elif ve ötreli vav		Ötreli elif	Ötreli vav	Ötre	
Başta	1775		3			
Ortada				331	32	
Sonda				91		
Ö ÜNLÜSÜ	Elif ve ötreli vav		Ötreli elif	Ötreli vav	Ötre	
Başta	152		12			
Ortada				612	45	
Sonda						
U ÜNLÜSÜ	Elif ve ötreli vav		Ötreli elif	Ötreli vav	Ötre	
Başta	492		3			
Ortada				706	41	
Sonda				330		
Ü ÜNLÜSÜ	Elif ve ötreli vav		Ötreli elif	Ötreli vav	Ötre	
Başta	309		1			
Ortada				114	166	
Sonda	213			213	3	

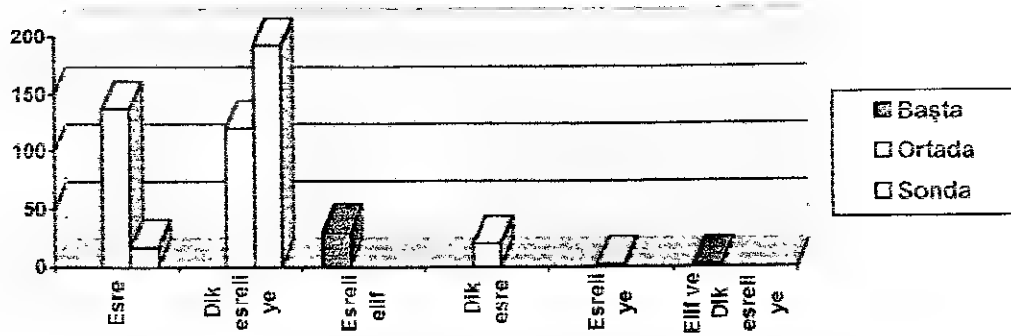
Tablo 1. Kelimelerde Ünlülerin Yazılışı

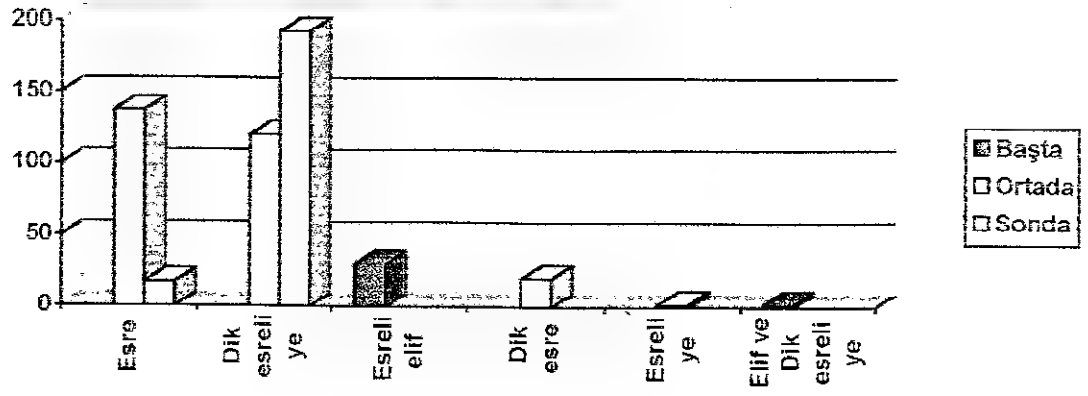
Grafik 1. A UNLUSU

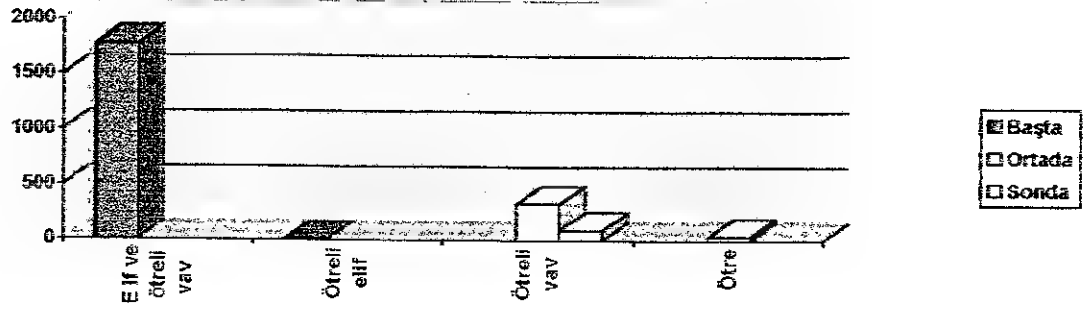
Grafik 2. E UNLUSU

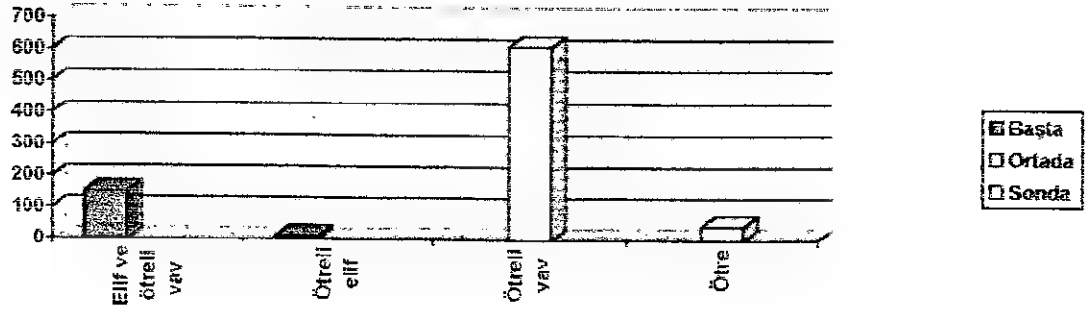
Grafik 3. I UNLUSU

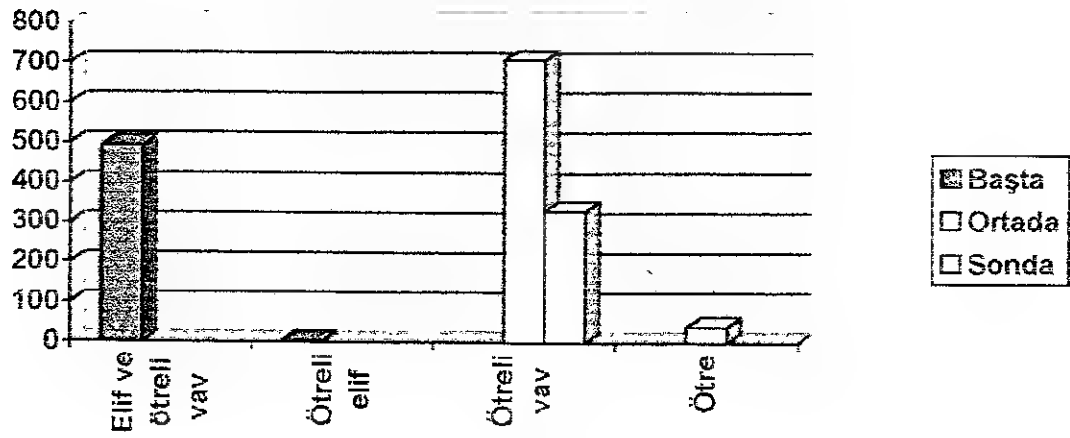
Grafik 4. I ÜNLÜSÜ

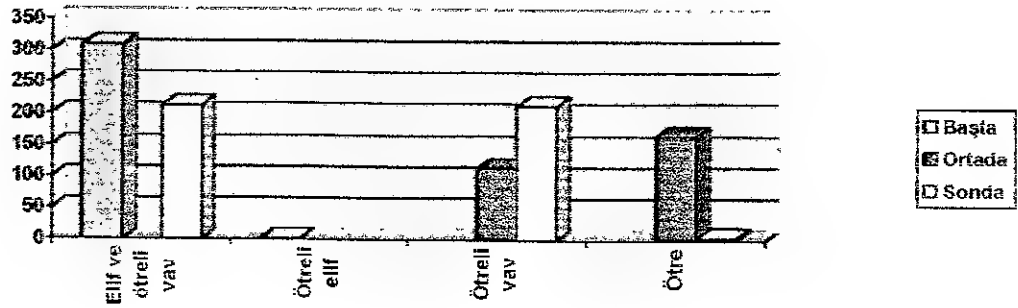
Grafik 5. O ÜNLÜSÜ

Grafik 6. O ÜNLÜSÜ

Grafik 7. U ÜNLÜSÜ

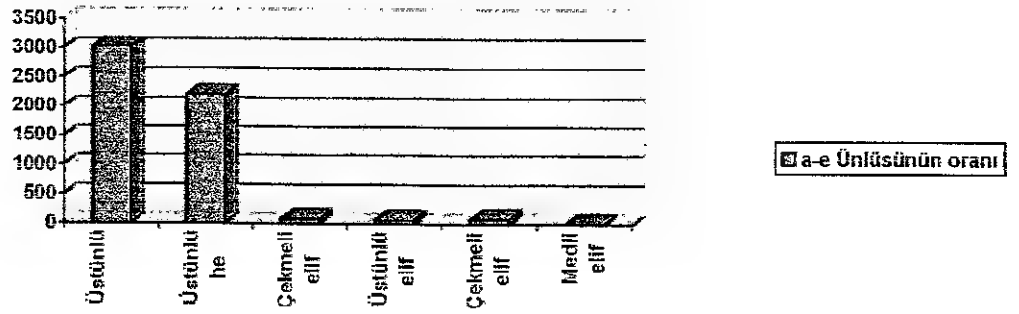

Grafik 8. U ÜNLÜSÜ

EKLERDE ÜNLÜLERİN YAZILIŞINI GÖSTEREN TABLO VE GRAFİKLER

Üstünlü	Üstünlü he	Çekmeli elif	Üstünlü elif	Çekmeli elif	Medli elif
3024	2204	88	73	88	10

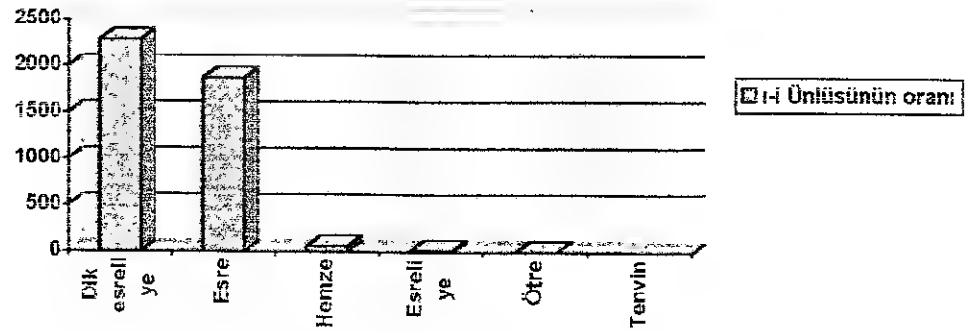
Tablo 2. a-e Ünlüsü

Grafik 9. a-e Ünlüsü

Dik esreli ye	Esre	Hemze	Esreli ye	Ötre	Tenvin
2292	1878	59	17	3	2

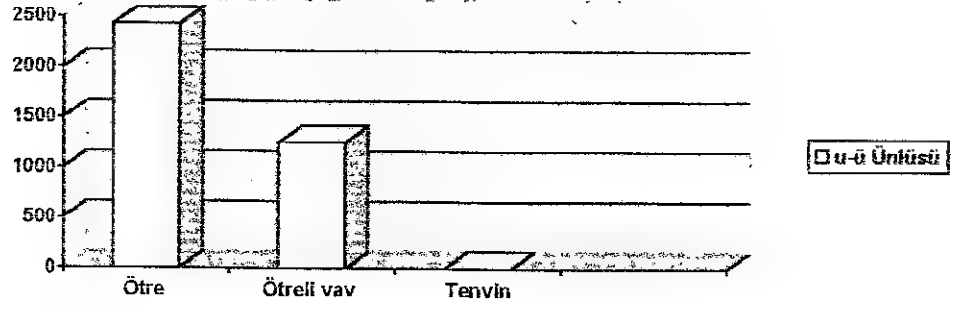
Tablo 3. ı-i Ünlüsü

Grafik 10. ı-i Ünlüsü

Ötre	Ötreli vav	Tenvin
2432	1254	6

Tablo 4. u-u Ünlüsü

Grafik 11. u-ü Ünlüsü

ÖZET

'Aca'ibul-mahlukat Türk edebiyatında çok önemli bir yere sahiptir. Zira eserin tarih boyunca Türk ve İran edebiyatlarında çok sayıda tercümeleri yapılmıştır. Ayrıca eser sadece coğrafya tarihi olarak değil, astronomi, edebiyat, folklor, tıp, biyoloji v.b. sahalarda bilgiler ihtiva eden bir kitaptır. İslâm kozmogonisi ve İslâm kozmoğrafyası, İslâm astronomisi, eski anlayışa göre iklimler, madenler, ağaçlar ve otlar, eski inanışlar eserde sıkça geçmektedir. Transkripsiyonun yanında, metnin inlâ ve noktalamasının yapılması yoluyla da eser bir anlamda yorumlanmış olmaktadır.

Osmanlı Türklerinde ilk coğrafya eseri olması, eserin önemini daha da artırmaktadır. 'Aca'ibul-mahlukat'ta geçen coğrafya, astronomi, tıp, klimatoloji, zooloji, botanik, folklor ile ilgili kelimelerin dilimize kazandırılmasıyla önemli bir hizmetin yerine getirildiği kanısındayız. Ayrıca eserin çözümlemeli diziniyle birlikte yapılan sözlüğü de dönemin kelime hazinesine ıstık tutacak niteliktedir. Çalışmanın bu kısmında ekler alfabetik olarak sıralanmıştır.

SUMMARY

'Acâ'ibü'l-mahlûkât has a very important place in Turkish literature. Because it had various translation in Turkish and Persian Literature in the history. The book contains not only geographical history but also astronomy, literature, medical sciences, biology etc. The subjects such as Islam cosmogony, Islam cosmogeography, Islam astronomy, trees, old beliefs were frequently used in the book. Beside the transcription orthography comments were made in the script.

'Acâ'ibü'l-mahlûkât had a different importance that it was the first geographical work in the Ottoman Turks. We beleive that it was an involved in the book. important job to bring the words about medical sciences, astronomy, zoology, botanic and etc. Into our language also the dictionary of the work is valuable in the sense that it will lighten the verbal strenght of its time. IN the section of study, the suffixes were given in alphabetical order.

GİRİŞ

Eskiden coğrafya ve seyahatla ilgili kitaplara genellikle *Takvīm-ı buldān*, *‘Acāibu’l-buldān*, *‘Acāibu’l-Hind*, *‘Acāibu’l-mahlukat*, *‘Acēbu’l-‘ucāb*, *‘Acēbu’l-acāyib* gibi isimler verilirdi. Buradaki "‘acayib" kelimesi "Harikalar, görülmemiş ve duyulmamış garip şeyler" anlamına gelmektedir. Bu tür eserlerden bazıları ise sadece birer coğrafya ve seyahat kitabı olmakla kalmayıp pek çok kozmografik ve mitolojik bilgileri de ihtiva etmektedir.

İslamı edebiyatların ortak eseri olan ve çeşitli zamanlarda Türkçeye tercüme edilen *‘Acāibu’l-mahlūkāt* ve *Garāyib-i mevwūdat* adlı eser yazma katalog hazırlayanları tarafından ya coğrafi eserler ya da ansiklopedik eserler konu başlığı altında gösterilmektedir (KUT, 1985:183). Belki de eseri Franz Taeschner gibi coğrafya tarihi içinde mutalaa etmek daha doğru olacaktır.

Zekeriya bin Muhammed el-Kazvini'ye (Ö. 682/1283) ait olan *‘Acāibu’l-mahlūkāt* ve *Garāyib-i mevwūdat* adlı coğrafik ve kozmografik eser ise kendi türü içinde çok beğenilmiş, bilhassa Farsçaya ve Türkçeye yapılan çok sayıda (aynen veya muhtasar) çevirileriyle Fars ve Türk edebiyatlarında muhim bir yer tutmaktadır (İZGİ, 1997: 252).

‘Acāibu’l-mahlūkāt’ın konusu aslında Yunan'dan gelmiştir. Gerek Arap edebiyatında gerekse İran edebiyatında bu konuda eserler yazılmış; Aristo'nun Teofrast'ın ve meşhur coğrafya bilgini Batlamyos'un eserlerinin bir özü verilmeye çalışılmıştır (KUT, 1985:183).

Ne var ki bu konu Arap ve İran edebiyatlarında Kazvini'den daha önce ele alınmıştır (KUT, 1988:315). Örnek olarak; İbnü'l-Esir 'İzzeddin el-Cezeri'nin (Ö. 630/1233) Tuhfetü'l-'acâyib ve Tuhfetü'l-ğarâyib (ÇELEBİ, 1972: I/369) adlı Arapça eseri ve Kazvini'den bir asır önce yaşayan Muhammed bin Mahmud et-Tûsi es-Selâmî'nin yazdığı aynı adı taşıyan eser gösterilebilir (ÇELEBİ, 1972:II/1127).

Kazvini eserini dört mukaddime, iki makale ve bir hatime üzerine tertip etmiştir. Mukaddimelerin birincisinde acâib in izahı, ikincisinde mahlukatın taksimi, üçuncüsünde garib kelimesinin manaları, dörduncüsündeyse mevcudatın taksimi bulunmaktadır. Dört mukaddimeden sonra asıl mevzuya giren Kazvini birinci makalede ulviyyât (ay altı alemi) ile ilgili bilgiler verir. İkinci makale ise suffiyyât (ay altı alemi) ile ilgilidir. Hatime kısmında ise denizlerin ve karaların acâyibinden bahsedilir (KUT, 1988:315).

el-Kazvini gözlem ve değerlendirme nitelikleri dolayısıyla "Ortaçağın Herodotu veya Arapların Plinos'u" diye adlandırılmış, kitapları kaynak olmuştur (ADIVAR: 1982:29). Kazvini '*Acâibu'l-mahlûkât*' hazırlarken, Câlîzin *Kitâbü'l-hayevân* ından, Aristo'nun *Historia Animalium* adlı eserinin Arapça tercümesi olan *Kitâbü'l-hayevân*dan, Ebû Hâmid el-Gırnâtî ve Muhammed bin Mahmud et-Tûsinin eserleri başta olmak üzere yirmi kadar kitaptan faydalanmıştır (İZGİ, 1997:252).

'*Acâibu'l-mahlûkât*' ın mevcut yazmaları muhtasar ve mufassal olmak üzere birbirinden farklı dört ana kola ayrılmaktadır (KUT, 1988:315). Eser Wustunfeld tarafından 1848'de Göttingen'de basılmıştır. H. Etne'nin Almanca çevirisi ise 1868 yılında Leipzig'te basılmıştır (İZGİ, 1997:252).

1. İRAN EDEBİYATINDA 'ACAİBÜ'L-MAHLUKAT

Ebu'l-Huseyin Abdurrahman bin Omer es-Sûfi'nin 347 de (984-85) yazdığı '*Acāibu'l-mahlukat*', Ebu'l-Mueyyed-i Belhi'ye atfedilen ve günümüze kadar ulaşmayan '*Acāibü'd-dunyā*', Muhammed bin Eyyüb et-Tâberi tarafından yazılan '*Tuhfetu'l-garāyib*' ve Muhammed bin Mahmud et-Tûsi'nin yazdığı '*Acāibu'l-mahlūkāt*' ve '*Garāyib-i mevcudat*' adlı eseri Kazvini'den çok önce bu konuya ne kadar önem verildiğini ortaya koymaktadır (KUT, 1988:316).

Uzerinde çalıştığımız nushanın tertibine de aynen uymakta olan et-Tûsi'nin '*Acāibu'l-mahlūkāt*' ve '*Garāyib-i mevcudat*' adlı eseri M. Sımda tarafından neşredilmiştir. et-Tûsi eserini Selçuklu sultanlarından Tuğrul bin Arslan'a ithaf etmiştir. Süleymaniye Ktp. Fâtih nr. 4174'de kayıtlı olan nusha minyaturludur. et-Tûsi'nin tertibi Kazvini'nin tertibiyle farklılıklar göstermektedir. Zira Kazvini eserini dört mukaddime, iki makale, ve bir hâtme üzerine tanzim etmiştir. Oysa Ahmed et-Tûsi eserini on rukne ayırmıştır. Rukunler de kendi aralarında fasıllara ayrılmıştır. Rukunler şu konulardan teşekkul etmiştir: Göklerdeki acayıpler, yerdeki acayıpler, arzın acayıpleri, denizler, ırmaklar, dağlar, değerli ve değersiz taşlar, kayalar, beldeler, mescidler, kiliseler, sinagoglar, ağaçlar, otlar, bitkiler, ilaçlar, Kazılmış suretler: İnsanlar, cinler, devler, kuşlar, deniz ve kara canavarları.

İran Edebiyatında bir de Kazvini'den yapılan '*Acāibu'l-mahlūkāt*' tercümeleri vardır. Bunlar da kendi aralarında tam, muhtasar ve serbest olmak üzere üç gruba ayrılır (KUT, 1988:316).

2. TÜRK EDEBİYATINDA 'ACAİBÜ'L-MAHLUKAT

Türk Edebiyatındaki '*Acāibu'l-mahlūkāt*' tercümeleri Kazvini'den ve İran Edebiyatındaki diğer örneklerden alınarak yapılmıştır. Franz Taeschner '*Acāibu'l-*

mahlūkāt ve *Garāyib-i mevcudat*'ın Ahmed Bican tarafından yapılan tercumesinin Osmanlı Türklerinde coğrafya ile ilgili ilk eser olduğunu belirtmektedir (TAESCHNER, 1926:271). Ahmed Bican Kazvini'nin eserini hulusa olarak ve serbest bir şekilde 1453 yılında Gelibolu'da tercüme etmiştir (ÇELEBİOĞLU, 1997:50). Oysa *'Acāibü'l-mahlūkāt* ın daha önceden 14. asır başlarında Rükne'ddin Ahmed tarafından bir tercümesi yapılmış ve Çelebi Sultan Mehmed'e takdim edilmiştir (ADIVAR, 1982:28, BALTAÇIOĞLU, 598). Hatta J.H. Kramer'e göre Kazvini'nin eserini Türkçeye çevirerek Çelebi Sultan Mehmet'e takdim eden Rukn al-Din Ahmed vasıtasıyla belki ilk defa olarak arzun yuvarlaklığı mefhumu Osmanlı-Türk eserlerine geçmiştir (KRAMER, 1988:202-220). İkinci tercüme ise Ahmed Bican'a ait olan tercümedir.

Ayrıca *'Acāibü'l-mahlūkāt* konusu üzerinde Yard. Doç. Dr. Osman Yıldız da bir yüksek lisans çalışması yapmıştır.

2.1. TÜRK EDEBİYATINDA TESPİT EDİLEBİLEN TERCÜMELER

İstanbul Univ. T.Y. Ktp. nr. 524 te kayıtlı bulunan *'Acāibü'l-mahlūkāt* Ali bin Abdurrahman tarafından Kazvini'nin eserinden tercüme edilmiştir. Edirne'nin fethinden sonra yazılan *'Acāibü'l-mahlūkāt* Ali bin Abdurrahman'ın kendi gözlemlerine ve daha önceki muelliflerin özellikle de Kazvini'nin yazdıklarına dayanarak kaleme almıştır (AK, 1993:50-66). Adnan Adıvar F. Taeschner'i Ali bin Abdurrahman hususunda eleştirmektedir: " Meselâ henüz Bursa payitaht iken fakat Edirne feth olunduktan sonra Ali bin Abdurrahman adında gayet finalist bir adamın yazdığı ve adını *'Acāib-i mahlūkāt* koyuverdiği eseri bile Türklerin en eski coğrafyası diye zikretmiştir" (ADIVAR, 1982:29).

Yazıcıoğlu Ahmed Bican'ın tercümesi, Türk Edebiyatında en çok tanınan ve muhtasar olması dolayısıyla da en çok okunan *'Acāibu'l-mahlūkāt* tercümesidir. Eserin pek çok nüshası bulunmaktadır. Yine A. Bican'a ait olan *Durr-i Mekkūn* adlı eser de birçok kütüphanede *'Acāibu'l-mahlūkāt* ile karıştırılmıştır (KUT, 1988:317). A. Bican Zekerîya bin Muhammed el-Kazvîni'nin aynı addaki kozmografya, coğrafya ve biyolojiye dair Arapça eserinin hülâsa şeklinde ve serbest bir tercümesi olan *'Acāibu'l-mahlūkāt*'ını 857/1453'te Gelibolu'da tamamlamıştır (ÇELEBİOĞLU, 1997:50). Kimi *'Acāib-i mahlūkāt* nüshalarında Ahmed Bican'ın ismi geçmez. Fakat muhtevadan eserin onun tercümesi olduğu anlaşılmaktadır.

En önemli *'Acāibu'l-mahlūkāt* tercümesi olan Surûrî tercümesi Şehzade Mustafa'nın hocası olan ve "Surûrî-i kadim" lakabıyla bilinen Mustihuddin bin Şaban (ö. 999/1561) tarafından yapılmıştır (BURSALI M. TAHİR EFENDİ, 1914-15:225-226). Şehzade Mustafa'nın Mekkeli bir tuccardan bir kitap satın alıp hocasından bunun tercümesini istemesi üzerine Surûrî eseri tercüme etmeye başlar. Bu eser Kazvîni'nin eseridir. Ancak *Kitābu 'Acāibu'l-mahlūkāt ve garāib-i mevcudat* adıyla 1552 yılında başlayan bu çalışma 'zurafa' maddesine gelince Şehzade Mustafa'nın babası tarafından öldürülmesi Surûrî'yi öylesine sarsar ki tercümeyi olduğu yerde bırakarak inzivaya çekilir (TSMK, III. Ahmed, nr. 3632 ve ADIVAR, 1982: 89). Bursalı M. Tahir'in verdiği bilgiye göre de bu tercümenin 147 parça resmi hâvi bir nüshası da Enderun-i Humâyun'da Revan Odası kütüphanesinde mevcuttur (BURSALI M. TAHİR EFENDİ, 1914-15:348). Rodosizâde Mehmed bin Mehmed (ö. 1701) tercümeyi tamamlamış (Arkeoloji Müzesi Ktp. nr. 529) ve 1685 yılında IV. Mehmed'e takdim etmişse de onun kadar başarılı olamamıştır (AK, 1993:50-66).

Bosna kadısı Mevlânâ Gınâî tarafından yapılan tercimeden sadece Kâtip Çelebi bahseder (KUT, 1985:191). Muellif İbn Esir'in *Tuhfetü'l-'Acâib* adlı eserini *Mîrat-ı Kâinat* adıyla tercume etmiştir (ÇELEBİ, 1972:1327).

Eyyub bin Halil tarafından 1569 yılında yapılan tercume. Bir mushafı Viyana'da bulunan bu esere aynı zamanda Tezkiretü'l-'acâib ve Tercemetü'l-ğaraib de denilmektedir (FLUGEL: II, nr. 1440).

Huseyin Efendi bin Muhammed Mustafa'nın 1697'de tamamladığı tercumenin varlığını ise Rieu kataloğundan öğrenmekteyiz (RIEU, 1888:107-a). Kazvîni den tam tercume olanbu eserin adı *Mîr'ât-ı 'Acâibu'l-mahlûkât ve Keş-i ğarâyibu'l-nevendi*'dir.

1701 yılında yapılan Mehmed bin Mehmed Rodosi-zade tercumesi. Muellif mütercim Surûn nin yarım bıraktığı tercumeyi tamamlamıştır.

British Library'de 7893 nr.da kayıtlı bulunan mütercimi bilinmeyen bir *'Acâibu'l-mahlûkât* tercumesi. Bu tercume aslında İbnü'l-Verdi'nin Haridetü'l-'Acâib'inin tercumesidir. (RIEU: 1888, 7893).

Muellifi meçhul bazı uç ayrı *'Acâibu'l-mahlûkât* daha vardır ki biri Berlin Kutuphanesinde diğeri Suleymaniye Kutuphanesi, Hacı Mahmud 5382 numarada, üçuncüsü ise Irak, Vakıflar Kutuphanesi 9668 numarada ve Suleymaniye Kutuphanesi Arşiv nr. 2498 de kayıtlıdır. Çağatay Türkçesi ile yapılan bir tercime Uppsala Univ. Ktp. nr. 630'da kayıtlıdır.

Benim üzerinde çalıştığım tercumenin mütercimi, İ.H. Uzunçarşılı (UZUNÇARŞILI, 1961:537), E. Blochet (BLOCHET, 1933:1339), A. Adıvar

(ADIVAR, 1982:14), A. Çelebioğlu (ÇELEBİOĞLU, 1997:50), J.H. Kramer (KRAMER, 1988:202-220) tarafından Rukneddin Ahmed olarak gösterilmektedir. Günay Kut'a göre ise muellif hususu ihtilâfıdır: "Eserin Paris nüshasını göremediyseniz de kanaatimizde metinde geçen Rukneddin bir dua cümlesine bağlı olarak *dinin rukni*, demektir ve padişaha bu dua yapılmaktadır" (KUT, 1985:188). Üzerinde çalıştığımız Süleymaniye Ktp. Nuri Aralases nr. 128'de kayıtlı bulunan *'Acāibü'l-maḥfūkāt* 2-b'de geçen "ruknuddin" ibaresi dinin ruknu manasına gelebileceği gibi Rukneddin Ahmed'e bir telmih de olabilir. Yani tevriyeli bir kullanım ihtimali de gözden uzak tutulmamalıdır.

2.2. ESERİN NÜSHALARI

2.2.1. Düğümlü Baba Nüshası

Eserin ikinci nüshası ise yine Süleymaniye Kütüphanesi'nde Düğümlü Baba nr. 556'ya kayıtlıdır. Bu nüsha Nuri Aralases nüshasının muhtasanıdır. Müstensih belli değildir. Bu nüshanın ebatları ise 210 mmX 140 mm (140X90). Cilt kırmızı bez, cildin sırtı ise kırmızı meşindendir. Hattın nev'i nesih, yer yer harekeli yer yer harekesizdir. Kâğıt krem renkli, orta kalınlıkta ve aharlıdır. Bu nüshanın tamamı 164 varak, satır sayısı ise 15'tir. Başlıklar, âyetler, hadisler ve şiirler kırmızı, metin ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Varakların b yüzleri muşiridir.

Nüshanın iç kapağında verilen bilgilere göre bu nüsha es-seyyid İsmâ'il Sâdık Kemal bin el-Hâc Muhammed Sâlih Vecihi Paşa tarafından hicri 1292 yılında Düğümlü Baba tekkesine vakfedilmiştir. Nüshanın bütün sayfalarında Düğümlü Baba Tekkesi'nin mühürleri mevcuttur. Mühürde şunlar yazılıdır :

Vakıfdur Der-sa'âdetde Düğümlü Baba

kuddise sırruhu'l-a'lâ hazretlerinin medfûn olduğu

tekyeden çıkarılmayacaktır 1291/1874 (bk. KUT, BAYRAKTAR, 1984:208).

Düğümlü Baba Kutuphanesi esasen Rumeli Beylerbeyi olan ve Maliye nazırlığı da yapmış bulunan Vecihi Paşa-zâde İsmâ'il Paşa (o. 1309/1892) tarafından kurulmuştur. Buradaki kitapların Düğümlü Baba ile bir ilgisi yoktur. Kutuphane onun tekkesinde kurulduğu için bu adı taşımaktadır. (KUT, BAYRAKTAR, 1984:209).

Nuşha şu şekilde başlamaktadır:

[1-b]

Kitâbu 'Acâyibu'l-Mahlûkâti l-kebir

ammâ Allahu te'âlâ'nun ba'zi ni'metinin şukrin edâ idup

Peygamber e şalavât geturdugumuzden sonra pâdis âh-ı 'âdil ki

cemî'i ni'metun aşlı dur anun şukrin yerine geturdükden sonra bu

'Acâyibu'l-mahlûkât kitâbına şirû' idelum...

Nuşha şu şekilde sona ermektedir:

[164-a]

İlağ te'âlâ'nun kudretlerine ve 'ibretlerine 'aql etmek

mumkin degidur 'âlem-i hayretde seyrân eylemekden gayrı cäre

yoğdur vallahu a'lem temmet kitâb-ı 'Acâyibu'l-mahlûkâtul

kebir bi-'avnillahi l-meliku l-kebir

vallahu'l-muste'ân 'alâ mâ tesfün

2.2.2. Paris Nüşhası: Paris Suppl. Turc 1339 da kayıtlı bulunan bu nüshayı görme imkânımız olmadı.

2.2.3. Üzerinde Çalıştığımız Nuri Arlasses Nüshası

2.2.3.1. Nüshanın Tavsifi : Üzerinde çalıştığımız nüsha Suleymaniye Kütüphanesi Nuri Arlasses nr. 128'de kayıtlıdır. Müstensih Muhammed bin Muhammed adında bir zattır.

Eserin ebatları: 287 mmX195 mm (212X123). Eserin cildi; şemseli, cetveli, zencirekli, miklepli, şirâzeli ve kahverengi deridir. Hattın nev'i harekeli, okunaklı nesih'tir. Kâğıt krem renkli, orta kalınlıkta, aharlıdır. Eserin tamamı 403 varak, satır sayısı 15'tir. I-b de bulunan ser-levha tezhiblidir.

I-b ve II-a varaklarının sayfa kenarları halkârî ve bütün varaklar altın yıldızlıdır. Eserde geçen başlıklar, âyetler, hadisler ve şîirler kırmızı murekkeple, metin ise siyah murekkeple yazılmıştır. Varakların b yuzleri muş'îdîdir.

Eser şu şekilde başlamaktadır:

[I-b]

Allahu te'âlâ nuğ ha'zî

ni'metinin şukrin edâ idüp ve Peygamber'e şalavât geturduğımızden

şonra pâdiş âh-ı 'âdil cumle halkuñ zâlıdır ve umûr-ı

dunyânuñ faşlıdur anuñ dahı şukrin edâ itmek vâcibdür

Mutercim bu kısa girişten sonra esere Âgâz-ı terceme başlığı ile girer (3-b). En uzun rukun dördüncü rükündür. Bu rukun Bilâd, mescit ve kiliselere ayrılmıştır. Bir hayli hacimli olan bu rukun 113-a ile 195-a arasındadır.

Eser şu şekilde sona ermektedir:

[402 b]

fecebârekallâhu ahsenü'l-kâifîn
pes kitâb ez'âf-ı mahlûkâtla tanâm oldu
nıteki evvelü a'zam-ı mahlûkâtla ibtidâ
oldı 'arşillâhdur

[403-a]

hamdahu el-fakır el-hakır 'alâ yedi'z za'if Muhammed bin Muhammed
Hamiden ilâhî'l-gaffâr ve muşallihen
'alâ nebiyyihî'l muhtâr li seneti
selâse ve mi'etun ve elfun (1103)
men lehül 'izzü ve şerefü
min hicreti'n neve-iyyeti
(Bu ifadelerden anlaşıldığı gibi elimizdeki nüsha Hicri 1103'te istinsah edilmiştir.)

2.2.3.2. *Eserin Konusu*

Eserde konu rükünler (bölümler) şeklinde ifade edilmiştir. Bu rükünler şunlardır.

- Göklerdeki acâyibler
- Atesacâyibler
- Yerin, suyun ve denizlerin acâyibi
- Meşhur şehirler (huruf + ebced üzerine tertip edilmiştir)
- Ağaç ve otlar acâyibi (huruf + ebced üzerine tertip edilmiştir)
- Kazılmış suretlerin tilsimünde ve acâyibi
- Adem'in acâyibi. Bunun dışında bu rükünde remmaller, müddeiler, mucizat ve kerametler, kimya sanatı ve up ilmi ile ilgili malumatlar, gıdaların tabiatı gibi fasılları vardır.
- Cinler, şeytanlar ve gullar acâyibi

1. Büyük ve küçük kuşların acâyibi
- i. Kurumun ve denizin canavarlarının acâyibi

2.2.3.3. *Eserin Müellifi*

Eserin müellifi hususu ihtilaflıdır. İ.H. Uzunçarşılı, E. Blochet, A. Adıvar, A. Çelebioğlu eserin Rukneddin Ahmed adında bir zat tarafından yazıldığını bildirmektelerse de Gunay Kut bu duruma karşı çıkmakta ve 2-b'de geçen "ruknuddin" ibaresinin bir dua cümlecğine bağlı olarak "dinin ruknu" manasında kullanılmış olabileceği ihtimali üzerinde durmaktadır. Giriş kısmında da belirttiğimiz gibi "ruknuddin" ibaresinin kullanılmasının gayesi Rukneddin Ahmed'e telmih de olabilir. Yani tevriyeli bir kullanım da söz konusudur. Fakat hemen belirtmeliyiz ki eserin Ahmed Bican'a ait olmadığı kesindir. Zira A. Bican eserini 857/1453 yılında Gelibolu'da tamamlanmış ve hocası Hacı Bayram'a takdim etmiştir (ÇELEBİOĞLU, 1997:50). Oysa Rukneddin Ahmed eserini Çelebi Mehmet'e sunmuştur. Bu husus 2-b de belirtilmiştir. Ayrıca üzerinde çalıştığımız eserin ikinci nüshası olan Duğimlı Baba nüshasının son kısmında Nakşibendi tarikat mensupları için bazı pratik bilgiler verilmiştir. Ahmed Bican'ın Hacı Bayram'ın talebesi olduğu dikkate alınırsa eserin Ahmed Bican'a ait olmadığı ortaya çıkacaktır.

Eserde müellifle ilgili sarîh bilgiler mevcut değildir. 18-a' da şöyle bir kayıt vardır: "müellif-i kitâb eydür bir gün kendü zamanunda İsfihân'da idim/bir kişı bana şordı ki Arvenduk tağı üstindeki taşda niçe satır yazı vardır/... eyitdüm ki gormemişem ol kişı/bir ma'ruf kitâb çıkardı ol kitâbda bunun sıfatını/dimis..."

Eserin yazılmasının sebebi ise 6 a'da şöyle açıklanmaktadır: "biz dahı bu kitâbı duzduk ne kim/ 'âlemde görilmiş ve işidilmiş 'acâyibler varısa bu kitabun içinde/zikir eyledük şunuñun hiçbir kimesnenin elinden gelmez ki/ 'âlemde ser-

tâ-ser geze.../...ve dahi kitabun adını 'Acayibu'l-mahlûkât ve garâyib-i mevcudat/6-b tâ ki okıyanlar Allahu te'âlâ'nun masnu'âtının 'acayibin/ve mevcudatının garâyibin göre bu 'acâyiblerde 'aynı i'tibarlarla/tefekkir ideler...". 11-a'da da eserin yazılışı ile ilgili benzer açıklamalar yapılmıştır. "...ve biz dahi bu kitabı duzduk âyine/şûretinde ne kim 'alemde 'acâyib var sana göstere...".

Eserin bir tercüme olduğu da 17-b'de söyle dile getirilmektedir. "biz dahi bu tercümede geturmeduk".

YAZILIŞ (İMLA) ÖZELLİKLERİ

Üzerinde çalıştığımız eserin (Suleymaniye Ktp. Nuri Arlasses nr.128) mshası oldukça okunaklı ve harekeli bir nesih yazı ile yazılmıştır. Metnimiz yazılış olarak Uygur ve Arap-Fars yazı geleneklerinin etkisi altındadır. Metnimizde Türkçe ve yabancı kelimelerin yazılışında istikrarsızlık, hatta yanlışlıklar göze çarpmaktadır.

Metnimizde ünlülerin yazılışları gerek kelime kok ve tabanlarında, gerekse eklerde olmak üzere iki bölümde incelenmiş ve sayısal değerler verilerek suretiyle yazılıştaki umumî temayuller belirlenmeye çalışılmıştır. Özellik arz eden ünsüzlerin yazılışları ayrı bir bölümde ele alınmış ve örnekler verilmiştir. Verilen örnekler ve ekler alfabetik olarak sıralanmıştır. Fakat, bunlardaki ünlü ve ünsüzlerin nasıl yazıldığı hususunda frekans dikkate alınmıştır.

Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki; Eski Anadolu Türkçesi'nde asli ünlü uzunluğu bulunduğu dair bazı görüşler ileriye sürülmüştür. (KORKMAZ, 1968:49-84 ve LİGETİ, 1942:82-94). Şunu belirtmeliyiz ki Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılış itibarıyla Arap-Fars yazı dili özellikleri ile Uygur yazılış özellikleri bir arada bulunmaktadır. Üzerinde çalıştığımız metinde de bu farklılık belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu itibarla yazılış özelliklerinin oldukça farklılık gösterdiği, yazılışın düzensiz ve istikrarsız olduğu bir dönem ve o döneme ait metinlerde asli ünlü uzunluğunun tespiti son derece güçtür. Bu bakımdan metnimizde ünlü uzunluklarının tespiti üzerinde durulmamıştır. Ünlü uzunluklarının tespit edilebilmesi ancak istikrarlı ve düzenli bir yazılış özelliğine sahip metinler üzerinde yapılabilir.

1. ÜNLÜLER

1.1. a Ünlüsü

Kelime başında

a. çekmeli elifle (İ) 1802 yerde geçmektedir.

artuk ارتوق (3855)

ay ای (18)

az از (3840)

b. Üstünlü elifle (Ā) 478 yerde geçmektedir

ancak انجق (1936)

altın التون (3399)

art- ارت (1195)

c. medli çekmeli elifle (Ā) 19 yerde geçmektedir.

anı آنی (2576)

anıq آنک (1891)

ay آی (1271)

Kelime içinde

a. çekmeli elifle (Ā) 1161 yerde geçmektedir.

balık بالق (3350)

tağ طاغ (2210)

yan یان (3757)

b. üstünlü elifle (Ā) 533 yerde geçmektedir.

baķır باقر (1613)

kat قات (1956)

yağ یاغ (1811)

c. medli çekmeli elifle (Ā) 105 yerde geçmektedir

balık بالق (3353)

ırak اراق (4086)

tağ طَاغ (2615)

Kelime sonunda

a. üstünlü elifle (Ā) 144 yerde geçmektedir

ana انا (4131)

ara أَرَا (641)

arka أَرْقَا (4278)

kara قَرَا (2030)

b. çekmeli elifle (ā) 77 yerde geçmektedir

ana انا (201)

ara ارا (1830)

arka ارقا (5865)

ata انا (4133)

kara قرا (5743)

c. Üstünlü he ile (ā) 23 yerde yazılmıştır

arka أَرْقَا (5867, 4213)

orta اورتَا (78, 87)

d. Üstünle (ā) 5 yerde yazılmıştır

arka+ların اَرْقُلَرْنِي (3529)

ata+m اَتَم (1218, 4733, 5379)

ata+s اَتَسِي (1209)

e. Medî elifle (Ē) 4 yerde geçmektedir

ara أَرَا (3239, 3978-5484)

orta اورتا (2758)

1.2. e unlüsü

Kelime başında : Bütün örneklerde ise üstünlü elifle yazılmıştır.

el أَل (2050)

en أَنْ (1928)

erkek أَرْكَك (1508)

Çekmeli elif ile 3 yerde geçmiştir

ال (253, 4059, 4800)

Kelime içinde

a. Üstünle (◌ْ) 251 yerde geçmektedir.

demur دَمْر (1377)

deniz دَكْز (5413)

güneş كَنْش (1120)

1 yerde ise çekmeli elifle yazılmıştır

çek-erler چَاكِرْلَر (421)

Kelime sonunda

a. üstünle (◌ْ) 70 yerde geçmektedir

kimse+ye كَمْسِيَه (2243)

ne+dür نَدْر (1265)

ye-r يَر (3378)

b. üstünlü he ile (هـ) 27 yerde geçmektedir

bile بِلَه (1686)

böyle بَوِيلَه (4110)

depe دِهْپَه (5733)

niçe نِهْچَه (531)

1.3. ı ünlüsü

Kelime başında

a. Esreli elif ile (ا) 30 yerde geçmektedir

ırak اِرَق (861)

ırak اِرَق (861)

ırmak اِرْمَق (2035)

ısıcak اِصْجَق (2383)

b. elif ve dik esreli ye ile (ای) 2 yerde geçmektedir

ışıl-a-r اِیْشِیلَر (506)4

ınl- اِیْرِیل (5733)

Kelime içinde

a. esre ile (ر) 137 yerde geçmektedir

kırk قِرَق (1990)

kızıl قِزِل (2281)

yıl یِل (4741)

b. dik esreli ye ile (ي) 120 yerde geçmektedir

kıl قیل (365)4

kış قیش (470)7

kız قیز (521)4

c. dik esre ile (ي) 20 yerde geçmektedir

yıl یل (415)4

yıldız یلدر ()

çık- چق (490)0

d. Esreli ye ile (ي) 2 yerde geçmektedir

yıl یل (4760-4840)

Kelime sonunda

a. dik esreli ye ile (ي) 1920 yerde geçmektedir

dalı دخی (976)

gayrı غیری (1737)

katı قتی (1861)

tağrı تگری (1648)

b. esre ile (ي) 17 yerde geçmektedir

gayrı غیر (316)

katı قت (3088)

kun قور (1722)

tağrı تگری (934)

1.4. i ünlüsü

Kelime başında

a. elif ve dik esre'li ye¹ ile (ای) 1148 yerde geçmektedir.

iderler ایدرلر (4536)

iki ایکی (2441)

ilenü ایلرو (2462)

b. esre ile (ر) 397 yerde geçmektedir

incit- انجت (4215)

iş اش (5173)

it ات (3402)

c. elif ve esreli ye ile (ای) 32 yerde geçmektedir

iç ایچ (2355, 4524)

iki ایک (1853)

iriş ایرش (1731-3093)

Kelime içinde

a. dik esre'li ye ile (ی) 931 yerde geçmektedir

bile بیله (1565)

biz بیز (1339)

deniz دکیز (2175)

kim کیم (1308)

¹ dik esreli ye tabiri için bk. Halil ERSOYLU, Kız Destanı, s. 25

b. esre ile () 557 yerde geçmektedir.

değiz دِکِز (287)

dil دِل (3394)

diş دِش (1889)

c. dik esre ile () 132 yerde geçmektedir.

bir بَر (5396)

giç کِچ (1200)

niçe نِچِه (891)

yine يِنِه (2027)

d. Esreli ye ile (ي) 5 yerde geçmektedir

derinlik دِرِينَلِک (4336)

virbi- وِیْرِیْب (1573-5652)

yir یِیْر (5389)

Kelime sonunda

a. dik esre'li ye ile (ي) 776 yerde geçmektedir.

gihi کِیْیِ (1355)

iki اِیْکِی (2381)

imdi اِمْدِی (1878)

b. esre ile () 137 yerde geçmektedir.

di دِ (176)

gihi کِیْ (3575)

kişi کِشِ (5565)

c. Esreli ye ile (ي) 70 yerde geçmektedir.

gibi كبی (5579)

kişi کشی (3581)

yiginni يكرمی (5815)

1.5. o ünlüsü

Kelime başında

a. elif ve ötreli vav ile (او) 1775 yerde geçmektedir

odun اودون (2696)

omuz اوموز (5639)

otuz اوتوز (5718)

b. elif ve ötre ile (ا)

o ا (4935)

ok اُق (2363)

ol اَل (5689)

Kelime içinde

a. ötreli vav ile (و) 331 yerde geçmektedir.

kok- قوق (2874)

kork- قورق ()

tob توب (3044)

b. ötre ile (و) 32 yerde geçmektedir

çok چق (5707)

şovuk صوق (1292)

yok يوق (298)

Kelime sonunda

ötreli vav ile (وُ) 91 yerde geçmektedir.

ko- فو (2174)

1.6. o ünlüsü

Kelime başında

1. Elif ve ötreli vav ile (اوُ) 152 yerde geçmektedir

ol اول (4569)

oŋ اوڭ (476)

öp- اوپ (4195)

ördek اردك (3706)

b. elif ve ötre ile (ا) 2 yerde geçmektedir

olum الم (1219)

oldi الحدي (4498)

Kelime içinde

a. ötreli vav ile (وُ) 612 yerde geçmektedir.

dön- دون (4286)

dort دورت (2701)

gör- گور (4242)

göz گوز (2899)

b. ötre ile (و) 45 yerde geçmektedir.

bölük بلك (3964)

dört درت (3320-3406)

göster- گستر (5842)

göz+ کر (4120)

1.7. u ünlüsü

Kelime başında

a. Elif ve ötreli vav ile (او) 492 yerde geçmektedir

ulu اولو (3050)

un اون (3085)

ur- اور (3031)

uzun اوزون (2690)

b. Elif ve ötre ile (ا) 3 yerde geçmektedir.

ucuz اجر (1884)

uşak اشق (968)

uvak اوق (2809)

Kelime içinde

a. ötreli vav ile (و) 706 yerde geçmektedir.

bul- بول (2539)

kul قول (2471)

kuş قوش (2608)

uzun اوزون (2873)

b. ötre ile (و) 41 yerde geçmektedir.

budak بدق (1100)

dur- در (633-1099)

dızhı درلو (1896)

ucıız اجر (1884)

Kelime sonunda

ötreli vav ile (وْ) 330 yerde geçmektedir

kamu قمو (2786)

kıyü قیو (2680)

tolu طلو (2445)

ulu اولو (5142)

1.8. ü ünlüsü

Kelime başında

a. Elif ve ötreli vav ile (اوْ) 309 yerde geçmektedir

ust اوست (2277-2279)

ün اون (1825)

üzerinde اوزرنده (2737-2739)

üzerine اوزرینه (3795)

b. Elif ötre ile (ا)

üzim ازیم (4797)

Kelime içinde

a. ötreli vav ile (و) 1014 yerde geçmektedir

demür دموور (3030)

diş- دوش (2657)

diş- دوز (2796)

yüz یوز (3087)

b. ötre ile (و) 166 yerde geçmektedir.

demir دمر (1377)

güneş کنش (836-1078)

gul گل (750)

gümüş کمش (780)

Kelime sonunda

a. ötreli vav ile (و) 213 yerde geçmektedir.

dilki دلکو (3861, 4847)

eyü ایو (5038)

giri کیرو (3688)

kendi کندو (3060-5364)

b. ötre ile (و) 3 yerde geçmektedir

çuni- چر (1206-3086)

2. ÜNSÜZLER

2.1. b-p : P ünsüzü p (پ) ve b (ب) harfleriyle yazılmaktadır.

biğ kelimesi 1884. satır hariç geçtiği bütün yerlerde p ile yazılmıştır.

Kelime Başında

biğ	بك (1884)
banı	بارو (5323, 1884)
biğ	بك (1937, 2045, 5338)
hostan	هوسان (1873)
buğa	يوگا (264)

Kelime ve hece sonlarında

p ünsüzünün b ile yazıldığı örnekler şunlardır:

ip	ايب (2082)
kapla-	قبل (3330)
tap-	طب (3330)
topolm	طوبطلو (2040)
yap-	ياب (3314)

-Up Zarf-fil eki daima b'le yazılır:

al-up	الوب (2013)
gehr-up	گهروپ (3879)
gor-up	گوروپ (2249)
ol-up	اولوب (5372)

2.2. c-ç ünsüzü: Metninizde gerek Türkçe gerekse yabancı kelimelerde c ve ç (چ) yazımında bir karışıklık gözlenmektedir.

c'li şekiller

Kelimelerde

ağaç	اڭج (1094)
çanak	چنق (2579)
çok	جوق (4341)
çunki	چنكه (2570)
yengeç	ينگچ (1446)
geç-	كچ (1861)
uç	اوج (1052-1055)

ç'li şekiller ise şunlardır:

Kelimelerde

cevher	جوهر (1314-3082-3095)
ciger	چكر (2318)
cihet	جهت (5396)
giçe	كيچه (3099-3488-3490-3511)
inci	انچو (4698-4699-4910)

Eklerde

bat-ıcak	باتيچق (2393)
geç-ince	گچنيچه (2416)
iç-icek	ايچچك (3159)
debe+cik	دبچك (1422)

2.3. s'nin yazımı:

Metnimizde s genel olarak kalın ünlü bulunduran kelimelerde sad harfi ile, ince ünlü bulunduran kelimelerde ise sin harfi ile yazılmıştır. Fakat bu durumun istisnaları da vardır.

sin (س) ile yazılan kelimeler

sen سن (68-5425-1971)

sev- سو (5331)

sevi سوي (5509)

sögmek سوگمك (2628)

soyle- سويل (3281)

sad (ص) ile yazılan kelimeler

saç- صاج (1787)

sag صاغ (761-5620)

sarı صارو (2604)

sig- صغ (649)

sin- صن (3189)

yu-şalar يوصه لير (2364)

İstisnalar:

Kalın ünlülü kelimelerde sin yazımı:

saç ساج (97, 4134)

sındur- سندر (5307)

sor- سور (1266)

su سو (268, 727, 1662)

2.4. t-d: Kalın ünlülü bazı kelimeler hem tı ile hem dal ile yazılmıştır

dal (د) ile yazılanlar

doldur- دولدر (5763)

doldır- دولدر (5431)

dur- دور (2163)

dut- دوت (3002)

tı (ط) ile yazılanlar

toldır- طولدر (140)

tur- طور (846)

tut- طوت (232)

2.5. ɣ: ɣ konsonantı sağır kef (ك) ve iç noktalı kef (ك) ile yazılmıştır.

Sağır kef kullanılan kelimelerden bazıları şunlardır:

soğra- صكره (40-254)

tağrı- تكري (610-934)

Uç noktalı kef kullanılan kelimelerden bazıları ise şunlardır:

aya- اكا (1257-1324)

beglik- بكلك (1375)

buğa- بوكا (1304)

çağ- چك (3552)

kağlı- قاكلي (4213)

şoğra- صكره (187-1231-5708)

tañrı تڭرى (608-1968)

Şu eklerde de (لڭ) kullanılmıştır.

gelme-ŋ گلمك (5264)

ko-ŋ قوڭ (2305)

ata+ŋ+a اناكه (4133)

ana+ŋ+a اناكه (4133)

2.6. Bazı özel durumlar:

2.6.1. Türkçe kelime ve eklerde şedde kullanımı

Bazı Türkçe kelimelerde ve eklerde şedde işareti kullanılmıştır

Kelimelerde

bellü بلو (1803)

elli الي (3204-4382-3304)

issi اسي (1291)

issuz اسوز (3727)

Eklerde

eyit-di ايتدى (1560-1563)

gir-e كره (5482)

git-di كتدى (1787-1788-1789)

işit-di اشتدى (1651-1657)

fil+ler فيلر (4213)

sil+ler سيلر (2742)

yıl+lık يىلى (5645)

yıl+lar يىللار (2169-2438)

2.6.2. Türkçe kelimelerde tenvin kullanımı

Metninizde bu duruma tek bir örnekte rastlanmaktadır.

et-in ات (4708)

2.6.3. Yazılışı bitişik olan ekler ve kelimeler

Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki birçok eserde birbirini takip eden ve maddeler ayrı yazılması gereken iki kelimenin bitleştirilerek yazılması durumuna değişik oranlarda rastlanmaktadır (ERSOYLU, 1996:47). Bu durumun metninizde de az da olsa örnekleri vardır. İlgili örnekler şunlardır:

hi ki بلكه (1406-1515)

bu kez بکر (4630)

ne kadar ندر (1809-1906-2354)

ol dahi اولدحي (2324)

oltasıfda اولطیرفده (2572)

ten dala تندق (1517)

şöyle ki شویلكه (4312)

yıldırım ki یلدرمكه (2739)

2.6.4. Yazılışı ayrı olan ekler ve kelimeler:

Eski Anadolu Türkçesinde Uygur imlasının etkisiyle ekleri kelime tabanından veya ek almış şeklinden ayrı yazma geleneğinin örnekleri metnimizde bazı kelimelerde sürdürülmüştür.

Bahreyn+dür بحرین در (5533)

bulut+sız بِلَت سر (2739)

bünyâd+ın بنیاد ین (1607)

degil+sin دکل سین (5539)

hub+dur خوب در (5534)

mu'allak+dur معلّق در (2566)

tavşan+cıl طوشن جل (5862-5864-5860)

3. EKLERDEKİ ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

3.1. İSİM YAPIM VE ÇEKİM EKLERİ

3.1.1. İsim Yapma Ekleri

3.1.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

+Ak

Ekin ünlüsü geçtiği 2 yerde de üstünlü elifle () yazılmıştır

yaq+ak يکاق (761,762)

+An

a. Ekin ünlüsü üstünle (◌) 28 yerde yazılmıştır.

er+en	ارن (3723, 4116)
og(u)l+an	اوغلن (3786, 3208, 4525, 5331, 5687)

b. Ekin ünlüsü üstünlü elif ile (İ) 26 yerde yazılmıştır

og(u)l+an	اوغلان (207, 2064, 4720, 4383, 5333)
-----------	--------------------------------------

c. Çekmeli elif ile (I) 19 yerde yazılmıştır

og(u)l+an	اوغلان (1201, 1730, 5687, 4185, 1493)
-----------	---------------------------------------

d. Medli elif ile (İ̇) 1 yerde yazılmıştır

og(u)l+an	اوغلان (267)
-----------	--------------

+Ar

2 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü üstünle () yazılmıştır

hir+er	برر (3921)
--------	------------

uc+er	اوچر (3372)
-------	-------------

+cA

Çekim eki olarak kullanılan bu ekin yapım eki olarak örneği azdır (KARAHAN:1994, 64). Ekin ünlüsü geçtiği 129 yerde de üstünle he ile (ē) yazılmıştır.

Mecne+ca	مجنوحه (4032)
----------	---------------

nice	نجه (4228)
------	------------

nice	نجه (649)
------	-----------

+cAk

Toplam 8 yerde geçmektedir. Ekin ünlüsü daima üstünle () yazılmıştır

kuçi+cek	کوجچک (542)
----------	-------------

kiçi+cek	کيجيجچک (2753)
----------	----------------

yahın+cak يلىچاق (1308)

+cIz

Toplam 11 yerde geçmektedir. Ekin ünlüsü daima dik esreli ye ile (ي) yazılmıştır.

demir+ci ديمورچي (4538, 4539, 4903)

ekin+ci اكنچي (4064, 4065)

gemi+ci گميچي (1089)

kemānça+cı گمانچا جي (4023)

+cIzk

Ek 39 yerde geçmektedir. Ekin ünlüsü daima esre ile yazılmıştır

depe+cik دېچك (1422)

kısa+cık فصه چوق (4532)

kupe+cik كىچك (149)

oglan+cık اوغلاچوق (1731)

tara+cık طراجوق (4430)

+cIzl

Toplam 8 yerde geçmektedir

a. Ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ي) 7 yerde yazılmıştır.

balık+cıl بالىچىل (2482)

ben+cıl بنچىل (2483)

tavşan+cıl طوشنچىل (2886)

b. 2 yerde ekin ünlüsü esre ile (ې) yazılmıştır

tavşan+cıl طوشان جل (5461, 5463)

+cılayın

Toplam 5 yerde geçmektedir

a. a ünlüsü üstünlü elif ile (İ) 3 yerde yazılmıştır

an+cılayın انجلاین (2512, 2515, 2516)

b. a ünlüsü üstünlü (ـ) 2 yerde yazılmıştır

bun+cılayın بونجلاین (2465, 3852)

+dAş

6 yerde geçmektedir

a. Ekin ünlüsü çekmeli elifle (İ) 2 yerde yazılmıştır

karın+daş قرنداش (659, 2019)

yol+daş يولداش (701)

yol+daşlık يولداشلىق (1798)

b. Ekin ünlüsü çekmeli medli elif ile (İ) 1 yerde yazılmıştır

karın+daş قرنداش (2021)

+ge

Ekin ünlüsü geçtiği 2 yerde de üstünlü he (ə) ile yazılmıştır.

ozge اوزگه (3749, 4246)

+gıl

Toplam 2 yerde geçmiştir

a. Ekin ünlüsü esre ile (ر) 1 yerde yazılmıştır

kır+gıl قرغل (1463)

b. Ekin ünlüsü dik esre ile (ې) 1 yerde yazılmıştır

kır+ıl فرغیل (1365)

+ (I₂)I

Toplam 62 yerde geçmektedir. Geçtiği bütün yerlerde ekin ünlüsü esre ile (ړ) yazılmıştır.

kız+ıl کرل (367, 1695, 3909)

yaş+ıl یشل (1901, 4443, 5470)

+ (I₂)ncI

a. Ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ې) 43 yerde yazılmıştır

altı+ncı الننجی (942)

beş+inci بشنجی (3704)

dörd+inci دوردنجی (1278)

iki+nci اکنجی (49)

yedi+nci یدنجی (967)

b. Ekin ünlüsü esreli ye ile (ې) 1 yerde yazılmıştır

ikinci ایکنجی (1397)

+ (U)ncI

tokuz+uncı طوقرنجی (970)

üç+uncı اوچنجی (3467)

+IAyIzn

Metnimizde 1 örnekte geçmiştir. i ünlüsü dik esreli ye (ې) ile yazılmıştır.

felek+leyin فلکلین (2615)

+II

+IU

Toplam 80 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü daima ötreli vav ile (و) yazılmıştır

at+lu اتلو (1474)

'azamet+lu عظمتملو (663)

cân+lu جانلو (813)

duz+lu دزلو (1896)

goz+lü گوزلو (2335)

+II₂

Toplam 4 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü daima dik esreli ye ile (ی) yazılmıştır.

hayır+lıdır خیر لیدر (3264)

kilid+lıdır کلید لیدر (2284)

korku+lıdır قورقو لیدر (1941)

kuyruk+lı قویرقلی (1707)

+II_k

+II_{2k}

111 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü daima esre ile (ر) yazılmıştır

bahâdır+lık بهادرلیق (2555)

gölge+lik کلکه لک (197)

kaftan+lık قفتلیق (53)

yüce+lik یوجه لک (3398)

+luk

a. Ekin ünlüsü ötre ile (و) 6 yerde yazılmıştır

dost+luk دوستلق (4268)

ey+luk ايلك (3658)

gün+luk گونلك (5042)

kış+luk قوشلق (692, 4043)

b. Ekin ünlüsü ötreli vav ile (و) 1 yerde yazılmıştır

ey+luk ايلوك (3251)

+rak

Karşılaştırma (comparative) eki olan +rak metnimizde toplam 28 yerde geçmiştir.

Ekin ünlüsü daima üstünle (◌) yazılmıştır

ahmak+rak احمق (1641)

duşvar+rak دشواررق (4387)

tüz+rek تيررك (3783)

yaş+rak ياشرق (2991)

yeg+rek يكرك (227)

+sIz

+sUz

Toplam 4 yerde geçmektedir.

a. Ekin ünlüsü ötre ile (و) 2 yerde yazılmıştır

cân+suz جانسىز (813-1028)

b. Ekin ünlüsü ötreli vav ile (و) 2 yerde yazılmıştır

is+suz اسوز (3727)

+s1zz

20 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü daima esre ile (ﺀ) yazılmıştır

cilā+sız جلاسز (143)

dil+sız دلسز (5444)

direk+sız درکسز (935)

sükkān+sız سکانسز (727)

şeksiz شکسز (212)

+sul

İki yerde geçmektedir. Ekin ünlüsü geçtiği 2 yerde de ötreli vav ile yazılmıştır.

yoh+sul یخسول (1645, 1619)

3.1.1. 2. Fiilden Isim Yapma Ekleri (deverbal)

-AcAk

Bir yerde geçmiştir. Ekin ilk ünlüsü üstünlü he (ه), ikinci ünlüsü üstünle (ﺀ) yazılmıştır

yey-ecegini ييه جکني (158)

-Ak

3 yerde geçmiştir.

a. Ekin ünlüsü üstünle (ﺀ) 1 yerde yazılmıştır

ölç-ek اولچک (3271)

b. Ekin ünlüsü çekmeli elif ile (ﻱ) 1 yerde yazılmıştır

kork-ak قورقاق (2481)

c. Ekin ünlüsü üstünlü elif ile (Ā) 1 yerde yazılmıştır

tur-agıdır طوراغیدر (5315)

-eç

1 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü üstünle (◌) yazılmıştır

gıl-eç گولچ (4398)

-egen

Bir yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü üstünle (◌) yazılmıştır

döy-egen دویکن (5334)

-GAn

Toplam 2 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü üstünle (◌) yazılmıştır

geç-ken کچکن (1896)

utan-gan اوتانغن (3232)

-mA

Toplam 3 yerde geçmiştir.

a. Ekin ünlüsü üstünlü he ile (ā) 5 yerde yazılmıştır

kaz-ma قازمه (4731)

kes-me کسمه (4219, 5594)

sür-me سورمه (2909, 5738)

b. Ekin ünlüsü üstünle (◌) 4 yerde yazılmıştır.

anlaması اگلامسی (186)

bil-mesi بلمسی (186)

sür-meve سورمه (3019, 3082)

c. Ekin ünlüsü çekmeli elifle (ا) 1 yerde yazılmıştır

tap-manun طيمانك (1570)

-gU

Ek iki yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü geçtiği iki yerde de ötre ile yazılmıştır.

sev-gulu سرگلو (295, 5110)

-(I)k

-(U)k

Toplam 9 yerde geçmektedir

a. Ekin ünlüsü ötre ile (و) 8 yerde yazılmıştır.

höl-uk بولك (73)

hulan-uk بولانق (1197)

kes-uk كسك (1629, 1631)

öksur-uk اوكسورك (5798)

b. Ötreli vav ile (و) 1 yerde yazılmıştır

huyur ugımla بيورو عمله (682)

-(Iz)k

Toplam 7 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü daima esreli (ي) yazılmıştır

ho-ik بولك (77)

karış-ık قارىشق (2081)

ulaş-ıkdur اولاشدور (2632)

-I

-U

Toplam 16 yerde geçmiştir.

a. Ekin unlu su otrelî vav ile (و) 15 yerde yazılmıştır

asıl-u (2186) اصلو

duñul-u (366) دورتلو

yap-u (4772) ياپلو

gazel-u (516, 714) غازيلو

b. Ekin unlu su otrelî (و) 1 yerde yazılmıştır

ortul-u (3521) اورتولو

-Iz

sev-i (5509) سوي

-Izel

Toplam 8 yerde geçmiştir. Ekin unlu su daima esrelî ye (ي) ile yazılmıştır.

düz-icilerdür (925) دوزيجلدردر

idulciuu (109) ايدييجييدردر

indur-icidur (672) اندرجيدردر

yat-ici (744, 862) ييرقي

-it

1 yerde geçmiştir. Ekin unlu su esre ile (ئ) yazılmıştır

hin-it (2071) هينت

-mAkllık

Mastarın -llk eki almış hâli de metnimizde geçmektedir. Toplam 14 yerde geçmiştir

a. A unlu su üstünle (ـُ) 13 yerde yazılmıştır

anla-maklık (431) انلامقلى

bil-meklik (42) بلمكلىك

duz-meklik (1970) دوزمكلىك

tap-maklık (1553) تاپمقلىق

yan-maklık (1684) ياپمقلىق

b. A unlu su 1 yerde çekmeli elifle (ا) yazılmıştır

tap-maklık (1606) تاپماقلىق

-mUr

Toplam 26 yerde geçmektedir. Ekin unlu su geçtiği bütün yerlerde ötreli vav ile yazılmıştır.

yag-mur (627, 2993, 5833) يىغمور

-(U)m

11 yerde geçmiştir

a. Ekin ünlu su ötre ile (و) 9 yerde yazılmıştır

öl-um (205, 259, 294) اولم

b. 2 yerde ekin ünlu su ötreli vav ile (وُ) 2 yerde yazılmıştır

öl-ume (4388) اولومه

öl-umi (3252) اولومي

3.1.2. İsim Çekim Ekleri

3.1.2.1. *Çokluk* : +lar metnimizde toplam olarak 801 defa geçmektedir

a. Üstünle (ُ) 776 yerde karşılanmıştır

hün-yâd+ların بنیاءلرک (287)

deriz+lerin دکرلرک (2578)

kuru+larda قرولرده (340)

b. 17 yerde üstünlü elifle (İ) yazılmıştır

anların انلارک (4091)

hunların بونلارک (1637)

c. 2 yerde çekmeli elifle (İ) yazılmıştır

anların انلارک (850)

hunların بونلارک (367)

3.1.2.2. *İyelik Ekleri*: İyelik eklerinde yardımcı unluların yazılışı incelenmiştir.

Teklik I. Şahıs: Metnimizde iki şekil mevcuttur

+(U)m ve +(l2)m:

+(U)m

a. Sadece otuz (و) ile 38 yerde geçmektedir

'avrat+um عورتیم (4635)

ben+um بنیم (1218)

'omr+um عمریم (263)

vilâyet+um ولایتیم (133)

b. 24 yerde ötreli vav ile (و) geçmektedir

bin+um بنوم (1820)

ben+um بنوم (3753. 4898)

+(L)m

a. 29 yerde esre ile (ر) yazılmıştır

bag+ım باغم (295)

baş+ım باشم (201)

kul+ımم کولم (661)

leşker+ım لشكرم (4639-3736)

ust+ımده اومده (365)

b. Dik esreli ye ile (ی) 4 yerde yazılmıştır

ciger+ıme حکرمه (787)

eylig+ım ایلگیم (390)

feryād+ıma فریادمه (1612)

kasd+ım قصدیم (3935)

Teklik II. şahıs +(U)ŋ: Toplam 52 yerde geçmiştir. Metnimizde dar ınlılu şekli de mevcuttur.

+(U)ŋ

a. Ötre ile (o) 48 yerde yazılmıştır.

el+ıŋ الک (711)

hacet+ıŋ حاجتک (1249)

göŋ(u)l+ıŋ گونلک (284-528)

sen+ıŋ سنک (283-3650)

6. Öreli vav ile 2 yerde yazılmıştır.

baş- uqa (3221) باتوکه

iş- tuje (4886) ایشوکه

+ (Iz) q

2 yerde esreli () yazılmıştır

hal- ijdur (1614) حالکدر

kat- ija (4211?) فانکه

Teklik III. şahıs: +Iz +sIz

+ Iz

Toplam 899 yerde geçmektedir

a. Esre ile () 377 yerde yazılmıştır

nakı-i (3097) نکت

na-i (3503) نول

zeñr-i (2902) زهر

6. Dik esreli ye ile (ي) 340 yerde yazılmıştır

er-i (3424) ائی

enl-i (3790) اعلی

kul-i (1378) کولی

+sIz

Toplam 397 yerde geçmektedir

a. Dik esreli ye ile (ي) 264 yerde yazılmıştır

kamı-sı (2141) کاموسی

kişi+si كشيبي (2174)

ona-si اورتاسي (2164)

b. Esre ile () 15 yerde yazılmıştır.

'am+sinun عيسنك (4777)

biti sidür سيدر (2188)

keffe+sine كسینه (3216)

c. Esreli ye ile 1 yerde yazılmıştır.

yan-si يارسي (4794)

Çokluk 1. şahıs: +(U)mUz ve +(I)mUz

Ekin kendi ünlüsü -(U)mUz ekinde daima ötre ile; -(I)mUz ekinde ise esre ile yazılmıştır. Yardımcı ünlünün yazılışı ise şöyledir:

+(U)mUz

a. Ötreli vav ile (و) 1 yerde yazılmıştır.

bukm+umuzde حكمومز ده (4656)

b. Ötre ile 1 yerde yazılmıştır.

uo+umuzden اوچموزدن (5437)

+(L)mUz

a. L ünlüsü 6 yerde esre ile () yazılmıştır.

'adet+imuz عادتمز (4325)

evvel+imuz اولمز (251)

mesel+imuz مثلمز (998)

sau'imuz صاعمز (2476)

vilâyet+imuz ولايتمز (374(-4657)

b. İ2 unlu su dik esreli ye ile (ي) 3 yerde yazılmıştır

baş+ımız (1286) باشیمز

it'ikad+ımız (719) اعتقادیمز

peygamber+ımız (109) پیغمبریمز

+(İ2)mlz

a. Esre ile (ی) 4 yerde yazılmıştır.

hâcet+ımız (598) حاجتیمز

mîlk+ımız (5192) ملکیمز

vilâyet+ımız (4656) ولایتیمز

b. Dik esreli ye ile (ي) 2 yerde yazılmıştır.

cevâhîr+ımız (176) جواهریمز

oñ+ımız (328) اونگیمز

Çokluk II. şahıs: Ekin metnimizde yuvarlak vokalli şeklin yanında dar vokalli şekli de vardır.

+(U)ñUz

Oñe ile (و) 5 yerde yazılmıştır

and+ıñuz (4481) اندگنر

baş+ıñuz (4480) باشگنر

din+ıñuz (1647) دینگنر

maksud+ıñuz (5229) مقصدگنر

ust+ıñuz (935) اونگنر

+ (İ)ğiz

oñih-ığiz جانبگر (3750)

Çokluk III. şahıs + I Afi : Bu ek metnimizde toplam olarak 317 defa geçmiştir.

a. i unluşu dik esreli yo ile (ی) 222 yerde yazılmıştır.

ayn-leri ایملری (4512)

yın-leri ییملری (5096)

yız-ler ییزلری (4532)

b. i unluşu esre ile () 95 yerde yazılmıştır

chmen-lerinden دشمنلردن (3341)

sot-lerinden سوزلردن (2397)

tag-larınık طاغیرندە (2914)

3.1.2.3. *Hâl Ekleri*

Yükleme (Akkuzatif) eki: +ıy/ı

Bu ek metnimizde 763 defa geçmiştir.

a. Dik esreli yo ile (ی) 516 yerde yazılmıştır

hen-i هی (3903)

Merwan-i مروان‌سی (3968)

son-i سنی (3959)

b. Esre ile () 177 yerde yazılmıştır.

būn-i ب (3123)

sūret-i صورت (85)

ta'am-u (طعام 4107)

c. 59 yerde homze ile (هـ) yazılmıştır

ka'be+yi (كعبه 3048)

kıss+ı (قصه 5065)

kazire+yi (كزير 4107)

d. 7 yerde eseli ye ile (ي) yazılmıştır

avaz+ı (اواريني 669)

can+ı (جانيني 308)

şir+ini (شیريني 5680)

e. On+ ile () 2 yerde karşılanmıştır

'akayhişeler+ı (علاء السلام 2341)

hind+u (هند 5510)

Yenelme (Datif) eki + (ی): Bu ek metnimizde toplam olarak 801 defa geçmiştir

a. Ustunlu he ile (هـ) 788 yazılmıştır

İskender+e (اسکندر 3645)

şehr+e (شهر 3705)

b. Ustunle () 73 yerde karşılanmıştır

üsr+e (عسر 2125)

goz+e (گور 2815)

yir+e (بیر 1913)

c. Çakmeli elif ile (ا) 1 yerde yazılmıştır

aydınlık+a ایدنلقا (4049)

Bulunma (Lokatif) eki: +dABu ek metnimizde toplam olarak 639 yerde geçmiştir

a. Ustunlu he ile (ا) 617 yerde yazılmıştır

ay+da ایدده (4580)

bunda بوسده (4244)

gün+de کونده (3817)

b. Ustünle (ا) 23 yerde yazılmıştır

gice+de کیجه ده (4775)

kuyu+da فیود (4116)

şehir+de شهر د (3711)

Çıkma (Ablatif) eki: +dAn Metnimizde toplam olarak 661 defa geçmiştir. Hepsinde de ekin ünlüsü üstünle (ا) yazılmıştır

deryâ-sından دریاسندن (4811)

sen+den سندن (5111)

genc+inden گنجندن (189)

İlgi (Cemitif) eki:

+(a)Ug

Metnimizde bu ek 623 defa geçmiştir.

a. Ötre ile (ا) 596 yerde yazılmıştır

'akt+uğ عقالک (526)

bagdad+uğ بغدادک (3807)

felek+ünڭ فلک (1409)

güneş+ünڭ گنیش (1290)

halk+ünڭ خلك (1288)

b. Ekin unluşu ötreli vav ile (و) 7 yerde yazılmıştır

burunڭ بنورک (2770-5816)

but+ünڭ بتورک (2258)

şevket+un شوکتورک (5425)

tag+ünڭ طاغورک (2067)

tanış+ünڭ طنشورک (2230)

c. Tenvinli ötre ile (و) 6 yerde yazılmıştır

‘âlem+un عالم (1052)

feleg+ünڭ فلک (1021)

İdris+un ادریس (1169)

Sistan+un سیستان (4440)

şehir+ın شهر (5019)

d. 4 yerde uç noktalı ڭ (ک) ile yazılmıştır

anın انک (3103, 3097)

idug+ünڭ ایدگک (3699)

yitug+ünڭ يتوگک (3698)

+(İ2)ڭ:

Esre ile 7 yerde yazılmıştır.

beşik+inڭ بشکک (1246)

peygamber+ig پیغمبرك (5523)

taş+ig طاشك (5458)

yigit+ig يگيدك (2297)

Ejti'at (Ekvatif) eki: -c A Ekin unluğunu geçtiği bütün yerlerde ustunlu he ile (â) ile yazılmıştır

ardın+ca اردغه (250)

ardınuz+ca اردوزجه (3776)

takdir+ce تقديرجه (1019)

Vasita eki (instrumental)

a. +(-in): Metnimizde 2 yerde geçmektedir. İkisinde de ekin unluğunu dik asrili ye ile (e) yazılmıştır

kıs+in كيشين (2681)

yaz+in يازين (3177)

b. İsim çekiminde bağlama edatı olarak ile kullanılmaktadır. ile 180 yerde geçmiştir. Ekteki A unluğunu daima ustunlu he ile (â) yazılmıştır

anıg+la انگله (1089)

he-anın+le بسله (1249)

dil+ile دلیله (5688)

pâdîşâh+la پادشاهلیله (217)

semig+le سنگله (798)

Yön Gösterme (Direktif) Ekleri. -rA ve -rArU

+rA

a. Ekin unluğunu ustunlu he ile (â) 114 yerde yazılmıştır.

son+râ سونره (1107, 1324, 5848)

taş+ra طشره (171, 2315, 2773)

uz+re ارره (1495, 3825)

b. Ekin unlu su üstünle (ـُ) 36 yerde yazılmıştır.

soğ+ra صگر (254, 566)

taş+ra طشر (181, 638, 2897)

+ArU

a. U unlu su ötreli vav ile (و) 53 yerde yazılmıştır

ic+terü ایجرو (1701, 4379, 5461)

il+terü الرو (4856, 5057, 5214)

yuk+aru يوقارو (359, 364, 811)

b. U unlu su 1 yerde ötre ile (و) yazılmıştır

yuk+aru يوقار (1657)

3.2. FİİL YAPIM VE ÇEKİM EKLERİ

3.2.1. Fiil Yapma Ekleri

3.2.1.1. *Fiilden Fiil Yapma Ekleri* (Deverbal fiiller)

Donüşlülük (reflexive)

-(I)n-

-(Iz)n-

Geçtiği 5 yerde de ekin unlu su esre ile (ـِ) yazılmıştır

id-in ایدن (3016, 4128, 5076)

cev(i)r-in- حورين (355, 1192)

-(U)n

2 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü iki yerde de ötre ile (و) yazılmıştır

durtın- دورتن (2834, 2874)

-(U)l-

1 yerde ötreli vav ile (و) yazılmıştır

hog-ul- بوغول (1750)

1 yerde ötre ile () yazılmıştır

hog-ul- بوغل (4610)

Edilgen (Passive) ekleri:

-(I)l-

-(I₂)l-

a. Ekin ünlüsü esre ile (ر) 51 yerde yazılmıştır.

ay(t)nl-maz ایرلر (1090)

kazıl-mış فازلش (523)

yaradıl-masında یاردلسند (548)

yıkl-dı یقلدی (4892)

b. Ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ی) 12 yerde yazılmıştır.

boz-ıl- بوزیل (4123)

işid-il- ایشیدیل (40)

kat-ıl- قاتیل (5884)

-(U)l-

Geçtiği 12 yerde de ötre ile (و) yazılmıştır

boz-ul- بوزل (741)

düz-ul- دوزل (958-5850)

kon-ul- كونل (64)

-(Iz)n-

Toplam 13 yerde geçmiştir. Ekin unlu su daima esre ile (ر) yazılmıştır.

bil-in- يلن (1070, 1345, 3549)

hul-in- هولن (2376, 2885, 2898)

ol-in- اولن (1130)

Ettirgenlik (Faktitif) ekleri

-Ar:-

a. Çekmeli elifle (ل) 33 yerde yazılmıştır

çık-ar- چىقار (363, 2743, 5727)

kop-ar- قوپار (2242)

b. 29 yerde ustunlü elifle (ل) yazılmıştır.

çık-ar- چىقار (2825, 2101, 4245)

kop-ar- قوپار (4377)

c. 8 yerde üstünle (ـ) yazılmıştır

çık-ar- چىقار (2843, 3098, 5111)

gid-ar- گيدر (578, 4990)

kop-ar- قوپر (4731, 4738)

-dAr-

Toplam 26 yerde geçmiştir. Ekin unlu su daima ustunle (ـ) yazılmıştır

dönder- دوندِر (1079, 5109, 5657)

gon-der- گوندِر (141, 142, 144)

-dir-

-dUr-

a. Ötre ile (و) 76 yerde yazılmıştır.

dön-dür- دوندِر (1028)

gez-dür- گزندِر (4497)

toğ-dür- طوگدِر (5789)

uyan-dür- اویاندِر (1655)

b. Ekin ünlüsü ötreli vav ile (و) 9 yerde yazılmıştır.

iriş-dür- ایریشدِر (5225)

şındur- شندور (2814)

yandur- یاندور (1619)

yidür- بدور (3005)

-dIr-

Toplam 13 yerde geçmiştir

a. Ekin ünlüsü esre ile (ر) 12 yerde yazılmıştır

hulaşdır- بولاشدِر (3125)

burısdır- بورشدِر (3665)

kazdır- فازدِر (2978)

yandır- یاندِر (2692)

yapdır- بایدِر (5283)

b. Ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ے) 1 yerde yazılmıştır

dön-dir- دوندیر (5589)

-gUr

Ekin ünlüsü 3 yerde ötreli vav ile yazılmıştır

ir-gur- ارگور (872, 4721)

tur-gur- طورغور (580)

-(I)r

-(U)r

a. Ekin ünlüsü ötreli vav ile (و) 19 yerde yazılmıştır

art-ur- ارتور (405)

biş-ur- بیشور (844)

bit-ur- بیتور (3183)

gey-ur- گیور (4720)

b. Ekin ünlüsü ötre ile (و) 8 yerde yazılmıştır

art-ur- ارتور (804, 3019)

diş-ur- دوشور (1870)

tog-ur- طوغور (795)

-Izr

3 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü daima esreli (ز) yazılmıştır

tog-ır- طوغır (773, 2870)

tog-ır- طوغیر (5030)

-İt-

2 yerde geçmektedir. Ekin unlu su esre ile () yazılmıştır

ak-ıt- اکت (4026, 5789)

Ortaklaşma (müşareket)

-(İ)ş-

-(İ2)ş-

Ek metnimizde toplam 201 yerde geçmiştir.

a. Ekin ünlü su esre ile () 190 yerde yazılmıştır.

hit-iş- بیتش (2753)

ir-iş- ایرش (13-3347-2139)

yit-iş- بیتش (5560)

b. Ekin ünlü su dik esreli ye ile () 11 yerde yazılmıştır

ir-iş- ایریش (711-409,2924-3080-3093)

-(U)ş-

1 yerde geçmiştir. Ekin ünlü su ötreli vav ile () yazılmıştır

bul-uş- بولوش (4117)

Olumsuzluk Eki

-mA

a. Ekin ünlü su ustunle () 67 yerde yazılmıştır

bulma-dılar بولمادیلار (1577)

gelme-di گلمدی (3153)

kalma-di قلمدی (3729)

kurtul-madi قور تلمدی (3378)

toy-ma duḡ طومدك (2627)

tır-madi طورمدی (5331)

vir-medi ویرمدی (4732)

b. Ekin unluṣu ustunlu elif ile (ŭ) 6 yerde yazılmıştır.

hul-mamus بولامش (2317)

buḡal-madi بوگلمادی (1565)

ol-madi اولمادی (2432)

ol-mamuṣdur اولامشدر (5470)

c. Ekin unluṣu çekmeli elif ile (l) 4 yerde yazılmıştır.

hak-mamak حکاماق (371)

ol-madi اولمادی (1594, 4853)

uyu-ma-di اویمادی (4128)

Geniş Zamanın Olumsuzu

-mAz

Toplam 79 yerde geçmiştir. Ekin unluṣu daima ustunle (ŭ) yazılmıştır

bat-maz باتمز (2377)

kon-maz قوممز (3383)

ol-maz اولمز (4094)

san-maz ساممز (944)

sig-maz سیغمز (140)

Sürekli lik (Frequentatif)

-ele-

Toplam 6 yerde geçmiştir

a. Ekin ilk un lüsü üstunlü he ile (ē) 4 yerde yazılmıştır

dep-ele دپه لډي (3843)

depele- دپه ل (3501, 3968)

b. 2 yerde ekin ilk un lüsü üstunle (ē) yazılmıştır

depele- دپلدلر (4592, 5405)

3.2.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri

+A-

a. Üstünle (ē) 42 yerde yazılmıştır.

beḡ(i)ze-r بځر (635, 791, 858)

oy(u)n-ayup اوښيوب (1609)

oy(u)n ar اوښر (4231)

ug(u)ra-yan اوغرين (4678)

b. Üstunlü elif ile (Ā) 4 yerde yazılmıştır

oy(u)n-ayan اوښاين (2089)

oy(u)n-arlar اوښارلر (4884)

ug(u)ra-dıydı اوغرا دېدي (4288)

ug(u)ra-mış اوغرامش (4999)

c. Çekmeli elif ile (İ) 1 yerde yazılmıştır

oy(u)n-ardı اويناردی (4230-1604)

d. Medli elif ile (Ī) 1 yerde yazılmıştır

ug(u)ra-mış اوغرآمیش (2681)

+A1-

4 yerde geçmiştir

a. Ekin unlu su üstünle (↗) 3 yerde yazılmıştır

az-al- ارال (2748)

buğ-al- بوگل (2403, 5267)

b. Ekin unlu su çekmeli elif ile (İ) 1 yerde yazılmıştır

bun+al- بوکال (2405)

+Ar-

Toplam 8 yerde geçmiştir

a. Üstünlü elif ile (Ī) 3 yerde yazılmıştır

sarar-an صرارن (716)

sarar-dı صآرردی (1235)

suv-arırlar صواررلر (2386)

b. Çekmeli elif ile (İ) 3 yerde yazılmıştır

suvar- صوار (1901, 5248, 5249)

c. Sadece üstünle (↗) 2 yerde yazılmıştır

sarar-mış صآررمیش (172)

sarar-ır صرریر (715)

+dA-

1 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü üstünlü he ile (ē) yazılmıştır

al+da- الده (4167)

+IA-:

a. Ekin ünlüsü üstünlü (↗) 70 yerde yazılmıştır

av+larnazlar اولرلر (2061)

bag+lasalar باغلسلر (845)

kulaguz+ladun قولاغزلدك (1970)

ugur+ladun اوغرلدم (3803)

yalan+lamanız يلان لكر (3278)

b. Ekin ünlüsü üstünlü elif ile (Ā) 5 yerde yazılmıştır

av+larsın اولرسن (2016)

baş+lar باشلار (2027)

hogaz+ladi بوغزلادي (77)

yumurt+lar يمرطلار (2889)

c. Ekin ünlüsü çekmeli elif ile (Ī) 1 yerde yazılmıştır

yumurd+ladiğı يوسردلا دغي (2886)

d. Ekin ünlüsü üstünlü he ile (ē) 1 yerde yazılmıştır

gerçek+leriz گرچكله كر (3277)

+IAñ-

13 yerde geçmiştir

a. Ekin ünlüsü 2 yerde üstünlü (↗) yazılmıştır.

ev-lenmek اولىنىڭ (254)

renk+lemur رەڭلىرى (2270)

ب. Ekin ünlüsü üstünlü elif ile (İ) 2 yerde yazılmıştır.

at+lanur اتلانىر (4569)

yalın+lanur يالانلانىر (3033)

3.3. FİİL ÇEKİM EKLERİ

3.3.1. Kip Ekleri

3.3.1.1. Bildirme (haber) kipleri

Görülen geçmiş zaman

a. Ekin ünlüsü 171 yerde ötre ile yazılmıştır.

agla-dım اغلدىم (1828)

al-dıڭ الدىڭ (133, 3639)

cek-dım چىكدىم (1977)

eyit-duk ايتدىڭ (3780)

ب. Ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ي) 696 yerde yazılmıştır

bul-dılar بولدىلار (2310)

bulma-dı بولمىدى (2294)

ol-di اولدى (2325)

c. Ekin ünlüsü 111 yerde esre ile yazılmıştır.

cık-dım چىكدىم (4324)

eyit-dım ايتدىم (2937)

geçür-dim کچر دم (300)

vir-di ويرد (1605)

Duyulan geçmiş zaman (dubitatif)

Eski Anadolu Türkçesi'nde duyulan geçmiş zaman eki -miş 'tır. Bazen -Up gerundium eki de kullanılmaktadır.

-miş

Bu ek metnimizde toplam olarak 414 defa geçmiştir.

a. Ekin ünlüsü esre ile () 413 yerde karşılanmıştır

bezen-miş بزفتش (2471)

hindur-miş بندرمتش (5696)

getür-miş گتورمتش (2125)

öldür-miş اولدرمتش (5508)

b. Ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ي) 1 yerde yazılmıştır

di mişdir ديميشدر (1277)

c. Ekin ünlüsü 1 yerde ise ötre ile (و) karşılanmıştır

ko-muş قومش (3305)

-UpdUr ile

dut-updurlar دوتوبدرلر (2533)

ol-updurur اولبدرر (868)

Geniş zaman (aoriste)

-Ar

Bu eki metnimizde toplam olarak 454 defa geçmiştir

a. Ekin ünlüsü üstünle () 436 yerde yazılmıştır

id-er ایدر (2415)

kes-erler کسرلر (2424)

uç-arlار اوچرلر (2422)

b. Ekin unluısı çekmeli elifle (İ) 24 yerde yazılmıştır

hak-ar بفار (1475)

cık-ar چقار (1087)

kalk-ar فلقار (1100)

tap-arlار طپارلر (1358)

c. Medli elifle (Ī) 3 yerde yazılmıştır.

cık-ar چیقار (2682-1106-2323)

-(I)r

-(U)r

Metnimizde toplam olarak 1189 defa geçmiştir

a. Ötreli vav ile (و) 791 yerde yazılmıştır

hıag-urلار براغورلر (3974)

hil-ur بلور (5008)

ögid-ur اوکیدر (3910)

b. Ötre ile (و) 399 yerde yazılmıştır

hul-urلار بولرلر (791)

ey(i)d-ir ایدر (2237)

ol-ur اولر (1088)

-(Iz)r

3 yerde geçmektedir. Geçtiği yerlerde esre ile yazılmıştır.

agras-ırlar اکراسرلر (3666)

hımg-ır براغرلر (2077, 2378)

Gelecek zaman (futurum)

-AcAk

Metrimizde iki yerde geçmektedir. Her iki örnekte de birinci e unluşturustunlu he ile (ā) yazılmıştır

indir-eceg-em ایندوره جکم (3956)

öldir-eceg-em ولدوره جکم (3956)

-(y)IsAr

-(y)IzAr

Metnimizde 22 defa geçmiştir.

a. i unluşturustunlu dik esreli ye ile (ی) 20 yerde yazılmıştır

dur-ısarlar دوریسرلر (645)

gel-ıser گلیر (1982)

tur-ısarlır طوریسرلر (1983)

var-ısarlır واریسرلر (639)

b. i unluşturustunlu esre ile (ر) 2 yerde yazılmıştır

ol-ısarlır اولسرلر (4729)

yap-ısar یاپسر (1982)

-(y)UsAr:

a. Ekin unluşu otrelî vav ile (و) 1 yerde yazılmıştır

tokun-usardır (3373) طوخنو سردر

b. Ekin unluşu 1 yerde de sadece otre ile (و) yazılmıştır

getur-userdür (4728) گاور سردر

Şimdiki zaman: Şimdiki zaman için bir ek yoktur. Geniş zaman eki ile karşılanmıştır.

3.3.1.2. Tasarlama Kipleri

İstek (optatif) kipi : Eski Anadolu Türkçesi'nde ve Türkiye Türkçesinde istek -A eki ile karşılanmıştır

İsteğin çekimi : Kullanılan şahıs ekleri anlatılan geçmiş zaman, geniş zaman ve gelecek zamanda olduğu gibi zamirden türemiştir.

Ek toplam olarak 343 yerde geçmiştir.

a. A unluşu üstünlü he ile 236 yerde yazılmıştır.

hil-esin (247) بيله سين

duris-esin (430) دويريشه سين

ide (1794) آيدده

ol-a (1215) اوله

b. A unluşu 72 yerde üstünle yazılmıştır.

hil-em (1265) بيلم

del-em (5472) دله

getir-em (5647) گتورم

var-am وارم (1141)

c. A unluu 33 yerde üstunlü elif ile yazılmıştır.

kıl-a قلا (2134)

ol a اول (1189, 1895, 1308)

ol-asın اول سين (1250)

yaz-asın يراسين (4124)

d. Medli elifle (Ā) 1 yerde yazılmıştır

ol-a اول (2580)

e. Çekmeli elifle (I) 1 yerde yazılmıştır

kurtıl-avuz فورتلاور (252)

Emir (Imperatif)

Teklik

I. şahıs:

-Aylım

a. A unluu üstunlü he ile (ē) 9 örnekte yazılmıştır

cıkar-ayım جفره م (3137)

düz-eyim دوره م (161)

eyid-eyim ايدة م (5344)

getür-eyim كتوره م (4014)

b. A unluu üstunle (ġ) 3 örnekte karşılanmış

aç-ayım اجيم (4835)

bil-eyim بليم (1699)

gör-eyim كوريم (2234)

-Aylzn

Ek metnimizde 1 yerde geçmiştir. a unlusı ustunle, i unlusı ise esre ile yazılmıştır.

id-eyin ايدين (304)

II. şahıs:

-gil

43 yerde geçmiştir. Ekin unlusı daima esre ile (ر) yazılmıştır. Metnimizde yer yer eksiz şekillerle de karşılaşılmaktadır.

al-gil الغل (71)

eyle-gil ايلكل (1137)

ko-gil قوغل (74, 3218)

Eksiz örnekler ise şunlardır:

gel (5865)

sat (4163, 5159)

vir (5888)

III. şahıs

-sUn

30 yerde geçmiştir. Ekin unlusı daima ötreli vav ile (و) yazılmıştır

cık-sun چقسون (5657)

gel-sun گللسون (3919)

var-sun وارسون (4344)

yık-sun بقسون (5489)

-s ln

1 yerde geçmektedir. Ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ي) yazılmıştır

ko-sın قوسین (5561)

Çokluk

I. şahıs: -(y)AlUm Bu ekin metnimizde -Allm şekli de mevcuttur.

-(y)AlUm

a. A ünlüsü üstünlü elifle (Ā) 2 yerde yazılmıştır

açma-yalum أچمیاالم (1632)

ko-yalum قویالم (3435)

b. 1 yerde A ünlüsü üstünlü he ile (ĕ) yazılmıştır

gid-elum کیده لم (5871)

-(y)AlIm:

e ünlüsü geçtiği 11 yerde de üstünlü he ile (ĕ) yazılmıştır

gid-elim کیده لم (4212)

gir-elim گیره لم (4371)

id-elim ایده لم (3283)

oldur-elim اولدوره لم (3646)

II. şahıs

-(U)ŋ

Toplam 19 yerde geçmiştir

a. Ekin ünlüsü 18 yerde ötre ile (ŋ) yazılmıştır

aç-uŋ اچک (4830)

gonder-ıñ (4197) كوندرك

gir-ıñ (3710) كيرك

id-ıñ (5704) ايدك

b. Ekin ünlüsü ötreli vav ile (و) 1 yerde yazılmıştır

al-ıñ (2305) الوك

-(İ)ñ İz

a. Ekin ünlüsü ötre ile (و) 5 yerde yazılmıştır.

dile-ğuz (754, 1221) دله كمر

gerçekle-ğuz (3277) كمرچكله كمر

id-ıñüz (1160) بدكر

ilet-ıñüz (1220) اله تكمر

b. Ekin ünlüsü ötreli vav ile (و) 2 yerde yazılmıştır.

eyle-ğuz (5556) ايله كوز

gel-ıñız (3776) كلو كمر

c. i ünlüsü dik esreli ye ile (ي) 3 yerde yazılmıştır

id-ıñız (1222, 1222, 4388) ادیکز

-(İz)ñ İz

6 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü daima esre ile (ي) yazılmıştır

avda-ıñız (3340) اويلكمر

gor-ıñız (5836) كور يلكز

ola-ğuz (2038) اوقيقز

söyle-ğiz (3276) سويلكمز

yahtzee-gp 4 11 358-79

姓名: _____
 学号: _____
 班级: _____
 日期: _____

Ref
No
Date
Page

WING-SPREAD 1.2-1.4 (563)

Abstract

Şart kipinde kullanılan şahıs eklerinden teklik 1. ve 2. şahısla, çokluk 2. şahıs ekleri iyelik eki kökenlidir.

[illegible]

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

[illegible]

back to the (20)

10. Letter from the President of the United States to the Congress

SECRET

Figure 1. Schematic diagram of the experimental setup. The subject is seated in a chair and views the target through a video camera. The target is a vertical rod with a horizontal bar at the end. The subject's hand is positioned at the base of the rod. The distance between the subject's hand and the target is 100 cm. The target is 10 cm in diameter. The subject's hand is positioned at the base of the rod. The distance between the subject's hand and the target is 100 cm. The target is 10 cm in diameter.

[illegible]

Gereklik kipi için ayrı bir ek yoktur. Metninizde gereklik ifadesi için bazı örnekler sunulmuştur.

[illegible]

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

3.3.2. Birleşik Kipler

3.3.2.1. Hikāye

Geniş zamanın hikāyesi: Geçtiği toplam 29 yerde de ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ی) yazılmıştır

benzer-di	بکر دی (5055)
okur-di	اوکور دی (293)
otururlar-di	اوتوررلار دی (1159)
tutar-di	طوتار دی (3346)

Geniş zamanın olumsuzunun hikāyesi

Toplam 4 yerde geçmektedir. Ekin ünlüsü daima dik esreli ye ile (ی) yazılmıştır.

dilemez-di	دیلمر دی (165)
koymaz-di	کومر دی (4591)
yimer-di	یمر دی (4591)

Görülen geçmiş zamanın hikāyesi

Toplam 3 yerde geçmektedir. Hepsinde de ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ی) yazılmıştır

geldiy-di	کلیدی (5446)
itdiy-di	اتیدی (3528)
ugradıy-di	اوغرادی (4288)

Duyulan geçmiş zamanın hikāyesi

Toplam 15 yerde geçmektedir. Hepsinde de ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ی) yazılmıştır

buyunmuş-di	بیورمشدی (1280)
oku-mışdı	اوقومشدی (1571)

otur-mışdı اوتورمیشدی (3708)

itmiş-di ایتمیشدی (5504)

Rivāyet

Geniş zamanın rivayeti: Toplam 5 yerde geçmektedir. Ekin ünlüsü daima esre ile () yazılmıştır.

eyle-rmiş ایلرmiş (3359)

kıl-urmuş فلورمیش (3359)

ur-urmuş اوررمیش (3581)

oku-rmış اوتورمیش (4366)

Şart

a. Geniş zamanın şartı

1. Ekin ünlüsü üstünlü he ile (ه) 7 yerde yazılmıştır.

bağışlarlar-sa باغیشلارلسه (1310)

diler-lerse دیلرلرسه (834)

ister-se ایتلرسه (378)

yürür-se یوررسه (1629)

2. Ekin ünlüsü üstünle (ـ) 1 yerde yazılmıştır

dir-seڭ دیرسلڭ (1699)

b. Görülen geçmiş zamanın şartı

1 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü üstünlü he ile (هه) yazılmıştır

kodılar-sa کو دیلرسه (3216)

3.3.3. Şahıs Ekleri⁴

Teklik I. şahıs

-Am

Toplamı 38 yerde geçmektedir. Geçtiği bütün yerlerde ekin unlusı istisnaile (✓) yazılmıştır

gonmiş-em	گورشم (4895)
indürecek-em	ایندوره جکم (3956)
itmez-em	ایمز (1609)
okunmuş-am	او قمشم (1136)
sogme7-em	سوکمز (2629)

-Im

-Um

Toplamı 5 yerde geçmektedir.

a. Ekin unlusı ötre ile (ر) 4 yerde yazılmıştır

diler-um	دیلم (1143-1218)
gonir-um	گوررم (268)
vona-um	وایرم (268)

b. Ekin unlusı ötreli vav ile (و) 1 yerde yazılmıştır

diler-um ti	دیلمت مکه (60)
-------------	----------------

-Izm

Ek toplam 3 yerde geçmektedir. Ekin unlusı geçtiği 3 yerde de esre ile yazılmıştır.

⁴ Bilindiği gibi Teklik birinci şahıs için m, teklik ikinci şahıs için n, çokluk birinci şahıs için k, k şahıs ekleri kullanılmaktadır. Aynı unluların yazılışı olduğu için bu eklerin yazılışına temas etmedim.

gider-im	كبرم (181)
gonmiş-im	گورشم (4206)
ider-im	ایده رم (130)

-Izn

Ek 2 örnekte geçmektedir. Ekin ünlüsü 2 örnekte de dik esreli ye ile (ی) yazılmıştır.

kılır-ın	قلورین (75, 113)
----------	------------------

Teklik II. şahıs

-si2n

a. Ekin ünlüsü dik esreli ye ile (ی) 31 yerde yazılmıştır.

avlar-sın	اولار سین (2016)
hile sin	بیله سین (247)
gelmiş-sin	گلمشسین (4679)
itmez-sin	اتمر سین (3753)
toyar-sın	طویر سین (3222)

b. Ekin ünlüsü esre ile (ر) 5 yerde yazılmıştır

çeker-sin	چکر سین (3254)
gider-sin	کیدر سین (299)
ider-sin	ایدر سین (297)
varır-sın	وارر سین (2643)

Çokluk I. şahıs

-Uz

Toplam 14 yerde geçmiştir

a. Ekin unlusu ötre ile (و) 9 yerde yazılmıştır

çeker-üz چکیریز (2430)

eydür-üz ایدرز (423-601)

göçür-üz گوریز (854, 1125)

ider-üz ایدرز (4160)

b. Ekin unlusu ötreli vav ile (و) 4 yerde yazılmıştır

diler-üz دلیروز (1040)

ider-üz ایدروز (1075)

ider-üz ایدره روز (904)

işitmiş-üz ایشتمیشوز (458)

-vUz

Ek toplam 9 yerde geçmektedir. Geçtiği bütün yerlerde ekin unlusu ötre ile yazılmıştır.

dura-vuz دوره ور (5172)

koya-vuz قویه وز (4657)

kurtıla-vuz تور تلاور (252)

ola-vuz اولاور (5230)

Çokluk II. şahıs eki

-sIz

Toplam 25 yerde geçmiştir. Ekin unlusu daima esre ile (ز) yazılmıştır

çeker-siz چکیرسر (2406)

çıkır-siz چیکارسر (1926)

gire-siz گیره سر (4836)

içer-siz ایچر سز (1992)

virur-siz ویرر سز (1649)

+ŋIz

4 yerde geçmiştir. Ekin unluşu daima esre ile (؁) yazılmıştır

getir-seniz گتور سکز (3929)

eyledi-ŋiz ایلدیکر (3658)

gördi-ŋüz کور دیکر (992)

iderse-ŋüz ایدر سکز (5231)

3.3.4. Bildirme Ekleri (Copula)

Teklik I. şahıs

+(y)Am

Toplam 11 yerde geçmiştir. Ekin unluşu daima üstünle (؁) yazılmıştır.

kâdir+em قادر ءم (579, 2463)

kızı+y+am کیزر ءم (3891)

kişi+y+em کشیم (1223)

miskin+em مسکینم (5700)

tağrı+y+am تکر ءم (934)

Teklik II. şahıs

+sIn

a. Ekin unluşu 1 yerde esre ile (؁) yazılmıştır

kim+sin کیم سین (168)

b. Ekin unluşu 1 yerde dik exreli ye ile (ے) yazılmıştır

sen+sin سنین (1982)

Teklik III.. şahıs

+dUrUR, +dUr

+dUr

Toplam 714 yerde geçmiştir. Ekin unluşu daima öte ile (و) yazılmıştır.

oak+dir حو قدر (5143)

hikmet+dir حکمت در (16)

'ihādet+dir عبادت در (791)

bal'ā+dir قلعه در (3975)

+dlzr

oak+dr حو قدر (1531, 3394, 4030)

buynuḡ+dr بویز غدر (848)

+dUrUr

Ekin unluşu geçtiği bütün yerlerde öte ile (و) karşılanmıştır

husbutun+durur بسبب قدر (5736)

Çokluk 1. şahıs

+Uz

(Öte ile (و) yazılmıştır

ikdimde+yuz اقیمده یز (5641-42)

Çokluk II.. şahıs

+slzz

a. Ekin unlusü esre ile (ک) 1 yerde yazılmıştır

kisi+siz کشی سر (1991)

b. Ekin unlusü dik esreli ye ile (ی) 1 yerde yazılmıştır

kim+siz گمسییر (3890)

Çokluk III. şahıs

+dUrUrdAr

cemād+dururlar جماددررلر (1035)

hatarda+dururlar خطرده دررلر (1655)

3.4. SIFAT-FİLLER

3.4.1. Geniş zaman sıfat-fiilleri

-(y)An

157 yerde geçmektedir

a. Ustünle (و) 136 yerde yazılmıştır

ak-au اقن (1988)

hil-en بلن (348)

bit-en بتن (1195)

id-en ایدن (4112)

b. Ustünli elifle (آ) 9 yerde yazılmıştır

hogul-an بوغولان (1750)

ol-an اولان (3686, 3702)

tap-anlar تاپانلار (1550)

tog-an طوغان (5529)

c. 8 yerde çekmeli elifle (ا) 8 yerde yazılmıştır

ol-an اولان (5663)

tog-an طوغان (1201)

var-an وران (5596)

yat-an يتان (2773)

yaz-an يزان (2746)

d. Medli elifle (آ) 3 yerde yazılmıştır

ol-an اولان (3352, 770)

var-an وران (2217)

e. Üstünlü he ile (ه) 1 yerde yazılmıştır

yaz-anın يزه نك (374)

-mAz

Toplam 8 yerde geçmektedir. Geçtiği bütün yerlerde ekin unlu su üstüne (ـ) yazılmıştır

yara-maz (yir) يراسر (222)

vara-maz (dın) 1647, yara-maz (iş) 1651, yaramaz (kan) 2265, yaramaz (su) 2724

3.4.2. Geçmiş Zaman Sıfat-Filleri

-dik

-dik

a. Ekin unlu su ötre ile () 21 yerde yazılmıştır

deg-digi (51) دكدكي

ekil-digi (2290) اكسلدكي

say-duklarından (1056) صايدقارنده

yap-duklarının (3877) يابدقارنك

b. Ekin unlu su otrelî vav ile (و) 17 yerde yazılmıştır

oik-digi (5320) چغدوغي

it-digi (5769) ائدوغي

di-digin (2628) ديدوگن

es-digi (2170) اسدوغي

yap-digi (3782-3465) يابدوغي

-dik

a. Dik estrelî ye ile (ي) 13 yerde yazılmıştır.

duş-digi (717) دوشديكي

duzul-digin (958) دوزولديگن

ol-diginın (1432) اولديگنك

tog-digi (1433) طوغديغي

yader-digi (918) يادرديغي

b. Esre ile () 4 yerde yazılmıştır

divşur-dig- (379) دیوشوردگن

ıdig-i (3412) اتدگی

ol-diginden (1228) اولدنگندن

yag-dig- (5832) یاغدگی

-miz

Ekin unlusı geçtiği yerlerde esre ile () yazılmıştır جورمش

cırı-mis (nesne) 108

cırı-miş (sunuk) 106

cırı-miş (gevde) 113

3.4.3. Gelecek zaman sıfat-fiileri

-AcAk

Metnimizde toplam 7 yerde geçmiştir

a. Ekin ilk unlusı ustunlu he ile () 5 yerde yazılmıştır

gid-ecek (yir) 2640 گیده جگ

ol-ecek (kisi) 2428 اولنه جگ

zafer id-ecek (yir) 5552 ایدنه جگ

b. Ekin her iki unlusı da 2 yerde ustunle () yazılmıştır

cık-acak (yir) 3044 چیق

ıag-acak (vakt) 5853 یاغجی

3.5. ZARF-FİİLER

3.5.1. Hâl zarf-fiileri

-A

Geçtiği iki yerde de üstunlu he ile (اَ) yazılmıştır

gid edururken كیده دررکن (2013)

sor-adururken سورہ دوررکن (3379)

-ArAk

1 yerde geçmiştir

id-erek ایدرک (3883)

-(y)U

diyu Metnimizde toplam 27 yerde geçmektedir. Geçtiği bütün yerlerde ötreli vav ile (و) yazılmıştır.

di-yu دیو (129-2405-5472-5850)

-ken, -iken

Geçtiği bütün yerlerde üstunle (ُ) yazılmıştır

gidedurur-ken کیده دررکن (2013)

soradurur-ken سورہ دوررکن (3379)

3.5.2. Zaman zarf-fiileri

-(y)IcAk

-(y)IcAk

Toplam 42 yerde geçmektedir.

a. İz ünlüsü esre ile (ز) 23 yerde yazılmıştır

bat-ıcağ ^{بَاتِی} (1085-2998)

dön-iceğ ^{دَوْنِیْغَکْ} (3002)

b. Dik esreli ye ile (ی) 19 yerde yazılmıştır

bul-ıcağ ^{بُولِیْیِی} (2691)

cık-ıcağ ^{جَفِیْیِی} (3760)

id-iceğ ^{اَیْدِیْیِیْکْ} (5013)

-(y)UcAk

Metnimizde 1 örnekte geçmektedir.

koy-ucak ^{قَوْیُیْیِی} (5307)

-(y)IncA

-(y)IncA

Toplam 27 yerde geçmektedir. I ünlüsü daima esre ile karşılanmakta (ز), A ünlüsü ise üstünlü he ile (ه) karşılanmaktadır.

birak-ıncā ^{بِرَاغْنِیْه} (2194)

di-yince ^{دِیْنِیْیِیْه} (2181)

gec-ince ^{گِیْیِیْیِیْه} (2416)

ur-ıncā ^{اَوْرُغْه} (105)

-(y)UucA

U ünlüsü geçtiği 4 yerde de ötre ile yazılmıştır.

ol-ıncā ^{اَوْلَنْیْیِیْه} (3224, 3941-692)

tun-ıncā ^{طَوْنِیْیِیْه} (1080)

-(y)ıncak

Ekin geçtiği 2 yerde de ı ünlüsü esre ile (ِ), a ünlüsü ise üstünle (َ) yazılmıştır

soy-ıncak صوینجق (2970)

tog-ıncak طوغنچق (2393)

-mAdın

9 yerde geçmektedir

a. Ekteki i ünlüsü dik esreli ye ile (ِ) 8 yerde yazılmıştır

gor-medin گورمدین (3915)

it-medin ایتمدین (5570)

tog-madin طوغمدین (2994)

ur-madin اورمدین (5623)

b. Esre ile (ِ) 1 yerde yazılmıştır

iris-medin ایرشمدن (5317)

-meden

2 yerde geçmiştir. Ekin ünlüsü üstünle (َ) yazılmıştır

gul-meden گولمدن (2460)

it-meden ایتمدن (55)

Ayrıca -mAzdan öğdin/evvel Zarf şekli de metnimizde geçmektedir

-mAzdan öğdin

A ünlüsü geçtiği 5 yerde de üstünle (َ) karşılanmıştır.)

gel-mezden öğdin گلمزدن اوکسین (321-22)

tog-mazdan öğdin طوغمزدن اوکدین (1371)

-mAzdAn evvel

A ünlüsü geçtiği 2 yerde de ustuvle (ـ) karşılanmıştır

el-mazdan evvel (4385) اولمزدن اول

log-mazdan evvel (1336) طوعمزدن اول

-dUkçA

3 yerde geçmektedir

ort-dukça (1769) ارنندقچه

gel-dukçe (4237) گلدقچه

grehil-dukçe (284) گوره بلدقچه

-dUgIncA

düs-diğincə (2272) سوتدقچینه

-dUkdA

2 yerde geçmektedir

gel-dükde (1049) گلدقده

ir-dukde (3630) ارنقده

3.5.4. Bağlama zarf-fiilleri

(y)Up

273 defa geçmiştir

a. Fikrin ünlüsü otireli vav ile (و) 159 yerde geçmektedir

eri-yup (3108) اریوب

eyle-yip (3085) ایلیوب

id-ıp ایدوب (3120)

b . Ekin ünlüsü ötre ile (و) 114 yerde yazılmıştır

dut-up دوتوب (3542)

diş-up دوشوب (3100)

ol-up اولوب (1814)

-(y)lbAn [-(y)Up ekinin genişletilmiş şeklidir]

-(y)UbAn: 2 yerde geçmiştir

dut-uban دوتوبن (4016-4814)

-(y)lbAn

Metnümüzde 4 yerde geçmektedir. I ünlüsü esre ile () yazılmıştır.

gir-iben کرین (1502)

koy-iban قویسن (5225)

ol-iban اولین (2195, 5692)

SES BİLGİSİ

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde görülen en önemli fonetik özellik, düzlük yuvarlaklık itibarıyla ünlü uyumunun zayıf olması, ünlülerde ve eklerde bir yuvarlaklaşma temayülünün bulunmasıdır.

1. ÜNLÜLER:

Eski Anadolu Türkçesinde bulunan ünlüler şunlardır: a, e, ı, i, o, ö, u, ü. Ayrıca bir de kapalı e'nin varlığı düşünülebilir (TIMURTAŞ, 1992:121). Esasen kapalı e'nin tespitini güçleştiren en önemli husus, içinde bu sesi gösteren belirleyici bir işareti bulunmayışdır (ÖZKAN, 1996:92).

1.1. ÜNLÜ DEĞİŞİMLERİ

Gerektiği ölçüde açıklığa kavuşturulamayan meselelerden birisi de Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde "kapalı e" foneminin bulunup bulunmadığı. Eğer varsa bu ünlünün yazıda nasıl kayılandığı hususudur (KORKMAZ, 1995:491-505). T. Banguoğlu, M. Mansuroğlu gibi bazı araştırmacılar Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde i ile yazılan sesi kapalı e okunmuş (BANGUOĞLU, 1938-39, (MANSUROĞLU, 1958:71), Z. Korkmaz, F. K. Timurtaş gibi araştırmacılar ise metinlerde i ile yazılan bu sesi yazılışına bağlı kalarak i şeklinde okunmuşlardır (KORKMAZ, 1973:100, TIMURTAŞ, 1973:100).

i-e meselesi diğer eski metinlerde olduğu gibi metnimizde de karışık bir durum arz etmektedir. Zaten bu meselemin henüz kesin ispatı da yapılmamıştır. Zira eskiden beri Türkçede çok yönlü (i-e, e-i, i-e, e-e, e-e) değişimlerinin olması, meselemin kesin ispatını zorlaştırmıştır (ARAT, 1953:311). Metnimizde ilk hacede i vokali ağır basmaktadır. Şu kelimelerde ya Eski Türkçe'deki i'ler korunmuş ya da bugün e'li olan bazı kelimeleri i ile yazılmıştır.

- bil > bel "biğ kişi taşındı ve yetmiş biğ balta ve bil şafarları ... 3615
- gice > gece " ...tâ ki bir gice yine gordi bundan soğra durdı 352
- giniş > geniş " ...bir kıyu vardır ki anıy içi gâyetde ginişdür her kimesne ki " 2448
- giri > geri alınağa gelmişem ol eyitdi giri dön ... 4650
- il > el "ve illerini şıfaları ve imakların ve deryâlarını ol evün içinde sovie" 3681
- ir- > er- İdris'i gizledi bir niçe zaman çunki nevbet Hârimur-reşid'e iridi" 5147
- işiş > eriş- ortasına gelinceye dek zamânda işişi tutdı ..." 665
- ıgır > erişirmek, getirmek "ve güneşün burclarını ve yılan ve ayın sağışlarını gâyetde ırganmışlardır" 872
- irte > erte "...irte olıcak varılur ol arada bir od evi bunyâd idiler" 1579
- irtesi > ertesi " ...Kuhistan da her cânavar ki ine irtesi ol" 2337
- it- > et- esirler ki vardı üzâd eyledi otuz yıla degin böyle itdi bu haber" 2734
- iy > ey " ...iy sâhı bığur ki "4067
- vir > ver "virdi ben korşam gizledum fulan yinde defin eyledum" 1564
- yil > yıl "...bu kızı yıl esdi ..." 5842
- yir > yer "yir denur ve gok altın ola ve bundan soğra bir gün İskender" 194
- yit- > yet- ağacın yapraklarından, bal tınar sol niğdâ ki cenn i selre yiter cevâb" 3525
- yidiş > yetiş " aldılar bu haber Porviz'e yitişdi Perviz haberi virdi ki bir emm kişi " 5560
- Bu kelimelerdeki i vokali bugün Anadolu ağızlarının birçokunda kapalı e (ERCİLASUN, 1983:51) İstanbul ağızında ve yazı dilinde açık e olarak telaffuz edilmektedir (TIMURTAS, 1992:121).

Bazı kelimelerde ise tam tersine e>i istikametinde bir değişme söz konusudur. Yani Eski Türkçe'de e unluşu taşıyan kelimeler i li şekillere dönüşmüştür. Birkaç kelimedeki bu değişiklik umumî değildir.

imdi < emü < anı " imdi ben gördüm kim ..." 704

nice < nece melâ'ike bir nice cinsdür ... ' 731

niçe < neçe niçe diri kılursın Hâk te'âlâ eyitdi ki..." 68

Bazı kelimelerdeki e vokali Eski Türkçe'de olduğu gibi kendini korumuştur.

oyü < edgü 'iyi' ... eyü incüler çok yılda kırk gün bu deşiz hareket ider" 2103

gey- < ked- 'giymek' 'Nu'mân dünyâdan elin çekdi bir palâs geydi..." 4256

geyur < kedgür 'giydirmek' ve herbirine hil'at geytirdiler ...' 5233

Eski Anadolu Türkçesinin tipik özellikleri olan düzleşme ve yuvarlaklaşmaları önemine binaen ayrı birer bölüm olarak inceledim.

1.2. UNLU UYUMU (HARMONIE VOCALIQUE)

1.2.1. Kalınlık-İncelik Uyumu Kalınlık-incecik bakımından unlu uyumu Türkçenin her döneminde sağlam bir yapı arz etmektedir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde de kuvvetli bir kalınlık-incecik uyumu mevcuttur. Metnimizde, kelime köklerinde olduğu gibi eklerde de incelik kalınlık bakımından vokal uyumu tamdır. Uyuma aykırılık gösteren ekler ise şunlardır:

+ki aitlik eki : Bugün tamamen uyum dışında kalan bu ekin ET'de +ki ve +kı olmak üzere iki şekli vardı. On beşinci asırda yazıya geçirilen Dede Korkut Hikâyelerinde (ERGIN, 1963:II/431) ve 14. 15. asra ait pekçok eserde (TİMURTAŞ, 1977:89) ekin hala -kı ve +kili şekillerinin bulunması dikkat çekicidir. Metnimizde de bu iki kullanım mevcuttur. Uyuma bağlı olarak kullanılanlar şunlardır:

arıdağı Nüşîrvân dahu ol seddi ve andağı 'acâyibleri gördi dahu " 2153

arasındaki yâ-nazır bağ-ı bu eger şol arasındaki bağlar ..." 5518

başındaki başındaki saravben ağacıdu ..." 3322

Uyuma bağlı örneklerde de görüldüğü gibi iki ünlü arasında kalan ek tonulmuştur.

İnce şekilli örnekler (+ki) ise şunlardır:

havaı+daki 1813, karmın+daki 1731

Uyum dışı kalan eklerden birisi de (i)-ken zarf-fil ekidir. Ek. metninizde de bu günkü gibi daima incedir.

gidedurur+ken 2013, gider+ken 2090, soradurur+ken 3379

Bu gün uyum dışı kalan hangı, hanı ve dahi kelimeleri ise metninizde uyuma bağlı olarak kullanılmaktadır.

kankı '...ve bundan sonra kankı' 2861

kanğı 'anı yeyesin kanğı ta'annıñ kin ziyânı ola ol ta'am gönluñ"

162

kamı 'hakim eydür bir gedügi vardır Nüsrevân eydü gedügi kamı"

5350

dahı 'daryânıñ taşlıdur anıñ dahı şukrin edâ etmek vacibdür" 4

Yine bu gün uyum dışında kalan ve yapısı genellikle da+es (CAPIEROGLU, 1929:1-16) yahut DA+is ? (GABAIN, 1988:46) şeklinde izah edilen +DAs isminden isim yapma ekinin uyuma girip girmediği hususunda ince ünlülü örnek mevcut olmadığından kesin bir hüküm veremiyoruz.

karındaş adlı bir karındaşı vardı ..." 4154

yoldaş Hindustan'a ilerdi inidi benim sen yoldaşlarımı niçin korkutdu?" 701

Ayrıca Arapça Farsça kelimelerin son ünlüsü ile Türkçe ekler arasındaki kalınlık-incecik uyumu ve bu ünlünün gerçek telâffuzu yansıtır yansıtmadığı meselesi tartışmalıdır. Prof. Mustafa Ozkan'a göre; eklerde genişletilmiş Arapça-Farsça kelimeler hile uyuma girmiştir (OZKAN, 1995:94). J. Eckmann ise; Doğu Türkçesinde Arapça Farsça kelimelere kalın ünlülü ek getirme temâyukunu bu dillerdeki kalınlık-incecik uyumuna bağlamakta ve kalın ünlü getiren yabancı kelimelerin kalın telâffuz edildiği sonucuna varmaktadır (ECKMANN, 1953:49-52). Prof. Ahmet Topaloğlu kelimelerin asıl imlâlarına uymayan bu yazılışların, eserin yazıldığı devirdeki telâffuzu aksettirdiğini kabul etmektedir (TOPALOĞLU, 1976:25). Prof. Kemal Eraslan ise imlâ istikrarsızlığı ve telâffuz meselesi üzerinde durmaktadır. (ERASLAN, 1970:113-124). Fakat bu hususun kesin olarak ispatı henüz yapılamamıştır.

'acâyıbrak "...bilgil kim kıssadan 'acâyıbrak isitgil..." 95

'acabrak "la'l key 'aceb nesneyidi lâkin balıq andan 'acabrak okı..." 3140

berâbarlık "ne sebebden böyle idersiz eyitdiler ki sarâylarımız berâbarlığı konuşlar" 5170

peygamberlik Ebû Cehil ki hiç 'acâyib nesne gördün mi Peygamber den ki

amı) peygamberliğine " 1242

zalilik "...baylığı zalılığı Mısırda kodı..." 2550

Ayrıca birez kelimesi de metnimizdeki kalınlık-incecik uyumunu sağladığını gösteren başka bir örnektir:

birez hacamat idürse birez kan anda dökülse..." 96

1.2.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu : Eski Anadolu Türkçesi döneminde de Eski Türkçe'de olduğu gibi sağlam bir dudak uyumu yoktur. Yuvarlaklaşma (labialisation) Eski Anadolu Türkçesi'nin en önemli fonetik özelliğidir. Kelimelerde yuvarlaklaşmanın çeşitli sebepleri vardır (TIMURTAŞ, 1977:27).

1. Kelime ve hece sonlarındaki lg ses grubunun lg>[ğ>lw>Uw>U değişimine uğraması şeklinde ortaya çıkan yuvarlaklıklar:

ayru (<< adıg) ' devr ider bâki on yedi biğ 'âlem bu 'âlemden ayrudur..." 1009

ayu (<< adıg) anuğ altında bir sırtlan ve bir kurt ve bir ayu ve bir kelb var ve buğa" 1380

kapu (<< kapıg) ' ...Buşnek tağında iki kapu vardır" 2420

sarı << sarıg ' ve dahı ol yirlerden bir cânavar derisi getirürler sarı ki anuğ" 2604

yapu << yapıg ' bir 'azametlü yapudur..." 4772

2. Dudak ünsüzlerinin tesiri. Dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler şunlardır:

demür ' nişanı ağıd ki yir demür ve gök altın ola" 199

kapu (<< kapıg) ' ...Buşnek tağında iki kapu vardır" 2420

3. Bazı kelimelerdeki yuvarlaklaşmalar ise hem dudak ünsüzleri, hem de glerin sızcılaşması ve erimesi ile olmuştur.

kapu ' kapular şındı aşğa düşdi..." 4684

yapu ' bir 'azametlü yapudur..." 4772

4. Bazı kelimelerde bulunan yuvarlak ünlünün sebebini açıklamak mümkün değildir. Zira bu ünlüler Eski Türkçe'de de yuvarlıktı. Bugün de bunların bir kısmı Anadolu halk ağızlarında hâlâ yuvarlıktır. Bu gruba giren kelimelerse şunlardır:

agu	ve dahu cânavarlaruñ ve häşerätüñ ve ef'i yılanlaruñ ve aguñaruñ
544	
berü	"...ol zannından berü henüz gider..." 2238
dilkü	ba'zısı korkak dilkü gibi " 2481
giri	"giri İskender'e gönderdi..." 142
incü	katreler şadefleruñ kışağında togar incü olur ... " 3000
karşu	"...vardılar anı yire dökdiler aña timar itdiler karşı şavırdılar"

395

1.3. EKLERDE YUVARLAKLAŞMALAR

Bazı yapım eklerindeki yardımcı ünlüler Eski Türkçe'den beri yuvarlıktır. Metninizde de bu yuvarlaklıklar korunmuştur.

+ArU < +gArU

Bu ekle yapılan kelimeler ise şunlardır:

içeru	bir yirden delik aç ta ki güneş içeru düşse dahu ağızına şu al" 1701
ilerü	"ol but üzerinde yazmışlar ki bundan ilerü geçmege yol yoktur" 2462
yukaru	enegi altından yukaru tarar..." 364

-gU:

sev-gülü	ey benim sevgülü bağım..." 295
----------	--------------------------------

-mUr

yağ-nur '...yağmurdan ne kadar ot ve ağaç bitiserdur" 627

-(U)k

Bu ekle yapılan kelimeler şunlardır:

aç-uk 'üç yüz dört arısdur ve açuk yiri yüz yigirmi biç arısdur" 3418

art-uk 'kıymetli gene sözden artuk baki kalmadı..." 41

ay(ı)r-uk 'ayıuk yirdaki 'acâyiblerden haberdâr olmasa 'aceb degil..." 480

Fakat bu eklin dar ünlü şekli de metnimizde vardır.

ulaş-ık 'karnu taşlar buğa ulaşıkdur..." 2632

karış-ık '...her kaçan ki'ol karışık şudan balçık eyileseles..." 2081

böl-ik '...her bir boligin bir taş başında/şodı..." 77

Daima yuvarlak ünlü taşıyan ve ünlü uyumu dışında kalan ekler ikiye ayrılır:

1. Ünlüsü aslında yuvarlak olan ekler
2. Sonradan yuvarlaklaşan ekler

1.3.1. Ünlüsü Aslında (Eski Türkçe Devresinde de) Yuvarlak Olan Ekler

1.3.1.1. *Zarf-fiil ekleri*

-Up

Bu ek metnimizde daima yuvarlak ünlü şekliyle geçmektedir.

bil-up 174, getir-up 1226, var-up 1619

-UbAn

Bu eklin yuvarlak vokalli şekli yanında düz ünlü şekli de metnimizde geçmektedir.

dut-uban 4016, 4814

-İbAn

gir-ibn 1502, koy-ibn 5225, ol-ibn 2195

1.3.1.2. *Sıfat fiil ekleri*

-dük

Bu ek in de metnimizde düzleşmiş örnekleri de mevcuttur.

ol-duğı 1781, var-duğı 851, yap-duğı 3782

-dik:

ol-digi 1228

yag-digi 5832

nakş-ı-digi 3412

divçur-digi 379

1.3.1.3. *Etirgenlik (Faktiv) Ekleri*

-dür

Bu ek metnimizde hem yuvarlak ünlü ile hem de dar ünlü ile geçmektedir.

-dUr : bil-dür 3130, gey-dür- 1310, inis-dür- 5440

-dUr : öldür- 3503, yagdır- 3377, yapdır- 4225

-Ur-

gey-ur 5233, 4720, 4709

-gUr

Bu ek metnimizde ırgür 4721 ve tar-gur- 580 fiilinde görülmektedir.

1.3.1.4. *Emir eki*

-aUn

cık-sun 5657, tara-sun 358, yap-sun 1576

sUnlAr

tur-ma sınılar 5631

1.3.1.5. *Bildirme eki*

+dur

Bu ek, nr- fiilinden gelmektedir. Ekin metnimizde durur şekli de mevcuttur.

+dUr'un hem +dUr hem de +dır şekilleri metnimizde mevcuttur.

-dur : çok+dur 1092, var+dur 401, yokdur 45

+dır : çok+dır 1531, var+dır 3128, yok+dır 151

+durur :

bisbidün+durur 5736, cemâd+dururlar 1035, hatarch+dururlar 1655

1.3.2. Ünüsü Sonradan Yuvarlaklaşmış Ekler

1.3.2.1. *İyelik eki*

+(U)m, +(U)mUz

Eski Anadolu Türkçesi'nde I. şahıs iyelik eklerinde yardımcı ünlü daima yuvarlaktır. Timurtas'a göre bu yuvarlaklaşmaya m dudak ünsüzü sebep olmuştur (TIMURTAŞ, 1977:37). Metnimizde ise hem yuvarlak ünlü şekiller hem de dar ünlü şekiller kullanılmaktadır. Örnekler şunlardır:

-(U)m ben+um 132, 3753, 5679

-(l)m iş-im 3674, asker+im 3736, vilâyet+im 3738

bilâdımız 5540

+(U)ñ, +(U)ñuz

Eski Anadolu Türkçesi'nde II. şahıs iyelik ekinin de yardımcı ünüsü daima yuvarlaktır. Bu yuvarlaklaşmaya ñ ve l. şahıs ekine benzeme (şekil analogisi) etki etmiştir.

1.3.2.2. *İlgi (Genitif) eki*

+ (n)Un

İlgi ekinin ünlüsü Eski Türkçe'de kâbâlelerde ve yer yer a ağzında *ı* q yazmalarda ise yaygın olarak *u* noq'dır. (GABALIN, 1988:63). Eski Anadolu Türkçesi'nde ise bu eklin ünlüsü daima yuvarlaktır. Bu ektaki yuvarlaklaşma da *ı* q etkisiyle olmuştur (TİMURTAŞ, 1977:34). Oysa metnimizde eklin hem yuvarlak ünlülü, hem de dar ünlülü şekiller mevcuttur. Yuvarlak ünlülü şekiller:

teleg+un 1409, gıncı+un 1290, halk+un 1288

Dar ünlülü şekiller:

besig+ın 1246, bunc+ın 1259, sunlıg+ın

1.3.3.3. *Sifat yapma ekleri*

+lıU

Bu ektaki ünlü Eski Anadolu Türkçesi'nde daima yuvarlaktır. Bu yuvarlaklaşmanın sebebi eklin aslında bulunan *ı* / *ı* lgi g'lerin önce sıziçleşmesi, daha sonra da erimesidir. Fakat metnimizde dar ünlülü örnekler de mevcuttur (+lıb).

nur+lu 583, tar+lı 1895, tuz+lu 2008

+lı hayı+lı 3264, kilid+lı 2284, korku+lı 2217

+sıUz

Bu ektaki ünlü de Eski Anadolu Türkçesi'nde daima yuvarlaktır. Bu ektaki ünlünün yuvarlaklaşmasının sebebi ise *-lıU* ekine şekil benzeşmesi yoluyla'dır. Fakat eklin metnimizde dar ünlülü şekli de (+sıı z) mevcuttur.

+suz cām+suı 813, 1028

+sıız dil+sız 5444, direk+sız 935, is+sız 1846

1.3.2.4. *Görülen geçmiş zaman eki*

Teklik I. şahıs çekiminde → dUu

Bu ektaki yuvarlaklaşma dudak ünsüzü olan m tesiriyledir. Görülen geçmiş zaman I. şahıs çekimi Eski Türkçe'de -t-ın şeklindedir (GABALIN, 1988:80). Bunun yanında ekin dar ünlü sekli de metninizde mevcuttur.

at-dın 5677, oyle-dın 5631, bal-dın 5849

geçür-dın 300, gönder-dın 147, gör-dın 267

Teklik II. şahıs çekiminde → dUq : Bu ektaki yuvarlaklaşmanın sebebi q ve I. şahıs çekiminde görülen dUm'un analogik tesiridir.

dad-dın 1154, kulaguzla-dın 1970, toy-dın 2626

Çokluk I. şahıs çekiminde → -dUk : Bu ek Eski Türkçe'de -t+ımız şeklindedir (GABALIN, 1988:80). Fakat bu dönemde geçmiş zaman sıfat fiili olan -dUk mevcuttur. Örneğin: barduk yerde "vardık (vardığın yerde)", kın bulma-duk midik unluğlar "sâdete (rahmete) erişmemiş canlılar" (GABALIN, 1988:82). Bu sıfat fiil şeklinin, I. çoğul şahıs ekinin yuvarlaklaşmasına analogi yoluyla tesir ettiği düşünülebilir (TIMURTAŞ, 1977:35).

ısınarla-duk 3776, var-duk 3777, gör-duk 3779

1.3.2.5. *Bildirme eki*

Çokluk I. şahıs eki : -(y)Uz : (-bizi) : Buradaki ek biz zannından ortaya çıkmıştır. b > v sızışlaşması gerçekleşmiş ve ünlüyle kaynaşarak eki yuvarlaklaştırmıştır.

İkkinde -yüz 5641

1.3.2.6. *Geniş zaman eki* : Eski Anadolu Türkçesi'nde ünsüzle biten fiillerden sonra geniş zaman eki iki türlüdür. Uı ve Ar . Yaygın olan şekil Uı'dır. Metninizde -Lr'lı şekiller de mevcuttur.

Ur : birag-ur 3974, bil-ür 5008, eyd-ür 2624

Ir : agraş-ır 2378, birag-ır 2077

Ar : bak-ar 1473, çık-ar 2682, tap-arlar 1378

1.3.2.7 Zarf-fiil eki

-U: dıya 129, 1146

-Iz: Tek omek vardı, sığın-geldim 5863

1.4. DÜZLEŞME VE DÜZLÜK

Eski Anadolu Türkçesi'nde umumiyetle bir yuvarlaklasına temayülü mevcut olmakla birlikte, bazı durumlarda ise düzleşme görülmektedir. bit-*but-*, içün-<uçun-<uçun

Bazı kelimelerde ise kök ünlüsü yuvarlak olduğu halde, sonaki ünlü düzdür. Bu kelimelerin büyük çoğunluğu Eski Türkçe'de de düz ünlü taşınmaktadır. Bazı kelimeler ise her iki şekilde de mevcuttur. Eski Anadolu Türkçesi'nde bazı kelimelerin iki şekli de mevcuttur. Bunlardan düz ünlü olanlar daha yaygındır.

Metnimizde geçen örnekler şunlardır:

burın 3969, bürin 2885, çürü 103, dökü 4713, dokun 2316, okı-79, toğu 278, yüri 5057

Bazı ekler ise kökün ünlüsü ne olursa olsun daima düz ünlü taşınmaktadır (TIMURTAS, 1977:36). Bu mesele fonetik bir mesele olduğu kadar aynı zamanda birinle meselesidir (TIMURTAS, 1977:36). Düz ünlü ekler şunlardır:

1.4.1. V

1.4.1.1. Yükleme kalieki : -I

Örnekler:

ben-i 3003

Mervān+ı 3968

sen+ı 3959

1.4.1.2. III şahıs iyelik eki: +ı

Örnekler:

on+ı 3424

nakd+ı 3097

im+ı 3503

1.4.2. KV

1.4.2.1 Geçmiş zaman eki: -di

Örnekler:

bulm+ı 2294

ol+ı 2325

vir+ı 1605

1.4.2.2. Soru eki (Oysa bu ek Eski Türkçe'de daima yuvardak bulunur
(GADAIŃ, 1988:106)

1.4.2.3. İyelik eki: +sı

Örnekler:

kann+ı 2141

orta+ı 2164

yan+ı 4794

1.4.2.4. İsimden isim yapma eki: -ci

Örnekler:

demir+ci 4903

ekin+ci 4065

gemi+ci 1089

1.4.3.-VK

1.4.3.1. Donüşluluk eki . -(l)n. Takat ekin metninizde yuvardak ünlülü şekli de mevcuttur. (dar-ın- 2834-2874)

Örnekler:

cevin-ın 355

id-in 3016-5076

1.4.3.2. Edilgenliktaki : -(l)n) > e -(l)n Takat metninizde (Lil) eki için yuvardak ünlülü şekiller mevcuttur. (dar-ul- 955, kon-ul- 64)

-(l)n için örnekler:

boz-ul 4123

işid-il 4087

kaz-ul 523

-(l)n için örnekler:

bil-in 1070

bul-in 23746

ol-in 1130

1.4.4.-KVK

1.4.4.1. Duyulan geçmiş zaman eki . -miş Bu ekte Eski Türkçe de tam tersi bir durum söz konusudur. Ekin ünlüsü Eski Türkçe döneminde köktaki ünlü ile uyuma girip yuvardaklasabildiği halde Eski Anadolu Türkçesi'nde daima düzdür. Örnekler:

bezem-i-miş 2471

getür-miş 2125

oldu-miş 5508

1.4.4.2. Fül çekimlerinde Teklik II. şahıs eki . -sin Bu ek de zamirden türemiştir.

Örnekler:

avlar-sın 2016

gelmiş-sin 4679

varu+sin 2643

1.4.4.3. Teklik II. şahıs bildirme eki : +sin Örnekler:

kim+sin 168

sen+sin 1982

1.4.4.4. Fîl çekimlerinde çokluk II. şahıs eki : -sınız Bu ek de zamirden türemiştir. Bu günkü Türkçe'de bu ekin yerine -sınız şekli kullanılmaktadır. Örnekler:

çıkarsınız 1926

içersiniz 1992

virursınız 1649

1.4.4.5. Çokluk II. şahıs bildirme eki : -sınız. Örnekler:

kim+siz 3890

kişi+siz 1991

1.4.4.6. Teklik II. şahıs emir eki : -gişî Dügün kullanılmayan bu ekin unluşu daima düzdür. Örnekler:

ul+gişî 71

eyile+gişî 1137

ko+gişî 74

1.4.4.7. İsimden isim yapma eki : -lık. Fakat metnimizde bu ekin de yuvardak unluşu şekilleriyle karşılaşmaktayız (dest+lık 4268, gün+lık 5042)

Örnekler:

bahâdır+lık 2556

kaftan+lık 5318

ytice+lık 3398

1.4.5.-VKV

Filden isim yapma eki : -ici

Örnekler:

dur-ici 925

indur-ici 672

yur-ici 544

1.4.6. İki heceden müteşekkil ekler

1.4.6.1. Zarf fiil ekleri

VKKV

-(y)lncA

Bu ekin Eski Türkçe'deki şekli < glncA'dır. Metnimizde Hem dar hem yuvarlak ünlülü şekilleri mevcuttur.

(y)lncA

brak-mca 2194

geç-ince 2416

tu-mca 105

*ar-mca 617

(y)UncA

ol-unca 692

un-unca 1080

ol-unca 3224

VKVK

(y)lcAk

Bir örnekte -uak şekli de geçmektedir.

(y)lcAk

batılcak 1085-2098

bulılcak 2691

cıkılcak 3760

dönülcak 3002

helâk id-ılcak 5013

(y)ucak

koyucak 5307

1.4.6.2. *Gelecek zaman eki*: IsAr

Bu ekin de hem dar ünlü şekilleri hem de yuvarlak ünlü şekilleri memnimize
mevcuttur.

IsAr.

gel iser 1982, 4211, 4960

ol usardır 4729

tır usardır 1983

var usardır 639

yap isar 1982

-UsAr.

tokun usardır 3373

gotür üsardır 4728

1.5. ÜNLÜLERLE İLGİLİ SES OLAYLARI

1.5.1. Ünlü Türemesi :

Metnimizde ünlü türemesi hadisesine ancak kelime ortasında (ephenese) rastlanılmaktadır:

uzlaqıñı ... ve eger buñı azacıq olusa" 1814

ıraqıñıwak ...ve gökden nağırakıyır Başrıdu 3752

Bu ses olayına yabancı asılı kelimelerde de rastlanılmaktadır:

bikir ...ve biñ yehir aldı ve biñ bikir/kız aldı..." 4411

fikir ya'mıñ lak te'âlâ nuñ şun'ında fikir itmek" 125

hısın ...Hak te'âlâ/elle ve 'alâ kavın ı Lüt'a hısın itdi ..." 667

hufız 'â ki hufız ideler ..." 2190

1.5.2. Ünlü Düşmesi:

Türkçede orta hocenin dar ünlüleri (i) ve (U) kendilerinden sonra ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde vurgusuzluktan dolayı düşme eğilimi gösterirler. Bu olayı iki gruba ayırabiliriz.

a. Kelimelerde ünlü düşmesi.

alıñ > alıñ alında yazınşlar ki ..." 2259

bağıñ > bağıñ bağma alıñ komışdu ..." 1437

göñil > göñli " ...dahu göñli şâd eyler cânıñ" 404

oğıñ > oğıñ ...evdurier ki bir gıñ lıñs dahu bir oğıñ ve bir sakındı " 1158

b. İklelerde ünlü düşmesi:

govın > göyne-r ya'mıñ biçe velikin oda göynei..." 3182

biñbiri > birbiri ya'mıñ birbiriñ karındaş olmağa sebep ..." 4398

Ayrıca metnimizde "götürmek, ulaştırmak" manalarına gelen *ilet* kelimesinin *ilet* ve *ilt* şekilleri aynı anda geçmektedir. Eski Türkçenin *Grameri* nde *z/z* şekli de

geçmektedir (GARAIN, 1988:274). Timurtas'a göre ilt-şekli ilet-şeklinin orta hece ünlüsünün düşmüş hali olabileceği gibi ilt ve ilet iki ayrı şekil de olabilir (TİMURTAŞ, 1977:41). Metnimizde ilet ve ilt için geçen bazı örnekler şunlardır:

iledeler Süleyman buyandı ki bunı Hindustāna iledele bir ağacın dibinde' 697
ilt in
ilt er çekir dahi ilter issiz salnâlarda burağır ..." 1846

1.5.3. Hece Kaynaşması (Contraction)

Hece Kaynaşması, Bir kelimede yan yana bulunan iki veya daha çok hecedeki seslerin yahut yan yana bulunan iki kelimeden birincinin son sesi ile ikincinin önsesinin birleşip kaynaşması, dolayısıyla hece sayısının azalması olayıdır (KORKMAZ, 1992:79). Bu kaynaşma geçici olabildiği gibi kalıcı üslupta kelimelerde ortaya çıkmaktadır (TİMURTAŞ, 1976:340). Bu durum beraberinde bir kalıplaşmayı da getirmektedir. Nitekim bu kelimeler kalıplaşmış şekilleriyle bugün de kullanılmaktadır. Metnimizde geçen kalıplaşmış sözlerdeki bazı örnekleri şunlardır:

boyle < bu + eyle ve çünkü hâl böyle oldu ise biz dahi diledük ki..." 54
eyle < e + eyle yazdı ki tâ 'alem i dutdu; eyle tın kim becanı' 132
kendüzi < kendi + özi "...dahi kendüzi başu secdeye/kormış ..." 2623
neyle < ne + eyle "Kuran'da vakt ve habere gelmiştir yedinci kat gökte
pağ neylet" 1513
neyduğın < ne + idüğün "...ve güneş ile hem reng olaydı pes anıların
neyduğın..." 962
niçün < ne + icün tabii eydu niçün paramışın ..." 172
neol < ne + ol "...ben surdum ki saça ne oldu..." 741
şimdi < uş + indü "...ve evitdi ki şimdi diğledüm" 1971

şol < yu-ol sen yâ Muhammed diri kılurın ol çurmuş gevdeleri şol
kineşere" 113

şöyle < şu+çyle ...ben şöyle görürim ki vilâyetimiz kendi hükûmümüzde
ola' 4656

2. UNSUZLER VE BUNLARLA İLGİLİ SES OLAYLARI

Metnimizde Eski Anadolu Türkçesi'nde varlığı bilinenlerin dışında özellik arz eden herhangi bir unsuz bulunmamaktadır.

2.1. TONLULAŞMA (Sonorisation)

a. k>g değişmesi Tonlulaşma, Türkçenin en önemli ses olaylarından birisini teşkil etmektedir. Fakat az da olsa bazen tonsuz unsuzlerin korunduğu da görülmektedir. Tonlulaşma için metnimizde geçen örnekler şunlardır.

gel- 297, git 5483, getir- 177, gir 2442, gök 2568, gün 4832, güneş 1083, gündüz 1467, gey- 4256, goyul 3112, göyür- 2946, goz 800, gozgü 3700, güc 772

Fakat bazı kelimelerde; Arap harfli yazının k>g ayrımı yapmaya müsait olmadığı için bugünkü kullanımlar esas alınarak kelime başındaki tonsuz unsuzlerin (k'lerin) tonlulasmadığı ileri sürülebilir. Bu husus için metnimizde geçen örnekler şunlardır .
kendü-kendi 78, 3266, kendüzi 2623, 3584, key 5190, kici 1484, kişi 95

b. t>d değişmesi

Türkçedeki en önemli fonetik değişikliklerden birisi olan tonlulaşmaya uygun örnekler metnimizde çokça vardır. Bunun yanında tonsuz (t'li) şeklini koruyan kelimeler de vardır. t/d meselesi oldukça karışık bir meseledir. Mustensilke göre farklılık görülebilmektedir. Metnimizde aynı kelimenin hem tonlu hem de tonsuz şekli geçmektedir.

tonlu şekliyle geçen kelimeler (d'li şekilleri)

doldur- şurâ benzer ki bir colmege şu doldurasın 5763

- doklar 'neft ile kükürt ile doldurular ve ceng yirine gicevile getirip' 2431
- dur- '...her merhalede otuz/bin adam duru...' 2163
- dut 've şadeflerin rengi daha incu rengi gibidir gâvâşlar şadefi dutacak'

3002

tonsuz şekliyle geçen kelimeler (tli şekiller)

- toğ '...bir kimse ki bu bureda toğa çinkim ol" 1432
- toğn 'göz virdüm kulağ virdüm dahi toğn yol virdüm" 278
- toğur 'gordüm ki kaçan arslan yüklü olsa toğuracak bo günde toğurur' 795
- tu- 'yurimese bir pir kişi tura ol sureti kucığına ala dahi...' 846

c. b > p değişmesi

Türkiye Türkçesinde başında p bulunan bazı kelimeler, Eski Anadolu Türkçesi'nde asli şekli korunmuş olarak geçmektedir.

- barmak '...Peyğamber 'aleyhisselâm iki barmagla işaret/eyledi...' 1252
- bıpar 'nice bıpar değlü şuv akar söyle ki bir ok gibi...' 2363

Kelimelerde tonlulaşma

a. Ünlülerin etkisiyle ünlülerle ünsüzler arasındaki benzeşme

Türkçede iki ünlü arasında kalan tonsuz ünsüzler (p, c, t, k, k, f, s, ş) genellikle tonlulaşıp (b, c, d, g, ğ, v, z, j) olurlar. Bu tonlulaşma olayının metnimizdeki örnekleri şunlardır:

1 .t>d

- iderler '...ta kırk güne değin böyle iderler ta' 2998
- işiden '...andan korkunç âvâzlar gelir ki isiden helâk olur" 1664
- gider 'katına gelir andan gider...' 2147

2 .k>ğ

- gelnegün 'gelnegün selâbin Allahı te'âlâ bilir...' 4771
- yüzügi 'kim ki bu yüzügi 'akreâ zâhîmına ura...' 3042

3. ğ ve g

almağa kılıcı almağa kaşd itse dört yağıdan taş atarlar cum şuz 2779

çoğı '...hāmīle'hatun kisive bağlayup h'l-l-hāi toğra ceza'ın

çoğı Yemen'de' 2870

2.2 ERİME (Fusion)

Birden fazla heceli kelimelerin sonlarındaki ğ ve g ler Eski Anadolu Türkçesi'nde önce sıziçleşmiş, daha sonra da erimistir. Doğu Türkçesi metinlerindekiyse tozuzlaşmıştır (g , ğ - k). Eski Anadolu Türkçesinde bu hadise sonucunda umumiyyetle g ve ğ den önceki ünlü yuvarlaklaşmış ve uzunlaşır (TİMURKAB, 1977:50). Metnimizde geçen örnekler ise şunlardır:

acı < acığ Beştān'ın suyu acıdur ağız kokusuna menfa'ati vardır..." 4488

kau < kang getirdiler ol vakit kau ısıı olduğuçün şehir vaktiydi..." 1245

nite < ne+teg 'ol 'ars dānı biğ yıl şu üzerinde durdı nite ki Hakk te'ālā ...' 569

kamu < kaming 'kamu hastanay başı nedir 158

uhū < uhuğ '...İstender eyindi ki bu da'vı key uhū da'vidur ... 163

taula < taug'lağ '...dānı buğday'ıtafasına kosa ol buğday onadı ula..."

4189

Ayrıca isimden sıfat yapan +IU 'da ET'deki +ilğ, +ilg ekinden türemiştir.

Metnimizde bu ekle ilgili örnekler de şunlardır:

dū+li '...ve dūlū mihnetler oldı ..." 5194

heybetli '...Ömer eydur ben heybetli kişiyem .. " 1223

kuvvedu 'havā mı kuvvetlidir veya od cevāb eyduruz ki havā kuvvetlidir' 1753

sūnet+li bir hūb şuretlū mahbūbe gordi..." 3884

süyüklu

...ve daha yemişlerin ba'zı/süyüklu yaradı ..." 5880

2.3. YUTULMA (Absorption)

Kök havesinden sonraki ve yapım eklerinin başındaki ğ ve g'ler Eski Türkçe'den önce sızıcılışıp erime temayülü göstermeye başlamıştır. Divanı Lügati'l Türk'de kendisini korumakla beraber şivelerde erimis ğ ve g'lere dair bazı işaretler mevcuttur (ARAT, 1951:110-111). Nitekim Oğuz ve Kıpçak şivelerinde *anma* şekli mevcuttur (ATALAY, 1943:566). Metnimizde geçen örnekler şunlardır:

gerek : ker+ge-k ağazı terceme soyle bilmek gerek ki ... " 39

kulak < kul+gak " göz virdüm kulak virdüm daha doğru yol virdüm ta ki bileler" 278

suyar < suw+gar- " Mûsâ anların koynuna su alıvındı şıvardı ..." 5249

Bazı eklerin başında bulunan ğ ve g'ler açıklığı en yüksek ünlü olan a'nın tesiriyle yutulmuşlardır.

1. -An < gAn

al-an

cek-en

dut-an

giy-en

gor-en

2. -Ina < ğIna, gIna

burak-ina 2194

gec-ine 2416

ur-ina 105

var-ina 617

2.5. v>g DEĞİŞİMİ

kulavuz > kulaguzi (+la-) İlahî sen başa kulaguzladuñ bu seddi düzmekligi..."

1970

Bu kelimenin aslı *kula:vuz* değil *kula:buz* dir (ATALAY, 1943.375). Bu kelimede önce bu sızıcılama söz konusudur. Patlayıcı ünsüz b, sızıcı ünsüz v'ye dönüşmüştür. D.L.T. de *kula:vuz* şekli de geçmektedir (ATALAY, 1943.376).

2.6. SIZICILAŞMA

I. g>v Değişmesi

Metninizde labialisasyon (damaksillasma) sonucu şu kelimede sızıcılama hadisesi vardır

soguk > sovuk çünkü aña sovuk irisur ... 1809

II. K'nin Durumu

K>h Değişmesi . k-h değişikliği umumî bir kaide değildir. Fakat şu örneklerde h h şekiller ağır basmaktadır.

dahı 'söyleyenin dili ol vakit yaraya ve hem isidenin dahı seni'i' 52

kohı anuñ'kohı irişse İmyät ve dirlik bulur..." 655

korhı ...ve bulut'korhusından beñm yukarı 1847

3. Kelime ve hece sonunda

yohsa eydürler gelmen yohsa bu biki sındurunuz..." 5264

yohsul ...dahı geturusiz bir yohsul diye virümsiz..." 1649

Asli (Eski Türkçedeki) Şeklin Korunması:

Türkçede kelime başında h yoktur. Türkiye Türkçesi'nde h ile başlayan kelimelerin aslı k dir. Aslını koruyan *kanda*, *kaçan*, *kaçıru* kelimeleri ise bugün artık kullanılmamaktadır. Asli şekli korunduğu örnekler şunlardır:

kam ...Nüxrevân eydur geduğı kam 5350

kangi anı yeyesin ğağı ta'amanı kim ziyarı ola ol ta'am göñlü" 162

kankı kankı paşın ki sındasalar içinde bir peleng şüreti bulmuş ammakşas"
2807

III. b>v değişmesi

Eski Türkçe'deki b li bazı kelime ve fiiller Eski Anadolu Türkçesinde v ye dönüşmüştür.

1. Kelime başında

bar > var "...bir kuş/yarvası var-ıdı..." 1166

bar- > var- fili gömeğe vardılar..." 990

bir > vir- "...evitdi ki zühir vir yahud oğlup öldürürim..." 3632

bir(i)bi- > vir(i)bi- "...Â'tse kişi virbidi ..." 1216

2. Kelime içinde

Kelime ortasında görülen bu hâdiseye örnek olarak metnimizde geçen karabaş -> kara baş (3746) kelimesini verebiliriz.

3. Kelime sonunda

Bu değişmelerde ara şekil olarak f ve v sesleri arasında olan ve uç noktalı f ile gösterilen çift dudak v'si mevcuttur.

ab > av-la- "...ki âzine irtesi balık avlamamız ..." 3349

eb > ev- "...ol ev senin gırtlıqdır ..." 254

seb- > sev- "...bunuygibi hamıyyetli ki sevdiğini öldürdi ..." 4638

sebir- > sevin- sevinüp torpasını çıkardı ol na'alleri torpasına taldırdı"
368

4. Eklerde

b > v değişikliği eklerde de görülmektedir. Fiil çekimi I. şahıs ekleri olan ve zamir menseli ben ve biz Eski Anadolu Türkçesinde vAn ve vLz şekline girmiştir. Örnekler şunlardır:

dur avuz 5172

id evüz 55

koy avuz 4657

ol-avuz 5230

IV. d>y Değişmesi

Eski Türkçe'nin karakteristik seslerinden birisi olan palayıcı d sızılarak y'ye dönüşmüştür. Metninizde geçen örnekler şunlardır :

ayrı- (<ad(r)ıl-) ...birbirinden/ayrıldı ve çok harablık itdi..." 3962

ayruk (<adruk) 'ayruk yirdeki 'acâyiblerden haberdâr olmasa 'aceb degil
... 480

eyü (<eâgü) ...Serendib/katında eyü incüler olur..." 2103

gey (<keğ-) 'Nu'man dünyâdan elini çekdi bir palâs geydi dahu
pinhân oldu" 4256

kuyu (<kuğug) 'gordi vardı ol odu divşürdi bir kuyu kazdı icine koydı"

1626

2.7. NASALISATION

Eski Türkçe de ng'li olan kelime Eski Anadolu Türkçesi de ŋ'li, Türkiye Türkçesinde ise yeniden ng'li hâle girmiştir. [ET. ng< EAT ŋ> TT.ng]

sıŋı '...bir elinde sıŋı ve bir elinde kalkan dıtnıs ola' 2860

Bu kelime D.L.T.'de singu şeklindedir (ATALAY, 1943:549).

2.8. GÖÇÜŞME (Metatez)

Türk dilinde göçüşme hadisesi oldukça sık görülmektedir. Metninizde de bu hadiseyle ilgili iki örnek vardır

colmek çölmek yarılır şöyle buhâr taşra çıkar ve dahu vaqt olur ki" 5765

cerme- çermemişdi bu leşker gelicek eymendi etegin aşağı bırakdı etegi
ayağına" 4609

2.9. KIZLEŞME (Gemination)

ıssı sıcaklık, hararet"

ıssı ve ıvuk ol Turkistân ehlinin ol bulutlarda da'viler iderler" 1316

ıssı sahip" (Metnimizde sahip mamasında ıss kelimesi de geçmektedir)

ol 'üriyet ıssına ısmarlanmak gerek ve dahi benden sağa " 208

2.10. UNSUZ DÜŞMESİ

I. i düşmesi : Kelime içinde i düşmesi hadisesine Batı Türkçesinin ilk dönemlerinde rastlanmaktaydı (DENY, 1995:133).

getür < kel-tür- (ATALAY, 1943:298)

İskender kütüne getürdi İskender yine durdı " 177

otur- < ol-tur- (ATALAY, 1943:438)

...çünkü Süleyman'ı tahtında oturaydı bir kus gelin di tacın başına otardı" 4005

II. r düşmesi

Hugün ağızlarda pek çok örneğiyle karşılaştığımız bu hadise metnimizde de aşağıdaki örneklerde görülmektedir.

i- < er " bir cevherden ki evvel ol cevheri yarattı idi ..." 1905

birle < birle "vancak birle idi taşu çıkacak gördün ki 'illet gelmiş...' 184

metinde 'birle' 1193 seklinin de kullanılması bu düşme sürecin henüz bitmediğini göstermektedir

III. y düşmesi

agaç ağaç" - yıgaç (ATALAY, 1943: 780)

gini geldi ağzıla bir ağaç getürdi ... " 388

ağla- ağlamak" < yıgla- (ATALAY, 1943:781, ağla- 215)

dahı ağladı ve dahı seode itdi elini beyte l-makdisun şalvesine urdı 3199

ırak uzak, ırak" - yırak (ATALAY, 1943:786)

şunun gibi 'azanetlu ırak yolu su miqdâr zamânda ..." 663

inci 'inci" < yınçı (ATALAY, 1943:792)

' bir gün eve gitmişti yüz dâne incu aldı ki herbir dânesi bir miskâl" 489
yıl 2950, yigir 1182 gibi kelimeler ise tıpkı D.L.T.'de olduğu gibi 3'lidir.

2.11. HECE YUTULMASI (*Haplologie*)

Hece yutulması hadisesinin metnimizde en önemli örneği bildirme (yükdem, predikat) eki olarak kullanılan ve tur- fiilinden gelen +dUrUr'dur. Bu ekli +dUrUR şekli yanında +dUr şekli de bulunmakta ve çokça kullanılmaktadır.

çokdur/çokdır ' anda yılan çokdur her kaçan ki kârübân ol aradan geçe deve"
1092, dahi od menfa'atinden çokdır ..." 1531

vardır "...mensürüy'serefi vardır ki ol manzûmun yokdur..." 45

yokdur/yokdır "...anuy katında mâluğ i'tibân/yokdur ..." 491

...indi Kazvin ehline medih/yokdur ..." 4993

2.12. UNSUZ BENZEŞMESİ

Tonsuz bir ünsüz ile biten kok ve govdelere getirilen eklerin başındaki ünsüzlerin kaideye uygun olarak tonsuz şekliyle bulunması gerekirken metnimizde tonlu olarak bulunmaktadır. Yani tonsuz bir ünsüzden sonra tonlu bir ünsüz gelmektedir. Bu durum belki de eklerin klişeleşmiş bir hâlde yazılmasından kaynaklanmaktadır (TIMURTAS, 1977: 59). Kalıplaşmış olan bu imlâ şekli harf inkılabına kadar devam etmiştir. Bu ekler şunlardır:

- a. +dA (bulunma hâli)
- b. +dAn (çıkma hâli)
- c. -dUu, -dUğ, -dI (görülen geçmiş zaman)
- d. dUk (geçmiş zaman sıfat-fiili)
- e. +dUr, +dUrUr (bildirme (predikat) eki)
- f. -dUr (faktitif eki)

'ACĀ'IBŪ'L-MAHLUKĀT

الحمد لله الذى انشا عجائب المخلوقات بى قدرته وابع
غرائب الموجودات بحكمته لقودت امرى الله
فى دفع البليات ورفع الدرجات وتوكلت لنعم عميه
بفتح الحسنات وحف السيئات والصدوة على
انفس انفس الانبياء بوصالة محمد صاحب الشفاعة
العظما يوم العرصات ما يع

[1-b] Allahü te'âlâ'nun ha'zî ni'metünün şukrin edâ idup ve Peygamber'e şalavât getürdigimizden sonra pâdişâh-ı 'âdil, cümle halkun zâlıdır ve umûr-ı dünyânun faşlıdır. Anun dañ şukrin edâ itmek vâcibdür. [2-a] (5) Ni'metun vücûdı ansız kel-'adeındur. Belki ol ni'metlerin şukrin bi-kemâlihâ, bel bi-aslihâ ansız zühûra gelmez. Zîrâ; öyle ma'lûmdur ki cem'i mahlûkât katında aş-ı ni'am ki ni'zâm-ı 'âlemdür, anugladur. Ve uç vech uzre ki emirü'l-mü'minîn 'Alî radîya İlahü 'anhü buyurmuşdur. Şi'ir:

عاش الامى و الصحه والكسات

(10) Bu uç nesnenün vechi:

ونصر من بين عباد الله بنصر
فتصروا على القوه الكافرين وتزوت بقدرته
قواعد الرومية واستهدمت ببصرته اركان قسطنطينيه
معين الحق والدين والدين غياث الاسلام
ومغيث المسممين شمس سادات لا مقام وهم سيادات
انام ابوالفتح خداوندكار محمد بن سلطان
الغارى السعيد الشهيد بيزد خان ابن الملك العظيم
المجاهد فى نصر عباد الله الشهيد فى سبيل الله مراد
خان ابن صاحب القاتل الامين الكبير اورخان ابن
الامين المقدم فى قهر اعداء الله والنصير المكرم
بين شهداء الله عثمان افاض الله عليهم شايب الغفران
واسكنهم فراذيس الجنان ادام الله تعالى بنوار
معدائته اقطار الارض مشرقه ويسحاب رافته اعصم
الخيرات مورقة وجرى الله اثار معاليه على صفحات الايام
در بسط اظتاب دولته بواته الخلود والدوام لا زال
ركن الدين بلصائف اغتتبه ركيث ومنز العدم
بعواطف استغافه منيته ويرحمه الله عبدا قال امين

[2-b] Ve çunki ol melce'-i dermânde-gân ve melâz-ı 'âlemiyân hazretinden fermân-ı zül-imtinân ki vâcibu'l-imtisâldur. Ben dâ'iyeye irişdi ki 'Acâyibe l-mahlûkât kitâbını terceme idem. Zîrâ; ol kitâb, mukurr-ı efkâr ve mahall-i i'tihâr ve ma'din-i (15) emsâl ve me'haz-ı gayr-ı ikbâl ve 'ilm-i dünyâ ve âhiret ve mecma'-ı 'ulûm-ı hikmetdür. Zîrâ; ma'âni-i Qur'ân-ı kadîme ve habîb-i nebeviyye-i 'azîme ve mesâ'il-i 'ilm-i mucûma ve mesâ'il-i 'ilm-i hikmet ve mesâ'il-i 'ilm-i hey'âtuna müstemeldür. [3-a] Egerçi kuşur zâhir idi ve ol hazrete lâ'ik 'ibâretde fâtırdı. (20) Lâkin pâdişâh-ı cezzâbe i nûfûsun ve kullâbe-i kulûbuñ hüsn-i i'tiyâdı ve kemâl-i 'inâyeti bu nesneye a'lel-hâl vel-mecâl oldığıçun, Allahu subhânehu ve te'alâ her vefk-i irâdeti cihân-mutâ' [ve] muvesser oldı ki ol emre mu'temir olup tercümeğe meşğûl olduk, tâ ki devlet-i gıyâsı'l-melhûfîn (25) ve kehfı'l-mazlûmîn beķâsıyla bu kitâb hâķi kıla. Ve dahı bunıqla ol pâdişâh-ı humâ-sâyenıñ vaşf-ı cemîli ve senâ'-i cezîli zikir olına.

الى غايب ال -هر و سهايت ال عصر

Şi'ir

بعيتك في الدهر ما كهف اهي و هذا دعا
للمرست نامل

Ve eger pâdişâhıñ du'âsını ve senâsını zikir
(30) itmekde terk-i edeb olmasaydı.

Şi'ir

هر ارار

بسم دهن بملك كلاب هر نام نورس سرمن

Şâyed ki bunca bunıñ gibi kitâb yazaydım, henüz tamâm olmasaydı.

Âyet

قل تركن البحر ساد لكذب ربي لعل البحر قل ان عذ

si'ir ما ان مدحت كلمات ربي ولو حيا جملة مدحا

ممدحا بما لبي ولا كني مدحت بها لبي محمدا

[3-b] Eger (35) 'acız u kuşur sehv ü hatâ vâķi' olursa mu'âheze itmeyeler.

بعض رينا لا هو احدا ان سبينا او اعطانا يمكن

Ve 'aybını ma'zûr dudup dahı terahhümle setr ideler ki

ال -عذر عذر

گراماساس مضل و ل سف لعل عاتین منول

Şi'ir

و عین ال صا من کلی عیب کللت ولاکن عین ال سحی
سدیل مساویا

Âgâz-ı terceme şöyle bilmek gerek ki: Kısra pâdisâhlarının (40) katında sözden artığa genc dimezlerdi. Ve dahı bunlardan şoğra kıymetli genc sözden artıq bâkî kalmadı. Ve dahı bunlardan fahr itdikleri bilmekligidi. Ve dahı bilmek gerek ki, söz iki kısımdır: Bir kısmı manzûmdur ve bir kısmı mensûrdur. Manzûm, egerci halâvethıdır ve dilde revândır. Anımâ mensûrın şerefi (45) vardır ki ol manzûmun yokdur. Zîrâ; kelâm-ı rabbânî ve mensûr-ı sübhânî mensûrdur, manzûm degil. Ve hem Hâk te'âlâ buyurdi ki:

مشأ برلأ

[4-a] Ve hem zemm itdi kelâm-ı manzûm bununla ki:

یتعہ القاص والشعرا

Ve dahı her bir kısmı sözün iki nev'dür: Bir nev'i oldur ki, anı ne işitnege yarar ve ne yazmağa. Ve ikinci (50) nev'i oldur ki, ikisine bile yaraya. Pes sözi söyleyenün ağızından çıkuş işidenün sem'ine degdügi vakit, şöyle gerekdir ki; söyleyenün dili ol vakit yaraya ve hem isidenün dahı sem'i andan râhat bula, tâ kim yazmağa ve hem işitnege yaraya. Ve cünkü hâl böyle oldu ise, biz dahı diledük kinesne (55) cem' idevuz ki okıyana ve işidene musâfırlıg itmeden ve cihândan 'acâyib-i cem'i mevcûdât aña ma'lûm ola. Tâ ki Hâk te'âlâ'yı bilmek ve ta'zîm itmeklik, şöyle ki Hâk te'âlâ'ya lâyıkdır. Anun göglinde âşıkâre ola. Zîrâ ki; şâni'ün 'azâmeti ve kudreti ve maşnû'mdan ma'lûm olur. Ve dahı 'alemi (60) gezenlerin murâdı aña hâsıl. Şöyle ki; İskender 'âlemde gezdi, 'acâyibler görmegiçün. Ve 'İsâ peygamber 'aleyhisselâm ki [4-b] 'âlemde gezerdi, 'acâyibler gordi. Ol vakit lağabı, kelimetu'llah idi ve dahı rûhu'llah idi. Ve hem öli diri kılurdi, Allahu te'âlâ'nun izn-i şerîfile. Anuçün mesîh konulmuşdur. (65) Ve dahı 'acâyib zamândan İbrâhîm peygamber 'aleyhisselâm hâline nazar kıl ki bu 'azâmetle diledi ki, 'acâyib 'âlemde nesne göre. Bir gun bir meyyite uğradı. Eyitdi ki: 'İlâhî! Baña göster ki öliyi nice diri kılursın ?'. Hâk te'âlâ eyitdi ki: "Sen bilmez misin ben oliyi diri kılduğımı ?" eyitdi: "Bildum, velikin dilerum ki gozumle [görem]". (70) Hâk te'âlâ, İbrâhîm peygamber'e eyitdi:

فقد ارباعین ال طس ال است

Ya'ni âyet budur ki: 'Sen dört kuş algıl, her birisini pâre pare itgil. Dahı cumlesinin yuglerin etlerin suşuklerin birbirine katgil. Andan şoğra bu

konusunu dört bölük eylegil. Her bir bölüğün bir taş başına koğul. Daha bunları kendine gelsün, da'vet (75) eylegil. Ta göresin ki öliyi niçe diri kılurın". Pes, İbrâhîm 'aleyhisselâm vardı, kaz ve tavus ve karga ve horos [5-a] aldı, bu dördünü boğazladı, päre päre eyledi ve her bölüğün bir taş başında kodı. Kendü orta yirde durdı, daha bunları kendüye okıdı. İlah te'âlâ anıñ emile her birisinin eileri ve supukleri¹ (80) birbirinden ayrıldı. Her bir 'uzuv, kendü cinsine vardı. Şöyle ki. Hiçbiriniñ bir tuğı birisine kavuşmadı. Ve daha dirildiler, nurdılar, daha İbrâhîm Peyğamberiñ eline kondular. Daha İlah te'âlâ dide kim:

وَعَلَّمَ لَنَا اللَّهُ عَرَبِيَّ حَكِيمٍ

Ya'mî: Ya İbrâhîm! Be-durustî bil ki. Allahu te'âlâ 'azîzdür, ya'mî gâlibdür, kavîdür milkinde ve daha (85) hâkimdür, ya'mî 'amelî 'ilmine muvâhkedür. Sû'al eger şorsalar kim: İtikmet n'eydi ki İbrâhîm 'aleyhisselâm bu cem'i hayvânâtıdan bu dördin ihtiyâr itdi ki, daha ayıuğın itmedi ?" cevâb bunı diyevuz kim: "Kaz, çok yişicidir ve tavus, gâyetde hûb m'nâdur ve horos, gâyetde (90) çok cinâ' ider ve karga, key hanıdır. Bunları cem' itmege m'nâ oldur ki, gerek bu dört yavuz haşet ki [5-b] bu dört kışda vardır, senden irak idesin. Mağsüd bu hikâyeden oldur ki: İbrâhîm 'aleyhisselâm diledi kim gözile goreydi, egerci göñli ile bilirdi anıñ tahkukını. Ve daha (95) bilgil kim, bu kıssadan 'acâyıbrak isitgil: Eger bir kişi Şâm'da hacamat itürse, hırez kan anda dökülse ve mağribde ırmıñ kesup daha anda kalsa ve maşriğde saçın yulıtse, saç daha anda kalsa ve bundan şorpa Kulzum denizine girse, şark olsa ve amı daha bir balık yudsa ve ol balığı daha bir balık yise (100) ve ol balıuñ daha yarısını bir neheng yise ve yarısını daha bir cânavar yise, bu nehengile ol cânavar yedüklerinin kinisi kan ve kimisi et ve kimisi kuvvet ve kimisi ters olsa, ol ters daha çürüyüp toprak olsa, ol toprağı daha kerpuc düzseler, ol kerpuc daha yol üzerine konulmuş (105) olsa tâ İkrâfîl şün urınca ki.

أَيُّهَا الْعِظَامُ اسْخَرُوا وَالشَّعُورُ

سُفِرَتْ وَأَخْفِدُوا الْمَسْرُوتُ

Ya'mî: Ey çürümüş supukler ve tağılmış [6-a] kıllar ve zerre zerre oluns deriler. Cem'i'si öru turalar, gör. Zira ki; âferidegâr², kâdirdür çürümüş nesneleri diri kılmağa. Şöyle ki: bizim peygamberimiz, günahkârlara şefâ'at idicidir. Muhammedü'l (110) Mustafâ sallallahü 'aleyhi ve selleni buyurdi.

¹ eileri ve supukleri metinde الطرسى و سكرتى şeklinde yazılmıştır

² âferidegâr belâneti افریدگان olarak yazılmıştır.

Dahi kâfirler ve munkir oldılardı. Hak te'âlâ kendi resûlünü taşıdık iunegiçün bu âyeti virbidi

قال يحسد النبي استعها الى مرة

Ya'm, âyet: " Sen yâ Muhammed ki, dihi kılurın ol çürümüş gevdeleri. Sol kimesne kim oldüs. Hiçbir nesne yok iken var eyledi. Ya'm (115) vardan diri kılmak genezdür. yokdan var eylenmekden. Ve çünki hâl böyle oldısa, biz dahi bu kitâbı düzdük. Ne kim 'âlemde gorilmiş ve işidilmiş 'acâyibler vansa, bu kitâbuñ içinde zikir eyledük. Şunuçun hiçbir kimesnenün olinden gelmez ki 'âlemde ser-tâ ser guze. ne kim görmedi ve işitmediği varısa (120) göre 'âlemün gariblerinden ve bilmediği vansa cilânun tuhtelerinden. Ve dahi bu kitâbuñ adını *'Acâyib / mahallikât ve garâyib-i mevcüdât* [6-b] didük. tâ ki okıyanlar Allahı te'âlâ'nun masnû'âtınun 'acâyibin ve mevcüdâtınun garâyibin göre. Bu 'acâyiblerde 'aym i'tibârları tefekkür ideler ki Peygamber 'aleyhisselâm buyurur ki:

تفكر ما عت

خير من عبادتي

(125) Ya'm. Hak te'âlâ'nun sun'ında fikir iunek. yegrekdür alınıs yıl 'ibâdet etmekden.

hikâyet

Cün 'âlemün memleketi Iskender'e dagdı. Cihân[ı] ser-tâ-ser gezdi ve dârlu dârlu 'ilimler hâsil itdi. Hind pādīsāhı muvî' olmadı. Ağa ki nâne yazdı " Bara muvî' ol!" diyü. Ve eger (130) muvî' olmazsın, ben seni hod muvî' iderim. Söyle ki; ayrık padisâhları eyledüm. Ol padisâh dahi Iskender'e nâne yazdı ki: " Tâ 'âlemi cümle dırdıñ , eyle tut kim benim vilâyetün dahi aldıñ . Bu dünyâ-yı fanile ne fahr idersin ? Iskender bunun sözine cevâb viridi ki: " Sen neyle fahr (135) idersin ? Ol dahi buja didi ki: " Don bilmeklige fahr iderim ve dahi sen benim 'ilmün bilmez misin? Velikin saña iki 'âlim kişi [7-a] virbidüm. Biri feylesofdur. Ya'mi: 'ilm-i hikmet-i kemâliye bilün ve birisi dahi ilârün tabıbdür. Anlardan benim 'ilmün bilürsün çok". Ol kişi Iskender kaına gelüliler. Iskender'e bir kupecigi (140) yağla toldırdılar, söyle ki hiç nesne dahi sığmaz. Ol feylesofa gönderdi. Ol feylesof dahi bir igne kupecige sandı. Olu Iskender'e gönderdi. Iskender dahi ol igneleri aldı eritti. Anları bir kiski düzdi cilâsız. Yine ol feylesofa gönderdi. Ol feylesof dahi ol kisküyü aldı, yüzini açdı (145) rüşen eyledi. Yene gönderdi. Cün Iskender bunu gördi, buyurdi ki: feylesofı hazır itdiler. Dahi Iskender feylesofa sordı kim: Ben saña yağ gönderdim. Anuñ ne ana'nusi var idi ? Feylesof evdür ki: "Siz didiğüz kim : Ben 'ilmile tohrım.

şöyle ki kupecik yağla dolu olduğu gibi. Dahı gariblerin 'ilminuñ benum 'ilmim (150) katında yiri yokdır". Ben dahı ol kupecikde nitekim ol yağdan ayrıguñ yiri yokdır, ben dahı ol igneleri aña şaңdım. Pek yerde aña [7-b] yir buldum. Sen dahı ol igneleri eritduñ, kúski düzdüñ . Ya'nî didigüñ oldur ki: " Benüm göñlüm çok kan dökmeñden katı olmuşdur, kúsku eriyup katı olduğu gibi". Ben dahı ol kúsküyü (155) aqdum, rüsen itdum. Ya'nî didüm ki: " Senüñ katı göñlüñi mev'ize ile, nasihat ile yumuşadam, pasını giderem . Pes buyurdi İskender ki Hârûn tabib[i] hâzır kıldılar. İskender buña su'al itdi eyitdi ki: "Kamu hastanüñ başı nedir ?" Eyitdi ki: " Kişi yeyeceğini bilmediğidir. Ya'nî; menfa'atlı midür, ya menfa'atsiz midür ?" dahı şoñra şordı kim : "Kamu (160) otlarüñ başı nedir ?" Eyitdi ki: "Yedüğünü kişi bilmek, cem'i otlarüñ başıdır. Velikin ey melik, saña bir ma'cün düzeyim. Vakti ki anı yeyesin, kañğı ta'âmüñ kim ziyânı ola ol ta'âm göñlüñ dilemeye. İskender eyitdi ki: "Bu da'vî, key ulu da'vidür". Pes, bu söz üzerine vardı, bir ma'cün düzdi. Anı yedüğinden şoñra İskender'üñ (165) göñli dilemezdi kim her ta'âmde mazarrat ola, kendüye yeye.

hikâye

Eydurler kim: İskender bir gün musterâhaya girdi. [8-a] Anda nâ-gâh bir şüret gördi ki, ol şüret İskender'e katı katı haşar. İskender andan korkdı. Eyitdi kim: "Sen kimsin ?" didi. Eyitdi kim: "Eksildiciyem. Gelmişem ki senüñ içine girem" bunı (170) diyince olmadı. Fi'l-hâl şııradı, İskender'üñ gevesine girdi. İskender tüz musterâhadan taşra çıkdı. Ol Hârûn tabib eydur: "Niçün şararmışsın ?" eyitdi: "Bilmezem". Kendüñüñ hâlini gizledi. Gunden güne za'if eyledi. Bir gün ol tabib eydur: " Ben gelmişem ki senüñ 'illetüñi bilup, 'ilâc idem. Sen 'illetüñi (175) niçün gizli idersin ?" İskender eydur: " Çünkü; benüm 'illetum vardır. Niçün 'ilâc itmezsin ?" böyle diyicek, tabib bir ot düzdi. İskender katına getürdi. İskender yine durdı, musterâhaya vardı. Ol şüreti anda yine gordi. İskender yine gordi. Ol şüret İskender'e eydur: "Ben senden gitdüm". (180) Eyitdi: "Niçün gitduñ ?" eydur ki: "Bu tabib bir ot düzdi ki eger sen ol otı yirsen, ben fi'l-hâl giderim". Çünkü İskender taşra [8-b] çıkdı. Tabib, İskender'e nazar itdi. Derhâl otı kadehden yire dokdı. İskender eydur: "Niçün dokduñ ?" eydur: "Sen musterâhaya varıcak bile idi, taşra çıkıcak gördüm ki, 'illet gitmiş. Anıñcun İskender, (185) bu hekimüñ bildüğünü gâyet ta'acub itdi. Eyitdi "Ol pâdisâhuñ anlaması ve bilmesi olmasa, bunıñ gibi 'âlemde 'âlimleri katına cem' itmeyeydi".

Bundan sonra 'âlimleri katında gâyetde hürmetlû oldu. İskender eyitdi ki: 'Âlimlerin 'azameti ve 'izzeti, benim katında cemî'i 'âlemler gencinden artıktır". Zîrâ; Hak te'âlâ buyurmuşdur: (190) Âyet:

قل هل يستوى الذين يعلمون والذين لا يعلمون

Ya'nî, ayet: Yâ Muhammed! Bilenlerle bilmeyenler berâber midir?"

hikâye

Eyduñlar ki: İskender arzu itdi ki ecel ne yerde irişür. Kendünün 'âlimlerinden bir 'âlim haber virdi kim; İskender bir yerde oliserdür ki, yir demur ve gök altın ola. Ve bundan sonra bir gün İskender (195) Dâmgân şehrine geldi. Anda bir şahrâda hasta oldu. Geturdiler altına zırh göçlek doşediler, İskender anuñ üstüne yatdı. [9-a] Ve bir altın fincân getürdiler, golgelik eylediler. İskender çün bu hâle nazar eyledi. Ol kendüye haber virdükleri nişânı ağıdı ki; yir demur ve gök altın ola. Ol (200) vaqt ecelüñ yakın gelmiş olur. Çün bunu boyle bildi. Anası 'Amurriyye'ye: ' Bilgil ey benim başım tâcı ve şefâ'atci anam. Ki bu cihânıñ anası oldur ve atası fenâdur. Ve dañı her kimsenüñ ki katında emânet olsa, istenüp alınsa gerektür. Ve ay kaçan kim tamâm olup bedr olsa, eksilse gerektür. (205) Ve dañı ölüm, bir yağmurdur ki cemî'i yirlere yağar. Ve eger benim pâdişâhlığım benden kesilüp giderse, benim 'ilmüm eser-i bâkî kalur. Ve dañı her oğlan ki anasından toğdı, anası katında 'âriyetdür. Ol 'âriyet issine ismarlamak gerek. Ve dañı benden sağa selâm olsun. Ve dañı dîrem ki: "Benüm içün şahr idesin. (210) Sen işlersen söyle işleyesin ki sonra peşimân olmayasın. Ve dañı bilgil ey benim anam, cunki beni iledürler [9-b] bu kamu bilmekliğümle ve pâdişâhlığıla. Seni dañı seksiz ilediserlerdür. Ve eger ben sağa irişmezsem, sen başa ireğöresin? Makşûd bu hikâyeden oldır kim: Memleket ve pâdişâh (215) olmak kimesneye bâkî kalmaz. Bunlarıñla fahr itmemek gerek. Belki fahr, 'ilmile ve tevâzu'la itmek gerek.

hikâyet

Loğmân hekim bir kara kuldı. Bir kimsenüñ bundan çok kulları var idi. Bunlarıñ arasında Loğmân'ı ihtiyâr itmişidi. Ol kullara katı gelürdi. Bir kez Loğmân eydür ki: "Bir koyun (220) boğazla, dañı anuñ bir öyü yirini başa getir. Vardı, boğazladı. Dañı anuñ dilile yüregin getirin". Yine eyitdi: "Bir koyunu dañı boğazla. A'zâsından yaramaz yirin başa getirin" didi. Vardı,

koynun dahu boğazla. A'zâsından yaramaz yir'in bağa getirin didi. Vardı, yine bir koynun boğazladı. Diliyle yiregin geturdi. Dahu ol kullara şordu kim. 'Niçun boyle eyledi? Hiçbiri bilmedi (225) ve sergerdân kaldılar. Lakmân şurdi ki. "Niçun boyle eyledi? Hiçbiri bunun ma'nisi vardır. Eydür ki. İlçe dilden [10-a] ve göğülden yegrek a'zâda nesne yokdur eger dil göğül 'âlim olursa: dilden göğülden yavuzrak nesne yokdur. eger câhil olursa. Ol kişi kullarına eydür: "Ben bunı ihtiyâr (230) itidigim bunun 'ilmi oluğuendür". Ol zamânda hemuse 'ulenâyı ve hükemâyı mukaddem idelerdi. Pâhşâhlik ve vezirlik bunlaruğdı. Memleketi 'ilmi ile tutarlardı. Vakti ki bir pâdişâh dünyâdan gitse; ra'iyyetlerinden kankısı kim: 'âlimrakdı, memleketi ağa ısmarlardı ve bunlaruğ her birisi 'ilm-i tasnife meşgûl idi. (235) Hem-cumân ki Nûsirvân-ı 'Adil ve Düzurc-ı mihr. Kellile ve Dinnane ve 'ilm-i ikildi ve satıane bunlar düzdiler. Ve dahu bunca nesneler düzdiler, cihânda bunlardan yâdigâr kaldı. Ve anıçum pâdişâhlar bir yir den bir yire sefer idicek; memleketi sol kişiye ısmarlar ki anuğ bilisi ve tedbiri ve hem 'ilmi ola. Ve dahu Mervân oğlu (240) 'Abdul-melik kullarını tecrübe eyledi mes'eleleri şormağıla. Her kankısının kim bilisi artuğdu, anuğ manskıbın ve mertebesin artururdu. [10 b] Kankısının bilisi olmayup câhil olursa, anı ma'zûl eylerdi. Dahu görmes misin ki peygamberimize bunca 'azâmetile ilâk te'âlâ eyitü ki:

وَعَلَّ رَبِّي عَلِمًا

Ya'nî, demek olur ki: âyet. Sen (245) yâ 'Muhammed' İlahî sen benim 'ilminni artuğil³. Ve bilmek gerek ki, 'ilimler iki vecih üzerinedür. Birisi oldır ki bilesin âhiret bâkîdür, dahu anuğ yarağın eylevesin. Ve birisi dahu oldır kim bilesin, dünyâyı bi-sebâdur, dahu magrûr olmayasın. 'Omri 'azız anuğ dahu ol dünyâyı: sen şâddâr-ı bi vefâ ve hilekâr bilesin. Dahu (250) 'Omri 'azızı anuğ ardınca eylemeyesin. Ve cem'i 'aql u tedbir işleri dünyâ hâlinde bunı bildiler kim; evvelimüz bir katre şudur, ana rahminde karagülüğünde tolanuğ yirde. Çunki andan karılavuz. Bir müddet dahu besikde el ve ayak bağluluğı zahmeti ve suddan ayrılmak zahmeti. bundan şoqra evlenmek zahmeti, dahu bu aralıkda hastalıklar zahmeti. bu (255) cem'isinüğü arasında hasûdlar zahmeti, dahu ve düşmenler korkusu ve zâlimler şerri. Ve eger bir kişi bu cem'i zahmetleri görmese. şöyle selâmet [11 a] kurtulup önan surse âhir şoq ucu olsa gerek. Ve ölüm acısından artuğ dostlar ve 'ıyâl ve mâl ve memleket fihâkıdur. Bunlaruğ acısı şöyle olur ki, ölüm

³ artuğil kelimesi: استورر عی şeklinde yazılmıştır

acı (260) bunların katında âsân olur. Eger âdemî cemî'i âfetden kurtulsa âhîr yimesi tamâm irişecek, âhîr ağaçdan düşüp helâk olsa gerektir. Olum âfetinden kurtulmaz. Bunun misali yemise begzek. Dahî ben 'ömürüm muddetinde endişe itdim ki: 'Ömrüm gâyeti ahîmüs yıl ola. Anuñ dahî otuz yıl[ı] uykuyıla gâfletde ola. Pes (265) otuz yıl kala. Anuñ dahî on beş yıl[ı] oğlanlık ve yigitlikle ola. Pes sen bu on beş yılda ne eyleyesin ve ne hâsıl idesin bu kamu âfetile ? Ve ben bir düş gordim, oğlan iken gordum: Bu cihâna su düşmiş, ben dahî bir kıraña varurum, anda bir yuce köşk gorurum kim anuñ içinde bir 'avrat çıkar. Bir ata biymiş, elinde bir gözgü (270) dutmuş. Dahî işbu sozi soylar ki

ال دنیا بحال اگال
سدکل ال خلق کدا و کدالک سه وعی عام

Ve bunı [11 b] dahî okıdı:

بسم الله الرحمن الرحيم هل اتى على الانسان
خير من الدهر یکن شأ مذکوراً

Ol sözün ma'nisi oldır kim: Dünvâ çok çok yiyici ejderhâdur. Niçe biñ yıldur ki hâlâ 'îk yir, (275) hemuz dahî açdur. Âyet ma'nâsı oldır ki: 'Çok zamanlar geçdi ki hiç âdemî yogıdı ve hiçbir kimse âdemün adın apmazdı. Allahı te'âlâ dir ki: "Ben âdem yaratdım, bir katre şudan. Dahî aña göz virdüm, kulak virdüm, dahî toğrı yol virdüm. Tâ ki bileler; şâkir kimdür ve bâfir kimdür ?" Âyetden bu ma'lûm olur ki; ma'şûd (280) âdemün vücûdından oldır kim, İlak te'âlâ yı bileler. Ammâ İlak te'âlâ'yı ol vakt bilürler kim anuñ üi'netin yiyüp şukrin yirine getireler ve dahî anuñ kudretini aqlayalar. Ve ol düşün ta'biri oldır kim: Ol 'avrat; sentün arzuğdur ve ol goz ki; duniyâdur, ol ev; sentün göñlüğdur. Pes duniyâya bakmak gerek görebildükçe (285) andan 'ibret dutmak gerek. Ve biz dahî bu kitâbı düzdük âyine şüretinde, ne kim 'âlemde 'acâyib var saña göstere. Yirün ve gögün [12-a] 'acâyiblerinden, şehirlerin ve kal'aların ve köşklerin, bünyâdların, deñizlerde ve kırılarda garâyiblerinden bu kitâbda zikir itdik, tâ mütâla'a idicek bunların görenlere, bilenlere ne hâsıl oldısa saña dahî ol hâsıl (290) ola. Ve dahî işbu hikâyeti öğine getir:

hikâyet

Bir kişinün bir şâhib-cemâl husûn içinde ber kemâl hatunı var idi ve dahî bir bāğı var idi ve bir kitâbı dahî vardı. Bir gün bāğa varurdu ve bir gün kitâbı okurdu, bir gün hârunla otur[ur]dı. 'Âdeti bu duzeneyidi. Çunki olum (295) yakın geldi. bāğına eydür: "Ey benüm sevgülü bāgım! Bunca yıldur ki saña

ne naşihat idersin ?' Bağdan âvâz geldi kim: 'Benüm ayağım yokdur ki senügle bile gidem. Çünkü sen gidersin, senden sonra bir dahı gele". Ol kişi bağdan nevmiz (300) oldu. Bu kez 'avratına eydur:" 'Omrüm senügle geçürdim, senügl yolında nice dirli zahmet çekdim. Yigit idüm kocaldum. Niçe mâli [12-b] sağa harc itdum. Bugün ecel tamâm oldu, gitsem gerek. Bağa ne cevâh virursin ?" Eyitdi ki: 'Niçe kim dirisin, sağa hizmet ideyin. Eger dünyâdan gidersen, seniñüçün zâr zâr feryâdlar (305) ideyim. Kim seni gotureler, senügle sinüğe degin hile varam. Çünkü üstüğe toprak orteler, anda bir zamân oturam ağlayam, inildüler idem. Andan sonra yine evime gelem, dahı bir ere varam'. Bu kişi 'avratından çünkü bunun gibi söz işitdi, 'avratından nevmiz oldu. Dondi, kitâbına geldi. Eydür: 'Ey benüm muşhafım! Bunca zamândur (310) ki münis idundim, gicede ve gündüzde seni okıdım, senügle 'amel kıldum. Ben giderem, bağa ne dırsın ?" Kitâbdan âvâz geldi ki: "Eger gidersen, senügle 'amel kıldum ve senügle bile olam. Gıra varursan, sağa münis olam. Kıyâmet olunca, elügl dutam, dahı senden ayrılmayam". Mağşûd bu hikâyeti bilmekten oldır kim: (315) 'âlemde hiçbir münis yokdur, 'ilimden yegrek. Ve âhiretde dahı hiç mâl kişinügl mededine irişmez, 'ilimden gayrı; meger ol mâl âhirete [13-a] iledele. Ya'nî; Allahü te'âlâ nızâsıçün ihsân in'âm ideler. Dahı dâ'im peygamberler ve 'âlimlere ve pâdisâhlara 'ilmile fahr itdiler. Ve mecmû'-ı peygamberân ve Âdem peygamberügl şuhûfları var idi. Ve Mûsâ peygambere; (320) Tevrât ve Dâvud a; Zebûr ve 'İsâ 'aleyhisselâma; İncûl vandı. Ve dahı Belkis ki Süleymân peygamberügl hatunudur. Süleyman'a gelmezden ondan bir gün bir biti buldı. Anda yazılmış:

انه من سليمان

وانه بسم الله الرحمن الرحيم

Kurân da dahı böyle geldi. Belkis bu yazuya ki 'izzet ve hürmet eyledi (كتب) didi. Ol sebehten Hak te'âlâ Süleymân a cuft eyledi.

hikâyet

Bir gün, Süleymân 'aleyhisselâm ta'âm yirdi. Veziri Âşaf dahı anda hazır idi. Belkis eydur: "Hiç mümkün ola mı kim bu oğımızdeki biryân olms balık, diri ola ?" Süleymân eydur: "Her kanda kim inşâf olsa, inşâf (330) ile işlense anda olu diri ola. Biz her birimiz kendümüze inşâf virelüm, biz söz söyleyelim, tâ ki bu balık diri ola". [13-b] Âşaf eydur: 'Her ne memleket ki senüglür, benim kalemum altındadır. Velikin ben severem Süleymân olmaqlığı". Çünkü bunu didi; ol balık diri olup hareket itdi. Belkis dahı eydur:

'Älemde (335) bunun gibi er ki benüm var, Haq te'älâ hiç kimesneye virmemişdur. Ve cemî'i 'âlem anıdır. Velikin meger vakti ki bir yigit görem, Süleymân'dan yigitrek. Eydürem ki: "Kâski Süleymân dahı bunun gibi yigit olaydı". Bunu diyicek bir dahı hareket itdi. Bundan sonra Süleymân dahı eyitdi: "Cemî'i 'âlem (340) gencile, mälîla benümdür. Dahı denizlerde ve kurularda peygamberem. Cemî'i memleket ve cinn ü ins benüm hükmümdedir. Bu kamüsüyla kaçan ki iki kişi benüm katuna geldi; birisi hediye getire, birisi geturmeye. Ben ol hediye getireni artucağ severim" çünkü bu sözi Süleymân didi, balık diri oldu. Bardak ile (345) şü var idi, segirdi ol balık içine girdi. Bu hikâyet Belkis'dan ötürü geldi ki ol bitiyê hürmet itdi. [14-a] Hürmetli oldu. Pes 'âkil kişi gerek ki; kitâba hürmet ide, hor olmaya. Murâd budur. Kitâbı bilen 'âlimlere vâcibdür, 'izzet ve hürmet itmek.

hikâyet

Eydurder ki: Bir derviş dış (350) gordi ki eydurder: "İskenderi nuğ menâresine varğıl. Senüñ rızkuñ andadur". Ol derviş bu düşe i'tibâr itmedi, tâ ki bir gice yine gördi. Bundan sonra durdı, gemiye bindi ki ol menâreye vara. Zira ki; menâre deniz içindeydi. Gemi menâre katuna geldi. Ol menâreyi gemi ile (355) çevrindi. Bu aralıkda nâ-gâh menâreden bir kus uçdı ve ol menârenüñ burcından bir biti bıraktı, geminüñ içine. Ol derviş anı aldı, okıdı. Anda yazılmış: "Her kimüñ ki güşsası olsa, ol kisi şakalını tarasun egegi altından yukarı; ol güşsasından kurtula. Çünkü; bu derviş (360) anı okıdı, bildi, buğa melûl oldu. Kağıdı, ol bitiyi yabana atdı. Giri döndi, şudan taşra çıkdı. Anda bir tağ dibine [14-b] geldi. Dahı eyitdi ki: "Bu düşde başa söyleyen, şeytân imiş. Bâri bir tecrube kılayın didi. Tarağın çıkardı, şakalın taradı. Egegi altından yukarı tarar iken nâ-gâh gördi; (365) ol tağın üzerinde bir nesne yıldırar, sel balıgını yumış. Yanına vardı, gordi ki :Bir bakır cölmek, ağzı dutulu. El urdı, ağzın açdı, gördi: İçinde dört yuz kızıl altın na'al varmış. Sevinup, torpasın çıkardı. Ol na'alleri torpasına taldurdu. Ol sebebden bay oldu, mülk ü esbâb issi oldu. Derviş (370) güşsasından kurtıldı. Mağsûd oldur ki; hükemânüñ sozine ve kitâblarına i'tibâr itmek gerek, hor bakmamak gerek. Ki ol derviş, ol bitiyê i'tibâr itmeyüp bıraktı. Lâkin sonra hatâ idügin hildi ki; ol bitî bir zamânda bir hakîm 'âlim yazmışdur, serseri yazılmamışdur. Anı yazanüñ (375) 'ilmüni, hünerini dilile vaşf itse olmaz. Meger kişi ol işüñ hakikatine kendü vâkıf olmadığı kuşurundandır. Mağsûd bu hikâyetden [15-a] oldur kim; inşâf hoşdur. Hırşuñ nihâyeti yokdur. Zira; âdemî ne kadar çok isterse, hırşı dahı artuğ olur. Eger şöyle ki; âdemî

divşürdigin yiyecek 'ömür bulaydı, hırısı (380) revâ olaydı. Lâkin māl u milk devşurup, düşmerine koyup gitmek ki hacâletdür, bed-nâmlıkdur.

hikâyet

İşitdik ki: Cemsîd pâdişâh idi. Bir gün bir bāğda oturmuşdı. Gordi, bir yılan bir ağaca çıkar ki anda toğan yavrusı var imiş. Kaşdı ol yuvaya vara, yavriların yeye. Toğan (385) kalkdı, yuvasının cevresinde feryâd ider. Cemsîd aya bir ok atdı, anı ağaca şançdı. Ol toğan anı öldigin gordi, emîn oldı uçdı gitdi. Bir zamândan şogra giru geldi, ağzıla bir ağaç geturdi. Anı Cemsîd'ın tahtı üzerine kodı. Cemsîd eydür: "Toğan, ulu kuşdur. Benüm (390) eyliğim 'ivazın itdigi oldur ve bu ağaçda çok fâ'ideler vardır ki anı ol kuş bilir". Ol ağacın fâ'idetin bilmek [15-b] diledi. Dahı hakimleri, ya'nî hikmet 'ilmi bilenleri okıdı. Bu ağacın kıssasını, bunlara 'arz eyledi. Hiçbirisi bilmedi, ne nesnedür. Eyyitdiler ki: "Bunun cevherin şıvıla toprak zâhir (395) ider". Vardılar, anı yire dikdiler. aya tımâr itdiler karşı şavırdılar tâ şuşa degin ki; bu ağaç yeşerdi, uzandı, yanında bir ağaca tolaşdı, dahı uzadı. Bir zamândan şogra yemiş virdi. Uzımdı. Henüz ol vakte degin uzum bilmezlerdi. Hak te'âlâya çok şükurler eyledi, Cemsîd hakimlere eydür: "Bunun hâşiyeti (400) nedir?" Hakimler ol uzum şıklar ve siresin bir muddet koydılar. Dahı eyyitdiler ki: "Bunun uç hâli vardır: Bir hâli, şire hâlidir. Anın hâşiyeti; sâ'iri yumuşadur, hall ider, giderür. Bir hâli dahı, süci oldığı vakıtdür. Anın hâşiyeti oldur kim; tabi'atı yumuş adur. issi eyler, dahı goğli sâd eyler, cânın (405) kuvvetin arturur. Lâkin âdemînin şerefi, 'akılladur ve âdem âdem oldığı anıgladur. Anı örter, eksil dur, vakt olur kim [16-a] helâk ider. Ucinci hâl, sirke oldığıdır ki sirke; cevher-i 'azizdür, âdemîde göyindiricidir didigimiz nesneleri bile yiye, hal ve şeker gibi. Tâ ki tamarlara irişe, 'illetleri gidere, susuzluğu (410) ve safrâyı keser. Cemsîd eydür "Ol kuşa biz bir ihsân eyledük, ol bize gör ne kadar keremler itdi. Ve dahı biz ol ağaca şu virdük, ol bize şire virdi. Ve sirke⁺ virdi. Pes gerekdir kim, âdemî ol ağaçdan, kuşdan kem-ter olmaya. Makşûd bu hikâyetden oldur ki; ben ol pâdişâhın ihsânıla, (415) eylugine 'ivaz idemezem. Belki ol pâdişâhın lutfı ve 'adli, 'ıyşile emîn olduğına Allah'a şükur idup pâdişâha dur'a iderem ki; 'ıyşile emîn olmak, kamu ihsânlardan a'lâdur. Pes bunun gibi ihsâna 'ivaz itmek gerekdir. Zira ki; eydilmişdür.

یکل حسنہ مکافات، کل مجازات

⁺ ve sirke ibaresi metinde mukerrer yazılmıştır

Ya'nî; her eylü[k]leruñ (420) 'ivazı vardır ve her yavuzluğuñ cezâsı vardır . Ben dañı bu kitâbı duzdüm, 'adli mukâbelesi bâbında, tâ yâdigâr ola. Ki [16 b] dünyânuñ karârı yokdur, dañı anuñ esbâbı pâyidâr degildir. Şöyle ki eydürüz:

وعلم بانك ما قدمت من عمل يحصى وإن الذي

Şi'ir

خلقت مورث

Hâk te'âlâ'nuñ katında eylukdur, bilesin sayılan. (425) Ol ki, sen anı koduñ . Ol mu'rişüñdür. Pes 'âkıller 'âlimler dünyâdan hikmet ürindelediler, dañı dostları 'ilimle yâr idindiler ve düşmenleri kahr itdi, 'ilmile. Ve haşma hüccetle ve delilile cevâb virdiler.

Beyt

کر چرخ فلک خصم بویجبت با جرح بکس
رایبهمس حال ب

Ya'nî; cemî'i hâlde çarhuñ üzerine olasın. (430) Çarh-ı felek saña düşmen olursa, sen hüccetle durişesin. Dañı 'âlimler dünyâdan; bilmeklik ve arılamaklık begendiler. Şöyle ki dimişler:

Şi'ir

خير ال جليس في ال زمان كتاب وشر
رابال رباب وال شا

Ya'nî; muşâhibleruñ eyüsü, cemî'i zamânda kitâbdur. Zîrâ; muâla'a itmegile hayr ve şer ma'lûm olur. (435) Makşûd dünyâda dañı oldur ve semuñ muşâhibleruñ; şarâb ve rebâbdur, bunlaruñ emsali. Zîrâ; şarâb cemî'i günâhlaruñ [17-a] anasıdur ve bâkî şeytân taşnîfidür ve dañı Tağrı'nuñ⁵ kullığından ve zikrinden kor ve dañı 'âkıller bu hikmet sozlerini kal'alar kapusunda yazdılar ve dañı taşlarda yazdılar. Şöyle ki; (440) Kırvân kapularında vardır, Heremân kal'asında vardır, dañı Semerķand'nuñ nişânlannda var, Venedik suları çıkdığı yerde vardır. Bu nesneden bunlaruñ makşûdları oldur ki; adları dünyâ 'imâret olduñınca bâkî kala. Pes biz dañı bu kitâbda her ne kim görüp bulmuşduk, kitâblar içinde işitmişidük, (445) seyyâhlardan zikir itduk. Ammâ, cemî' olan bu kitâbda bazısı oldur kim; aña delil gerekmez, zâhir olduğıcun. Şöyle ki; gökler gibi, ay ve güneş gibi. Zîrâ: 'acâyiblerden olur. Bunun gibi sözlere delil gerekmez. Bunun gibi sozleriçün k harfini nişân komuş, ya'nî zâhir olduğına delâlet ide. Ve ba'zısı (450) oldur ki; aña delil hâcetdür. Dañı çok zamân aña durişmek gerek, tâ ki ol hâsil ola. Şöyle ki; Rûm tılsımları gibi [17-b] ve Undulus tılsımları gibi. Bunun

5 Tağrı'nuñ kelimesi نكړينر şeklinde yazılmıştır

gibi tılsımlar ka'ziyyesiçün ع harfini nişân komuş. Huşûlî ba'id olduğına delâlet ide. Ve (455) Dunuğ bigiçün ه harfini nişân komuş. Ya'nî; sıdkına delâlet ider. Ba'zısı da'î latîfelerindendir ki anuğ zikri kitâblarda mestûrdur. Anuğun misk nişân komuş. Ya'nî; ma'rûf idugine delâlet ide. Ve ba'zısı ol 'acâyiblerdendir ki işitmişüz cihâm gezenlerden. Ağa bir delîl zâhir görmedüm ve da'î ağa yalandur dimezin. (460) Anuğ gibiçün lafz-ı şemne nişân komuş. Ammâ bu nişân harflerin ma'hallinde bulmaduk, yazmamışlar. Anuğun biz da'î bu tercümede geturmeduk. Likin bu harflerüñ vucûdında fâ'ide yok. Nitekim 'ademinde mazarrat yok. Ammâ ol 'acâyiblere i'tikâd itmek gerek. Zîrâ ki; ağa inkâr itmek eyü degildir. Eger bir kimse Rûm'üñ ve Undulus'üñ (465) ve Kandıhâr'üñ ve Mülitân'üñ 'acâyibler[in]den haber virse, da'î ağa delîl istesek, ol kişiden cemî'i 'omrinde ağa delîl bulmaya. [18-a] Ve da'î kişi ola kim; bir şehirde toğmış, 'ömrin anda geçürmüş ola, da'î ol şehirde nice 'acâyibler ola ki anı görmemiş ola. Mü'ellif-i kitâb eydür:

Bir gün kendü zamânımda İsfihân'da idüm. (470) Bir kişi, bir gün başa şordı ki: "Ârvendük tağı üstindeki tasda nice satır yazı vardır ?" didi ki: "Ağa nebsite-i hazeyân diler. Sen anı görmemişsin ?". Ben eyitdüm ki : "Görmemişem". Ol kişi bir ma'rûf kitâb çıkardı. Ol kitâbda bunuğ şıfatını dimiş, 'aceb şerh eylemiş. Bu nesne benüm gönlimde idi, dâ'im görmek (475) isterem. Çunki Hemedân'a geldüm, vardüm, anı gordüm ki gordüğim işitdiğimden 'acâyibler idi. Ben andan söyle ağıladüm kim; ol bir hâkim işidür ki bir ulu pâdisâhuğ zamânındadır duzmuş. Ben da'î ol ka'ziyyeyi taşlar faşluğ zikrinde geturdüm. Pes çunki kişi kendü şehrinuğ 'acâyiblerinden haberdâr olmasa, (480) ayrıuk yirdaki 'acâyiblerden haberdâr olmasa 'aceb degil. Ma'şûd oldur ki; inkâr itmek eyü degildir. Da'î böyle deguldür ki [18-b] her nesneyi ki bir kişi görmemiş ola. Ve biz da'î bu kitâbda 'acâyibler yazduk, tâ her Müslimân ki bunı okıya Tağrı te'âlâ'nuğ şun'ında fikir ide. Soyle ki, Peygamber buyurmuşdur:

تفكر ساعات

خير من عباد سبعين سنة

(485) Da'î ben okıyanlardan ümiz dutaram ki hayır du'âyıla mukâfat ideler.

hikâyet

Bir kişi bir gün Hasan-ı Başrî'ye eyitdi ki "Sen Haccâcu'bnü Yûsuf'ı niçün görmezsin ki ol 'atâ-bahş pâdisâhdur". Eyitdi ki: "Bahşîşi ne mîkdardadır ?" Eyitdi "Bir gün eve gitmişdi. Yüz dâne incu aldı ki her bir dânesi bir miskâl (490) idi. Kemân gözine koyup, kuşandı. Anuğ katında mâluğ i'tihâr

yokdur. Hasan-ı Başrî eydür : "Ol musrif kişiyimş. Yüz dâne cemâd, atmış yüz cânavaruñ cânı⁶ teninden ayrılmış. Bununla ne fahr itmek gerek. Ben bu gün meclisimde iki yüzden artuk kelici söyledüm hikmetden. Va'z ki niçesi olmuş ve uyumuş goguller ve uyumuş gozler diri (495) oldılar, uyandılar. Ben ol hikmet sozlerin, ol cemâd cevherlere mukâbil itmezem. Dahı ni'metleri Hak te'âlâ'nıñ mañlûkâtı üzerinde haccâc [19-a] ni'metlerinden artuk bilurem. Çün bu miqdâr söz bu bâbda tamâm oldu. Bundan şogra kitâbuñ düzenüñ beyân idelüm: durre-i 'arşıla başlayalım, tâ ki durre-i 'arşıla hatim idelüm. Eger bir kişi câm-ı giti-yi (500) numâydan haber sorsa, ol bu kitâbdur. Zırâ ki; her nesne ki giti-de vardır, ya'ni cihanda bu kitâb anı bildürür. Bu kitâbuñ tertibi helki on⁷ rükün üzredür:

Rûkn-i evvel : Göklerdeki 'acâyibleridir. Şöyle ki: ferişte şıfau gibi, dahı revhâniler zikri gibi, dahı iki kütbuñ ki birisi cenûbidür ve birisi şimalidür eflâkuñ (505) ve güneşuñ 'acâyiblerindedür, dahı ayuñ ve seyr iden yıldızlaruñ ve seyr itmeyen yıldızlaruñ 'acâyiblerindedür.

Rûknü's- sâni: Od 'acâyiblerindedür. Dahı şol nesne kim yir ile gok arasında kopar, yillerden Mecûsî ve âtesperestuñ goglinededür. Dahı şâ'ika ve şihâh ve ra'd ve berç ve nesne idugindedür, dahı kavş-ı kızah ne nesne idugindedür, (510) dahı 'acâyib yillerde ve taksim yilde ve anuñ esduğindedür, dahı buhutlaruñ 'acâyiblerindedür.

Rûknü's-sâlis: Yiruñ , şuyuñ , denizleruñ [19-b] 'acâyibindedür ve dahı denizleruñ bir 'acâyib tertib olunmuşdur ki; ebced hurûfı üzerinedür. Dahı ırmaqlaruñ 'acâyibini ve yirden çıkan şularuñ ve kuyularuñ ve yiruñ 'acâyibini ve 'âlemuñ taksimi ve tağlaruñ (515) 'acâyibi tertib olındı. Bunlar dahı hurûf-ı ebced uzre. Dahı taşlar 'acâyibindedür ve anuñ üzerinde yazılı hikmet sozlerindedür

Rûknü'r-râbi : Şol meşhûr sehirlersedür ve mescidlerdedür. Ve bu bâb dahı murettebdür hurûf-ı ebced üzerine. Şöyle ki; elif bâhında eyleye ve Iskenderiyye'ye gele, Tâiy'e degin. Dahı dereleruñ ve aşğa (520) gecen yirleruñ ki bu 'âlemde olmuşdur, meşhûr yir deprendüğünuğdur ve helâk idüci yilleruñ beyânındadır.

Rûknü'l-hâmis: Ağaçlarda ve otlardadır. Bu dahı murettebdür hurûf-ı ebced üzerine. Dahı bilinmiş ağaçlaruñ beyânındadır.

Rûknü's-sâdir: Kazılmış şüretleruñ tılsımındadır, 'acâyibindedür ve peygamberleruñ 'aleyhisselâm merkad-i pâkleriniñ (525) beyânındadır.

⁶ cânı kelimesi metinde جانیي şeklinde yazılmıştır.

⁷ on kelimesi اول şeklinde yazılmıştır.

Rükû's-sâbi⁶: Ademînuñ 'acâyibinde, şerefinde ve şeref hilkatindedir ve 'akluñ serîf olduğunıñ beyânındadır cemî'i mevcûdât [20-a] üzerine. Dahı cânlaruñ 'acâyibinde ve yirlerinde ve bedenlerde eser itduğında ve goñ luñ 'acâyibinde ve cânuñ ma'denindedir. Ve ol bes kuvvetuñ ki aña havass-ı hâmse dirler. Ve Benî ademînuñ a'zâsınuñ hâşiyetindedir (530) ve 'avratlaruñ ve hâdimleruñ tabi'atlarında. Ve âdemînuñ tabi'atları niçe cins üzerinedir. Ve 'Âd kavmınuñ 'acâyibindedir dahı Turkânıñ ve 'Arrâ'nuñ Kıfcağ'ıñ kabilelerinde ve ecnâsındadır. Ademînuñ serifleriniñ mertebesinde ve peygamberleruñ şerefindedir. Ve nebiyile mütenebbînuñ farkındadır ve remmâllaruñ ve mudde'ileruñ ve mu'cizâtuñ ve kerametüñ (535) 'acâyibindedir. Ve kimyâ şân'atında ve tıb 'ilmindedir ve gıdâlaruñ tabi'atınuñ hâşşalarında ve mu'âlece fâ'ide itmekdedir. Dahı Hâk te'âlânuñ kâzâ ve kaderindedir ve taşlaruñ 'acâyibindedir. Ve dahı olınuñ 'acâyibindedir ve dünyâ 'ayhında ve bi-vefâhındadır. Dahı ba's-i nusûr, ya'ni oluler dirilmekligindedir.

Geldük **Rükû's- sâmin**: (540) cinnileruñ ve şeyâtinleruñ 'acâyibindedir ve güllaruñ eşnâfında ve mekânlarında ve bunlaruñ letâfetiniñ 'acâyibindedir.

Rükû't-tâsi⁷: [20-b] Büyük küçücek kuşlaruñ 'acâyibindedir ve hâşiyetlerindedir

Rükû'l-'aşir: Kurunuñ ve değ izüñ cânavarlaruñ 'acâyibindedir ve dahı yırtıcı cânavarlaruñ ve haşerâtuñ ve ef'i yılanlaruñ ve ağularuñ (545) ve bundan gayrısınuñ 'acâyibindedir. Ve her nesne ki bunlaruñ şüretinde vardır. eflâkde aruñ beyânındadır. Fihrist, ya'ni kitâbuñ evveli:

er rükû'l evvel fı 'acâ'yibi'l ecrâmi'l 'uluvviyyeti⁸

Hâk te'âlâ buyurır ki: Endiş e idüğine bu gökleruñ yaratılmasında, bunıñ gibi letâfetle ve yirleruñ dahı döşenmesinde, bunıñ gibi (550) kalınlığıla ki Hâk te'âlâ yoğiken bunları var eyledi⁹. Bunlar kendiilerde yoğiken vücûda geldiler. Bu ma'hlûkât dahı dört kısımdır: Birisi hayvânâtdır, biri nâmiyâtdır; ya'ni otlar, ağaclar gibi, birisi cemâdâtdır; taş ve toprak gibi ve dördinci, bunlardan gayrısıdır; eflâk ve yıldızlar ve şu ve od ve havâ gibi. (555) Ve cümle-i ma'hlûkât bir i'tibâr ile yine kısımdır: Ya ervâhdır ki gâyet letâfetdedir ki ol 'âlem-i 'ulvîdedir veya ecsâddır ki [21-a] latîf degildir,

⁶ 1. Rukun. Cansız Mahlukatta Yucelik Hakkında

⁹ "var eyledi" ibaresi metinde mukerrer yazılmıştır.

ol 'âlem-i süflîdedur. Ve biz dahı 'âlem-i 'ulvîden evvel 'arş şıfatın söyleyelim.

faşl

Bil ki Hâk te'âlâ 'arşı Kur'an içinde yâd itdi. Ve her nesne ile ki ağıdı, 'azîm" didi. (560) Bir nesneyi Hâk te'âlâ 'azîm diye, kimse anı vaşf idemez; meger ki anuñ vaşfı haberde gelmiş ola. Pes eyle olsa bilmek gerek ki; cemî'i mevcûdât, yirler ve gokler 'arş uñ katında şol pergâr noktası gibidür. Bir ulu dâ'irenun ortasında dahı kaplayupdurur, bu cemî'i 'âlem. 'Abdullah İbn-i 'Abbâs'dan, dahı (565) 'Abdullah İbn-i Selâm'dan rivâyet olındı: Eyitdiler ki: " Evvel nesne ki Hâk te'âlâ vücûda geturdi, bir aq incu idi. Yedi biğ yıldan şoğra bir heybet nazarn itdi, ol incu iki pâre oldı. Bir pâresi şu olup ağıdı ve bu bir pâresinden 'arş ı yaratdı. Bundan şoğra ol 'arş dahı biğ yıl şu üzerinde durdı. Niteki Hâk te'âlâ kelâm-ı (570) mecîdinde buyurur ki:

وكان عرشه على الماء

Allahu te'âlâ dört ferişte yaratdı. Birisi âdem şüretinde idi, birisi arslan şüretinde [21-b] idi ve birisi kerkes şüretinde idi. birisi öküz şüretinde idi ki bu dordi 'arşı getirürlerdi. Yedi biğ [yıl] dizleri üzerinde getürdiler. Andan şoğra Hâk celle ve 'alâ'dan (575) kuvvet istediler, tâ kim 'arşı getüreler. Hâk te'âlâ kuvvet virdi, ciginlerine goturdiler. Bundan şoğra ol ferişter fahr itdiler. Didiler ki: "Maḥlûkâtun a'zamı biz gotürdigimuz imiş. Hâk te'âlâ 'arşı bunların üzerinden giderdi. Şöyle mu'allak kodı, bunlara gösterdi. Ya'nî didi ki: " Ben kâdirem (580) sizsiz 'arşı böyle turgurmağa. Ammâ 'arşı götürenler şöyle ki Kur'an'da gelmişdür: Sekiz feriştedur. Nitekim Hâk te'âlâ buyurmuşdur:

ويحمل عرش ربك فوقهم يومئذ ثمانية

Ve 'ulemâ dirler ki: " 'Arş, bir murlu cevherdür ve 'azîm revḥânî ferişter anuñ çevresinde tavâf iderler. Niteki Hâk te'âlâ buyurmuşdur kim:

الذين يحملون

العرش ومن حولہ يسبحون بحمد ربهم ويؤمنون به و

ويساغفرون لمن في الارض

(585) Ve ol 'arş a nazar iderler. Cemî'i mevcûdât [22-a] anuñ içinde görürler ve her muḥî'un şeklin görseler, anuñ şalavât getirürler. Kaçan ki bir 'aşı görseler aña istiğfâr iderler. Dahı 'arşuñ çok ayakları vardır. Kürsiyi Hâk te'âlâ anuñ ayakları arasında komuşdur.

Kürsi: (590) 'Arşuñ altında şol değ iz üstinde bir çanak gibi. Mes'ele eger sorarlarsa ki: "Hâk te'âlâ'nun 'arşa ḥaceti yokdur, niçun yaratdı ?" Eydürüz ki: "Her ne ki yaratdı, kendü ḥacetiçun yaratmadı. Şöyle ki; yiri yaratdı aña

hâceti yoğıdı, gökleri yaradı aña hâceti yoğıdı. Ve dahı cemî'i nesneniñ 'adedini (595) ve veznini bilür ve miqdârını bilür. Ma'-hâza ki terâzû duzmışdır; divân-ı a'mâldür ve dartmak içündür. Nitekim Hâk te'âlâ buyurmuşdur:

فمن ثقلت موازنه فأولئك هم المفلحون

Pes bunları duzdı ki; cemî'si kullara hüccet içündür, bizim hâcetimiz içündür. 'Arşuñ sıfatı beyânında bunda bu kadar söz kifâyet ider. Mes'ele eger sorarlarsa (600) ki: 'Levh-i kâlemi yaradı. Ne hikmetdür ki bunları ağıdı her yirde ?' cevâb [22-b] eydürüz ki: " Bunların 'azametinden otürü ağıdı. Şöyle ki; Ka'bû'l-ahbâr rivâyet ider ki: Kâlemüñ uzunluğu on iki biğ yıllık yoldur. Dahı bir levh yaradı ki anuñ uzunluğu yigirmi dört biğ yıllık yoldur. Ol dahı aña lâ'ik, tâ ki kâlem anuñ üzerinde (605) yazmağıçun. Ki aña "Levhu'l-mahfûz" dirler. Bundan sonra Hâk te'âlâ kâleme emr eyledi ki: ' Yazğıl levhde"

لا اله الا انا من لم يرض بقضى ولم يشكر نعمى ولم يصبر على بلاى

فليطلب رب سواى

Ya'nî demek olur ki: "Benden artuğ tañrı yoğdur. Her kimse ki râzî olmasa benum hükmine, dahı şükür itmese benum ni'metlerime, dahı şabr itmese benum belâlarım; benden (610) gayrı bir tañrı istesün. Bu miqdâr kelâm kâlem ve levh hakkında kifâyet ider. Ammâ kâlem, levhde (لا اله الا انا) lafz-ı şerîfini on iki biğ yılda yazdı. Mes'ele eger sorarlarsa ki: "Bu miqdâr kelâmı niçün on iki biğ yılda yazdı ?" cevâb eydürüz ki: " Bu bir kelâm-ı heybetdur ve hitâb-ı fikretdür ve nida-yı hayretdür [23-a] (615) ve tarîk-i havf-ı 'âkibetdür. Çunki bu kelâmı işitdi ki vâlih u hayrân oldu, ne ideceğini bilmedi. Her bir harfi niçe niçe yılda yazdı. Bir noktayı ki korıdı, ol noktadan bir noktaya varınca niçe niçe biğ geçerci. Zîrâ ki; kenduzinde iki diñrlü harfi vardı ki "Yazayım mı yazmayayım mı ?" dirdi. Yazmasında kendü nefsinde korkardı.(620) Yazarsa cemî'i mahlûkâtıñ ahvâlinde korkardı ki; bunlar Hâk te'âlâ hükmine râzî olalar¹⁰ mı, ya olmayalar mı ? Veyâhüd şâkir olurlar mı, ya olmayalar mı ? Yâhüd belâya şabr ideler mi, ya itmeyeler mi ?". Bu sebebden böyle geç yazdı. Dahı bil ki; Hâk te'âlâ cemî'i nesneyi bilür. Dahı mahlûkâtıñ evveldeñ âhir evvelin ne (625) olacağdur, neye iriş eceğdur levhde. Dahı levhi İsrâfil'e ısmarladı. Dahı anda yazılmışdı ki: İbtidâdan tâ intihâ-yı 'âleme degin niçe katre yağmur yağarsa ve ol yağmurdan ne kadar ot ve ağaç bitiserdür ve dahı her ağaçda ne kadar yaprak

¹⁰ olalar mı metinde اوله لار لر ني şeklinde yazılmıştır

bitiserdur. Ve dahı her nesne dünyâda yaradılır, İsrâfil anı levhe 'arz eyler. [23-b] (630) Görür ki hiçbir nesne artuk ve eksik degildir. Dahı hadıse gelmişdur: Evvel feriste ki Âdem'e secde itdi, İsrâfil idi. Anıçün Hâk te'âlâ Levhü'l-mahfûzı anıuğ altında aşdı ki da'im anıuğ nazarı andan eksik olmaya. İsrâfil 'arş altında durmuşdur, ağı nazarı ider. Dahı şûr ağzında dutmuşdur ki ol levhede ki va'de her kaçan (635) tamâm ola, ol şûr ıra. Ol şûr didükleri bir borıya benzeyen nesnedür ki; anıuğ içindedür cemî'i sa'îdlerüñ ve şâhîlerüñ cânları. Tâ kıyâmete degin anıuğ içinde cem' olurlar. Ve kıyâmet olıcağ ol şûr çalınur, dahı kamu cânlar andan taşra geliserdur, ve her birisi kendü bedenlerine varısardur. Bu kelâm ehl-i sunnet ve cemâ'at (640) mezhebidür ve hem böyle bilmek gerek. Zîrâ; Kuran ve hadıse böyle ma'lûm oldu. Bu arada bundan gayrı söz söylemek bâtıldur. Zîrâ; biz anı görmedük ve Kuran'da ve hadıse bize haber virmedi. Dahı İsrâfil şâhibü's-şurdur ve munâdî'l-emvâtdur. Zîrâ; kıyâmetde olulrı ol okıyardur ve diyiserdur ki: 'Ey cürimşler! [24-a] (645) Duruñız ki vakt oldu. dahı cemî'isi durısartlar. Ve dahı ağı "Abdü'l-hâlık" dirler ve göklerde "Ebu'l-menâfih" dirler. Şol cemâ'atki kendileri hükemâ cümlesinden soğra şayarlar, bu ma'naları kabûl eylemez ve kıyâs-ı 'aklı ider. Eydurler ki : ' Cemî'i cânlar bu şûra nice şığar ? dirler ve kıyâmet günine inanmazlar. Şöyle bilmek gerek: (650) Hükemânıuğ bu sözleri bâtıldur. Biz inanuruz her nesneyi ki haber virdi, dahı enbiyâ ve rüsûl haber virdiler.

Şıfat-ı Cebre'il 'aleyhis-selâm

Ammâ Cebre'il-i emîn ki ağı "Veliyyü'l-enbiyâ" dirler. Zîrâ ki; peygamberlere dahı vahy getirdi, bunlarıñ düşmenlerini bu kahr iderdi. Dahı ağı "Rûhü'l-kudis" dirler. Anıçün her yerde ki anıuğ (655) kôhusı irişse, hayât ve dirlik bulur. Dahı anıuğ yiri:

Sidretü'l-müntehâ

Sidre bir ağaçdur ki anıuğ 'azametini kimse bilmez, Allah dan gayrı. Peygamber 'aleyhisselâm eyitdi ki: 'Ol ağacı ben gördüm. Her bir yaprağı şol kadardur ki bu dünyâyı ortalır. Dahı uçmağlarıñ her bir koşkınuğ içinde anıuğ bir tağ vardır. Çünkü Yûsuf 'aleyhisselâm karındaşları [24-b] (660) kuyuya bıraktı. Ol vakit Cebre'il sidre[de] idi. Hâk te'âlâ didi ki: İrisgil benüm kılıma'. Yûsuf peygamber 'aleyhisselâm henüz kuyunuñ yarısına irişmemişdi ki Cebre'il irdi, tutdı. Sidreden ağı ki şunuñ gibi 'azametlü ırak yolu şu mîkdâr zamânda ki uç biñ yıllık yoldur. Geldi ki Hâzret-i Yûsuf

kuyunun ağzından (665) ortasına gelinceye dek zamânda irişdi, tutdı. Dahı anuñ şânında eyitmişlerdur kim: "Bir kanatı maşrıqda ve bir kanatı mağribdedur". Çünki Haq te'âlâ celle ve 'alâ kavm-ı Lût'a hışım itdi, Cebrâ'il virüpdi. Kavm-ı Lût'ı ki şehruñ altundan goturdi, gok yuzine çıkardı; tâ şuğa degin ki bunlaruñ horos avâzını feriş teler işitdiler. Ve dahı (670) ol şehirleri başı aşğa döndürdi, ve dahı ardınca taş yağdırdı.

şifat-ı Mikâ'il 'aleyhisselâm

Mikâ'il, bir ulu ferıştedur muvârek. Zirâ ki; Haq te'âlâ'nun rahmetin indiricidur. Rahmetsiz indügi yokdur. Dahı aña "Kâsımu'l-erzâk" dirler. Zirâ; muvekkeldur kullarınun rızqına. Dahı, aña "Vezzânü'l-kısmet" dirler. Zirâ; denizlerin şularını ve yağmurların [25-a] (675) katrelerini vezn idup, darter. Göklerde "Ebu'l-ganâyim" dirler ve "Abdürezzâk" dirler. Ve yirde aña "Mikâ'il" dirler. Cuhudlar bir gün Peyğamber'den şordılar ki: "Senun şâhibun kimdür ?" didi kim: "Cebrâ'ildur" eyitdiler: "Senun şâhibun olaydı saña imân getüre iduk. Zirâ; Cebrâ'il'den bize dâ'im yavuzluk irişur (680) ve Mikâ'il'den bize yavuzluk irismez". Haq te'âlâ âyet virhidi.

Âyet:

من كان عدواً لجبريل فإنه موله على قبلك باذن الله

Eyitdi ki: "Cebrâ'il sizun içün düşmen. Size her ne kim eydur; benum buyuruğumla eydur ve Mikâ'il dahı her ne kim eydur; benum buyuruğumla eydur.

şifat-ı 'Azrâ'il

Arumâ melekü'l-mevt bir 'azîm ferıştedur ki Haq te'âlâ emrile cânlar kabz (685) ider. Nitekim Haq te'âlâ buyurmuşdur:

قل يتوفاكم ملك الموت كل بكم ثم الى ربكم ترجعون

Dahı aña Hâdimül-lezzât" dirler ve (صورمخرب ال دور و ال ق) dirler. Adı anuñ 'Azrâ'ildur, kunyesi Ebu'l-beķâ ve Ebû yahyâ ve 'Abdülkahlâr ve 'amiru'l-kubûr ve melekü'l-mevtdür. Hiçbir pâdisâha hürmet eylemez ve hiçbir oglancığa şefâ'at [25-b] (690) itmez. Her ne yire varsa cân almayınca dönmez. Eydurler ki: Suleymân peygamber 'aleyhisselâm her gün melekü'l-mevt gelürdi. başınun üzerinde tururdi kışuk oluncaya degin. Andan sonra giderdi. Suleymân'un katına bir kişi gelmişdi ki ol dâ'im gelürdi. Bir gün melekü'l-mevt ol kişinun yuzine nazar itdi. Ol (695) kişi gâyet korkdı. Suleymân'a eyitdi: "Ben bu ferışteden korkdum. Böyle hukum eylegil, tâ ki beni Hindüstân'a ilede kim bunı gormez olan. Suleymân buyurdi ki bunı Hindüstân'a iledele, bir ağacın dibinde kodı. Bir gün yine Suleymân'a melekü'l-mevt geldi. Şordı: Eydur, ey 'Azrâ'il! Benum bir refikim vardı,

senden korktu. Bağa eyitdi ki:" (700) Eyit kim beni Hindustân'a iletsun". Ben bile eyitdum ki, anı Hindustân'a iletirdi. İmdi benum sen yoldaslarımı niçün korkıtdıñ ? 'Azrâ'il eydür:" Yâ nebiyallah! Haq te'âlâ ol gün bağa eyitdi ki:" Ol kişiuñ cânını Hindustân'da, fulan ağaç dibinde alğıl . İmdi ben gordum kim İştahır vilâyetinde semuñ katıñda otururken [26-a] (705) ben didum ki:" Nice rûzigâr gerek ki bu Hindustân'a vara". Bu gün gordum kim ben anı ol ağacıñ dibinde oturmuş. İşbu sâ'at anuñ cânını qabz eyledum. maqşûd oldur kim; melekü'l-mevt bir 'azim ferîstedür. Kamuya cân firâkıñı ve cemî'i halkıñ cânını alır. Haq te'âlâ aña bir kuvvet vırmışdur kim yirdekileruñ ve gökdekileruñ (710) cânını qabz ider. Kammı 'alem oñinde bir tabaq gibidür. Eli cemî'i 'âleme irişür, semuñ eluñ gökdekine irişdüğinden dañı yakın.

el-haber

Haberde gelmişdur ki: Melekü'l-mevt tırılmışdur. Oñinde bir ağaç vardır ki cemî'i mahlûkâtıñ sağısı deñlü anuñ yaprağı vardır. Her yapraqda bir kişiuñ adı yazılıdur. Her kimseanuñ va'de[si] irişmiş (715) olsa, ol ağaçda anuñ yaprağı şararur. Melekü'l-mevtuñ elinde bir harbesi vardır; anuñla şararan yaprağı urur, düşürür. Ol yapraq dısdığı gibi, ol kisi dañı ki adı ol yapraqda yazılıdur. Eger imdi bu söze zındıklar imân getürmezler. Zîrâ ki. Kır'anıla hadîsile 'amel itmezler. Biz ki ehl-i sünnet ve cema'atız¹¹. İtikâdımız Kır'an'a ve hadîsedür. (720) 'Amel bunuñla ideruz. Ve dañı bil ki; şifât-ı melâ'ike revhânileruñ sağısını, Tağrı dan artuq kimesne bilmez. Niteki Haq te'âlâ buyurmuşdur:

وما بعد جنود ربك الا هو

Annâ şol nesne ki haberde gelmişdür. Anuñ üzerine biz dañı bir bâb zikir idelum, revhânileruñ şifatında. İmdi bu bâb dañı iki mertebe üzerinedur: Evvel mertebe (725) kitâbdan ve ahbârdandur, ikinci mertebe hukemâ sözlerindendur. Tâ ki bu ikisini dañı bilmiş olasın. Ve dañı bilesin ki: Yiri, deñizleri ve tağları ve havâları sükkânsız yaratmadı ki; suda bahırlar var, tağlarda yırtıcılar ve şahrâlarda dırılı dırılı cânavarlar, havada kuşlar vardır. İmdi gökler bu letâfetle niçün sukkân ehli olmaya, hâli ola. (730) İmdi bu nesne 'akıldan ırakdur, gökleruñ ehli olmaya.

¹¹ ve cema'atız metinde و جماعتك şeklinde yazılmıştır.

fî zikri'r-revhâniyyine¹²

Bil ki; melâ'ike bir nice cinsdur. Ba'zısı oldur ki; gökleri şaklar kuvvete, dahı şevketile. Andan odıla şeytânı atarlar göge varıcağ. Ve ba'zısı dahı 'azâb ferîştesidur ve ba'zısı dahı rahmet ferîştesidur. Ve her birinüñ derece ve bir makâmı [27-a] (735) vardır. Şöyle ki; Cebâr'il üñ makâmı sidretü'l-muntehâdur, İsrâfil'üñ makâmı 'arş altındadır. Cebâr'il kendü makâmından kaçan ki İsrâfil makâmına nazar itse, şunuñ bigi bakar ki bir ırak yirden yıldıza bakdukları gibi

el-haber

Peygamber 'aleyhisselâm buyurur ki : ' Bir gün ki Cebâr'il 'aleyhis-selâm katında hâzırdı. Nâ-gâh katında tıruken korkdı. (740) Şol kadar korkdı ki korkusından kuçicek oldı. Ve dahı şol kadar bozuldı ki bir mercimek deñliü oldı. Ben şordum ki: " Sağ a n'oldı ? " didi ki "İsrâfil'üñ gördüm ki aşağıya indi, 'azametinden korkdum". Ve bir dahı hadîşde gelmişdür ki: ' İsrâfil 'arş altında tırmışdur. Bir tâc başında ki ol tâcuñ biñ rukni vardır. Her rukninde bir menâre vardır (745) ve her menârede bir ferîşte vardır ki anuñ 'azametini Hağ te'âlâ bilür.

el-haber

Bir haberde dahı gelmişdür ki: Hağ te'âlâ bir ferîşte yaratmışdur kim anuñ birisi kırandur ve yarısı oddandır ve tesbîh ider ve tesbîhi budur:

سبحان المؤلف بين النار والتلح

Ya'nî: Pâkdur ol tağrı ki cem' idicidir odıla qarı". Ve bir haberde dahı gelmişdür : Firdevs uçmağında [27-b] (750) kız oğlanlar vardır ki boylarınun yarısı kıızıl gülden ve yarısı ak gülden yaratmışdur. Anlar peygamberler içündür, dahı şol cum'a namâzın kılanlar içündür. Bunlar Firdevs içindedür. Firdevs 'arş altındadır. Peygamber 'aleyhisselâm eyitmişdür ki:

إذا سألتكم الله فاسأله الفردوس

Ya'nî: Kaçan ki Tağrı'dan dileyesiz Firdevs'i dilegüz'. Bu miqdâr ki söyledük (755) ehl-i hadîş mezhebi üzerine, ihtisâr-ı tarîkile. Ve bundan soğra hükemâ sözlerin söyleyelim, melâ'ike şânında. Ve dahı bunların yirlerin zikir idelüm, tâ bi-haber olmayasın.

fasl

Bil ki; ehl-i İslâm şunuñ üzerinedür ki dorduncı gökdedür ve Firdevs 'arş altındadır ve hükemâ bunun üzerinedür ki kûtb-ı cenûbî ve kûtb-ı şimâli

¹² 'Gonul Acıcı Şeyler (Yerler) Bahsinde'

(760) melâ'ike yirleridur. Bir kişi ki ma'şrıkdan yağa yuzın eylese, sağ yanından yağağı göğül ortasında bir ma'lûm yirdur. Ağa "Kutb-ı cenûbı" dirler ve şol yağağısında dağı bir ma'lûm yir var. Ağa "Kutb-ı şimâli" dirler. İmdi hükemâ mezhebinde ferîştelernü tarîkleri bu iki kutbdur. Bunlara "Ervâh-ı revhâniler" dirler. Ya'nî; ba'zî kavm kutb-ı şimâliyi [28-a] (765) görür, kutb-ı cenûbiyi görmezler ve ba'zî kavm kutb-ı cenûbiyi görürler, kutb-ı şimâliyi görmezler. Ve ba'zî kavm ikisini dağı görürler. Murâd ol kutublardan bu yirden noktalar degildir. Belki ol iki 'âlemdur ki ağa "Dârü'l-cinân" dirler. Ammâ dehriler ağa "Dârü'l-huld-ı Firdevs" dirler.

Hâsiyyetü'l-kutub¹³:

Pes imdi biz bu iki kutbuğ hâsiyyetin diyelim, dağı (770) sâkin olanların ahlâlin diyelim. İlakimler sozi üzerine eydurler ki: "Her hayvânun ki toğunsı duşvâr olsa, toğurması güç olsa, dağı kutb-ı cenûbiye bahsa, Süheyl yıldızına bahsa ki ol kutb-ı cenûbda fi'l-hâl zahmetsiz toğura". Dağı eydurler ki: "Her deve ki Süheyl yıldızına bahsa, fi'l-hâl olur. Ammâ kutb-ı şimâlide yedi (775) yıldız vardır ki anuğ yöresinde değrinür. Ağa "dubbül-aşğar" dirler. Her kisining ki gozi ağrısa, ya uyuz olsa, dağı ol yıldızlara bahsa anuğ 'illeti zâ'il ola gide. Bâhil kitâbında okıdum: "Her kimsenun ki gozinde zahmeti olsa, dağı güneş batduğından iki sâ'at geçse, dağı ol kişi kutb-ı şimâliye karşı berâber tursa, [28-b] (780) bir gümüş mîli sâfigül şuyına banzursa, dağı gözine çekse dağı eyitse ki:

يا اعال ال فطب ال شمال سلول الله اعه

dise, dağı kutb-ı şimâliye bahsa yek-senbe gicesinden yek-senbe gicesine degin gozi ağrısı gide. Dağı şüverü'l-fülkî kitâbında getürmişlerdir ki: "Eger bir kimsede yerekânî olsa, dağı kutb-ı (785) şimâliye nazar itse ve sağ elini cigeri üstüne kosa ve şol elini kutb-ı şimâliden yağa uzatsa, dağı eyitse ki "Ey Tağrı'nun nûn! Benüm cigerime Tağrı dan şifâ dilegil". Âzîne gicesinden âzîne gicesine degin böyle itse, anuğ zâ'il olur, gider ve cigeri anuğ i'tidâl haddine gele. Dağı hen tabâyi' kitâbında okıdum eytmış ki: " (790) Kaçan arslan, ya hebür, ya pars hasta olsa; kutb-ı şimâliye bakarlardı, ol sebehten şifâ bulurlardı. Bu sozler şuşa beğzer ki Peyğamber 'aleyhis-selâm buyurdu ki:

النظر الى السماء عبادت والنظر الى الكعبة عبادة

والنظر في الماء الجاري او الخورث عبادة ويزيد النور في البصر

Ya'nî göge bakmak ve Kâbe'ye bakmak 'ibâdetdur ve şuşa ve yaşıla bakmak 'ibâdetdür. [29-a] Ve dağı goz nûrın artırır.

¹³ hâsiyyetü'l-kutub metninde ال قطوب şeklinde yazılmıştır.

hikāyet

Müttekaddimlerin kitablarında (795) gordum ki: ' Kaçan arslan yuklu olsa; toğuncak uç gunde toğurur, dahı bi-hüd olur, kenduden gider. Hiç nesne yimez, tâ şuya degin ki; bir şuya vara, dahı içine girer, tâ ayaklarının yarısına degin durur. Ol şuyun içinde tururken kutb-ı şimâliye bakar. Vakı ki ol boyle idicek, kamu zahmetden emîn olur. Çoğırak hâssası (800) kutb-ı şimâlin göz şifâsındadır. Şöyledür ki; Süheyl yıldızına bakarlardı "Kalbu'l esed" ve Kalbu'l-'akreb" didükleri yıldızlara bakıcağı göz nûrın artar. Bu nesne 'âkıllar katında garîb degildir. Bir kişi sebzeye baksa gözünün nûrın artar, eger yıldızlara baksa ve göklere baksa Hak te'âlâ hazretleri gözi nûrın artursa bedî' degildir. Bu miqdâr müttekaddimlerin (805) sozlerinden zikir itduk. Ve bundan sonra birkaç şüret ki, revhâniler ki kutubda vardır, zikir idelim hakimler sözinden, tâ ki andan dahı bi-haber olmayasın.

fasl

Bil ki; mezheb-i ehl-i sunnet ve cema'at oldır ki, kutublar ve gokler ve her nesne kim yirden yukarıdur ve yir ehli ve yir fenâyıcın [29-b] yaradılmışdır. Hiçbirisi bâkî degildir, illâ Hak te'âlâ bâkidür. Ve dehriler (810) mezhebi oldır ki; melâ'ike ve gökler bâkidür ve fânî degildir. Ve bunlar eydürler ki: " Yirden yukarı olan nesnelerin ve revhânilerin hayât-ı zâtisi vardır. Ya'ni; kendilerin dirlikleri, kendilerindendir. Amma yir ehlinin kamusu cânsuz ve cânludur, cumlesi fânîdür. Ol ki bıyurmışdır:

کلی شیء هالك الا وجهه

Ya'ni; kamu nesne helâk (815) olur, Allah'dan gayrı. Eger bir niçesinin helâkı zamânla bir göz açıp yumunca miqdârı ise. Ve dahı dirler ki: " Kutublar üzerinde kırk biç revhâniler var ve anların şüretlerini yazmışlardır ve anın üzerine hukum iderler ve eydürler ki: " Bir pâdisâh var idi anın adı Şehmâyilidi. Ol şüretleri bozdı, giderdi meger ki birkaç mumlar (820) şüretlerin kodı. Mu'azzimler ki iş işlerlerdi, mumlarla ki işlerlerdi.

sıfat-ı rûhânî

Eydürler ki: "Kutubda bir revhânî vardır ki anın şüreti âdem şüretidür. İki eli var arslan eli gibi ve dahı iki 'azametli kanadı vardır ve yarısından aşağısı balığa benzer ve kuyruğı iki şahdur. [30-a] Hemise kutbun çevresinde degzinur. Her kimse ki bu şüreti (825) bir hâliş bakırda yazsa, dahı ağı ağı yüzü egilen baksa, Allah emrile sağ ola. Ve dahı kutb-ı şimâlinin altında bir tağ vardır. Ağa Hind dilince 'Mirûn' dirler ve 'Arab dilince 'Kubbetu'l-arz' dirler. Ve ol tağ revhânilerin yiridir. Revhâniler anın depesinde olurlar. Hind ehlinin anların hakkında hikâyetleri vardır. Dahı bilmek (830) gerek

ve melâ'ikenun ba'zısı ba'zısından şerîfdür ve ba'zısı şol haddiledür ki; bir revhânî birisine bakıcağ gormez gâyet letâfetden. Anun gibilere Revhâniyyetür-revhâniyye' dirler, dahı "Cinnü'l-feres" dirler. Ve ba'zı revhânilerin şol kadar kuvveti vardır ki, kendileri her ne şürete dilerlerse koyar. Zîrâ ki; şafâda bunlar havâyâ benzer. (835) Havâ bir cism-i latîfdür. Soz budur (لیس) dirilerin kabildür. Şöyle ki; güneşün su'lesin kabül ider¹⁴, ak ider gorinur ve bir gölgesin kabül ider, kara gorinur. Ve dahı revhâniler kendileri niçe dilerse eyle gösterirler; Allah emrile. Bu sebebdendir ki sü'edâya melekut'l-mevt [30-b] eyü şüretile ve eşkıyâya zîst şüretile gorinur ve korkınc şüretile (840) gorinur. Ve dahı kutub-i şürda gelmişdür ki: Cenûbinün manzarasında bir ferîste vardır kim anun şüreti, âdem şüretine benzer. Gâyetde yüzi büyükdür ve gevdesi fil gevdesine benzer. İki kanatı vardır, gâyetde büyük ki da'im uçar, hiç ârâm itmez. Eger Çin balcığından hunun bigi şüret eyleseler, dahı oda bışurseler, ve dahı aya (845) murekkehile noktalar kaşıdursalar ve gemiye bağlasalar kaçan ki gemi tursa, yirimese bir pîr kişi tura, ol şüreti kucagına ala, dahı kuth-ı cenûbiye karşı tuta; fi'l-hâl gemi yuriye Allah emrile. Havâş ve ma'ânî ki dünyâda hâdis olur. Anun hüdûsı Hak te'âlâ buyruğıdır. Her birinde mahlûkâtun ma'âniden ve a'yândan bir hikmeti vardır. (850) 'Ale'l-huşûş; cânlu nesnenun şüretlerinde ki anların azîm eserleri vardır. Velîkin anları yazmak menhîdür. Eseri varduğına bu dahı 'alâmetdür ki bir kişi bir hûb şüret görse, hurrem olur ve eger bir ejderhâ şüretin vevâhüd yılan şüretin gorse [31-a] göğline bir korku düşer. Ve dahı her nesne ki biz bu 'alemde goruruz; (855) yıldızlardan ve goklerden ve yirlerden ve ne kim bunlarda varısa bunlarda şüretlerdür. Ve dahı hükemâ şüreti ki yazmışlar komuşlardır. Güzâf degildir, yabandan yazmamışlardır. Ve dahı eydürler ki küh-ı kaf üstinde bir ferîste vardır ki anun başı başına benzer. Key uzun kanatları vardır. Bu kanatlarınun altında hîrez küçücek kanatları dahı (860) vardır. Her kaçan ki yakına uça, küçücek kanatlarını açıp uçar. Kaçan ki irâk yire uça, büyük kanatları uçar. Her ki bu şüreti balcıkdan düzse, dahı bir yirde kosa ki anda yırıcı cânavarlar zahmet ve ziyân ider olsa; arslan gibi peleng gibi kırt gibi bunlara benzer nesne varısa, ol yirden kaçalar, hiçbirisi (865) anda kalmaya. Velîkin anı bir yüce yirün üstinde koyalar, ol yirden ki anı kodılar yuz anış irâk olalar. Bu miqdâr dimisler, bu arada:

ال عهد ال راوي

ما صور مال راوي ذكر ال قطبين ال شمالي و جنوبي

14 "kabul ider" metinde قبول şeklinde yazılmıştır.

fasl

Sen işitdün kim eflâkde; kûṭb-ı ş imâliyyede ve kûṭb-ı cenûbiyyede [31-b] 'aded vardır. Ve her birisi bularuñ on iki bahş olupdurur. Bu iki kûṭbuñ aralığında bir dâ'ire vardır ki aña 'Mıntıkâtü'l-bürüc' dirler ki ol (870) on iki burücuñ orta yerinden geçer. Ve dimişler ki: "Ol burücuñ her birisi bir şüretededür ve bilmek gerekdür ki; hükemâ menâzil-i kameri ve güneşuñ burüclarını ve yılañ ve ayuñ şağıslarını gâyete ırgurmuşlardır" dimişlerdür. Bunda söz yokdur. Mâdâmkî kendülerinden hüküm itmeye cemî'i hüküm Allahu te'âlâ'dandur, te'sir-i kevâkibden bilmeyeler ve dañı (875) eydürler ki: 'Kûṭublarda kırk sekiz şüret vardır ve andan taşra biñ yigirmi beş yıldız vardır yâbânî. Yarısı anlaruñ ol şimâli tarafındağı tağuş bir yanında dur ve yarısı bir yanında. Bu söz dañı musellemdür. Ammâ ol ki eydürler:" Ba'zısı âdem şüretinde. Şöyle ki; cevzâ ve hayvânî ve Havvî (?) ve müselsel ve ba'zısı hayvânî şüretindedür. Şöyle ki; hamel ve sevr ve seretân (880) ve 'akreb ve esed ve hüt. Ve ba'zısı cemâdât şüretindedür. Şöyle ki; mizân ve sefine ve iklîl. Ammâ kalan yıldızları zikir itmediler. Bu şamısı zanniyâtdur. Lâkin bu yıldızlar vardır ammâ söz şüretlerindedür ki anı didükleri [32-a] yakışdurmağıladur, tahkiki soz degildir.

fasl

Eydürler ki: Ol şüret ki; kûṭb-ı ş imâlide vardır, yigirmi bir şüretdür. (885) 'Dubbu'l-asğar' "Dübbül-ekber" "Tinnin" "Kaykâvus" ve 'Ava" ve "Bakâ" ve "Şunâh" dañı dirler. 'İklîl-i şimâli" ve "Felek" dañı dirler. ve "Hânî ve 'Sulitâk' ve 'Nesrül-vâkı'" dañı dirler. "Nesru't-tâ'ir" ve "Dehhâce" dañı dirler. Hayyatül-havâ" ve 'Sehm" ve "Ukâb" ve 'Zulfin" ve "Kâs'u'l-kavs" u "Fires-i a'zam" ve Mirât-ı müselsele" ve "Müselles" ve "Dubh-ı âver" ve "Ma'rife" ve "Sülfahât" dañı dirler. Muneccimler eydürler ki: (890) "Bunlar kûṭb-ı şimâliededür" dañı, eydürler ki: "Bunlaruñ her birisi bir niçe yıldızdur. Şöyle ki; ol ger bir niçe yıldızdur ve biz dañı bunları "Mârâr-i derha" ve 'Bâbende" ve "Gurrâb" ve "Şevr-i bâbende" dirler, zikr itduk. Ve dañı itmezdük ki kûṭub ki bir muqaddes sirdur, dañı mahall-i melâ'ike-i revḥâniyyedir. Ol eyinuş ve yalanuş yerleri ola ve eger felekde bir vaz'ı hâşıl (895) olursa ictimâ'-ı kevâkibden ki ol vaz' i 'tibârınca ola. Bu şüretler bu takdîrce ki müselleme dınavuz. Şöyle ki; İklîl-i şimâli ki on sekiz kevkebdur. Ya'nî; degirmi şekildur ki aña "Felek" dañı [32-b] dirler ki ol on iki yıldızdur. 'Âlimler aña "Bânî" dirler ve "Nesr-i vâkı'" dirler. Ve bir şekil dañı vardır ki aña "Müsellede" dirler. Ve ol (900) dañı dört yıldızdur. Ve dañı bilmek gerek ki; kûṭb-ı cenûbda on beş şüret vardır, muneccimler kavli

üzre ki işbunlardır: Feytis ve Harârit ve Cedâr ve Kelb ve Kelb-i mukâddem ve Şücâ' ve Bâtüne ve Gurrâb Kantarus ve Seb'-i mucemmer ve İklil-i cenûbî Çevut-i cenûbî. Ve biz revâ görmeziz ki bu şüretleri bunda zikir ideruz. Zîrâ ki; kûtb-ı cenûbî mahall-i melâ'ikedür, it (905) ve tavşan yiri degildir. Ve eydürüz ki: 'Yıldızlaruğ ictimâ'ından bir vaz'ı hâsıl olur ki anı gören bir nesneye benzeder. Bunun gibiye munkir olmazuz. Şöyle ki; Vaz'-ı Bâtüne ki 'Arab ağa "Mu'allef" eydür ki: Ol yedi yıldızdur ve Mucmire dahı yedi yıldızdur ve İklil dahı ağa "Kubh" e dirler, on üç yıldızdur. Konturus şüreti ve Sebe' şüreti (910) âdem şüretine benzey göbegine degin. Göbeginden aşağısı at şüretidir. Yuzi maşrıkdadır, kuyruğı mağrihtedir. 'Arab Kanturus ve Sebe' yıldızlarına "Şemârih" dirler ve 'Hişâr" dirler. Sefine; kûtb-ı cenûbdadır ki [33-a] ol kırk yıldızdur. Gerni şüretinde bir ulu yıldız, bir tarafındadır. Ağa "Suheyl" dirler ve dahı ağa "Suheyl-i hişâr" ve "Suheyl-i vezin" ve "Suheyl-i muhallef" (915) dirler. Eyitdi: "Bu Suheyl sol yirlerde olur ki anuğ ıraklığı hatt-ı istivâdan otuz sekiz derece ola". Eger su'âl iderlerse ki: Bu 'âlem kaç şüretdür ?" dahı 'ahd-i kadimde şüretler itmişlerdür. tâ haddi ki oda da [p]ıclar ol od yandurduğu oldu ve dahı şavma'alarını şüretlerle yazarlar idi. Hiç şüretsiz yir komazlardı. (920) Dahı öñ din ki pâdiş âhlar ve andan şon ra gelen pâdiş âhlar, şüretler iderlerdi. Şöyle ki; arslan şüreti gibi, fil şüreti ve ejderhâ şüreti 'âlemleri üstinde duzerlerdi. "Pes çünkü şüret evvelde vardı. Nicun Peygamber 'aleyhisselâm nehy itdi ?" şöyle ki, buyurmuşdur:

امام الناس عذب ال يومال قياست لصور

Ya'ni; 'azâbı (925) katı olanlar, kıyâmetde şüret düzcilerdür. Ve hikmet a'eydi ? Eydürüz ki: "Şüret düzmek, Hağ te'âlâ isidür. Hiç her kimesneniğ anda medhâli yokdır. Zîrâ; cân virmek, cân almak Hağ te'âlâ'dan [33-b] gayrı kimesneniğ elinden gelmez. Pes her kimseniğ ki şüreti düzmege içdâm olsa şöyledür ki, Tağrı'nıñ da'visin (930) itmiş olur. Çünkü düzmege nehy gelür ve şürete tapmak hõd ziyâde menhîdür. Zîrâ; bu Tağrı'nıñ varlığını bilmekdür, belki inkâr itmekdür. Ve biz dahı bundan şonra gökler 'acâyibin zikir idelim.

inşâ'allahü'l-mu'inü bâb-ı fî 'acâyibi'leflâki ve'l-'ulviyyâtı¹⁵

Hağ te'âlâ dimişdür, kendü kelâm-ı kadiminde: " Ben ol Tağrıyam ki yedi kat gokler yaratdım (935) birbiri içinde. Üstüñüzde mu'allak durur, direksiz. Nitekim Hağ te'âlâ buyurmuşdur:

¹⁵ Yardım Edici Yuce Allah Dilerse...Bilinmeyen 'Acayip Faleklerin Yucelikleri Hakkında'

الله الذي رفع السموات بعبر عمد ترفها

Ve dahı bunlan hikmet için yaratdım, guzâf yaratmadım", dahı Hâk te'âlâ bu gökleri ne 'aceb yaratmışdır, şunuñ buhârından. Ve yirleri, şunuñ köpüğinden ve tağları, şunuñ mevcinden yaratdı. İmdi bu sözler kamısı (940) şahıhdır. Ve ba'zî tefâsirde ki dimişdur: "Dunyâ gögin şu mevcinden yaratmışdır. İkinci gögi aq mermerdendir ve üçinci demurdendir, dördüncü bakırdandır ve beşinci gümüşdendir, altıncı altındandır, yedinci kıızıl yâkütandır. [34-a] Ammâ muneccimler ve hikmet ehli katında bu gokler şöyle tüz döner ki nazar iden döner şanmaz. Anuñ döndüğini idrâk idemez. Teşbih (945) itmişler şol altuna, gümüşe ki budâka içinde eriyüp döne, tüz döne. Tüz dönerken anı goren durur şanır.

el-haber

Ka'bül-aḥbâr eyitdi ki: ' Yedi kat gökler, her birisi kendü kütubları üzerine dönerler". Bu sözi 'Abdullah İbn-i 'Abbâs işitdi, eyitdi: "Ka'bül aḥbâr, cihûdlar mezhebin dutarmış" didi. Ka'bül-aḥbâr eyitdi: "Pes (950) ya ne diyelüm ?" İbn-i 'Abbâs eyitdi: "Ol ki Hâk te'âlâ buyurmuşdur kelâm-ı kâdiminde:

ان الله يمسك السموات والارض ان تزولا الا ان

Hâşılı ma'nisi budur ki: Hâk te'âlâ gokleri ve yirleri yirinden zâ'il olmağa komaz. Eger yerinden zâ'il olursa, kim dutabilür Allahu te'âlâ'dan gayrı. Ve mezheb-i ehl-i hadîs geçen ve biz bundan şonra (955) hükemânun sözlerin diyelüm, tâ âgâh olasın. Zîrâ; bu kitâbuñ adını câm gibi nümây komuştız, tâ ki sanj a ma'lûm ola ki her tâ'ife ne mezheb dutmuşlardır.

fî şıfatı's-semâvâti ve hilkatihâ¹⁶

[34-b] Hükemâ eydürler ki: ' Gökler neden düzüldigin kimesne bilmez. Zîrâ ki; şudan ise gerekdi ki, yirden yaña meyl ideydi ve eger yilden mise (960) gerekdi ki, havâya karışa idi ve eger topraktan mısra toprağa kaşd ideydi ve eger oddan ise gerekdi kim, odıla hem-reng olaydı ve güneşile hem-reng olaydı '. Pes anların n'eydugin Allah dan gayrı kimesne bilmez ve eydürler ki: " Felek dahı bir 'unsürdür, ol dört 'unsürdan gayrı. Ve dahı bu goklerin kiçisi felek-i kamerdur ki bize andan yakın yokdur. Aña dünyâ gögi dirler. İkinci felek-i 'Utâriddür, üçüncü felek-i Zuhre'dür, dördüncü felek-i şemsdür, beşüncü felek-i Mirrih'dür, altıncı felek-i Müşteri'dür, yedüncü felek-i Zuhal dur ve sekizüncü felek felek-i bürücdür ki bu uşak yıldızlar anda olurlar: hem felek-i sevâhit dahı dirler. Zîrâ ki; bu uşak yıldızlar sâbitdür, yirlerinde hareket itmezler. (970) Ammâ bu yedi yıldızlara seyyâre dirler, hareket

¹⁶ 'Göklerin Sıfatları ve Yaratılışları Hakkında'

iderler. Tokuzuncı felek, felek-i eflâkdür. Ve hem "Felek-i atlâs" ve "Felek-i a'zam'dur dañu dirler. Cemî'i eflâk hareketinden bunñ hareketi gâyetde tızdır. Şol kadar serî'dür; cemî'i [35-a] eflâkñ hareketini yñer, kendñyle alır bile doner. Ammâ ehl-i Hind eydürler ki: Bundan 'azametli hiç nesne görmezüz. Eger güneşdur (975) bunñ katında bir korseacñkdur ve eger 'âlem-i havâdur anñ içindedir. Ve dañu 'âlem anñ içinde bir pergâr noktası gibidir. Böyle kıyâs itmekde felek-perest oldılar. Ve dañu eydürler ki:" Ecrâm-ı semâvı söyle bir top gibi degirmidir. Her nesne ki müdevverü's-şekildur, sınımağ âfâtından emîn olur. Şekl-i müselles, murabba' gibi olmaz". (980) Pes imdi bu hizlân ki bunlara haşıl oldu. Himmetleri kısırından kıyasları kısırından oldu, kuttâb-ı nâtuğa ve hüccet-i şâdıkla olmadı. Zirâ; kitaba muhâlefet itdiler. Zirâ; kitâbıla 'amel itmediler. Lâ-şekke kimse ki kitâbdan taşra 'amel itse, kitâba uymasa dünyâda olduğınca mahzûl ve mahkûr olur ve âhiretde mağbûn olur. Her (985) kimñ ki 'aklı bilisi varısa bundan i'tihâr itmek gerek, tâ ki dünyâ vñ âhiretde ziyan-kâr olmaya.

fasl

Belki dehrî gozin açdı felege bağıdı, andan 'azametli nesne gormedi. Felegñ şâni'inden [35-b] haberdâr olmadı ve bizüm gözümüz felekden şol kadar nesne görür kim, gözi bir filñ endâmından görür. Meselde gelmişdür ki:" Bir hóluk nıez (990) fili gormeye vardılar. Birisi başına kondı, birisi ayağına konmuşdı ve birisi hordumuna kondı ve birisi kulağına kondı. Çunki bunlar gırı dondiler. Bunlardan ba'zıları şordılar ki:" Fili niçe gordıñuz ?" Ol ki ayağına konmuşdı, eyitdi: " Fil bir direkür", ol ki başına konmuşdı eyitdi:" Fil bir tağa beñzer", ol ki hordumuna (995) konmuşdı eyitdi: " Fil bir ejderhâya beñzer" ve ol birisi ki kulağına konmuşdı eyitdi " Fil bir kilime beñzer". Her birisi her yerini ki gormışdı anı haber virdi ve ayrığından haberdâr olmadı. Ve bizüm dañu meselimuz bu felegñ altında şña beñzer ki: Bir karınca bir karıñda bir pâdiş âhuñ sarâyında bir delik ya bir kemer gorse, ol (1000) sarâydan eyle şanur kim; kanu 'âlem ol kemerdür ve sarâydan haberi yokdur. Ve dañu ol sarâyñ mahallesinden ve şehrinde haberi yokdur. Pes ol pâdisâhuñ ikliminden ve memleketinden kaçan haberdâr [36-a] olsa gerek. Pes ol cemâ'at ki haşiretleri yokdur, görmeklikleri kısadır, kendiler bihurler ve hükemâdan bilürler. Ve dañu birisi (1005) güneş göre; aña dapa ve birisi felegi göre; aña dapa, ma'bûd idine. Ammâ bunların şâni'inden ki rabbü'l-'âlemindür gâfildürler. Maşnû'dan şâni'a intikâl itmezler. Şunuñ gibi şâni' ki on sekiz biñ 'âlemi yarattı. Birisi oldı ki şems anda devr ider, bâki on yedi biñ 'âlem bu 'âlemden ayrıdur. Eydürler ki: (1010) Bir 'Arab şahrâda

giderdi. Bir kişi aya şordı kim: "Neden bilirsin ki 'âlemün şâni'i vardır, bu cemî'i ma'hlûkâtı ol yaratmışdır ?" Ol 'Arab şahrâya nazar itdi, girdi ki; bir niçe deve kığı yatur idi. Eyitdi ki:

ال صاده نذل عي ال بغير و الثار ال قدم نذل علي ال سير
فهيكل علوي بهاده ال لطافت و مركزسقلي بهذه ال كنفات ال
ما تدلان علي الصانع ال حسر

Ma'nâsı böyle demekdur ki: Ayak (1015) yire başmak, yir yüzinde âdem yürüdugine delâlet ider. Ve kığı deveye eydür: Pes gök bu 'azametile ve yir bunun gibi doşenmegile nicesi şâni'a [36-b] delâlet itmeye. Şâni'siz olacağı yok" didi. Belki felek bu yüceligile ve bu 'azametile mutenâhidur. Ya'ni gâyeti vardır. Yir gök içindedur. Bu taqdırce ki felek dağı, bir nesnenün içindedur. Pes ol nesne (1020) felekden büyük ola. Bu dağı delıldır ki felek mutenâhidur. Eger şoradarsa ki: "Felegün ısrâ yanında ne vardır ?" eydurler ki: " Dağı 'âlemler vardır ki Hağ te'âlâ'nun 'ilmi iriş ur, dağı kimseñün irişmez". Ba'zilar eydurler ki: " Felekden taş ra dağı hiç 'âlem yokdur". Şanmaşlar ki kendülerün gözleri görmedigiçün ayrık nesne (1025) yokdur. Pes muhâl deguldur ki 'âlemler çok ola. Çoklık azlık delâlet ider ki 'âlem mutenâhidur. Belki mezheb-i ehlül-İslâm beyân eylediler.

fasıl

Mezheb-i ehlül-İslâm oldur ki; felek cemâddur, ya'ni cânsuzdur. Bir mudebbiri vardır ki anı kahrıla döndürür. Ve ba'zilar dirler ki: " Hayvândur. Zirâ ki; karıncanın ve üyezün cânı var. Felek (1030) cemî'i ecsâmdan büyükdür. Şâyed ki anın dağı cânı ola. Ve dağı dirler ki: " Felek nûrludur ve yıldırar ve şolmaz. Delıldır ki hayvândur". [37-a] Ve ba'zilar dirler ki: " Gögün işitmegi ve görmegi var. Gırı kalan havâsı yokdur". Egerçi bu sozleri dirler. Velikin anın hayvâniyyetine delil olmaz. Zirâ ki; cevâhirin la'luğ ve yâkûn nûrları var, yıldırarlar, (1035) dağı cemâddururlar. Ve dağı hayvân olmasında ihtilâf olaydı; ya dönmeginde melâlet hâsıl olaydı, dağı sâkin olaydı. Pes delıldır ki cemâddur. Anın bir muharriki var. Güneşün ve gırı kalan yıldızların dağı hâl budur. Ba'zilar dirler ki: " Hayvândur" ve ba'zilar dirler ki: "Cemâddur". Ve dağı dirler ki: "Zuhre güneşün ma'sûkasıdur, andan ayrılmaz". Bunun (1040) gibi sözlere güzâf dimezler. Hağ te'âlâ'dan dileruz ki, bunun gibi sözlerden bizi şakdayıvire inşâallahı te'âlâ.

hizlânu'l-mecûsî: Âgâh olğı ki âfitâb-perestân ve dehriler çünki gördiler; eflâkun ve kevâkib-i seyyârenün 'ömürlerinin uzunlığı, dağı bunlarda tebdil ve tağyir olmadığını i'tikâd idup bunlara tapdılar, ma'bûd idindiler(1045) Bundan gâfil oldılar ki ma'bûd olan bunların hâlıkıdur. Ma'hlûk ma'bûd

olmaz. İmdi bunlar Hâk te'âlâ'nun mahlûkıdır. Şöyle buyurmuşdur ki: ' Ben [37-b] gokleri dört günde yaratdım ve yirleri iki günde yaratdım". Ve dahı haberde gelmişdür ki: 'Älemiñ 'ömri yedi qarındur. Ol gün ki Peyğamber 'aleyhisselâm dünyâya geldükde altı qarın geçmiş idi. Peyğamberiñ zâhir oldığı vâkıden (1050) tâ âhir zamâna değin bir qarındur. Bir qarın dahı tamâm olıcak, 'älemiñ dahı 'ömri tamâm olur. Bundan sonra ol 'älem-i ebedi olur. Ayrık anuñ zevâli olmaz. Ve ba'zilar eydürler ki: "Älemiñ 'ömri üç yüz yigirmi dört biñ yıldur". Likin bu sozce dahı ma'dûm olur. Her ma'dûd mutenâhidür ve her mutenâhi fânîdur. Ve ba'zilar eydürler ki: ' Tûfan-ı (1055) Nûh'dan tâ vilâdet-i Peyğamber'e değin 'aleyhisselâm üç biñ yedi yüz yigirmi beş yıldur, bunı böyle sayduklarından. Ve hem eyitdiler ki: ' 'Älem bâkîdur" ve eydürler ki "Allahü te'âlâ 'älemi yaradı. Ol yedi seyr idici yıldızlar, ol gün hamel burcınıñ evvel dakikasında idi. Ol burcın bir burca ve bir burcın dahı seyr ider tefâvütle, tâ kamı burcı seyr (1060) iderler". Dahı hüt burcında ki on ikinci burcudur. Cem' olalar, tâ yine hamel burcından ibtidâ ideler seyr itmege. Ve eydürler ki: " Hudûd-ı Mısır'da Heremân [38-a] kal'asının kapısında yazmışlar bunı ki':

ال هرمان وال نصر
وال سرطان

Ya'nî; ol gün ki Heremân yapmışlar; Nesr-i tâ'ir ve Nesri'l-vâkı', seretân burcında idi. Ve şimdiki zamânda cedy burcına irişmişdur. (1065) İmdi bilmek gerek ki: Eflâk[i] on iki bahş itmişlerdür. Ehl-i hikmet işbu düzene her bahşına "bürüc" dirler. Her bahş meselâ hilâl gibi şekildur. İmdi her bir burc[1] dahı otuz bahş itmişlerdür. Anuñ her bahşına "derece" dirler. İmdi bilmek gerek ki her bir derece biñ altmış altı ve bu yircedür; tâ ki bunı bilmekten Hâk (1070) te'âlâ'nun 'azametü biline. Zîrâ; 'azamet-i maşnu'a delâlet idersâni'ün 'azametine. Pes bundan sonra şemsiñ dahı 'azametinden ve ba'zî 'acâyiblerinden beyân [38-b] idelum.

fi sıfati's-şemsi ve menâfi'ihâ fi'l-'älemi¹⁷

Bil ki; Hâk te'âlâ güneşi ve ayı 'älemde ba'zî nesneye sebep ve menfa'at eyledi ve ba'zî nesneye sebep-i mazarrat eyledi. Zîrâ ki; Hâk te'âlâ bunları güzâf yaratmadı (1075) ve her biriniñ 'älemde hâsiyyetlerini ve te'sirlerini muşâhede ideruz. Ağa münkir olmak bî-şerimlikdur ve biz dahı ba'zî hikâyât-ı garîbe idelum.

ال عهدة علي الراوي

¹⁷ 'Älemde Güneşin Özellikleri Ve Faydaları'

Ve hem Hâk te'âlâ'nın kudretine 'acib degildir. Dahı zâhirdur ki; güneş toğduğı vaktin ağaclar ve yapraklar ve otlar ve çiçekler kamısı yuzlerin güneşden yağa dönderurler, (1080) tâ güneş tununcaya degin. Şundan oturi ki; bunlar hayyâtı güneşdür, harâretinden iderler. Hâk te'âlâ niteki yaşlığı şuda yaratmışdur, harâreti dahı güneşde yaratmışdur.

hikâye

Eydurler ki: " Mağrib tarafında bir cânavar vardur. Kaçan ki güneş toğar, yavrisını güneşe kor. Bir günde büyür, anasından büyük olur. Vakti ki güneş batsa, ol cânavar olur. Yavrisı (1085) gine yüklü olur. Yarındağı gün toğar. Güneş batıcak ol dahı ölür. Anuñ 'omri dünyâda iki gün olur.

u'cûbe

Mekrân tarafında [39-a] bir büyük cânavar vardur ki denizden çıkar dahı güneşe bakar. Bir lahza güneşe bakıcak, bi-hüş olur. Zevâl vaktinde söyle olur ki gemiciler amıpla oyun idünurler. Güneş üzerine cân virir. (1090) Hergiz güneşden ayrılmaz. Çunki güneş gurûb ide; dirilir, yine denize batar.

hikâyet

Eydurler ki: "Serendib'de bir şahrâ vardur ki anda yılan çokdur. Her kaçan ki kânübân ol aradan geçe develerinin ayaklarına çâklar daşarlar. Anların avâzından ol yılanlar kaçarlar. Ve dahı ol şahrâda ağaclar vardur ki yılanlar ol (1095) ağacın çevresinden kaçarlar. Her kaçan musâfirler ol ağacın dibinde olsalar, ol yılanların mazarratından emin olalar. Eger her kaçan ki güneş toğsa, ol ağaclar budaklarını yire indürürler. Şöyle ki; yire döşenür. Atludan yayadan her kimesne kim ol ağacın budagının üstinde dursa, çunki güneş batsa anuñ (1100) budakları az az uşaru kalkar. Ol üstindeki atludan ve yayadan kim var ise bile goturür, tâ kim güneş yine toğınca. Kaçan ki [39-b] güneş yine toğsa giri aşğa yire indürür.

u'cûbe

İskender'i Rûm'dan şanurdılar ki: "'Älemde 'acâyibden ne gördün ?" Eyitdi ki : 'Mağribi ve maşriki gezdüm. Çin u Mâçin de bir mağara içinde ağaclar gördüm (1105) ki bitmiş kokusu muşğ kokusına benzeyer. Ve dahı gün toğduğı vakte ta zevâl-i vakte degin yirden yukaru çıkar. Zevâlden sonra yire girmeye başlar. Gurûb vaktinde tamâm yire girurler. Yine yarındası gün güneş toğmağa baş layıcak, yirden çıkarlar.

u'cûbe

Hindüistân'da bir ağac vardur ki aña "Lekrânkis" (1110) dirler. Anuñ yemişi uzum gibidur. Ol yemiş ki maşriqdan yağadur, şirin ve nâfi'dür. Ol yemiş ki mağribden yağa Şin'de biter, acıdır. Şöyle ki zehr-i kâtildür.

u'cûbe

Gür tarafında bir tağ vardır ki güneş toğcağ kapkara görünür. Çünkü güneş batsa ol tağda yuz biğ kez yuz biğ hûb şüretler zâhir olur. Şöyle ki; herkese (1115) görünür. Vakti ki güneş toğsa nâ-bedîd olur.

u'cûbe

Türk ve Kışmîr tarafında [i]ki tağ vardır. Birisinin üstinde dağı bir büt [40-a] komışlardır ki anuñ adı Sürhutübdür. Kaçan kim güneş batsa ağlarlar. Ve kaçan ki toğsa gulerler. Egerci hikâyet-i garîbdur. Anların şihhatinde nazar var. Ammâ Allâhî te'âlâ'nın kudretinden 'acib degildur. (1120) Zîrâ ki; güneşden 'acâyibler görünür bundan ziyâde. Menfa'atden ve mazarratdan, ihrâkdan, işrâkdan dağı gayrı nesnelerden. Ve biz dağı güneş sıfatında bir faşıl idelum, hükemâ kavlınden.

şüretü's-şems

Bil ki, güneş şüretinde söz şöyle dimiş lerdür ki; anuñ nice biğ sāhı vardır. Sağdan, soldan, altından, üstinden her iklime nice (1125) şâhlar irişür. Ve eydurler ki : Ol ki biz görüriz güneşden güneşün ardıdur. Yuzi bir 'äleme dahıdur'. Ve ba'zî eydurler ki:

ال شمس تلك
ون ال نار

Ya'nî; güneş bir felekdür ki tohudur odıla. İmdi bunı ki dirler: Ya takrîbile dirler, ya zann ile dirler. Ve illa hiç kimesne anda iriş memişdür ki anda bize haber vire. Ve eger kelâm-ı mecîde nazar (1130) olunsâ haber virür, İdrîs peygamber 'aleyhisselâm hâlınden. Şöyle ki; Hağ te'âlâ anuñ hağğında didi ki:

ورفعن مكان عليهم

Ya'nî: " Biz İdrîs [40-b] peygamberi mekân-ı 'âliyeye irişdürdük". Dağı melekût ve semâvâda cevân itdi, gezdi. Ahvâl-i menâzil ve kevâkibi bildi. Dağı bunların ba'zî hâlınden haber virdi. İdrîs'un göge çıkdığına sebeb (1135) oldu ki: Bir gün İdrîs isside giderdi. Güneş issisi aña eser eyledi. Eyitdi ki: "İlâhî ben okumuşam ki bir feriste güneşe müvekkeldur ki. Maşrıkdan mağribe iledur. Sen ol feristenün işini âsân eylegil". Hağ te'âlâ du'âsın kabûl eyledi. Ol feriste eydür "İlâhî! Bu gün¹⁸ isim âsân oldu sebeb ne idugin Hağ te'âlâ eydür ki : " İdrîs (1140) 'aleyhisselâm senün hağğında du'â kıldı. Anuñ cün işün âsân oldu" eydür: "İlâhî! Bağa destür vir ki ben İdrîs'e varam, gorem . Hağ te'âlâ aña destür virdi, geldi. İdrîs eydür: " Benden hacetün varısa dilegil". İdrîs eydür ' Dilerum ki güneşün şol cismini

18 "Bu gün" metinde سكن şeklinde yazılmıştır.

görem' böyle diyicek İdris'i goturdi, güneşin katına. (1145) Güneşin niceydüğün gördi. Bu esnâda iken melekü'l-mevt emr oldu "İdris'ün rûhını kabız it' diyü. Fi'l-hâl İdris'ün rûhını kabız [41-a] eyledi. Melekü'l-mevt eydür: " Haq te'âlâ bağ a ibtidâ 'âlemde bağ a emir itdi idi ki: " İdris'ün rûhını fulan yirde, fulan vakitte güneşin katında gelicek kabız eyle". Bugun İdris'i ben bu yirde gordum, sergerdân (1150) kaldum, didum ki: Bu dördünci felege kaçan vara ki anuñ rûhını kabız idem". Uş şimdiki hâlde bunda gördüm. Ben dañu kabız itdüm. Bu kezin ol ferişte eydür: İlahî! Ben İdris'ün hakkında ne hoş eylik eylemişem. İlahî! Beni İdris den şerm-sâr itmegil" böyle diyicek Haq te'âlâ İdris'i yine dirilti. Eyitdi ki: " Olum şerbetin dadduñ, dañu ölmezsin, dañu (1155) varmazsın". Hemuz İdris andadır. Ve dañu eydürler ki: 'İdris göge çıkmazdan onđın, Haq te'âlâ 'ilm-i nücümü vınnışdı. Anuñ iki yuz biñ şäkirdi vardı ki olar 'ilm-i eflâk-i nücümü andan işitdiler. Rivâyet itdiler ki:

hikâyet

Eydürler ki: " Bir gün İdris, dañu bir oğlı ve bir şäkirdi dañu bile deñiz kenârında oturlardı. Bunlaruñ katında bir oğlan (1160) geçdi. Her birisi eyitdiler ki: " Hukum iduğuz ki bu oğlanuñ 'âkıbeti niçe ola ?" Şäkirdi eyitdi ki: " Bir yuce yirden düşer öle", oğlı [41-b] eyitdi ki: " Bunu bir yılan ura, öle". İdris eyitdi: " Bu bir yuce yirden düşe, anı bir yılan dañu ura ve şuya dañu gark ola, vefâtı dañu bugünkü günde ola ' tevakkuf itdiler, tâ ol oğlancık deñiz kenârına (1165) seyre gitdi, vardı, deñiz kenârında bir ağaç üzerine çıkdı. Anda bir kuş yuvası varıdı. Elin ol kuş yuvasına uzatdı. Ol yuvada bir yılan var idi, anuñ elini şokdı, oğlancık elin kaçmurken ağaçdan düşdi de iz icine. Ol sâ'at vefât itdi. Pes ol uçınıñ dañu sözi râst geldi. Lâkin İdris'ün sözi tamâmrâğdı. Makşûd (1170) bu sözden oldır ki; 'ilm-i nücüm İdris zamânında idi. Anuñla bile gitdi. Bu miqdâr soz güneşin şüretinde kifâyet ider ve bundan [sonra] ayuñ 'acâyiblerinden söyleyelüm.

بعون الله تعالى باب في سافع ال قمر
رفيال عالم و صفته قوله تعالى و ال قمر قد
ناه سائر من عدك ال
عرجن ال قدم

Haq te'âlâ buyurur ki: " Ben ay yaratdum. Dañu menâzil ve ziyâdalık ve noksanlık kodum, tâ anuñla günlerüñ hisâbın bileler". (1175) Dañu bunca nesneleri âdemînuñ anuñla hâşıl olur. Ve bilmek gerek ki; [42-a] aydan ve güneşden 'acâyiblerinden 'âlemde nesne yokdur. Ammâ âdemî anları dâ'im görmegisin 'acâyırlığından gâfil olur. Ammâ ay bir cisimdir , müdevver ve

muşşaykaldur. Ayuñ aydınlığı 'arīdur, güneşden alur. Tamām güneşuñ karşısına gelicek, nūrī tamām olur. Karşısından ne kadar giderse, (1180) ol kadar nūrī eksilür ve ay goginden güneş göğine degin iñen ırakdur yirden. Ay gogine dimişlerdür ki: ' Otuz altı biñ iki yüz toksan ferseng yoldur". Hükemā dimişler ki: " Ayuñ şüreti bir yigit şüretine benzer. İki kanadı var başında, bir tacı var güneş tacından kiçirek '. Dañı cemī'i kevākibden bize yakınırakdur. (1185) Ayuñ gevdesi ki vardır aña "Müsebbihe" dirler yüz. Sekiz bu yircedur. Dañı ay mağribden maşrıka hareket ider. Likin felek-i a'zam ki toközıncı felekdür. Hareketi gāyetde tizdur. Anuñ hareketi maşrıkdan mağribedür. Ayuñ felegini alur. Mağribden maşrıka döner. Karmu yıldızuñ gerek ahvāli böyle ola. Bunun misāli şol qarıncaya benzer ki; bir degirmenüñ üzerine (1190) çıka, degirmen döndüğüniñ 'aksine döne. Ol qarınca bir çevrilince [42-b] degirmen qarınca[yı] niçe kerre çevrür; bir sene ay kendinüñ felegini otuz günde çevrilür. Güneş kendü felegini bir yılda çevrinur. Belki ayuñ te'siri 'ālemde zāhirdür. Haq te'ālā kudreti birle, tā ki anuñ tūlū'ıyla yemişler irişür, kemāl bulur. Kaçan ki ay ziyāde olup tolsa; şol (1195) yirlerde biten dānelerin dañı içi artar, tolar, dañı tamarlarda kan ve biluñ şuyı artar. Kaçan ki eksilmeğe başlaya, bunlar dañı eksilür. Ve dañı şarāblar küplerde ayuñ evvelinde bulanuk olur. Vakti ki ay arta, şaffi olur. Ve her ağaç ki dikeler ve her tohum ki ekeler; 'alel'-huşuş hāğ dikmek gerekdir ki ayuñ ziyādalığından işleyeler, (1200) tā ki anların artması kuvvetli olur. Tiz bu yiye ve giç çürıye. Eger ādemī cimā' iderse; tolduğında zararı az ola, toğan oğlan hūb tamām toğa. Eger cima'ı ayuñ eksildüğüniñ vaktinde olsa; bunun hilāfı ola, dañı bögrekler süst olur. Dañı ağaçlar ayuñ evvelinde, artuqlığında yirden şu alur ve ayuñ eksildüğünde şuyı (1205) eksilür ve her ağaç ki ayuñ eksildüğünde tiz çürür ve ayuñ [43-a] tolusında keseler giç çürür.

fasl

Bil ki: Ayı ve güneşi düşde gorseñ , pādışāhdur. Rivāyet iderler: 'Ā'ışe-i şiddika'dan radiyal-lahu 'anha bir gice düşde gördi. Üç ay etegine düşer. Bu düşi atası Ebu Bekir hāzretlerine soyladı. Ol dañı 'Saña eydum" diyi (1210) va'de eyledi. Peyğamber 'aleyhisselām dünyādan naql eyledi. Resül hāzretini 'Ā'ış e-i şiddika'muñ hücresinde defn itdiler. Ebu Bekir radiyallahu 'anh eydur: " Yā 'Ā'ışe! Ol üç ay ki düşde görmüşidüñ; birisi budur". Bundan emirü'l-mi'minin Ebu Bekr-i şiddik radiyallahu 'anhu dünyādan naql itdi. Anı dañı Peyğamber katında defn itdiler. Bu kez (1215) eydur 'Ā'ışe : " Bu üçüncü ay kim ola ?". Tā 'Omerü'l-hattābı hıçağıla urdılar. 'Ā'ışe kişi virbidi.

İbni eyitdi kim "Şorursaguz ki bunu dañı Peyğamber katına gele, defin ideler. Hüküm sizünj ' ve 'Â'ise eydur " Hucre benum mülkimdur. Ben dilerüm ki helälümile atam katında yatayıdum. Çünkü siz der-hast itdiniz. Size fedâ olsun '. Çün 'Ömer olum hâletine irişdi, (1220) vaşıyyet itdi ki : " Cenâzem 'Â'ise'nunj kapusına iletuguz, dañı [43-b] destür dilerünj; beni dañı ol hücrede defin ideler. Eger destür virürse, defin idiguz. Ve illâ Guristân-ı Bakî'a'da defin idigüz ', eyitdiler: "'Âişe kabül itmışdur" 'Ömer eydur " Ben heybetlü kiş iyem. Ol ki oldıgımden şonra beni anda qomaya. Zırâ ki; öldükden şonra utanmaq ve qorkı (1225) gider". Çünkü 'Ömer'ünj rağiyallahu 'anhu cenâzesini 'Â'ise'nunj kapusına getirüp destür dilediler. 'Â'ise eydur:

اذك ادسي عطا عه حي

و عصاء بيت بلا و ما بعد ال وفات

Ya'ni; eyitdi ki: " Ol kimesne âdem midur ki dirliğinde kişiyeye mutî' ola, öldiginden şonra 'âşî ola ve hâyin ola. Belki vefâtından şonra gerekdir, pes böyle olsa '. Am dañı anda defin itdiler. 'Â'ise eydur: " Ol üçinci ay, buyımsı Maqşüd bu hikâyetden oldır kim; duşde ay görmek, pâdişâhdur.

Ve dañı bir 'avrat duşde gordi ki: Ay Süreyyâ'ya çıkmış. Vardı Muhammedü'bnü Sîrin'e bu duşı didi. İbn-i Sîrin ta'âm yeyedururdu. Elini ta'âmdan çekdi. Yuzi dañı ol 'avrata eydür: " Ben yedi (1235) günden şonra", yuzi şarardı. Eyitdi:

انه ال الله و انه اليه رجعون

[44-a] ' Pes dünyâdan giderem" didi. Dañı ol 'avrata eydur : " Ben yedi günden şonra dünyâdan naqıl idiserem". Hem yedi günden şonra Muhammedü'bnü Sîrin dünyâdan naqıl itdi. Ve hem Muhammedü'bnü Sîrin 'ulemâ-i fuhûldan idi. Gerçek pâdişâhlar anlarıñ gibi 'âlimlerdür.

hikâyet

Bil ki; anıñ 'acâyib (1240) hikâyetleri vardır. Ammâ ol ki meşhûrdur, anı naqıl idelüm. Rivâyet iderler : Bir kişi aşhâb-ı Resûlullah şallallahu 'aleyhisselâmdan şordılar : " Ebû Cehil ki, hiç 'acâyib nesne gordıñ mı Peyğamber den ki anıñ peygamberliğine delil ola, nübuvvetini taşdıq ide ?" Ebu Cehil la'in eydür: " Belî gördüm tufûletinde ki anıñ beşigini 'Abdülmuttalib ki anıñ ceddidur buyurdu ki; Ka'be tamına (1245) getürdiler. Ol vakit katı issi olduğıçün seher vaqtiydi. Gördüm ay geldi Ka'be tamına, beşigin üzerinde çevriniydi. Peyğamber 'aleyhisselâm oğlancık idi ağılardı. Çünkim ay gordi, epsem oldu. Andan şonra vardı, göge çıktı '. Bu qaziyyeyi

şöğra Peyğamber'e 'arz itdiler eyitdi : " Belî gordüm. Ay bağa didi ki : " Hiç senüñ benümle hâcetiñ var mıdır ? ", eyitdüm ki: (1250) " Eger senden dileyem ki iki pâre olasın", eyitdi : " Belî, iki pâre olayım' . [44-b] Kâfirler bu sozi işitdiler, eyitdiler ki: " Bu bir mucerred da'vîdur. Bunun ma'nîsin geturmek gerek' . Peyğamber 'aleyhisselâm iki harnağıla işâret eyledi, iki pâre oldı. Tâ haddi ki 'Omeru'bnü'l Hattâb radıyallahu 'anhu eyitdi ki:

رأيت ال حرا بين ال فلمين ای سنس

Ya'nî, didüm ki : ' Gordüm (1255) Hırâ tağına ayuñ iki pâresinüñ ara yirinde, şöyle ki; bir pâresi tağıñ bir yanında ve bir pâresi bir yanına' . Tâ haddi ki bu 'alâmeti Çin u Mâcin'de ve Hindustân'da gordiler ki ay iki pâre oldı. Ağa vardılar, tâñh kodılar. Şöğra mu'cizât-ı Muhammed imiş, bildiler.

u'cûbe

Eydurler ki : Bir kara tağ varıdı. Her burcın vaqtinde anuñ üstinde bir ay (1260) gorinurdi, bir sâ'at şöyle tururdi. Andan şöğra gâyib olurdi. Biçin geçecek, girü nâ-bedîd olurdi. Tâ yine geldi. Hiç anuñ ka'ziyyesin kimesne bilmezdi.

hikâyet

Emir Ebû 'Aliyye'l-Cuffânî eydur ki : " Melik hâkân bağa buyurdi : " Ol ayuñ hâlini bil, niçedir ? ". Dahı bağa'azım yarağ idüp gönderdi; tâ ki ol ayuñ hâlini illerde surem, (1265) bilem. Vardum, çok zahmetler çekdüm. Hiç muttâlî' olmadum ki anuñ sebebi nedür. [45-a] Âhır vardum, hükemâdan sordum anuñ hâlinen. Eyitdiler ki: " Meger ol tağıñ dibinde sırı vardır ki jiveyile karışık. Ayuñ şuâ'ı ol¹⁹ şuya tokınur, ol şudan şuâ'ı tağa 'aks ider, tağdan havâya mun'akis olur.

hikâyet

İbnu'l-Mukna' da'vî-yi nübüvet itdi. (1270) Jiveyi bir kuyuya dokdi. Çün güneş başı tüşına²⁰ gelicek, ol kuyudan ma'kûs oldı. Şu'â-ı jivenüñ havâda bir ay zâhir oldı. Bu hileyile peygamberlik da'visin itdi. Eyitdi ki : " Uş ben size bir yeñi ay geturdüm" didi. Bir zamân geçdi güneş egildi, nâ-bedîd oldı. Ol ay ha'zilar eydurler ki " Ol qaralık ki ayuñ yuzinde gozikür, (1275) tağların 'aksidür. Ol nûr ki ayda gozikür, denizlerin şularuñ 'aksidür".

رو ال الله اعلم و حبيب ال حل باب في ذلك

ل كواكب و خاصه خلفتها قوله تعالى اننا رس ال سم ال سمع بري

سم ال كواكب

و حفر من كلي سلطان مارد

¹⁹ -Ol kelimesi metinde mukerrer yazılmıştır.

²⁰ tüşına kelimesi metinde طلوسه olarak yazılmıştır

Ve Hâk te'âlâ celle ve 'alâ dimişdur ki: " Yıldızları ben hikmetümle yaratmışam ki; dünyâ gogi, tâ kim müzeyyen ola. Ve dahı şeyâtın göklere kaçd itmeye". Ve eger yıldızların şu'lesi dikilmeseydi [45-b] (1280) göklere kaçd iderlerdi. Ve dahı bir yirde buyurmuşdı kim:

و بال نجم

هم بيهندو

Ya'nî: " Yıldızları yaratdum, tâ anuñla yol bulalar '. Denizlerde ve şahrâlarda dimişlerdür: ' Necimden bu yirde murâd-ı cezile, Ferkadan'dur'. Fikir itmek gerekdur ki bu yıldızlar bunca biğ yıldur dönerler. Ba'zısı şimâlidür ve ba'zısı cenübîdür. (1285) Ammâ ol ki şimâlidür biz görürüz. Hem-çunân ki Benâtü'n-na's ki bizum başımız üzre döner. Ammâ yir altına hiç varmaz. Ol yıldızlar ki kuṭb-ı cenübîdür, bizden ırakdur. Ol yıldızlar cenüb vilâyetinde halkuñ üzerinde donerler. Kuṭb-ı şimâlidâğı[lar] gormezler

fasl

Bilmek gerek ki; ahvâl-i kevâkib muhtasar degıldür. Dahı bu kevâkibüñ (1290) 'ilmi şol nesne degıldür ki; anı münkir olalar. Şol miḳdâr ki güneşüñ te'sirini görürler. Çün şimâle gelicek, havâ issi olur Ve kaçan ki şimâlden ırak olsa, şovuk olur. Ba'zi cühelâ dirler ki: ' Her kimesne güneşüñ te'siri vardur ve kevâkibüñ te'siri vardur" dise kâfir olur. İmdi boyle demek hatâdur. Zirâ; Hâk te'âlâ her bir [46-a] (1295) mahlûḳda bir hâsiyyet komışdur. Bunlarda dahı boyle degıldür ki her bir kevkeb kendü kendüye mü'essir ola. Belki mü'essir Allahu te'âlâ celle ve 'alâdur. Bunları sebep eylemişdur. Ammâ anlar ki bu hadise nazar itdiler.

قال عليه السلام من امن ب ال نجم فقد كفر

Ya'nî hadisi fehîm itdiler. Belki hadisüñ ma'nisi budur ki; böyle bilürler ise ki ay ve güneş ve bâkî (1300) yıldızlar hâlıkdur. Kendü işlerinde bu kufurdur. Ammâ boyle bilürlerse ki; muḳaddir ve hâlık Allah dur, kevâkib sebebdür. Kufir olmaz. Belki mahz-ı imândur. Ammâ kavî-i müneccimân budur ki; ṭab'-ı Zuhâl nahîsdür, kurudur, şovukdur ve ṭab'-ı Zuhre; raṭîbdur ve ṭarâb-engizdur ve ṭab'-ı Mirriḥ; ḳattâldur ve ṭarâb-engizdur ve buña " Nahs-i asgâr" dirler. (1305) Ve ṭab'-ı Müşteri; 'ilim-efzâdur, sukûn ve ḳarâr viricidir ve sa'd-ı ekberdür ve ṭab'-ı 'Uṭârid; 'ulûm-ı zîreklik virur. İmdi bu hüküm itmek musellem degıldür. Hiç kişiden şâyed ki; bu hüküm iden kendüñ mizâcın bilmez ola, kim haḳîḳayla eger bir derviş yalnız şovukda ḳalursa şol ḳadar melûl ola kim Zuhâl anı 'acebleye. Eger o dervîşi bir ḳaftan [46-b] (1310) geydururlerse ve bir altun bağışlarsa, Zuhre şöyle şâd ola kim Zuhre anı 'acebleye. Ve eger bir kişiye haber virürlerse kim; fulan dervîş öldi. Şol ḳadar

anun göğlünde muşibet hâşıl ola, kim Zuhal ve Mirrih ağlaşalar. Ammâ böyle bilmek gerek ki; cemî'i kevâkib hârul-mizâc olalar. Bunların cevherleri ısıdır. Bir harâret (1315) dahı hâşıl olur. Garağ; tiz hareket itdüklerindendir ki anun 'ilmi, ahkâmı, keyfiyyeti mucûma irişmiş olur. Yıldızların kiçisi bir yıldızdır ki ağa " Suhâ" dirler. Eydürler ki : " Ol nice bu yir denliüdür. Ammâ ırak yirde olduğün kiçi görür. Ve eger Ferkadan yıldızınun birisi yire inse, yir anun altında şol bir büyük kalkın altında bir akça (1320) ne resmileyse şunun gibidir". Ammâ yıldızların mizâcından bunı bilürüz ki; güneş kaçan ki esed burcına gelse, havâ gâyet issi olur. Ve kaçan kim hüt burcına gelse, havâda rutûbet ve şovuklık olur. Ve her bir yıldızda Allahu te'âlâ 'azze şânühü bir hâşiyet komuşdur. Şöyle ki; Süheyl bir yıldızdır ki Yemen'de toğar ve şu'ara-yı Yemânî ki kâfirler ağa daparlar [47-a] (1325) ve ağa " Rabbü'l-erbâb" dirler idi. Nitekim Hağ te'âlâ celle ve 'azze Kur'an'da anların reddiçün haber virürler ki:

و انه هو رب الشعرا

gibi eydürler ki : " Vakti ki 'Uyuk toğa, şular cihânda eksilir meger ki Nîl-i Mısır. Vakti ki Süreyyâ toğa; denizler taşar. Bu kamusı esbâbdur. Müsebbib Hağ te'âlâ 'azze şânühüdür. Bundan sonra kevâkib-i seyyârenun (1330) şifatların diyelüm, Hağ te'âlâ'nun tevfiğiyle.

zıkr i zuhal ve keyfiyyeti hilkatihâ²¹

Zuhal ,bir yıldızdır ki yedinci felekde toğar. Anun feleginden büyük felek yokdur. Otuz yılda bir kez devr ider felegini. Ve her burcı ancak bir yılda ve her derecesini bir ayda devr ider. Dahı yılda iki kez terbi' ider; bir kez sağ yağadan ve bir kez şol (1335) yağadan. Ve bir kez dahı mukârenesi olur, güneşile. Bu kezin güneş anı çekmege başlar. Yigirmi günden sonra, güneş toğmazdan evvel ol toğar. Ve dahı yirün merkezinden tâ felek-i Zuhal'e degin on yedi biğ kez biğ tokuz yuz on dört biğ ve iki yuz kırk ferseng yıldır. Ve kevâkib-i seyyârede bundan ırak kevkeb yokdur bize. Ve dahı [47-b] (1340) Kuhistân'da bir muhâsib kişi var idi ki, muhâsiblerin 'âlimi idi. Andan şordılar imtihân ile ki : " Zuhal'den bize ne mîkdâr mesâfedür ?" Eyitdi ki : " Siz bunun hisâbın bilmezsiniz. Eger andan ki Zuhal'dür bir taş bıraksalar biğ yılda irişür, yir yüzine", bu böyle diyicek kamu muhâsibler musellem dutdılar. Makşûd bundan oldır kim; bu mahlûkun keyfiyyeti (1345) bilinmez (فكيف) hâlıkun nice biline. Ve ammâ tab'-ı Zuhal muneccimler kavlinde şovukdur ve huşkdür, sevdâvî ve muzlimdür ve delîldür uzak seferlere ve hıkda ve hile ve zulme ve halkdan ırak olmağa. Ve dahı âdemî mertebeli

²¹ 'Zuhal'in Yapısı ve Yaratılışı Bahsı'

nesneler buğa nisbet olunur. Hayvânâtdan: şöyle ki; ejderhâ, kuşlar ve kara cānavarlar[ı] gibi ve ma'âdinde; (1350) kurşun ve kara taşlar gibi. Ve bunu diyenler de cuhûdlardır. Ammâ Zuhal'ın şüretinde hükemâ kavlince bir yirdur ki durmuşdur, kazar. Ve dahı bir nice taşlar ve kara bardaklar oğinde komşılar. İmdi bu söz 'ağıldan ba'iddur ve biz bunu getürdük.

şıfatü'l Müşteri

Ammâ Müşteri (أل عهدة ال راوي) bir yıldızdır kim altıncı felekde [48-a] (1355) olur. On iki yılda felegini devr ider. Her ayda iki buçuk dereceye hareket ider. Bunun dahı Zuhal gibi iki kez terbi'i ve bir mukârenesi vardır. Buğa 'Sa'd-ı ekber' dirler. Kuffâr-ı Türkistan buğa taparlar, tarın diyüp. Tâ küre-i Zuhal'den tâ felek-i Müşteri'ye degin toktuz biğ yuz biğ ve on toktuz biğ ve kırk fersah yoldur. (1360) Dahı bilün ki: Fersah, on iki biğ adımdur. Dahı Müşteri'nün mikdârı toktusan bu yircedür ve dahı rub'ineadur. Ve dahı bunun tab'ı germ ve nermdür. Bunun havâsı issidür. Delıldür hayâta ve hikmete ve 'ilme ve emânete. Ol ki buğa nisbet iderler. Hayvânâtdan; âdemîdür ve ma'âdinden; zürrih ve kibritdür ve dinler de Naşrânîdür. (1365) Ve şüret-i Müşteri'nün hükemâ kavlince bir kargıl kişidür. Bir altın taht uzerinde oturmuş. Başında bir tâcı var, altında bir at ve bir öküz ve bir şu şigin ve bir katır vardır.

şıfatü'l-Mirrih

Ammâ Mirrih, bir yıldızdır kim beşinci felekde olur. Felegini on sekiz ayda bir kez devr ider. Ve her dereceyi kırk beş günde kat' ider. Çünkü güneş aydan geçse; [48-b] (1370) Mirrih güneşin şua'ı altında iki aydan sonra masrıh tarafında güneş toğmazdan oğdin görünür, irteden sonra. Ve güneş ile bir mukâreneden ve bir mukâreneye degin yedi yuz seksen sekiz gündür. Ve dahı küre-i zeminden felek-i Mirrih'e degin biğ kez biğ ve uç yuz yigirmi üç kez biğ uç yuz fersengden dahı Mirrih'ün mikdârı bir buçuk bu yircedur. (1375) Ve dahı tabi'atı germ ü huşkdür, oddur. Ve dahı beglige ve şecâ'ate ve hışma delıldür ve uğrılığa ve 'arbedeye delıldür. Hayvânâtdan ki ağa nisbet iderler; kurd ve hıncır ve ma'âdinden; demir ve kızıl taşı ve dinden; âfitâb-perestî nisbet iderler. Şüret-i Mirrih, müneccimler kavli uzre bir yigittür, oğinde bir harbe, bir müdevver taht üstinde oturmuş. (1380) Anın altında bir şırtlan ve bir kurt ve bir ayu ve bir kelb var. Ve buğa Naşs-i aşgar" dirler. Bu sözler dahı muhâldur, 'ağıldan ba'iddür.

şifatü'z Zühre

Amnâ Zuhre bir yıldızdır, üçinci felekde. Anuğ devri burclarda güneş devri gibidir. Ve bir kez tiz gider güneş orjinden ve bir kez giç gider, ric'at²² ider. Dahı güneşün suâ'ı altında uç ay kalur. Kimesne gormez. [49-a] (1385) Bundan şoıra ahşâm vaktinde mağrib tarafında görünur. Dahı sekiz ay peydâ olur, gorinur. Muğâreneti vaktinden devrimuğ tamâmına degin uç yüz seksen gündür. Pes yine ric'at²³ ider, donerken arzdan tâ felek-i Zühre'ye degin yüz seksen gündür. Uç biğ uç yüz ay yedi fersengdür. Zuhre nuğ tab'ı; latıfdir. Delıldur, 'avratlara ve bezeklere (1390) ve libâsa ve hoş koçuklara ve ırmaklara ve nây çalmağa ve 'ışka. Ve ol nesne ki buğa nishet olunur: Hayvânâtdan; guzel kızlardur ve balıkdur ve ma'âdin den nisbet olınan: murverid ve gümüş ve bakırdur ve dinlerden: dîn-i 'Arab'dur. Ve şüret i Zuhre hükemâ kavlinde bir şâhib-cemâl 'avratdur. Başında bir altın bardak, bir taht üzerinde oturmış. (1395) Anuğ üzerinde bir üzüm ağacı var, tahtın altında dört 'avrat var. Her biriniñ elinde reyhân var.

şifat ı 'Utârid

Amnâ 'Utârid bir yıldızdır. Hâli, anuğ Zuhre hâli gibidir. İkinci gökde toğar ve güneşden ayrılmaz. Bir muğârinde bir muğârineye degin yüz yigirmi toğuz gündür. Küre-i arzdan felek-i 'Utârid'e degin altmış toğuz biğ dört yüz [49-b] (1400) fersengdür. Tab'-ı 'Utârid, huşkdur. Delıldur; umûr-ı diniyyeye ve nübüvvete ve 'ulûma ve ince işler ve ol nesnelere kim buğa nishet olunur: Hayvânâtdan; it ve toğandur ve ma'âdinden; mercân ve jive ve yeşimdür ve dinlerden; Naşrân'dır. Şüreti anuğ mineccimler kavli üzre bir za'if kişidur. Elinde bir muşhaf-ı şerif tutar. Bir tahtda oturmış anuğ altında bir pîr ve bir hâdim (1405) ve bir 'avrat ve bir oğlan var. Bu kamu sözler kizb u iftirâdur.

ne'üzübillahi te'âlâ min zâlik zikrû'l-bürüc ve keyfiyyet i hilkatihâ²⁴
Bil ki; burüc on ikidir. Yedinci feleguğ üstinde bir felek dahı vardur ki arja "Feleku'l-bürüc" dirler. Burcları anda kısmet idüp dururlar. Şoyle ki; beyân olındı ki: Feleku'l-bürücüğ ustune altı da'ire farz ve takdîr itmışlerdur. (1410) Cenûbdan şimâle on iki burc hâşıl olur. Her bir kısmına "Burc" dirler. Ol kevâkib-i seyyâreden her kankısı ki bir burcuğ beraberine ad virmışlerdur. Şoyle ki; uş beyân olunur: Hükemâ bu on iki burca şüretler komışlardur. Birisi hamel şüretindedur ve birisi nûr şüretindedur. Ya'ni ol

²² ric'at kelimesi metinde رجعت şeklinde yazılmıştır.

²³ ric'at kelimesi metinde رجعت şeklinde yazılmıştır.

²⁴ "Yıldızların Yapısından ve Yaratılışından Bahsederken Allah'a Şükrünü"

ma'nâ üzerine degüldür ki felekde hamel ola, veyâhud nûr ola veya seretân ola. Velâkin [50-a] (1415) burcları kim bulmuşlardır her burc bir yıldız muşâbihdür. Ve ol yıldızların vaşfı; kimisi şğıra beğzer ve kimisi 'akrebe ve kimisi yaya beğzer ırakdan. Ve illâ yayun bir başından bir başına degin ve 'akrebuñ başından kuyruğına degin. Hağ te'âlâ 'azze şânühü'den gayrı kimesne bilmez ki niçe biñ ferseng yoldır.

el-hamel

Evvel hameldür. Ol (1420) burc ateşidür ve nehârî ve şarkîdür, sebuks- revîdür. Andan metâli'i çokdur. Ve dahı bir koyun şeklindedür ki iki boynuzu vardır. Ve dahı dönmüş ardına bakar dirler ki: " Çın ve Mâçin tağında bir depecik vardır. Her kaçan ki hamele gelmese şems ve gün cemî'i 'âlemde musâvî olur. Ve her kaçan kim şems hamel burcına gelse, şu anda 'azîm revân olur. (1425) Ve ağı " Burc-ı i'tidâl' dahı dirler. Dahı bu bureda bir yıldız vardır ağı "Keffül-haşib" dirler. Şimâlidür, sa'ddür.

es-sevr

Sevir bir buredur. Hâkidür, dişidür ve leylîdür cenûbî ve mustakîmu't-tulû' ve ağır yüzlüdür ve iki pâredür. Bir okuz şüretindedür. Bu sevrünğ tâli'i Mısır ve Virân ve Hiryü ve Hemedân ve Mâhîn'dür. Dahı bunlarınğ çevre yanlarınğ tâli'idür. Dahı bu bureda [50-b] (1430) bir yıldız vardır. 'Ayn-ı sevirdür, cenûbîdür kıttâl ve nahşdür ve bir yıldız vardır anda ağı 'Re'su'l- 'azîl" dirler. Ve dahı kıttâldür, şimâlidür. Kıttâl oldıgınınğ ma'nâsı oldı ki: Bir kimse ki bu bureda toğâ; çünkim ol toğdığı burc bu yıldızâ gele, anıñ şâhibi olur. Pes bu sebebden ağı kıttâl ve kâpı' dirler. İmdi bu soz hükemâ sozidür.

el-cevzâ

Cevzâ (1435) bir buredur. Erkekür, nehârîdür ve şayfidür ve garbîdür. Ve dahı sebuks yüzlüdür, egri tulû'dür. Bu iki şüretededür. Her birisi birininğ bağına elin kômışdur. Dahı cevzâ tâli'i; Deylemâ ve Cürçân ve Kâbil ve Tarhân dur. Ve dahı cevzâ burcında altı yıldız vardır, cenûbîlerdür. Birisine 'Re'su'l-cebbâr" dirler, bulda ta'allukı vardır, kâpı'-ı nahşdür. (1440) Ve birisine 'Menkebül-eymen" dirler. Ve hem kıttâldür ve birisine "Menkebül- eyser" dirler ve birisine "Evsetül-mantıka" dirler ve birisine "Kadem-i yusrâ" ve birisine 'Ayyük-ı sa'd" dirler ve birisine "Menkeb-i zî'l-'inân" dirler, dahı 'Sa'd" dirler.

es-seretân

Seretân: Şu burcudur, dişidür, leylîdür, şimâlidür, münkalîbul-hâldür ve şayfidür, [51-a] (1445) mustakîmu't-tulû'dür, ağır yüzlüdür, dahı çok

metâli'lüdür, dahı gok yengeç şüretinedür, dahı seretân tâli'i; Merv'dür ve Bahreyn ve Hicr ve Afrikiyye'dür. Merv bir deredür Horasan'da. Çünkü güneş seretâna gelse girü doner. Seretânda dört yıldız vardır : Şîr-i eymânî", "Şîr-i cenûbî" ve "Re'si'n-nevm-i şimâlî" ve "Re'si'n-nevm-i âhîr-i şimâlî" dir derler. Ve bu kamusı kıttâldur.

el-esed

(1450) Esed: Od burcudur, erkekdür, nehârîdür yaz ortasında dahı şarkîdür, sebuk yüzlüdür, metâli'i çokdur, müstakîmu't-tulû'dur, arslan şüretinedür ki öğinde od var. Esed burcı; Türklerüñ, ve İrân şehrinuñ ve bir boluk Başra'nuñ tâli'idür. Ve burc-ı esed[d]e bir yıldız vardır kim aña 'Kalbu'l-esed' dirler. Kıttâl ve şimâlîdür.

es-sünbûle

(1455) Sünbule burcı: Hâkîdür, dişîdür, şayfidur, leylîdür, cenûbîdür, mustakîmu't-tulû'dur, ağır yüzlüdür, metâli'i çokdur. Bir 'avrat şüretinedür ki öru tutmuşdur. Sağ elinde buğday başı tutmuşdur. Başında bir altın tâcı vardır. Sünbûle burcı; Undûhis uñ ve Fars'uñ ve Şâm'uñ ve Kirmân'uñ tâli'idür. Anda bir yıldız vardır; [51-b] (1460) aña 'Şarfe' dirler. Şimâlîdür çünkü güneş sünbule burcına gelse, mevc-i deryâ katı duşvâr ola.

el-mizân

[Mizân]: Yıl burcudur, irkekdür, nehârîdür, harîkdur ve mağribîdür, sebuk yüzlüdür müstakîmu't-tulû'dur ve metâli'i çokdur. Bir kurgıl kişi şüretinedür. Elinde terâzû vardır. Ve dahı Kirmân'uñ ve Sîstân'uñ ve ba'zısınuñ ve Taberistân'uñ ve (1465) ve Belh'uñ ve Kîşmir'uñ ve Hind'uñ ve Rûm'uñ tâli'idür. Ve mizân burcınuñ dört yıldızı vardır: İkişi şimâlîdür ve ikisi cenûbîdür. Ve dahı bürûc mu'tedîldür. Her kaçan ki şems bürûca gelse, gice ve gündüz berâber olur.

el-'akreb

'Akreb burcı: Sâbitdür, âbîdür, dişîdür, leylî ve şimâlîdür, mustakîmu't-tulû'dur, ağır yüzlüdür, metâli'i çokdur. (1470) Ve burc-ı 'akreb ve 'Arab'uñ ve Mısr'uñ ve Yemen'uñ ve Hicâz'uñ ve Emlek kavmınuñ tâli'idür ve dahı sa'iduñ tâli'idür. Ve burûcda iki yıldız vardır : "Kalbu'l-'akreb" dirler cenûbî ve birisine "Tâbiyu'l-'akreb" dirler.

el-kavs

Kavs burcı: Âtesîdür, irkekdür, nehârîdür ve şarkîdür ve sebuk yüzlüdür, mustakîmu't-tulû'dur, metâli'i çokdur. Bir atlı [52-a] (1475) şüretindedür, elinde bir yay vardır; kurulu girüsine bakar, ok çeküpdurur. Öğinde bir yılan vardır, kuyruğın yukarıya kaldırmışdur. Kavs burcı; İsfihân'uñ ve

Kirmân'ı ve Rey'ü tâlî'idur. Ve dahı bu bureda bir yıldız vardır aña 'Aynü'r-râmı" dirler. Dahı şehâbîdür ya'ni; bulut re[n]klüdür, şimâlîdür, naıhs ve kâıı' ve kâttâldur.

el-cedy

(1480) Cedy burcı: Hâkîdür, kııı burcıdur, dıııdur, leyli ve cenûbidur ve ağır yüzlüdür, egri metâlî'lüdür. Ahvân'ı ve Medâyn'ı ve Sınd'ı ve Hind'ı ve 'Ummân'ı ve Rûm'ı tâlî'idur. Ve bu cedy burcında iki yıldız vardır; şimâlîdür, sa'ddır. Birine 'Nesrî't-tâ'ir" dirler ve birine "Nesrî'l- vâkı'" dirler. Bir uzun kulaklı kııı şüretindedur.

ed-delv

Delv burcı: (1485) Yıl burcıdur, neharîdür, mağribîdür, sebük-rüydur, sâbitdur, mu'avvecî't-tulû'dur. Bir koğa şüretindedur, içi tolu şudur. Bir yigit dirmişdur; şu çeker delvile, anı ardında bir pir 'üryan durmuşdur. Ve dahı Kûfe ve Basra ve Curoân ve zahri'l-Hicâz tâlî'idur. Bu bureda iki yıldız vardır. 'Fennî'l-hüt" dirler, cenûbidur ve "Zenbü'd-decâc" şimâlîdür

el-hüt

Hüt [52-b] (1490) burcı : Âbidur, dıııdur, leyli ve şimâlî ve mu'veccî't-tulû'dur. Dahı bu hüt iki balık şüretindedur. Birisinin başı birisinin kıyrıgınadur. Anı oğında bir 'avrat oturmuşdur. Oğında bir başı aşğa oğlan aşılmışdur. Ve hüt; Taberistân'ı ve Semerkand'ı ve Buhârâ'nı ve İskenderiyye'nı tâlî'idur. Dahı burc-ı şitevidur. Beyân-ı şifat-ı (1495) bürûc tamâm oldu, hükemâ kavli üzre. Likin bunların ba'zî sözleri 'akla ve nakle muhâlifdür. Şöyle ki; tenbîh itdik ahvâl-i kevâkibi ve eflâkı burılar ki bahs iderler, hükemâ-i mutekaddimîn kitâblarında nakl idüp söylerler. Zîrâ; anlar bu ahvâli bildiler raşadıla. Ki raşad didükleri bir ulu kubbedur, 'azametli ki anı dereceleri vardır. Ve içinde kapılar (1500) kazmışlardır key derin. Ve dahı çok dürlü hikmetle işler işlemişler ki anı beyânı bı varak kâğıda şıgmaz. Hükema ol raşad içindeki kıyulara giriben, bu ahvâle muttâlî' oldılar. Ve dahı eylediler ki : " Yûnân ilinde bir deniz vardı ki anı içinde eflâkı ve kevâkibi şüretleri ve ol burcları zâhir olurdu' . Ol zamanda hükemâ aña nazar [53-a] (1505) idüp bildiler ve şimdiki hâlde ol iklim aşğa geçüpdurur. Ve şu dutmuşdur aña yol yokdur.

fasıl

Bil ki; hükemâ dirler ki: " Fulan burc irkedur ve fulan burc dıııdur; mecâzdur, hakikat degildur". Niteki 'Arab semse; dııı ve aya; erkedur dirler. Muneccimler dirler ki: " Sunbûle dıııdur", dir: ' Hâkîdür, cenûbidur, (1510) tahkîk degildur" ve ol ki dirler : " Zuhal pîr şüretindedur. Bir elinde bıçak ve

bir elinde bir kesik haş aşılmıdır'. Ve dahı dirler : " Zuhre 'avrat şüretinde, kucağında barbut var' bular kamusı mevhûmât-ı sevdâvidür. Kur'ân'da yok ve haberde gelmişdir : ' Yedinci kat gökde tağ n'eyler ? Ve dahı kim girdi ki Zuhre barbut çalar, ya Zuhâl ağlar ? Biz bunları ki yazduk, (1515) bunların kavillerinden yazduk. Ve dahı bil ki; şol nesne ki Hâk te'âlâ bulara 'akıl virdi, bildüklerin gostermegiçün yazduk. Ve dahı bil ki; şol nesne ki Hâk te'âlâ 'azim yaratmışdır. Gerek ki; sen dahı 'azim bilesin, dahı ihtirâmlar idesin.

وب ما ظف هادابا ظلا سبعاك

فضا عذاب ال نار

Bundan şogra odug 'acâyiblerin dahı menâfi'in [53-b] (1520) soyleyelim.

inşâallahü te'âlâ ve hüsn ü tevfiķihi er rüknü's sâni fi'l beyânî'l

'acibete vellezi muhaddişü beyne's semâ'i vel 'ard²⁵

Bil ki; Hâk te'âlâ oda bunca menâfi' komışdır, cemî'i mahlûkâta menfa'atı vardır. Nitekim Hâk te'âlâ 'azze şâne buyurmuşdır:

اقر ابنم ال نار التي نرنءانم

انشاءم سمر بها امنن ال مسون عن ععلنا تدكر

و منع للمو

Ve bu odug menfa'atı çok olduğıçün, ha'zî (1525) 'ukâlâ-yı Hind ve Yunan galata vardılar, oda secde itdiler. Tâ ol zamândan bu zamâna degin Mecûsinuğ hizlâm ya'nî, rusvâylığı meşhûr oldu. Pes bundan ma'lûm olur kim işi kişinuğ yalıgız 'akılıla tamâm olmaz. Belki hidâyet Hâk te'âlâ'dandır. Eger bunlar odug menfa'atı çok olduğıçün tapdırlarsa gerekdi ki, şuya dahı artuk (1530) tapdılar. Zîrâ ki; şunuğ menfa'atı çokdur ve toprağın menfa'atı dahı od menfa'atinden çokdır.

fasl

Bil ki; od cemî'i 'âlemi tıtmışdır. Hiç taş ve ağaç yokdur ki illâ ki anda od vardır. Ve li-hâzâ gormez misin ki bir taş bir taşu uncağ ve bir ağacı bir ağaca kuvvetle suricek; [54-a] od çıkar, ol ağaç görünür. Ve lik Hâk te'âlâ 'azze şânühü taşların (1535) ve ağaçların içinde bu odı gizlemişdir. Niteki yağı yogurd içinde ve yemişleri ağaçlarda gizlemişdir. Ve dahı belki Hâk te'âlâ 'azze şânühü yaratmamışdır kim cemâdâtta oddan yegrek ola. Ve li-hâzâ gâyet laîf olduğıçün kimesne anı dutmaz ve şaklayamaz, bir nesneye ulaşırmayınca. Zîrâ ki; 'âlem-i 'ulvîdendir, süfliden degildir. 'Âlem-i süflide karar itmez. Lik (1540) Hâk te'âlâ celâlühü kulları menfa'atı için;

cemâdât arasında şakladı, mahbûs itdi. Ve her kaçan ki ol mahbûs olduğı yirden taşra gelse, bir nesne ulaşsa ol nesneyi yok ider. Andan merkez-i 'ulviye vâsıl olur. Ve dahı bil ki; odı cemî'i hayvânât severler. Eger dilerseñ, kim bilesin: Bir şahrâya var, od yak, gice dahı bir zamân şabr eyle, tâ göresin (1545) kim; niçe durlu muhtelif cânavarlar gelurler, ol oduñ katına cem' olurlar. Dahı ol sebehdendur ki oğlancıklar ağlaya ve avınmasa; öñine çerâk getirurler, aña bakar avınur. Ve dahı avcılar gice çerâk yandırurlar. Cânavarlar ol çerâğuñ katına cem' olur, dutarlar.[54-b] Ve dahı²⁶ ta'âmıñ çok lezzeti odıla olur ki odsız kimesne andan (1550) fâ'ide dutamaz

zıkr-i edyânü'l mecûsî ve 'ıydü'l-yezânî²⁷

Bil ki; oda taparlar cemî'i dinlerden ednâdur. Ve dahı 'âlemde bundan şumrak dîn yokdur. Tâ haddi hiçbir milletden Mecûsî dînine dönmiş yokdur. 'Abdullah İbn-i Ziyâd eydür: " Oda tapmaklığa sebep budur ki; çün 'İsâ 'aleyhisselâm toğdı; melik Erdeşir pâdişâhlığında idi ki ol melik-i 'Acem idî, (1555) hem yıldıza tapardı. Bir gice düşde gördi ki bir yıldırım geldi, kendunıñ on yıldızın yakdı. Erdeşir düşden gâyet korkdı. Eyitdi ki : " Meger 'İsâ nıñ toğduğı evlâdı idi". Vardı, bir zamândan sonra 'İsâ'ya üç kişiyle bal gönderdi. İletdiler. 'İsâ peygamber dahı ol kişiler varıcak, Erdeşir üç kışa gönderdi. Her birisine bir[i]sin (1560) virdi. Bu elçiler eyitdiler : " Bu kışada bir it'ibârlik nesne vardur" didiler. Vardılar; ikisi kışalarını yidiler, birisi kışasını yimedi, gizledi. Çün Erdeşir katına geldiler. Erdeşir eydür : " Size ne virdi ol kişiler ?" eyitdiler ki : " Hiç nesne virmedi , ol birisi eyitdi : " ' Kışalar [55-a] virdi. Ben kışamı gizledüm. Fulan yirde defin eyledüm" didi. Erdeşir eyitdi ki : " (1565) Var, getir' . Melik Erdeşir bile vardı. Anda anı bulmadılar. Ol yeri key derin kazdılar. Nâ-gâh ol yirden bir 'azım od çıkdı. Kaşd itdi kim Erdeşir'e ire. Dahı korkusından andan yaña dondi secde eyledi. Çunki secde eyledi; ol od dahı durdı, bundan yaña gelmedi. Ol vakıtden vardılar, oda tapdılar. Sebeb ol (1570) oldu.

Ve dahı eydürler : " Oda tapmanın sebebi oldu ki: Hüzmüzü'bnü Şîr İbn-i Behrâm okumuşdı ki : " Bir mevlid-i mübârek olırsadur Beytül-Makdis'de. Ve hem anı Meryem hatun neslinden umardı. Bir gün Meryem'e zeytile altun virbidi. Hediye dahı Meryem Hüzmüz e bir tağarcık toprak virbidi. Hüzmüz dahı ol toprak tağarcığı Şîr şehrinde bir yire gömeködü. Bir pâdişâh (1575) dahı bu hâli işitdi, vardı, âdem gönderdi ki ol defin itdüğü toprağın üzerine

²⁶ 've dahı' ibaresi metinde mukerrer yazılmıştır.

²⁷ "Mecûsilerin Bayramlarının Açıklanması Bahsı"

bir bunyâd yapsun. Pes Hürmüz vardı, âdemler gönderdi. Vardılar, ol yiri bulmadılar. Niteki istediler, çünkü gıoe oldu, gördiler: Ol yirden bir 'azîm nûr çıktı. Vardılar, ol nûr çıktığı yire nişân [55-b] itdiler. İrte olıcak vardılar, ol arada bir od evi bunyâd itdiler. (1580) Eydurler ki : " Ol bunyâd dahi anda vardır. Andan od çıkar. Ol oddan mağribe ve maşrika iledürler. Ol odun üzerinde Hürmüz bir kubbe yaptı ki ol kubbenün hilâl şüreti duzmışdı ki kimesne ol şüreti anuğ üzerinden almazdı ", eydur ki : " Sekiz yüz biğ od ol arada yandı ", eydurler " Ol odlar ki kâfirler aña taparlar ". Ol (1585) Cemsîd odıdur ki aña " Derhûn' dirler. Ol od Harzem'de idi. Nüşîrvân anı aldı, Deyyân şehrine getürdi. Çünkü nevbet bizum peygâmhere degdi, kâfirleri korkutdılar. Ol oddan birez aldılar, ayruğ yire iletdiler ki eger birisin söyindirurlerse birisi kurtula. Ve dahi bir od vardır ki aña " Nârul-hasef' dirler. Eydurler ki (1590) : " Ol od[t] Keyhüsrev komuşdur ". Adırbâyıcân dan Nüşîrvân-ı 'Âdil anı aldı, Şîrâza getürdi. Dahi kâfirler eydur ki : " Ol odun üzerine bir ferîşte müvekkeldur ki aña ' Süylân' dirler".

Dahi bir Keyhusrev Siyâvûş oğlıdur. Be-gâyet şâhib-cemâldi. Tâ haddi ki ögey anası [56-a] aña 'âşık oldu. Siyâvûş aña muî' olmadı. Vardı, anası (1595) acısından buña iftirâ eyledi. Feryâd idup eyitdi ki : Siyâvûş baña kaşd ider ". Bu sebebdan 'azîm huşûmet oldu. Siyâvûş dahi durdı od katına vardı. Yalnızcağ oldu, vardı, ol oda girdi. Selâmet girü çıktı. Andan bildiler ki Siyâvûş ol günâhdan berî imiş. Ol tohmet anda yogmuş.

faşl

Bir od dahi; Zerdest (1600) odıdur ki Nişâbur tarafında dur. Zerdest, Mecûsîniñ ulusıdur. Ve peygâmbarlık da'visin itdi. Eyitdi ki : " Süylân tağında bir ferîşte dâ'im baña gelür ". Bir sozile 'âleme fitne bıraktı, kufur milletin zâhire eyledi, dahi çok halk aña tâbi' oldılar. Eydurler ki : 'Zerdest ol hokkabâzi, anı Rüstem-i Zâl katına getürdiler. Dahi oyunın oynadı, (1605) Rüstem-i Zâl a gâyet hoş geldi. Rüstem aña çok nesne virdi. Ol sebebdan ulu oldu, da'vi-yi nubüvvet itdi, oda tapmaklık bunyâdın itdi. Çok begler aña tâbi' oldılar. İllâ ki Rüstem-i Zâl olmadı. Eyitdi ki : " Ben gordüm, evvel hokkabâz idi. Benum katında çok [56-b] hokkabâzlık ve şu'bede oyunın oynayupdurur. Ben anı tasdik itmezem".

faşl

(1610) Bil ki; küfür içinde âteş-perestden harâb dîn yokdur. Eydurler : ' Bir âteş-perest denize duşdı, dahi feryâd itdi, eyitdi ki : Yâ nâr-ı Fars ve yâ nâr-ı Adırbâyıcân! Benüm feryâdına inişuğ ki şu beni helâk itdi ". Buña bir gemici

eydür : ' Ey ahmak! Eger cem'i 'âlemin odı bu deryâya düşse; ki sen düşmüşsin anuğ hâli senuğ hâlinde dağı (1615) harâb olur. Pes gerek ki; oduğ hâliñe yalvarasın ki oduğ dağı yandurduğı anuğ hükmiyledür. Ol hüküm itmedin, oduğ elinden gelmez ki bir kıl yandura".

faşl

Eydürler ki : " Ündülüs'de bir taş gördüm. Ağaç ne resme yanarsa ol dağı eyle yanar. Bir kişi dilese ki andan od ala, bir yerde dağı yandura. Katına od almağa varup oturacak, (1620) ol od fi'l-hâl soyunur.

u'cûbe

Bir od vardır; aña " Nâru'l-harbin' dirler. Ol 'Abes vilâyetindedür. Ol gice yanar, gündüz dümeni çıkar, odı göziukmez. Gice olıcak, niçe ferseng yoldan görünür. Dâ'im şu'lesi dört yağa düşer. Her neyi bulursa yakar kâfirler aña [57-a] secde iderler. Hağ te'âlâ, Hâlid İbn-i Sinân ki Benî İsrail'dendür, ya'nî; (1625) İsmâ'il peygamber oğlanlarından anda virbidi. Hâlid İbn-i Sinân bu hâli gordi, vardı. Ol odı divşürdi. Bir kuyu kazdı, içine koydı. Çün Hâlid dünyâdan gider oldu, bu kavma eyitdi ki : " Benî defn idinguz, dağı üç günden sonra gürümüğ üstüne geliğüz. Eger gürümüğ çevresinde bir kuyruğı kesuk tağlanmış eşek yürürse; tavâf idup bentüm (1630) gürümü aç[ı]uz ki ben size cevâb virem, kıyâmete degin ne vâki' olacağım". Üç günden sonra geldiler, ol kuyruğı kesuk eşegi gördiler. Dağı bu kavm iki boluk oldu. Bir boluğı ' Açmayalum", Hâlid üğ oğlu dağı bu kavma tâbi' oldu, komadı ki atasının gürün açalar. Eydürler ki : ' Bu aralıkda peygamber vücûda geldi. Hâlid üğ katına geturdiler. Aña 'izzet itdi. Eydür : " Bu bir (1635) peygamberuğ kıızıdır ki halk anı helâk idup zâyî' itdilerdi". Ve egerçi oda Allahu te'âlâ menfa'at ve mazarrat komuşdur. Lâkin kendinüğ emrinden taşra kâr itmez. Şöyle ki; semenderi ve ak fulfuli yakmaz ve bunlaruğ emsâli dağı çok vaşfa gelmez. Şöyle ki; kurubağa yosınuğ kulinde [57-b] kurutsalar, oda yanmaya. Ve ba'zî kâfirler eydürler ki : " Od, Tağrı nuğ (1640) kıızıdır ve eger ferîştedür". Bu sözler câhıllıklarındandır ki eyle dirler. Ebul-Hüzeyl eydür : ' Bu kâfirlerden ahmakrak hiç mahlûkât görmedüm", dir ki : " Bir kâfire şordum. Od ne nesnedür ?", didüm. Eyitdi ki : ' Tağrı te'âlâ 'azze ve celle hazretlerinüğ kıızıdır", eyitdüm ki : " Öküz ne nesnedür ?" eyitdi ki : " Bir ferîştedür", eyitdüm ki " Şu ne nesnedür ?", eyitdi ki : " Nürdür", (1645) eyitdüm ki : " Açlık ve şusuzlık ne nesnedür ?", eyitdi ki : " Bir yohsul divdur", eyitdüm ki : " Yir ne nesnedür ?", eyitdi : " Bir ferîştedür. Anuğ adı Bemmen dir", eyitdüm ki : ' Yaramaz dınuğüz varımış sizüğ. Zîra ki; ferîşteyi öldürürsüz, Tağrı'nuğ nûnla yursız ve Tağrı'nuğ kıızıla biryân

idersiz, dahi getirursiz bir yohsul dıve virursiz. Dahi bir ferıştenuñ (1650) arkasında ki adı Bemmen dır tebevül ve tağayyut idersiz. Bunca yaramaz işler idersin". Çünki sozim işitdi, gâyetde hacil oldı ve rüsvây oldı. Mağşûd bu sozden oldur kim; od egerçi unsûr-ı şerîf dır, lîkin tapmağa lâayık degildir. *el-cevâb* Eydürler ki : Hind cezîrelerinden [58-a] bir cezîre vardur, Serendîb aralığında ol . Cezîrenuñ kavmı dâ'im (1655) hatardadururlar ki dâ'im muhâlif yiller eser, degizi gâyetde uyandırur. İlağ te'âlâ celle celâlühü anlara bir 'alâmet virmiş ki anuğla seferleriniñ vaqtin bilurler. Bir oku geminiñ başına bağlar, demrenini yukarı nazar itdururlar. Ol demrene eger bir od gelurse, bir yıldız deñlü ol okuñ demreniniñ üstinde durursa, emînlik 'alâmetidur garkdan. Ve eger od gelmezse, (1660) gemiye binmezler. Vakt olur ki bir giceden nice kez ol od zâhir olur.

fi zikri's şa'ika ve's şühûb vel berķ u ve'r ra'd²⁸

Taberistân da şa'ika indugi yiri qazarlar. Eger suya irerse, anda demur ya altun veya gumiş veyâhüd bakır bilurler, " Vahşet-i âsumân" dirler. Eger şa'ika suya inse, andan korkunc âvâzlar gelur ki işiden helâk olur. (1665) Şa'ika; bir oddur ki küre-i nârdan iner. Ya'nî; beyâm geçdi ki yir bir küredür, ya'nî topdur ki ol yir kuresini şu kuresi kaplamışdur. İllâ hikmet-i İlahî bunu iktizâ itdi ki; yirüñ rub'ı şudan taşra açuk, şu anı ortmedi. Envâ'-ı hayvânât anuğ üzerinde qarâr dutmağıcün, [58-b] tâ ki bunca dürlü hikmetler bunuğ üzerinde işlene. Ve illâ hikmet (1670) muhtezâsı bu idi ki; ol rub'-ı meskun dahi şunuğ içinde olaydı. Ve şu kuresini havâ kuresi kaplamışdur ve havâ küresini od küresi kaplamışdur. Bu od kuresin, dahi küre-i kamer ki aña " Dünyâ gogi" dirler, kaplamışdur. Pes imdi ol kure-i nârdan od inse, eger ol od şu'lelense havâda ve dahi tüz soyine. (1675) Aña berķ dirler eger söyünmedin yire deñin inse aña ' Şa'ika" dirler. Dahi şol âvâze kim bulutdan gelur aña ' Ra'd" dirler. Ol âvâz vakt olur ki muhlik olur. Ve şa'ika ki yire iner harâblik ider. Şöyle ki; " Yıldırım urdı" dirler. Ve dahi ra'd âvâzından balıklar şudan çıkmaz. Zira ki; ra'd âvâzın işidicek balıklar olur ve her balık ki (1680) şuda ölse zehirdür ki anı deñiz cânavarı yimez. Ammâ şühûb ol duhândur ki yirden havâyâ çıkar ki aña ' Pusaraķ dirler. Vâkı'ada ol dutındur ki yirde ki harâret gâlib olsa gâyetde latîf yanacak nesneleri yandırur. Ol dutun andan hâsıl olur.[59-a] İmdi vâkıit olur ki; ol dutunile bile yirden yanmaqlığa kâbil-i eczâ ile (1685) çıkar. Havânuğ ıssısından ol

²⁸ 'Yıldırım, Kıvılcım, Şimşek ve Gök Gıvıltısının Bahsi'

eczâ yukarıda yanar. Dahı felegiün hareketile ol yanan od bile hareket ider. Anı halk görüp eydürler ki : " Yıldız düşdi". İmdi yıldız düşmez ve eger bir yıldız yire düşseydi, cemî'i 'âlemi kaplayaydı. Zirâ; bir yıldız nice bu dünyâcadur.

Ķavs-ı kuzah: Buğa " Nıyyirân" dirler 'Acem dilince. Ammâ Türk dilinde (1690) " Elegim sağmal" dirler. Ammâ ĳavs-ı kuzah nedendür, sebebi aña nedür ? Sebeb aña oldır kim; şemsüñ ĳurşıdur, ya'nî gevdesidür ki şemsüñ rast muĳâbelesinde havâda şuv ĳatreleri eglenür, şol güneş zerreleri gibi. Kim ne aşğa iner ve ne yukarı çıkar. Şöyle dâ'ire gibi vâĳi' olur. Dahı ol ĳatarât-ı kevâĳib güneşüñ rengini gösterür. Ol dâ'irenuğ (1695) güneşe yakın olan kıızıl şaru görinür ve birez ırak olan yaşıl görinür ve dahı olan siyâh görinür. Hermişe bu güneşe muĳâbil olur. Eger şems masrıĳ tarafında olsa, bu mağrib tarafında olur, veyâhüd bil'akis olur. Ve hem bu ĳavs-ı kuzah dâyimâ tamâm olmaz dâ'iresi. [59-b] Eger bunuğ taĳĳik[in] bileyim dirseğ : Şahrâda bir ev düt. Dort yanın (1700) muĳkem eyle. Hiç aydın girmeye. Ve dahı güneşe ĳarşu yirden bir yirden delik aç, tâ ki güneş içeru düşse; dahı ağzıña şu al. Ol delikden gire, güneşe şaça, tâ ki göresin ki nice dürlü reng hâşıl olur dâ'ire şeklinde. ĳavs-ı kuzahı aña i'tibâr idesin. Ve bunuğ gibi ay bedir olcâĳ; dahı çevresinde dâ'ireler vâĳi' (1705) olur ki yağmur dahı yağar birez. Ve buna " İhâle" dirler. Ammâ ĳavs-ı kuzah açıklık nişâmıdur ki şoğrasına açıklık olur.

zû'z-zevâye : Ya'nî, ĳuyruĳlı yıldız. Sebebi budur ki; Ĳaĳ te'âlâ 'azze şânühu kendünüñ ĳudretini gösterür. Dirler ki : ' Buĳârıla duĳân bile mütâşâ'id olur, küre-i nâra irişür. Ol buĳârıla vâĳit olur ki eczâ-yı dühniyye olur, (1710) ya'nî yağlı nesne olur. Küre-i nâra ol eczâ-yı dühniyye muttasıl olcâĳ, yanar. İmdi aña " Zû'z-zevâye" dirler²⁹. Vâĳit olur ki; uzun olur, vâĳit olur ki; müdevver olur, şems gibi ve ay gibi görinür. Vâĳit olur ki; muselles olur. Dirler ki : " Me'mûn Ĳalife zamânında bir od [60-a] zâhir oldı, Merve'de. Şöyle uzun nice gün dırdı, ĳitmedi. Ve dahı (1715) Taberistân'da bir uzun yıldız masrıĳ tarafında toğdı. Bir nice gice tırdı, bir nice giceden şoğra Ĳargân şehrine düşdi. Dahı ĳarâb itdi' .

fî zıkr-i 'acâ'yibi'l-havâ yı ve'r reyhi ve letâfetihâ³⁰

Bil ki; Ĳaĳ te'âlâ 'azze şânühu yılleri yaratdı. Her birisinüñ bir nesneye menfa'ati vardır. Ve li-hazâ ki Ĳaĳ te'âlâ celle ve 'alâ bu 'âlemi yilile toldırdı. Ki aña havâ dirler. Bu havânuğ (1720) misâli deĳiz misâline berzer.

²⁹ 'dirler' kelimesi metinde mukerrer yazılmıştır.

³⁰ 'Havânın ve Güzel Kokunun ve Bilinmeyen Güzelliklerin Bahsı'

Ki Hâk te'âlâ celle ve 'alâ felek-i kameriñ içine tıdırılmışdur. Şöyle ki; suyu sebeb-i hayât bilmişdur, balığa havâyı sebeb-i hayât eylemişdur. Hayvânâta ki kırı yirdedir. Benî âdemüñ gıdası uç nesneden; etmekdür, şudur ve havâdur. Etmegile şu gıdâ-yı cismânîdür, havâ gıdâ-yı rûhânîdür. Eger bir kişi bir gün (1725) yimese ve içmese, ol kişi ölmez. Eger bir lahza havâ içine girup çıkmasa, ölür. Mes'ele, eger su'âl iderlerse ki : " Balıguñ içine şu içinde havâ girmese ?" eydürüz ki : " Havâ şu vâsıtasıyla irişür balığa, ve dahı ne kim şu cânavarları varısa anuñ gibidir. [60-b] Zîrâ ki; havâ şuvı muhîtdür ve şu balığı muhîtdür. Ve eger balık bir şuya (1730) varsa ki aña havâ irişmese, balık ölür". Bunuñ misâli şol oğlan gibidir. Anası karınıdaki oğlancığa havâ irişmez. Lâkin anasına irişür. Eger bir câhil balığa bakup eydurse kim : Şuda niçün ölmez balık ?", dahı eydürüz ki : " Âdem yir yüzinde niçün ölmez. Niteki âdem şuda garğ olur, balık dahı taşra çıksa şöyle ölür".

fi kuvveti'î havâ³¹

Bil ki; (1735) havânuñ kuvveti artuğdur, cemî'i mañlûkâtuñ kuvvetinden. Ve dahı ol kadar kuvveti havânuñ vardır, hiçbir 'unşuruñ yokuğdur. Ki eger bir kişi gok yüzine çıksa, baksa; cemî'i 'âlem havâ gorinur, havâdan gayrı nesne gorinmez. Dahı nazar itgil ki; geminuñ içindeki havâyâ bir miskâl yokuğdur. Belki 'oşrı 'aşr-ı miskâl yokuğdur. Yüz biğ batman yuki götürür. Eger bir tulumı (1740) havâ ile tıdursan, dahı anuñ uzerine bir tağ kosan götürür; meger ki tulumuñ delikleri tahammul itmeye ki havâ şaklamaya, havâ çıka gide. Ve eger bir tulumı tıdursan havâ ile dahı dartsan; andan ol tulumuñ havâsın çıkarup dardsan, hemân evvelki dardıdır ki [61-a] hiç eksilmez.

fasl

Hükemâdan ba'zısı eydurler ki: ' Göge yakın yirde (1745) bir felek vardır. Aña " Nesim" dirler ki bu havânuñ aşlı ondur ki andan mütferriğ olur 'âleme havâ. Ve dahı ervâhuñ pâdisâhıdır. Şöyle ki; güneşden nûr 'âleme mütferriğ, her delüklerden içeri girür. Eger ol delüğü dutsalar güneşuñ nûrına, güneş 'akis ider. Hayvânâtıñ dahı boğazın dutsalar, nefesi havâyâ 'akis ider. Su'âl, eger (1750) dirlerse ki : " Boğulan kişi niçün tüz ölmez ? Çünki boğazı duduldi, gerek ki derhâl öleydi", cevâb : ' Nefes çıkmaz, yir tar olduğıcun giç çıkar. Ol sebebden giç ölür". Su'âl, eger dirlerse ki : " Havâ mı kuvvetludur, veya od ?" cevâb eyduruz ki : " Havâ kuvetludur. Zîrâ; havâ olmayınca od eser itmez.

31 Havanın Kuvveti Hakkında

fasl

Bil ki; havânun kamusı bir cinsdür, (1755) muhtelif degil. Şöyle ki, od, şu, toprak bir cinsdür. Mes'ele eger sorarlarsa ki : ' Şunun ba'zısı acıdır ve ba'zısı tatlıdır. Sebeb nedir ? ' Çünkü bir cinsdür ve dahı havânun ba'zısı hoş ve ba'zısı nâ-hoşdur. Eyduruz ki; ' Şu, havâ kendü aşlında birdür, muhtelif [61-b] degildir. Ammâ ihtilâf olduğu havâda, şuda bir nesneyile mucâvir (1760) olduğına. Şöyleki; havâ hudüd-ı kibârda, karalık iktizâ ider ve hudüd-ı sıfâlide, aklık iktizâ ider. Bu kamu toprak hassasıyladır. Eger bir 'Arab Horâsân'a varsa tabi'atı tağyir [olur], ve dahı çekirge sebze yirde yaşıl olur ve şahrâda toprak rengi olur, ve dahı bit pîr kişi başında ak olur, yigit kişi başında kara olur. (1765) Ve Habeşî yüzile Rûmî yüzi gor; nice muhtelifdür ki sebeb-i ihtilâf mekândandır. Dahı mağrib hudüdında âdemiler vardır mesh olupdururlar; havânun, şunun, yirün fâsıdlığından. Ya'nî; bunlar âdemîye benzemezler. Câhılıklarından ol yirden intikâl itmezler. Yaşları artdukça, kılları uzanur. Dahı şimâl tarafında âdem meymûn olur. (1770) Ve dahı dilersen ki; te'sir-i havânun ve şunun ve toprağın tahkikini bilesin. Zengihâr ehli yüzine ve Kafcağ ehli yüzine nazar kıl, dahı Habeşî endâmıya Turk endâmına nazar kıl, tâ bunların te'sirini bilesin. Mes'ele, eger su'al iderlerse ki : " Mesih câ'iz midür, ya degil mi ? " [62-a] Eydürüz ki : ' Hâk te'âlâ celle ve 'azze kâdir cemî'i nesneye, ammâ bu zamânda (1775) murtefi'dür. Likin hukemâ câ'iz görürler mesih ya'nî şüret duzmekliği ve hasfı ya'nî yire geçmegi. Ammâ kazfı ya'nî taş yağmaklığı gokden câ'iz görmezler. Hâk te'âlâ 'azze şânuhu kâdirdür ki hem mesih ide ve hem hasf ve hem kazf ide. Nitekim kelâm-ı meci'dinde buyurur:

رجعنا عاليها سافيا وامطرنا عليها عوا فلما جاء امرنا

تس سجين ال بيت

Bunların her birisi mevzi'inde zikir olma, inşâallahu te'âlâ. (1780) Ve dahı bil ki; havâ mustakim iken, müteğayyir olur bir hâdis sebebinden. Bukrat eydür : " Bir sâhile vebâ zâhir oldu. Hiç orada vebâ olduğu yoğdı, ne kurusında ve ne deryasında. Vardılar, tefahhuş itdiler. Ol deniz kenârında, yigirmi ferseng yolda bir ejderhâ buldılar ki buluda çekmişler, dahı yire düşmüş, dahı anda çokmuş. Anun kokusından (1785) havâ müteğayyir olmuş. Ol sebebdan hayvânât çok helâk olmuş. 'Ale'l-huşûş âdemî çok olmuş". Bukrat buyurdu ki : " Anda çok tuz getürdiler. Ol ejderhânın üstüne saçdılar, tâ ki anun kokusu gitdi, [62-b] havâ hoş oldu. Tâ ol vebâ dahı andan gitdi.

fi zikri'r riyâh³²

Bil ki; yiller çokdur, kamusu havâdur. Zîrâ havâ hareket (1790) idicek, aña "Yil dirler ve sâkin olıcak " Havâ" dirler. Pes yil didigimiz havâ-yı muteharrikdur. Ammâ havânın hareket itdugine sebep nedir ? Budur ki; çok buhâr havâyı bir yirden bir yire nakil itdurur. Ya bulut hareket ider ki anın hareketinden havâ hareket ider, ya bir leşker-i 'azîm hareket ide. Dahı bil ki; yil bir pâdişâhdur ki ne evveli bellü ve ne âhiri (1795) ve ne ortası. Ve ne şüreti gozikür. Cemî'i nesneye irişür, hukmi revândur. Ma'âdin'de; bişerimlik ve sitemkârlık ider. Ve gâh bir ferîşte gibi sâkin olur ve gâh bir div gibi hareket ider. Oda girür, oda yoldaşlık ider, yandurur. Ve dahı de[r]-yâ-yı Kulzüm i geçer, hiçbir nesnesi yaş olmaz. Dahı 'âlemi uçdan uca dutmuşlardır. Mağrib ve masnık öpinde birdür, yir ve gök ol yilun katında birdür. Bağlar ve bostânlar ve ağaçlar yüklü eyler. Cemî'i hayvânâtın dirliğinin sermâyesidir. Ve

fi zikr i ecnâsı'r riyâhı³³

Bil ki; yil bir niçe durludur. [63-a] Her birisinin haddi bellüdür. Çün havâ masnık cânibinden hareket ide, aña ' Şabâ yili dirler ve eger mağribden hareket iderse, aña " Debûri' (1805) dirler ve eger simâlden hareket ide aña ' Şimâli' dirler ve eger cenûbdan hareket ide, aña ' Cenûbi" dirler.

fi zikri's-sehâbi ve sıfatıhi³⁴

Bil ki; bulut buhârdur ki yirden çıkar ya deniz yüzünden kalkar yukarı ve havâyı çıkar, dahı anda muctemi' olur, kalınlanır³⁵. Çünki aña şovuk irişür; anda şu eczâları ne kadar varısa, birbirine (1810) ulaşur katre katre olup yire iner. Aña " Yağmur' dirler. Mâdâmkî, ol buhâr artar yağmur yağar ve eger munkatı' olursa, ol buhâr yağmur kesilür. İmdi ol buhârın kesildiği güneşün ve yıldızın harâretindendir. Ve eger ol buhâr havâda ki şovuk olursa, kar yağar. Eger şovuk olup hareket iderse, tolu yağar. Ve eger buhâr azacığ olursa, (1815) çise olur.

fasi

Hudûd-ı Türkistân'da 'acâyib bulutlar olur, issi ve şovuk. Ol Türkistân ehlinün ol bulutlarda da'viler iderler ki; anların ruhbanları bulut düzmek da'visin [63-b] iderler ve şovuk düzmek da'visin iderler. İsmâ'îlu'bnü Ahmed dirlerdi, Horâsânın bir pâdişâh[ı] varıdı. Ol eydür ki : "Ben

³² 'Guzel Kokular Hakkında'

³³ 'Guzel Kokuların Çeşitleri Bahsi'

³⁴ 'Bulutlar Bahsi ve Bulutların Özellikleri Hakkında'

³⁵ "kalınlanır" kelimesi metinde *فالتلارك* şeklinde yazılmıştır.

Türkistân'a vardum, (1820) ğazâ itdüm Türkile, yigirmi biñ kişiyle. Bir ğun binum leşkerüm ğâyetde melûl oldu. Eyitdiler ki : Bu Turkleruĝ remmâlları vardır ki şovuk iderler ki ol řovuĝıla bunca kişiiler helak olurlar". Bu soze niçe kişiiler danıklık virdiler, ben kabûl itmedüm. Bundan şonra bir ğun bir taĝuĝ üstüne bir kara bulut geldi, ol bulutdan korkuñc âvâzlar geldi (1825) ve key ğâyetde unler geldi. Daĝı ol bulut şol kadar şovuk itdi ki yanaduran odları soyindurdi. Ve bu leşker bunı gordiler, ğâyetde korkıtdılar. Feryâd idup katuma geldiler. Ben daĝı fi'l-hâl ařaĝa indüm, âbdest aldum, daĝı yüzim yire kodum. Zârı idup aĝladum. Eyitdüm ki : " İlâhî! Bu duşmeni bize musallat eylemegil ve İslâm ehlini hacîl (1830) itmegil ve bir za'if 'âsî ğunâhkâr kuluĝı bu halâ'îķ arasında şermsâr ve rüsvây eylemegil". Çün bu tazarru'ı Allahu te'âlâ ħazretine 'arz itdüm, başım yirden ğötürdüm³⁶. Bundan şonra bir sa'at-i nücümü ĝeçdi. [64-a] Daĝı ħaber virdiler ki; kuffâr kaçdı, münhezim oldu. Ve biz daĝı nazar itduk, ĝördük ki; ol bulut daĝı bunlaruĝla bile dutdı, ol kâfirleruĝ (1835) çoĝını anuĝ řovuĝı helâk itdi. Biz daĝı bunlardan mübâlaĝa ĝanimet mâlın alduk, řazılıĝıla ĝını döndük.

اللهم ال سحر جوش ال

ر ال مسلمين و خذل ال كعرت و ال متم

بين علي ال قوم ال كافر دين كما قلت فنصرنا

Bil ki; âdemuĝ elinden gelmez bulut düzmek ve şovuk düzmek. Lâkin bir işe kaşıd ider ki Ĥak te'âlâ 'azze şânühü ol işde bir ħařřa komışdır ki anuĝla ol nesneleruĝ (1840) vaķtı ma'lûm oldu; bilür ki şovuk olacaĝın ya bir heybetli bulut olacaĝın. Daĝı da'vi iderler ki; " Ben fulan vaķitte řunuĝ gibi bulut ya şovuk ideceĝin" dirler. İmdi bunlaruĝ ruĝbânları ol evķâtı bilürler, daĝı ol vaķitte da'vi inřâ iderler. Ve hem ol ruĝbânlar be-ĝâyet seĝĝârlardur, daĝı ol işleri sihirle işlerler. Ve daĝı bil ki; (1845) Allahu te'âlâ bulutda komışdır bir câziya ki ejderĥâyı deĝizuĝ içinden çeker, daĝı ilter issiz şahrâlarda bıraĝur. Ol sebebden ejderĥâ [64-b] deĝizuĝ ħa'rından ötür ve bulut ħorĝusından başın yukarı kaldırılmaz, bulut çeke taşra bıraĝa diyi. Buluduĝ misâli mıknaťis gibidir demürile. Şöyle ki; mıknaťis demüri çeker, katına getirur. Bulut (1850) daĝı ejderĥâyı çeker, katına getirur. Dilerse, iledür.

ĥikâyet

'Omer Bekâyî eydür : " Ejderĥâ bir yilandur, mutemerrid ki yılanları yir, daĝı deĝize ĝirür, balıķları yir. Bu yir tâ şol kadar olur kim başından kıyruĝına bir ferseng yoldur, ya'nî on iki biñ adımdur. Deĝiz cânavarı çokları anuĝ

³⁶ "goturdum" kelimesi گئورددم şeklinde yazılmıştır

korkusundan, şerrinden Hâk te'âlâ celle ve 'alâya nâliş iderler. (1855) Allahü te'âlâ celle ve 'alâ aña bir hâlet virür ki; anı çeker, Ye'cüc ve Me'cüc vilâyetine iletür, birağurlar. Dahı anlara kut olur. Ve dahı Çîn u Mâçîn'de bir kiçirek taş olur ki birisi birisinin ustune düşerse; yiller kopar ve şovuklar olur ve karlar yağar. Ve bir tağ vardır ki anda bir kişi âvâz iderse, şol kadar yağmur yağar ki siller olur. (1860) Eger andan bir kimesne geçerse, davarının koltuğuna keçeler bağlarlar andan geçince".

hikâyet

Ma'lu'bnu Hilâl eydür : ' Maşayşa'da idüm. Deniz kıtı [65-a] ızırâb itdi, dahı ol denizden bir cânavar gözükti, be-gâyet heybetlü. Bundan sonra taşra geldiler ve bir nesneyi denizin içinden çekdiler ki başı vardı, göge çıktı. Dahı kuyruğı denizde idi. Bir dahı Antâkiye (1865) Denizinden çekdiler ki kuyruğıyla bârıyı urdı, kırk burcı bir def'ada yıkdı. Ba'zilar diler : " Tinnin ejderhâdur ve ejderhâ bir cânavardur, müflis ya'nî mutemerrid pullu kuyruğı vardır ki 'azîm kolları vardır ki; uzun başı şu kadardur kim bir tağa benzer. Vakti ki bulut anı çekse, her bir³⁷ aradan ol yirüñ kavmı tazarru' iderler ki ustalarına Hâk (1870) te'âlâ 'azze şânühü anı düşürmeye. Ve eger düşerse; bir ulu şehir bir kezden harâb olur.

حال والله اعلم و خفيتم ال

ER RUKNU'S ŞALİS

vehüve muştemilun 'alel evvabi elletü fi 'aca'yibi'l ardi minel mubahi

elletü halekaha Allah³⁸

Hâk te'âlâ eydür : " Ben şuları bulutlardan yağdırdım, tâ anıñla otlar bite ve böstânlar bite, perverde ola, yemişler getire '. Niteki Hâk te'âlâ celle ve 'alâ:

اسن خلق ال سموات و ال ارض و انزل لكم من ال سماء ما

ت انه مانيتنا به حادقا دا

buyurmuşdur. (1875) Niteki Hâk te'âlâ celle celâluhu buyurur ki : " Ben cemî'i mevcûdâtın [65-b] hayâtını şuda kodum'. Niteki buyurur.

وجعلنا من ال ما كل شيء

Dahı bilgil; şu nesneler ki kıvâm-ı 'âlem anıñladur. Dörtür : Birisi şu, ikinci toprak, üçüncü yıldır, dördüncü oddur. İmdi bu dört Hâk te'âlâ celle ve 'alâ hiç hayvândandur, dirîğ itmedi. Pâdişâh, derviş (1880) üyez ve fil bu nesneler de

³⁷ " çekse herbir' metinde لركمكه bir şekilde yazılmıştır.

³⁸ 'III. Rukun: O Kapılan Arzın Bilinmez Yerlerinde Yerleştirmişti. Ve Onların Ovulmesi. Muhakkakki Onları Allah Yaratmıştır'

musâvidur. Bu dörtde bu nesne Hâk te'âlâ'nun 'adlidür. Bir 'âlîme su'âl itdiler kim: " Mevcûdâtta 'azîz ne nesnedür ki andan 'azîz olmayaydı ki şu ?" ve eyitdiler ki: " Bundan hâkîr[r]ak olmayandır" eyitdi ki: ' Şu, ya'nî kaçan ki şovuk olsa kıymeti olmaz ve her ne vakit ki az olsa bir içimi biğ kızıla ucuzdur. Şuv gıdaları a'zâde oldurur.(1885) Yatlısı şunun; kar suyu ve buz şuyıdır. Zîrâ; şovuk ol şunun letâfetini gidermişdür, eczâ-yı gâlızi kalmışdur. Çeşme şuları gâlızdur. Hâssa ki altun ve gümüş ve kibrît ma'deni ola, andan 'usru'l-bevl olur; ya'nî sidiği dutılmağ. Zîrâ ki; bunlar rutûbetden ve bürûdetden mitevellid oldılar. Ve dahı şovuk su dimâğa ve sinjirlere ve dişe ziyândur. (1890) Zîrâ ki; bu a'zânun tabi'atı şovukdur ve ammâ şor şu andan olur ki [66-a] güneş anun eczâ-yı latîfini alır. Niteki cismun eczâsı dahı bevluğ eczâ-i latîfini alır, gâlızi çıkar kalur'. Dahı bil ki; tatlu şuyı necik olur. Eger mundan bir bardak düzseler ki anun içinde yağ olsa ve ol bardağı bir şor şuya bıraksalar, bir gün bir gece kosalar vakti ki (1895) çıkarsalar; anun içinde şu tatlu ola. Zîrâ ki; tatlu şu nesneden geçen olur ve duzlu şu geçen olmaz.

fasl

Bil ki; şu dört 'unşurdandır. Bir aşı-i şerîfdur ve dahı madde-i hayât ve sebeb-i tahâretdür. Andan Hâk te'âlâ celle ve 'alâ lezzetlu ve renkli nesneler yaradur. Vakti ki şahrâya yağsa; bir kil ki goyınmış olsa, anda hiç dâne olmasa andan dürlü (1900) dürlü ot biter. Her birisinin bir dürlü rengi var ve şekli var ve kokusu var. Ve dahı vakti ki bir bağı şuvarsalar; yaşıl alma ve kıızıl enâr ve aq üzüm ve kara süsen hâşıl olur. Bu kamu ma'nâyı Hâk te'âlâ celle ve 'alâ şuda komışdur, havâ ve toprak vâsıtasıyla perverde olur. Ve dahı bil ki; Allahü te'âlâ celle şânıhu şuları yaratdı, (1905) bir cevherden ki evvel ol cevheri yaratdı idi. Ve dahı aça heybet nazarın [66-b] itdi, dahı ol cevher iki pâre oldı. Pâresi eridi, şuv oldı. Ve yarısından 'arşı yaratdı. İmdi şuya " bahru'l-'Amîk" dirler ve " bahru'l-Muht" dirler ve Rûm dilince " bahr-i Tutâvus" dirler. Cemî'i şularun denizlerin varacağı oldur. Yir anun ortasındadır, ve dahı anun (1910) merkezidir yir. Ve dahı bil ki; güneşde bir kuvvet vardır ki ol kuvvetile yinun altı cihetinden şuvları çeker, yukarı iletir. Dahı yağmurlar olur, 'âleme yağar bir hikmet-i 'acîbile ki cemî'i hukemâ-i 'âlem ol hikmet-i İlâhiyyede 'âcizlerdur. Eger şöyle ki; bir kezden yire dokeydi cemî'i 'âlemi harâb ideydi. Lâkin katre katre yağdudur ki yir (1915) anı kabûl ider, zahîre kalur. Ol ki kenduden artukdur, sîl ider, denizlere komıslar. Dahı bil ki; güneşe kaçan ki yirden ırağ olsa ol yirde deryâ zâhir olur rutûbetden. Şöyle ki; Mısr'un yiri evvelde deniz idi. Andan şonra Mısr

oldı, ve dahı Yünân ili niçe kez deniz oldu ve niçe kez kuru oldu. Dahı bil kim; şol bulutlar (1920) ki görürsin, eger mağrib cânibinden gelurse; şıvı ol bulut [67-a] baħrı'l-Ĥarāz ve baħrı'r-Rūm'dan getirür. Dahı bil ki; şunun rengi yokdur, nitekim havanın ve oduğun yokdur. Ammâ şıvı her ne şap içine korusağ anuğ rengini dutar.

*el bâbû's sāni fi 'acāyibi'l baħrû'l mürettebeti 'ale'l ĥurûf*³⁹

Allahu te'âlâ celle ve 'alâ buyurmuşdur ki : Ben denizleri (1925) size musahhar itdum ki anda gemilerle gezersiz, dahı içinde envâ'ı ni'metler çıkarursız, mütena'im olasız balıklar ve cevherler gibi . Niteki buyurmuşdur:

رو هو ادي سحر ال بحر لنكل منه لهما طريعا و سخ
رج منهطما تلسوها و برى ال فلك فيه مواحي
ن فطرو لعلكم نسكررون لنسع م

Ve dahı bil ki deryâ-yı 'Azîmde bir deniz vardır: Ağa baħrı'l-Aĥdâr' dirler ki anuğ uzununu, enini Allahu te'âlâ dan gayrı kimesne bilmez. Ol yir ki anda gemi işler, bu denizde. Ĥabes'dendur (1930) tâ şehri Burtiyye'ye degin bu denizdedur. Cezâ'irler vardır, hâli dât ki cânib-i mağribden yaqadur. Bir zamânda ma'mûrmuş, şimdiki zamânda ĥarâbdur. Dahı bu deniziñ cânib-i cenûbisinde "imâret-i Sind ve Hind" dirler ki; bu Sind ve Hind sekiz yüz pâre şehirdür. Dahı yüz kezüğ [67-b] cânib-i şimalisinde vardır, dort biğ iki yüz pâre şehir. (1935) Ve dahı bu deniziñ uzunluğuna kim gemi gidebilir, biğ mîl gider ancak ve âyine iki biğ mîl gider ancak ve âyine iki mîl gider. Bunun bir tarafı baħri Fars'a irişür. Dahı bu denizde biğ üç yüz cezire vardır ki andan kıvıl yâķūt çıkarurlar.

el-elif

baħri deryâ-yı Elmâs: Bir deryâ-yı 'azîmdür, muhîtiñ bir tarafıdır. Dahı (1940) ol cezire ki elmâs andadır, ol deniziñ içindedur. Dahı ol cezirenin yolu gâyetde korkulıdır, daracıkdur. Anuñcün ol yoldan ki ağa varırlar, giru andan gelmezler. Şuv anlan ol yoldan gitmege komaz, götürür, kayaya urup helâk ider. Meger anda varan, kenduzini anda ol yüce kayalardan aşğa şuya (1945) birağa. Eger olmezse kıraña çıka. Zira ki; anuğ yolu birdur, ol yoldan varılır, gelmez.

el-bâ

baħri Sâni : Bir denizdür ki anuğ şıvı tatlıdur. Elmâs denizinin ardındadır. Allahu tebareke ve te'âlâ ağa bir kez nazar idup ve dahı eyitdi ki " İki pâre ol didi, ol muctemi' [68-a] oldu, iki pâre olmadı. Allahu te'âlâ celle ve 'alâ ol sehebden (1950) zecr itdi. Ol dahı ağladı. Ol zamândan tâ bu

³⁹ II. Bölüm: Bilinmeyen Denizlerin Yapısı Sırayla (Harf Sırasına Göre)

zamāna degin ağlamak içindedür, tā kıyāma degin ağlayısar. Anda varabilenler garîk ve zârîk ve inildemek işidürler. Anuñ zârisına figāmına ıztırâbına kimse tâkât getürmeye. Ve anuñ ardında bir deniz vardır ki aqa " bahrül-Muzlem" dirler. Zirâ; anda hemîşe karagülikdür ve dañı kalın (1955) kara bulutlar anda muctemî'dür. Bahr-i Belîhad ve Mükürümül bunlar ol denizlerdür. deryâ-yı Hazar katında Hazar denizi Nüşîrvân'ıñ düşmeninden yağa idi. Nüşîrvân-ı 'Âdil ol denizin üzerinde sed düzmişidi. Ol sedden şehir-i Beyzâ'ya dek ki ol taht-ı şehir-i melik-i Harâz'dur, dort aylık yoldur. Şehir-i Beyzâ'dan tā sedd-i İsfendiyâr'a degin (1960) iki aylık yoldur. Çün Nüşîrvân istedi ki ol seddi düze, tā ki Türkile bu kavm arasında sedd ola. Pes buyurdi ki; tulumlar getürdiler. Ol tulumları urdılar, dañı birbirine bağladılar. Dañı anuñ üstüne bün-yâd yaptılar, tā ol tulumları urdılar, dañı [68-b] birbirine bağladılar, dañı anuñ üstüne bun-yad yaptılar, tā ol (1965) bün-yâd yir üstinde karar tutuncaya dek. Pes bundan sonra demürleri ve tuçları berk itdi. Çün pusağı tamâm düzdi. Buyurdi ki; anuñ üstünde taht-ı zemîn kordılar. Geçdi üstünde oturdi, Tañrı te'âlâ'ya secde eyledi, dañı eyitdi ki:

يا رب الارباب

ال همي سي سد حاذال صعور فرذني الي وطني

Ya'ni eyitdi ki : (1970) " İlâhi! Sen başa kulağuzladuñ, bu seddi düzmekligi. Pes imdi vâtanuma sen iletgil", dañı anuñ üstünde yatdı ve eyitdi ki ' Şimdi dinledüm" bunu didi, dañı uykuya vardı. Düşde gordi ki : Ol denizden bir kimse çıktı, dañı bu kamu âfâtu dutdı. Nüşîrvân uykuda iken nâ-gâh bir 'azîm bulut geldi, bu seddün üstüne düşdi. Nüşîrvân'ıñ (1975) begleri korkdılar, segirdiler Nüşîrvân'a geldiler. Oldılar uykudan, fi'l-hâl uyandı. Eyitdi ki : " Korkmañız. Ben bu sedde on iki yıl zahmet çekdüm, halâ'îk râhatuçün. Allahu te'âlâ hazretü bu benim zahmetumi zâyi' itmez. Ve hem uş şimdiki hâlde düşde gordüm ki: Bu denizden [69-a] bir kimse çıktı. Başa eydür : ' Ey melik! Sâkin ol ki ben bu deryâda (1980) bu deryâ⁴⁰ ehlindenem. Yidi bu kez ben bu seddi ma'mûr gördüm ve yedi kez harâb gördüm. Ve dañı Allahute'âlâ başa haber virür kim : " Bu 'aşırda bir pâdişâh geliser ki ol pâdişâh sensin kim bu seddi yapısar, tā kıyâmete degin turısardur" bunu didi. Dañı denize girdi. Dañı bil ki; bir deniz vardır ki aqa 'Belhikân' dirler ki ol Fars deniziniñ (1985) yoludur. Uzunı anuñ yigirmi fersengdur. Suyı anuñ tuzludur. Ve ne kadar kim şu taşra çıkarsa, tuz olur.

⁴⁰ "bu deryâ" ibaresi metinde mukerrer yazılmıştır.

Batıha, ya'nî dere şuları çokdur ve Başra şuları tuzludur. Meger Matl İbn-i Gaylân batıhasında, ya'nî deresindeki akan şular tatlı olur. Ehl-i Başra ol şu üstinde mutevâzâlar yapmışlardır. Ehl-i Başra'ya sordılar ki : " (1990) Şol kişi hakkında ne dırsız ki kırk gun şuya bevl ide ?" didiler ki : " Anuñ 'aklı eksilür". Pes siz bir kişisiz kim yetmiş yıldur ki şuya bevl idersiz, dañı ol şuvı içersiz. Pes imdi sizde 'akıl kalmamış".

es-sâ

Süliye : Bir deryâdur kim kutb-ı şimâlîde altındadır. Anda [69-b] bir cezire vardur ki, arja 'cezire-i Süliyye" dirler. Altmış uç derece (1995) ırakdur hatt-ı istivâdan. Hiç kişi anda varmaz. Zîrâ ki; duşvârlığındandır. Uzunluğu bir mildür. Dâ'im sâkindür. Çünkü gemi içine gire, şol kadar ıztırâb ider ki üstü altına iner, üstüne çıkmaz.

el-cim

Ceyhûn : Bir ırmağdur ki şuyı anuñ eyü degıldur. bu Ceyhûn ki Belh üñ arası on iki ferseng yoldur. Dañı maşrıñ tarafından gelur, bir yirden (2000) çıkar ki arja " Rey-i Sârân" dirler. Ol bir tağdur, Tebbet tağlarından Sind ve Hind nâhiyyesine dañı gelur, Buğâra'ya irişür. Buğâra'dan geçer Tirmid'e varur, Tirmid'den geçer Şin'e varur. Ve hem dañı bâd-ı şabâyıla gelur. Ol çıktuğı yirde arja ' Vehâb" dirler. Belh'e gelicek "Ceyhûn" dirler. Ve andan geçer Hârzim'e ve Karatağ'a ve halic-i Taberistân'a gelur. Ve Ceyhân (2005) dañı bir ulu ırmağdur ki arja " nehru ş-Şaysaya" dirler. Anuñ çıktuğı yir Rûm hüdüdündandır.

bahr-i Cehrihüveyr : Bir ulu şudur ki mağribden gelür, Kûlzume irişür, andan geçer, maşrıka degin gider. Bir Kûlzum denizinden ulu deniz yokdur. Dañı bunun şuvı tuzludur. Bunun haddi 'Ades'e degin [70-a] varur, irişür.

bahr-i Censeb : Bu dañı bir ulu şudur ki Turk vilâyetinden (2010) olur. Çün Efrâsiyâb Keyhüsrev'den kaçdı, bir tağa çıktı. Anda kenduzine soyler, eydür kim : " Ey miskîn! Tahtında iken tağa duşduñ bu sozini bir kişi işitdi, geldi, bunu gordi, dañı dutdı. Alup gidedururken, anuñ elinden Efrâsiyâb kaçdı, geldi. Bu denize girdi vardı, dibine indi, oturdı. Ol kişiye Hûm (2015) dirlerdi, geldi denizitüñ kenârında oturdı. Elinde bir kemend var bir kişi eydür: ' Bu denizde ğanem mi avlarsın ?", Hûm eydür " Yok. Efrâsiyâb bu şuya girdi, anı gozedirem", dutmaga vardılar, Keyhüsrev'e haber itdiler. Ol dañı deniz kenârına geldi kondı, Efrâsiyâb'ıñ karındaşını tutmuşdı, buyurdı kim anı deniz kenârına (2020) getürdiler, dañı döğdiler, işkence itdiler. Ol dañı feryâd itdi ve zârlık kıldı. Karındaşınuñ âvâzını Efrasiyâb işitdi, katlanmadı. Taşra geldi, dañı dutdılar.

bahr-i Cügel : Cügel dağı bir denizdir ki mağribden gelür, Kızıl'm'a varur, irişür. Anuğ içinde balıklar olur [70-b] kim dīv yudar. Türkler ol balıklardan katı incünürler. Her bār ki duzah (2025) kırsalar; gelür, duzah içine düşer. Duzağı bozarlar, dağı çıkar gider.

el-hā

bahr-i Hāzim : Bir denizdir, müdevver. Hiçbir şuya ulaşmaz. Eger bir kişi anı çevrinse, yine ol araya gelür ki andan başlar, didi hiçbir nesne māni' olmaz. Meger ol bir tatlı ırmak kim aña koyılır ki aña " nehru's-Şās" dirler. Ammā şuyı tuzludur. Ne (2030) anuğ artması var ve ne eksilmesi. Bir karagudur dibi, kara balıktır. Anuğ dā'iresinüñ haddi yüz yigirmi fersengdür.

bahr-i Ahlat : Bu Ahlat denizi Ermeniyye'den on aylık yoldır. Ol denizde ne balık var ve ne yengeç. İllā iki ay zāhir olur, iki aydan sonra yine gā'ib olur. Sebebini Haq te'ālā'dan gayri kimesne bilmez.

ed-dāl

Ol (2035) Dicle : Bir ırmaktır ki anuğ serhaddi Zic bilādındandır. Bilād-ı Zic üñ denizinden balıklar bu Dicle'ye gelürler. Ol balıklara pür-mestüh" dirler. Ol Zic'ün denizinde balıklar kalmaz, kamusu Dicle'ye gelür, gitmez. Zirā ki; yolları düşvārdur. Mevcleri karar tutmayup nā-cār Dicle'ye gelürler. [71-a] Sehm-nāktur, her balık ki gider girü dönmege kımaz ve hem ol (2040) balıklar anda karar tutmayup nā-cār Dicle'ye gelür. Dicle toptolu balık olur. Bundan sonra ol balıklar Zengubār deryāsına varurlar. Meger ayda bir türlü balık çıkar. Ol Dicle'den bir ayda çıkan bir ayda çıkana benzemez.

er-rā

bahrü'r-Rūm : Rūm bir denizdir ki ol bir şu'be çoktur. Bahrü'l-Ahḡārdan tā maşrıka değin varur ve Şine ve Hevn'e (2045) irişür. Ammā ol denizün içinde biğ altmış cezire vardır. Kamusu ma'mürdür. Ol cezirelerin ba'zısı Bürüs ve Serdāniyye ve Ferbitiyye'dür. 'Abdullahibn-i 'Omerubnül 'Ās eydür ki : " Bu denizde büyük bağa ve yengeç vardır ve kurbağa vardır. Rūmiyye şehrinde taş çıkar ve bu denizün bir tarafında büt şüreti vardır taş dan (2050), elinde bir demür var. Eyle şanasın ki; şudan nesne tutar. Yavuz cānavarlardan kankısı ki Rūmiyye'ye varur, bundan girü doner ".

er-rā

buhayre-yı Zerre : Bu bir ulu denizdir, şuyı muhlikdür. Gāyetde mevvācdur. Anda bir yir vardır ki aña " femmü'l-esed" yir dirler. 'Azīm [71-b] müşkildür. Anuğ şuyı bir çıkıra dökülür. Dağı andan bir āvāz (2055) gelür ki gonul gınāya irişür, on beş ferseng yoldan āvāz irişür. Keyhüsrev

anda varmış, deniz şığırın görmüş ki; saçları key uzun, tenleri bir kezden, kılı keçi koyun tuyu gibi, başı şığır başına benzer, elleri ardına ve ayakları önüne. Ve kimi ki sureler, altı ayda çıkar ol denizden.

baħrū'z-Zenc : (2060) Bu bir denizdir ki 'Ummān'a değin varır. Yedi fersengdur. Ol daħı bir karañu denizdür, hiçbir cânavar gelmez ve avlamazlar. Daħı her kimse ki anuñ şuyından içse, yüzinde uyuz zāhir olur ve ehl-i Zenc hemişe uyuz olur ve hiç uyuzdan bunlar halaş olmaz. Ta haddi ki toğan oğlan uyuz toğar.

es-sin

baħr-i Sirāf : Sirāf (2065) didükleri 'Ummān denizidir. Anuñ meveleri ki korkındur. Daħı bu denizde bir girdāb vardır. Aña " deryā-yı Dür" dirler. Bir tar yirdur ki iki tağuş ortasıdır. Şu anda key galebe ider, gemi tizliğinden şol katı yaydan ok çıkmış gibi olup gider. Fi'l-hāl Hind deniz[in]e [72-a] girur. Eger sındurmazsa, selāmatlığa giderse yedi günde datlu (2070) şuya irişür. Yedi günden sonra Hamtū şehrinuñ burcı görünür. Anda ol Hānitū şehrinuñ halkı binitler hāzır itmışlerdur. Bu gemi halkına istikbāl iderler. Tañrı ya çok şukur iderler, ol kavmuñ kurtulduğına.

baħr-i Seyhān : Bir ulu şudur ki anuñ üstinde bir ulu kopri vardır. Yedi gozlu. Ve daħı ol nāhiyede bir levh duzmişlerdür, zumrütten. Ve daħı (2075) anda bir nesne yazmışlardur. Her kaçan ki şu taş, katı yukarı çıkar. Ol levhi getirürler, bir zincire bağlarlar, daħı ol şunuñ içine bırağırılar. Ol şu sakin olur, kimse bilmez ki anda ne yazmışlardur.

es-şin

Şin : Bir denizdir kim kiçirek. Anuñ çevresinde bārū çekmişlerdür. Likin anuñ dibini ve kararını bilmemişlerdur. Anuñ (2080) bir köşesinde bir kara şu vardır ki ak şuya karışmışdır. Her kaçan ki ol karışık şudan balçık eyleseler, daħı güneşe kosalar taş olur. Daħı on dört bin anş ip ol denizüñ içine şaldılar, dibine inişmedi. Bundan sonra çok ziyāde itdiler.[72-b] Dibine irişdi. Ol ipuñ ucına bir ağır nesne bağlamışlardı. (2085) Hiçbir yerde karar tutmadı. Ve daħı Şinuñ oğlanları ol denizüñ içinde dā'im yuzerler. Daħı bu denizüñ dibi gāyetde aydıundur. Sanasın ki, güneş anuñ dibindedür. Bir şahsadan ben işitdüm ki : Bir pādīşāh ol denizüñ kenārına gelürmüş, oturmuş, daħı ol denizüñ içine akça bırakmış, daħı ol anda oynayan (2090) oğlanlar batarlar, ol akçayı giderken tutarlar, daħı ol pādīşāh her birisi tutduklarını gösterürler. Pes imdi ol akçayı tutdukları anuñ içi gāyet aydın olduğundan. Anuñ aydınlıñuñ sebebi oldır kim; Keyhüsrev'uñ tahtını ol cām-ı cihān-nümāyıla Şin şehrinde kōmışdı. Keyhüsrev'den sonra aña bir düşmen kaşd

(2095) itdi ki, ala. Bu kavm eyitdiler ki : " Bunca zamandır ki bu taht bu cām bundadır, sultān Keyhüsrev'ün yadigārıdır. Çünkü bağa yād-gar kaşd itdiler, biz dañı bunı gidereñum, tā düş men olup bize zecir eylemeye'. Vardılar bu tahtıla, cāmıñ terkin urdılar, geturdiler [73-a] denizüñ içine bırakdılar. Ol denizüñ içi aydın olduğına sebeb, (2100) ol cāmdur. Ve hem ol tahtdandır. Ol zamāndan tā bu zamāna deñin hiçbir pādişāh anı ol denizüñ içinden çıkarmadılar.

el-'ayn

bañr-i 'Ummān : Bir denizdür, ulu. Tā Serendīb'e deñin varur. Ol Serendīb kıtında eyü incüler [olur]. Çok yılda kırk gün bu deniz hareket ider, kırk gün sâkin durur, hareket itmez. Çünkü güneş cevzâ burcına gele, ol (2105) deniz hareket ider. Ol vaqt şadefler kör olur, gāvvaşlar muntazır olurlar, ol vaqitte tutarlar, tā bir yıla deñin dutmazlar. Dañı anuñ humsını Hind pādişāhına virürler. 'Ummān'ıñ suvı tuzludur. Lâkin anda tatlu şular çokdur, andan içerler. Ve dañı gāvvaşların nesneleri vardır kim kendülerile bile ahurlar, iki şāh (2110) boynuzı başına bağlarlar ve bir bogrek burnına ve bir tulum arkasına bağlarlar. Her kaçan kim neheng ve bir balık ya bir cānavar bunlara kaşd itse, ol tulumıñ ağızı açarlar. Ol cānavarlar kaçarlar.

bañr-i 'Aden : Bu bir denizdür ki muttaşıldır 'Ummān'a. Bu 'Aden denizi içinde çukur [73-b] yirler vardır ki andan kişi kurtılmaz. Dañı anda tağlar vardır ki (2115) düşhār gemiler sindurur. Bu denizden artuk denizüñ medd-i başarası yokdur, megerki Fars deniz[in]üñ vardır.

el-ğayn

bañrū'l-Gamām : Bu deniz dañı Turkistān'dadır, Kāşgar kıtında. Eger bir kişi bir taş atarsa ol denize; 'azīm bulut gelür, yağmur yağar, 'azīm heybetlü gök gurur ki âdemî helāk ider. Ol (2120) denizden bir ferseng ırakdan geçer, anuñ yakınına kimse varamaz. Furat, Rûm'dan gelur Kayşeriyye'ye varur ve dañı Sākivān'a ve 'Ummān'a ve 'Aden'e ve Dehlek'e varur. Bunlardan bañr-i Yemen'e varur, dañı Feleştīn cānibine varur ve Burtā varur. Anuñ kıtında bir 'azīm sed vardır ve hiçbir bağlanmışlar eydurler ki : Emirül-mü'minīn 'Alī raḍiyallahü 'anhū zamān-ı sa'âdetinde (2125) Furat taşmış bir enār getürmüş, ol cisre uğratmış, ol cisri harāb itmiş, sindirmiş. İttifāk itmişler ki ol enārı uçmağdan getürmüşdür diyü.

Femū'l-ebvāb : Ya'nî kapular ağız demek olur. Femū'l-Ebvāb, bir ulu şudur, İdec haddinde ve Ahvāz'da ki [74-a] ırmağlar dirildiği yirdür. Ve eger âdemî ya bir cānavar aña (2130) düşerse; anuñ içinde degzinur durur, degirmen gibi çıkmaz. Andan sonra kırğa urur.

femü'l-Esed : Arslan ağzı demek olur. Bu bir ulu ırmağdır kim Nüşirvân'ı anda seddi vardır ve hem İsfendiyâr'ı da vardır. Nüşirvân istedi kim ol ırmağı geçi ide ve teferrüc kıla. Vizîrler itdiler ki : " Sen (2135) anı gormezsin. Zîrâ; arslan ağzı ki müşkil girdâbdur. Hiç kimse anda varmaz, varan kişi da andan kurtulmaz. Nüşirvân eydür : ' Çâre yokdur, elbette varup görsem gerek'. Vardılar aña yarak itdiler ki ol ırmağa gireler. Çok gemilere binup şuya girdiler, gezdiler, ol girdâb katına irişdiler, girdâba (2140) düşdiler. Niçe kim say' itdiler, andan çıkamadılar. Helâk olmağa yakın oldılar. Leşker kamusu feryâd itdiler. Nüşirvân-ı 'Âdil ağladı. Hak te'âlâ celle ve 'alâya tazarru'lar eyledi. Ve hem anda bir cezîre gördiler ki bu şunun mecleri bunun üstüne çıkar. Ve ol [74-b] cezîrede bir taş gördiler kim anda bir arslan şüretile (2145) bir fil şüreti var duzmuşler. Bu şu ol filiğin idbârından girür, arslanın ağzından çıkar ki ırak atılır, da girü döner, katına gelür, andan gider. Ve da ol şudan bir 'azîm heybetlü âvâz gelür ki; anı âvâzın işideniñ ödi şu olur. Bu kavım çün bu hâli gördiler, kendülerinden unizi keddiler. (2150) Nâ-gâh Hak te'âlâ celle celâlühü kendu kereminden bir balık virbidi, geldi şııradı, ol arslanın ağzına girdi, ol suyu dutdı, akmağa komadı; tâ ki ol gemi girdâbdan geçdi, kurtıldı. Nüşirvân da ol seddi ve andağı 'acâyibleri gördi, da girü döndi. Eydürler ki : " Femmü'l-esed, bir butdür ki bakırdan (2155) duzmuşlerdi. Her kimesne ki anı katına varsa; ol büt elini depreür, da yukarı kaldurur, kimse anı öğinden geçmez". Da bil ki; ulu denizler dördür: Bahr-ı a'zamdur ve Fars denizidir. Ve uzunu Çin'dendir, tâ Habes'e degin ki anda bir girdâb vardır ki; aña " Huluc berberi" [75-a] dirler. Ve birisi da Rüm denizi ve Şam denizidir ki mağribden (2160) gelur masrıka gider. Birisi Naptıs denizidir. Kostanteniyye niğ ve Huluc'ı ya'nî, andan çekilmiş. Ve da andandur. Birisi da mağrib denizidir.

el-kûf

Kulzım : Bahr-i Farsdur ki bu otuz merhaleür. Her merhalede otuz biğ âdem durur. Da anı başı vardır. Tâ haddi bir yanında duran bir yanındaki görür ve bir başı giğdür ve da ortası egridür. (2165) Da içinde anı çok tağlar vardır. Anda giren gemileri şındurur. Bu sebebden Kulzım denizinde gemi gündüz yürür, gece yurimez. Ammâ ol yerde ki girdâb vardır, anda gemi ne gündüz yürür ve ne gece. Anda varan gemi kurtulmuş. Zîrâ ki; anda iki dere vardır iki yağa, andan muhtelif yiller gelür, gemiyi degirmen gibi dondurur. Bil ki; (2170) da cenüb yeli esdüğü vaktin hiç gemi uğramaz. Fir'avn da ol

girdâbda gark oldu.

bahr-i Kostanteniyye : Bu deniz burcının dibinden geçer, tâ Kîrvân'a varur, andan Ündülü's'e varur, andan geçer, cezâ'ınu's-Sa'âdete varur, dahı vâdi-yi Karıdeye'ye varur, ya'nî Meymûn derelerine varur. [75-b] 'Abdûlmelik İbn-i Mervân'ın bir kişisi var idi. Ol cezîreler katında komışdı (2175) ki emvâlin cem' iderdi. Bir gün ol kişi gavvâşlara buyurdu ki; denize gireler, cevâhîrler çıkaralar. Gavvâşlar denize girdiler, dört yağa gezip istediler. Bir niçe bakır suğuk buldılar. Gâyetde 'azîm zahmetler çekup çıkardılar. Ağızlarını kal'ıla⁴¹ dutmuşlar. Ağızların açdılar. Bir dîv çıktı. Her birisinin ağzından, dahı ol dîvler eyitdiler ki:

يا ابن داود
الكم غيبسون

Ya'nî : " Yâ Dâvud oğlu! Bizi dahı niçeye degin habs idersin ? " didiler. Bunlar bu sozi diyince olmadı bir fiğân ve bir zârlık âvâzı geldi ki işiden serâsime olur. Gordiler niçe biğ meymûnlar irişup geldiler ki şağışın Mevlâ'dan gayrı kimesne bilmez. Dirilup bu denizin kenârına geldiler. Bunların arasında (2185) bir meymûn var ki bir deve deñli, cem'îsinin önünde durur, dahı büyük şakalı var, boynunda bir levh aşılı. Ol levhde Süryânice yazılı ki

بسم الله ال عظيم هاذ، كتاب سليمان
اس داود الي فرقت ال مرذت ال ساكنات في ربوب ال بوادی لي
هاذه ال شيطان ال مسبوسات في هاذ ال بحر و هم اسون سرر
ال حي و ال اسن

[76-a] Ya'nî demek olur ki : Bu bitisidür, Suleymân Peygamber'in ol meymûnlar böligine ki sâkindururlar bu vâdi cezîresinde, (2190) tâ ki hıfız ideler. Ol şeyâtîn ki mahbûsdururlar bu denizin içinde. Ve hem kendüler dahı emîn olalar. Çünki insın şerrinden ve şeyâtînin şerrinden emîn olmadılar. Geturdi ol meymûnun levhi boynundan aşağı bıraktı. Dahı çağrışdılar, ceza' ve feza' itdiler, tâ yine suğukleri denize bırağınca. Çünkim suğukleri (2195) denize bıraktılar, sâkin olıban döndiler gitdiler. Kostanteniyye denizi, dahı bir ulu denizdur. Anın serhaddi medînetü's-şâğırdur. Ve Antâkiyye cānibinden gelür, Debûr cānibine gider. Anın uzunı iki biğ fersengdur. Aşlı anın Muhîr denizindedür, andan gelür. Eydurler ki : " Keyhusrev bu denize⁴² irişdi, geşt idup şöyle şandı (2200) cihām. Ve hem vardı, emvâcın iztirâbından. Çünkim şabâh oldu, gordiler; deniz kenârında ak kunbetler

41 kal'ıla" قليلة şeklinde yazılmıştır

42"denizi kelimesi metinde دکنزده olarak yazılmıştır

görünür ki biribiri yanında [76-b] komuşlar, küllisi müdevver birbine beraber. Her birisi yıldırar, gözgu gibi. Keyhüsrev katına vardı birisi, kuvvetile ve bir ağacı urdı. Fi'l-hâl ak şu, kara şu oldu. Bunu gâyetde ta'acub itdi. Bu gâvâşlardan (2205) şordı kim : " Bu [ne] nesnedür ?" eytdiler : " Bunun her birisi cânavar yumurtasıdır ki deniz taşra bırakmışdır. Lâkin bilmezuz ki niçe cânavarıdır. Ammâ bu denizde şu âdenüsi vardır". Çün Keyhüsrev bunlardan korkdı, dahı gırı dondı

el-kâf

baħr-ı Kelâf ve baħrû'l-A'nâbdur : Bu bir denizdir Turânc vilâyetinde. Ve anuñ ortasında bir ulu tağ vardır. (2210) Eydürler : " Şol vaktin ki âdem yire indi, ol tağın üstüne indi' .

el-mîm

baħrû-l Muhîr : Mağrib tarafına yakındır. Kamu denizlerin müntehâsı oldur. Tanc ve Undulus anuñ kenârındadır. Ol Muhîr, Bulğar katındadır.

Ürnek dirler Terân'dan geçerler, Türkistâna ve maşnka varurlar ve andan geçerler, meçhûl yirlere varurlar. Dahı maşnık denizine (2215) varurlar ki Çin [ü] Mâçındur. Dahı şuyı tuzludur. Cemî'i yir ortaya almışdır ki yir anuñ içindedir. Ve datlu çeşmeler çıkar. Ve dahı anda [77-a] 'azım korkulu yıllar eser. Tâ haddi anda varan gemiñ delilini bir muhkem demur diregün ve kafeşuñ içine soğarlar, bir yüce diregün başına berkidurler. Ol kisi dâ'im anda durur, nazar ider denizüñ yollarına (2220) ki ne cânibden gelur, tâ ki kişi dâ'im bağa göstere yolu kaçarıyadur ve yıl ne tarafa eser, haber vire. Dahı yıldız ve gok seyr ide, niçesidir haber bildüre.

el-nûn

Nîl : Bir 'azım şudur. Hatt-ı istivâdan, ardından Mısnla Habeş'e uğrar ya Kulzum'e ve Dimyâ'ta varur, dahı mağrib denizine dökülür. Nîl'uñ cenûb tarafından ki kişver-i Zengibâr'dur, (2225) andan gelur, Debür tarafına gider, bilâd-ı Gûr'a irişur. Her kaçan ki Nîl artsa, cemî'i şular eksilur. Tamâm, Nîl'uñ vaşını yerinde zikir idevuz inşâ'allahu'l-'azîz.

baħr-i Naptış : Bu bir ulu denizdir. Uzunluğı biğ üç yuz mıldır. Ve dahı Tanış ırmağı bu denize karışur. Bu ırmağın bir pâresi Mısır denizine bölünur, dökülür. Bu (2230) Tanış'uñ 'azametini Allahu te'âlâ celle celâluhu bilir.

Herkend : Baħr-i Hirkend, bir 'azım denizdir ki anuñ dibini kimse bilmez. Ka'bül-ahbâr eydur : " [77-b] Hızır peygamber 'aleyhisselâm bu Herkend denizine geldi, bir niçe aşhâbıla. Bunlara eydur : " Beni aşağı indürüñ gemiden, bu denizüñ dibini goreyim' . Denizüñ dibine indi dibine, bir müddet

gitti. Gideriken (2235) bir ferîşteye uğradı. Ol ferîşte eydür : " Kanda gidersin, ey Tağrı'nun dostu ?" Eydür : " Bu denizun dibine giderim", ol ferîşte eydür : " Nüh 'aleyhisselâm zamânında bir kişi bu denize düşdi, ol zamândan beru henüz gider. Bu denizun üç bahşından bir bahşına irişdi, iki bahşı dañı vardır ki dibine irişe". (2240) Bunu işidicek, Hızır girü döndi. Hübcülî denizi ki anuñ dañı dibini kimesne bilmez. Zira ki; muhâlif yıllar anuñ dibinden yukarı gelür, mevciler koparur. Kumu denizlerun mevciler yukarıdan gelür, anuñ aşağıdan gelür. Zira ki; yıl bu denizun dibinden gelür. Kimesneye⁴³ yol vimez ki aşağı dibine ine. Şıfat-ı deryâda demişlerdür ki:

لم يعظم الله

من لم يرال بحر

(2245) Ya'nî : " Deniz görmeyen Tağrı'nun 'azametini bilmez". Denizun 'acâyibleri çokdur, vaşfa gelmez. Biz dañı bu denizleri şundan [78-a] ötürü yazduk ki Hâk te'âlâ nuñ 'azameti ve celâli korkusu anuñ göğlinde ziyâde ola. Bir kişiye şordılar ki : " Deryânun 'acâyiblerinden ne gördün ? Eydür".

سلامت منها اعجب ما را بنم

Ya'nî: Denize girüp (2250) selâmatlığa çıkmağ cemî'i 'acâyiblerden 'acabrağdur. Bundan şonra bir bâb dañı zikir idelüm, ırmağlar ve çeşmeler şıfatında.

el-bâbü's-sâlis fi 'acaibi'l enhârı vel-cedveli⁴⁴

Bil ki; ırmağlar ve çeşmeler 'âlemde çokdur. Biz anlarun ve ba'zısını diyelim. Şunlarda kim anda 'acâyib var, tâ ki imân ve hikmet işitmegile ziyâde ola.

nehr-i Undülüs : Undülüs (2255) ırmağı bir şudur ki anda gemi yürümez. Meger ine, irtesi gün batduğundan şonra ol şu sâkin olur. Ol vakt gemi yürür. Ve dañı ol şunun kenârında bir yâkütün bir büt düzmişlerdür. Anı gören söyle şanur ki; yirden şöyle bitmişdür. Ol bütun alında yazmışlar ki:

ع لا تخافوني ف انك لا ترج

Ya'nî: " Sen benden gecmegil, (2260) girü gelmezsın".

nehr-i İläk : Nehr-i İläk, bir 'azîm şudur. Anuñ içinde balıklar vardır. Her kimesne ol balıktan yise, bir hafta meflüc [78-b] olur. Ve her kimesne kim ol şudan gusül eylese, ol gice muhtelim olur.

nehr-i Aras : Aras, bir 'azîm ırmağdur hudüd-ı Âzerbâycân'da ki deryâ-yı Taberîyye ye yirişür. Ve her at ki ol şudan geçse, tamarları (2265) deşilür, ne ki yaramaz kanı varısa dökilür. Bu nesne ol şunun hâşşasıdır.

⁴³ kimesneye kelimesi كيمسه şeklinde yazılmıştır

⁴⁴ "III. Bölüm : Bilinmeyen Nehirler ve Takip Ettikleri Yollar (Gid.ş Şekilleri)"

'ayn-ı Ahmer : Kızıl şü, bir çeşmedür kızıl. Tirmit'de bu çeşmeyile Ceyhün arasında on adım yirdur. Ceyhün şuyı kıkar. Bu bir çeşme şuyı, hoş ve hüb tatlı olur.

'ayn-ı Ahmas : Bu bir ak şudur, sud gibi. Ermeniy'e'de eger toña degerise siyâh ider, (2270) eger altuna yâhud gumîşe degse, renklenur. Meger şişeye dege reng datmaya (?). Eger bu çeşmeye şaman veya bir çöp düşse, bir zamân kaynar, dahı olür. Her bâr düşdügince, kaynar sâkin olur.

'ayn-ı Esved : Esved, bir çeşmedür ki Âzerhâyicân'da ki ol şuyıla buruk boyarlar. Cemî' âfâkda anuñ gibi şü yokdur. Ol (2275) vilâyetde ol şü-i 'ameldür pâdişâh için. Cemî'i 'âlemde kara şü ki boya boyarlar bundan artuñ yokdur.

'ayn-ı Bâbil : Bâbil şuyı Sublân tañınuñ [79-a] üstindedür ki ol çeşmenin üstinde bir bakır çölmek düzmişlerdür. Kalınlığı bir arşun. Her kaçan ki şü isteseler, ol çölmegin üstüne od yandururlar. Dahı ol çölmekden ra'd (2280) âvâzı gelür. Dahı ol çeşmeden şuv revân olur. Çunki çeşmeden şü alsalar hâcetleri deñlu; ol vilâyetin re'isleri kızıl balçık getirürler, ol çeşmenin ağzına kırlar, tâ ki yine şü aşâğı gider. **'ayn :** Buncılayın bir şuv dahı vardur; deniz kenârında ki anuñ üzerinde bir şanduk komışlardur ki ol şandukuñ ağzı kilîdlidir. (2285) Ol şandukdan bir delik eylemişlerdür ki ol delükden akar. Ol şunun üzerinde küylar yapmışlardur. Kaçan kim ol şuv eksilse, ol küyuñ halkı anda cem' olurlar. Biñ dervîse ta'am virürler, dahı günâhlarna tevbe iderler. Her kaçan kim böyle itseler ol şandukdan çok gelür akar ,tâ cemî'i nâhiye şuya kırlar. Ol (2290) Hind kavmı eydurler kim : ' Bu şü eksildugi günâhımız şumlığındandır".

'ayn-ı çeşme-i Câcerüm : Bu bir çeşmedür ki güneş toğıcak kıurur, bir kıatre [79-b] şü kıalmaz. Çün güneş kıurüb itse, ol çeşme ulu şü olur akar.

'ayn-ı hayât : Hayât şuyı kıarañlıkıda olur. Kim ol şudan içerse; ölmez, dirî kıalur. İskender taleb itdi bulımadı. (2295) Çün İskender ol kıarañlıkıuñ ortasında irişdi. Eyitdi ki : " Benümle pîr kıışilerden hiç kıimesne gelmesun". Ne ki pîrler var ise döndiler, bir yigidiñ bir pîr atası var idi, anı şanduk içine kıoyup kıizledi, kıitdi. Bir niçe muddetden sonra İskender ol kıarañlıkıda kıaldı. Kıitmege ihtiyât itdi ki donicek yol (2300) azavuz kııyu, kıiledi ki kıirü döne. Eyitdi ki : Ey kıirîğâ! Eger ol pîrlerden varımıssa ki bize bir çäre ideydi", bunı kııyicek ol yigit atası kıışsasın didi. İskender eydur : ' İmdi atanı kıetur". Ol dahı atasını hâzır kııldı. O pîre eydur : ' Bize bir çäre eyle ki yolda biz azmayavuz", ol pîr eydür : " Bir kııırağıñ kıolumu bir arada öldürün, (2305) kıoñ. Ol kııırağı aluñ kıidün. Bile kıirü donicek, ol kııırağı kıizi bu aradakiñ

getürür'. Anı eyle itdiler, dahı gitdiler, ol karavulıkda [80-a] çok gezdiler. Haq te'âlâ celle ve 'alâ âb-ı hayâtı Hızr'a rûzî kıldı. İskender çunki giri döndi, ol kısrığı şalıverdiler. Ol kavm-ı kolunı yatduğı yire degin iletđi, dahı ol kavım necât (2310) buldılar.

'aynû'l-Hâr Bir issi şu vardır, Harşamla Gazvin arasında. Aña "'aynû'l-Hamse dirler. Katı 'acâyih, şerif, nâfi' şudur. İttifakıla aña "Zirâvende" dirler. Bir yir var: Her âdemî ve cehâr-pây ki anuğ cerâhanı olsa, cuzzâm gibi yil gibi ve dahı dürlü 'illetleri olsa, her kaçan ki ol şudan koysalar, sıhhat bulur, 'illeti gider. Et içinde (2315) sınımış sujukleri taşra getürür. Ve uyuya ve kulınca ve dahı dürlü dürlü hastalığa fâ'idesi vardır. Bir şahsa ok dokunmuş, demreni içinde kalmış. Kimesne anı çıkarmağa çâre bulmamış. Zahmuğ dahı ağzı bitmiş. Halk ittifak itmişler ki ol demren cigere irişür, dahı ol kişi olur. Ol kiş i[yi] uç gün ol şuya şokdılar, demreni (2320) yanından geldi, taşra çıktı. Ol kiş i halâş buldı. Bu issi şunun yakıncagında bir şovuk şu dahı vardır ki talağuş tamarların açar. [80-b] Ve ishâle ve goz ağrısına ve dahı 'illete menfa'ati vardır. Ve dahı milh-i 'Abderâni ve tû'tiyâ-yı Şafâ dahı bu çeşmeden çıkar, hâsıl olur. Bunun misli çeşme i Beytû'l-Makdis'de var idi. Ancak bu zamânda ol dahı (2325) nâ-bedîd oldu, gitdi.

'aynû'l-Hâr : Bir issi çeşmedür, Tâhikân'da ki eger içine bir koyun bıraksalar; bişer ve her kim ol şudan içse; karnından kan revân olur. Taberistân'da bir dahı bunun gibi çeşme vardır ve Fars hudûdında dahı vardır ki üzerinde hammâm durmuşlardır ki ol çeşmenin şuvı ol hammâma gelur. Eydürler ki : " Ol suyu dîvler (2330) kaynadur. Aña Süleymân hammâmı dirler".

'aynû'd-Dem : 'Aynû'd-dem; bir kızıl şudur uyışmış kan gibi, Damgân'da ve Kınar küyında. Eger jîve ol şuya bırağalar bir taş olur munağkaş.

'aynû's-Selvâm : Bu bir şudur Beytû'l-Makdis'de. Tersâların kaçan ki oğlan toğsa, ol şuvıla yurlar. Eydürler ki : " Şimdi toğdı ve kâfir oldu ve 'İsa peygamber 'aleyhisselâm gozsizleri (2335) ol şuvıla gözlu eyledi ve ölüyi anuğla diri kıldı, dahı ol şu içinde gusûl eyledi". Bu bir çeşme-i mubârekdur, âb-ı zemzem gibi.

'aynû's-Sebt : [81-a] Bir çeşmedür ki Kuhistân'da. Her cânavar ki ine, irtesi ol şudan geçse, aña bir âfât irişür. Ayrık günlerde âfât irişmez. Anda bir nişân eylemişlerdur ki ol günde anda âdem geçmeye.

'aynû âb-ı süzîn : (2340) Bu bir çeşmedür, Rey nâhiyesinde ki aña 'Aynû'l-meyşûme" dirler. Ol aranın ekşer şuları yaramazdur, hastalıklar getürür. Şordılar ki : " Bu şunun şumlığunun sebebi nedür ?" eyitdiler ki : "

Şol kılıç kim Yahyâ İbnu Zekerıyyâ 'aleyhisselâmu anuğla öldürdiler, ol kılıcı bu şuvıla yudılar".

'aynü'l-Hâr : Bu dañı eski İstanbul'da (2345) vardır. Şöyle ki; ıssiligi bir mertehedir. İçine yumurta bırağsalar, bişürür. Ve hem şol mertebe nef'i vardır; bir cuzzâm ve bir mariz ki andan yaykansa; ifâkat bulur ve balcığına gömülse, cemi'i emrâzından halâş olur.

'ayn-ı Şebdiz : Bu bir çeşmedür. Peyistün tağınuñ altında bir şâfi şuv vardır. Eger ol şuya bir direm müşg bırağalar; (2350) yedi direm olur, altı direm artar. Ve eger biğ direm koyalar, altı biğ direm olur. Her bâr bırağurlarsa, altı direm. Bunuñ sebebini Hak te'âlâ [81-b] bilür, celle celâluhu. nehr-i âb-ı Taberiyye; birçok sudur kim anuğ üstinde niçe biğ musterâha vardır ve niçe gusül idecek yirleri vardır. Ol şı bu nesnelere key hoş olur, hiç mutegayyir olmaz. Ne kadar içine (2355) necis dökseler, ol şâfi ve hoş olur. Anda bir ırmağ dañı vardır ki yedi yıl akar ve yedi yıl kurur. Bunuñ gibi bir şı dañı vardır, Dimaşk'dan dört ferseng yirde. Ol dañı dört yıl akar, dört yıl kurur. Aña " Muzâre dirler. 'Ayn bir çeşme vardır, Taberistân'da. Bir tağ üstinde eger ol çeşmeye bir âvâz idüp (2360) çağırurlarsa; ol çeşme durur, akmaz. Ve eger ol çağran kişi gizlense; durur. Eger yuz kerre böyle iderlerse şöyle olur.

'aynü'l-Fâziyyât : Bir sudur Hâya tağında. Bir taşuñ üstinden çıkar nice bıgar deñli şuv akar. Şöyle ki; bir oğ gibi tam boyı yukarı kalkar, dañı iner, bir delikden aşğa gider. Ol şıdan müşg ü 'anber kôhusı (2365) gelür. Her nesne ki anuğla yuşalar, ol nesne mutayyeb olur.

'ayn-ı Karkisâ : Bu bir çeşmedür, ulu. Her kimse bu şuya girse, ayacağı [82-a] ot tolaşır. Dilese kim anı zürta, kuvvetile gidere; giderimez. Ne kadar ki kuvvet itse, muhkem olur. Çünkü epsem ola, arğun arğun çizler gider. 'Ayn-ı Karkisiyâ; bu bir çeşmedür ki bir tağdan aşğa (2370) akar. Ol şıda cevâhir, altın, gümüş bulurlar. Bilmezler ki ne yirden gelür ? Bir kişi anda bir kez altın kadeh buldı, anuğ üzerinde bir pâdisâh adı yazılı. Anuğ üstine bir niçe yıl geçdi. Bir kişi geldi ol kadehi gördi, dañı da'vî itdi ki : " Bu kadeh benümdür. Rüm deñizine duşdı idi", ol bulan eydür : " Ben bunı Karkisiyâ çeşmesinde buldum". Bundan bildiler (2375) kim Rüm deñizindendir. Rüm deñizinde gemi gark olıcak, ba'zî metâ'ı ol çeşmede bulınur.

'ayn-ı Emeliyye : Şâm'da bir ulu şı vardır. deñiz gibi. Her kimse kim anı düşse, gark olup aşğa batmaz. Lâkin mevcleri ol kadar oynadur, anı helâk ider. Andan sonra kenâra bırağır.

'aynū'l-Marzâ : Bu bir çeşmedir, Gūr haddinde ki anuḡ kenârında bir taş (2380) vardır; üç deliği vardır. Bir kimse ki hasta olsa; yalnızca olup anda gelir. iki ayağını deliğine soksa, oturur. Dahı anuḡ üstüne [82-b] şudan koyarlar, tâ 'aklı gider. Bundan sonra bir nesneye tolarlar, dahı gotururler ısıcak küli altına korlar, tâ ki ısınur; dahı 'aklı gelir. Bundan sonra hoş olur.

'ayn-ı Vezn : Bir şuv yatacağı yirdür Nihâvendî'de. (2385) Bir şı deliği vardır, anuḡ içinde bir ulu taş vardır, kaynadur. Ol şuvıla yirleri şuvururlar ki hâceti olsa; her kimesneye ol delük katına gelir, bir bil yiri deper, ol yirden şı revân olur. Kaçan ki iş tamâm olsa; gelir ol şuyı dolatur, dutar şı yine kendüye gider. 'Aceb bunda budur ki; anuḡ gibi büyük (2390) taşı oynadur ve kaynadur, deliḡün ağızından taşra çıkmaz. Kaçan ki bir bilile yir depeler çıkar akar.

'aynū'l-Yemin : Bu bir 'aceb çeşmedir, Ahkâf'da. 'Abdülmelik İbn-i 'Abdullahı'l-Müheyli eydür ki : ' Ahkâfa irişdüm bir ırmaḡ gördüm ki; güneş toḡıncaḡ şoḡılır ve kurur ve gun batıcaḡ akar. Bunun sebebini şordum. ' Kimse bilmez" didiler". Kim dâ'im (2395) bu şı boyledür. Hem dahı gün bulut olıcaḡ, tulū'ın ve gürübün güneşün anuḡla bilürler. Bu miḡdâr çeşmeler ve ırmaḡlar 'acâyiblerini [83-a] söyledük, hukemâ sözlerinden işitdügümüzi ve kitâblarda gördügümüzi. Egerci bizüm buḡa bürhân-ı kâtı'muz yokdur. Lakin bildügümüzi nakl eyledük. Bir fasıl dahı diyelüm kavîler 'acâyibinden, herçend ki (2400) çokdur. Ammâ biz ol ki 'acibetdür anı diyelüm.

fi 'acâ'ibi'l ibâr ve'l-'aynūl mücün

Eydürler ki : Benî 'Âmirin kabîlesinden bir yir vardır ki, Süleymân peygamber 'aleyhisselâm anda varmış görmiş ki : Bir şusız yir, hem leşker anda şusızlıktan gâyet buḡalmış ve kendüye görmiş ki bir guler. Aḡa dimiş ki : " Sen ne gulersin, halk şusızlıktan (2405) buḡalmışdur" diyu, eydür ki : ' Anuḡcun gulerim ki, ayaklarıḡuz altında şı var, siz şusızlıktan zahmet çekersiz. Ol şormazsız". Süleymân buyurdı ki, yiri kazdılar. Bir ok uzun hûb çeşme çıktı. Eyitmişler ki:

لَمْ يَمُتْ

أحد عطشنا إلا عمي ماء

Ya'nî : Şusızlıktan hiç kimse ölmedi, illâ ki şı katunda öldi. Dirler ki : " Bir kavm, bir şahrâda şusız olmuşler. Goriḡuz ol yirde ki (2410) bunlar ki olmuşdür, şı vardır". Kazdılar, bir şı çıktı. Eyitdiler ki : " Neden bildüḡ ?" eyitdi : ' Şundan bildüm kim bunlar şusızlık vaktinde Allahu te'âlâ yı [83-b] aḡmışlardur, şı dilemişler. Kabûl dahı itmişdür. Ammâ bunlara nızḡ olmamışdur". Mâmin (?) eydüler ki : ' Sâmir de bir kuyu vardır; şuyı

latîfdür, dahı epsem durmuşdur, hareket itmez. Kaçan ki içine bışmış kerpiç bıraksalar; (2415) ol şu kaynar, katı katı hareket ider. Andan 'azim âvâzeler gelür. Ol şu issi olur, tâ üç sâ'at geçince. Andan sonra yine sâkin olur.

bi'r

Serendib tağında bir kuyu vardır; latîf suyu vardır. Her kimesne kim arı baksa, ol kuyudan bir taş gelür, bakını ırmağa. Kimse bilmez ki nedir ? Ve ba'zilar eydüler ki ' Ol Âdem Peyğamber üñ (2420) bir karınuñ sinlesidür" diler.

bi'r

Büşnek tağında iki kapı vardır : Anuñ birisine her ne kim bıraksalar, yine taşra atar. Ol birisinin içinde yuz biñ gögercin yuvası vardır. 'Alemde uçarlar, yine yuvalarına gelürler. Ve dahı her ne ip⁴⁵ ki ol kuyuya şarkıdurlarsa: kesilür, anuñ dibine irişmez. Şöyle şanasın kim ipi şınduyıla keserler.

bi'r

(2425) Âşğara tağında bir kuyu vardır ki anuñ dibi bilinmez. İshâk-ı Sencûri zamânında anuñ içinde bir kuyu vardır ki; anuñ dibine bir oğlancık düşdi. [84-a] Atası anası feryâd idüp İshâk kapısına geldiler, hâllerini 'arz itdiler. İshâk-ı Sencûri buyırdı ki; zindândan bir olecek kişi getirdiler. Kuyuya şarkıdılar. Bir zenbîl içine koyup didiler ki (2430) : ' Yedi günden sonra seni çekenüz". Ol kişi yedi gün indi dibine inmedi, irişmedi. Bilesine bir taş vardı, ol taş bıraktı. Hiç eseri ma'lûm olmadı. Şonra çıkardılar, haber virdi, eyitdi ki : ' Hiç karagudan gayrı nesne gormedüm".

bi'r

Tahâb haddinde ve 'Azestân'da bir kuyu vardır ki anuñ içi balçıkdur. Ol balçığı çekerler, dökerler, (2435) dahı ağzını dutalar, tâ bir yıla değin. Çün yıl tamâm olsa, yine ağzını açarlar görürler kim : İçi yine kıızıl balçığıla tolmuş. Yine çekerler, dökerler. Eger şöyle anuñ ağzını dutmayalar; anuñ içinden katı âvâzeler gelür ve 'azim yiller eser. Şöyle olur ki; ehl-i hitâb ol âvâzdan ve ol yilden batmazlar. Dahı ol âvâzdan (2440) 'avrat var olur.

bi'r

Hindüstân'da bir kuyu vardır kim dâ'im suyu akar, dahı şu iki bahş olur : Her bir bahşı bir delüğe koyılır⁴⁶. Bir deluge [84-b] giren şarumsağ olur. Ve hem zehr-i kâtil ve ol bir deluge giren, gök mûm olur ve hem riyâk nâfi'.

⁴⁵ ip kelimesi metinde اب şeklinde yazılmıştır

⁴⁶ "koyılır kelimesi قویرلر şeklinde yazılmıştır

bi'r

Nāmiyān yerinde bir bi'r vardır ki; aña " Gürek" dirler. Anda bir şu kuyusu vardır ki; suyu ağzına dek (2445) tolodur. Tağ cânavarları şu şanup gelirler. Ol kuyuya gelicek, suyu aşağı iner. Ol cânavarlar dañı ardınca varup boğılır. Bir sa'atden sonra ol cânavarların süñügin taşra birağur.

bi'r

Tebbet nāhiyesinde bir kuyu vardır ki; anuñ içi gāyetde genişdur. Her kimesne ki anuñ içine girse dürlü dürlü āvāzlar işidür: Türki ve Hindî ve 'Acemî āvāzlar (2450) gelür. Hiç kimesne göremez. Kaçan ki yağmur yağsa; ol āvāzlar (2451) gelmez olur ve hem kaçan kim yağmasa; yine işidu[r]ler. Mihriyān vilāyetinde bir kūy vardır. Adı anuñ Satağ'dur. Anda bir kuyu vardır ki anuñ dibi görünmez. Anda bir pâdişāh didi kim : ' Bunu enbār ideyim". İki yıl vilāyetüñ şamanlarını cem' itdi, ol kuyunun içine dökdi, hiç belurmedi, (2455) görünmedi. Bir yıldan sonra Māverā-i nehirden kâfile geldi. Hikāyet itdiler ki; Māverā-i nehrüñ suları şaman geturdi ki nihāyetin Hağ te'ālā bilir. [85-a] Bundan ma'lūm itdiler ki; ol kuyunun suyu Māverā-i nehre varurmuş.

bi'r

Ündülüs'de bir ırmağ vardır, ol ırmağın içinde bir taş vardır ki aña "Tehne" dirler. Ādem bir ok yirden çeker, katına (2460) getirir. Her kimse ki ol taşı gorse, gülmeden ölür. Ve dañı anda bir but düzmişlerdur, bağırdan. Bir ayagının üzerinde düzmişlerdur. Ol büt üzerinde yazmışlar ki Bundan ilerü geçmege yol yokdır".

el-bābū's-sābi'u fi'l 'acā'yibi'l ardi ve sıfatiha

قوله تعالى قل اعصموا
بالذي خلق ال ارض في يومين و تجعلون له اعدادا لك رب
ال عالمين

Ya'nî; Hağ sübhānehü ve te'ala buyurur : " Ben ol tağrıyam ki kâdirem. Ben iki günde yaratdum, siz baña şerik eylersiz⁴⁷. Kañkı şerikdür ki (2465) buncılayın yir yarada". Ve bir yirde dañı buyurmuşdur:

الم جعل ال ارض
سهدا

⁴⁷ "eylersiz" kelimesi ایلرسن şeklinde yazılmıştır.

Ya'nî : Ben size yiri ârāmghāh kıldım" diyu Hāk te'ālā kullarına minnet ider ki yir; dirilerin rāhatıdır ve ölülerin 'avretinun ortusu⁴⁸ ve perdesidir, peygamberlerin yiridir ve otlar andan biter, halkın rızkının kapısıdır, Ka'be anın üzerindedir, goturicidir, emānetdardır. [85-b] (2470) Şunun ve oduñ ve yilun karāghıdır, bir hōndur kim iki güneşile bezenmiş. Ve sular kamusı anın çevresinde dönerler; kul gibi, kendü ortada pādīshā gibi. Bahār vakti yire meşşātalık ider ve yıl ferrāşlık ider ve bulutlar saķalık ider ve yıldızlar şem'idarlık ider. Ve dañı bil; 'ālem ve her ne kim 'ālemde var Hāk te'ālā hūkum ider. (2475) Cemī'isini hikmetle yaratmışdır. Cemādāt egerçi şüretā epsendururlar, lakin ma'nide nāñkdururlar. Her birisi dirler ki ' Bizum şāni'imuz var; kāhirdür, kādirdür". Her zerre ki 'ālemde görürsin 'acāyibden hālī degildir. Ba'zısı budur ki : Halkıla karışur gogercin gibi, ba'zısı; halkdan kaçır karga gibi. Ba'zısı; latıfdır geyik gibi. (2480) Ba'zısı; cirkindür hūk gibi. Ba'zısı; bahādırdır arslan gibi. Ba'zısı; korkak dilku gibi. Ba'zısı; [korkar] güneşden yarasa gibi. Ba'zısı; guler keklik gibi. Ba'zısı; ağlar balıkcıl gibi. Ba'zısı; comerdür horōs gibi. Ba'zısı; bencildür kelb gibi. Ba'zısı; fā'idesi değer aru gibi. Ba'zısı; ziyān-kār siñek gibi. [86-a] (2485) Ve gökdür yuceligile yirdür. Bu alçaklığıla gündüzdür, aydın ve gicedür. Karañı mecmu'ısını Hāk te'ālā yaratmışdır, birisi kendüden vücūda gelmemişdir.

ارض مبارك لله احسن ال خالفن في تقسيم غت ال

Bil ki; yir 'ālem-i hākıdır. Ve her nesne ki anda vardur, ol dañı bir niçe kısımdur : Ya nāmiyātdur, ya'nî artucılardur. Şöyle ki; hayvānāt ve nebātāt. (2490) Ya cemādāt, şöyle ki; cevāhir ve taşlar. Ammā eflāk ve kevākib bunlara ne Cemādāt" dirler ve ne "Nāmiyāt" dirler. Ammā yire Cemādāt" dirler, ve dañı 'Mevāt' dirler. Ammā oda, şuya ve havāya "Cemād" dirler. Hemin dañı bil ki; İskender bil ki aña "Zülkarneyn" dirler, masrık ve mağrib gezdi. Her bir yerde bir nesne begendi. Mağribde; İskender ki Māverā-i nehir'de (2495) Semerkand'ı ve 'Irāk'ı ihtiyār itdi, dañı Rūmiyye'yi yaptı, dañı anda nüzül itdi. 'Irāk'da Medāyin'i yaptı. Dañı belki ehl-i Hind birini kısmet itdiler. Ve iqlīm-i Hind ve Hicāz ve Şām ve Bābil ve 'Arab ve Rum ve Ye'cūc ve Me'cūc'dur. Dañı bil ki; istidāre-i 'arzı, ya'nî yirun degirmiligini hatt-ı istivā uzerine, ya'nî ol dā'ire yirun ortasında vāki' olmuşdur, [86-b] (2500) taķdīr olınmışdır. Üç yuz altmış derecedür. Her derece yigirmi beş fersengdür ve her ferseng on iki hiñ arışdır. Bu kamusından bir rub'ı şimālīde, yuz rub'ı cemūbīde harābdur. Ve şimālınun dañı aşāğası harābdur,

48 "ortusu" metinde اورسي şeklinde yazılmıştır.

ve her rub'ı dañı yedi iklîme kısmetdür. Ve her iklîm dañı otuz sekiz biğ beş yüz fersengdur. İklîm-i 'Arab elindedür ve birisi Habeş (2505) altındadır ve birisi Hind elindedür ve birisi Türk elindedür ve birisi cinniler elindedür ve birisi Ye'cüc ve Me'cüc elindedür. Ol iklîm i zemîn muhterağdur, tâ Serendib'e değîn. Anda sâkin olanlar qaralardur ve çirkinlerdür, yalıncağlardır. Şol birinci cânavarlar gibi ol vilâyetde 'ömür uzun olmaz. Ol hudûdda ejderhâlar olur. Bu iklîmün uzunı (2510) beş biğ fersengdür. İkinci iklîm; Serendib'den tâ Habeş e değîn ve Sind'e ve Zâvilistâna değindür. Bu iklîmün ehli urağdur, zîst degildir. Bunun dañı tûlı ve 'arzı ancılayındur. Üçinci iklîm; Cürçân'dur tâ Şin'e ve 'Aden'e ve Şâm'a ve Fars'a değindür. Bunun dañı tûlı ve 'arzı anuğ gibidür. Dördinci iklîm; Bâbildur. Ekâlimün ortasıdır ki [87-a] (2515) ol Afrikiyye ve Belh ve Merve. Ve bunun dañı tûlı 'arzı ancılayındur. Beşinci; Rûm ve Hazar ve Kostantenıyyedür. Tûlı ancılayındur. Altıncı iklîm; Efrenc'dur. Bunlar bir kavmdur, bedkâr. Ve dilleri duşvârdur, inciklerine dağ ururlar. Yedinci iklîm; Türk dür. Bunların evleri ağaçdandır. Ammâ İfridûn ki pâdişâhların yegregindendir, yiri üç bahş itdi. (2520) Kendünün oğullarına evvel bahş; maşrıkdan Türk'i ve Çin'i Türe adlu oğlına virdi ve bir pâre ki mağrihden; Rûm'dur Selm adlu oğlına virdi. Bu ikisinin orta yirini İrec adlu oğlına virdi. İmdi bu kısmet kendü kolayınadır. Ammâ Nûh peygamber'aleyhi's-selâm ki seyhi enbiyâdur, şâhibü't-tûfânul-e'am ve (2525) şâhibü'l-ümme'teyn ve zu'l-'imareteyn Nûh İbn-i Nemek yiri kısmet itdi, 'arzına. Üç oğlına: Evvel Sifâyân'dur ki cenûbî Durcân'ı virdi. Ve bir pâre ki şimaliden ehl-i ağıdur, Yâfese virdi. Ve orta pâresini ki buğday ekülüdür, Sâm'a virdi. Ammâ ehl-i Fars yedi iklîme kısmet iderler. Ammâ Tahmerûs yiri yedi iklîm itdi, pâdişâhın arasındadır ki kısmet [87-b] (2530) itdi. Horasan ve Sicistân ve Kılân ve Taberistân ve Âzeribâyıcân ve 'Irak ve Ermân, bu kısmet-i mudervverdür rub'-ı ma'mûrede. Misâhatu'l-'âlem, ya'mî mikdâr-ı 'âlem yigirmi dört biğ fersengdür. On iki fersengin qaralar dutupdurlar ve sekiz biğ fersengin Rûm tutmuşdur, üç biğ fersengin Fars dutmuşdur, biğ (2535) fersengin 'Arab tutmuşdur. Eydürler ki : " 'Âlem on sekiz biğdur. Birisi maşrıkdan tâ mağribe değindür. Ve on yedi biğün Hâk te'âlâ'dan gayrı kimesne bilmez, haqîkatini. Kubbâd bin Cihân kıyâs itdi, dañı gördiler : 'Âlemde yirlerin Ferehîn ve Hürremîn ve 'Irak ve Medâyin ve Suş ve Cünd ve Şâbur'ı gördi. Fâlyakalân'ı ve Hârzem ve Merve ve Hemedân'ı buldı, dañı. Ve kahtı (2540) ve kızılığ Meysân'da ve İsfihânda ve Rey'de gördi. İmsâkı Horasan'da ve Erdebil'de ve İsfihân'da ve Şîrâz'da gördi ve

Ermeniyye'yi ve Âzeribâyıcân'ı ve Kirmânı gördi, hadd-i Hulvân'da ve Hemedân'da buldı. Şecâ'atı Mâverâü'n-nehirde ve İsfihân'da ve Hulvân'da buldı. Hüb şular ve Dicle'de ve Furat'da ve Belh'de ve Semerkand'da ve Hemedân'da buldı. Mekri ve hileyi Rey'de ve İsfihân'da ve Hemedân'da [88-a] (2545) ve Ermeniyye'de buldı. Tâzalıgı Tirmüt'de buldı. Şuhfi (?) Erven'de ve Şu'ban'da buldı. Eyü yemişleri Medâyin ve Şâbûr ve Nihavend'i ve Hemedân'ı gördi. Sıdki ve toğrılık yirini Horasan'ı gördi. Cevr ü cefâ Curcân'da buldı.

hikâyet

Yahyâ İbnü Maḥfûz eydür : "Allahü te'âlâ 'aklı ve mekri yarattı, 'Irak'da kodi. Şabrıla, cefâyı Şâm'da kodi. Fakrıla, kanâ'atı Hicâz'da (2550) kodi. Baylıgı, zelilligı Mısır'da kodi".

hikâyet

'Abdullah İbn-u Selâm eydür : "Allahu te'âlâ uğrılığı on bahş yarattı. Tokuz bahşın Kân'a kodi. Bir bahş ın cemî'i 'âlemde kodi. Şâzılığı on bahş yarattı; tokuzum Rûm ehline virdi, birisini bâki 'âleme virdi. Guşşayı on bahş eyledi; tokuz bahşın Türklere virdi, birisin (2555) cemî'i 'âleme virdi. Bahâdırılığı on bahş eyledi; tokuz bahşın Türklere virdi, birisin kamu 'âleme virdi. Dahı şol yirlerin eyusi ki 'âlemde mesel eydurdur : Dimaşk ve Guzza ve Naşbeten ve Heremân ve Basratul-enhâr ve Hemedân ve İkbâl ve Ervend ve Semerkand ve Sa'd ve Kirmân ve Şa'b ve Berân ve Nişâbur ve Eyâr ve Medâyin ve Cile ve şehri Zür ve Enhândı. [88-b] (2560) ve Men ve Suryân ve Yemen Şan'a'dır.

faıl

fi hilkâti'l 'ard⁴⁹

Bil ki: Ehl-i sünnet-i cemâ'at bunun uzurinedür ki; Allahu te'âlâ celle ve 'alâ yiri, denizün köpiginden yarattı. Ve tağları şunun mevci dibinden yarattı. Şöyle ki; ol şu toğdı, dahı tağlar oldu. Yirün aşı taşdur, toprak şonra oldu. Ba'zi eydürler ki : " Aşı (2565) toprakdur, şonra taş olur. Zîrâ ki; ot toprak üstinde biter, taş üstinde bitmez". Bir dahı bu mudevverdur, mu'allakdur. Felegün orta yirinde şol yumurtanın şarusı ağınuñ orta yerinde durduğı gibidir. Havâ yirün çevresindedür ve gök dahı havânın çevresindedür. Mes'ele, eger şorarlarsa : " Yir bu sakıllığıla niçün aşığa inüp (2570) gitmez ?", cevâb eyduruz ki : " Yirün cemî'i cevânibi gokdür. Çünki; yir bu cânibden göge varmaz, ol bir cânibden dahı yine varmaz. Eger bir taş havâyâ

atsalar, bu tarafda giri yire gelür. Ol tarafda dahı atsalar, yine ol dahı yire gelür. Zira ki; taş sakıldur, yir dahı sakıldur. Sakıl sakile meyl ider. Eger bir boş sinegi alup [89-a] (2575) ağızını berk itseler, dahı denizun dibinde elile dutsalar, anda durur. Vakti ki anı giderseler, yine yukarı çıkar. Zira ki; içinde havâ var, havâ yine havâdan yağa kaşd ider. Dahı bu tağlar yirun üstinde bir taru dânesi gibidur, bir tağ üstinde. Ve bu yir üstinde denizlerin, şırlarun nisbeti yire bir çanak şu nisbeti gibidur ki bir tağun (2580) üstinde ola, lâcerem. Yir tağlarla ve denizlerle bir kuredur, müdevver. Ve gök anu çevresinde doner. Yir ortada mu'allakdur, Allahu te'âlâ'nun hükmiyle. Ve ba'zilar dirler ki : ' Yir kure degildir. Mümkün olmaya ki bir cisim bu sakılığla ve bu 'azametle müdevver ola. Yir aşağı gider'. Nihâyetini Allahu te'âlâ'dan gayrı kimse bilmez. (2585) Nitekim havâ dahı yukarı gider. Nihâyetini Hağ te'âlâ celle ve 'alâ bilir. Ve ba'zilar dirler : ' Yir müdevver degildir. Uzunur, direk gihi. Eger müdevver olsa; şu anda karar dutmayaydı. Ve eger ve yir kureseydi; (?) kubbeler üzerine dahı şu dura idi". Bun Allahu te'âlâ'dan artık kimse bilmez.

fasl

Bil ki; yirun misâhatı ve dahı kalınlığı beş biğ kez [89-b] (2590) biğ ve sekiz yüz uç biğ ve beş yüz yetmiş fersengdür. Ve yir çunki bir cezire gibidur, değ iz içinde ki anu ortasında bir hat komışlardur ki ol hatla iki bahş olur. Yarusı cenûbî ve yarusı şimalîdur. Ve ol şehirlerin ki şarkîdur, mu'tedildur. Zira ki; güneş anarun şulanı hoş tutar. Ve ol şehirlerin ki mağribdur; (2595) anda şayruluklar çok olur. Zira ki; anarun şulanı mun'akıtdur. Ol şehirlerin ki cenûbîdur, şulanı issidur. Ve ehli za'if terkibîdur. Ve ol şehirler ki şimalîdur, şuvı hoş şudur. Ve ehli kuvvetlî tendur. Ve dahı anarun 'ömri uzun olur. Ve dahı bil ki; her yire güneş yakındur, issi katı olur. Şöyle ki; cenûb tarafı ve her yire ki ırakdur, (2600) şovuk katı olur. Şöyle ki; şimal tarafı: Bu iki tarafda hayvânât olmaz, issiden ve şovukdan. Anu gibi meçhûl yirlere âdem irişmez. Ve hem dahı hayvânât olursa, ol yirlerde bekâsı olmaz. Ve dahı anda olan cânavarlar, gâyetde garîb olur. Şöyle gergedani ve dahı ol yirlerden bir cânavar derisi getirürler, şaru ki anu [90-a] (2605) üzerinde kara kara dâ'ireler var. Ve dahı her kara dâ'ireyi, bir kızıl dâ'ire kaplamışdur. Ve dahı bir yaşıl hat çekilmişdur, alından tâ kuyruğına degin. Dahı ol yirlerde 'acâyib cânavarlar vardur ki, âbâdâna gelmez.

u'cûbe

Bu zamânda ol yirlerden bir kuş getirirler ki aña " Şâzz " dirler. İki boynuzu var, hilâl gibi. Ve dahi pâdişâh-ı Kûhistân'dan bir karga geturdi; (2610) burnu ak, ayakları kızıl.

el bab'ül hâmisü fi 'acâ'ibi'l cibâli ve şifatiha⁵⁰

Bil ki; 'âlemde tağlar çokdır. Lübnân tağı gibi. Şâm da ve Nûran gibi Tihâm'da ve Zehven gibi, Serendib'de Dimâvend gibi, Emül de ve Revân'da gibi, Kûhistân'da. Belki bu yir yuzindeki tağlar bezegidir, yirüç. Şöyle ki : Allahü te'âlâ kullarına minnet idup eyitdi ki :

الم عمل ال ارض سداو ال جبال اوناذا

Ya'nı : " Yiri (2615) size ârâmgâh kıldım ve tağları aña mûhlar kıldım; tâ ki deprenmeye, felekleyin sizüç meskenlerigüz harâb olmaya. Ve dahi şunun hazinelerin tağlara ismarladım".

faşl

Bil ki; kûh-ı kâfa "cebelü'l Ahdâr" dirler. Karağulığının ısrâ yanında ol kûh-ı kâf'dur ki bu yiri ortaya almışlar. Ve dahi bu cemî'i tağlar, anuğ tamarları ve budaklarıdır. İskender ol vakit ki [90-b] (2620) karağulıktan çıktı. Ol cebelü'l-Ahdâr'ı gördi ki; anuğ tûlını ve 'arzını Hâk te'âlâ celle ve 'alâ'dan artuk kimse bilmez. Dahi gordi ki : Bir ferişte elini ol tağın üstüne komuş, bir kişi bir nesneyi şaklar gibi kim; oru durmaya, deprenmeye. Dahi kenduzi başın secdeye komuş. Bir kişi âvâz ider ra'd gibi. Dahi eydur ki : " İlâhî! Cemî'i mahlûkuğ (2625) muâdın bilursin. Ve senden söyle ki, püşide degil. Rahmet eylegil". İskender bu ferişteyi göricek, eydur : " Benî âdem 'âleme toyduğ mı ? Tâ bu araya degin gelduğ. Ya'nî toymaduğ, Zülkarneyn olduğ". Kendüye Zülkarneyn diduğın sogmek şandı. İskender eydur : " Niçin sögersin ? ", ol ferişte eydur : " Yok sogmezem. Her kimse ki 'âlemün bir kamından (2630) bir kamına gelse ki karağulıktur aña "Zülkarneyn" dirler". Bu kez İskender eydur : "Buğa ne tağ dirler ? ", eyitdi ki : " Kûh-ı kâf tağıdır. Gök bunun üzerinde bir kubbe gibidir. Buğa 'Ummu'l-cibâl" dirler. Kamu tağlar buğa ulaşıktur. Dahi Hâk te'âlâ beni buğa müvekkel komuşdur, tâ ki bunu hıfız iderem. Ve illâ bir kez deprenmekde cemî'i 'âlemi harâb iderdi.

cebelü'l-Ahmer : [91-a] (2635) Ya'nî; bir kızıl tağıdur Mağrib Denizi mün ortasında. Anuğ yanında bir şehir yapmışlar, bakırdan ki aña " şehri Rüyin" dirler. Ve hiç kimse ol tağın üzerine çıkmış degildir.

hikāyet

'Ömerü'bnu 'Abdül'aziz zamânında bu tağı ağa hikāyet itdiler. 'Ömerü'bnu 'Abdül'aziz eydür : ' Ağa bir kişi göndermek gerek". Müsa bin Nuşayr'ın bir Tārık adlı kulu (2640) vardı, anı gönderdiler. İsmarladı ağa çünkü; ol tağa iresin. Dahı yanında bir olaiz düzmişlerdi ki anuñ üstinde hem bir büt vardır. Ol ikisi[ni] dahı Sind[e] şunaviresin. Andan geçicek ol medînetu's-Sagrâ'ya varursın ki ol şehr-i rüyündür, ya'nî bir bakırdan şehirdür. Çünkü ol Tārık gönüldi, Undulus'e geldi. Ol vilāyetuñ pādîşâhı buña eydür : " (2645) Ne yire gidersin ?", eyitdi ki : " Şehr-i rüyin'e giderim, ya'nî bakır şehrine giderim". Bu haberi işidicek ağa mu'âvenet itdi. Cemî'i leşkerden bunıñla bile vardılar, tâ ol araya degin geldiler ki ol okuzı gördiler ki; üzerinde bir büt düzmişler oturur. Ol bütüñ ağızından bir âvâz gelür ki :

ليس و رأي مذهب

Ya'nî; bundan ısraya gidecek [91-b] (2650) yir yokdur. Bu hâli müşâhede itdiler, dahı ikisini bile sındurdılar. Ve andan geçüp çün ol tağa ki kızıldur anda irişdiler. Dahı ol deniz kenârında karıncalar gördiler ki; her birisi deve gibi, bunlaruñ leşkerine kaşd itdiler. Bu leşkeruñ çoğunu helâk itdiler. Bu kavm dahı 'âciz olup dondiler. Bundan ondin ol (2655) tağı kimse görmiş degildi.

cebel-i Eşûk : Bir tağdur kim andan dâ'im od çıkar : Gündüz titim görünür, gice olıcak od görünür. Şöyle şanasın ki fakat ma'dindir ki ağa od düşmüşdür, yanar.

cebel-i Uhûd : Bir tağdur, Medîne de ki Hamza anda şehid oldı. Peygamber 'aleyhisselâm didi : "Uhûd cennet kapusındadır". Eş'ar ve A'rac dahı (2660) Mekkeyle Medîne arasındadır.

cebel-i Ervend : Bu dahı bir ulu tağdur, Kuhistân'da ki mübarek tağdur ki andan nice biñ çeşme akar. Ve dahı bu tağda dâ'im derâba' oter. Ve üç fasıl depesinde kışdur, dâ'im kar yağar ve orta yiri dâ'im bahârdur ve aşağı dibinde dâ'im tâbistândur. Dahı anda biñ dere vardır; her bir dere de nice biñ [92-a] (2665) ağaçlar ve nice biñ şular vardır ki 'adedin kimse bilmez. Ca'fer-i Tayyâr eyitdi ki : ' Ervend tağında bir çeşme vardır cennet çeşmelerinden".

hikāye

Ben İskenderiyyelu bir kişiden işitdum kim: Bir ay bu derelerde gezmiş ki, eyitdi ki : " Ben Şâm'ı Rûmı tâ Şûş'a degin görmişem, dahı tağların nihâyetini görmişem ve bir yerde görmişem ki; ağaçlarınuñ uzum (2670) kırk fersengdür. Ve dahı yerinde za'firân bitmişdür. Likin ben Ervend gibi yir

görmemişem', dahı ben aña didüm kim : " Sen Semerkand'ın yirlerin ve bunların derelerin gordüğ mi?', eydür ki : Gordum. Lâkin anların haşerâtını ve müziyatını zikir idersem melûl olursın".

Cebel-i üyâl : Bir tağdur ki Hind denizinin ortasında. Anın (2675) ehli karalardur. Çünkü ay görseler, gelürler. Anların geldüklerinin sebebin kimesne bilmez. Ve hem karanfil ve besbâse anda biter.

cebel-i Utvân : Bir tağdur mağribde ki anda meymûnlar olur ki her biri bir deve gibi. Ve dahı anda kâfûr ağaçları vardır. Eşkûvâre tağı, bir tağdur İsfihân'da ki anda çok yılanlar olur. Tiryâk için ef'î yılanları [92-b] (2680) andan getirürler. Dahı anda bir kuyu vardır ki, içinde ef'î yılanlar çokdur. Bir kişi kışın ol kuyuya uğramış, görmüş ki; andan buhâr çıkar. Şovukdan ayağın içine şarkıtmış, iki ayağı dahı kararmış, Habeşî ayağı⁵¹ gibi olmuş.

cebel-i Bertâ'ik : Bir tağdur, Hind denizinde. Hemîşe ol tağdan def ve zenc âvâzı gelür ki; (2685) anları çalanlara görünmez. Dahı ol denizde uç tağda vardır. Birisinden dâ'im yıldırım âvâzı gelür ve birisinden dâ'im şa'b yil gelür ve birisinden dâ'im yağmurlar yağar. Ve hiç kimse anda zindegâni idemez.

cebel-i Tetûme : Bir tağdur, Hind denizinde. Ol tağda bir hoş çeşme akar. Hindîler eydür : " Her kimse ki bu şudan içse, 'ömri (2690) uzun olur". Ammâ ol şunun katında cânavarlar vardır, kızıl itler gibi. Âdemi bulacak yirler.

cebel-i Tebbet : Bir tağdur ki bu şunun ortasında çıkar. Her kimse ki ol tağda çıkırsa od yandırsa, ol tağda şu çıkar. Dahı⁵² ol şu, odı soyındırür. Bir kez Tebbet pâdisâhı ol tağda çıkardı. Od yandırsa ol tağda [93-a] (2695) şu çıkar. Dahı ol odı soyındırür. Bir kez Tebbet pâdisâhı ol tağda çıkıdı, çok odunlar getirdi, ol tağın devesinde yandırdı. Dahı anın üzerine neftler ve kükkürtler bıraktı ki hiç nesne soyindirmesün diyü. Nâ-gâh bir şu çıkıdı. Ol şu odları soyindirdi, pâdisâh 'acâyibe kaldı hikmet n'eydüğün bilmedi.

el-cebelü'l-Cûmîr : Bir kiçirek tağdur ki (2700) Nûh peygamber 'aleyhisselâm'ın gemisi anda çıkıdı karar idindi.

el-cebelü'l-Cârî : Bir tağdur, Zengubâr denizinde. Ol tağın eni dört fersengdur. Dahı anda çok ağaçlar bitmişdür. Ve dahı kuşlar ve cânavarlar vardır. Ve her kaçan ki bahâr olsa; ol tağ deniz içinde yürür, dört ferseng gider, bu cezirenin katına gelür ki âdemi vardır. Kaçan ki (2705) ol cezireye ki varsa, degse ol halk gelürler, ol tağdan odun cem' iderler ve keserler,

51 "ayağı" kelimesi اباضي şeklinde yazılmıştır.

52 "dahı" kelimesi mukarrer yazılmıştır.

evlerine iledürler ve sayd iderler ve yemişler devşürürler ol tağdan. Çunkim bahâr geçse; ol tağları döner yirine gider, yine bahâra degin durur.

hikâyet

Eydürler ki : ' Bu cezireden bir kişi ol tağdan odun cem' itmege varmış. Nâ-gâh tağın gidecek [93-b] (2710) vaktiyiymiş, gitmiş ol kişi dağı anda kalmış, tâ kim almış gitmiş. Bir hikâyet-i nâdirdür. Eydürler ki : " Ol tağ degil dır. Belki yengeçdür ki ol şuda yurur". Hağ te'âlâ celle celâluhu kâdirdür, bunun gibi işlere ki niçe dilerse eyle eydür. Hâriş-i Vedhûres (?) ve Hûvîres iki tağdur, Ermeniyye'de ki ağa " tağ-ı Yögürd" dirler. Biri yücedür ve birisi alçağdur. Ve dağı 'Acem (2715) pâdişâhlarınun anda gozleri vardır. Kubbâd ki Kebr ki 'Acem pâdişâhı idi, Belînâs'a eyitdi : ' Bir tılsım düzgil ki kimesne ayruğ ol tağa çıkmaya". Hem eyle düzdi ki kimesne ağa çıkamaz oldı.

cebelü'l-Hadîd : Bir tağdur pülâd-ı Hind'de ki andan kızıl demur çıkarurlar. Şol oda kazmış gibi. Likin gâyetde düşvârlığıla hâşıl iderler. ol demürden (2720) kılıç düzerler. Kaçan ki ol kılıcıla bir âdem çalsalar, kanı çıkmaz. Şanasın ki tağlanmışdur.

hikâyet

Dumâvend bir tağdur yüce, Rey vilâyetinde ki anuğ depesinden kar eksik olmaz ve anda hiç nesne bitmez, ve dağı anda cânavarlar olmaz. Zîrâ ki; şuv dağı yokdur, dağı anuğ depesi yüz fersengdur, görünür. Ve dağı dibinden bir yaramaz şu akar. Ve dağı [94-a] (2725) anda da'im yiller olur.

hikâyet

Dahhâk-i Yebûresb bir zâlim pâdişâh idi. Yidügi âdem etiydi. Hağ te'âlâ 'azze şânühü Efridûn'ı musallat eyledi, tâ ki anı dutdı zincîre çekdi. İsfihân katında bir tağa bağladı. Geldi zencirden kurtıldı. Zîrâ ki; hikmetle bağlamışdı. Bu haber çün İfridûn'a irişdi, yine geldi Erven[d]'den irişdi. Demâvend tağında dağı dutdı. (2730) Anı ol tağda bir kuyu içinde habs eyledi. Dağı ol kuyuyu Ermâyil dirlerdi, bir kişiye ısmarladı. Dağı buyurdi ki; ağa günde iki âdem beynisi vireler. Bunun üzerine bir niçe zamân geçdi. Ermâyil bu işe peşimân oldı. Vardı, günde buğa iki koyun beynisi virdi. Ol esirler ki vardı, âzâd eyledi. Otuz yıla degin böyle itdi. Bu haber (2735) İfridûn'a irişdi Gâyetde begendi, armağanıla tâc ı zerrîn virbidi. Ol vilâyeti ağa virdi. Zehûn bir tağdur, ma'rûf Hindüstân'da. 'Âlemde andan yüksek tağ yokdur. Anuğ üzerinde yıldırım şakır, Âdem peygamberüñ kademi âsârı vardır. Ve her kademi seksen arışdır Dâ'im anuğ üzerinde yıldırım şakır, gice ve gündüz bulutsız. Ra'd ol yıldırım ki [94-b] (2740) görünür. Yâkût şavkıdur ki anuğ

uzerinedir, kimse üzerine çıkmaz. Ve her gün anda yağmur yağar, tâ ki anda Âdem'un kademgâhlarının tozunu yuya. Ve dahı ol yağmurdan 'azim siller akar, andağı denize dokulur, yâkütler getürür. Ol denize gâvvâslar girurler, çıkarırlar.

cebel-i Sûn ve Sehûm : Sûn ve Sehûm iki tağdur, Kuhistân da. Anda 'acâyib şüretler (2745) yazmışlardır ve hûb nakışlar eylemişlerdir. Anları yazduran Kisrâ'dur. Kisrâ bir vezîrdur, anı yazan Ferhâd dur.

Cebel : Bir mübârek tağdur, Muşıl hudûdında. Eydürler ki : " Nüh peygamberin 'aleyhisselâm gemisi ol tağa düşdi. Anda bildi ki; su azalmış, ol tağa kıldı".

cebel-i 'Azîm : Bir 'azîm tağdur, Erdebil'de. Dâ'im andan kar eksik olmaz ve harâblıktur. (2750) Hiç andan bir menfa'at tutmazlar.

cebel-i Yemen : Bir tağdur, Yemen de. Ve anın üzerinde bir delik vardır. Her kimse ki ol deliğe girse, çıksa helâk-zâdedür. Ve her kimse kim haram-zâde olsa; ol deliğe gelicek, tar olur. Ne kadar kiçicek olursa, şıgmaz vakt olur ki deluk bitişir.

cebel-i Şîra : Bir tağdur ki Şan'a'da. Çün Ramazân ayını goreler; ol tağın başında [95-a] (2755) od yandururlar ki anı göricek, Muhlâk tağında dahı yandururlar. Ve andan sonra Mekârim tağında yandururlar ve andan Kurâb tağında yandururlar. Tarfetül-'ayn içre yüz ferseng yire haber varur.

cebel-i Ebvâb-ı Encümîn : Bir tağdur. Şîn denizinin ortasından yukarı çıkıdırur. Hiç kimesne aña varup çıkmaz. Ve dahı hiç çâre bulmadı. İllâ bir kişi kendüzin yuz (2760) biğ dürlü hile ile ol tağa bıraktı. Anda bir 'azîm kaşır gördi ve dahı hûb böstânlar gördi, ve dahı bir 'azîm yuce kubbe gördi. Ol kubbenin içine girdi: İki 'azîm sinle gördi. Niçe ki cehd itdi ki dahı yukarı çıka, çıkamadı andan girü döndi. Tûr-ı Sînâ bir tağdur, hudûd-ı Mısır da Tih yazısıyla Kulzım arasındadır. Ve dahı ol (2765) tağdan Fir'avn şişeleri getürurler. Ve ol 'azîm mübârek tağdur ve hem ma'mûrdur. Hâk celle ve 'alâ Mūsâ 'aleyhisselâma Tevrât'ı ol tağda virdi. Dahı Hâk te'âlâ 'azze şâmuhu Cebra'il'e eyitdi ki : " Ol tağı yirinden gotürdi. Benî Isrâ'il kavminin başı üzre tutdı, tâ imân getürdiler", eydürler : " Ol tağ ki Hâk te'âlâ'ya sende itdi, Tûr-ı Sînâ tağıydı". Ve dahı [95-b] (2770) bu tağın altı biğ altı yüz tağlardan ayağı vardır. Ve dahı bunun depesinde bir kenîsâ vardır. Kenîse-i Mūsâ" dirler : Direkleri mermerdür, kapuları bakırdur ve dahı demürdür ve sakfı şanavber ağacıdır, ve ustı kurşunlanmışdır. Hiç âferide anın içinde yatamaz ve illâ yatamı taşra bırağurlar. Ve dahı bu tağın çevresinde altı biğ deyir vardır. Mısır'dan harâc alırlar. Ve her gün (2775) anda râhib olur.

Eksiksiz ol kelisâyi ma'mûr dutarlar, dort yağadan gelürler. Anda du'â ve tazarru' iderler.

Tahmâ : Bir tağdur, Hâzremevt'de ki anuğ depesinde bir kılıç vardır ki hiç kimesne alınamaz andan. Ol kılıçda bir yazı vardır, hiç kimesne okıyamaz. Ve her kimse ki ol kılıcı almağa kaşd itse, dört yağadan taş atarlar. Çün yine (2780) yirine kıoya, taş gelmez. Tağı bilir ki ol tılsımdur ve yehûzendur (?)

cebelü't-Tuyûr : Bir tağdur, Rûmiyye'de ki ol tağuş üzerinde bir künbed yapmışlardır. Ol künbeduğ bir kiçicek deluği vardır. Yılda bir kez kuşların anda bayramı olur. Ol bayram guni olıcak, anda hezârân hezâr kuşlar cem' olur. Her birisi başlarını ol delüğe şokarlar. Na-gâh [96-a] (2785) birisi başını ol dilüğe şokar, dahı kışar. Ol kanatların kaçır, dahı çağırur, dahı ol kamusu kaçırarlar. Ve ol güne " Sa'âdeteyn' dirler ve ol başı kışılan kuşa " "Berkin" dirler.

cebel-i Tartânî : Bir tağdur, Hind deryâsında ki; anuğ çevresinde üç bin köprü⁵³ vardır ki her birisi ol tağdan akan şunuğ üzerindedur. Ve dahı ol tağuş yakınında bin üç yüz (2790) yetmiş tağ vardır ki anlardan kıızıl yâkût ve gök yâkût getirürler. Ve Hindüstân'da bundan 'acâyibler yokdur, nesneler ki bir tağda üç bin ırmağ aça.

el-'ayn 'Akik-i Kassâs : Bir tağdur, Yemen'de ki andan 'akik kıazarlar. Her bir pâre 'akik yigirmi batman artuğ olur. Dahı 'akik taşını güneşe kıorlar ve tenevvüre kıorlar ki; deve kığıla yapılmış ola, tâ ki od aña (2795) kâr kıılmaya ve hûb kıızıl muhkem ola. Od eşer itmese anı yüzükler düzerler. Peyğamber 'aleyhisselâm dimişdür ki :

تخامو ببال عقیق فاته
بدهب ال هم من ال مله

Ya'nî : ' Yüzük idürüz 'akikden ki ol guşşayı giderür, goğulden".

cebelü'l-Cennim : Ya'nî; kömür tağıdur. Bir kara tağdur. Andan taşlar kıazarlar, dahı yandururlar. Uç yükin bir akçaya virürler. Her kıaçan ki [96-b] (2800) yansa; yandukdan sonra anuğla elin yurlar, ak eyler.

Kaysûr cebeli : Bir tağdur (2801) kim Hind denizinde ki andan kâfür getirürler. Dahı anda bir cânavar vardır, hiç kimesne anda varıamaz ki ol cânavaruğ âvâzından cânavarlar ölür. Dahı ol nâhiyede bir balık olur, kıaçan ki şudan kııkarsalar fi'l hâl taş [olur]. Ve ol tağuş düz yirlerinde bir kıavm vardır. Kenduler burunların (2805) delerler demur halka geçürürler.

53 "köprü" kelimesi metinde کمر و şeklinde yazılmıştır.

cebelü'l-Yemûn : Bir tağdur, Ündülüs vilâyetindedir ki ol tağda bir peleng şüreti duzmışlardır. Ol tağın kankı taşın ki sindursalar; içinde bir peleng şüreti bulunur, munakkaş.

cebel-i Vakvâk : Bir tağdur. Altın ma'denleri vardur anda ve melâ'ikeler yiridir. Ol vilâyetde uvağ altın çokdur ki mihlan, altundan duzerler.

el bâbü's-sâliḡ fi 'acā'ibi'l aḥcâri vel cevâhiri

فوله تعالى

ثم فست قلبكم من بعد ذلك فهي كل حجارة او اشد

نسونا وان من ال حجارة لما بنصر

خرج ال ماءه ال اهار و اما منها لما ينقى منه في

(2810) Haḡ te'ālā buyurur ki : " Taşları yaratdum. Andan ırmaqlar revân olur". Ba'zısı dahı oldur ki yararlar, andan şıv revân olur. Kâfirlerün gönli [97-a] ol taşdan dahı katıdur ki 'ibret almaz.

hacerü'l-elmâs : Bir taşdur kim hiç taşlar anı şınduramaz. Kamu taşları ol şındurur. Meger kim anı kurşun şındura. İmdi bundan bilmek gerek ki; hiçbir kuvvetli nesne (2815) yokdur, illâ ki Haḡ te'ālâ celle celâlühu aḡa bir za'ifi mustevlî ve musallaḡ eylemişdür. Ve ma'din i elmâs karâulıkdadır. Tabî'atı serd ü huşkdur. Dördünci derecedur. Eger elmâsı aḡzına alalar, kamu dişleri dökê. Zîrâ ki; Haḡ te'ālâ 'azze şânühü anda hâşiyyeti komışdur. Dirler ki : Elmâs bir kuyu içindedir ki bir 'azamethu yılan ol kuyunun aḡzı ustinde yatar. Her cânavar ki ol (2820) yılanı gorse elbetde olur. Fi'l-hâl İskender karâulıḡa giricek, ol hâli muşâhede eyledi. Dahı buyurdı ki; bir âyine düzdiler, dahı kuyunun katında bir aḡaç üstinde dikeḡodılar. Nâ-gâh ol yılan âyineye nazar itdi, kenduzin gordi. Ol sebebden kendü dahı öldi. Bu hileyile İskender ol kuyudan mübâlaḡa elmâs aldı, bu aydınlıḡa getirdi. Bu zamânda bulınan (2825) anuḡ baḡiyyesidür ki İskender çıkardı'. Eydürler ki: ' Elmâsı keçi kanıla butaḡa içine koyıcaḡ, erir. Ve dahı elmâsuḡ pâreleri dâ'im museddes [97-b] olur'. Ve ba'zılar eydürler ki : " Hindüstân'da bir tağdur ki aḡa "Elmâs taḡı" dirler. Aḡa kimse çıkamaya. "Taḡ-ı lîmû" da dirler. Eti mancı[m]ḡa ururlar, atarlar; ol taḡın üstüne düşer. Ol ete elmâs (2830) yapışur. Ol eti sonra kerkesler alurlar, aḡaḡa indürurler, yirler. Dahı elmâs pâreleri düşer. Varurlar, anı isterler, bulurlar.

hacerü'l-ishâl : Bir taşdur, Taberistân da. Ol taş sürterler, ishâl ider. Büsed; bir taşdur ki denizde olur, kıvıll olur, kara olur, aḡ olur. Tabî'atı sovuḡdur, kâbızdur. Anı döḡerler, dürtünürler, ve dahı (2835) cerâḡatlara baḡlarlar. Ve eger göze çekseler; kuvvet bulur ve eger şarâba kıysalar; gönli kuvvet ider ve rûşen ider. İmdi bu taşlara denizin dibinde biter, ol aḡ olur,

Her kaçan kim şudan çıkırsa; kızıl olur. Havâ dokınmağla katı olur, taş gibi olur. Ol taşı altına berâber satılır. İskender eydür : ' Her ki busedi kendüyle (2840) bile dutsa nıkrîsden emîn ola ve gidere şar'ı, sâkin ide".

hacer-i ezher : Bir taşdur. Birkaç dürlü olur. Cümlesindedur dehene-i frengi (?). [98-a] Ve birisi dahı oldur ki; yılanın eşsesinde bulurlar. Eger yılanı päre päre eyleseler; ölmez, tâ ol taş anın eşsesinden yarup çıkarmayınca. Ol taş gâyetde kıymetludur. Ol taşın şerbeti tamarlardan zehri (2845) çeker çıkarur. Pâdisâhlar anı ta'âmlarının ustinde korlar. Eger ol ta'âmda zehr olsa ol taş derler, haşûd dirler. Ba'zılar ol " Ejderhâ boynuzıdır" dirler. Hem andan dostlara bıçak düzerler. Bu söz düstürdür.

hacer-i bedahş : Bu dahı bir nefis cevherdür. Ma'deni anın masrık taşlarında olur. Ol taşlara varurlar, yirleri (2850) kazup isterler. Büyük päre ve küçük päre bulurlar. Ol taşlarda ol vilâyetin pâdisâhı kişiler komışdur ki anı şaklarlar.

hacer-i biçâde : Bu dahı bir dürlü taşdur, cevâhirden. Rengi kıızıdır ve kıymeti (2853) bedahş kıymetinden eksukrekdür. Tabi'atı germ ü huşkdür. Ma'deni masrık (2854) taşlarındadır.

el-cemest Bir cevherdür ki anın rengi kıızıllığla aklık (2855) arasında dur. Anın hâsiyyeti oldır kim; eger andan bir kadeh düzseler ve ol kadehden sarâb içseler, mest olmaya. Ve eger cemestün [98-b] pärelerini dahı kadehe koysalar; hem-çünan ne kadar içerse, hergiz mest olmaya. Ve eger yasdık altına korlarısa, hoş düşler göreler. Her kimse ki cemestden yüzük kaşı duze, dahı anda bir er şüretin nakış (2860) ide ki bir elinde sünu ve bir elinde kalkan dutmuş ola, başında kulâhı dahı ola, yüzük kaşını bir altın halkaya bertide. Ve bundan sonra kankı cenge varursa zafer bula, muzaffer ola. Bu yüzigi seşenbe günü düzdure ki ay ol gunde Minih'e nâzır ola. Ve şöyle gerek ki hiç kimsede bu yüzük olmaya, kelbden hazer eyleye. Ol meşinden (2865) ve derisintün dahı yanına yakın gelmeye.

ceza : Bir cevherdür, ecnâs-ı muhtelif üzerine. Ak ve 'ud-ı muhattat olur, munakkaş ve menkût olur. Ve Habeshî ve Farsî ve Gazevânî ve 'aseli ve 'udi ve bakırî olur. Kamusından eyusi bakırîdur ki yüzük olur. Ve yüz dinâr getirir ve Gazevânîsi şol miqdâr olur kim andan tebsiler düzerler. Eger ceza'ı hâmile (2870) hatun kişiye bağlayup geturse; fi'l-hâl toğıra. Ceza'ın çoğı Yemen'de ve Hindustân'da olur. Haceru'l-mâ'il yehüd (?) taşlar 'âlemde çokdur. [99-a] Lâkin:

hacer-i yehüd : Bir taşdur kim niçe fındık denli. Ya'nî muhattatdur. Uzun uzun yazuları var, taşda biter zeytün gibi. Ve dahı cühüdler kaçan kim

ellerine alsalar; ol taş gibi yir kıkar. Ve dahı anı diirtumurler. (2875) Ve hem içerler. Anuğ şerbeti bir dānekdür. Ādemimüñ kavuğundan taşı giderür, anı eyler. Anuğ ma'deni Tarabulūs taşlarında olur.

hacer-i yerekān : Bir taşdır kim kırığuñ yuvasında bulurlar. Her kimse kim yerekān olsa; ol taşı kendiye bağlaya, yerekān gide. Eger bir kişi dilese ki ol yerekān taşın ala geture, kırığucuñ yavrusını za'firāna (2880) boyaya; kırığuc yuvasında anı gorür. Yerekān oldu şanur. Yavrusına varur. Yerekān taşın getirür, yavrusimüñ eline bırağur. İskender eydur : " Kırığucuñ karnında iki taş bulurlar : Birisi kıızıl ve birisi ak. Ağı şar' hasteligine fā'ide ider". Ve dahı kerkes yuvasında bir taş olur : Bir nice kōz denlu. Kankı yüklü 'avrata ki bağlayalar, yükini (2885) fi'l-hāl bırağa. Bu taşlar ki 'azizdür bulunmaz, illā pādışāhlar katında. Ve dahı eydürler ki " Tavşancıl yumurtada siñi büyük olur. Yumurdladuğı [99-b] vākit key zahmetile yumurtlar. Yumurtlamağa gelicek; katı katı inler, ceza' ve feza' ider. Erkegi bunun zārisini görür; dahı varur, ol taşı getirür, dişiniñ oğine bırağur. Fi'l-hāl yumurtlar. (2890) Bu nesne dahı 'aceb degildir. Zira ki; kahrubāh bilmez misin ki çöpi kıpar, mıknaṭis demüri cezb ider. Eger bir taş dahı oğlançık çekerse 'aceb degildir.

hacerü'l-kay : Bir taşdır, Mısır'da. Her kimse ki eline alsa; kışar. Her kıpan ki elinden kıosa; kışmaz olur. Bir taş dahı vardır, maşrıķ hudūdında. Vakti ki anı sirkeye bıraksa; (2895) balık gibi yürür. Hurma çekirdegince dur ancak.

hacer-i bāğiz : Mısırdā bir taş vardır. Ağa ' Bāğizü'l-hāl dirler. Eger sirkeye bıraksalar, sirkeden taşra şıçırar. Sebebin Allahu te'ālā bilir.

hacer-i henc : Bir yaşıllı taşdır. Maşrıķ tağında bulunur. Ta'mı anuğ şirindir. Goz tütüyāsına kıoyarlar, aklığı gözden giderür. Ve bir durlü dahı (2900) vardır ki, gozi görmez eyler. Ağa "dehenc-i firengi (?)" dirler. Eger dehenc (?) döküp yumuşak eyleseler; ayrına kıatarlar, dahı iki arpa denlu dahı [100-a] yılan zahmına uralar, zehri kendüye çeker, sağ olur.

الله

اعلم ذهب

Ya'nı; altun ki aşlı anuğ taşlardandır. Dahı cevher-i 'azizdür. Oda kıatlanur, eksiltmez. Eger ağızına alalar, ağız kıokusun (2905) hūb eyler. Eger mül eyleseler altundan göze nesne çekmege, nūrın ziyāde ider. Dahı altundan yüzük goñle kıuvvet virür. Eger altunı hāl ideler, ma'cūna kıatarlar; goñli muḳavvı olur ve dahı vesveseyi giderür. Eger kıulağı altun kıüpe ile deleler, ol delük ayrıñık bitmez. Altunı sürme idüp göze çekerlerse, nūrını arturur.

ma'den-i zer : (2910) Zer çokdur, Yemen hudûdında bir şehir vardır anda. Ağa 'Gâna" dirler. Her şabâh ol kavm evlerin supururler. Ol supurindi toprağın oda yakup eridürler, dahı andan altun hâsıl olur. Bir dinâr bir dânik olur, bunların i'tibârınca. Ma'den-i zer : Hind'de bir şehir var: "Keles" dirler. Altun ma'denidir. Gice olıcak, tağlarında (2915) altunun tamarları yıldırar. Gice varurlar, ağa yaş balçık ururlar. Tâ gündüz varup anı bulup kazarlar, alurlar. Ma'den-i zer : Zengibâr'da [100-b] bir cezîre vardır kim anda altun biter, şıgır dili gibi. Dahı ol cezîrede yırtıcı hayvânlar vardır, âdemîyi yirler. Ve yolu anuñ hatârludur ve oñinde bir girdâb vardır. Cezîrede peleng çok olur. Peleng derisin geyerler. (2920) Ma'den-i zer : Türkistân'da çeşme-i İdrîsî ki yirden çıkar. Çunki ol şu çeşmesinin kenârında döker, taş olur, kıpkızıl olur. Ol taş ve eridürler, altun hâsıl olur. Bil ki; altun bir yirde hâsıl olur ki; kibrît buhârı zibâk buhârı berâber, ola birbirine karışa, dahı tabh bula, dahı andan şoğra ağa burûdet irişe, (2925) dahı mün'akid ola. Altun olur.

er-raşâs : Ya'nî; kal'ı bir yirden getirurler ki ağa "Âkile" dirler. Ol yir Hindistân'dadır. Ammâ kurşun çok yirlerde olur.

hacer-i zihâm Ya'nî; bir taşdır, ak yumuşak. Andan direkler duzerler ve binâlar yaparlar.

ez-zâ

zümürüt : Bir cevherdür ki bir nice dürlü olur ki; neftî ve reyhânî ve şâbûnî olur. Ekser zümrud şınık olur. Ma'deni (2930) masnık tağlarındadır. Ol yirde ki zümrud ola, anda altun ma'deni olur. Zehrûñ tiryâk[ı]dur. Şerbeti iki arpa mîk'dandır. Ayran içinde [101-a] ezerler, zehir içmişe vinürler, ol zehri sidüğe bile çıkardur. Ba'z eydürler ki : ' Ef'î yılanuñ gözi zümürde düş olsa, kör olur'.

hikâyet

Bir pâdişâhdan işitdüm, eyitdi ki : " Bu söz yalandur. Zîrâ ki; (2935) ben bu gun bu yuzuk kaşım bir yılanuñ gözine sürdüm, hiç eser itmedi. Ben ol pâdişâha eyitdüm kim : ' Meger ol yılan ef'î degildür', eyitdi ki : ' Ef'î yılan niçesi olur?', eyitdim kim : " Anuñ gozleri uzun olur. Bir mü'azzimi okuyuz, tâ ki bir ef'î geture". Vardılar, eyle itdiler, tâ ki ol ef'î gozine zümrud sürdiler. Fi'l-hâl gözi şuv olup aşağı (2940) tamdı. Zümruduñ ma'deni karañulıkdadır. Zümrüdi İskender çıkardı. Şimdi bu zamânda anuñ bâkiyyesidir. Ba'zilar eydür : ' Zümrud Mısır vilâyetinde bir şehirde olur, Kabaî iderler".

cevher-i zeberced : Bu hemân yine zumruddur. Zeberced şol cevâhire eydürler ki birbirine karışmış ola.

cevher-i zûcâc : Ya'nî; sırça bir cevherdur, latîf ki çakmak taşından düzerler. Eyüregi şişenü (2945) zûcâc ı fir'avnidur ki Mısır'dan getirürler. Bu şişe bir mu'tî' şişedür, cevherdur ki dürlü rengleri kabûl ider. Eger göyinmiş şişeyi bakıra katup [101-b] eritseler; şişe kıızıl olur, şol la'l gibi. Ve eger kal'ı katup eritseler, azrak olur. Ve hiç cevâhir şuya döymez, illâ ki şişe döyer. İskender diledi ki deniz içinde menâre yapa. Her dürlü taşı ve cevâhiri şu içine (2950) kodı, beş yıl durdı. Andan sonra çıkardı. Gördi kim; cemî'i taşlar ve cevâhir çurimege başlamış, şişe durur artuğu çürümemiş. Pes böyle olsa, menâreyi denizde şişeden bünyâd itdi.

cevher-i zîbak : Ya'nî; cevher-i jivedür. Hem aña "sindik" dahı dirler, buña "ummu'l-ecsâd" dahı dirler, ya'nî tenler anası. Bil ki; jivenün ba'zısı ma'dinden getirürler. (2955) Ve ba'zısı oldur ki; taşdan düzerler. Odıla jivenün dutüni âdemi meflûc ider. Ve ba'zısı oldur kim gozi kulağı harâb ider. Zîrâ ki; zehr-i kâtıldur. Yılan jiveyi göricek, kaçar ve koz kokusundan. Eger her altun gümüş toprağa karışsa; anı emînler alurlar, dahı jiveyile hâşıl iderler. Zîrâ ki; jive altun, gümüş kenduye çeker. Hâk te'âlâ celle celâlihü yir (2960) içinde muhtelif buhârlar yaratmışdur : Bir dürlüsü mâ'idur, ya'nî şuyıla havâdandur. Ve bir dürlüsü duhânîdur, ya'nî havâyıla düündendur. Ve bu iki [102-a] buhâr ve katı olur ki birbirine karışur, dahı andan dürlü cevâhir peydâ olur. Ve ba'zısı dahı şu olur akar. Ve ol cevâhiriñ dahı ba'zısı taş gibi katı olur. Şöyle ki : Kehrübâr ve lâjive[r]d gibi ve 'akîk ve la'l. Ve ba'zısı (2965) donar, şu gibi olur. Şöyle ki : Neft ve bakır ve jive ve mûmiyâ. bunların sınırını Allahu te'âlâ bilür.

cevher-i zîrnîh : Zernîh; meşhûrdur ki şaru taşdur ki anı reng iderler ve hem zîbakla anı kimyâ işine sürerler. Eger bir pâre zernîhden etile bışureler; fi'l hâl eti ezer eridur. Zîrâ ki; zehr-i kâtıldur.

zâc : Ol taşdur ki anuñla murekkeb düzerler. Ve eger (2970) zâcî bir yumurtaya yazsalar, dahı bir pâre ütseler, kabını soyınca ol yazı fi'l-hâl okına, zâhir ola. Zâc hâşıl olduğına sebep oldur ki; güneşün harâreti yire mustevlî olur, dahı yiri goyındırur, anuñ üzerinden şu geçer, dahı tonar, zâcî olur. Ve eger güneş taşa; irişe anı dahı goyındırur. Vakti ki anuñ dahı üzerine şuv uğrasa, ol dahı nişâdur (2975) olur.

sünpâre : Ya'nî; sünpâre bir katı taşdur elmâs gibi. Bu sünpâre dahı iki dürlüdür : Ba'zısı aşlî, ba'zısı 'amelîdur. Kamu taşları bu yonar. [102-b] Ve illâ hiç taş buña eser itmez. Belinâs eydür : ' Her kimse ki yek-şenbe gün

ay esed burcındayiken güneşe baka, bu taşdan bir yüzük kazdırsa ki anda bir er kişi şüretin ideler ki örü tırmış ola ve iki (2980) elini açmış ola ve erkâmını egmiş ola şol selâm virur kişi gibi, ve dahı bir elinde çomak ola ve bir elinde kalkan ola ve ayağı altında ejderhâ ola, ve dahı bu sıfatlu kaşı altun yüzuge berkideler, dahı ol yüzugi getüreler cemî'i göñüllerde mañbûb ola". Seyyârenuñ tabî'atı serd u huşkdır. Dördünci derecede zehr-i kâtildür, ve dahı katıdır. (2985) Zırâ ki; elmâs kuruşunla şınur, sünpâre şınmaz, ve dahı sünpâre şınmaz. Ve dahı sünpâreyi ufağ dögeler ve zamğı cereb yağı ile erideler, dahı sünpâre ile yoğuralar ve anı çarh düzeler; dukeli nesneyi bileye. **şüb** : Ya'ni; kuruşun dahı bir cevherdur ki taşdan alurlar. Elmâsı bundan gayrı nesne şınmaz. Eger kuruşunı gâyetde göyindireler, (2990) isfidâc olur. Eger isfidâcı göyindireler, pirinc ola. Eger kuruşunı yaşrak yirde qorlarsa; perverde olur, artar. **Şâdef [103-a]** Kiş bahrinde ve 'Ummân da olur. Bahâr olcağ şu yuzine çıkar, ağzın açar, bir niçe katre yağmur düşer, dahı yine denize iner. Yedi gün deniz dibinde durur. Yedi günden sonra güneş toğmadın ol deniz yuzine (2995) gelür. Dahı şabâ yilini ki aña " Nesim" dirler, anı kenduye çeker, tâ gün issi olunca. Gün issi olcağ giru deniz dibine iner. tâ kendu vaktine degin. Kendü vakti olcağ giru deniz yuzine çıkar, tâ güneş batıcak. Yine deniz dibine inerler, tâ kırk güne degin böyle iderler, tâ ol katreler şabâ yeliyle perverde ola. Kırk gün tamâm olcağ ol (3000) katreler şâdefleruñ kuruşağında toğar, incü olur. Dahı andan ayrık deniz yuzine gelmezler, ol kuruşaklarında kâni' olurlar. Ve şâdefleruñ rengi dahı incü rengi gibidür. Gâvvâşlar şâdefi dutıcak, gâyetde zahmet çeker çıkarmasında. Zırâ ki; ağzını, burnını muhkem bağlamışlar. Çünkü gâvvâş şudan taşra çıkar, bi-huş olur. (3005) Fi'l-hâl şâdefi biryân eylerler, dahı aña yidürürler, tâ kim 'aklı kenduye gelür hoş olur.

el-talık : Bir ak taşdur, anı gumişe benzer incü [103-b] rengine. Dahı katı olur, od hiç eser eylemez. Şöyle ki; andan artuk nesneye kâr itdügi gibi. Ammâ eski sirkeye kosalar, hanîr olur. Eger buz ve kar içse; bıraksalar erir, ak süd gibi olur. Pes (3010) bir 'aceb nesnedir ki gözile görmeseler, 'akıl kabûl itmeyeydi.

el-aynû'l-'akik : Bir kıvıll bir ak taşdur ki Ben hudûdında olur. Eger yüzük düzseler, göñulden guşsa giderür. Şöyle ki; Peyğamber buyurmuşdur:

نختبر بال عقيق
ف انه يذهب ال هم من ال قلوب

Ya'nı : " Yüzük idenüñ 'aķıkından ki göğulden gıssaları giderür . Eydürler ki : Gazâda bir kişinüñ elini (3015) buldılar. Peyğamber 'aleyhisselam anıñcun eyitdi ki :

لو تختم بل عقيق

لما نعلم

Ya'nı : " 'Aķıkden yüzük idinseydi, hiç kesilmezdi" .

fizürec : Fizürec; bir cevherdur muferrih. Her ki şabâh aña nazar ide göñlinüñ aydınlığı arta. Eger ma'cün iderlerse, zehrüñ zararın defi' ide. Eger sirmeye katarlarsa, goz nûrın artırur. Hükemâ (3020) eyitmişlerdur ki : " Eger yüzük kaşı düzseler ki anda bir 'avrat şüreti düzeler ki saçları uzun ola, iki oğlan kucağında, dañı bir gümüş yüzüğe [104-a] herkide, dañı kendüde bile göture; hiç sihir aña eser itmeye' .

fıdâ : Gümüş; dañı bir cevherdur, altundan aşığa cemi'i hâsiyyetinde. Aşlı gümüşüñ buhâr-ı zıbakîdur ki buhâr-ı kibrîtiyye gâlib ola, miqdârda ve hem keyfiyyetde. (3025) Dañı andan şoğra şovuk irişür, dañı mun'akid olur. Ol vakt gümüş olur, toprak arasında. Gümüşüñ ma'deni çokdur. Lâkin eyusi mağribde olur.

pülâd : Pülâduñ aşlı hükemâ kavlince buhâr-ı zıbakî ve buhâr-ı kibrîtden olur. Ki karışmış ola toprağa, andan şoğra mun'akid ola. Ol vakt pülâd olur. Eyu ma'deni Hindustân'da ve Yemen'de olur. (3030) (عجب) Hind vilâyetinde bir demur olur, andan bıçak düzerler. Anı bir cânavara urcağ öldürür, kan çıkmaz. Ve eger andan demren düzseler, dañı bir ağaca ursalar, ol ağaca od düşer. Ve dañı demürleri kendiye çeker. Ve dañı od şı'lesi gibi yalınlanır. Ve anı berâber altuna virürler. Melik Nehirec'üñ Hind'de bir kılıcı vardı, ol demürden od gibi yanardı. (3035) Ve pülâd anda az olur. Ol vilâyetden çıkamaz, bâzırgânlar ururlar. Çün zamân ters içinde gömerler. Ol ki cevher-i hâkîdür. Hadid ol ki [104-b] şâfidür müşebbak kalur. Yine bir dañı eridürler aña " Pelâlek" dirler.

n'cûbe

Belinâs eydür : " Eger bir bahş pülâd ve bir bahş bakır ve iki bahş altın bu kamusun erideler, dañı andan bir yüzük düzeler ki (3040) anuñ kaşı üstinde bir 'akreb şüreti düzele,r dañı ol 'akrebüñ başı üzerinde iş bu kelimeyi bu sıfatı uzre yazı.

ب اسم الاله اسم

Kim ki bu yüzugi 'akreb zahmuna ura, zahmetin sâkin kıla. Bil ki; bir gâliz cevherdur, demür. Lâkin kâbil-i cilâdur. Eger demürden âyine düzeler bir top gibi, anuñ daşrası âdemüñ yüzün bir dınağ (3045) denli gosterür. Şüreti ne

ka'dar mak olursa, kiçirek gösterür. Ve içerişi yuzi bir ka'kan denli gösterür. Ve eger anu' içine panbu' koyarlarsa, da'ı güneşe dutarlarsa, fi'l-hal ol panbu' od dutar.

el-kaf

kehrübär : Bir zam'g'dur. Ağa'çdan ha'sıl olur. Çünki kurısa a'ja ' Seyyidül kebârit" dirler, ya'nî; kibritlerü' (3050) ulu'sı demek olur. Zira ki; odı tiz dutar. Ve eger alalar bir nesneye sureler, ta ki ışı gibi ola.

hikâyet

Çünki İskender 'âlemi [105-a] dutdı. Hind'de bir pâdişâh vardı. Anu' vilâyetine ka'sd itdi. Ol pâdişâhu' adı "Keyd idi. İskender'e ilçiler virbidi ki: ' Benüm memleketume ka'sd itme ki ben bir ka'tı 'acâyib nesne vireyim". İskender anu' (3055) sözini kabûl eyledi. Ol da'ı vardı İskender'e bir ka'deh virbidi ki andan ne ka'dar şu içseler eksilmez, dukenmez ve eger içindeki dükense fi'l-hal yine tolardı. İskender bunun sebebini bir hakime şordı. İskender eydür : " Elbette bilmek gerek", ol hakim eydür : ' Bu ka'deh[i] bir cevherden düzmüşlerdür ki cezzâb-ı mâ'idür, ya'nî cezb ider suyu (3060) kendüye. Şöyle ki; mıknatıs demüri kendüye çeker ve kâhrübâr gibi kim şamanı kendüye çeker. İmdi bu ka'deh da'ı havanu' buhârlarını kendüye çeker, da'ı anu' içinde cem' olur'. İskender bu şan'atı ki 'acebledi. Belki kehrübâr götürmek yerekândan emîn ider ve karındağı oğlanı şaklar. Ve da'ı çok menfa'atı vardır. (3065) Ve da'ı bir dürlü kehrübâr da'ı vardır a'ja Senderüs dirler. Anu' ma'denî vardır Sîn ve Rûs vilâyetinde. Ve eydürler ki : " Rûs'da [105-b] bir çeşme akar. Ka'tı to'gar güherbâr olur. Gâyetde hü'b kibrit, ya'nî kibrit-i kükürdüyye " Ebül-ecsâd" dirler ve ziba'ka " Ebül-ervâh" dirler. Altun bu ikisinden olur, ve gümüş ve bakır ve demir. Ve da'ı (3070) kîmyâ 'ilminde bu ikisini isti'mâl iderler, dâ'imâ.

ma'den-i kibrit : 'Älemde çokdur. Likin Zammirim haddinde bir çeşme vardır ki andan kibrit akar ki her gice yıldı'urar, şu'lelenür. Kibriti andan getirürler. Eger kibriti bir gayrı yire iletsele, şu'lelenmez. Aşlı bu kibritü' buhârı duhândandır ki yirü' içinde çıkacak yir bulmaz ki havâya (3075) muttasıl ola. Çok müddet yirü' altında kalur. Anda çok durmakdan mün'a'kid olur, to'gar, da'ı kibrit olur. Çünki kibritü' buhârı, ya'nî tutünü bir nesneye irişse; anda ru'tübet olsa, ol ru'tübeti götürür, havâya iledür. Ol yaş nesne eger renkli olsa; rengini da'ı giderür, a'ş eyler. Bu sebebdendür ki : (3080) Her nesneye kibritü' dutünü irişe; rengini giderür, a'ş eyler. Kukurd çeşmeleri Demâvend tağında çok olur.

el-lü'lü' [106-a] Ya'nî, incü bir nâfi' nesnedür. Ve hem hûb cevherdür. Sürmeye katsalar, gozin nûnn artırur. Eger ma'cûna katsalar, gonli ferah ider ve kuvvet virür. Incünün ba'zısı şarudur. Incu dağı bir suğükdür ki oddan (3085) harâb olur. Eger şadefi un eyleyüp öliniğ üzerine saçarlarsa, ölü çurumeye. Kamu 'âlemde şadef 'ummânla gîiş bahirlerden gayrı artuk yerde olmaz. Târihiğ yüz beş yılında şadef 'Ummân denizinde[n] ürkmîş gitmiş, Kûlzum denizine varmış. Ol müddetde incu gâyet katı olmuş. Ol şadefiğ 'ummândan gitdiğiniğ sebebin Allahu te'âlâ dan gayrı (3090) bilmez. Kûlzum denizine gâvvâşlar girmezler, derin olduğıcün. Ve hem nehengler dağı çokdur bir niçe müddetden sonra yine 'ummâna geldiler. Gâvvâş 'ummâna kaçan ki girseler; ayaklarına bir nesne bağladılar, tâ ki dibine irişe, şu gotürmeye. Ve deniziğ dibi aydıundur. Şadefi görür, dağı dutar, bir nesneniğ içine birağur.

hacer-i la'î : Bu dağı bir katı cevherdür, oda katlanır. Bir dürlü dağı la'î olur ki karağılıkda aydın olur, şem'i gibi. Anuğ la'î Serendib'de olur, ancak. Serendib'üñ [106-b] nakdi la'îdür, almak virmek anuğladur. Ve altunun rağbeti az olur anda, gümüş menziline dur. Ol nûr viren la'li şunuğ şıgırı çıkarur, denizden. Gice olıcak; ağızına alur çıkar, denizden taşra kor. Anuğ aydınına (3100) otlar. Ol vilâyetiğ kavmı da'im anı gozedürler. İttifâk, düşüp göricek varurlar, bu tarîkile anuğ üzerine kızıl balçık ururlar, tâ ki nûr örtile. Dağı ol cânavarı dutalar, yâhüd kaçā gide, bunlara zahmet itmeye. Ol balçıkdan artuk nesne anuğ nûrını örtmez. La'îüñ hâssası oldur kim; ağız ne açlık şusızlığı kandurur. La'î Zahven tağından (3105) dağı getirürler.

hacer-i lâjiverd : Lâjverd bir cevherdür. Maşrıq tağılarından getirürler. İki tağıdur : Birinuğ adı Bedehşân'dur ve birinuğ adı Cerem'dür, lâciverdi andan getirürler. Eger lâciverdi oda koşalar, eriyüp su gibi olur. Eger bir ayrık cevheri oda koşalar, kuru olur. Lâciverdi koyıcak nerim olur. Ve lâciverd altını kendüye (3110) çeker. Ve hemîşe altını anuğcün anuğ üzerine bâzlar ki taşdan toprakdan kendüye çeker. Lâciverdiñ hâssası oldurur kişiyē ki : [107-a] Korkmış ola, biraz ağı lâjiverdi vireler; göñline varur korkusı giderür.

el-mîm

mıknâtis : Bir taşdır ki demüri kendüye çeker. 'Ameli tamām şol vakt⁵⁴ olur ki : Dağı demur bir batman ola demuri (3115) bakır tepsiniğ ardından kendüye çeker, ve dağı demüri kendüye çeker, taşra çıkarur. Anuğ ma'dini deniz dibinde olur. Anuğ ma'dinine uğrayan gemiyi, mihla mihlamazlar. Zırā

54 "vakt" kelimesi وقت şeklinde yazılmıştır.

ki; gemi aşağı çeker. Mıknâtısı elde getüreler, mıknâsı rencini sâkin ide. Hatun kişi götürse; yükin götürmeye, birağa. Eger kimse demuruñ zehrini yise; iki arpa (3120) değli mıknâtısdan şerbet idüp içürseler, cemî'i tamarlarından çeker taşra çıkarur. Hind kavmu mıknâtısdan nesne düzerler. Şöyle bir ev düzerler ki mıknâtısdan. Dahı bir demür büt ol eve getirürler. Mıknâtis ol buti şes cihetden kendüye çeker, tâ ki ol büt üzerinde mu'allak durur. Ve dahı eydürler ki : " Bir Hind kişi, bir büt düzmiş. Hâ'iz 'avrat (3125) kanına bulaştırmış. Ve dahı ol bütile buluta işâret itmiş. Fî'l-hâl 'azîm bulutlar ve heybetli yıller gelmiş. Tiz anı yumışlar, issi suyla [107-b] korkularından. Andan şonra ol bulutlar ve yıller sâkin olmuş. Mısır da bir tağ vardır : Hiç kimse bıçak ya kılıç kınından çıkarsa; ol tağ kendüye çeker, ol kişinuñ elinden alır, dahı kornaz.

hikâyet

Eydurler : (3130) Melik-i Hindüstân bir 'azîm la'li 'azîz-i Mısır'a virbidi. Ya'nî bildürdi kim : " Benüm hazinemde bunun gibi cevâhir vardır". 'Azîz-i Mısır ol vakit bir güşda oturmuşıdı, Nîl kenârında. Ol la'li aldı ilçiden, Nîl değ izine bıraktı. Hind ilçisi katı melûl oldu. Dahı eyitdi ki : " Bunun gibi cevher 'âlemde yokdur. Niçün değize atdınız ?". 'Azîz-i Mısır bu sözi (3135) işidicek hazinedârın okıdı. Eyitdi ki : " Var ol altun balığı getir". Hazinedâr vardı, bir altun balık getürdi, 'azîz-i Mısır'ın oğında kodı. 'Azîz-i Mısır eydür " La'li çıkarayım mı, ne dîrsin ?" Ol resûl eydür : " Belî", ol balığı değize bıraktı. Balık şuya batup ol la'li ağzına almış, çıkardı. Ol resûl eydür : " Benim katımda (3140) la'l key 'aceb nesneyidi. Likin balık andan 'acabrak oldu". Mağşûd bundan oldur ki : Balığı şöyle düzmişler ki; cezbi şöyle mıknâtis [108-a] cezbi emînider.

hikâyet

Eydurler ki : Sultân Sencer çünkü Sultân Mahmûd eşüğünü şıdı, 'izzetin gâret itdi. Sultân Mahmûd'ın hazinesinde uç şanduk buldılar. Anuñ üzerine altun kilidler (3145) unılmış, alup Sultân Sencer katına getürdiler. Açdılar. Kilidlerin içinde: Altun bâdiye buldılar ve birisinde gümüş bâdiye buldılar ve birisinde tabıl buldılar. Sencer bunları goricek, güldi ve eyitdi ki : " Mahmûd ki hoş gelmiş", buyurdi ki; ol iki bâdiyeyi şıdılar ve ol tablı getürdiler. Her kişi ki anı çalsa; ol kişiden bir yıl peydâ olurdi. Bir muddet anı oyun (3150) idinup gulişürlerdi. Andan şonra anı dahı söylediler: Sultân Mahmûd'ın bir hâş kişisi vardı ki 'âkil ve şâhibre idi. Sultân Sencer diledi ki anı kendü katına götürse, muşâhib kıla. Nitekim okıdı, gelmedi. Nâ-gâh buyurdi, getürdiler gucile. Sultân Sencer eydür : " Mahmûd'a hizmet iderdin, başa

niçün gelmezsin ?' , eyitdi ki : ' Ben sağa (3155) niçe hizmet ideyim ki üç tılsım bozduñ, harâb itduñ. Kim cemî'i 'âlemde anuñ misli yokdur. Ne kadar ki ol bâdiyeleruñ içindekisin [108-b] içseler, giru tolardı. Fi'l-hâl birisinden içecek; ne kadar hastalıklar varısa, giderürdi ki şovukdan olaydı, kulunc ve fâlic ve lakve ve şar' gibi. Ve birisinden içecek; şol hastalığı giderürdi ki (3160) isiden ola sıtma, visil ve dağ ve uyuz gibi. Ve her kimsenuñ ki kuluncu olsa, bir tabıl çalıcak kuluncından halâş olurdu. İki yüz ferseng yoldan gelurlerdi, maqsûdları hâşıl olup giderlerdi. Sultân Maḥmûd anları altun şanduk içinde hıfız iderdi, çok. Pâdişâhlık sağa degdi. Sen anları şıduñ. Ben anuñ hizmetin (3165) itmişken, sağa niçe hizmet iderim ?' . Garaž bu hikâyetden; cevâhiruñ cezbi ma'lûm olmağdur. Sebeb-i cezbi Allahü te'âlâ bilir.

ma'den-i mûmiyâ : Mûmiyâ bir mağara içinde olur. Bârḥân tağında bir şudur ki ol mağara içinde çıkar. Kkatre katre der gibi ol mağaraya tamar. Kapu yapmışlardır, dâ'im anı şaklarlar. Yılda bir kez şehruñ re'isleri cem' olurlar. (3170) Dahı ol mağaranuñ kapusın açarlar. Bir kişi yalnızcağ olur içeri girer. Ol bir yıldan beru dirilen mûmyâyı cemî' ider, bir şişe içine koyar. [109-a] Bir muddet anuñ içinde durur. Şerbeti mûmiyânıñ bir arpa değıdur. Hâsiyyeti oldur ki; eger bir kişintuñ suğugi şınsa, ya bir yirden düşüp nesnesi ağrısa, mûmiyâ içine fi'l-hâl ol zahma irisur, dahı (3175) zahmet sâkin olur ve suğugi tiz bitirir.

nûşâdur : Nûşâdır ma'rûfdur. İssi buḥârdan hâşıl olur. Mün'aqid olur. Şuvı şovuk eyler, odı söyündürür. Eger yazın şu içine koysalar, buz dutar.

hacer-i mürdeseng : Murdeseng gumüşuñ cirkidir ki anı nîg dahı eylerler. Ve hem zehr-i kâtıldur. Eger bir miqdâr tennûra bırağalar, etmegi iyidir.

nuhâs : Bakır dahı (3180) bir cevherdür, şerif. Yir içinde hâşıl olur. Buḥâr-ı zibakıla ve buḥâr-ı kibritden ki gâyet şâfi olalar, dahı birbirine muhteliñ olup tıbbı tamâm bula, ya'nî bişe. Velikin oda göyner. Goyunmuş cerâḥata ekseler et bitirir. Ve eger surme itseler, goze cilâ virur. Eger yiseler, kattâldur. Ve eger sirkeye koysalar; yişil olur, jengâri olur. Dahı bakıruñ tutüninden (3185) tütüyâ iderler. Kamu tütüyâyı bakırlardan duzerler, illâ tütüyâ-yı Hindî ki anı kal'dan duzerler.

el-yâ

yâkût : Bir cevherdür ki kıızıl olur [109-b] ve gok olur. Kıızıl kamusından eyusidir. Kamu cevâhiruñ üzerine dek ağrıdur, tâ haddî ki altundan ve kurşundan ağırdur. Ve dahı kamu cevâhir odda şımar ve erir, illâ ki yâkût oda dir[er] : Her kimse ki yâkûtı (3190) kenduyile bile getüre, tâ'undan emîn

ola". Ma'deni bunun Zehûn tağındandır ki ol tağ Serendib'de deniz içindedir. Âdem peygamber 'aleyhisselâm anuğ üzerine çıktı. Ve bunu getiren şar'dan ve sekteden ve hummâdan emîn ola.

el bâbü's sâbi'u fi zikri'l-menkûdeti ve gayrihimâ⁵⁵

Belki 'âlemde taşlar çokdur. Ammâ ol ki 'acib ve garîbdür, anları zikir idelun.

şahre-i evvel : Beytül-Makdis şahresidür. Bu bir şerif taşdur. eydürler ki : ' Âdem 'aleyhi's-selâm ol vakit ki gökden yire indi. Hindüstân'da dünyânın renclerin ve zahmetlerin çekdi, uçağın ni'metlerin ve râhatlarını anladı. Dahı ağladı ve dahı secde itdi. Elini Beyte'l-Makdis'ün şahresine urdı. (3200) Ol sebebden Allahu te'âlâ celle celâlihü ol şahre'yi cemî'i 'âlemün kıblesi itdi, ve dahı yüz yigirmi bin peygamberün kıblesi kıldı'. [110-a] Ve ol şahre, ya'nî ol taş Beytül-Mukaddes mescidinin ortasında. Ve Dâvud peygamber 'aleyhisselâm bir süğü yaptı ki üç yuz arış uzunudur ve yüz elli arış enidür ve altı arış yüceligidür. Ol şahre'yi ol süğünün (3205) üstine kodı. Haberde gelmişdür ki kıyâmet günü olıcağ; (اسما و صفات) İsrâfil ol şahrenün üstinde durıyardur, dahı ol şün çalışardur. Ol şür bir boynuzdur ki iki şâhdur: Bir şâhu aşağıdadur ve bir şâhu yukarıdur. Cemî' âdem oğlanlarının câmi ol şürün içindedür. Vakti ki ol şürü ura, cânlar kalıplı kalıbına varırlar, ya'nî bedenler bedenine. (3210) Ve hem haşirgâh Beytül-Mukaddes'de olıyardur. Şahre ol taş dur ki Zül-karneyn karanlığa girdi. Fir ferişte gördi kim ol karanlığun katında ki oru tırmış, gözini göge dikmiş, şürü ağzında eydur ki : " Ey âdemi! Sağa yitmez miydi aydınlığı⁵⁶, bu zulumâtı dahı kaşdıtuğ". Bu sözi didi, dahı İskender'e bir taş virdi. Eyitdi ki : " Bu taşda sağa fâ'ide vardır". İskender (3215) aldı ol taşı, terâzüyle tartdı. Ol taş miqdârı terâzünün bir keffesine kodılar, berâber olmadı. Ne kadar dahı kodılarsa, ol taş [110-b] ziyâde geldi. Hâzır peygamber 'aleyhisselâm eydur : " İy İskender! Bir avuç toprağı bu taşın mukâbelesine koğıl". İskender dahı bir avuç toprağı anuğ mukâbelesine kodı. Bu kez ol toprak ağır geldi. Eydür ki : " Ey Hızır! (3220) Bunda hikmet ne vardır? Eyit". Hâzır eydur : " Sağa i'lâm ıder ki mağribden maşrıka degin gezdiğ, toymaduğ. Kaçan ki toprak senün başına koyalar, ol vakit toyorsın". Bundan sonra Zulkarneyn dahı dünyâdan elin çekdi, ibâdete meşgûl oldı, tâ kim dünyâdan irtihâl olunca.

şahre-i Mûsâ 'aleyhisselâm : Mûsâ 'aleyhisselâm hazretlerinin (3225) taşı bir âdem başı miqdârıncaydı. Ol bir şerif taş idi. Kim Benî İsrâ'il Mûsâ

⁵⁵ "VII. Bölüm. Değerli ve Değersiz Taşlar Hakkında"

⁵⁶ "aydınlığı" kelimesi ابدنلگی şeklinde yazılmıştır.

peygamberden şu istediler. Ol vakit ki Fir'avn'dan kaçup bir şahrâya vardılar, dahı anda yol azdılar. Çok zamân anda kaldılar. Dahı şu bulmayup Mūsâ'dan şu istediler. Mūsâ 'âciz kaldı. Allahü te'âlâ vahy itdi Mūsâ'ya ki " 'Aşağı bu taşı ur . (3230) Mūsâ dahı 'aşasını ol taş a urdı. Ol taşdan on iki yirden çeşmeler revân oldı, kabilesi şağışınca. Zırâ; ol kavm on iki kabîle [111-a] idi. Ve eydürler ki : " Mūsâ 'aleyhisselâm iğen utanğandı, tâ haddi ki amuğ endâmını kimesne görmüş degildi. Bu sebebden Benî İsrâ'il eydürler ki : " Mūsâ'nun gevdesinde 'ayb vardır". Bir gun Mūsâ peygamber 'aleyhisselâm (3235) gusiil iderdi, tonını çıkarup ol taş üstüne komışdı. Ol taş Allahü te'âlâ emriyle tonını aldı kaçdı. Mūsâ yalnızcağ ol taşun ardına duşdı, aldı. Mūsâ'nun tonını kavmunun arasına getürdi, tâ ki kavmu Mūsâ'yı yalnızcağ gördiler, bildiler ki; 'aybı yogımuş. Çünkü Mūsâ 'aleyhisselâm kavmu arasında ol taş a irişdi, kağıyup (3240) taşı 'aşâyıla urdı. Her zahmından 'aşânuğ bir çeşme revân oldı. Şahre-i İskenderiyye'de bir taş buldılar, yir altında ki anda Rümca yazmışlar:

سَاءَ اَعْمَلُ الْخَبِيرِ فَتَسَاءَ وَاِذَا عَلِمْتَ اَلْشَّرَّ فَلَا تَلُ

Ve hem bu soz kamu kütubde yazılıdur. Ya'nî : ' Hayır işle, utanğıl açmağıl. Ve her kaçan ki şerri işleyesin, utanmağıl".

hikâyet

Ezâ'î dirler, ululardan bir (3245) 'azîzdür. Ol eydür : " İskenderiyye'nün kapusunda bir taş buldılar ki anda yazmışlar : " Âdemî ki Hağ te'âlâ celle celâlihü evvel-i 'omrinde gâfil yaratdı. [111-b] Dahı bir müddet mehil virdi ki ol gâfletün 'ozrin dileyse. Bî-çâre âdemî ol müddetde dahı gâfil olur, 'ibâdete kâhıllık ider. Bununla ki " Hağ te'âlâ celle ve 'alâ'yı severim' diyü da'vî kıtur. Her kim bir nesneyi sevse, anı (3250) çok ister. Eger eline girse, cahıllık ider. Ve dahı eyuleri severler, eylük itmezler ve yavuzları düşmen dutunurlar. Kenduler yavuzlık işlerler. Ve dahı ölümü düşmen tutarlar, sevmezler günâhları şunlığından. Yine kenduleri günâhdan yığmazlar". Ve ol taşun bir yanında dahı yazmışlar : " Duniyâ eyü degildir. İy harış! Niçe zahmet ve renc çekersin ki hiç kimse (3255) bunda şādılık ve ferahlık bulmamışdur. Ve hem kim ki benim 'ayburnı gordi, bildi. Hiç benim katıma gelmedi, niçe ki da'vet idegördüm. Ve dahı dimiş :

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِعًا اِلٰى مَوْتٍ

Ve dahı didi ki:

كُلُّ نَفْسٍ

صَحْبَتِي فَاَدْرِ بَنِي عَلِيٍّ اَحْرَقَهَا فَتِلْكَ نَفْسٌ تَشْبِهُ

Ya'nî dünyâ eydür : " Her nefis ki benimle şöbet itdi, beni ihtiyâr itdi âhîret üzerine. (3260) İmdi ol nefis sa'âdetsizdur, bed-bahtdur".

hikâyet

Fuẕayl İbn-i 'Abbās eydür : " Mısır'da bir sîl bir taş geturdi ol taşda yazmışlar:

و بلك يا مصر ما أسر عراكك و أوجها شاك إذا ملك ال أسود
ال حرح فربط اسله علك

[112-a] Ya'nî : " Ey Mısır! Tiz harâb idiser, seni. Kaçan ki sağa bir beg pâdişâh ola ki yuzi kara burnu kesik ola. Ol vakit senden kaçmak yegrekdür ve hayırlıdur, sende makâm dutmağdan. (3265) Ol pâdişâhuñ yüzi kara olduğı oldur ki; Muselmânlığa zulm eyleye. Ve burnu kesik olduğı oldur ki; bu zulmi işlerken kendüsi ayrıklar zulmüni men' eylemeyüp ruḥṣat vire. Zîrâ; hilaf-ı şer'î işleyenleri gorup ve bilüp meni' itmemek, burnu kesiklikdur".

şahre-i Ervend : [Ervend] tağında bir ulu taş vardır ki anuñ üzerinde iki murabba' kemer (3270) duzmişlerdür ki anlaruñ ustinde bir 'aceb yazı yazmışlar ki ol yazuya " Nübşine-i ḥadyân" dirler. İskender Hemedân'a geldi. Ol taşı gördi, ol yazuyı okıyamadı. Her milletden okıyıcılar geturdiler, okıyamadılar. Âhîr, bir kişi geturdiler okıdı ki yazmışlar ki:

ال صدق مرر ال الله تعالى
الذي بحور عليه ال عدل و ال كذب ميكال ال شيطان الذي
سدور عليه ال جور ف قول بالصدق ولو ببس شعرة فاه بور
من الله و صدقكم ف الصدق يلد صدق ولا تكذوبن
كسكم فباعد ال كذب كذب فتمرة هذا و نمرة وكس
هذا كدنت مرة فحسني ال الله تعالى جه حلاله في هاده دحره عبرة
ل ال ساس

[112-b] Ya'nî : " Gerçek söylemek Allahı te'âlâ'nun terâzüsüdür ki 'adl (3275) anuñ üzerine döner. Yalan söylemek şeytân ölçeğidir ki zulüm anuñ üzerine degzinür. Pes gerçek söyleñiz, eger bir arpa ağırısa olsa. Zîrâ ki; gerçeklik nürdür. Allah mürından gerçekleñüz, şol kimesne ki sizi gerçekleýe. Zîrâ; gerçeklik toğunur gerçekligi. Dahı yalanlamañız şol kimesneyi ki sizi yalanlaya. Zîrâ kim yalan toğunur yalanı. (3280) Pes imdi anuñ yemişi oldur ve bunuñ yemişi budur. Dahı biz bundan öñdin, biz dahı yalan soyledük⁵⁷. anuñcün ki Allahı te'âlâ bu taşda ḥabs eyledi, ḥalâyık 'ibret almağıcun. Pes imdi bir⁵⁸ ḥikmet-i nâṭıkıdır".

57 "biz yalan soyledük" ibaresi بن سلان سويلدم şeklinde yazılmıştır.

58 "bir" kelimesi mukerrer yazılmıştır

ol **şahre-i Şāmīta** dan ahz idelim kim bundan ma'lûm olur ki ol taş bir pâdişâhın nişanıdır, ya bir 'azîm vâkı'anın nişanıdır. (واللہ اعلم)

hikâye

(3285) Cerîru'bnü 'Abdullah eydur : ' Fars iklimine vardım. Anda bir şehir aldım. [113-a] Bağa anda bir mağara yolu gösterdiler. Didiler ki " Çok mâl vardır". Ben dahı ol mağaraya vardım, çok silâhlar gördüm. Ve dahı bir taş gördüm ki : Bir taht üzerinde komuşlar. Ustinde ol tahtın bir ölü yatmış. Anın şüretinden zist şüret hiç kimse görmüş degildir. Ve ol (3290) kişi gâyetde yazmışlar, durdu durdu nesnelerle şüretini ki nakış itmişler, bu kamusıyla şöyle korkunçdur ki yaşa gelmez ki bir kimse şüretine bakmağa heybet olur ve korkar. Dahı anın katında bir kitâb var, yazmışlar ki âferide anı okıyamaz. Bu kamu nesneleri kodum, terk itdim. Lâkin ol şüretten bağa gâyet 'ibret hâsıl (3295) oldu ve Hâk te'âlâ'ya çok şükürler eyledim ki beni ol şüret gibi yaratmadı. Lâkin Hâk te'âlâ'nın 'acâyibleri çokdur. Ammâ şol kimsenin ki başireti ola; kendüzine nazar itsun, tâ hezâr dürlü 'acâyibler gore, Allahu te'âlâ'nın birliği ve 'azametini bile'.

er rûknü'r râbi' fi'l bilâdı vel mesâcidü vel-kenâyisü ve gayrihâ⁵⁹

Belki ol mescid Beytü'l-Makdis'dür ki Dâvud (3300) peygamber 'aleyhisselâm yaptı. Uzunı bir anş ve ini yedi bir anşdur. [113-b] Sakfında anın yedi bir ağaç vardır ve altında bir yedi yüz direk vardır. Ve dahı zencirlerden bir beş yüz kındıl asılmış; kimi altın, kimi pirinc. Ve her gice bir kındil yandururlar. Her yıl on bir anş hasır döşerlerdi. Yüz kişi ferrâsı vardır. Ve dahı anda kızıl altın elli kup (3305) vardır. Ve dahı elli tabût komuşlar, içinde Zebûr vardır. Ve dahı dört yüz minber vardır. Ve dahı sakfı anın kuruşundandır ve mihrâbın sağ yanında (محمد رسول الله) diyu yazmışlardır. Dahı kıblenin ardında ak taş vardır ki anda karayıla yazmışlardır:

بِالْإِسْمِ الْحَمْدِ

محمد رسول الله ن ال ص ر ع ر

Dahı içinde üç köşk vardır, (3310) 'avratlar için. Kubbetu'n-Nebî şallallahü 'aleyhi ve sellemdür, Şamî kapısında : Ve makâm-ı Cebrâ'il ve kubbe-i Dâvud ve Süleymân 'aleyhisselâm andadır ve bâbü't-tevbe ve bâbü'l-hanta dahı andadır ve mihrâb-ı Meryem ve Zekerıyyâ dahı andadır ve bâbü'r-raḥmet ve bâbü'l-esbât ve bâbü'l-vâdî ve bâb-ı Ya'kûb, bu cem'isi andadır. Dâvud peygamber bu kamusını yedi [yıl] yaptı. Çünkü (3315) nevbet Süleymân'a degdi. Ol dahı ziyâde 'imâretler itdi. Dahı yuz yigirmi [114-a]

⁵⁹ 3298 99 IV. Rukun. Beldeler, Mescitler, Kiliseler ve Diğerleri Hakkında'.

dört bin peygamberuñ kıblesidir 'aleyhimüsselâm, tâ bizim peygamberimize deyin. Anuñ dañı bir muddet kıblesidir. Andan sonra emir oldu ki; Ka'be'yi kible itdiler.

ال كعبة ال معظم شرف ال الله

Ka'be : Dañı bir mu'azzam evdur ki 'âlemde mislini düzmemişlerdur, Mekke şehrinde. Ka'be'nüñ evini İbrâhîm yaptı 'aleyhisselâm. (3320) Ka'be'nüñ uzunı yigirmi yedi arışdur ve eni yigirmi dört arışdur. İçinde üç direk var ki; ortasındaki sâc ağaçdur ve iki başındaki şanavber ağacıdur. Evvel ol kişi ki Ka'be'ye örtü örtti, Tübbâ' idi. Andan sonra Es'ad-ı Hamîr na'lar örtti⁶⁰ yıldan yıla, tâ kim ol evüñ üstüne toz konmaya. Çünkü nevbet bizim (3325) Peygamber 'aleyhisselâma degdi, yemeni bezler örtti. 'Osmân panbuğ örtti bizler idüp, 'Abdullahî'bnü Zübeyr harîrler örtti ve odlar dütsü viridi, müşglerle ve 'anberlerle kokuladı ve zeyt ta'yîn itti beytü'l-mâlden, tâ ki yıldan yıla yandururlar. Çünkü 'Ömerübnü'l-Hattâb Medâyin'i aldı. Anda bir çeşme buldı, anı Ka'be'ye virbidi ki anda aşakodılar. (3330) Ve dañı ol örtudur, gine altın kapladılar. Ve dañı 'Abdûlmelik İbn-i [114-b] Mervân iki altın şemse ve iki altın kadeh-i muraşşa' virbidi ki anları dañı anda aşakodılar. Ve Ebü'l-Kâys-ı Tuffâh bir yeşil yâkütan câm virbidi, anda aşdılar. Ve Ebu'l-Ca'ferü'l-Manşûr karureye-i Fir'avniyye virbidi, anı dañı Ka'be içinde aşdılar. Ve dañı bir altın (3335) but virbidi, Me'mûn halifeye. Eyitdi ki : " Ben Müselmân oldum. Senüñ diniñe döndüm. Ol tapdığım bütî saña virbidim". Me'mûn dañı ol bütî Ka'be'ye viribidi, tâ ki 'imâretine şarf ideler. Ve cumlesinden Ka'be'nüñ evlâdur ki her kimesne ki ol evi gorse ağlar. Ve dañı anuñ üzerinde kuş geçmez. Gelen kuş dañı çevrinüp (3340) anı tavâf ider. Ve dañı her cânavar ki Ka'be'nüñ haremine gelse; emîn olurlar cem'i düşmenlerinden, hiçbirisi birisine mazarrat itmez. Ve dañı haremüñ toprağın her ne yire ki iletseler; muhterem ve mu'azzezdir, cânavarlar anı tavâf iderler. Yûsufü'bnü Haccâc zamanında bir kişi haremüñ toprağın cem' iderdi ve haremnden taşra dökerdi. Dañı (3345) cânavarlar ol toprağın çevresinde divşirilüle[r]di.[115-a] Ol kişi⁶¹ cânavarları tutardı. Bu haber Yûsufü'bnü Haccâc'a irişdi. Ol kişinin elin kesdi, dañı eyitdi ki : "Bunuñ gibi hîle ve hıyânet itmek, cühûdlar işidir. Şöyle ki: Hakk te'âlâ bunlara buyurdi ki : " Azîne irtesi balık avlamağınız '. Zîrâ ki; denizlerden balıklar ol (3350) Benî İsrâ'il katındaki denizde derilürlerdi ki Yûsuf peygamberi yudan balık denizdeydi. Hem azîne irtesi ol balığı ziyâret itmege gelurlerdi. Hakk te'âlâ

60 "örtti" kelimesi mukerrer yazılmıştır

61 "ol kişi" mukerrer yazılmıştır

kendüye mu'î olan kullarını incitmemegiün bunlara emir eyledi ki : Azîne irtesi balığı avlamayız ki ol balıklar benüm nîzâmıçun ve bağa kulluk itmegiçün anuñ ziyâretine gelürler". Vardılar, Benî İsrâ'il (3355) hile itdiler. Azîne günü duzağ kurarlardı. Azîne irtesi balık gelicek, duzağların içine düşerdi. Yek-şenbe gün varup duzağların devşürüp, balıkları tutarlardı. Bu sebebden Hâk te'âlâ toğuz ve meymün eyledi. İmdi Ka'be'nün şerefi aña 'izzet ve hürmet itmeyi, Hâk te'âlâ hür ve hakîr eylemiş, helâk kılmış. Şöyle ki : Ebrehe ki (3360) pâdişâh-ı Habeseyidi. Kaşd itdi ki Ka'be'yi harâb eyleye. Leşkerin [115-b] cem' itdi, geldi Ka'be'ye. 'Abdülmuttalib'ün gâret idüp iki yuz devesin aldılar. 'Abdülmuttalib Ebrehe katına vardı, eydür : " Benüm develerüm virgil", eydür " Eger dilersen; benden Ka'be'yi dilegil ki yıkmayam", eydür : " Bu evün issi vardır, lûfız ider. Sen bağa develerüm virgil ki giderem. (3365) Onı sen bilürsin" didi. Develerin alup dondi geldi. Ka'be'nün kilidin tam üzerine atdı. Didi kim : " İlâhî! Ev senüñdür. Gıru sağa ısmarladım, Ebrehe'nün şerrinden". Ebrehe'nün bir heybetlu fili var idi ki, adı anuñ Maḥmūd idi. Ol fil[i] Ka'be kapısından yağa sürdiler, tâ kim Ka'be'yi yıka. Hemân ki Ka'be'yi gördi fil secde eyledi. Niçe ki doğdiler (3370) yirinden tırmadı. Be-cid meşgûl olıcağ, girü dönüp kaçdı. Allahü te'âlâ celle 'azametühü Habese denizinden yağadın kuşlar virbidi, kara kara. Her birisiyle üçer taş mercümek gibi, her kişinün dahu adı ol taş üzerine yazılı ki aña tokunusardur ol taşları dokdiler, ol kavmuñ üzerine. Kamusun helâk eylediler. (3375) Ol kavmdan bir kişi kaçdı, melik-i Habese katına geldi. Melik-i Habese [116-a] ider : " Ne oldu ?", eydür ki : " Hiç sormağıl ki evün issi kuşlar virbidi, gelüp taş yağdırdılar, cemî'i leşkeri helâk eylediler ki bir kişi kurtılmadı. Ve cemî'isin kerkesler ve kargalar yedi". Melik-i Habese bu kişiye soradururken ki : " Taş niçe yağdırdılar ?" bir kuş geldi bunıñ dahu (3380) başına bir taş bıraktı ki iki gözi çıkup düşdi, öldi. Ol zamândan beru Ka'be'nün 'azameti cemî'i 'âleme eser itdi. Bil ki: Her kul Kâbe üzerine çıka azâd olur ve anda kurt geyik dutmazlar ve hergiz kuş Kâbe'nün damı üzerine konmaz, meger ki şayrı ola veya zahmdâr ola; ol vakit konar.

şifat-ı Hacerü'l-esved⁶²

قال ال نبي صلال الله

عليه و سلم ال حجر ال اسود بين ال الله تعالى في ال ارض

Ya'nî Hacerü'l-esved Allahü te'âlâ'nun andı ve 'ahdidur. Her kimse ki aña el ursa; ol pâdişâhıla 'ahd idüp and içmiş olur ki anuñ emrinden çıkmaya ki ol

⁶² 3384 32 "Hacerü'l Esved in Özelliği".

pâdişâh dağı anı kullığa kabûl eyleye. İmdi haceru'l-esved bir kara taşdır, Ka'be kapısının yanında. Cemî' hâcılar (3390) anı ziyâret iderler.

الله م الرقا وانت ظر ال بيسرين

Allahü te'âlâ [116-b] anı uçmak içinden Âdem peygâmbere virbidi ki anıñla gözi yaşın sile, uçmağdan çıkdığı vaktin. Ammâ ol vakt ak süd gibi idi. Şonra Âdem'ün ziuriyâtı irişecek; hâ'iz 'avratlar aña yapışdılar, dağı kara oldu. Hacer-i esvedün vaşfı çokdur, dilile şerh (3395) itse olmaz. Muhammed bin 'Alı eydür : " Üç taş uçmağdan yir yuzindedür : Birisi haceru'l-esveddür ve birisi mağâm-ı İbrâhîm'dür ve birisi hacere-i Benî İsrâ'il dür".

zıkrü'l-mağâm : Mağâm bir taşdır ki murabba'. İbrâhîm 'aleyhisselâm anıñ üzerine iki ayağın başardı, dağı ata binerdi. Yüceligi dört karışdır ve çevresini altınla kaplamışlardur ve orta yiri görünür. (3400) Ancak iki ayağı eseri ol taş da zâhirdür, ammâ görünür yiri barmağdur. Her ayakdan üç barmağ yir görünür ve orta yiri dağı bir barmağdur. Varden'i ziyâret itmekden karamışdur. Bu taş murabba' havz içine konmuşlardur, tâ mahfûz ola. Andan emîrül-mü'minin Muhammedü'l-Mehdî biğ dinâr virbidi, tâ ki mağâmı altınla kapladılar. Zîrâ ki; (3405) yumuşak taşdı. Uvanmasun diyu kaplatdı.

mescidü'l-Harâm : Ka'be'nün [117-a] dört yanındağı yirdür ki ol yirün divânı yoğıdı. Emîrül-mü'minin 'Ömerubnu'l-Hattâb sarâylar şatun aldı, yıkdı, mescide katdı. Dağı ol yiri bârûya aldı. Andan şonra 'Osmân bin 'Affân dağı ziyâde itdi, tevsî'den şonra. 'Abdullah İbn-i Zubeyr katında bir ulu sarây vardı ki (3410) aña 'Dârü'l-ermem" dirlerdi, anıñ yarısını şatun aldı, mescide vakf eyledi. Ol bârûyı büyütüdi, dağı anıñ iç yuzine çepcevre kubbeler yapıdı, dağı anıñ kemerlerini minâyıla nağş itdikden şonra Ca'ferü'l-Mansûr dağı ziyâde 'imâretler itdi, Şâm tarafından yaña. Bundan onğın 'Abdülmelik İbn-i Mervân mescidün üstünü örtmişdi, (3415) sâc ağacıla. Ol ortı harâb oldu. Andan şonra bu düzene oldu ki; beyân itdik ki : Bârûyla Ka'be'nün evini çevirdiler. İç yuzine bârünün kubbelerün yapıdı mermer direkler ustine ki ol kubbelerün eni üç yüz dört arışdır ve açuk yiri yüz yigirmi biğ arışdır. Maşrık tarafında yüzden bir eksik direk vardır ve mağrib tarafında yüz direk (3420) ve Şâm tarafında yüz yigirmi beş direk vardır ve evvel bir yanında [117-b] dağı yüz kırk bir direk vardır. Ve bu kamusı dört yüz altmış beş direkür, her direk on arışdır ve dâ'iresi üç yüz arışdır. Kırk bir yirde kapısı vardır.

mescid-i Nebî : (şallallahu 'aleyhi ve sellem) Medîne'[de]dür. Uzunı yüz kırk arışdır ve eni yüz yigirmi arışdır ve yüceligi on iki arışdır. (3425) 'Ömer İbn-i'l-Hattâb anı berkitdi, duzdi Peyğamber'ün on yedinci yılında.

Andan sonra Ömerü'bnü 'Abdulazîz kırk kişi Rûm'dan ve kırk kişi Kıptî den ve kırk big miskâl altunla virbidi. Ve dahı niçe big yük kısnisâ gönderdi ki ol mescide sarf ideler. Dahı anı büyüttiler. Taş direkler idüp demürle ve kurşunla berkitdiler. Andan sonra (3430) uzunluğı iki yüz ansdur ve eni dahı iki yüz anşdur. Şâlih İbn-i Kiysân dahı anda bir maşşûr duzdi, uç yılda Peyğamber'uş otuz tokuz yılında. Ve Medîne'nun mu'ezzinleri anda dururlar. Evvel mescid 'Â'îşe radiyallahü te'âlâ 'anhanın evi idi. Andan türbe-i Resûlullah oldu. 'Ömer bin 'Abdul'azîz oldığı vakit didiler ki : ' Destûr vir, seni (3435) dahı bu türbede koyalım ki boş yir kalmışdur' , eyitdi : " Hâşâ ki bu nesne [118-a] benim göğlümünden geçe. Ben kim olan ki Peyğamber hazretinin katında yirüm ola, dahı ben anı temennâ idem beni güristâna iledün, anda defn idün. Bunun gibi söz söylemeğ". Vardılar, anı hulefâ-i Benî Ümeyye güristânında gokçek ta'zîmile defn itdiler.

mescid-i Nûh ('aleyhisselâm) (3440) Cûdi taşındadır. Yedi kapısı vardır. Ve ol hiç garîblerden hâlî olmaz. Ve hiç kimse kimsenin metâ'ına el urmaz. Eger uğurlayacak olursa alup gidemez, yol bulmaz. Ol metâ'ı giru yirine komayınca, yol bulmaz. Ol mescidi oğlancıklar gösterurler yolu, garîbler her bir nesnelerinden nesnecik alurlar, hakk-ı delâlet. Ve eger nesnecik virmezlerse, yolu bulamazlar. Bu dahı (3445) 'acîb nesnedur.

mescid-i Mûsâ ('aleyhisselâm) Sâmir'dedir. Ve niçe big tahtası vardır mermerden, tâ yirden divârı ve sakfı altun minâyıla ya'nî; şuyıla munakkaşdur. Ol mermerlerin derzlerini Dımşkı pirincile dutmuşlar, dahı üstine mihlâr urmuşlardır ki her bir miha meblağlar harc itmişlerdur. Ve dahı menâresi vardır ki yuce yolu vardır. Şol kadar gıngi bir (3450) atlı şıgar. Ol menârenin üzerinde bir at düzmişler ki; aşağıdan [118-b] bir serçe değli görünür. Bir yıl ol atın başı düşdi. Hiç kimse dahı yirine koymadı. Vardılar başı şatdılar. Şol kadar bahâ geturdi kim mescidin tamını gümüş ile kapladılar. Dahı mescidin ortasında bir altun çanak komuşlardır.

mescidü'l-Kûfe : Bu dahı Nûh peygamber 'aleyhisselâm (3455) mescididir ki anın bir bucağında bir mağara vardır ki arja " Färe't-tennûri" dirler. Ol mescidin yiri put-hâne idi ki kavm-ı Nûh anda dahı butlere taparlardı. Ol butlerin adı : Yağûs ve Ye'ûk idi ve Nesir ve Dâdeyi ve Seri' idi. Emirü'l-mü'minin 'Alî kerremallahü vecheyi bıçağıla urdı ol kişi, dahı kaçdı ol mağaraya girdi. Vardılar ol mağarada anı tuttılar. (3460) 'Alî radiyallahü 'anhû katına getürdiler. Eydür : Eger ben dirilürsem, öldürmeğiz ve eger ölürsem, kışâş idesiz. Ve hem beni mescid içinde defin idesiz ki benim karındaşım Hüd peygamber ve Şâlih peygamber anın içinde yaturlar".

Çün 'Abdullah İbn-i Ziyâd mescidi 'imâret eyledi. Her direğine yedi yüz dinâr harc eyledi. Andan sonra giru yıkdı, Haccâc (3465) anu yapduğunu harâb eyledi. Çün halife ve Mansûr ol araya geldi. [119-a] Eyitdi : " Mescid-i Nûh bundadır" didi. Tûfân vîrân itdi, bir kerre. İkinci kerre leşker-i Kisrâ, üçüncü kerre Nu'mân, dördüncü kerre Ziyâd. Andan sonra âbâdân eylediler. Mu'azzam mesciddür.

mescid-i Yahyâ : ('aleyhisselâm) Yahyâ peygamberin mescidi Dımışk'dadır ki aya "Hîrûm" (3470) dirler. Bir ulu mesciddür. Bir ulu mihrâb[1] vardır ve dağı yüce kubbesi vardır. 'Abdülmelik zamânı oldu. Ol mescidi 'imâret itdi, gâyet mübâlağa mal harc itdi. Şâm'ın yedi yıl haracını aya harc eyledi.

mescid-i Süleymân : ('aleyhisselâm) İstahar şehrine bir ferseng yirdür. Bir 'azîm mesciddür ki nirdubânla çıkarlar. Ve bir ferseng yir taş döşemiştir. (3475) Dağı ol mescidin içinde Süleymân peygamber şüretin düzmişler ki kulları oğinde şaf tutup durmuşlar. Ve dağı on dir şüretin düzmişler: Yüzleri âdem şüreti ve kulakları fil kulağı gibi ve kuyrukları at kuyruğı gibi.

mescid-i Dâvud ('aleyhisselâm) Beytül-Makdis'dür ki anu içinde bir gür vardır ki altın mihlar ile mihlanmışlardır ki aya (3480) ' Kenîsetü'l-Kıyâmet" dirler. Dâvud peygamber 'aleyhisselâm anda namâz kılırdı. [119-b] Yılda bir kez bayram iderler. Sultân dağı anda hâzır olur. Dağı nâ-gâh bir tağdan od çıkar gelir, oddan fi'l-hâl çerâğ yandırur. Dağı dört yağı pâdişâh[a] bitir yazarlar. Ol od ne vakt çıktığını bildirirler. Eger günün evvelinde çıksa, ucuzluk olur. Eger nısf-ı (3485) nehârda çıksa, ucuzluk kem olur ve eger âhîr-i nehârda çıksa, kızılık olur.

mescid-i 'İsâ : ('aleyhisselâm) Aya " Beytül-lahm" dirler. Rûm vilâyetindedir ki Nasrânîler anda kurbânlar iderler. Ve her yılda mu'ayyendir ki bir od gelir, ol gicede anda bir kandil yandırur. Sebebi oldur kim; cuhûdlar 'İsâ 'aleyhisselâmı tuttılar ki öldüreler, dağı ol (3490) mescid içinde habs itdiler. Çün gice oldu, ol mescid gâyet karanlık oldu. 'İsâ 'aleyhisselâm namâz kılmadı. Hağ te'âlâ bir od virbidi, geldi ol mescidin içinde mu'allak durdu irteye degin, tâ kim 'İsâ 'aleyhisselâm 'ibâdet eyledi anu aydınna. Ol zamândan beru gice olıcak, ol od gelir. Ol mescide geldiği yire bir kandil komuşlardır (3495) ki gelicek yandırur. İrte olıcak 'İsâ 'aleyhisselâmı göge çekdiler. Şabâh [120-a] cuhûdlar cem' olup geldiler, içeri bir kişi virbidiler ki 'İsâ 'aleyhisselâmı taşra çıkara, öldüreler. Ol kişi girdi 'İsâ 'aleyhisselâmı bulmadı. Allahü te'âlâ ol kişiyi 'İsâ şüretine

kodı. Zihî taşra geldi, eydur ki : " 'İsâ içerüde yokdur", bunlar eydurler : (3500) 'İsâ hõd budur. Gor ne soyler. Mağlataya virmek ister" boyle diyüp ol kişiye depelediler. Andan sonra ol kişi içeri girüp bulmadılar, dahı andan aradılar. Hâl niçe olduğın bilmediler. Ol dalâlet üzre kaldılar ki : " 'İsâ'yı öldirdük" diyü. Tülü ol mescidüñ iki yüz anşdur. Direkleri bakırdandır ve divârları pirincden duzmuşler. Anuş (3505) içinde ol kadar mâl vardır ki miqdârını Allahü te'âlâ bilir. Ve niçe dürlü cevâhir dahı vardır. Mescidüñ öñinde bir ev duzmuşler, zümrudden. Ol eve " Muraşsa'ul-heremîn" dirler. Ve anuş içinde on iki şüret komşılardır. Ve anuş yigirmi sekiz kızıl altundan kapısı vardır. Ve ol evüñ taşrasına bir divâr çekmişlerdir : Dört (3510) biğ iki yüz anşdur, ve ol divârüñ on iki bakır kapısı vardır. [120-b] Ve anuş katında evler vardır ki anlara " Beytün-nür" dirler. Çün gice olup 'âlem zulümât olıcak; ol kimseye ki aydın olur, gündüz gibi. Bu mescidle kenise Rûmiyye şehrinde'dür.

mescid- i Cercis ('aleyhisselâm) : Dımışk'da bir namâz-gâhdur. Bir dahı Meryem'unğdür, bir dahı Yûnus 'aleyhisselâmunğdür, (3515) bir dahı Felîus'unğdür, Şâsan'unğdür ve Feryân'unğdür ve Levşâ'nunğdür. Naşrâniler 'âlemden gelür ziyâret iderler.

mescid-i Afrikiyye : Bir ulu mesciddür ki anuş içinde ki on iki direkdür, cevâhirden. Melik i Rûm kişi virbidi melik-i Afrikiyye'ye ki ol direklerin birisini şatun ala, çok mâl ile. Melik-i Afrikiyye nâme yazdı ki : " Bu mescid rahmân evidür ve senüñ mescidüñ (3520) şeytân evidür. Bu direk bağa lâyıkdur" didi, virmedi. Ol dâ'im örtülü tutarlar. Cum'a guni olıcak; ol örtülerin giderürlerdi, tâ ki halâ'ik nazar ideler. Her kimi ki yılan şoksa; bıçak ucu ile bu direklerden kazarlar, dahı⁶³ zahmuna urur zahmetin giderür. Ve ol mescidüñ içinde bir ağaç vardır ki yaz günleri olıcak ol (3525) ağacın yapraklarından bal tamar. Şol miqdâr ki cemî'i şehre yiter. Cevâb [121-a] ider : " Ol ağac[ı] 'İsâ'nun havânileri dikmişdür. Sebeb ol hikmete ol oldu ki; ol vilâyetün pâdişâhı 'İsâ 'aleyhisselâm[ı] havânilerile iki kerre ol mescid içinde habs itdiydi ve tâ'am dahı virmezdi. Hâk te'âlâ celle ve 'alâ anlarun arkalarını ol ağacıla ururdu. Her gun (3530) yapraklarından bal tamardı, yirlerdi. Onuncı gün ol kerim pâdişâh bunlara ruşsat ve nuşret virdi, ol mescidi muşallâ duzdiler'.

63 dahı' kelimesi metinde mukerrer yazılmıştır

Bil ki; keniseleri ki 'âlemde çokdur. Velikin şol keniseleri zikir idelim ki anda 'acâyibler vardır.

kenise-i Dahbûdiyye : Didükleri Beytül-Makdis'dur ki anuñ uzunluğu bir fersengdur ve yüceligi (3535) iki yüz arışdur. Ve kurbân idecek yir andadır ki ol yaşıl zeberced[d]endür, uzum yigirmi arışdur. Dahı üzerinde yigirmi şüretler komışlardır, munağkaş. Ve anuñ içinde iç bakır direk vardır ve biñ iki yüz kapısı vardır zebercedden, dahı kırk altın direk vardır; ol âbinüs direklerinden, kapulardan gayrı. Ve dahı bi-'aded kandilleri (3540) vardır. Bil ki; biz bu keniseleri bu düzene zikir itdügümüz anıçündür ki : Biliñiz ki [121-b] küffâr niçe 'izzet ve rağbet ider peygamberine ve şühedâya ve keniselere, tâsiz dahı anlardan 'ibret dutup artuñ 'izzet dutasız. Zırâ ki; ta'zîm Müslimânlara dahı gerekdir. Kenisetü'l-meliku'r-Rûmiyye'dedir ki anuñ içinde bi-kiyâs mâl vardır, cümlesinden. Oldır kim : (3545) On biñ altın seğek vardır ve on biñ sini ve on biñ çanak ve yedi yüz müseyn (?) ve otuz biñ hâc vardır, kamusu kızıl altundan. Ve biñ kitâb dahı vardı, altunla yazılmış. Ve dahı kursiler eylemişlerdur, kızıl altundan. Bir 'azîm eyvan dahı eylemişler. Ve dahı cemî'i anda bilinen peygamberleruñ şüretlerin yazmışlardır, tâ Âdem'den (3550) Muhammedun Resûlullah'a degin. Ol kürsileruñ çevresinde yüz altın direk vardır. Bu direklerin her birini bir bütuñ şüretinde duzmışlardır. Ve her butuñ elinde bir çaj. Her kaçan ki ol kavma bir düşmen kaşd itse; ol bütleruñ çajlarını birbirine ururlar, ol kavma bildirürler düşmen geldugin. Dahı düşmenuñ def'ine meşgûl olur.

kelisetü'l-İmtihân: (3555) Bu dahı Beytül-Makdis'dedir. Ol keniseye varanlar [122-a] bunı da'vi iderlerdi birbiriyle ki : "İşbu keniseyi peygamberlerden yapmışlardır" diyu. Dahı ol kenisenüñ içine girürlerdi. Eger şöyle ol kişinuñ eli yaş olursa; peygamberler neslinden olurdu ve eger kuru kalsa, yaş olmasa; peygamberler neslinden (3560) olmazdı. Ve dahı bir tahtanuñ altında bir çolmek kaynardı. Çünkü iki kişi gelürlerdi, ellerini ol çolmegiñ içine şokurlardı. Her kimuñ ki da'vîsi bâtıl ise; eli goyenirdi ve her kimuñ ki hak ise göyinmezdi. Ve dahı ol kenisenüñ kapısında bir ağaç at vardı ki eger bir fâsık, ya bir sâhîr ol araya gelse; ol ağaç it âvâzı iderdi, (3565) ol kişiye. Ve her kimse ki ol ite ok atsa; yine ok döner kendüye dokunurdu, öldürürdi.

⁶⁴ "Bilinen ve Bilinmeyen Kiliseler Bahsı"

kenîsetü'l-Kıyâmet : Bu dağı bir ulu kenîsedür ki bundan ulu kenîse yolşdur. Ki küffâr içindeki bayramları olur. Cemî'i kâfir anda gelurler ve kurbanların anda iderler. Nâ-gâh bu esnâdayiken bir aq od ki arasında küçük küçük odlar dağı (3570) vardır ki gelür ol kenîsenüñ içinde ki kandilleri yandırur. Mütakellimler [122-b] eydür : Ol od ruhbânların hîlesidür ki kibritile duzerler. Şöyle ki; Mecûsilerin âteş-hânesi vardır. Ne kadar şu dokerlerse ol yanan oduñ üzerine; dağı artuq yanar, tüz olur. Zirâ ki; neft ceşmesi vardır, ol evde ki şu neftün yandugın soyindürmez. Bu od dağı (3575) anuñ gibidir.

kenîsetü'n-nâr : Fars hudûdında bir od düzmişlerdur ve anda bir ruhbân oturmuş, dâ'im ol oda hizmet ider. Bir od düzmişlerdur. Ve anda ol oda dağı söyler, ol oddan aqa âvâz gelur, cevâb virür. Tâ ki; Nevbet 'Arab'a degdi, ehl-i İslâm ol yirleri dutdı. Vardılar ol evi kazdılar. Bir taşdan lüle buldılar. Kırk anş miqdârı ki ol (3580) lülenüñ bir ucu bu oduñ altında ve bir ucu bu evden taşra bir yirde ki ol arada bir kişi pinhân oturmuş ağzın lüleye ururmuş. Ve lülenüñ hõd bir ucu oduñ altında. Her kaçan kim ol ruhbân oda söyler olsa; ol kisi dağı lülenüñ içine söyler, dağı âvâz od içinde söyler gelur. Dağı halk şanur ki âvâz oduñ kendüzinden (3585) gelur. Bu hileyi bilmeyup mağrûr olurlardı.

kenîsetü'z-Zeytûn : Bir künbeddür [123-a] Rûm'da ki anuñ depesinde bir kuş düzmişlerdür bakırdan ve aşı sûretinde. Ve aşı bir kuşdur ki anuñ gâyetde laîf âvâzı vardır. Her kaçan ki ol kuş âvâz idup nâliş itse, her kuş ki âvâzın işitse; vanur zeytûn getirür, öñine qor, ' Yisun" diyu. İmdi (3590) ol künbed üzerindeki kuş zeytûn irişecek, yıllar esduginden âvâze virür. Âvâzın işiden kuşlar zeytûn getirür ki ol kadar zeytûn hâşıl olur ki ol bakır kuş sebebinden kıyâsa gelmez.

kenîse-i Minâ : Bir kenîse-i Minâ vardır, Mısır da. Şişeden ve mermerden yapmışlardır. Ve her yıl Rûm'dan altın getirürler, yuklerle aqa. Ve anda peygamberler şüretin yazmışlardır. Ve dağı bütler qomışlardır ki her kaçan ay hilâl olsa, ol büt elini tahrik ider şol düzene ki : Güni bilir ki ay tamâm olmuşdur. Ve anuñ keyfiyyetin kimse bilmez. Kenîseler çokdur. Hıra da bir kelise vardır. Anuñ üzerinde yazmışlar ki : " Bu kenîseyi, melik 'Omeribni'l-Münzir bunyâd itdi, 'Omerü'bmü Cinân elile anuñ . Beyt yazmışlar.

Beyt

رأيت ال دهر بال انسان حمى
رأى بعبس ل دهر ال حدود

[123-b] Ma'nisi budur kim : " Rûzigâr âdemîniñ uzerine geçer. Rûzgârdan hiç kimse nîk bahlîğıla cân kırtarmaz, kamusı olur. Hiç kimse bâkî kalmaz Hâk te'âlâ'dan artuk".

fi zikri'l-bilâdı vel-ekâlimi'l-mürettebeti bi-hurûfi vel-hecâil

elif

İliyâ : Bir şehir-i mübarekdir. Ve İliyâ (3605) bir peygamber adıdır ki bu şehriñ evvel bünyâdın ol itmişdür. Ve bir pâdişâh ki Erkil dirlerdi, ol şehre geldi galebe itdi. Dahı ol peygamber ol şehirden kaçdı. Tür tağına vardı kim Mısr'a dört günlük yoldur. Ve ol tağda bir niçe gün durdı, gizlendi. Ve andan sonra bir kelisâ yapıdı, ol tağın orta yirinde ki adı anuñ dahı (3610) İliyâ yıldı. Ve ol bir hub yirdi ki anda şular ve ağaçlar çoğıdı. Ve İliyâ diyu Beyte'l-Makdis'e dirler ki anı Dâvud peygamber bunyâd itdi ve Süleymân tamâm itdi, on iki yılda. Ve her ayda yigirmi biñ akça buğday kirisine virurlerdi, anda işleyenleriçün. Ve hem dahı niçe biñ biñ zeytün dahı gelürdi. Ve yüz biñ kişi taş yonıcı vandı ve otuz (3615) biñ kişi taş taşırdı ve yetmiş biñ balta ve bil şalarlardı. Ve taşları [124-a] münakkaş itdiler ve içini tamâm altınlar itdiler. Ve iki direk düzdiler bakırdan ki anuñ degirmiligi on iki arışdı ve bir bakır havz düzdiler içinde ve ol şehirde bir mescid dahı düzdiler mermerden ve dahı sakfını ve divarını yâkütula düzdiler ve yirini firuzele düzdiler divler ve periler cem'i iklimden (3620) cevâhir geturdiler, tâ ki tamâm oldu. Ve dahı ol kişi derhâl buyıdı ki ol kişi[yi] Ka'bu'l-ahbâr ne işitdi ve ne gördi. Ve Mu'aviye ol haberi 'azim ta'accub eyledi, dahı döndiler ol kişiye eydur : " Bize ol şehre varmağa yol yokdur", ol kişi eyitdi : " Beli yokdur. Hâliya sen hoş gelduñ", dir ol kişiye. Dahı Mu'aviye biñ dinâr virdi ve ehl-i tefsir (3625) eyitmişlerdür ki : " İrem Dimaşk'ın Zâtü'l-'imâd[ı]dur" ki anuñ beyânı gele, inşâ'allahu te'âlâ.

Ablakı'n-nerd : Bu bir kal'adur, Şamıla Hicâz arasında. Eyuligile, muhkemligile meşhûrdur. Ol kal'a[da] bir beg varıdı. Adına Şumûlu'bnü 'Âdile dirlerdi. Bir hikâyet eydürler anuñ vefâdarlığıçün. Eydürler ki : Bir kişi arıa bir zirh emânet kodı. Ol zirhı bu Şumûl'ın (3630) bir düşmeni vardı, diledi. Bu eydur : " Emânetdür, virmezem". Vardı, bunuğa [124-b] çokceng eyledi. Âhir Şumûl'ın bir oğı vardı. Döndi, eyitdi ki : " Zirhı vir, yâhüd oğluñı öldürürim". Şumûl eydur : " Ne iderisen it ki ben zirhı virmezem". Ve ol düşmen oğlunu öldürdi, bu zirhı virmedi. Ve eydürler ki : " Hiç kimse Ablak'a zafer bulmamışdur".

kal'atü'l-Ebyaz : Hemedân'ın şehri (3635) kapısında bu bir kal'adur : Üç bârû Hemedân'ın ve üç bârû Ebyaz'ın vardır. Bu Ebyaz kal'asını Dârâ

yapdı ve kızın 'avratın anda getürdi. Dahı kendü 'âlemi gezdi, İskenderle ceng eyledi ve İskender'e nâme yazup eyitdi ki : " Ey niçe kanlar dokildi. Cemi'i 'âlem benümdi, sen aldı. Ve dahı ben zahiliyem. Benum atalarım kal'a-i Ebyaz'[da]dur. Anları zinhâr (3640) incitmeyesin, tâ ki ben sağa çok gençler vireyim". İskender cevâb yazdı ki : " Sağa memleketüñi yine vireyim, doneyim gideyim '. Dârâ bu sözi kabûl eylemedi. Melik-i Hind'e nâme yazdı ki : " Bağa yardım eylegil, tâ biz⁶⁵ İskenderle ceng eyleyelum'. Dârâ muş iki vezîri vardı, birbiriyle ittifâk eylediler. Eyitdiler ki : " Dârâ'nun devleti gitmişdür, devleti (3645) İskender'e yuz dutmuşdur, ve halâ'ik dahı incindiler. Dârâ'yı biz [125-a] öldürelim, tâ ki İskender bize vilâyetler vire". Vardılar, Dârâ'yı karnında bıçağıla urdılar, dahı tutup İskender'e virbidiler. Çünkü İskender anı bu hâlde gördi, terahhum idip ağladı ve başını dizine aldı ve eyitdi ki : " Ey şah-ı İrân! Ne dilersin benden ki (3650) sağa virem ve zahmına 'ilâc eyleyem ki senüñ benum üstimde terbib hakkı vardır'. Dârâ eydür İskender'e : " Ben memleketimden geçmişem. Velikin sağa birkaç nasihatım vardır, eydeyim' eydür ki : " Kendüñi görme. İ'tibâr-ı şeytâna kalma. Ve her nesne ki eluñdedür, sağa kala bilmegil. İ'tibârı benden kıl ki bu memleket bağa kalmadı. Ve kızım Rüşen'i ki (3655) sağa virdim, hoş tutğıl. Ve giceleri ölüler üzerine musallat kılmağıl, ya'nî; bi-hüneri hunerliler üzerine zebûn itme". İskender ol iki vezîri tutdı itdi ki : ' Dârâ sizun pâdişâhıguzdı, ni'metin yimişdiğiz. Ağa şunun gibi yavuzlık eylediğiz, ayruga kaçan eyluk idesiz ?". İkisini dahı aşakodı. Eyitdi ki : ' Elhamdülillâh ki, Dârâ benüm elimde ölmedi". Ve ol kal'a-i (3660) Ebyaz tâ Buhtünmaşır zamânına degin âbâd idi. Buhtünmaşır harâb [125-b] itdi ve henüz vardır.

beyzâ'ül-Başra Beyzâ bir kal'a'dur ki anı 'Abdullah dirler bir melik yapmışdur. Bir 'Arab anda gelmiş, eyitmiş ki : " 'Abdullah bu kal'adan fâ'ide görmeyiser", bu 'Arab'ın sözünü işidüp 'Abdullah'a iletdiler. 'Abdullah eydür : " Bu sözi niçün didüñ ?" 'Arab eydür:

راءيت اسدا قالحا و كلبا

قالا و كيتا ناعا

(3665) Ya'nî : " Arslanlar gordüm, yuzlerin burşdırmışlar ve itler gordüm, arğışurlar ve çoçlar gordüm ki urışurlar. Pes bu kamusı bu şıfat üzerine ceng düzmişlerdür. Ve birkaç günden şogra ehl-i Başra, 'Abdullah'ı kal'adan stürdiler. Vardı Şâm'a gitdi ve Beyzâ dan hiç fâ'ide gormedi. Ve dahı dirler ki

65 " biz " kelimesi metinde س şeklinde yazılmıştır.

: ' 'Abdullah çün (3670) yapardı. Bir kişi ol kal'aya girdi, bu bünyâd-ı 'azîmî gördi. Dahı bu âyeti okıdı:

اسنون بكل ربع امة تعيثون في ال نضون
مصانع بعلكم تطلدون

'Abdullah'a katı geldi, eyitdi ki : " Bu âyetden sonra ne gelir ? " didi. Okıdı ki:

و اذا بطنتم جارین

'Abdullah eyitdi ki : " Senüñle işim vardır". Buyurdr ki ol kişi (3675) tutdılar, dir ki : Ol bünyâduñ içine koydılar. Beyzâ'nun bir ruknını [126-a] ol kişinun üzerine yaptılar, la-cerem. Ol dahı Beyzâ dan berhüdâr olmadı.

Bâbil : Yedi kal'adur ki bunların olması 'alemun 'acâyibindendir. Allahu te'âlâ Nümrûd'a virmişdi, evvel hâlde. 'Ömerübnü'l Hattâb rağiyallahu 'anhü bir kişiye şordı, Bâbil ahvâline. Ol kişi eyitdi : " Yedi şehirdür, (3680) muhtaşır. Evvel şehrinde bir ev yapmışlardır ki : Yir yüzünun şüreti ve şehirlerini ve illerini şulanını ve ırmaqlarını ve deryalarını ol evün içinde şöyle tertib ile yazmışlardır. Her kaçan ki bir vilâyetün kavmı 'aşı olsalar, baş çekseler ol vilâyetün bu ev içindeki şüretine gelurlerdi. Anların şüretlerinin şüretinden barmaqlarla işâret idup (3685) çekerlerdi, bir ayrıuk vilâyetün şuyunun şüretine. Haq te'âlâ emrile ol 'aşı olan kavmun vilâyetlerinin şurı çekülür, ol vilâyete giderdi. Bu kavım şusız kalurlardı. Nâ-çar yine gelüp mu'î olurlardı. Andan giru barmağıla işâret idup çekerlerdi. Şulan yine 'avdet iderlerdi. Ve ikinci şehirde bir havz düzmişlerdi, 'azîm. (3690) Yıl da bir kez Babil vilâyetinde güci yiten kişi ol şehre gelürdi. [126-b] Bir kâfile bir meşrüb nesne getirurdi: Hamîr gibi ezmeğ. Ve hurmânun ve balıq ve gayrısınun şirelerinden; ve dahı boza ve şeker şerbeti ve bal şerbeti gibi envâ'ı meşrübâtdan getirürlerdi, ol havzun içine dökerlerdi. Ve tamâm olıcaq her biri yine alurlardı, ol havz (3695) içinden kapların baturup. Meger birisinin kabına kendi getürdigi gelurdi. Hiçbir ayrıuk durlu gelmezdi. Üçinci şehirde bir tabıl düzmişlerdi : Her kimun ki yitügi olsa; ol tavulun katına gelirdi, anı çalardı. Dahı andan bir âvâz gelürdi. Ol yitügun ne yirde idugun ve niçe olduğundan haber virurdi. Dördünci şehirde (3700) bir gözgü düzmişlerdir, demürden. Her kimsenun bir kişisi gitmiş olsa ve hâli ma'lûm olmasa, ol gözgu katına gelurdi. Dahı ol gozguye bakarlardı. Ol gâyib olanı ol gözgu içinde görürlerdi, ne hâlde ise: sağ mıdur veya hasta mıdur, derviş mıdur veyâhüd bay mıdur ölü mıdur, diri mıdur görürler bilürlerdi. Beşinci şehirde (3705) kapısında bir bakırdan ördek düzmişler. Her garîb ki ol şehre girse; [127-a] ol ördek çağırırdı. Ol kavm

anı bilüp gelürlerdi, ol garîbi bulurlardı. Ne kişi idugin, ne yirden geldugin şorarlardı. Altıncı şehirde bir kâdı var idi ki bir şunuğ üzerinde oturmuşdı. Kaçan ki iki da'vâci gelse; ol kâdı anlara iderdi ki : " Bu şuya (3710) giruğ". Ol dağı ol şuya girurlerdi. Anuğ ki da'vâsı haqdur şuya batmazdı ve anuğ da'vâsı bätıldur, batar idi. Yedinci şehirde bir ağaç var idi, bakırdan duzmuşlerdi. Uzunluğu ne kadar ise, golgesi dağı ol kadar olurdu. Ne kadar âdemî golgesine gelse; ol kadar golge virürdi, tâ biğ kişiye degin. Kaçan biğden ziyâde (3715) olsa; cemî'isinden golge giderdi, güneşe kalurlardı. Bil ki: Memleket-i Bâbil; gâyetde hûb yiridi, âbı havâsı mu'tedil ve kavmı sâzigâr ve dindâr idi. İskender çün 'âleme musallat olup tutdı, Bâbil vilâyetini dağı aldı. Ve bunlara gâyetde 'adl ve refâhiyet oldu. Çünki İskender vefât itdi. Bâbil ehli (3720) eyitdiler ki : " Bunun gibi pâdişâhlık ve saltanat ki İskender'üñ [127-b] var idi, bir dağı bunun gibi Süleymân idi. Bu dünyâda anlara bâkî kalmadı. Pes kime bâkî kalırsadur ? Bu tarîka fikir idup ellerin dimyâdan çekdiler, terk-i dünyâ itdiler. Âhir vardılar, erenleri kenduleri hâdım eylediler, tâ haddi ki beşikde yatan oğlancıkları dağı hâdım eylediler. (3725) Pes andan şogra tevâliud ve tenâsil kalmadı, artmadılar iremediler. Az zamânda bu kavm dukentip dünyâdan geçdi. Bâbil vilâyeti hâlî ve issüz kaldı. Bu sebehten ol vilâyeti şu dutdı, Haq te'âlâ emriyle Bâbil'üñ şehirleri şu içinde kaldı. Şoyle ki; on yedi şehruğ hiç eseri kalmadı. Bâbil vilâyeti 'Irâquñ orta yerindedur. Şol pergâr (3730) noktası da'irenüñ ortalığında olduğı gibidur. 'Irâk dağı cihânüñ orta yirindedur.

bilâd-ı Pehleviyye : Pehleviyye şehirleri çokdur, Âzeribâyıcân serhaddinde; tâ Fars vilâyetinüñ âhırine degin ve tâ Sîstân'a degin ve Mâverâü'n-nehr'e degindür. Kuṭb-ı bilâd-ı Pehleviyye Kuhîstân'dur ve Hemedân dur. Ve kuṭb-ı Fars İstâhar'dur ki bu ekâbir yiridir. Eydürler ki:

Melik-i (3735) Şin ki Fağfurdur nâme yazdı. Efridûn ki melik-i Irândur eyitdi ki : [128-a] " Biğ pâdişâh benim leşkerimde vardır. Ve hem güneş benim cânibimden toğar, ve dağı biğ but-hânem vardır ki her birisinde şol kadar mâl vardır ki senüñ cemî'i memleketiñde yokdur. Ve dağı benim vilâyetim altun gümüş ma'denidur ve lâciverd ve cevâhir ma'denidur. Ve cemî'i kavmum perri şüretin[de]dür (3740) ve cemî'i vilâyetimde bir zişt âdem yokdur. Kamusı sepid-rûy ve siyeh geysu ve ferîste-peyker ve şan'atları dibâdur. Ve Çin'den tâ Ceyhûn'a degin benimdir . Efridûn dağı cevâb yazdı ki : " Niçe lâf urasın ki bir şehri Pehleviyye'nüñ cemî'isine Çin ve Mâcin mukâbil dur, helki dağı yegrek dur. Cemî' 'âlem Irân milkine varurlar, harâc

alurlar. (3745) Ve dahi kullarımız, halâyıklarımız Çin ü Mâçin'dendir ve Pehlevî'lerden hiçbir yerde kul veya karavaş yoktur. Ve ma'denler bizim vilâyetimizde çoktur, sizden. Sizün işiğüz dibâbâflıktır, ya'nî ebrîşim dokumaktadır. Ol hod 'avratlar işidir. Ol hüblük ve zulif didiğüz tāvusa berzersiz ki reng ü ra'na ve hüblükdan ozge hüner yoktur. Ve eger güneş sizün (3750) cânibinizden gelurse, n'ola ? Hâliya sizün içündür gelmez. Ve cemî'i 'âlem [128-b] ol güneşden ne miqdâr fa'ide dutarlarsa, siz dahi ol kadar dutarsız. Onlardan artıklığınız yoktur. Ve ol but-hânelerine ne fahîr itmek gerek ki anlarun cemî'isini benümçün cemî' itmişsin. Uş saña ben Nerîmân'ı gönderirim ki vara anlarun cemî'isin ki başa geture". Hem Nerîmân (3755) vardı anlarun cemî'isin gâret itdi, dahi Fağfurı dutdı Efridûn'a getürdi.

Bulgâr : Bir ulu vilâyetdur. Uç ulu şehirdür : Birisi Bulgâr ve birisi Süvâr'dur ve birisi Emel'dür. Bulgâr vilâyetinin dört yanın kâfirler ihâta itmişdur. Haq te'âlâ 'azze şânühü anı orta yirde hıfız itmişdur. Dahi Bulgâr'un pâdişâhı (3760) Zülkarneyin evlâdındandır. Eydürler : " İskender zulumâtdan çıkıcaq Bulgâr'da makâm dutdı, tâ kim dünyâdan gidince". Ve ehl-i Bulgâr; dindâr ve bahâdur ve hamîyyetludur ve siretleri hoşdur ehl-i İslâmdur. Vâcibdür ki du'âyıla meded ideler, bu kavm nüşret-i kuffâriçün.

Bestâm : Bir mübârek şehirdür ki anda kimesne 'aşık olmaz, anun hâşşasıdır. Ve eger (3765) bir kişi 'aşık olsa; kaçan kim anda varsa, sâkin olur 'aşkı. [129-a] Bestâm'un şuyı acıdur, ağız kokusına menfa'atı vardır. Ve dahi siğek anda gâyetde mü'ezzi olur. Kavmı gâyetde şâlih ve dindâr olur.

el-Başra : Başra bir meşhûr şehirdür. 'İmâretleri çokdur. 'Omerübnü'l-Hattâb hilâfeti zamânında yapılmışdur. Andan ögün aña 'Hindeyeter (?)" dirlerdi. (3770) 'Atebe bin 'İmrân Başra'nun mi'marıydı. Yedi yüz kişile emirü'l mu'minin 'Ömer'e vermişidi ki yapalardı. Ol ki yaptılar, anı ağacıla yaptılar, andan sonra kerpiçile yaptılar. Çünkü nevbet Mehdi'ye degdi. Ol dahi ziyade eyledi. Eydürler : " Her garîb ki Başra'da makâm tuta meflûc olur". 'Atebe bin 'İmrân eydür : " Başra'yı ki feth itdük bizümle (3775) 'avratlar var idi. Sancaklarımızı ol 'avratlara virdük. Dahi anlara ısmarladuk ki : ' Bizim ardımızca ırakdan geliğüz. Dahi her birigüz yirden toprak alığüz, dahi goge şavunğız dâyimâ'. Çünkü Başra'ya varduk. Başra kavmı bizi karşıladı. Gelür gibi iken kaçdılar. Şonra ehl-i Başra'ya şorduk : " Ne sebebden kaçdınız ?", eyitdiler : " Gördük ki sizün 'akabığuzca (3780) 'azim toz kopdı. Eyitdük ki : " Bunlar 'azim leşkerimiş, bu evüğ gelenlerindenmiş. [129-b] Uş leşker artlarınca irişdi" didük. Ol sebebden minhezim olduk".

'Atebe Başra'yı yaptığı sene seb'i 'aşere idi. Ve gökden ıraqa yir Başra'dur. Ancak kamu şehirlerden bu tizrek helâk olur ve harâb olısardur. Ve eydurler ki : ' Ehl-i Başra bahıl olur, tâ şol hadde degin ki bir garıb (3785) şehirden : " Et yirsın" diyü kovarlar. Ve dahu bakla şatıcı şehirden ki bizüm oğlanlarımızı yavuz öğredur, musrif olur, bakla yimege dadanırlar. Ve dahu hiç pâdişâh Başra'da makâm tutmadı. Şöyle ki; Dârâ bin Dârâ makâm tutdı, anda ve Buhtû'nnaşır Bâbil'de ve Kısra'da ve Medâyin'de bunlar makâm idindiler.

Bağdâd : Şehr-i mu'azzamdur ve kubbetü'l-İslâm (3790) ve menzil-i hulefâ'i r-râsidindür. Anuñ ehli cemî'i 'âlem halkından zeyrekdür. Bağdad kavmunuñ oğlanları bâkî şehirlerin yirlerinden yegrekdür. Kavm-ı Bağdad cemî'i hünelerde pehlevândur. Ve Bağdad'ı Ca'feru'l-Manşûr bunyâd itdi. 'Ali İbnu Yaqtın eydür ki : " Ben Manşûr'ı ayıdım kim da'im ol bir hoş makâm isterdi ki anda bir şehir ideydi. Çok zaman bu taleb (3795) üzerine dört yaña yir tefahhuş ideridük bilesine. Bir gün bu talebde [130-a] gezerken bir zâhid ileri geldi başa şordı kim : " Bu pâdişâh ne ister ? , eyitdim kim : ' Bir şehir bunyâd itmek ister eyitdi ki : " Bunun adı nedir ? ", eyitdim ki : " 'Abdullah İbn-i Muhammed", eyitdi ki : " Nisbet nedir ? ", eyitdim ki : " Ebû Ca'fer", eyitdi ki : " Lakab nedir ? ", eyitdim ki : " Manşûr". Ol kişi : " Ben kitâbda buldum ki ol (3800) kişi bu deñludur ki anuñ lakabı Muklaş'dur". 'Ali İbn-i Yaqtın eydür : " Bu sozi Manşûr'a haber virdim. Derhâl atdan indi, secde eyledi. Eyitdi ki : " Evvel anam başa Muklaş lakab komışdur. Sebeb oldı ki: Ben oğlaniken bir tavaruñ ipin uğurladım. Ve dahu bizim konşulığımızda bir uğrı varıdı, anuñ lakabı Muklaş'ıdı. Pes 'avratlar ol sebebdan Muklaş ad virdiler. (3805) Ol zamândan berü hiç kimseden bu lakabı işitmemişem'. Bu beşârete şâd olup bir miñ çıkardı, yire dokıdı ve bir at çıkardı ol miñı bağladı ve bir uvacık eline aldı çevrindi, bir da'ire çekdi. Dahu anda Bağdad'ı bunyâdın urdı. Ve dahu dullâb duzdı ki şu çeke. Evvel kaşru'l huldi bunyâd urdı ve bir cisir dahu bunyâd itdi. Ve bir müneccim, adı anuñ Nev-baht (3810) idi, tâlî'in dutdı Bağdad'ı ki şems kavş burcında imiş. Eyitdi ki : " Tâli' [130-b] buña delâlet ider ki hiçbir kişi halife bu şehirde olmaya". Ammâ Ahmedü'bnü'l Hanbel eyitmiş:

إذا عرجت من ال بعدد دا فال دون كلها بسناق

Ol kişiler ki Bağdad'a ta'n iderler. Bu sebebdan ki Bağdad'ı gırlığı dört fersengdür. Her fersengi uç mildür, her mili dört biñ (3815) kişi gerekdür. Ve kamusı kırk sekiz biñ kişi olur. Pes kırk sekiz biñ kişi gerekdür an düşmenden hıfız ide. Ve her kişiye günde on akça nafaka gerekdür, leşkere ki

dâ'im dura, düşmen gelicek cevâb ide. Eger bir ay leşker anda dursa, ne miqdâr mâl gerekdür kıyâs eyle. Şehrüñ eyusi oldur ki ma'âş leşkerüñ (3820) kendüzinden hâsıl ola. Şöyle ki; Semerkandı Buhârâ ve bilâdur-Rûm'ı ve Bağdâd'da saymışlar ki altmış biğ hammâm varmış. Her hammâmda dört hizmetkâr varmış ve cümlesi iki yüz kırk biğ olur. Ve bâkî âdemisin dañı buğa gore kıyâs it.

Buhârâ : Bir yirdür ki 'âlemde bundan laţif yir yokdur. Eger Buhârâ kal'asına çıksalar, (3825) kavmü 'âlem sebiz görünür. Şanasın ki âsemân bir yaşıl kubbedür, bisât üzre [131-a] kurulmuş. Anuñ içindeki koşklerüñ âyine gibi şu'âi var. Ehl-i Buhârâ şucâ' ve şâlih'dururlar. Ve anda dâ'im 'adl yurur ve hem kavmü 'adle yardım iderler ve zulme yol virmezler. Ve hem 'ulemâ-i fuñhul andan kopar.

Belh : Bir şehirdür ki memdüh ve ehli bütperestlerdi, tâ zamân-ı (3830) emirü'l-mu'minîn 'Osmânu'bnü 'Affân radiyallahü 'anhüye degin. Feth itdükde ol kavm dindâr oldılar ve şî'âr-ı İslâmı hıfız itdiler, tâ haddi ki gazâlar itdiler Turkistân'a. Dañı Ceyhûn şuyı aña on iki ferseng yirden geçer.

Berda' : Bir şehirdür, Tâliken'e degin ve İran ve Rûm'a degin. Kubâd-ı Ekber yaptı. Ol vilâyetde Berdâ''dan ulu şehir yokdur. Velâkin Berda' da (3835) ve Tiflis de zelâzil çok olur ve fınduk dañı çok olur.

Bed : Bir şehirdur, Âras ırmağınuñ katında. Bir memleket-i 'azîmdur. Ehl-i Mecüsilerdi, tâ Mu'taşım Billâh zamânına degin. Mu'taşım Billâh anları helâk itdi. Müslimânlar qarâr eyledi, da'vî itdiler ki Mehdi bundan çıkardur. Ve anda enâr olur ki nazîri yokdur 'âlemde. Ve dañı incir, üzüm olur ki (3840) anı tennürlarda kundurlar. Zirâ ki; anda güneş az olur, hemise bulut [131-b] olur. Ve bu şehirde beş biğ kelise olur. Aşhabu'r-re'süñ ve hem leşker-i Câlüt ve Câlüt'uñ gürü dañı andadur. Ve Câlüt'ı Dâvud peygamber depeledi. Ve anda bir deniz vardur, kiçicek ki hiç içinde cânavar yokdur.

Bulun : Bir şehirdur mağrib deryâsınuñ sâhilinde. (3845) Bârûsı biğ arışdur. Bununla Endülüs arasında altı ferseng yoldur. Meliki anuñ Rustem evlâdın[dan]dur. Ol kavm beglerine 'Emirü'l-mu'minîn' dirler.

Balebek : Bir şehirdur Şâm'da. 'Âlemüñ 'acâyibindendir. Anuñ bünyâdına ki bir taş komışlardur: Gıñlğı yigirmi arışdur ve kalıñlığı on arışdur ve uzunu kırk beş arışdur. Ve işbunuñ gibi (3850) 'azîm taşları birbiri üstüne komışlardur, şol düzene ki; arasına igne şıgmaz. Şanasın ki bârûnuñ mecmû'ı bir taşdur. İmdi hum zamânda itdiler ola ve buncılayın taş ları niçe getürmüş olalar. Ve bunlar ne kavm idi ve ne kuvvetleri varmış.

Bencehîz : Bir şehirdur Hindile Horāsân arasında. Ve bu şehirde mufsidler çokdur. Anuḡ nisbeti (3855) Hind[d]’e artuḡdur, Horāsân’dan.

Best : Bir şehirdür, İslâmda hûb. [132-a] Anuḡ metâ’ı incir ve erik nârendek ve üyân ve yulardur, kamusu anda eyü olur.

Bâmiyân : Bir şehirdür Horāsân’da, taḡ başında.

Bahreyn : Bir şehirdur ki vilâyeti çokdur. Her kim anda olsa talaḡı buyür. Ve metâ’ı anuḡ hûb tonlar ve perdeler olur.

Bilāsākun (3860) Türkistân hudūdında bir şehirdur. Ve bir şehir dahı vardır ki aḡa "Ebem" dirler. Ehl-i İslâm elindedur. Andan dilküler ve kal’ı ve kurşun getirurler.

Berkâldur : Bir ‘azîm şehirdür Şâm’da. İçinde bir menâre duzmışlerdür, taş dan. Her taşuḡ ortasında bir demurden yuva duzmışlerdür. Her kim aḡa el ura; yukarı çıkar, maksudı görür. Ve dahı ol menârenüḡ üstinde bir şanduk, ol şandukun içinde bir çanak, içinde Yahyâ peygâmbertüḡ başıdur, ‘aleyhisselâm.

böstân-ı Süleymân : (‘aleyhisselâm) Bir ‘azîm yüce divârdur, Serendîb’de ki tülü anuḡ kırk mıldur. Ve bir taş dahı ol divâruḡ iki ucundan ihâta itmişdür. Şanasın ki ol dahı aḡ divârdur, bir pâre taşdan. (3870) Hiç kimse ol böstâna girmiş degildir ve girmez. Dahı bu şüretile duzmışlerdür. [132-b] Hiç anda âdemî varmaz. Ve ol divâruḡ dibinden bir ‘azîm şu taşra gelür, yemiş vaktinde ol yemişlerden getirurlerimış. Ol kavm gemiler duzmışlerdür ki ol gemileri içine koyarlar. Ve pâdişahuḡ müvekkileri zevraklar içinde oturmuşlardur, hufız iderler. Her yemiş vaktinde, ol (3875) yemişden hürmenler duzmışlerdür. Hükemâ eydürler ki : " İki cinnî muvekkeldür, şunuḡ üzerine '.

kal’a-i Belkîs : Bir ‘azîm kal’adur ki andan yüce kal’a yokdur ‘âlemde. Ol kalayı yapduklarının sebebi oldu ki :

Bir pâdişâh-ı zâlim ki adı Serâcîl bin Serâcildi. Ve her ne yerde kim bir kız oḡlan işitse zulmîle getirup bikâretinalurdu. Anuḡ bir vezîri vardı ki ‘âdil ki (3880) aḡa Züşerehibni’l-Hedhâd dirlerdi. Gâyetde şahib-cemâl idi ki anuḡ hüsnuni vaşf itmek. Ol sebebdan cinnîler anı severlerdi, dâ’im katına gelurlerdi, şöhet iderlerdi. Bir gün Züşereh bin Hedhâd şöyle tenhâ şahrâya çıktı, müşe arasında girdi, teferrüc iderek. Nâ-gâh bir hûb şüretlu mahbûbe gördi. Derhâl yine gâ’ib oldu, bildi (3885) ol şüret kim cinnî tâ’ifesindendür. Züşerehuḡ göḡli ol şürete meyil [133-a] itdi. Niçe ki dort yaḡa nazar itdi, görmedi. Hâtır aḡa gâyetde müte’allik oldu. Günde bir kez vazife itdi ki ol hemîşe gelür, her bâr geldüḡince ol şüreti görür. Aḡa bir zamân nazar ider,

giri gâ'ib olur. Tâ şuna degin mulâzemet itdi ki ol ma'hibûbe andan kaçmaz (3890) oldu. Anugla kelici eyledi. Züşereh a'ğa şordı ki : "Siz kimsiz ?", eydür ki : " Ben cinnîler pâdişâhınuz kıızıyam ki 'İmyerte bint-i 'Ömer'em". Kız atası dahu pâdişâhı bilürdi. Ol dahu Züşereh'ün katına dâ'im gelürdi. Bir gün ol 'Ömer ki kız atasıdur, bunun katına geldi. Züşereh gâyet bu'ğa 'izzet idüp kızını diledi, ol dahu derhâl virdi, ' Yok" dimedi. Buyurdi (3895) ki ol kız[ı] cihâzı bile getürdiler. 'Ömer eydür : İşde 'Umeyre seniğdür, şimden giru". Çünkü Züşereh 'Umeyreyile cem' oldu. Hâk te'âlâ kendü lutfından 'Umeyrete'yi hâmile kıldı, derhâl bir kız toğdı. Hâk te'âlâ 'azze şânuhu a'ğa bir hüsün virmiş ki; ne atasına ve ne anasına benzer. Vardılar a'ğa "Belkıs" ad virdiler. Bundan şonra bir gün atası Züşereh'e eydür : " Ben (3900) olürem ki kim yavuz düş gördüm" dir. Üçinci gün 'Umeyre vefat [133-b] itdi. Bir nice rûzigâr geçup Belkıs buyurdi. Gâyetde şâhib-hüsün oldu, tâ haddi ki Belkıs'a ' Zühretü'd-dünyâ" dirlerdi, hûblığından otüri. Çünkü buyu[r]dı, Züşereh'e eydür : Ey ata! Beni cinnîlerden şaklağıl. Bir vilâyete dahu iletgil , Züşereh eydür : " Suleymân gibi pâdişâh vardır, dirler. Hiç (3905) cinnîlerden ve divlerden ve âdemiden korkma ki ben bir kal'a düzem; seni anda koyam, muhkem ola'. Vardı Yemen'de Şabâ şehrinde bir kal'a duzdi. Cinnîler dahu a'ğa yardım itdiler. Bir 'azîm heybetlü yüce muhkem kal'a oldu ki hiç âdemî gördüğü yokdur. Anuğ depesinde bir kızıl kûbbe düzdi, ol kûbbenüñ üzerinde bir degirmen düzdi (3910) kim dâ'im muşg ve 'abîr ogidür, ol kûbbenüñ üzerine dökerdi. çünkü bu haber Serâcil'e irişdi. 'Azm-i kal'a-i Belkıs kıldı. Geldi, bir heybetlü kal'a gördi ki hiç âdemisininüñ a'ğa irişmez eli. Kimse güçle alıamaz. Dahu vezîri Züş ereh[i] okıdı, eyitdi : " Kızıñı başa vîr , ol eyitdi : " Benüm kızım cinnîler neslindendür, ol âdemle sâz-gâr (3915) olmaz". Serâcil eydür : " Ben kızıñı görmedin 'âşık olmışam. Ol kadar ki [134-a] üns dutar a'ğa râziyam". Pes vardı Belkıs'ı nikâh idup Serâcil'e virdi. Belkıs'a haber oldu, eydür : " Benüm katımda cinnî kızları vardır. Anlar dahu leşkerinden nefret dutarlar. Eger benüm katuma tenhâ gelürse, gelsün. Ve illâ ayruğ kimse ile gelmesün". Serâcil tenhâ (3920) kal'aya vardı ki her kapuda cinnî kızları tururdi. 'Adedini Allahu te'âlâ bilürdi. Her birinuğ altından elinde birer cubuk. Çünkü ol cinnî kızların gördi; bî-hüş oldu, esruge döndi. Çünkü Belkıs katına vardı, dahu beter 'aklı gitdi. Derhâl Belkıs bir kadeh zehir tıldurdi, Serâcil'e şundı, Serâcil aldı içdi, derhâl cân virdi. (3925) Belkıs dahu derhâl bârû üstüne geldi. Eyitdi ki : " Ey leşker-i pâdişâh! 'Avratlarıñızı ve kızlarıñızı benüm katına geturiğüz". Leşker-i Belkıs'a 'izzet itdiler, eyitdiler ki : " Yok geturmezüz". Belkıs girü dondi, içertü girdi, yine çıkdı, bârû üstüne

geldi. Eydur : " Ey leşker-i pâdişâh ki cäre yokdur elbette getürseniz gerekdur". Yine eyitdiler : (3930) Revâ degildür ki bizüm 'avratlarımız senin katında, pâdişâh katına [134-b] varalar". Belkis bunların kendüye 'izzetün göricek, eydur ki : " Ey kavm! Pâdişâh gâyetde husm-nâk olup yatdı, uyudu. Eger soyle maslahat görürseniz, ben pâdişâhı öldürem ve beni anuñ yirine pâdişâh idesiniz ki ben sizün 'avratlarıñuza ve oğlanlarıñuza ve ne (3935) size yavuz kaşdım yokdur". Leşker kamusu eyitdiler:

سماو تعانا

Ve dahı and içdiler ki Belkis'dan yuz döndürmeyeler. Belkis içeri girdi, derhâl pâdişâhın başını kesdi, geturdi bârû üstinde kodı. Çunki bu kavm bunu gördiler, tamâm Belkisıla bi'at itdiler. Buyurdi ki kal'anuñ dibinde sarâylar bunyâd itdiler. (3940) Evvel Şabâ şehrine Belkis pâdişâh oldu, tâ Süleymân uñ 'avratı olınca degin.

et-fâ

Tüster : Bir şehirdür, Masırkânıla Ernegân'ın kenârında Hōristân nâhiyetinde. Ol bir ırmağ ki Şâbü şâdi-revân geturmuşlardır. Tüster'ün kapısında aşmışdur. Zîrâ ki; Tüster bir depenün üstindedir ki aña şuv iriş mez. Tüster'i (3945) taşıla ve kurşunıla ve demür direklerle bunyâd itmişlerdür. Ve Dâniyâl [135-a] peygamber 'aleyhisselâm Tüster'de yatur. Bir zamân Şüş vilâyetinde kızılık oldu. Geldiler Dâniyâl uñ tâbütünü dileyüp aldılar, Şüş'a iletdiler, tâ ki ol kızılık gitdi. Andan sonra tâbütü gizlediler, deryâ içinde. Dahı Şüş'ün pîrleri and içdiler ki tâbüt bu şehirde (3950) yokdur. Vardılar, oğlançıklardan şordılar, bildiler ve ol arayı gosterdiler. Pes ol kavmda 'âdet kaldı ki; oğlanların damırlığın dutarlardı ancak.

Tezemmür : Bu dahı bir 'acâyib şehirdür ki Hazret-i Suleymân 'aleyhi's-selâm yapmışdur. Ve andan sonra Hâlid İbn'l-Velid feth itdi. Fethine sebep oldu ki; şehrin kapısını Hâlid'ün karşısına yaptılar. (3955) Hâlid kaldı, giru döndi, eyitdi ki : Ey ehl-i Tedemmür! Eger goge çıkarsanız; giru indurecegim, erleriguzi öldurecegim, 'ayâlıguzi esir iderem". Dahı gitdi, ehl-i Tedemmür peşimân oldılar. Hâlid'i taleb idüp geturdiler, sulh eylediler, şehri virdiler. İsmâ'îlu'bnü Muhammed halife eydur : " Ben ki Mervân İbn-i Muhammed'i gözümlle gordum, (3960) Tedemmür'ün bârüsünü yıkdı. Dahı ol kılıcdan geçen halkın [135-b] üzerine⁶⁶ atlar segirtürdi, tâ şuğa degin ki süngükleri birbirinden ayrıldı ve çok harâblık itdi". Ve anda bir gür buldılar ki; bir taht düzmüşler ki ol tahtın üzerinde bir 'avrat yatur ki anuñ geysilerin

66 üzerine kelimesi mukerrer yazılmıştır

yedi böhük eylemişler, dahi kupeler bağlamışlar. Her bir kadehi var bir arış.
(3965) Ve dahi anuñ saçında bir kızıl altın levh aşılı ki ol levhde:

ب ال سم ال الله ان ندر بت امان

' Her ki bu benüm evime girürse zefil ve mañhür olsun. Çün bunı Mervân gördi, buyurdi : " Ol taht[ı] şöyle koğuz' . Bir nice günden sonra Mervânı depelediler.

Tiflīs : Bir meşhür şehirdür, İrân vilâyetinde. 'Avratları bürinür ve örtünürler ve dükkânlarda (3970) otururlar. Bu şehriñ iki kat bārısı vardır. Ve Tiflīs'üñ içinde kırk hammâm vardır. Eger birisini kızdursalar, kamusu bile kızar. Ve dahi bir hammâm vardır ki ol kendü kendüye ısınur, od yakmadın. Ve bir 'aceb dahi oldur kim ol hammâmuñ şuyına on yumurta burağurlar, hüb bişer tokuz çıkar, birisi nâ-bediddür. Bunuñ sebebin (3975) hiç kimse bilmez.

Betük : Bir muhkem kal'adur, 'Arab içinde. Ve anda [136-a] bir çeşme vardır, Kızum denizinden gelür kim anı Şu'ayb peygamber 'aleyhisselâm getirmişdür.

Nikrīt : Bu kal'a dahi sâhil-i Dicle ki şunuñ arasındadır.

Timâ : Bir şehirdür, Mısır şuyunuñ katında. Bir büyük depenuñ üzerinde Mūsâ peygamberden ilerü içine komışlardır.

Tis : (3980) Bir şehirdür, muhkem. Anı bunyâd itdi melik-i Tubbağ İbn-i 'Akrab bin Ebî Mâlik İbn-i Nâsir.

Tebbet : Bir şehirdür, Türkistân vilâyetinde. Ve kavmı anuñ 'Arab'dur. Ve havâsı gâyet hüb ve lañfudur. Ve eydürlerse : " Her kimse ki Tebbet'e varsa güluñ olur, tâ Tebbet'den gidince. Ve Tebbet de olan âdemî ve at ve deve şüretler gâyet hüb olur, bunuñ (3985) zıddıdır. Ne ki cânavarları varsa, kara olur, Habese'nüñ eşegi olsun, iti olsun. Ve serçe Tebbet'de "Fâretü'l-misk" olur. Tebbet'üñ kamu misklerinden miski yegrekdür".

Türkistân ve Tağargar : Bir vilâyetdür, Çin haddinde. Ve Tağargar Türkistân-ı 'Arabdur. Peygamber 'aleyhisselâm buyurdi : " Ol kişi kim benüm ummetümüñ milklerini alur, Türklerdür. (3990) Yâni; kâfirlerdür".

قال ال نبي علمه ال سلام الرك ال ترت ما بر كوكم

[136-b] Ya 'nî : " Türk'e kaşd itmeñ, mâdemki size kaşd itmese". Türkistân ilinde koyın dört kızılar ve ba'zî vardır ki altı kızılar ve kuyulukları yirde sürinür. Bir şehirdür Türkistân'da. Şöyle ki; hadeng ve semmür ve sincâb ve kâkum ve bir taş ve kul ve halâ'ik ve koyun ve nemek ve toğanlar dürlü dürlü (3995) garâyibi çokdur. Taht-ı Süleymân 'aleyhisselâm bir 'azîm kaşır yaptı: Dört aylık cânavar şüretinde ki cinniler duzmışlerdür; altundan, gümüşden.

Çünkü Süleymân ol tahtu üzerine otur[dı], üzerine 'abir yağdı, ol kaşruş şerefelerinden. Çünkü tahtdan aşağı ineydi bir şuret gelurdi, tahtu üzerinde dururdi, ağzından od saçardı, her neye degse (4000) yakardı, tâ ki hiç kimse tahtu katına gelmezdi. Ve tahtu iki köşesinde iki arslan düzmişlerdi ki ağızlarından gül-âb saçarlardı. İki köşesinde dağı iki kuş düzmişlerdi : Kanatların acmışlar, söyle ki; Süleymân tahtında oturcağ, kimse Süleymân'ı görmezdi. Süleymân kâmusını gorurdi. Çünkü Süleymân (4005) tahtında oturaydı, bir kuş gelurdi tâcin başına oterdi. [137-a] Andan sonra divler şaf dutuban dururlardı, bu taht-ı Süleymânla. On uç yıl bile oldu ki hiç kimse Süleymân 'ahdinde taht uzerinde oturmadı. Tâ bir gun hudhud, ya'nî ibuk eyitdi ki : ' Ben bir melike gördüm ki tahtında oturmuş, yir yüzinde Şaba şehrinde ki anuğ gibi (4010) şâhib⁶⁷-cemâl gelmiş degildur bu cihâna. Bu haberden gönli ağa müte'allik oldu. Ol katındağı divlere eyitdi:

اسکمبرایش

ب عرشها

Ya'nî : Kindur ki ol melikeyi bağa geture tahtı ile ki ben gayret iderim ki benum zamânında kindur ki tahta oturur ?" Bir 'ifrit eydür, bu divlerden : " Ben tarfetu'l-'ayn içinde getureyim". (4015) Hazret-i Süleymân ağa destür virdi, ol dağı vardı. Fi'l-hâl Belkîs'ı tahtı ile getürdi. Makşûd bu hikâyetden oldur ki; pâdisâhlara lâıyk olanı gerekmez ki pâdisâhdan gayrı kişi taşarruf ide.

el-cim

Cezîre dır, bir vilâyetde Rey haddinde Hazra-yı Mûsâ'dan Revmetu'l-cennete degin ki etrafı Şâm dur. Kenîsetü'z-zühâd ol cezîreniğ 'acâyibindendür. (4020) Ve ulu şehirdur ve cezîre-i Naşeybin'dur. Ve Naşeybin'de kâttâl 'akreblar çok olur. [137-b] Ve diyâr-ı 'Ayn ve Muşıl ve Tikrit ve Hebet ve Enbâr ve Karkisâ dağı çok şehirleri vardur, kâmusı cezîredendür.

şehr-i diğer : Bir şehirdür Mâverâü'n-nehir de. Kemânçacı andan getirirler.

şehr-i diğer : Bir şehirdur, Fars'da ki anı Erdeşîr yapıdı. Ol şehir evvelde deryâ idi. Erdeşîr'dendür (4025) eyitdi ki : " Eger düşmene zafer bulursam, anda şehir yapam". Çünkü düşmene buldı zafer. Ol değızi bir yarpa akıtdı ve yirini tıldurdi ve etraf şehrimı anuğ uzerinde yapıdı. Ve dağı anda bir âteş-hâne yapıdı.

şehr-i diğer : Bir şehirdür, masnık tarafında ki Hazret-i Şâlih peygamber 'aleyhisselâm kavminin mü'minleri peygamberden sonra bu şehre düşdiler. (4030) Bu şehrin kavmı, ve dahı Câbilisân kavmı Ye'cüc ve Me'cüc dan çoktur. Zira ki; Ye'cüc ve Me'cüc tokuz bu dünyâcadur ve tokuz bu dünyâ ehlincedür. Bu iki şehrin ehli tokuz, tâ Ye'cüc ve Me'cüc cadur. Ve dahı bu iki şehrin ardında iki kavm vardır ki anlara "Târes" ve "Mensek" dirler. Bu iki kavmin miqdârı tokuz bu iki şehir ehlinin (4035) miqdârıncadur. Ve hem bunlar Yâfâs bin Nüh neslindendir. Bu zikir [138-a] olanların kamusu ehl-i cehennemdur, illâ Şâlih peygamber kavmı ve Hüd peygamber kavmı ki Câbelsâ'dur, anlar degil. Ve bu iki şehrin her birisinin biğ kapısı vardır, her kapunun aralığı bir ferseng yoldur, ya'ni on iki biğ adımdur. Ve her kapıyı her gice yetmiş biğ kişi şaklar, bir kez şaklayana (4040) dahı nevbeti degmez. Ve dahı bunlardan işra 'inâret yokdur. Ve bu sozleri tefsirlerden nakl itduk ki ol nüshada yogıdı. Ve dahı ol Câbalkâ'da gâyet issi olur, tâ haddi ki kavmı yir altında olurlar, düzmişlerdür anda otururlar. Ve her kaçan ki güneş toğıcak, dahı kuşlık yirine gelicek deniz kaynar, dahı korkunç olur ve âvâzlar çıkar (4045) denizden, tâ haddi ki işidenin zehresi yanlur, öhr. Ol sebehten ol vakit olıcak; tabıllar ve nakareler çalarlar ki ol âvâzı işitmeyeler. Ol yirde şanastı ki güneş deniz içinden çıkar.

Câbalkâ : Bir şehirdur mağrib haddinde. Şıfatım Câbelsâ vaşfila zikir idelum. Zülkarneyin Câbelsâ'ya vardı, zulumâtdan geçicek bir aydınlığa (4050) vardı ki güneş aydınlığı degildi. Ve anda bir tağ gordi ki : [138-b] Ol tağın⁶⁸ üzerinde iki direk var, her birinin başında bir kuş oturmuş. Ol kuşlar İskender'e söylediler, eyitdiler ki : " Ey âdemî-zâde! Sizün aranızda riyâ vu zinâ zâhir oldı mı ? ", İskender eyitdi ki " Belî ". Eyle diyicek, ol kuşlar aşğa indiler, yine eyitdiler ki : (4055) " Kirecile taşdan bünyâdlar olur mı ? " İskender eyitdi : " Belî ". Bunı işidicek, tağdan dahı aşğa indiler, girü eyitdiler ki : " Cenâbetden gusül itmek kaldı mı ? " İskender eydür " Yok ". Bu haberi işidicek; girü tağ üzerine çıkdılar, kuşlar yine eyitdiler ki : " Farîzalardan el çekdiler mi ? " Eydür ki : " Yok ". Kuşlar yine direkler (4060) başına çıkdılar, eyitdiler ki :

لا اله الا الله محمد ال رسول الله

dirler. İskender eydür, dirler pes bunı işidicek kuşlar ârâm oldılar.

Cünd-i Şâbûr : Bir şehirdur ki anı Şâbûr bin Erdeşir İbn-i Erdevân bünyâd itdi. Evvel ol mişeyistân idi. Şâbûr bir gun anda uğradı, gördi; anda bir ikinci ekin ekerdi. Şâbûr eydür : " Bunda (4065) bir şehir bünyâd iderim ". Ol ikinci

68 "ol tağın" mukerrer yazılmıştır .

eydur : ' Eger benden yazı yazmak [139-a] gelürse, bunda şehir olur". Ol ikinci bir pır kişiydi. Adı anuñ Nîl idi. Eydur : " Billâhi! Bu şehri ki sen yaparsın. İy şâh! Buyur ki Nîl'i mu'alleme vireler ki yazı ogrene". Şâbûr buyurdu; ol mişenun ağaçların kesdiler, çıkardılar. Ve ol ikinci pır[i] dañı yazıcılığa virdiler. Öğrendi, Şâbûr (4070) Şâh katına geldi. Şâbûr Şâh anı gordi guldi, dañı anı mi'mar kodı ki ol şehri yapıra Nîl. Ve bu memleket-i Şâbûr'da Mânî adlı bir kişi kopdı, zındıklar başı idi. Anuñ fitnesi 'alemi tutdı. Şâbûr 'aciz oldu, anuñ üzerine oldu. Anuñla medâre eyledi, tâ şuna degin ki bildi mezheb-i Mânî hâtdur. Pes Mânî'yi öldürdi, derisine şaman toldurdu. (4075) Dañı Şâbûr'ın kapusunda aşakodı. Ol kapuya 'Mânî kapısı" dirler. Zındıklar etrâfdan ol kuyuya ziyârete gelürler.

لعنهم الله

Cürcân : Bir şehirdür, hûb ırmak kenârında. Ve anuñ metâ'ı : Hurma ve zeytün ve enâr ve koz ve şekker ve ebrîşimdur. Ve anda ejderhâ olur, sehm nâk. Velâkin mazarratı irişmez.

Câcelî : Bir şehirdür Hindüstân'da. (4080) İskender andan artuñ şehrun almasında zahmet çekmedi. Zira ki; [139-b] iki tağun depesindedur, ve hem mışfı denizdedür ve mışfı kurudadur. Darcım ve nâfeyi andan getirürler.

Cefâniyân : Bir vilâyetdür, hudüd-ı Mâverâ-i nehir'de anuñ. Metâ'ı : Za'firân ve bâkılî ve terkeş ve at ve katırdur.

kal'atu'l-Câriyye : Bir kal'adur, Akranus un üzerinde. Ve içinde (4085) çok kavım var. İskender anda vardı, diledi ki; kal'aya vara, varamadı. Ne kadar yakın vardılarsa, kal'a ırak oldu ve it âvâzı işidilürdi. İskender 'acebe kaldı. Niçe ay geçdi ol kal'adan haber bilmediler. Bir gün bir kişi bârû üstine geldi. Eyitdi ki : " İy İskender! Mağşûd nedir ?" İskender : ' Mağşûd oldur ki; (4090) sizi Tağn'ya da'vet iderim. Muñ' oluñ. Vegerni sizinle ceng (4095) iderim". Anların pâdişâhı çok nesne virdi, İskender'e vardı, imân getürdi. İskender giru döndi, eydürler ki : " Mûsâ bin Naşra mağribe vardı. Ağa eyitdiler ki : " Bir şehir vardır, şunun orta yirinde. Şöyle şu üstinde yurür, garq olmaz '. Mûsâ leşkeriyle anda vardı, tâ ol şehri gore. Aşam denizinden gemiye bindi, ol [140-a] ş ehre vardı, gördi : Bir şehir ki anuñ kapusunda bir sarây ve ol deriden bir cisir bağlamışlar ve ol cisrun üzerinde bir büt düzmişler, bakırdan. Ol butuñ elinde bir ak yay. Her kimse ki ol bütüñ yanına gelse; okıla ururdu, helâk iderdi, tâ uç kişiye degin varamı ururdu, helâk (4100) iderdi. Andan sonra şehre girdiler, gordiler ol şehri. Ve âdemileri sozi fehim itmezler, giru döndiler. Ol şehrin kapusunda yazmışlar ki : ' Bu şehre her kim ol girürse, helâk olur".

hikâyet

Hind hudûdında bir iklim vardır ki aña "Köhne" dirler. Ve anda meymûnlar ol cezîrede olurlar. Ve anda bir cezîre dahı vardır ki deniz yuzinde yürür. (4105) Ol meymûnlar ol cezîrede olurlar, her gun ol vilâyet kavmına 'azîm zahmet iderler. Ol kavm dâ'im meymûnlara harâc virurler. Harâc oldur ki; her gün ta'âm duzerler, virurler. Ol ta'âmı yirler, giderler. Yarındası gün zahmet itmezler. İşleri bu düzenedir.

Ciylân : Bir mübârek vilâyetdur, ni'metlu ve kavmu perhîzkâr ve mu'abbaddururlar. Anda bir pîr var : " Kûhündüz" dirler. (4110) Her yıl anda bir ma'lûm vakitte bir akça bulurlar, on akça agıdır, hemîşe böyledir.

el-hâ

Haızır : [140-b] Bir şehirdür, cezîre içinde ki anı melik-i Sâtîrûn İbn-i Seterûn bunyâd itmişdür. Ve eydürler ki : " Anı bünyâd iden Zîzen İbn-i Celheme'ydî. Ve anda tılsım düzmüşlerdür. Şöyle ki : Hiç kimse ol şehri alırmazdı, meger gögercin kanı ve geyik rikkıyla ve hayz kanı zafer bulalar, (4115) aña. Ol sebehten ki; hayz kanı mazarratı ol şehirde Tîzen kanı 'avratları cem' itmişdi, kuyuya şokmışdı, hıfız itdirdi. Erenlerle ol kuyuda buluşurlardı. Çünkü Şâbü'r-ı Zu'l-ektâf Haızır'ı almağa kaşd itdi. Ol vakt Tîz'ün bir kızı vardı, hayz oldu. Anı dahı geturdi, ol 'avratlar ki bile kodı. çünkü leşker-i Şâbü'r şehir üzerine geldi. (4120) Tîz'ün kızı barû üstüne geldi leşkeri teferrüc itmege, gözi Şâbü'r'a tuş oldu. Ol sâ'at aña 'âşık oldu. Vardı, Şâbü'r'a bitî yazdı ki : " Bu kal'a feth olmaz, tılsımın bozmayınca. Tılsım bunugla bozulur ki : Hâ'iz kanı ve gögercin kanını ikisini karışdurasın, geyik rikkınuñ üzerine yazasın, dahı bir üveyiguñ boynına bağlayasın, tâ uça bârûya (4125) kona. Ol vakt feth idersin". Şâbü'r vardı, ol didugi gibi eyledi. [141-a] Çünkü kuş geldi bârûya kondı, derhâl Haızır bârûsı yıkıldı. Şâbü'r buyurdı kim yüz âdemi kılıcdan geçürdiler. Ve Tîz'ün kızı Nazîre'yi kendüye 'avrat idindi. Bundan şogra Nazîre bir gice uyumadı. Şâbü'r eydür : Niçün uyumazsın ? Ol kız eydür : " Döşek hem-vâre degildir". Nazar (4130) itdiler, gördiler : Döşek içinde bir yaprak varmış. Şâbü'r eydür : " Ne 'aceb bildiğ ? Nazîre eydür : " Anam ve atam beni süd ile ve bâdâmla beslemişdür ve ebrîşim içinde şaklamışdur". Şâbü'r eydür : " Pes niçün bî-vefâlık eylediğ, kendü halkuñı 'alef-i şimşir eylediğ ? Sen ataña ve anaña böyle itdiğ, baña ne idesin ?" diyup buyurdı ki : Nazîre'yi saçlarından (4135) toşun at kuyruğına bağladılar, dahı şahrâya şalvirdiler, tâ ki pâre pâre oldu.

beldetü'l-Hibre : Hibre, bir hüh yirdür. Hukemâ eydürler ki : " Bir gün ve bir gice Hibir'de olmak yegrekdür, bir yıl mudâvenetle, ya'nî devâmiyyetle ata binmekden". Ve Peygamber 'aleyhisselâm buyurdu ki : " Rûzigâr gele ki benim ummetim Hibri' fetih ideler, dahı anuñ pâdişâhı 'avrat ola ki adı (4140) ' Simasiyye 'dür. Kal'a aşğa ine, bir ak nikâb başında ola, bir kara 'ışâbe [141-b] elinde ola ve bir boz deveye binmiş ola. Ehl-i İslâm anı kahrıla aşğa indürürler. Bir kişi bu İslâm leşkerinden ol milke 'avrata ki Şemâsiyye'dur, 'aşık ola. Anuñ adı Fâtik ola '. Böyle diyicek Fâtik hâzır idi, örü durdu, eydür : " Yâ Resûlullah! (şallallahu 'aleyhi (4145) ve sellem) Eger Hibre'yi fetih iderlerse, ol 'avratı barja virir misin ?" Peygamber ider : " Sarja virdum '. Çün Peygamber 'aleyhisselâm dünyâdan nakil itdi. Nevbet-i hilâfet Ebû Bekr radıyallahu 'anhıye degdi. Hâlidibni'l-Velid hazretini dahı bile gönderdi, Fâtik dahı bile gitdi. Çün Hibre katına geldiler. Fâtik bu kıssayı Hâlid'e eyitdi. Hâlid eydur : ' Tanıguñ var mıdur ?" eydur : (4150) " Belî, vardır. 'Abdullah İbn-i 'Ömer ol vakit anda idi '. Tanıklık virdi ki : " Ben Resûlullah dan işitdim ki : Hibre'yi fetih idicek işbu şıfatıla iniser ve anı Fâtek'e virdi". Hâlidibni'l-Velid and içdi ki : ' Bu sözden bu kal'a ehline ben sulh itmeyem, tâ Şemâsiyye itmeyince . Şemâsiyye nuñ bir 'Abdülmesih adlı bir karındaşı vardı. Niçe yıl kızıl altın virdi ki sulh ideler, (4155) Hâlid kabûl itmedi, tâ ki kal'a kapısın açdılar. Şemâsiyye aşğa indi : [142-a] Bir boz deveye binmiş, bir ak nikâb başında ve bir kara 'ışâbe anuñ uzerinde bağlamış. Aşhâb-ı Resûlullah çün bu hâl ile gördiler, gurûr idup tekbîr geturdiler ki ol tekbîr âvâzından yir ditredi. 'Abdülmesih uñ ve Şemâsiyye'nun bu âvâzededen 'akılları serâsime oldu. Eydurler ki : Size (4160) ne oldu ?" Anlar dahı Peygamber'ın mu'cizesin eyitdiler." Ol sebehten şâzılık ideruz". Şemâsiyye Fâtik'e virdi aldı. Şemâsiyye Fâtik'i haymesine getirdi, dahı Şemâsiyye eydür : ' İy Fâtik! Sen beni yegidiken gormışsin, şimdi kurdum, pîr oldım. Gel beni şat . Böyle diyicek Fâtik eydur : Ben size on biñ dinâra virurim , derhâl Şemâsiyye buyurdu; on kise (4165) geturdiler, her birisinde biñ dinâr altın vardı. Fâtik'e virdi, dahı gitdi. Hâlid'e haber itdiler. Hâlid Şemâsiyye'yi katına getirdi. Eydür : ' Ey Şemâsiyye! Sen hileyile ol selimül-kalb kişi[yi] aldaduñ. On biñ dinârıla ol hüd hiç hisâb bilmez. Ol on biñ dinârı çok şanur". Şemâsiyye eydür : " Eger Fâteki kenduzin yalan iderse ki (4170) kavlınden döne, ben senuñ hükminden çıkmayam '. Fâtek'i okıdılar, eyitdiler : " [142-b] Niçün aldandun ?' Fâtik eydur : Hâliya boyle düşdi. Ben kenduzum yalan

eylemezem". Hâlid eydür : " Çün Hâk te'âlâ celle ve 'alâ irâdeti böyle düşdi, aña çâre yokdın". Hibreyi ve Şemâsiyye ısmarladı, şulh idüp girü dendi.

Huşūmet : Bir şehirdür Şām'da, kiçirek. Hūd peygamberuñ mezâr-ı şerifi (4175) andadur; ve dahı anda bir kuyu vardur ki ' bi'r-i Hūt" dirler.Ol kuyunuñ içindedür, ervâh-ı küffâr ve ervâh-ı eşkıyâdur.

hikâyet

Abâne bin Sa'lebe eydür : " Ol kuyu katında bir şahs yatırdı. Her gice bir âvâz işidurmuş ki : " Yâ Dūma! Yâ Dūma! Ehl-i kitâbdan şorgıl". Ol kişi geldi şordı ki : " Dūma ne nesnedür, bilür misiz ?" Eyitdiler : " Bir ferîstedür ki murvekkil-i ervâh-ı (4180) kuffârdur". Hazremevtile 'ummânun aralığı bir sahrâdur ki andan bâzîrgânlar geçer, 'ummâna giderler. Andan huzûnla geçen bâzîrgân işidür ki, dirler : " Fulan geçer ki bilesine; işbu sıfatlu metâ' vardur ve işbu miqdâr akçaya şatusardur " ki işitmişdi : ' Ne artuğa ve ne eksige şatabilür'.

Hımıs : Bir şehirdur ki Şām da. Amı Hâlidibni l-Velîd feth itdi, yuz seksen (4185) biñ dinâra şulh itdi. Hâmîş ve Haleb Hıkağ İbn-i 'Amlik'ün oğlanları adıdur. [143-a] Hımış'ın mescidî kapusunda bir taş vardur ki üzerine bir şüret yazmışlardur : Âdem şüreti ve yarısından aşağısı 'akreb şüretidur. Ki her kim ol yirden bir pâre balçık alsa, ol şürete bahsa, mühür eylese, dahı buğday tarlasına kosa, ol buğday onad ola.

Habeşe : Bir vilayetdür, ulu (4190) şehirleri çok. Ve ol vilâyetün 'acâyib meymûnları vardur, dürlü dürlü. Zü'l-karneyn âciz kaldı. Pes vardı vezirini yerine getirdi, tahta geçdi oturdı. Kendü kendusi bir ilçi şüretinde karşısına durdı, ya'nî vezîr-i İskender bu ilçidür ki elçilikle gönderdi ve buyurđ ki : " Kaydâfâ'nun oğlını 'avratıla dutmışlardı". Vezîr buyurđ ki : Bunları (4195) öldureler. Bu elçi ki İskender'dur. Vardı vezîrün elin öpdî, bunları dileği, kırtardı. Vezîr eydür : " Bu kişi benüm elçumdur" dir. " Sizünle bile gönderdüm. Kaydâfa bunı 'azîz dutuñ. Yine başa tüz gönderuñ". İskender bunlaruñla bile gitdi. Çunki Kaydâfâ katına vardılar. Oğlı eydür : ' Bu İskender'ün resülidür. Bu oldur ki bizi İskender'ün (4200) kılıcından halâş itdi, çok sa'y itdi bizum hakkımızda. ve bize çok [143-b] hizmetler itdi". Pes Kaydâfa'ya örü durdı, elçinüñ ki İskender dir, elin aldı kendünüñ kaşına vardı. İskender gördi ki : " Âbinüsdan bir kaşır ve direkleri 'âcdan. Ve Kaydâfe tahtı uzeline geçdi, başına tâc urdı. Pes biñ zerrîn kulları karşısına tırdılar, pes ta'âm (4205) getürdiler. Esnâ-yı ta'âmda Kaydâfe : " İy İskender! Kendüñün niçün elçi adın koduñ ? Pes seni görmişim, sen İskendersin. Kendü leşkerinden niçün tenhâ olduñ, dahı benüm katuma

geldiğin ? Hâliya hikâyet olduğun bilürsin. Lâkin kendi ayağıla gelene 'itâb yok. Ve hem resûl adın dakındı, resûle olim yok". İskender eydür : " Boyle dime. Pâdişâhlar (4210) kendulere çekerler, adın dimez olurlar. İskender seniñ katına kaçan geliser ? Ve hem âdem âdeme şebîh olur", eydür ki : " Söz çokdur. Tur halvete gidelim". Aldı, İskender'i bir eve girdi ki sakı kızıl yâküt dan ve hem bir evdür ki kağıt yürür. Ve Kaydafa buyurdi ki : Ol evi filler ortasına bağladılar. Ol evi içinde bunca âdem ile seyr itdiler. İskender (4215) gâyet 'acebledi ve bu 'azamette mütehayyir kaldı. Kaydafa eydür : " Ben seni incitmezem. [144-a] Zîrâ ki; sen benum oğluma ve 'avratına eylik itdi. Ve dahı sağa resûl dirim'. Pes vardı, İskender'i gönderdi, leşkerine vardı. Ol vilâyet[i] aña teslim eyledi. Zîrâ ki; ra'yyet andan hoşnûd idi.

el-Hacer : Bir şehirdür, tağlar arasında kesmedür seng-i hâradan. (4220) Ve hem kabır-i Semûd andadur. Ve ol kaya ki Şâlih peygamberün devesi çıkdı, andadur.

Haleb : Bir şehirdür Şâm'da. Ve anda bir murabba' minâre vardır, üzerinde bir incir ağacı bitmişdir.

Hâfızu'l-'Acûl : Bir kal'adur, Mısır'da Nil kinârında ki anı bir karı 'avrat yapmışdur. Anı bir oğlu vardı, sud emerdi. Münecimler dimişlerdi ki : " Seniñ oğlun timsâh (4225) helâk idiser, Nil'den çıkısar". Ol karı vardı, Nil'e dîvâr yaptırdı Nil kenârında, tâ ki timsâh çıkmaya. Uzunlığı ol dîvârın otuz fersengdur ki Habeş ile Mısırın arasında bir seddür kim vaşfa gelmez. Ol şordı bu halkdan ki : " Timsâh nicedür ?" Vardılar ağaçdan aña bir timsâh düzdiler, ol karı katına getürdiler. (4230) Ol karının oğlu her gün timsâhla oynardı. Bir gun [144-b] oynarken, ol oğlan yuzi üzre duşdı ol ağaçdan timsâhın üzerine ve ol ağacın bir budacı oğlanın başına gômüldi. Fi'l-hâl öldi.

Hornuk : Bir 'azîm bunyâddur, Küfe katında. Nu'man İbn-i Emîrül-kays seksen yıl pâdişâhlık itdi ve ol (4235) kaçın dahı seksen yılda yaptı. Binâsını iki yıl işlerdi. Zîrâ; yıl gâ'ib olur. Eyitdiler aña ki : " Niçun böyle idersin ?" Eydür : "Bunyâd muhkem ola'. Her bâr gidup geldükçe ölcerlerdi, on anş aşğa inerdi. Ol binânın adına "Sinnâr" dirlerdi. Çunki ol kaşır tamâm oldu, Nu'man bin Sinnârıla ol kaşır teferruc itmege (4240) girdiler. Nu'man bu yaña bakdı: Değiz gordi ki içinde durlü cânavarlar var. Bir yaña dahı bakdı: Şahrâ gordi ki anda nahlistânlar ve durlü durlü 'acâyibler var. Nu'mân bunları göricek, gâyetde şâd oldu. Eyitdi ki : " Dünyâda bunun gibi kaşır var" Sinnâr eydür : " Bunda bir key 'acâyib dahı vardır". Nu'mân eydür : " Niçe ?" Sinnâr : " Bunun (4245) bir kerpici vardır ki anı

çıkanurlarsa; bu kaşır aşağı düşer, [145-a] yıkılır'. Nu'man ider : " Senden özge kimse bilir mi ?" Sinmâr eydür : " Yok, bilmez" böyle diyicek buyurdi : Sinmâr'ı kaşırdan aşağı bıraktılar. İhtiyât itdi ayruga demekden. Nu'mân Şâm'a vardı. Bir nice günden sonra yine Hornuk'a geldi, gördi ki bostânlar olmuş dort yanı Furât gibi. (4250) Irmaklar ol kaşır ortaya almış, handak olmuş. Nu'mân bu hâli gâyet ta'acüb itdi. Vezîrine eydur : " Bundan 'aceb ve bundan latîf cihânda bir dahı var mıdır ? Hiç görmüş misin ?" Eydur ki : " Yok. Velikin bunun bir 'aybı vardır ki dâ'im degildir' : Nu'mân eydur : " Ol dâ'im olan ne nesnedir ? " Vezîr eydür : " Ol nesnedir ki Allahü te'âlâ 'azze şânuhu katında (4255) ola". Nu'man eydür : " Anı neyle bulurlar ?" Vezîr eydur : " Terk-i dünyayla". Vardı Nu'mân dünyâdan elini çekdi. Bir palâs geydi, dahı pinhân oldu, dahı kimse anı görmedi. Oğlu Münzir İbn-i Nu'mân tahta geçdi, oturdi

el-Hazra : Bir ulu kubbedir ki anı Mu'âviye bin Süfyan yaptı, yigirmi yılda mermerden. Ve sakfı sâc ağacıyla düzilmiş. Altunla, lâjiverd ile (4260) munakkaş eyledi. Çün tamâm oldu. Anda bir kişi geldi, aña şordılar [145-b] ki : " Bu 'imâret niçedir ? " Ol kişi eydur : " İy Mu'âviye! Eger Allah mâhla yapıduysa, hayinlerden olmuştın ve eger kendü mâlından yapıduysa, musriflerden olmuştın". Mu'âviye bunu işitdi, zâr zâr ağladı. Eger bu sözi yapmazdan öñdin işitsem, yapmazdım. Ve bir kişi (4265) dahı ol 'imârete geldi eydur:

الناس عنه باعوا به نزلت مقاماً ارضي

Ya'nî : " Bir makâmda nüzûl itduñ kim cemî'i mahlûkât ol yirden goç ider'.

hikâyet

'Alî İbn-i 'Âşım eydur : " Hâzır peygamber 'aleyhi's-selâm bir yigitle dostluk iderdi. Ve Benî İsra'îl de bir zâlim pâdişâh vardı. Aña eyitdiler ki : " Ol cuvân Hızır uñ dostudur, (4270) dâ'im katına gelur'. Ol yigidi katına okıdı, eydür : " N'ola Hızır benim katıma geturseñ ?" Ol yigit vardı, Hızır'a çok şefâ'at itdi, aldı ol pâdişâhuñ katına iletdi. Ol pâdişâh eydur : " Yâ Hızır! Çok zamândur kim ben seni dost dutmuşım ve seni görmege müstâkım. Ve banı dünyânıñ 'acâyiblerinden haber⁶⁹ virgil". Hâzır ider : " Ben (4275) bu şehre geldim. Bir hûb latîf şehir gördüm. Bunun üzerine beş yüz [146-a] yıl geçdi. Geldim gördüm, depeler olmuş ve harâblık olmuş. Bir çöbân gördüm, aña göz irmez. Her kaçan ki; güneş toğa, güneşe karşı şıradılar ki güneşi tuta aşağı geturesen. Ol cânavaruñ arkasına bingil kim seni bir denizden ayruk denize ilede. Ben eyle itdüm, sen dahı (4280) eylegil". Hâmid bir

69 'haber' kelimesi خبر şeklinde yazılmıştır.

zamân anda oturdu, nâ-gâh ol cânavar çıktı, bu dañı arkasına bindi. Bunu bir ayrıñ cānihe ilet-di. Anda bir yire vardı ki cemî' yir, altun gümüşi-di. İçinde bir kûbbe var, 'azîm. Ol dañı altundan. Ve ol kûbbenıñ üzerinde bir şü iner, ol dort kapudan taşra çıkar. Ve anda bir ferîşte gördi ki; durmuş, elinde bir şalkım (4285) üzüm var zebercede beñzer. Getirdi Hâmid'e virdi, eydür ki :

Bu cennet kor[ı]ğıdır. Pes imdi bu aradan girü döngil ki ilerü dañı yol yokdur'. Hâmid girü dondi, ol cânavarıñ arkasına bindi. Aldı, yine ol yire geturdi ki ol arada 'Imrân uğradıydı. 'Imrân'ı istedi, göremedi. Olmış bir pîr buldı. Ol pîr eydür : ' İşbu (4290) almalar-dan yigil . Hâmid eydür : ' Yok" ol eydür : ' Yi", bu eydür : ' Yok, yimezim. [146-b] Bağa bu uzum yiter". Çünkü be-cid oldı, bir almayı yedi. Derhâl dişleri eline döküldi. Dañı bir âvâz işitdi kim : " Bu İblîs'dir. Niçün sözine uydun ? Ol üzume kanâ'at itmışduñ. Sağa olanca yiterdi" ? Bu hikâyet kitâblarda mestürdür. Ammâ ol bir kûbbe ki (4295) Beytül-Mukaddes'dedir ki anı Dâvud peygamber yaptı, on bir yılda. Ve anda iki direk vardır : Pirincden. Birisi on sekiz arışdur. Ve her birisinin de pesinde bir degirmen vardır, ve anda yine bir havız vardır. Ve dañı Zengibâr'da bir kûbbe düzmışlerdur, altundan. Ve içinde bir but ve ol butuñ öñinde bir ağaç vardır ki yedi türlü yemiş virur : (4300) Enâr, üzüm, incir, nârinç ve tûrunc ve ayva. Ve her yılda iki kez yemiş virur. Ve ol ağacıñ başında bir çengâl vardır, hilâl gibi. Bir zengî gelur, boğazını ol çengäle urur. Ol butuñ öñinde aşıur, tâ ki başı üzilur bir yağa düşer ve gevdesi bir yağa düşer. Ve hem but öñinde bu resme tazarru'lar kılurlar. Hindiler olur ki (4305) kendileri[ni] oda atarlar. But öñinde, tâ ki yanarlar giderler. Bunlaruñ [147-a] dalâleti çokdur ki vaşfa gelmez.

er-râ

Rûm : Bir giğ iklimdür, ni'metlü ki Şamile muttaşıldur. Arz-ı Rûm düzdür, garbî ve debûridur. Haddi Antâkiye'den tâ Sakâyi'ye degin ve Kostanteniyye'ye ve tâ Tûliye haddine degindur. Kamusı tersâlardur, meger Azeribaycân tarafı ki İslâmdur. Ehl-i Rûm zeyrek olurlar. (4310) Bu vilâyetde tılsımlar çokdur, ol delildir bunlaruñ zeyrekligine. Hâşşa ki nakkashlık ve sûretkârlık ve şan'at-ı kimyâya. Ve anda hûb şular ve çok tağlar olur. Pâdişâh-ı Rûm Kostanteniyye'de olur. Şöyle ki: Pâdişâh-ı Hind, Kunuc'da ve pâdişâh-ı Çin, Tebbet'de ve şehr-i Handân'da olur. Ve Rûmuñ beglerine " Benül-aşfâr' dirler. Zirâ; Rûm pâdişâhları helâk (4315) oldılar ve hiç kimse kalmadı, bir kız kaldı ancak. Vardılar, ittifağ itdiler. Kim ki gelürse pâdişâh ola. Nâ-gâh bir yigit, ol kıızı aña virüp anı pâdişâh itdiler. Ol

sebebden " Benü'l-aşfâr" dirler. Ve Rûm'un dört tahtı vardır : Biri Antâkiyye ve biri Rûmiyye ve biri Kıyırın ve biri Beyte'l-Mukâd[d]es'dür.

medînetü'r-Rûmiyye : Rûmiyye bir şehir-i 'azîmdür. (4320) Andan Kostantenîyye'ye degin bir yıllık yoldur. Ve ol bezekler ki Beyte'l-Makdis'de [147-b] vardır, şimdi ol Rûmiyye'dedir. Ve Rûmiyye'nün büyüklüğü şol mîkdârdur ki; bir kuş pâzârı, bir fersengdür. Ve dahı anda yüz altı bin hammâm var. Velid İbn-i Müslîm eydür : " Rûmiyye'nün sâhiline düşdüm, dahı bir tağa çıktım, ol tağdan aşağıya bakdım: Bir yeşil deniz gordum, tekbir itdim". (4325) Bu kişi başa eydür : " Ne oldu? " Ben itdim ki : " Bizim 'âdetimizdir. Her kaçan ki deniz göresüz, böyle eyduruz". Ol kişi benim yazuma bakdı, güldi. Eydür : " Ol deniz degildir. Belki Rûmiyye'nün evleri üstüdür ki kamusu muraşsa'dur cevâhîrle. Ve belki istidâreti Rûmiyye'nün kırk mîldür ve her mîlde on iki burğüz vardır. Ve mecmû' bin (4330) iki yüz yigirmi burc olur. Ve uç cânibi şehrin deryâdur. Ve bir cânibi⁷⁰ kıyedir. Ve her kapısının karşısına divâr vardır ki ol divârın kalınlığı yigirmi arışdır. Ve bu divârıla bârû aralığı bir ırmağdır ki aya " Kıbyîttâd" dirler. Ve ol ırmağı dahı bakır tahtıla örtmişlerdür ki her tahtanın uzunı kırk arışdır. (4335) Ve her kapıda kırk iki tahta vardır. Ve 'umkı ol ırmağın ya'nî; [148-a] derinliği toksan altı arışdır. Velid İbn-i Müslîm eydür ki : " Rûmiyye'nün bir bazarına vardım, baytar bazarıymış. Ve anda bir neddübândan yukarı çıktım, şarrâflar bazarıymış. Ve şehrin ortasına vardım, bir kelise bünyâd itmişler iki mihrâb var: Birisi masrık, birisi mağribe. Ol (4340) keliseden şehrin her cânibine üç mîldür. Andan gelür; dîbâ ve zerbâfet ve edviye. Bu şehirde hükemâ çok olurdu.

Rey : Bir 'azîm şehirdür, ni'metli. Evvel bünyâd idenün adı Re'y idi ki Re'y bin Şeylân İbn-i İşefihân bin Kuluc'dur. Bu şehri 'Ömeribnü'l-Hattâb feth itdi. Ki 'Ammâr bin Yâsir buyurdu ki : 'Ömer bin Zidere'ye varsun. 'Ömer İbn-i Zeyd dahı on sekiz (4345) bin kişile Rey'e vardı, feth itdiler. Ve hem leşker-i Rey ki ehl-i Rey'dür, leşker-i 'Ömer'e yardım itdiler ki şehri alup vilâyeti tuttılar. Andan sonra Rey aşağıya geçdi, bir zamân harâb kaldı. Andan sonra ol pâdisâh ki aya "Mehdî" dirlerdi, ol yapı Rey'i, sene-i semâne ve hamse mi'ede idi.

Rûyân : Bir nâhiyedir ki kavmı mutemerrid, (4350) Taberistân haddinde. Ve şehirleri çokdur. 'Ömeribni'l-'Alâ aldı. Bu vilâyet [148-b] Rûyânla Diyâline arasında. Amı bin mukâtil leşkeri çıkardı. Andan sonra yine 'âsi oldılar. Sa'îdibni'l-'Âş yine vardı, aldı ve Curcân melikin dahı kendiye

70 "ve bir cânibi" mukerrer yazılmıştır

mu'ti' eyledi. İki yüz big direm gümüş aldı. Andan sonra emirü'l-mu'minîn Me'mûn halife Rüyân ve Demâvend'i (4355) Mâziyar İbn-i Kârin'i viridi. Çünkü Me'mûn dünyâdan nakil itdi. Nevbet Mu'taşım'a degdi. Mâziyâr 'âsî oldı Mu'taşım'a, tâ kim Mu'taşım 'Abdullah İbn-i Tâhir'i virbidi. Vardı, Mâziyâr'ı dutdı, elin ayağın bağlayup Mu'taşım önüne geturdi ve sol mikdâr ağacıla urdılar ki öldi.

Re'sû'l- 'Ayn : Bir şehirdür cezîre içinde. Ol şehirden üç yüz (4360) çeşme akar ve kamusı cemi' olup bir 'azîm ırmağ olur ki aña " Nehrû'l-Hâbûr" dirler.

Râs : Bu bir eyü şehirdür Hōristân hudūdında ki anda eyü harîrler tokurlar. Mânî ve zındığı anda öldurdiler. Ba'zîlar eydurler ki : ' Mânî Behrâm'ı cinsinde öldi, sonra başın kesdiler".

kubbetü'r-Rassâs : Rûm şahrâlarındadır. Eydurler ki : Bir kişi esir olmuş (4365) Kostanteniyye'nün içinde ve hem ol kişi ki hoş-hönümüş ki latîf Kur'an [149-a] okurmuş. Kostanteniyye'nün Tekûr[ı] katında okumuş. Gâyet hoş gelmiş. Eyitmiş ki : " Benim katımdan gitme. Niçe ki dirisen sağa hizmet ideyim". Bu kişi dahı bir zamân anda durmuş. Bir gün Tekûr arzu itmiş ki kubbetü'r-Rassâsı göre. Bu kişi dahı Tekûr'a bile gitmiş. (4370) Bir niçe rûzigâr gitmişler, tâ haddi ki anda varmuşlar görmişler : Bir 'azîm kubbe. Bunı goricek bir nice cemâ'at ' İçine girelim" demişler. Nâ-gâh bir yıl çıkmış, ol varan halkı helâk itmiş. Andan sonra içine girmeye çâre istemişler, görmüşler ki içinde bir but var ki elin açmış. Eli içinde yazmışlar ki :

كل منك بمرول ملكه
اللا اله الا علي ال كبير

Ya'nî : ' Her pâdişâhın pâdişahlığı zâ'il olur, illallâhü te'âlâ'nın zâ'il olmaz". Ve bir elinde yazmış ki : " Hiç kimse bu kubbeye girmez, tâ ki beni yerimden koparmayınca". Pes buyurmuş ki ol buti niçe zahmetile koparmışlar ki vaşfa gelmez. Çün kopardılar, ol yıl esmez oldı. Ve gordiler ki; altında bir kapu. Ol kapudan içeri (4380) girdiler, gördiler ki; bir 'azîm heybetle düşmüş. Ve içinde big [149-b] canağ var, zerrîn. Ve bir gür dahı var ol evde ki kabruğ üzerinde bir levh komuşlar, elli arış ve ol levhın bir cânibinde altı nesne. yazmışlar ki :

ناب ايه ال ناس من ال موت

ya'nî : " Ey âdem oğlanları! Korkunuz olimden".

و عجلو مصالحكم قبل ال موت

Ya'nî : " (4385) Siz ta'cîl idüğ, maşlahatıgızıg vakti fevt olmazdan evvel".

و ال موت

ابسرنا ال لسان

Ya'nî : " Ölüm dilîne âsândur".

و عصر

ال اسوربا ال حان

Ya'nî : " Kamusunun mevti düşvârrakdur".

فدواءه با ال طاعب

Ya'nî : " Olume devâ idigüz tâ'atle".

و ملك ال موت بحب ال مطيعن و ال مطبات

Ya'nî : " Melekü'l-mevt sever tâ'at idenleri". Ve ol levhunun bir cânibinde dağı on dört nesne yazmışlar :

ال عقل سداوت ال اسقام

Ya'nî : " Akıl hastaların devâsıdır".

سبب ال تربت ال شكر

Ya'nî : " Artmaqlığın sebebi şükrdür⁷¹".

و سبب ال بلا ال عصيان

Ya'nî : " Belâya sebep 'isyyândur". Ve :

سبب ال اذت مواظبيت ال صالحين

(4395) Ya'nî : " Edebün sebebi, şâlihlere mülâzemet itmekdür".

و سبب ال عذاب

ال حسد

[150-a] Ya'nî : " Kâkımağa sebep hased itmekdür".

و سبب ال مبهية

عدية

Ya'nî : " Seviyye sebebi nesne virmeklikdür".

و سبب ال

اغدة ال يشانة

Ya'nî : " Birbirile karındaş olmağa sebep, güleç yüzlulikdür".

و سبب ال قطع ال معابة

Ya'nî : " Birbirinden kesilmege (4400) sebep, 'itâb itmekdür'.

و سبب ال فقير ال اسراف

Ya'nî : " Dervişlige sebep, israfdür".

و سبب فضاء ال حو بح ال رفق

Ya'nî : " Kişilere hâcetler bitürmege sebep, yumuşaklıkdur".

مذلة ال ساءل و سبب ال

Ya'nî : " Hörlığa sebep, kişiden nesne dilemekdür".

و سبب ال حرمان ال كمل

⁷¹ 'şükrdür' şekrinde yazılmıştır

Ya'nî : " Her nesneden mahrûm olmağa (4405) sebep, sustluktur".

و ال خير كله في ال عقل جباء
لا عقله ولا حياء له فلا خير في صحنه

Ya'nî : Kamu hayır 'akılla hayâdadur. Kimün ki 'aklı hayâsı olmasa, anuñ hayrı yokdur şöhetinde". Ve dahı yazmışlar ki : " iy hizmetkâr! İşbu hândan biñ pâdişâh ki kamusı bir gozliyidi, ta'am yediler. Ve bâkîsinünñ hisâbını hod Allahü (4410) te'âlâ bilir. Ve iy Benî Âdem! Bu Karlame bin 'Âmiru'l-melik gürdür ki nice [150-b] yıl cihânda pâdişâhlık eyledi ve biñ şehir aldı ve biñ bikir kız aldı ve âhir mevte çäre bulmadı. Ve her kim bu hâle muñ' olsa, 'ibret dutsun. Ve bu kubbeden nesne almasun'. Çün bu hâli gördiler, giri döndiler.

ez-zâ

Zenc : Bir ulu şehirdür ki binâsı (4415) kamusı kireçdendir. Ve anda kızıl kum olur akar. Ol kavım gâyetde zahmet çekerler, ol kum sebebinden. Gice yaturlar, tağla dururlar. Gorurler ki : Bârûdan içeri girmiş, kağılı düzmişlerdur. Ol kumu her gün taşırlar. Ve eger taşınmaya şehri toldurur, harâb ider. Ve Zenc in çal'ası vardır, muhkem. Ve anuñ dört kapısı vardır (4420) ve anuñ rabaızı dahı vardır ki rabaızınun on iki kapısı vardır. Ol şehirde bir ırmağ vardır, ulu. " Huner-mend" dirler. Gavir haddinden gelir, Zenc'e gider.

Zervâ : Bu dahı bir hüb yirdür. Şimdiki hâlde ol Bağdâd'dur. Evvel Zervâ dirlerdi. Şonra ki Ebû Ca'fer i Mansûr yaptı Bağdâd'ı, ' Bismillahi diyup. Kantara-i şett üzerine ol duzdi. (4425) Ve Ebû Hanîfe buyurdi kim; anda tıra, kabûl itmedi ol vakitte. [151-a] Maşşûd budur ki; kadimde Zervâ dirlerdi.

Zengibâr : Bir ulu vilâyetdür ki anda ulu şehirler vardır. Velikin otsuz, ni'metsiz yirdür ve kim[i] 'imâretdür. Ve Fars denizinin kenârındadır. Kavmu mufsid ve kevden câhil olurlar. Baçar ve Şâdedil bunlar dahı şehirlerdür, Hindistân (4430) ortasında. Türklerdür; yüzleri büyük, gözleri taracık, şakalları yok. Zâc dahı bir kavmdur bunlara yakın.

Zâvelistân : Ol bir şehirdür, Sistân ikliminde. Ve Zâl bin Sâmuñ evi anda bir çal'a içindedur ve Rüstem bin Zâl'ın dahı evi anda taşrasındadır. Lakin harâbdur. Gür-ı Rüstem ve gür-ı Zâl Simçür'dadır. Sâhildür ve bay-ı Hind dür. Buların (4435) düşmenleri gâyet çoğıdı. Bular vaşiiyyet itdiler ki; anda defn ideler, tâ düşmen zafer bulmaya.

es-sîn

Sistân : Bir ulu iklimdür ve mübârek yirdür. Haddi anuñ Horasân'dan tâ Kirmân yazısına dekdur. Ve ulu ırmağ vardır anda: " Hirmend" dirler ki

Zirih deryâsına akar. Ve Zirih; bir kiçirek deryâdur, otuz ferseng, Sistân çevresindedur, (4440) Kâmûn vilâyetinde. Sistân'ın da bir tağı vardır bir şehriğin kapusunda ki [151-b] adı anın Tübbe'dür. Ve eydürler ki : ' Yılan gökden inicek, ol tağ üstine indi. Ve henüz dağı vardır ve her zaman ol kavm anı görürler. Ve iki⁷² kanadı vardır, ol yılanın. Birisi kızıl ve birisi yaşıldur. Ve ol sebebden ol vilâyetde ef'î kattâl çok olur.

Semerķand : Bir şehrdür, (4445) 'azîmdür. Ve anı evvel İskender yaptı. Ve kavmı gâyet şâlih ve 'âlim ve dindârdur ve nûr-ı İslâm sîretlerinde zâhirdür. Ve Semerķand ki da'îresi ve havli on iki fersengdür. Ve şehriğin ortasında böstânlar ve degirmenler ve mezra'alar vardır. Ve bir dervâzeden bir dervâzeye bir fersengdür. Ve şehriğin bânîsîcün, ceng itmegiçün (4450) bânî üzerinde kemerler ve hurclar yapmışlardır. Ve demur kapuları vardır. Ve şehriğin arasında on bin gârâyib yirler vardır ve ırmaklar ve deryâlar vardır. Çün Şamar bin Avri'ays bin Ebrehe beş bin yüz bin leşkerile işâr itdi Semerķand'ı, tâ zafer buldı. Dağı harâb itdi ve bünyâdları kazdı. Andan sonra Semerķand'a " Semerkendi" didiler. (4455) Andan sonra tîgü'l-Akrân İbn-i Ebî Mâlik İbn-i Ebî Nâsir geldi [152-a] Semerķand'a. Tecdîd itdi. Ve humı Sa'îd İbn-i 'Osmân 'Affân feth itdi. Ve and içdi girü dönmeye, tâ bunu almayınca, tâ bu kapudan gire ve bir kapudan çıka ve kelisâya taş ata ve pâdişâhının oğlanlarından birisin alabile gide. Pes vardı şehre girdi, taşla ki (4460) urdı, ol taş ki yaptı. Ehl-i Semerķand heybet aldılar, eyitdiler ki : " Melik-i 'Arab sâbit oldu", ve hem Kuytebehü'bnu Muşlih eyitdi ki : " Kanda âteş-hâne varsa; odların gidergil, harâb itgil ve bütlerin cem' idup oda ihrâk kılğıl". Pes ol dağı od divşürdi, yakdı. Mubâlağa mâl virdiler ki bütlerin yakmayalar, kabûl itmedi. (4465) Eyitdi ki : " Ben büt-furûş degildim". Kendü elile butlere od koyvirdi. Toksan bin dinâr kızıl altın tenhâ mismârları yakıcak, erimiş bulundu. Ve Şafer vilâyetindedur Semerķand'dan böstânlar ve şulardur. Memûn bir kişiye şordı, Semerķand'ın ahvâlinde. Ol kişi diyupdi: ' Semerķand'ın şehri ayın da'îresine benzer, ırmağı (4470) sol gök ortasında çekilen bahre benzer, Semerķand'ın ziyâ'ı [152-b] yıldızlara benzer. Şu'bi eydur ki : " Kuteybe bin Müslim eyitdi ki : " Semerķand'ın kapusunda bir levh gördüm ki anda yazmışlar" :

بسم الله

اللهم هاذا كتاب ملك ال عرب وال عجم

Semer İbn-i 'İşû'l-melikü'l-üstüm (?) didi : " Her kimse ki bu makâma irişdi, benum mislüm (4475) oldu. Ve her kim bundan ısrâ geçdi, benden

72 " ve iki " mukerrer yazılmıştır

a'lâdur, uludur. Ve her ki bu araya irişmedi, benden ednâdur". Kuteybe bunu goricecek, and içdi ki : " Ben Sîn toprağına ayağım haşmayınca, olmeyem". Bu haber Sîn pâdişâhına degdi. Derhâl bir tâc-ı murassa', la'l ve yâkütla ve cevâhir ve murassa' hil'atler ve bir enbân toprak dağı Kuteybe virbidi ve eyitdi ki : " Ben seniñ (4480) nâ'ibuğ olam. Bu vilâyetde bu tâcı başuğıza ırasız ve bu toprak üzerine yuriyesiz, tâ ki anduğuz yirine gele. Ve dağı sağı her yıl harâc viribiyem". Bu sözi kabûl itdi, andan giru döndi. Ve hem Turkistân ı ve Mâverâü'n-nehr'i dağı feth itdi.

Serendib : Bir 'azîm ulu şehirdür, Hindüstân'da. Evvel şehir ki 'âlemde (4485) binyâd itdiler, Serendibidi. Ve anuğ heştâd mahallesi vardı ve her mahalle [153-a] bir fersengdür. Ve anda Zervesim pül menzilinêdur. Ve nağdi anuğ yâkütur. Bir haddi Serendib'ün Kûlzım derjizidur. Ve eydurler ki : Şuyı Kûlzım deryâsıdur ki şuyı acıdur ve karadur ve birez ki ilerü gideler şuyı kalıñ olur, şol miqdâra irişur ki gemi yunur olur. Ve her kimse ki ol araya varsa, (4490) ayrık andan çıkmaz. Ve bir haddi dağı zulmâta varur ve bir haddi dağı küh-ı kafa varur ve dördünci haddi gun toğduğı yire varur. Zulumât kapusunda İskender'ün haymesi yiri henüz zâhirdür. Ve kazıklar demür[de]ndur⁷³ ve her zamân anları neftile yağlarlar, çurimesun diyi. Ve eydurler ki : " Gür-ı Âdem, Kûlzım deryâ[sı] kenârındadur. Yanısı şu içinde ve yanısı (4495) taşrada ve 'imâretlerden yüz ferseng ırakdur. Ve ziyâretine kârvân olup varurlar. Ve Serendib ehlinuğ 'âdeti oldur : Kaçan ki bir pâdişâh olse; anı bir mahfe içine koyarlar, şehri gezdürürler ve bir hatun eline süpürge alur, ol mahfeyi karşı urur ve eydur ki : " Melik öldi, Allah bâkıdür". Ve çârşenbih gun, on dört pâre iderler ve dağı (4500) dört kelisâda yandururlar ve kulini yele savururlar. Serendib şehrinuğ [153-b] âyini bu duzen üzerinedur. Ve eydürler ki : " Serendib bir vilâyetdür, şehir degıldür. Ve gür-ı Âdem 'aleyhisselâm Zehûn tağındadur".

والله اعلم

Sürüşe : Bir şehirdur, Hind vilâyetinde Çin tarafından yağı. Ve anda bir but-hâne vardur, pirineden. Ve içinde bir but vardur ki ol büt[i] bir altun (4505) taht ustinde komuşlardur. Her kimse ki ol büte el ursa; bir 'azîm âvâz gelur ve ağızından âvâz çıkar, ol kişi yandurur. Ol kavım anuğ sebebinden azmışlardur.

Sakın : Bir 'azîm şehirdur, Hindüstân'da. Bundan evlâ şehir yokdur. Ve altı ferseng havli vardur, anda dağı şehirler vardur : Sakarkend ve Yurkend ve

⁷³ "demur[de]ndur" kelimesi دمر ندر şeklinde yazılmıştır.

Cebkend. Bu vilâyet (4510) âbâdandur, hayıldan ve Kıpçaq'dan zahmetdedürülür. Bu vilâyetde şuv olmaz. Meger atıla ırmağa varurlar, anuñ kırağında kazlar olur, dutalar otururlar. Âyinleri Müslimânlar âyiniñdür. Lâkin namâzi yılda şa'bânla ramazân ayında kıılurlar. Bey' u şirâ kal'ıdadur. Sedir kaşrı ma'rûfdur, Hîre ırmağı içinde ki Behrâm-ı Çübîn Yezdecir İbn-i Şâbüñ (4515) sebeb-i binyâd oldı ki Yezdecirüñ oğlu kalmadı, Behrâm dan gayrı. [154 a] Ol dañı istiskâ oldı. Etibbâdan şordı ki : " Eyü yire ve havâsı hoş kanda var ? " eyitdiler ki : " Sediddür ". Yezdecir buyurdı kim; anda bir kaşır yaptılar ve Behrâm'ı anda geturdiler ve hem şifâ buldı.

Senced : Bir 'azîm kal'adur. 'Alî İbn-i Zeyn eydür : " Türkistân'da Sencid'den muhkem (4520) kal'a yokdur. Kırk arış divârınuñ kalınlığı vardır, bârûsı iki kâtdur ve arası kumla toludur. Ve altunda şu aķar, divârın delseler kum aķar ve eger lağım itseler şu aķar".

kal'a-i diğir : Bir kal'adur, Arum hudûdında. Ol kal'ada iki biğ sekiz yüz sarây vardır. Ol kal'ayı Muhammedü'bnü Müsâfir yaptı ve içinde 'azîm gençler kodı. Ve kenduzi (4525) bir zâlim pâdişâh idi ki ra'ıyyetlerüñ oğlanlarını zulmîle alurdı, şan'atlara virurdi ve hem müslimânlarüñ oğlanlarını esir gibi dutardı. Bir gün Muhammed İbn-i Müsâfir bir şayda⁷⁴ çıķdı. Anlar kapusı kal'anuñ yaptılar, niçe ki say' ideğördi açmadılar. Düşmenler etrâfından dañı buña kaşd itdiler. Bu dañı kal'ayı kodı kaçdı, kal'a ol kavma kaldı. (4530) Ve ol memleket anuñ zulmi sebebinden harâb oldı.

sedd-i Zülkarneyn [154-b] : Bir 'azîm heybetlu ulu divârdur ki Ye'cüc ve Me'cüc oğine yapılmışdur. Bir kavım vardır ki ayakları kışacıķ ve yuzleri büyük. Bizim vilâyetimizi anlar harâb idiserlerdür. İskender ne sebebinden bu seddi yaptı ? Melik-i Fermâyi eydür : " Bunlarüñ tabi'atları (4535) eyledur ki Hâķ te'âlâ celle celâluhu şöyle harâblıķ kômış. Âdemî bulurlarsa ve mâlı ve tavar bulurlarsa, gâret iderler. Ve bizim anlara hiç ziyânımız degmez. İskender anlarüñ hâlini Allahu te'âlâ'ya i'lâm itdi buyurdi. Ne ki 'âlemde demürci vardır ki gelmege mümkün, geturdiler. Ve dirler ki : " Yüz yigirmi biğ demürci geldi, anda demurden ulu kerpuçler (4540) duzdiler: Bir kâķ kükrit ve kûşundan ve bakırdan dañı duzdiler, bir kâķ demür kerpuç döşediler ve bir kâķ kûşun ve bir kâķ bakır döşediler ve bir kâķ kükrit. Bu terkibi ol divler yaptılar". Andan şonra mübâlağa ile çok odun getürdiler, dañı ol divârüñ yanına yıgıdılar. Aşağasından yukarısından dañı aña od

74 "şayda" kelimesi صيد şeklinde yazılmıştır

urdılar. (4545) Çün ol divârı kazdı, bu kükrüt yandı ve kurşun eridi [155-a] ve demür ve bakır kaynayup birbirine yapışdı, tâ ki ol divâr başdan başa yek-pâre oldı. Ve ol sedde yazdı kim : " Ben bu seddi Allahü te'âlâ'nun 'inâyetile yaptım". Çünki bu sozuğ üzerine Muhammed İbn-i 'Arabî den sonra yüz altmış yıl gece ve dañı şefkati kesile ve göñülleri (4550) katı ola ve nâ-hak kanlar dökile ve zinâ ve ribâ âşikâre ola ve erler 'avratlar domında ola ve 'avratlar erler şeklinde yürüyeler, ol vaqt bu sed açıla. Şol miğdar Ye'cüc ve Me'cüc çıka ki 'âlemi ser-tâ-ser duta ve kamusını yiye helâk ide. Şonra Şâbüs gele dañı anda helâk ola.

hikâye

Eydurler ki : Emîrü'l-mu'minin Vâsık billâh bir gice (4555) düş gordi ki : Sedd-i İskender açıldı ve ol düşden korkdı gâyetde. Vardı bir kişi gönderdi ki aña Selâm İbn-i Cemân dirlerdi, 'azîm çok leşkerle ol sedde vara. Ve nâme yazdı Melik-i Serîru'z-zehab dañı ol vilâyetüñ beglerine, bu sedd i kañiyyesinde. Selâmü'bnu Cemâd eydür : " Çünkim gitduk, varduk bir kara yire irişduk (4560) ki anda 'azîm zîst koñu geldi, dañı bize melik-i Hazar eyitdi ki : " Bilegore [155-b] sirke getirüñ, dem-be-dem koñulayın ve damağıñıza mazarrat itmeye . Bu seferde çok rûzgâr seyir itduk, tâ ki ol sedde irişduk gorduk; bir 'azîm heybetlü nesne ki anuñ 'azametini Allahü te'âlâ celle ve 'alâ bilür ve ol seddüñ ucını nihâyetini Allah bilür, biz bulamaduk. Hemân şunu bildük (4565) kim; bir yuce divâr demurle tuçdan yapılmışdur ve anda bir kapu var yetmiş arış, bir kilid üzerine urmuşlar yigirmi arış ve ol kilidi zencirile aşakomuşlar. Ve ol seddüñ katında bir pâdişâh vardır ki anuñ 'azîm leşkeri vardır, çok. Her cum'a ol pâdişâh atlanır, leşkerile. Her birinuñ elinde bir ulu demur çomağ gelürler, (4570) döğerler ol demur çomağıla ol kapuyı, tâ ki Ye'cüc ve Me'cüc bileler. Bu tarafda pâsübân vardır ki bu seddi şaklarlar. Çünki ol kapuyı yine dögdiler, biz dañı kulagımız ol kapuya urduk durduk, diğleduk bir 'azîm âvâz gelür, heybetlü. Eyitdiler ki : " Ye'cüc ve Me'cüc âvâzıdur". Selâm eydür : " Bunlara şorduk ki : Hiç sizden Ye'cüc görmüş (4575) kimse var mıdur ?" Eyitdiler ki : " Fulan zamânda bir nicesi bu seddüñ üstüne[156-a] çıkmışlar, geldiler. Nâ-gâh Allahu te'âlâ bir kara yıl gönderdi, urdı yine anları aşğa bırağdı. Lâkin birisi bizim tarafa düşdi. Anda gorduk, anda hisâb itduk sedd üstine çıkdıkları ol gice imiş ki Vâsık Billâh ol düşi gordi. Andan girü döndük, (4580) Semerkand'a gelduk iki yıl dört ayda tamâmen".

Serîre : Bir şehirdür, Hind'de ma'ruf. Ol şehirde bir menâre vardır ki anuñ üzerinde bir küp vardır ve ol küpün üzerinde bir altından kızıl horôs var. Ve

her kimse ki ol horosa kaşdı itse almağa; ol horös bir bülend âvâzıla çağırur ol küpün üstinde ki ol şehruş⁷⁵ halkı işidir. (4585) Ve eydürler ki : " Kimesne ol horös alırmaz, tâ Mehdi zamanına degin".

Selâ : Bir şehirdür, Çin'de her kimse anda varsa; giru çıkmaz ve çıkmak dahtı dilemez. Şöyle ki; her kimse Türkistân'a varsa, uyuz olur.

Serhiş : Bir şehirdür, şahrâda. Dahhâk rüzgârında yapıldı. Sebeb-i bunyâd oldu ki : Dahhâk her iklimde âdem cemî' iderdi ,dahı anları şaklılardı, karşı nevhette (4590) getirüp boğazlardı, tâ ki Dahhâk yirdi âdem etinden gayrı nesne [156-b] yimezdi. Çok âdem ol şahrâda cem' olmuşdı, Dahhâk için. Nâ-gâh Dahhâk'ı depelediler. Bunlara haber geldi ki ' Dahhâk öldi" diyü. Dahı ol kavm ol şahrâda makâm tutup kaldılar ve anda bir şehir itdiler. Adını ' Serhas kodılar, ya'nî gedâyalar ve hasîsler yiri demek (4595) olur.

Sikenderiyye : Bir kal'adur, Hind deryası içinde. Ve eydürler : Her hasta ki anda varsa; sıhbat bulur, yâhüd olur". Ve ol kal'ada direkler vardur, 'azîm ulu kim anı "Mârin" ve "Mâriye" dirler bir er ve bir 'avratdur, duzmiş. Hiç kimseye anuñ gibi kuvvet olmuş degildir. Zîrâ; her bir direk ki dikmişlerdür, hiç kişi götürmez. Bu bir key 'aceb (4600) nesnedür.

Semârûk : Bir seküdür, Hemedân da ki anı Cemşîd yapmışdur. Yüceligi anuñ uç yuz arışdur. Andan sonra Behrâm yarım sekü dahı yapmış, anda. Dâra bin Dâra gelmiş anı tamâm eylemiş. Pehleviler buña bir mesel dîmişler. Semârûk bir cisim duzdı. Behrâm aña bir kuşak kuşatdı. Dâra İbn-i Dâra ortaya getirdi. Bu delildur ki Hemedân (4605) şehir-i kadîmdür

es-şin

Şermâh : Bir kaşırdur, Eyyübü Enşâri küy katında. [157-a] Ve anda bir 'azîm süñü vardur ve bir ırmağ vardur. Eydürler ki : ' Bir 'avrat şudan geçe yürürken kucağında oğlancuğı vardı. Nu'mânü'bnü Munzir'üñ leşkeri dahı ol şuya irişdiler. Bu 'avrat etegin çermemişdi. Bu leşker gelicek eymendî, etegin aşğa bıraktı. Etegi ayağına (4610) tolaştı, bu 'avrat duşdı, oğlancuğı şuya boğuldu. Nu'mân bunu gördi ağladı, özi göyindi. Vardı Nezir eyitdi ki; bu şuya bir köpri düze. Vardı, Kisrâ dan destür diledi, men' itdiler. Eyitdiler ki : Bunuñ vilâyetinde eli olmasın. Çün Behrâm Pervîze ceng itmege geldi, Pervîz Nu'mânıla yardıma okudu, eyitdi : " Şol şartıla varuram (4615) ki destür viresiz ki bunda köpri yapam". Destür virdiler ki ve hem Şermâh'ı dahı yaptı.

⁷⁵ "sehruş" kelimesi mukerrer yazılmıştır

Şa'b-ı Buvân : Fars'da bir kal'adur ki hûblığıla mevşûfdur. Gâyetde gençlik iklimdür. Müberred eydür : " Şa'b'ı bunda gordum ki üzerinde yazmışlar ki:

ادا اشرف ال كروب علي راس قلع شعب
بوان افاق من ال كروب

Ya'nî : Her gûşsalu kişi ki Şu'b-ı Buvân (4620) kal'asının üzerine çıkısa, bakısa gûşşası gider, şâd olur". [157-b] 'Âlemde mesel ider, Şu'b-ı Buvân ve Sa'd-i Semerkand.

Şibir : Bir kal'adur, Şâm da ki bir yüce tağuş üzerindedür. Ve hiçbir cânibinden zafer yokdur. Şoyledür ki: Ol tağuş depesinde bir taş vardır, büyük kalkan gibi ve ol kalkanın üstünde yapılmışdur kal'a. (4625) Ve ol kal'ayı bir Kurd şaklardı, dahı hiç kimse yoğdı bilesine. Ve bir yolu vardı pinhâni ki dâ'im andan inerdı, harâmılık eylerdi. Melik Şâh niçe kerre leşker virbidi, ol kal'aya girdi, ol leşkeri şıdı. Bundan sonra Melik Şâh'a 'azametiyle kendüsi geldi, kal'ayı hisar itdi, kat kat kondılar ve yolın bağladılar. (4630) Ol Kurd bu kez bildi kim cân kırtarımaz. Bir 'avrat vardı ki gâyetde şâhib-cemâl. Ol 'asırda anuş gibi şâhib-husun yoğdı. Vardı 'avratını öldürdi ve kendini kal'adan aşağı bıraktı, ayağı şındı, olmadı. Derhâl dutdılar, anı Melik Şâh katına geturdiler. Arı eydür : " Niçün benüm katıma gelmeduş kim kendüni kal'adan aşağı (4635) bıraktuş ? , eyitdi : " Benüm bir 'avratum vardı, gâyetde latîf. Korkdum ki [158-a] düşmen eline gire, anı öldürdüm. Ve ansız cihânda dirliğim sevmedüm. Anırcun kenduzim aşağı bıraktım . Melik Şâh eyitdi ki : " Bunun gibi hamıyyetlü ki sevdüğünü öldirdi ve bahâdur ki niçe kez benüm leşkerim hezimet itdi, kanda bulınur ? " Arı hil'at virdi, giri (4640) kal'asın ağı virdi.

Şâm : Bir mübârek iklimdür ki peygamberler yiridür. Ve bir anı yir yokdur ki anda Cebâr'il 'aleyhisselâm inmemişdur. Yuz yigirmi dört biğ peygamberleruş kıblesidur. Ve kalan yirler harâb olısar, hadd-i Şâm, Kufe ve Kudus ki harâb olmayısardur, tâ kıyâmete degin hasir dahı anda olısar. Hadd-i Şâm Kufe'dendür, Tarmil'e ve Bâsil'e ve Melâtiyye ye degindür. (4645) İbn-i 'Abbâs eydür : " Resûlullah ile on iki ay namâz kıldım, Beyti'l-Mukaddes de kılduk ve andan kıble Ka'be'ye dondi, ikindü vaktiydi ki vahy geldi Peygamber'e ki : " Ka'be den yağı dönüp kıl" ".

Şirvân : Bir şehirdür ki Nüşirvân-ı 'Âdil yapıdı. Sebeb-i binâ bâbu'l-ebvâb oldı ki melik-i Hazar dâ'im gâret iderdi, tâ Muşl ve Hemedâna degin. Çünki nevhî Nüşirevân'a degdi. Âdem (4650) virbidi Hazar padişâhına ve anuş kızını aldı. İttifâkıla sulh itdiler [158-b] ve 'ahd itdiler ki bir bir katına gele.

Nüşîrvân vardı üç biğ kişi yolda koşdı. Leşker-i Hazar gelicek, gâret itdiler. Hâkân ki melik-i Hazar'dur, kişi virbidi, eyitdi ki : " Ne fesâddur ki oldu ?" Nüşîrvân eyitdi ki : " Haberdâr degilim". Tâ haddî bir nice kez gâret itdi. Nüşîrvân : (4655) " Bilmezim" didi, " Bu düşmen işidir. İster ki bizüm aramızda 'adâvet bırağa. Ben şöyle götürim ki : Vilâyetimiz kendü hükûmumuzde ola, her birimiz vilâyetimizde gerekli kişi koyavuz ve bize gerekmezîñ konmayavuz. Ara yirimuzde bir divâr ola'. Hâkân buna râzî oldu. Pes vardı, Nüşîrvân bâbu'l-ebvâb bir divâr yaptı, bir sed çekdi (4660) deryâ içinden, tâ bu tağuş depesine degin ki ol sedduñ eni üç yüz arışdur.

[Şüş] : Bir şehirdur, Hōristân'da. İbnü'l Mukna' eydur : " Ol bârû ki 'âlemde yapıldı, ba'de't-tûfân Şüş bârûsıydı ve Tüster idi". Eydürler ki : " Şüş"; Şâm İbn-i Nüh yaptı, Ebû Mûsâ Eş 'arî fetih itdi". 'Omeribni'l-Hattâb zamânında içinde üç yüz hazîne buldı, (4665) kamusını aldı. Ve anda bir ev görindi, kapusunda perde aşılı ol eve [159-a] kaşd itdi ki vara. Hazinedâr koydı, and içdi " Nesne yokdur" diyu Daniyâl peygamberuñ tâbütünden gayrı. Pes ol eve varmadı, koşdı.

hikâyet

Eydurder ki : " Peygamber 'aleyhisselâm 'Ömeribni'l-Hattâb radıyallahu 'anhû anı niwâhat itdi, avıtdı. Peygamber'ünardınca namâza (4670) geldi. Peygamber eydur : " Yâ 'Ömer! Oğlancıkı kim avutduñ. 'Âlem anuñ elinden harâb olırsardur". 'Ömer eydur ki " Niçe yâ Resûlellah ?" Eydür ki : " Deccâl oldur". 'Ömer bunu işidicek döndi ki vara, öldüre. Resûlullah eydur : " Allah öldurmedigin kim öldurmege kâdir ? 'Âlem bunuñ elinde harâb ola ve hem bunuñ elinde bir şehir feth ola, benim ummetim için". Bunuñ (4675) üzerine rûzigâr geçdi, Peygamber dünyâdan gitdi. 'Ömerü'bnu'l-Hattâb radı Ebû Mûsâ'yı Hōristâna virbidi, vardı Şüş'ı hişâr itdi ve 'âciz kaldı, hiç zafer idemedi. Ol vilâyetde gezdi, yüridi, çâre idemedi. Şüş'a nâ-gâh bir râhib uğradı. Bir deyir içinde Ebû Mûsâ'ya şordı ki : ' Ne işe gelmişsin ?" Eydur : ' Şüş'ı (4680) almağa gelmişem", ol eyitdi : " Gırı don. Şüş'ı kimse almaz Deccâl'dan [159-b] gayrı . Ebû Mûsâ bunuñ sözine iltifât itmedi, yine Şüş üstüne vardı ve cengler ve kıtallar eyledi, çâre idemedi. Nâ-gâh bir kişi geldi, Şüş'uñ kapusını ayağıla depdi, eyitdi ki : ' İy Şüş! Açılğıl'. Derhâl kapular sındı, asâğa duşdı. Leşker-i Ebû Mûsâ hücum idüp kal'aya girdi (4685) ve yine ol kişi nâ-bedid oldu. Leşker tekbîr getürdiler, mu'cize-i Muhammedi şallallahu 'aleyhi ve sellem zâhir olduğına. Zîrâ ki; ol kapuyı şınduran Deccâldı. Allah emrile geldi, giru yine kendü makâmına vardı.

Şiz : Bir şehirdir, Murâğla Zencân arasında⁷⁶ tağlar içinde. Ve anda altın ma'deni vardır ve kurşun ve zınnî ma'deni vardır (4690) ve jîve dağı vardır. Velikin odun az olur. Bir kiçirek deniz anuğ bārüsını ortaya almışdır. Ve Keyhüsrev'ün tahtı dağı andadır. Bir tuçdan tahtdır ki iki kağı geçer ve dağı cām-ı giti-yi nümây andadır .Çünkü küffaruğ devri âhire yitişdi ve İslâm zâhir oldı, kuffâr-ı 'âritden korkup ol cām-ı gitisin denizüğü içine bıraktı ki...

Şin : (4695) İklim-i küffardır. Bir haddi Hind'e muttasıldır ve bir haddi Tebbet serhaddine [160-a] muttasıldır. Ve Tebbet meliki haracı Şin'e virur. Ve Çin de eyu incüler olur, tâ haddi ki bir dâne incu yüz dinâra değer. Lâkin tatluşu içinde olur, ammâ acı şuda olan incüler eyürek olur. Zîrâ ki; şâfi olur ol incüden ki tatlu şuv gibi şuda ola. Lâkin tatlu şuda olan (4700) arı ve büyük olur. Ve şadef bir cânavardır. Hemân gogercin yavrusı gibi bir ma'lûm vakitte bir gecede çıkar, dağı ağzını açar, birkaç katre yağmur düşer. Şadef ağzını yumar, dağı denize girur, tâ ol katre şadefuğ karnında şadef rengin tutar, dağı incü olur.

Şin de bir 'âdil pâdişâh vardı ki bir dâd zenci[r]den düzmişdi. Her miskin ki zulm gorse gelurdi, (4705) dâd zencirin tahrik iderdi. Pâdişâh muttali' olup ağı 'adl iderdi. Ve kamu Çin memleketinde bir zîst âdem, ya bir gözlu âdem bilinmez. Kamusı hûblar ve latiflerdir. Kış yaz harirler geyerler. Zîrâ; havası germ ve yiri nemgîn olur. Anda pirinc ve toğuz etin yirler ve koyunu boğup yirler. 'Avratları şol miqdâr latif geyürürler ki şanasın 'üryândur. (4710) Başlarını 'âc taraqlarla tararlar ve livâta katlarında mubâhdur. Metâ'ı bunlaruğ : [160-b] İbrîşim ve dîbacdur ve dâr-ı çini ve kâğıd çini ve çini çanak ve sunbıldır. Ve dağı nakkaşları gâyetde hâzık olurlar. Şoyle dirler ki : ' Bir kişi dîbâdan bir kaftan dokumış. Anuğ kapusunda fahir idüp durmuş, ol kişi. Bir oğlan dimiş ki : ' Bu kaftanuğ 'aybı var. Zîrâ ki; bunda bir tavus şüretin (4715) eylemiş, dağı hurma dalını eline virmiş, ya'nî minkârına virmiş. İmdi hurmadan elini eline götürmez, bir ayruğ şehre varursa 'ayb iderler". Ve bir kişi dağı bir kaftan aşmış, anda bir büyük kuş düzmiş : Bir buğday şalkımınuğ üzerine oturmuş. Yine bu oğlan eyitmiş : " Buğday şalkımı za'ifdür, büyük kuşı götürmez, dağı iki kat olur". Pâdişâh buyurmuş ki; ol (4720) oğlana hil'atler geyurmuşler. Makşûd budur ki : Bunları nakkaşlık bâbında, Allahu te'âlâ şol hadde ırgurmuşdur. Şin'üñ âhir şehri

⁷⁶ " arasında" kelimesi mukerrer yazılmıştır.

Tebbet'dur. Şin bin Fağfūr bin Kemād İbn-i Yāfeş bin Nūh varmış. Bu Şin anuğ adına duzmışler.

Şanū : Bir şehirdür, Hindüstân'da. Anda bir büt vardı, taşdan. Anuğ adı Menāt idi ki anı Āzer ki İbrahīm (4725) peygamberuğ atasıdur, ol yonmuşdur. Evvel ol Ka'be'de idi. [161-a] Çunki Peygamber 'aleyhisselām butleri Ka'be'den arıtdı. Bir kişi aldı, anı Hindustân'a iletdi. Peygamber anı işidicek, eyitdi ki : ' Benim ümmetümden bir kişi ki adı benim adına muvâfık ola, anı yine getirüserdür. Ol bütüğ helâki anuğ elinde olısardur". Çunki Sultân Maḥmūd pâdişâh (4730) oldu, Hindustân'a vardı, Hindustân'ı fetih itdi. Ol bütü kendü elile kopardı, kazma eline alup. Ehl-i Hind niçe bir kızıl altın virdiler, " Ol bütü alma " diyü, Sultân Maḥmūd virmedi, eyitdi ki : " Benim atam büt-türâş ve but-fürüş degıldur ki şatam". Ve ol bütü aldı, Ğazne'ye geturdi ve bir medreseniğ eşiginde kodı, tâ ki anı giren çıkan (4735) ol medreseye başa.

Şan'a : Bir ulu şehirdür, Yemen ikliminde. Ğāyetde latif. Ve hem Kur'ân içinde medh itmişdür Allahu te'âlâ.

بلدة طيبة

ورب عمورالرحم

Murād-ı beldetün-tayyibetünden Şan'a'dur, dimişlerdür. Bunı Şan'a İbn-i Erāk bin Yaḫtın yaptı. Muhammedibnu'l-Haninibni'l-'Ulâ eydür : " Süleymân bin Dāvud divlere 'azım güc işler işleridi. Anlar şikāyet (4740) itmesün diyü, Şan'a'yı ücretiçün anlara suknâ virdi". Ve Peygamber eydür : " [161-b] 'Ālemi gezdüm, Şan'a gibi şehir görmedüm. Zira ki bir yılda iki kez kış olur ve iki kez yaz olur, ve 'Aden daḫı böyledür". Peygamber 'aleyhisselām buyurdi ki : ' Dünyâ geçmez, tâ 'Arab Şan'a'ya mālîk olmayınca. Ve daḫı kubbe-i Şan'a'dan adı anuğ Vehb ola, Allahu te'âlâ aḡa hikmet rûzi kıla". Ve İbn-i 'Abbās (4745) eyitdi ki : " 'Ālemuğ tāvusu Yemen'dur ve 'ālemuğ mucāhidi Hicāz dur. Ve Sa'id Cebir 'Irak'uğ 'ālimidür ve Vehbe bin Ümeyye 'ālemuğ 'ālimidür'.

Ḥişnu's-Şakar : Bir kal'adur bakırdan. Ündülüs şahrāsında ki Zulkarneyin binā itmiş. Ve daḫı içinde genceler ve kitābların komuş ve kapısında bir tılsım eylemiş ki hiç kimse aḡa kâr kılmaz, yol bulmaz içeri girmege. Ve içenisi (4750) taşıla yapılmış ve bārūsını bakırla yapmış. Ve her ki anda varsa; şol miqdār gelmek dutar ki tâ evler. Ve hem Peygamber 'aleyhisselām bu şehri haber virdi. Ve şehriğ uzunluğu iki mıldur ve bu şehriğ adı Karbūs dur ve kapısında anuğ iki taḡ vardır ki uzunluğu yüz mıldur. Ol taḡda yetmiş iki dürlü kavm vardır, yetmiş iki dürlü dil söylerler.

Bu kal'anuḡ (4755) Ündulus'e kurbı, bir fersengdür. Ve Ündülüs'de it âvâzın işidirler [162-a] ol şehirden ve her ne kadar ki ilerü varsalar; it âvâzı kesilür, tâ haddi kapısına varsalar; hiç âvâz gelmez olur ve hiç it daḡı gözükmez ve it varduḡın daḡı kimse bilmez. Ve bunun gibi kıssaḡın nihâyeti yokdur.

hikâyet

Eydurder ki kardaş vardı sūfiler Nîl sâhiline (4760) düşüp gıtdiler kırk yıl tâ bir maḡama iriş diler bir dīvâr gordiler kızıl altundan velîkin ḡılbîr gibi muşebbak Nîl suyu ol dīvârıḡ altından çıkar yire batar ve eyitdiler ki 'aceb bu dīvârıḡ ardında ne var ola vardı bu iki karındaşuḡ birisi çâre buldı ki ol dīvârıḡ üzerine çıkdı daḡı anda geldi daḡı kendüzin aşıḡa (4765) dīvârıḡ ısıra yüzine bırakdı ve hiç daḡı eseri zühûr olmadı ve karındaşı daḡı diledi ki ol dīvâra çıka ve kardaşınuḡ ahvâlin bile nâ-gâh ol dīvârda bir yazı gordi okıdı ki

هـا مـا مـسـكـ الـ ادمـي مـن حـاور لـم يـرجـع لـا

Ya'm : ' Bu araya gelen âdeminuḡ ve her kimse ki bu aradan geçse giriş dönmez gelmez pes andan (4770) bildi ki 'ömri anuḡ ol araya değin imiş pes andan giriş döndi ve ol [162-b] gelmeḡuḡ sebebin Allahu te'âlâ bilir.

ed-dâ

Dürvâc : Bir şehirdür Yemen hudûdında bir 'azamethı yapudur eydur ki anı dıvler yaptı Süleymân için ol vakit ki Belkîs aldı

[et-tı]

Tâ'if : Bir hûb şehirdur. Eydürler ki : " Tâ'if; senam-ı arzıdur, ya'nî yir orgücüdur. Ve yılda bir kez bir yıl eser, giceyile derileri (4775) edim eyler ve ol gicede kanbel yağar, ol âdemîleriḡ üzerine. Süheyl'ıḡ toḡmaḡıla 'âlemde andan artuḡ yerde yağmaz. Anḡa T â'if şundan öturi dirler ki : Dümüne bin 'Abdülmelik 'amısınuḡ oḡlın öldirdi kaçdı, Hadramût'a vardı. 'Urve bin Mesûd'ıḡ kızını diledi ve Sakîfe eyitdi ki : " Ben sizi tavâf ideyim", didi. Vardı, bir dīvâr bunyâd eyledi. (4780) Andan anḡa " Tâ'if" didiler. Bir hâḡ var anda Vehî' dirler. İḡen 'aceb nesnedur. Anuḡ vaşfını dimege yaramaz. Anuḡ kuru üzümünü 'âleme iledürler.

et-Tâbe : Medîne-i Resûlullâh'a Tâbe daḡı dirler. Zîrâ ki andan hoş koḡular gelür; muşḡden latîf, ter. Ve yemişinden daḡı hoş koḡular gelir.

Talytîle : Bir şehirdur, maḡrib haddinde bir taḡ üzerinde (4785) ki anı taş ıla kuruşunıla yapmuşlardur ve çevresinde yedi taḡ vardır. [163-a] Hiç üstinde âdem duramaz. Ve bir ırmaḡ daḡı ol şehri ihâta itmişdür

Tartūs : Bir şehirdür ki anı kâfirler harâb itdiler ve âdemisin esir ve 'avratlarını ve oğlanlarını oda yakdılar. Şehrile ol 'azîm nekbet ağa irişdi ve harâb kıldı, tâ Hârûn-ür-reşid şehrine degin. (4790) Pes Hârûn-ür-reşid, Ebû Süleymân'a Turki[yi] virbidi ki anı yaptı. Tarih : Sene-i seb'ine mi'ede. Ağa bârû düzdi. Çünkim anuñ halkı gazilerdür.

Tüş : Bir şehirdür, Horâsân hudûdında. 'Aliyyü'bnü Mûsa er-Rızâ'nun gürn anda bir böstân içindedür. Ve hem Hârûn-ür-Reşid gürn dañı andadur. Bir gice Hârûn-ür-Reşid düş gordi ki : Bir kişi eline (4795) bir avuç kızıl toprak virdi, eyitdi ki : " Senun gürun toprağıdur". Bunun üzerine rüzigâr geçdi, bir gun Tüşa geldi, dañı anda hasta oldu. Bir böstân içinde bu esnâda ol düşun ağıdı, eyitdi ki : " Bu böstânun toprağından geturun, göreyim". Bir hâdim vardı, Mesrûr dirlerdi bir avuç toprak getürdi, Harun'a virdi. Hârûn-ür-Reşid eydür : " Bu toprak, ol (4800) toprakdur ve bu el ol eldur ki; ben düşde gördüm". Pes buyurdi ki: Anda [163-b] gürn kazdılar, dañı katına vardı, Kur'an okumağa meşgûl oldu, tâ dünyâdan gidince. Pes va'de tamâm olıcak, anda defin eylediler. Ve Tüşa bu fahir yiter ki; ol iki 'azîzun turbesi andadur. Bu şehrun halkı müte'abbidlerdür, Çin haddinde ve İslâm şehirlerinin âhiriüdür. Yuzleri hübdur ve (4805) heybetleri gökçekdür.

Tırâz : Bir hicâbdur, Müslimânıla kâfir aralığında. Ya'nî; âhir-i bilâd-ı İslâmdur. Ve anuñ çevresinde kal'alar vardur ağa mensûb ve ejderhâ çokdur ve andan giçicek melek-i kimiyâdur. Ve ol kum haymelerde otunurlar ve andan geçse hadd-i Türk'e irişür.

Talışkân : Bir şehirdür, tağ üzerinde. Metâ'ı anuñ nemeddür.

Taberistân : Bir iklimdür (4810) ve haddi anuñ Ezân şehirlerindendur, tâ Cürcân'a degindür ve bir haddi anuñ Hazar deryâsından ta Talışkân'a degindür. Ve çün Mu'âviye Taberistân vilâyetini Muşkala bin Hübezir'e virdi. Muşkalayıla yigirmi bin kişi vardı. Çünki Muşkala Taberistân'a geldi, kavmu derbendi kesdiler ve leşker ustine taşlar yurvaladılar ve cemî'i helâk itdiler. Muşkala yı dutuban (4815) şehid itdiler, tâ haddi bu ka'ziyye için misil kodılar kim:

لا يكون هادا

حني يرجع مستقل من طبرستان

Ya'nî : " Bir nesnenin ki husûli mümkün olmasa", anuñ gibi yerde bu sozi isti'mâl iderler. Ya'nî demek olur ki : Bu nesne olmaz, tâ Muşkala Taberistân'dan gelmeyince". Bundan soğra Yezîdibnü'l-Mühleb geldi, Horasan'dan Taberistân'a. Pâdişâh-ı (4820) İsbehbedile ceng-i 'azîm itdi. Âhir vardı şulh eyledi ki : Yezîd'e yılda dört yüz bin direm dört altın ve dört

yüz bin za'firân ve dört yüz kişi vire ve her birisinde bir kalkan ve bir gümüş kadeh bile ola. Yezidübn'l-Mehleb'den sonra nevbet Ebü'l-Ca'ferü'l-Manşûra degdi ve Ebü Ca'fer'e mutî' olmadılar. Ol dañ Cāzim bin Hāzime'yi virbidi (4825) Taberistāna, Merzūkıla ve Ebül-Huşaybıla. Ve anlara dañ yol virmediler. Ve İsbahbed kal'a kapusın yaptı, bu leşker 'aciz kaldı. Bu aradan Ebü'l-Huşayb bir hile düzdi ki; kendunüñ saçın şakalın yoldı, dañ bu leşkerden kaçdı, İsbahbed'ün kal'ası kapusına geldi. Feryād idup ağladı. İsbahbed eydur : ' Ol miskini içerü getirün, (4830) kapuyı açun'. Kapuyı açup içerü getürdiler, şordılar kim : " Nedür hâliñ ?" [164-b] Eydur : " İslâm leşkeri beni tıdılar ve şoydılar". Bunlardan katı şikâyet itdi. Pes Ebül-Huşayb tercume itdi kal'a içinde kodılar, bir niçe gün bu kavmıla ülfet itdi. Bunlarun hâlini bildi, dañ bir gün biti yazdı, oğa bağladı, leşker içine atdı. Musulmânlar ol okı aldılar, Cāzim (4835) katına geldiler. Okıdılar, yazmış ki : Fulan gice ben kal'anun kapusını açayım. Hâzır olun ki içerü giresiz'. Tâ kamu muheyyâ olup ol gice hâzır oldılar, kal'anun kapusına. Bu dañ kal'anun kapusını açdı, leşker içerü girdiler. İsbahbed kaçdı, Tāriķ tağına gitdi, ta'allukatıla. Kal'ayı aldılar, muqarrer oldılar. Bir yıldan sonra Hāzim bin Hāzime vefāt itdi. Ebü'l-Huşayb (4840) anda kaldı. İki yıl ol vilâyetde hâkim oldı, sonra vefāt itdi. Pes Manşûr Hâlid İbn-i Bermegi viribidi, ol geldi, çok kal'a fetih itdi. Ol kavım buña muķâvemet itmediler. Şöyle heybet bıraktı bunlara ki; Hâlid'ün şavtnı şüretini dañ kalkanlarda ve divârlarda yazdılar. Bunun heybetinden İsbahbed zehir içdi ve 'avratına ve oğluna ve kızına zehir (4845) virdi, içdiler, kamusı helâk oldılar. Pes bundan sonra kalan geldiler, Hâlid'e [165-a] mütâbi'at itdiler ve aña mutî' oldılar.

Taberiyye : Bir şehirdur, mağribde. Ve anda 'akrebler ve dilküler çok olur. Ve anda Şâbûr zamânında bir arslan zâhir oldı, çok mazarrat itdi. Hiç kimse anı defi' idemedi. Çün mazarratı hadden aşdı, vardılar Şâbûr'a didiler. Şâbûr buyurdi ki; kendinüñ (4850) şüretini silâhıla düzdiler, dañ iletdiler ol arslanun anı kapusunda kodılar, dañ berk itdiler. Arslan çünki geldi, bu şüreti gordi. Buña birkaç kez hamle itdi, gordi; hiç bundan nesne gelmez ve dañ bu şüreti harâb idemez, terk itdi muķayyed olmadı. Bir niçe zamân ol şüret anda durdı, aña ogrendi⁷⁷, andan hâzer itmez oldı'. (4855) Çünki bu şüretile arslan ülfet dutdı. Bir gün Şâbûr kendüsi geldi, anun yirine durdı,

⁷⁷ "ogrendi" kelimesi او كرسد şeklinde yazılmıştır.

şüreti giderdi. Çunki arslan yatağına geldi, Şabūr kılıçla çaldı, iki päre eyledi.

el-'ayn

'İrāk : 'Älemün ortasıdır, dünyânın göbegidir. Zîrâ; ehl-i Hind Dünyâ göbegi' komışlardır. Ve hem dördüncü iklimdendir. Ve cezîretül-'Arab dağı 'İrāk'dur. Ve ehl-i 'İrāk emîndür, şol (4860) âfetlerden ki her iklimde vardır, andan emînlerdir. Şöyle ki; sefere-i Rum'dan [165-b] ve sipâhı-yı Habêşe'den ve Türk'ün bed-hûlîğından, selâmetdür. Ve bu sebebdan hulefâ-i 'İrāk arasında Bağdâd'ı ihtiyâr itdiler. Ve hudûd-ı 'İrāk Kuhistân'a degindür, ta Bâdye'ye, Kûfe'ye degin ve diyâr-ı Benî Şeybân'a degin, tâ Fars hudûdına degin. Bunun mu'azzam şehirleri vardır. Şöyle ki : Bağdâd ve Başra (4865) ve Kûfe ve Hire⁷⁸ ve Kâdesiyye ve Hânukîn bunlardır. Dicle ortasında geçer. Bir yanı 'Arab'dur ve bir yanı 'Acem'dür. Medâni eydür ki : " Hadd-i 'İrāk; Heybe'den Şine degin, dağı Hind'e ve Sind'e ve Sâri'ye ve Horâsân'a ve Diyâlüm'e ve İsfihân'a degindür". İbn-i 'Abbâs eyitmiş ki : " Bahreyn, 'İrāk dur. Ve 'İrāk'ın kışı şöyle olmaz ki Kuhistân'da olur ve yazı şöyle olmaz ki 'Ummân'da olur. Ve dağı şâ'ika (4870) olmaz, niteki Tihâm'da olur. Çiyanlar olmaz, niteki cezirede olur. Uyuz olmaz, niteki Zengibâr'da olur. Tâ'ün olmaz, niteki Şâm'da olur. Isıtma olmaz, nitekim Hayber'de olur. Talâk olmaz, niteki Bahreyn'de olur. Zelzele olmaz, niteki Seyrâf'da olur. Çiyan olmaz, niteki Ahvâzen'de olur. Ejderhâ olmaz, niteki Sîstân'da olur. Timsâh olmaz, niteki Mısır'da (4875) olur. Fi'l-cumle her yerde zahmet vardır ki ol 'İrāk da yokdur.

'Askalân ve Mekke : [166-a] Mübârek şehirlerdür, haddi Beytu'l-Makdis'de olur. 'Abdullah İbn-i Selâm eydür : " Tâc-ı dünyâ Şâm'dur ve tâc-ı Şâm, 'Askalân'dur". Anı Mu'âviye feth itdi, 'Omer hilâfetine. Ve Peyğamber 'aleyhisselâm buyurdi : " Her kimse ki 'Askalân'da bir gün ve bir gice olsa; dağı kâfirile harb itse, (4880) andan sonra altmış yıl geçse, eger olse şehid olur". Ve 'Askalân sâhil-i baır-i Rûm'da olur. Ve kâfire seddür ve evliyâ makâmıdır.

'Amuriyye : Bir şehirdür, Rûm'da ki anı Mu'tasım Billâh feth itmişdur. Ve anda çok mancı[n]klar kurdı, hiç çâre bulmadı. Bir gice 'Amuriyye yi yörenürdi, gördi: İki kâfir bir burcuğ üzerinde oturmuşlar, bir nesne oynarlar. (4885) Birisi birisine eydür : " Bu İslâm pâdişâhı 'Amuriyye'yi bu düzene alırmaz", ol biri eydür : " Bu söz senün ne işüne gelür. Begler işini girü begler

⁷⁸ " ve Hire' metinde mukerrer yazılmıştır.

bilür'. Bunun üzerine bir sâ'at geçdi. Mu'taşım bunu işidüp durdı. Ol birisi :

Sen nice idicek almur dırsın ? , ol kişi eydur kim : ' Mancınıklar perākende eyledi ve kamusun cem' itse ve kamu taşı bir burc itse, ol (4890) burcı yıkar. Ol burc yıkılacak hōd bilürsin ki hāl niçe olur". Mu'taşım [166-b] buyurdi ki; mancınıkları fi'l-hāl bir araya getürdiler. Çünkü kamusu taşı bir yire atdı, ol burc yıkıldı, harāb oldu. Pes leşker-i Islām fetih itdi ve kamusun oda yakdılar. Ve bir demur kapısı varıdı, anı çıkardı Bağdad'a geturdi.

hikāyet

Eydurder ki : Bir rāhib leşkerden bir kişiye (4895) eyitdi ki : ' Siz bu şehri feth idemezsiniz. Zirā ki; ben kitābda görmişem ki 'Amuriyye'yi harām-zâdeler alur, dahı oda yaqarlar". Bu haberi vezir işitdi, melûl oldu. Mu'taşım a bildürdi. Mu'taşım eydur : " Rāhib rast eydur ki benum bunca biğ kullarım vardır ki harām-zâdedur". Mu'taşım'ın dahı yalıguz on biğ satın alınmış Turki kulu varıdı. Pes Mu'taşım buyurdi ki; (4900) kullarına şehre savaş yiritdiler. 'Amuriyye'yi aldılar, yıkdılar. Cihānıñ 'acâyibinden ol kapudur ki Bağdâda iletdiler. Anı gören bilür ki demur tahtalar düzmişlerdur, tahtası iki yuz yetmişdur. Kişi bilmez ki anı niçe dögdiler. 'Aceb ol demürciler gederek işlemişler.

'**Asker** : Mükerrrem bir şehirdür, Hōristān'da ki anı Mükerrrem dırlardı bir şahıs yapıdı ki anı Yüsufü'bnü Haccâc virbidi. (4905) Bâhir-zâde bin Fârsıla vardı. Mükerrrem Bâhir-zâde'yi dutdı, Haccâc'a gonderdi. [167-a] İki incüyle bir kulâh virbidi. Ve anda vîrân küy vardı, anı yapıdı, bir şehir eyledi. Ve adını "'Asker-i mükerrrem" kodı, mübârek şehirdür. İbrişim ve eyu dîbâclar ve şeker kamışı, andan şoğra nârinici andan getirürler.

'**Ummân**: Deryâ kenarında, şahrâda bir kaşabadur ve bâzirgânlar yiridur. (4910) Ve gemiler anda çıkar ve yükler anda açılır. Ve incü bâzârı andadur. Ve anı Muhammedibnu'l-Kâsım Şâmî fetih itdi Mu'taşım Billâh için.

el-gayn

Gür : Bir şehirdur; bir şa'b tağın üzerinde, Horāsân katında. Lakin dilleri Horāsân dilinden gayrıdur. Gazne şehrinin berâberindedur. Ve Gür'dan bir ırmağ akar, Zernih'e degin yine karışur. Ve şehir-i Zernih, Gürta Buheyre (4915) arasındadur. Ve bu Sec şehri dahı anıñ haddindedur. Rehrât (?) Horāsân'dandur. Ve ehl-i Horāsân Gür ehlini istihfâf iderler. Ve ehl-i Gür Nişâbü'r da sirkecilik iderlerdi, komazlardı ki ayruk şan'at eyleyelerdi tama' şümliğından. Tâ haddi ki bir şahıs mustevlî oldu, Nişâbü'r'ı harāb itdi. Kamu

nesnesini bunun çehâr-pâyla Gûr'a iletirdi, taşdan bârûsın. (4920) Ve Nîşâbü'r hemuz dañı harâbdur.

Gaznî : Bir ulu şehîr-i vilâyetdür, Hindistân'da. [167-b] Haddinde ve şehîr-i 'azîmdür⁷⁹ ki anda on iki biğ medrese vardır. Şâfi'îlerün ve Hanîfîlerün ve İslâmün serhâd[d]idür, Hindüstân da. İslâm şehîri 'azîzdur ve anda on iki biğ mescid vardır ve hem on iki biğ hammâm vardır. Ve kadîmden şehirdür ve iki bolükdür: Orta (4925) yirinde; bir 'azîm tağ vardır, Sultân Mahmûd'un taht-gâhidur. Pes Sultân Mahmûd İbn-i Sebük-tegin'den sonra melik Husrev'e degdi, Sultân Mahmûd'un kızı oğludur. Gazven'den Lehâver'e degin altmış fersengdur. Ve Gaznî'de bir mahalle vardır ki aña "Sûle" dirler. Meydân ucında anda bir demür süğü dikmişlerdür ve uci anuğ uç şahdudur. (4930) Ol süğü Sultân Mahmûd'unğdur. Çün Sultân Sencer anda vardı, ol süğüyi gördi. Gâyet ta'acciüb itdi, diledi ki anı Horâsân'a ilede ve her davara ki urdılar, getiremedi. Pes vardılar, yine yirinde komışlar. Gaznevî'nün havâsı mu'tedildür. Anuğ halkı hubdudur ve dindârdur, zeyrekligile meşhûrdur ve mensûbdur. Ol toprakdan Mahmûd-ı Gaznevî (4935) kopdı ve hikmetde sitây kopdı. Bunlara o kişiler tamâm fahîr iderler.

Gamadân : [168-a] Bir 'acâyib kaşîrdur. Hişâmu'bnü Muhammedü's-şâyibü'l Kelbî eydür ki : " Yeşrucü'bnü Yahşab eyitdi : " Ben diledüm ki Şan'âyıla Taberîyye arasında bir kaşîr yapam. Vardılar ip getürdiler ki endâze ideler. Çünkü eyle endâze itdiler. Nâ-gâh bir kerkes uçdı, bu ipi kapdı, iletirdi bir ayrığ (4940) yire bırakdı ki aña "Gamadân" dirlerdi. Pes dañı kaşîr ol yirde yapıdum. Ol kaşîr dört divârınun her birisi bir düdü taşdan idi. Ve yedi tabakadur ve her tabakası kırk arışdur. Ve anuğ gölgesi kırk mîl olurdu, her nesnenün gölgesi bir kendüce olduğı vaktin. Ve sakfı anuğ yigirmi pâre mermerdendi. Ve her güşda bir arslan düzmişlerdi (4945) ki her bâr yıl esdügince ağzından giruridi ve burnından çıkardı. Kaşîr içinde bir çerâğı yandırurdu ki kaşîr taşrasına şu'le virürdi. Ol kaşîr letâfetinden ve şâfılığından eger bir kişi ırâkdan görse, anı yıldırım şanurdu. Ol vakit ki emîrül-mü'minîn 'Osmânu'bnü 'Affân radîyallahu 'anh buyurdu ki; anı yıkdılar, kazdılar, bir ağaç buldılar anda (4950) yazmışlar ki:

سلام عمادان عادلك رسول ما عثمان

Bu kadarca bundan [168-b] yıkdılar, yedi yıllık harâcıla ancak 'imâret olur. Ve birkaç günden şora emîrül-mü'minîn 'Osmân'ı şehîd eylediler.

79 "şehr-i 'azîmdur" metinde شمس عظیمدر şeklinde yazılmıştır.

el-fā

Fars : Bir mubârek iklimdur ve pâdisâhların ihtiyâr itdüğü yirdür ve makâm-ı ekâbirdur.

رني عليه ال سلام بعد ال فرس من ال اسلام ال قال ال

وم ولو كان

اسلام يا يناله رحول فارسي

Ya'nî : " Halâyıkuñ Islâmdan ırağırağı, ehl-i Rûm'dur. Ve eger Islâm (4955) Sureyyâ'da aşılı olsa, irişürdi". Bir şahs-ı Fârsî bu hadîsi Selmân-ı Fârisî hakkında buyurmuşdur, Rûm fetih olmazdan ondin. Ve Nüşîrvân-ı 'Adil, bir şahs-ı Fârisî beş Türk'den takaddüm itdururdi, ve dahı bir Fârs'ı on ehl-i Hind'den takaddüm itdururdi. Eyduerler ki : " Selmân ahbâr evlâdındandı ve ol evâyilde gelen kitâblar okunmuşdı. Ve anda (4960) okunmuşdı kim âhir zamânda bir peygamber geliser. Yeşrib'de, ya'nî Mekke'de da'vet idiser dinine. Çün Resûlullah haberin ve mu'cizelerin işitdi ve Hicâz'a kaşd itdi. Çün vâdi-yi Zerver'e geldi. Nâ-gâh Selmân giderken yolına bir arslan çıktı, hamle itdi, Selmân bi-çâre [169-a] mutehayyir kaldı. " İlâhî! Bilürsin ki âhir zamân peygamberine giderim. Ol (4965) peygamberuñ hürmetiçün, beni düşmenden halâş eyle. Beni anuñ yüzün görmekten mahrûm itmegil" Bu tazarru'da iken bir atlu irişüp geldi, ol arslan iki pâre eyledi. Kılıcıyla Selmân necât buldı. Resûlullah hazretine irişdi, imân getürdi.

Felestin : Şâm'da bir ulu şehirdür, kadîmî. Anuñ harâcı yılda beş bin dinârdı. Ve anda zeytün (4970) çok olur.

Fustât : Bir ulu şehirdür; Mısır vilâyetinde, Nîl sâhilinde. Ve saķankur balığı dahı anda olur. Saķankur bir balıkdur. İki eli ve iki ayağı ve iki zekeri vardır ve dişinüñ dahı iki ferci vardır. Ve gür-ı İmâm-ı Şâfi'î dahı andadır.

Fergana ve **Hane** : Mağrib şehirleridür. Metâ'ları : Altun ve gümüş ve bakır ve lâjuverd ve esb-haylîdür. (4975) Ve Fergan'da her kimuñ ki evi büyükdür ve anuñ altunı çok olur. Zîrâ; şabâh evlerini supururler ve supurundusinden bunca altun hâşıl olur.

Ferenc : Bir vilâyetdur, deniz sâhilinde. Tûlî 'arzı anuñ yedi yüz mîldür. Ve anda bir şehir vardır; "Mâriye" dirler anuñ içinde kal'alar [169-b] vardır, ba'zî kâfiruñ ve ba'zî Muslimânuñ. Ve kimi yirde ezân okurlar (4980) ve kimi yirde nâkûs çalarlar.

el-kâf

Kazvîn : Bir kadîmî şehirdür ki anı Şâbûr yaptı ve Ebhen dahı bile. Kazvîn'i Gâzab oğlu fetih itdi ki şehir kapısına geldi, şulh itdi, kabûl itmediler, tâ ki buyurdi harâb itdiler. Andan sonra hazine kabûl idup şulha

râzi oldu. Yine İbn-i 'Âzab buyurdu ki : Âbâdân itdiler. Ve Kazvîn bir müşkil derbend (4985) içindedür ve gâyet muhâtarâ yirdür. Zîrâ; kuffâr anda sevkethudur, dâ'im harbi şedîd ve muşkâtıldür. Ve li-hâzâ eydürler ki:

القرى من سباب ال جنف

Kazvîn ehli bahâdırlardur. Bir gün Hârûn-ur-Resîd bir kubbenuğ üzerine çıktı, Kazvîn'de hâzâra bakanıdı. Nâ-gâh gordi: Dilemedi, bir nakîr çıktı, Kazvîn ehli kapuların bağladılar, silâhlar geydiler ceng için. (4990) Hârûn bunları gördi esirgedi, harâcı bunlardan giderdi. Buyurdu ki; bir mescid câmi' bunyâd itdiler, aña emlak vakf eyledi. Kendünüñ adını ol câmi' uñ kapusunda yazdurdı. İmdi Kazvîn ehline medih yokdur, tamâmdur ki kâfirleruñ ve Diyâline nün öğinde oturmuşlardur, [170-a] anlaruñla ceng iderler, dâ'imâ. İslâm ehline nemî ki kuffâruñ (4995) şerini bunlardan defî' iderler. Ne yirde Müselmânlar varısa şecâ'atlü ve hamıyyethudur. Çok halkdur. 'Âlemde hiç şehir olmaya ki anda Kazvîn halkından halk olmaya. Metâ'ı anuğ: Kuru üzîmdür ve eyü yemişlerdür ve kaftanlardur

Kâdisiyye : Bir yirdür, Kûfe haddinde anı nisbet iderler Ekâdis İbn-i Herât'a. Eydürler ki : ' İbrahîm peygamber 'aleyhisselâm anda uğramış görmüş; (5000) çiçekler, otlar. Firâvân aña du'a itmiş itmiş ki (تفديت)

Ya'nî : Bu yir hûb ve latîf olsun".

Karsîn : Bir şehirdür, Hemedân katında ki anı Kubbâdu'bnü Firûz yaptı. Ve anda bir kaşır yaptı, direkler üzerine ki çevresinde biñ bâğ varıdı. Ve kendisi Medâyin'e vardı, ol kaşır yıl yıkdı, harâb itdi. Andan sonra Belînâs'ı virbidi ki anda bir tılsım (5005) duzdi; yıl için ve şovuğicun ve 'akrebçun ve ısıtma için. Çunki düzdü, bunlaruñ zahmeti eksildi.

Kaşır : Bir şehirdür ki Goknûr hudûdında. Ve anda 'acâyib bunyâdlar vardur, bir taşıla yapmışlardur ki anuğ 'azametini Hağ te'âlâ bilür. Zîrâ; her taşuñ miqdârı vaşfa gelmez, meger gozile göreler. [170-b] Ol şehirde bir cesme vardur ki içinde balıklarında halkalar vardur. (5010) 'Acebdür ki balık şuvdan taşra karar tutmaz ki kulağına halka kim geçurur. Bunuñ sebebin Allahü te'âlâ bilür.

Kasem : Bir şehirdür, hûb ki aña 'Zehrâ" dirler. Ve Şi'i mezhebli anda çok olur. Eydürler ki : " Ve hem Cebra'il 'aleyhisselâm ol vakit Lût kavmın helâk idicek, şehirlerini başı aşğa döndericek anda Kum şehrine geldi." Ve anda bir şu vardur ki (5015) da'u'l-fışâl hasteligine devâdur. Ve hem 'İsâ 'aleyhisselâm ol şuvıla ölüyi diri kılırdı. Ol şuvıla balçık oyleyup kuş gibi iderdü ve ol kuşı dahı balçıkdan harekete getürdürdü. Ve 'İsmâ'il koçını dahı

anda geturdi. Hüb havası vardır ve ulu şehirdür. Lâkin ol şehriñ halkı emînu'l-mu'minin 'Alî rağıyallahu 'anhu severler ve bâkisin sevmeyler.

Kîrvân : (5020) Bir şehirdur mağribde ki andan ulu şehir yokdur. Anı fetih itdi. Hîtânî'hnü Nu'mânî'l-'Asânî. Çunki leşker-i Berberân hezimet itdi, Kîrvân[a] geldi, anda bir mescid câmi' yaptı ramażân ayında. Tarih: Sene-i erba'a ve semâninde tamâm oldu. 'Omeru'hnü 'Abdul'azîz Hîtân 'azil itdi [171-a] ve Mûsâ bin Nâdirân uñ yerine virbidi. Ve ol dañı Tanca'ya ve Şûse'l-Kaşvâ'ya (5025) gitti gazâya. Vilâyet-i magribî ve Kîrvân'ı Muslimân itdi.

Kanseriyye ve Kaynesrîn : İki şehirdür Şâm'da.

Kamîr : Dañı bir şehirdur, Hind'de. Metâ'ları: 'Ud ve kımarî ve 'anberidur.

Karbatân : Bir şehirdur deryâ kenârında. Ve anda meymûnlar olur ziyâde çokdur, hiç kimse anları şayd itmez. Ve anda gemiciler gehurler dâ'im ve anda meymûnlarla zinâ iderler ve âdemiden yuklu (5030) olur; bir mekrûh nesne toğururlar, dañı anı öldürürler.

Kâlikilâ : Bir vilâyetdür, Azerbâyicân hudûdında. Anda katı şovuklar olur ve havası müteharriktür. Hüb çeşmeleri vardır. Otu ve sehzeşi firâvândur. Anuñ metâ'ı: eyü kılıçlar.

Kostanteniyye : Bir şehirdür ulu deniz kenârında. İki cânibi deryâdur ve bir cânibi şahrâdur. Dâr ı melikü'r-Rûm'dur. Ka'hu'l-añbâr (5035) eydür : " Cün Beytu'l-Makdis virân oldu, ehl-i Kostanteniyye şâzılık itdiler. Allahu te'âlâ aña va'de itdi ki: anı şöyle harâb ide ki horôs dañı beklemeye. Ve yir hareket ide. Uç od peydâ ola: Biri zift ve biri neft ve biri kibrît. Dañı şehri kavmıyla yaka. Anlaruñ feryâdı, figâmı⁸⁰ [171-b] semâya irise. Kaçan ki bu böyle olsa, on iki pâdişahuñ hazînesini (5040) kalkanlarla bahş ideler. Ve anda 'acâyibler çokdur. Cümlesinden birisi oldur ki anda yılan yokdur.

Kunbe : Bir şehirdur, Rûm içinde. Kunbe'den tâ Kostanteniyye'ye yedi günlük yoldur. Muslimânlardır. Anuñ pâdişahu 'âdil olur, zâlim pâdişahu geturmez. Bu şehriñ uç burcu vardır. Çevresi kuffârdur. aña cizye virürler.

Kalîs : Bir kal'adur. Şan'a'da. (5045) Anı Ebrehe ki melik-i Habese'dur, ol yaptı. Ve halkı anda da'vet eyledi ki: her yıl ziyarete geeler ve Ka'be hâtlı ola. Mekke kavmı işitdiler, bir kişi vardı Mekke den. Anı oda yakdı. Ol sebehten Ebrehe kaçıdı, leşker cem' idüp geldi ki Ka'be'yi harâb ide. Allahu te'âlâ anlara ebâhil kırsını virbidi, ol kavmı helâk itdiler.

kaşru'l-Kavâris : (5050) Bir kaşırdur. Süleymân yapdırdı, Belkîs için. Ol vakit ki Belkîs'ı Şabâ dan geturdi, haşûdlar eyitdiler ki : " Belkîs'uñ bu

⁸⁰ "figam" kelimesi metinde عاسي şeklinde yazılmıştır

ķamu h s-nile bir 'ayb  vardur ki bald rları ķamu ķıldur. Allah  te' l  h d
ķillu 'avrat  sevmez ve ķillu eri sever'. Suleym n diledi ki Belķis'un bald r n
gore, buyurdu divlere ki [172-a] bir Ő şeden ķa ır d z-diler. Velikin ol
   enun Ő hr n bir (5055) Ő  eden d z-diler ki rengi suv rengine be zerdi. Ve
dah  Belķis'  dirler ki ol ķa ra gire, geldi Belķis i eru girmeye g rdi ki:
Sar y n Ő hr n Ő u etegini cevirdi, iler  y rirdi. Suleym n peyg mber
'aleyhissel m bald rlar n g rdi ki hi  'ayb  yo un  . Ve ol dah  bildi Sar y-
  su" di ilmi , ķa d-  ķav rir d ny da budur ancak.

ķa ru'l-Ku  ur ve ķa ru'l-(5060) **'Ar s** : Bu ķa ırlar  Mutevekkil
'Alellah dirlerdi, bir p dis h yapdı. Ve her g n otuz bi  direm ak a mek l ta
h re iderdi. Ve bundan  ayrı ' lemd  ķa ırlar  ok ur.  amus n d z p  oy p
gittiler, hasreti toprak altına ilet-diler.

el-k f

K fe : Bir Ő hird r. Mu iretu'bn  Ő 'be eydur : Isl mdan on in,
K fe'n n yirinde bir od  ı ılandı.   nki (5065)  atına geledirdi, na-bed d
olurdu. Melik-i Hibre bu   ziyyeyi Kisr  ya yazdı, gonderdi. Kisr  dan haber
geldi ki : " Ol yir n topra ından ba a vir n". Bular dah  virbidi. Kisr 
tef h s itdi, ol topra ı. Eyitdiler ki : " Bu toprak  zerinde bir Ő hir yapalar,
ol M slim nlar elinde fetih olisardur".

K yil : [172-b] Bir Ő hirdur, Hind st n'da bir ta un ortasmda ki ol ta 
(5070) a a b r  olmu dur. An n  evresi otuz ferseng ur. Hi  kimse ol Ő hre
varamaz, me er p dis h ni  mla ola. Z r : an n bir  apısı vardur, hem n ki
p    nlar h f z iderler. Velikin  evresinde Ő hirler vardur :   mir n ve
Z mir n,   m riy n-  Menz ri  n. Z mir n'da (?) bir but vardur,
p r zend r.

G lem : Bir Ő hird r, Hind st n'da. (5075) Ő   a acı anda biter ve anda
 ok a a lar biter d rl  d rl . Ve bir nev'i a a  olur; ehl-i Hind an  i ley p
yapra ın al p,  aftan idin rl r

K rm n : Ulu Ő hirdur ve m b rek y rdur. Ve ehli dind rdur ve p dis h 
' dild r. Ve anda Ő hirler  ok ur ve ulu Ő hiri: H rfet ve Ő irc n'd r
K rm n'dan Sist n'a de in, y z otuz ferseng ur. Ve eydurler : (5080) "
  nki D r  bin D r  ' lemi t tdi, dah  G reten (?) o lan n Kuhist n'a isb h
ide getirdi, dah  kend i Iskenderile ceng itme e gitdi. K rm n'a geldi, anda
Iskenderile ceng itdi. M nhezim olup oldirdiler ve ' lem Iskender'e  ald ,
musah har old ".

Geys : Bir şehirdür, [173-a] cezire içinde bir tağuş üstünde ki anda hiç ekin olmaz ve ot (5085) dahi bitmez. Ta'amları Seyrâb'dan getirurler, anuğla zindegânî iderler.

Kâşgîr : Bir şehirdür Hindüstân da. Ve hem Hoten dahi andadur ve anuğ cevve yarı pur-misedur; ve anda sincâb ve kâkum olur ve ol miseden fındık çok olur sincâb ve kâkum fındık ağacına çıkar, fındık yir. Avcıları anı kemân-küylâ ururlar, bir bir aşağı düşürürler ki (5090) hiç kaçmaz. Kâşgâr dan iki aylık yol giderler, andan Semmûr vilâyetine irişürler. Kâşgîr içinde bir ırmağ akar ki aña Temmed" dirler. Ve ha'zilar dirler ki : " Kâkum bu vilâyetde tutarlar, şol gün ki: Karga⁸¹ kâkum yimege nesne isterken, kuyruğu kapkaraca tasra kalur. Avcılar varurlar, bir bir dıtarlar.

[*el-lam*]

Leys : Bir şehirdür ki (5095) Şâbûr İbn-i Zül'ektâf yaptı. Ve anda ceng yirleri düzdî ve handak düzdî.

el-Hârûn : Bir ulu şehirdür, Hindüstân da. Kutb-ı Hindustân dur. Andan Gaznîne degin yüz otuz fersengdur. Ve tokuz bin bâzâr vardır ki her bâzârında bir beg vardır. [173-b] Ve her gün on bin şu sığın boğazlanır, yinur. Ve on bin fil (5100) şu azgırından azıq getürürler. Ve anuğ kavmı ak olur ve zîrek olur. Metâ'ı anlaruğ: Şekeri ve çivit ve eyu destârlardur.

[*el-mim*]

Mekke:

عرصة الاله تعالى

Bir şehirdür ki Ka'be andadur. Adı anuğ Mekke'dür. Ve dahi

ام ال مروا ال سنان

ve Hâtime ve 'Hâfîze dirler. Ve her kimse ki aña yavuzluk nazarıyla kaşdı itse, helâk olur. (5105) Şâlih peygamber ve Şu'ayb ve Hüd zemzem ile makâmı arasındadır. Ve goge yakın yir Mekke dır. Ve Peygamber 'aleyhisselâm Mekke dendur ve anda toğmuşdur. Ehl-i Mekke Resûlullah şallallahü 'aleyhi ve sellemi Mekke'den hicret itdirdiler. Ol bir yire geldi ki aña 'Hurûz' dirlerdi, ve dahi mubârek yüzini Mekke'den yaña dönderdi, dahi eyitdi ki : " Ya Mekke! Ben (5110) bilirüm ki sen sevgülü şehirsin. Allah'a vallâhi ki resûline eger kavmum beni çıkarmasa, ben senden çıkası degildüm". Ve Mekke 'âlemüñ şehirlerinden şerif ve muhteremdur. Ve İbrahim 'aleyhisselâm şeceretü'l-enbiyâdur ve Nuh dahi şohretul-enbiyâdur, ve anlaruğ makâmı andadur. Ve Mekke'yi [174-a] hiçbir pâdişâh musahhar kılup, ehl-i Mekke harâc virdigi yokdur. Ve dîn-i (5115) Mecûsi anda olduğı

⁸¹ "karga kelimesi metinde كاريغه şeklinde yazılmıştır.

yokdur. Kavmı anuğ ehl-i ziyâfetdururlar. Ve kamusu halkuñ ziyâret iderler ve anlar hiç kimseyi ziyâret itmezler. Anuğ metâ'ı : Natı' ve lit ve misvâk ve zeytün ve dık-ı Mekki ve kumri, kâfuri ve tâzi atlar, şutur-mürğ ve musğ ve kelb-i tâzi ve pârşdur. Ve Hâfız bin 'Abdullah rivâyet ider, eydürler ki : " Tubba' Mekke'ye kaçd itdi ki gice (5120) yatdı, şabâh iki gözini yuzine düşmiş buldı. Kâhinler geturdi, bu hikâyet şu'âl itdi. Eyitdiler ki : Meger sen, Mekke'ye yavuz niyyet itmişsin", eyitdi : " Belî", dondi, yine tevbe eyledi. Hâk te'âlâ gozini giru eyledi, selâmet itdi. Ve her yıl Ka'be'ye atlaş ortururdi ve ol vakıtden Peyğamber'e imân götürdi, ikrâr-nâme yazdı. Mekke kavmına (5125) virdi, vaşıyyet itdi ki :

فرنا بعد فرنا

Resûlullah'a bu bitiyi irişduruñ

ال مدينة شرفه ال الله تعالى

Ağa Miskine ve "'Uzra" ve "Câ'ize" ve Yesribe' ve "Mucinne" ve 'Ekkâle ve "Şârike ve "Maḥfûze" ve "Kâsime" ve Muksime" ve Mukaddise" ve "Tibe" ve "Şâyihe" dirler. Bu kamusu **Medîne-i münevvere** nevverehallah'uñ [174-b] adlarıdır. Ve Medîne'yi Yesrib İbn-i Kâfi yapıdı ve ağa Allahu te'âlâ celle ve 'ala (5130) medḥal-i şıdk" didi. Anuğ mu'âhiri resûlullahdur ve mubârek merḥad-ı resûliñdur anda. Ve İslâm u dîn anda kopdı ve karâr anda dutdı. Her nesne ki 'âlemde vardır, andan kopdı. Ve deccâl İsfihân'da kopısar, Medîne'ye geliser, dañı anda helâk olısardur. Ravza-i resûlullahi şallallahü 'aleyhi ve sellem ve ravza-i evlâd-ı resûl ve ezvâc-ı Resûlullah, cümle merḥadler (5135) andadır. Cemî'i 'âlemi anlar kılıcıla dutdılar. Vehb İbn-i Munebbe eydür : " Bir kitâbda okıdum ki : Peyğamber 'aleyhisselâm hicret idiser bir yirde ki ağa Tabâ Tabâ dirler". Bir zamân bunun uzerine idum. Şonra bağa ma'lûm oldı ki Medîne-i Münevvere'ye "Tabâ Tabâ" dirler imis. Ve dañı bil ki; cühüdler Medîne'yi ihtiyâr itdiler, zîrâ; Tevrât da buldılardı (5140) ki Peyğamber 'aleyhisselâm Medîne de zâhir olısardı, şonra hâbîr oldılar. Ve türbe-i Hamza İbn-i 'Abdülmuttâlib andadır.

Mağrib : Bir nâhiyedir. 'Azîm ulu şehirleri çokdur : Bûlus ve Ündülüs ve Berka ve Kırvân ve Afrikiyye, bunlardan gayrı dañı çokdur. Mağrib'i Atebe İbnü Nâfi' [175-a] fetih itdi, Mu'âviye rûzigârında. İllâ hem Tanca ve Sûs ile Hasan bin 'Alî (5145) oğulları elinde feth oldı. Ve İdrisu'bnü 'Abdullah İbn-i Hasan İbn-i 'Alî Mağrib'e geldi, 'Abbasiler elinden kaçup. Mevlâ Şâlih bin Mansûr İdris'i gizledi, bir niçe zamân. Çünkü nevbet Hârûn-ur-Reşid'e irdi, İdris'i öldirdi. Ve eydürler ki : ' Hârûn-ur-Reşid'e Şumâh tabîb İdris[i]

virbidi aña. Anı helâk ide. Vardı, bir zamân Şumâh anda İdrîs (5150) hîdmetinde oldu. Bir gün İdrîs'ün dişî ağırdu. Şumâh aña ot virdi ve ota zehir kâtdı. İdrîs dişine kôtdı, zehir eser idup öldi. Şumâh andan derhâl kaçdı ve Harûn-ur-Reşîd i Mısrî Şumâh[ı] virdi. Şimdi Mağrib Benî Umeyye elindedur, Mağribîler aña dirler ki:

السلام

عليك ما اس خلاص

Halife anı bilürler ki iki harem anuñ hükmindedur. (5154) Evlâsı Mağrib'de dârul-Memlûk ve Felestîndur ki anuñ pâdisâhı Câlût dur kî Dâvud peygamber 'aleyhisselâm anı öldirdi. Mağrib'ün mecmû'ını Zıyâdu'bnı Târik fetih itdi. Kırvân mavşîfi iki biñ elli mildur, andan kullar gelur. Ve Mağrib'den: Mercân ve altun ve zımnurud ve za'firân ve kal'î ve pülâd gelur. [175-b] Ve İdrîs peygamber 'aleyhisselâm didi ki : ' Bu kulu şat, eger bir altuna (5160) dahı olursa. Zirâ ki; Berberîler bir peygamber öldürmislerdur, bunlar gâyet üz olurlar". Anda panbuñ olmaz yuñ geyurler.

hikâye

Çunki İskender Mağrib'e vardı, bir kavma irişdi. Anda İskender e bitü yazdılar ki:

رب ال سم ال الله داعيا و ال طول من ل يفي

مع ال الله ال ال اسكندر

مقرر ب ال الله اما ساكين لسب لنا احر ال ارجع

İskender anda beş yüz biñ kesiyile vardı. Ve ol kavmuñ çevresinde bir 'acâyib kavm vardır. Her ki anlara kaşd itse, ol (5165) kavım içinden asâğa geçerdı ve ol kavm deryâ gibi mevc urdı, ol kaşd iden kavımı batururdu ve belursız iderdi. İllâ şenbe gicesi ki ol kavım hareket itmez. Ve İskender anlarıñ şehrine nazar itdi, gordi ki : İçinde sarâylar yapmışlar ki kamusı birbirine benzer ve birbirini gorurlerdi, kapuları elinde. İskender anlardan su'âl itdi ki : (5170) " Ne sebehten böyle idersiz ?" Eyitdiler ki : ' Sarâylarımız berâbarlığı kónsılar incinmemegiçundur ve hem dostlarımız gözümüz oñinde ole, tâ ki ölüm [176-a] aqaduravuz unutmayavuz, tâ ki halkuñ yavuzrağından olmayavuz". İskender eydur : " Halkuñ yavuzrağı kimdir ?" Eyitdiler : " Oldur ki dünyâ isini duze, âhiret işini düzmeye". İskender bunları gâyetde begendi ve İskender e (5175) eyitdiler : " Hâcetüñ nedir ? Eyitdi : " 'Ömr-i câvidânî , bunlar eyitdiler : ' Ol bizum elimizden gelmez. Velîkin bizim cevâhirimiz vardır, size virelum". İskender'ün elin alup bir ırmağa geturdiler ki cemû'î taş ları cevâhirdi. " Bu nesneler sizün

olsun' dıdılar ki : ' Bunlar bizim katımızda bir bi-kıymet taşdır, bize hâcet degıldur'.

Merve : Bir şehirdur, Horāsān'da ki anı Tahmuras (5180) yapmışdur biñ kişiyle. Ve anda ol Tahmuras bir ta'âm yaptı ki; her gice her kişiye bir akça virürdi ki ta'âm alurlardı. Yarındası gün yine ol biñ akça hazineye gelurdi. Ol bāzārdan, ol şehriñ bāzārına ol biñ akça artuk harc olmadı ve anda bir dahı gūr-hāne yaptı ve Hindistān'da dahı bir şehir yaptı ki aña "Ābraḳ" (5185) dirlerdi, bir tağ başında. Ve ba'zılar eydürler ki : " Mervī bin Hamānā bint-i Erdesir bin İsfendiyār yaptı".

hikāyet

Ebū İshāk ve Tālikānī eydür ki : [176-b] ' Ol gūr-hāneniñ bir koşesi yıkıldı ve andan bir âdem kellesi çıktı ki bir dişin çıkarup dartdılar, iki batman çıktı'. Ve Merve'de bir ev vardır ki dort âdem şüretinden düzmüşler, iki er ve iki (5190) 'avrat şüretinden. Ol eviñ adına "Keymezer" dirlerdi. Ve ol şüretleriñ içinde 'acâyib nesneler düzmüşlerdur. Hiç kimse bilmez ki ne nesnedur. Bir kavm anı da'vi itdiler ki : Bizum bu ev milkimizdur diyi vardılar, anıñ birazın yıkdılar. Ol şehirde gāyet kızıllık oldu ve durlu miñnetler oldu. Merve ehli bir kavmdur, pāk, dīndār (5195) ve namāz-guzār. Ve Merve şehrine "kubbetu'l-İslām" dirler. Horāsān da Bermegiler ki 'âlemiñ cömerder[i]dur, ol şehriñ fahirleridur. 'Abdullah İbn-i Mubārek andandur.

Mısır 'Amru'bmül-'Ās'ıñ fetih itdiğindendur. Ve Mısır'ıñ vilāyeti kırk günlük yoldur. Bir haddi Şecer'dendur, tā Ahvān'a degin ve 'arḫ-ı Berḳā'dandur, tā Eble'ye degin. Ve Haḳ te'ālā celle ve 'ala Mısır bir nice (5200) aqmışdur, Kur'ân içinde.

قوله تعالى فالحطلي على غرارن ال ارض
و قوله تعالى البس لي ملك مصر

Mısır, fir'avniler yiridur. Yūnān [177-a] halkı aña "Maḳdūdiyye" dirler. Yūsuf İbnü Ya'kūb anda Ashāt, ve Mūsa ve Hārūn ve 'İsā 'aleyhimusselām Mısır vilāyetinde el-Gāş tağında toğdı. Ve şecere-i fir'avın Māriye-i Kıptiyye ki İbrahim anasıdur (5205) ve Hācer ki 'İsmā'îl anasıdur andadur. Ve nahle-i Meryem ve Zümrüd didikleri tağ andadur. Ve Mısır'da yağmur yağmaz ve eger yağmur yağsa; kış olur, dāne yirde çürir anda. Mısır'da bir pādış āh vardı ki aña Ḳāhır Billāh dirlerdi ol yaptı. Ve her cānibi Mısır'ıñ deredur, ot ve şu yokdur. Ve her yaña gözoiler düzmüşlerdur ki her yañadan ne haber (5210) olsa, pādışāh-ı Mısır'a haber virürlerdi. Bir cānibi Mağrib'dur ve bir cānibi Şām'dur ve bir cānibi Nevbe dur. Ve Nîl ırmağı ve belesān yağı ağacı

andadır. Ve Mısır 'âlemde şöyle kı; Firdevs'dür bâki cennetler arasında. Ve her kaçan ki Nîl artsa; kamu şular eksilir ve her kaçan ki Nîl eksilse; kamu 'âlemde şular artar ve ilerü zamânda bir kız oğlan kız bırakmayınca (5215) artmazdı, tâ emîrî'l-mu'minin 'Omer zamânına degin. Ol vakit ehl-i Mısır'ı Hazret-i 'Omer'e şikâyet itdiler, Nîl kâziyyesinden. Ve 'Ömer bir sefîneye [177-b] yazdı ki:

إله ال نبل ان كنت عزي بامرلك فلا حاجت لنا
فبك و ان كنت عزي بامر الله فاجر

Vardılar ,emîrî'l-mu'minin 'Omer'ın bitisin Nîle bıraktılar. Andan sonra Nîl revân oldu, (5220) ağıdı ve tâ kıyâmete degin akısar. Ve bil ki; Mısır'a tâ bu 'ahde degin İsmâ'il-i Nikdî elinde idi. Çunki melik-i mü'eyyed-i 'âdil ve Gâzi Şalahaddîn çunki yol virdiler, leşker dağı bile girdiler Mısır'a ve Mısır'ı dırdılar ve şahne kodılar. Ve âyin-i İslâm zâhir oldu ve altun sik[k]esin düzdiler, bu düzene ki :

ال طالب ال ملك ال غالب علي ال عجم و ال ترك

(5225) Yüsufun-i Ya'kûb 'adl-i kemâle irişdurdiler ve şahne koyıtan gıtdiler. Ve ehl-i Mısır derhâl şahneyi öldürdiler ve yine bir şahne dağı kodılar ve anı dağı öldürdiler. Ve bu düzene yigirmi dört şahne öldirdiler. Şalahaddîn giri geldi, ehl-i Mısır'a eydür : " Ben sizi 'azîz gordum ki size mezzellet olmaya. Sizün maqsûduñuz nedir ? Eyduñ bağa". Eytdiler ki (5230) : " Bize evlâd-ı 'Alî'den halife gerek ki biz ağa mutî' olavuz". Şalahad-dîn eydür : " Siz evlâd-ı 'Alî'den kimi ihtiyâr idersenüz, ben kabûl [178-a] itdüm". Bunlara üç gün mehil virdiler ve iki gün konukluk itdiler ve her birine hil'at geyirdiler. Çunki şabâh oldu, bunların her birisini iki pâre eylediler ve yaruların sarâyın bir yanına ve yaruların bir yanına (5235) bıraktılar. Ve leşker kamusı silâh geydiler ve zuhûr vaktine degin on iki biğ kişi kılıçdan geçdi. Ve Mısır ağa bu kez musellem kıldı ve şî'âr-ı İslâm bu kez zâhir oldu. **Mâverâü'n-nehr** : Bir iklimdür, vâsi' ni'metli. Ve haddi Belh'den ta Gazne'ye degindür. Ve ehli bahâdur ve sahî ve şâlihlerdür ve mübarek toprağı vardır ve her yerde kaht olsa anda hiç olmaz ve eger (5240) olsa, tîz zâ'il olur. Mâverâü'n-nehr'de hûb şular vardır. Altun ve gümüş ma'deni ve jîve ve nişâdır ma'deni dağı vardır. Ve ehl-i Mâverâü'n-nehr'ın bir ev düzmişlerdür konğıçun. Ve Nühü'bnü Esed nâme yazdı : Mu'tasım ki Mâverâü'n-nehr'de uç yuz biğ kûy vardır. Ve eger her birisinden bir atluya bir yaya çıkarsa, üç yuz biğ leşker olur. Ve ol leşker (5245) kırılrsa, Mâverâü'n nehir harâb olmaz ve hiç eseri belirtmez.

Medāyin : Bir şehirdur, mağrib deryası sâhulinde. Ve Mūsâ peygamber Fir'avn hışmından [178-b] kaçdı, Medāyin'e geldi ve anuñ bir kapısında gordi ki; bir şuda halk koyınlar şuvarurlar ve gordi ki; iki kız durmuşlar, koyınların şuvarmazlar. Mūsâ anlarıñ koyunına şü alıvirdi, şuwardı ve ol kızlar evlerine (5250) varup çok şakirlik getirdiler, dahı Mūsâ'yı evlerine okıdılar, konıklıklar itdiler. Atalan ol kızuñ birisini Mūsâ'ya virdi ve ol kızlar atası⁸² Şu'ayb peygamberdi 'aleyhisselâm. Ve hem Medāyin peygamberleriñ ârâm-gâhıdur.

Mühre : Bir şehirdur, 'Arab yirinde. Anlarıñ karmışına ağaç dirler ve dillerin kimse bilmez.

Maşüşiiyye : Bir şehirdur, Seyhân denizi (5255) kenârında. Ve anda bir muhkem kantarâ duzmışlerdur. Ve ol şehirde oruç tutmak getirür, ve dahı dürlü illetler açlıktan hâsıl olur. Ve anda seyr itmeguñ fâ'idesi çokdur.

Menün : Bir şehirdür, Kirmân da. Anuñ kıssasında civit ekerler ve cemez ekerler.

Mülitân : Bir şehirdür Sind'de ki aña ' Ferc-i beytü'z-zehab" dirler. Ve ol şehirde bir but vardır ki (5260) ehl-i Hind aña gâyetde 'izzet iderler ve akşâ-yı Hind den aña ziyârete gelürler ve "Hacc itdük" dirler aña. Ve ol but bir ulu kaşır içindedur: [179-a] Bir er kişi şüretinde bir kursî üzerinde oturmuş ve tâo-ı zerrîn başında. Ve her kaçan ki ehl-i Hindi Sind'de kaçdı itseler; 'adâvetile ehl-i Sind'e eydürler : " Gelmeğ. Yohsa bu buti şındururuz", bu sözi ehl-i Sind (5265) işidicek düzerler, giderler. Çün ehl-i İslâm Mülitân'ı aldılar, çok mâllar aldılar. Ve ol vakit gâyet kaht idi, ol sebebden İslâm leşkeri râhat geçdi, buğalmadılar. Ol sebebden Mülitân'a Ferc-i beytü'z-zehab" didiler. Mülitân'ıñ pâdişâhı cum'a namâzına file binup gider.

Mansûriyye : Hem yine Hind'de bir ulu şehirdür ki anı Mihrân denizi (5270) araya almışdur. Anda Müslimânlar vardır, evlâd-ı Kureys'den. Anda katı issi olur, şeker hâsıl olur. Ve anda bir büt vardır ki yigirmi anş kaddi vardır. Ehl-i Hind aña ta'zîm iderler ve eydürler ki : " Gokden inmişdur" ve anuñ oğinde Hindiler kendulere neft dürtup oda yanarlar.

Mehdiyye : Mağrib hâddinde bir tağ başında şehirdür, direkler üzerine. (5275) Ve anuñ dört bin gemisi vardır ki anlara " Sâbıku'l-merâkib" dirler ki gemi gelmezden oñ anlar gelürler ve iki kez âvâz iderler. Ol kavm [179-b] bilürler ki; gemi selâmetdur. Ve eger bir kez âvâz itse, bilürler ki; gemi harâb olmuşdur.

82 'atası kelimesi metinde اُتاسني şeklinde yazılmıştır

Mihriban : Bir şehirdur, 'Umman'da. Ve anda bir but vardır ki boynunda tavklar vardır, zerrin. Ve her biğ yılda bir tavk-ı zerrin boynına (5280) aşarlar. Ve ol butperest vakitden kalmışdur ve boynunda heştâd tavk-ı zerrin vardır. Pes seksen biğ yıldur ki ol but Mihribân dadur. Bu cinsden da'vı iderler. Anuğla mağrûr ve sergerdân olmuşlardır.

Muşıl : Bir şehirdur, kadimî ki anı yapıldı Revâid İbn-i Buyûr-esb. Altmış ulu burcu vardır ve her burca karşı bir kaşır vardır. (5285) Ve her iki ulu burcu arasında tokuz usak burc vardır ve yanında hammâm bile. Muşıl uğ havâsından oldur ki; her garîb ki anda makâm tuta, kendi cisminde ziyâde kuvvet bulur.

[el-nûn]

Nihâvend : Bir şehirdur, Kuhistân da. Ve anda bekmez olur ki kamu vilâyetuğ bâh gibidur. Anuğ bekmezini alurlar, 'âlemlere iledurler. Kamu bekmezler sevdâyı artıtır, (5290) anuğ bekmezi sevdâya nâfi'dur. Andan sirkencebin düzerler, mu'tedil olur. Zîrâ ki; bunlaruğ üziminuğ bir nev'i kişmişden idi. Ve Nihâvend şehri [180-a] kadimdur. Anı Nûh peygamber yaptı. Ağa "Nûh-Avende" dirler. E'âcim tagyîr idup, "Nihâvend" dirler. Huzeyf İbnü l-Yemân hisâr itdi anı. Târih sene açdı, 'aşerede kodı. Ol vakit fetih itdi. Semâk İbn-i 'Amis bir kişi tutdı. (5295) Ol kavmdan ol kişi eydur :

Beni pâdişâh katına ilet, tâ ki şulh idem". Anı Huzeyfe katına geturdiler ve ağa şordılar ki : " Aduğ nedir ? Eyitdi ki : " Adım Dinâr'dur , ve ol kişiye şulh eylediler, Nihâvend'üñ harâcına. Ve adını şehruğ yine bir dağı Mâh ı Dinâr" didiler. Nihâvend'üñ suyu sijnirur. Ve andan cevğân ve çerâğ yağı ve hûb yenişler getirürler. Ve anda şuhedâ (5300) makberesi var, peygamberler 'aleyhimüsselâm aşhâbından anda çok yaturlar

Nişâbûr : Buğa İrânî şehri dağı dirler, Horâsân da andan 'azîm şehir yokdur. Ve Firûzeh tağı andadur. Ve bu şehir vîrân oldu Gûr elinde. Târih: Sene-i hamse ve hamsin ve mi'ede. Ve bir câmi' vardı gâyet 'acib ve anuğ içinde bir havîz vardı bakırdan ki dört yüz âdemî (5305) çevresinde âbdest alurdu. Ve dağı pirînceden bir çerâğ vardı ol mesciduğ kubbesinde asılı ki dört yüz lulesi vardı, [180-b] fitili koyucağ her lulede bir batman yağ kordardı. Gûr anı sindurdu pâre pâre itdi, develere yukletdi, aldı ve gitdi. Ve eydurler ki : " Bunun harâblığına sebeb oldu ki: İki melikuğ iki fer[r]âşı vardı. Bir kavun (5310) sebebinden dağı husûmet oldu ve her birisi kendü milkine şğındı. Bu iki big arasında dağı husûmet oldu ve ol begler her birisi ilticâ idindi, bir pâdişâhı birisi 'Az katına geldi ve birisi Sultan Sencer katına geldi. Ol iki leşker Nişâbûr'a geldiler ve harâb itdiler ve şimdiki hâlde dağı

harabdur. Kurlar ve şagallar (5315) turağıdur. Bir şehirdür, mağribde. 'Anber andan getirürler ve anda dağı 'anberi su getirür. Ve bir cânavar vardır şu içinde, anuğ tersidür. 'Anber ve anuğ adı Dâbbetu'd-dibâc" dirler ki anuğ yuğı irişmedin lâîfdur ve anuğ yuğinden kaftanlıkler eylediler ki gâyet kıymetli olur.

Nuşaybîn : Ulu şehirdür, bir yuce tağuş üzerinde. Ve anda (5320) kattal 'akrehler olur.

Nevmiye : Bir vilâyetdür, Nîl çıktığı yir katında. Habese haddinde muttasıldur. Ve gergeden ve zerrâfeyi andan getirürler. [181-a] Ve anda şu vardır, âbinûs ağacını getirür. Hiç kimse bilmez ki ol ne yirde biter ve dâru'l-mülk anda Damkala'dur. Ve yedi bârûsı vardır. Nîl kırağındığı şehir kamusı düşmenlerdür, illâ iki şehir düşmen degildir. (5325) Birisi Nevbe ve birisi Kıbtî. Ammâ Ferinc ve Şâliye ve Habeseler tersâlardur. Damkala'dan zumnid getirürler.

Nebt : Bir zîst vilâyetdür ve kavımdur.

قال ال سي صلي ال الله عليه وسلم ال اساط

اسب ال دين و قتله ال انشاء

Ya'nî : Dînuğ Nebt âfetidür ve peygamber öldürmişlerdür. 'Av İbn-i 'Abdullah eydür : Eger İblîs 'aleyhi'l-la'ne (5330) âdemiden olsa, Enbât'dan olurdu. Ve eydürler ki : " Şeytân bir hınzır sevdi ve anı yüklü eyledi ve andan bir oğlan toğdı. Adı Mesnûnıdı. Çünkü anuğ nesli coğaldı. Süleymân 'aleyhisselâm aña şordı ki : " Oğlanlaruğ ne yirde durmasun , eydür : " Enbât'da olurlar. Ve bu Enbât kavımı issiye ve şovuğa doyegendür, ya'nî cehennemilerdür". Hadd-i Nebt (5335) Enbâr'dan tâ 'Ānat'a ve Sâlesker'e degin ve tâ Bâdye'ye degindür. Ve aşşâbü'l-uhdûd bunlardır. Evvel pâdisâhı anlaruğ Sencâdit idi [181-b] ve âhir pâdisâhı Buhte'n-naşr'dı. Nebt'uş pâdisâhlıgınuğ müddeti uç biğ yıl oldı.

hısn-ı Nüşîrvân : Bu bir kal'adur ki Nüşîrvân yapıdı. Dağı içine ölümün aydı, ağladı ve eyitdi ki : " Her ki bu kaşırdı (5340) 'ayb bulursa eyitsun". Birden dervîş eydür : " Bir 'aybı oldur kim; alçak yirdedir. Kimse bunu ırakdan göremez. İkinci 'aybı oldur kim; avratlar sarâyı yüce yapılmışdur ve bir 'aybı dağı oldur kim; şahn-ı sarâyı key olur, âdemile tolmaz, bir yanı boş kalur. Ve sarây-ı mülük tolu gerek. Ve bir 'aybı dağı var, eyideyim. Sen eyit kim : ' Neden harc itduğ ?" Nüşîrvân (5345) eydür : " Hazînenen harc itdüm. Velikin kılıcımla cem' itdüm . Ol dervîş eydür : " Sözün müsellem. Velikin hem bir dirhem içün bir 'aziz âdem helâk itmışsin. Bu 'aybı kamusından müşkildür". Nüşîrvân eydür : Bu sozden nasîhat tıtdüm', ve

bir hakimden daha şordı kim : " Bunun 'aybı var mıdır ?" Ol ider : " Vardur", bu eydur : " Ne nesnedür ?" (5350) Hakim eydur : " Bir gedugi vardur". Nüşurevân eydur : " Gedugi kani ?" Hakim eydur : " Gedugi mevtdür ki kani gedukler muhkem olur, illâ bu [182-a] gedugi cäre olmaz, illâ 'amel-i şâlih ile .

Nev-bahâr : Bir kal'adur, Belh'de ki anı Bermegilere yaptılar. Eydürler ki :

Anlar puta tapucılardur. Anlar ki Ka'be'nün vaşın işideler ve 'azametin bildiler, bunlar daha aña (5355) şebih bir ev yaptılar. Adın "Efzün" kodılar ve çevresin hutlerle bezediler. 'Acem pâdişâhları ol eve katı ta'zim iderlerdi. Anuñ üzerine bir kubbe yaptılar, 'alemleri anuñ üzerine duzdiler. Yüceligi yüz arış idi. Bu kubbeye "Şâdânî'l-ekber" dirlerdi. Hind'ıñ ve Çin'ıñ ve Kâbil'ıñ pâdişâhları idi, aña sücüd iderlerdi. Aña çok melik (5360) vakf itdiler, tâ emirü'l-mu'minin 'Osmân zamânına degin boyle gitdi. Meydân Hâlid İbn-i Bermeg'e degmişdi. Hâlid geldi. Müslimân adını 'Abdullah kodılar, döndi ve giru yirine vardı. Oğlunu Bermegi anuñ yerine komışlardı, andan aldılar, giru buña virdiler. Tarhân pâdişâhı Hâlid'e kişi virhidi, eyitdi ki : " Kendü dinine donsun" didi. Hâlid eyitdi : " Ben kendülerden (5365) degil, irâdetümle Müsülmân oldım. Sizuñ dinuguze dönen 'avratdur. Niçün döneyim ?" didi. Tarhân leşker cem' eyledi, Hâlidile ceng eyledi. [182-b] Yirine oturdi, Nev-bahârı aña ısmarladılar.

el-hâ

Hemedân : Bir mübârek yirdür, dâru'l-melik-i ekäsiredür ve pur-ni'met ve hoş havâdur. Ve Hemedân şehrinuñ büyükligi dört ferseng, tül dört ferseng 'arzi (5370) vardur. Ervend tağından tâ Zeyt-u âbâd'a degin şehirdür: Şarraflar bâzârı Sencâbâdaydı, bezzâzlar Dıbışkan küyında idi. Bu kamısı harâb oldı zâlemenuñ zulminden, târumâr olup arslan zamânına degin. Ve bu zamânda kimini 'imâret anı daha alup arslan eyledi ki kadimde ol kal'atü'l-Ehya' idi ki anı Dârâ bin Dârâ yaptı. Ve bu kal'ada bir gâyet (5375) yuce kemer vardur ki aña 'Şûru'l-ehvâb" eydürler. Gıgıligi ol kemeruñ iki biñ arışdur ve yüceligi biñ beş yüz arışdur.

hikâyet

Eydürler ki : Süleymân peygamber 'aleyhisselâm Hemedân'a geldi. Ol kemeruñ üzerinde kerkes gordi ki, oturur. Süleymân aña şordı, ol kemberi yaparı. Ol kerkes eydur : " Üç yüz yıldır ki ben bundayım ve atam (5380) daha biñ yıl bu kemerde olmuş. Hiç kimseyi görmemiş ki bunu yaparı görmiş ola". Ve ol kemeruñ bir tarafından elli biñ yonma taşlar çıkarmışlar, [183-a] 'imâretler-çün. Dirler ki : " Ol vilâyetde kar yağardı, kal'anuñ çevresinde

yatırdı. Anda ağaclar vardı, yüce yüce. Şol kadar yağardı ki ol⁸³ ağaclar hilâl gibi görünürdi, tâ şupa degin ki: Pelisân hakîm (5385) bir tılsım duzdı, bir taşdan arslan henüz bâbü'l-esed kapısında durur. Ayrık ile olmadı. Hergiz pâdişâhlar andan hâlî olmazlar, meger kış ola. Bir kişi eydür : " İttifak düşdi, meger bir kezin anda bir leşkerde⁸⁴ hazır oldum. Bir sübaşı emir 'Abbâs'a eyitdi ki : " Yâ imâme'l- muslimîn! Ben yir yüzinde bunun gibi vilâyet gormedum". Emir itdi : (5390) " Nice eyitdi ki şimdi bunda benimile altı biğ kişi, sultânul-İslâmıla on biğ kişi ve 'Abdurrahîmânla bu kadar . Ve fulanla begleri cemî'i saydı; yakın yüz biğ kişiydi, dahı bunca biğ davar idi. Eyitdi : ' Altı aydurur ki bunda konmuşız. Ol gun ki konduk ki etmegi nice virurlerdi ?", didiler ki : " Sekiz batman bir akçaya . Bu gun yine şorduk hemân : Sekiz batman bir akçaya". Bizum (5395) bunda geldiğimiziñ durduğumuzun eseri belûrakdı. Ve Hemedân medhi vaşfa gelmez. Her cihetden vaşfa cumlesinden birisi oldur ki: Şunuñ eyusi oldur ki; [183-b] maşrik tarafından gele, mağrib tarafına gide, dahı şovuk ola. Ve dahı yirün eyusi oldur ki; taraf-ı şimâlisi açık ola ve müşkil hastalıklar olmaya. Bu sıfatlar kamusı Hemedân'da vardır ve dahı ziyâdedur. Girü bundan (5400) gayrı yerlerde yokdur. Bir hûb şehirdur, kadîmî. Ehli dindâr. Ve anda bir tağ var, bir ferseng yerde ki anda âtes hâneler vardır kuffarun. Ve ağa "Serşek" dirler, anda bir tağ vardır, Serhas yolında tâ Herât haddine degin. Anda altun ve gümüş ma'dini vardır. Her yıl yükler tutarlar. Dahı Merv'ün leşkери İslâmdur. Fârs memleketi Müslimânları (5405) anda istikâmet buldı ve Yezdecird'i anda bir degirmende depelediler, 'Abbâsilerün devlet anda zâhir oldı. Al-i Ebu'l-Cehennem'ün sarâyında 'Abbâsiler kara kaftanlar geydiler. Eyitdiler ki : " Hilâfet[i] Al-i Mervân dan almayınca, biz bu kara tonları çıkarmayavuz'. Çünkü hilâfet ellerine girdi, çıkarmadılar. Henüz ol resim anlardan şöyle kaldı. Herîv'de (5410) hûb yemişler olur; hâssa ki kışmış ve kavun. Anun halkı dîn-dâr olur.

Hende : Bir iklimdür, 'azîm ulu. Bir haddi Şîn'de ve bir haddi [184-a] Sind'dedir. Ve ulu şehirleri vardır ki : Tikân ve Bene ve Mekkân ve Kandimâr ve Debîl ve Tenâli ve Kıblîdur. Bu şehirlerin bir yanı denizdür. Her kaçan anda gemi gelse, Haq te'âlâ'nun emrinden bir bulut gelur ki içinde od (5415) yalın görinur. Kaçan ki ol bulut gelse; deniz cûş ider ve gemiler garq olur. Ve eger gemi andan halâş olursa, Çin denizine irişür ki anda dahı tağlar vardır ki aralığı taracıkdur ve depeleri birbirine yakın. Şöyle ki;

83 ol' kelimesi mukerrer yazılmıştır.

84 "leşkerde" kelimesi metinde لشکرده şeklinde yazılmıştır

depelen birbirine degmiş. Ve Çin şehirlerinin ekseri ol derya kenarınadır. Şöyle ki; Bulgar taht-gâh-ı Çin'dur, (5420) ol deryâ kenarınadır. Belki Hind de dâru'l-melik-i Âdem peygamberdür. Ol vakit ki behiştten yire indi, Hind vilâyetinde indi. Ol sebebinden Hind'e çok mu'azzez nesneler hâşıl oldu. Ol vakit ki Iskender Fûr'a vardı, Hind'de ki ol 'ahduñ pâdisâhıydı, nâme yazdı ki : Bağa tâ'ate gel". Fûr dañı aña eyitdi ki : " Ey Iskender! (5425) Şöyle şanma ki sen Dâra'ya zafer bulduñ, şevketuñ vardır. Ayruga kaşd idersin . Bu söz üzerine birbiriyle muķâbil oldılar. Fûr [184-b] leşkerinuñ ekseri fil suvârlardı ve arslanlardı, hâli. Iskender leşkerinuñ atları bu filleri ve arslanları gordiler, derhâl giru döndiler. Iskender dañı ilhiyât itdi ileri (5430) varmadı. Ve buyurdi ki; yigirmi biñ demürden âdem duzdiler ve içlerini neftile kukrütile doldurdılar ve ceng yirine giceyle geturup şaf şaf durdılar. Şabâh durdılar, muķâteleye iķdâm itdiler. Ehl-i Hind çun filleri ileri sürdiler, filler gelup anları hortumlarıyla tutdukları gibi, hortumlarını od tıttı. Kaçdılar, münhezim oldılar. (5435) Iskender tenhâ ileri vardı, eyitdi ki: " Fûr gelsun. İkimiz muķâtele idelum. Her kaçkımız ki mağlûb olsa: memleket birimizin olsun ve orta yirde kanlar dokulmesun bizum uçumuzdan, tâ ki anlarıñ gunâhı bizim boynımıza olmasa" bun işidup Fûr ileri geldi. Iskenderile muķâbil oldu. Esnâ-yı muķâtelede bir âvâz işitdi; kendü leşkerinden dondi, (5440) leşkerinden tarafına baķdı. Derhâl Iskender aña zañım irişdirdi, helâk eyledi. Memleket-i Hindî Iskendere fetih oldu.

Ve bil ki: Hind eyü vilâyetdur. [185-a] Bir 'âlim irakdan Hind e vardı, dañı anda latif nesneler gordi. Eytmiş ki : ' Haķ te'âlâ kamu eylügi Hind'e virmiş. Velikin şüretde düzehilere bejzer. Ve Hind[d]'e kör ve dilsiz ve pîr ve hastâ olmaz. Tûl-ı (5445) Hind on iki biñ fersengdur. Ve anda bir şahrâdur ki üç dâne buğday ki: -behiştten geldiyyidi, ol şahrâda Âdem 'aleyhisselâm-. Bir dânesin bir tarafında ve bir dânesin bir tarafında ve bir dânesin orta yirinde. Ve her yıl ol buğday biter, bâr virur. Her bir dâneden yedi yuz baş olur ve her başdan yedi yuz dâne olur ve her dânesi (5450) bir kızu gevdesi gibi. Ve ol buğday Hind pâdisâhı kenduçun alır. Ve her hastaya ki andan bir dâne virseler, şifâ bulur. Hirmân ve Nasrân iki kal'adur, Mısır da. Tûlı anuñ dört yüz arışdur ve 'arşı dañı dört yüz arışdur. Ve anı şişeyile ve mermerile ve kuruşunla yapmışlardır. Ve yün ile segirden balçık yerine terkib itmişler, ma'cûn duzmuşler (5455) bir 'ilmile ki; Haķ te'âlâ bilür anı düzenüñ 'ilmini. Ve her bir taş ki on arışdur. Ol ma'cûnla şöyle berkitmişlerdur ki ol taşlarıñ [185-b] arasında kıl şıgmaz, birbirine. Şöyle yapışmış ki mecmû'ı biñ pâre olmuş. Ve her bir taşuñ ustinde 'acâyib tılsımlar eylemişler. Ve ol kal'a

taşradan ıki kunbeddur ve içertuden bakşa bir kunbeddur. (5460) Ve bir küçük kapısı vardır ve içertuden bir sehmnâk yıl çıkar, şol hadde ki kimse içertisine görünmez. Ve kapısında iki tavşancıl şüretin duzmışlardır, memmerden. Ve ağızların açmışlardır. Her kimse ki anda teferruce varsa; ol tavşancılın ağızına bir taş bırakırdı, degmegiçün. Ve hiç bilinmez ki ol taş kanda ? Ve niçe (5465) zamandır ki taş bırakırlar, tolmaz. Dahı anda yazmışlardır ki:

بي ال هرمان
و ان نصر في ال سرطان

Ya'ni: Heremân yapılar, şol zamânda ki Nesr-i âyî ve Nesr-i va'ki' seretân burcındaydı. Şimdiki vaktde cedy burcındadır. Ve hisâbda iki yuz ve biç yıl olur ki Heremân yapılmışdır. Ve eger yağmur ve yıl ve güneş, hiç nesne aña eşer itmez. Ve tûfânda (5470) dahı gark olmamışdır ve yıldırım dahı kâr itmemişdır. Eydürler ki : " Me'mûn halife Mısır'da vardı. Yetmiş biç kızıl altın harc eyledi ki [186-a] ' Ol kal'a-i Heremân da bir delük delem" diyü, tâ ki kendisi ağıllar, bir ad kıla dilemediler. Ve Arestâtâlis bir kândil düzdi, nârinceden ve içine çerâk yakdılar, dahı anı aldı kal'anı içine girdi. Ve anda hayvânâtın (5475) cem'i şüretlerin yazmışlar. Gördi: Tâ kıınca şüretine degin yazmışlar ve içini felek i'tibârınca bahş itmişler. Ve her bahşda on iki burcuñ tâli'in kıomışlar ki bu anıñ mukâbilinedür. Ve İskender dahı çok sa'y itmiş ki anı yıka, çäre idemedük. Ve eyitmış ki : " Bunun bunyadi taş demur degildir, belki cevâhirdur". Ve ol kal'anıñ vaşfı şöyledur ki: (5480) Aşâğası incedur, ne kıadar yukarı kıaldıkça yoğınalar, tâ hadde gâyet gıñdur. Ve hiç kimse üzerine kıkmazdı. Ve eydürler ki : " Bir kez 'ayyârlardan birisi oç itdi ki: Ol tavşancılın ağızından gire, göre içinde ne vardır ? ' Vardı, girdi, üç gun gitti, uç gunden sonra nâ-gâh başın taşra kıkardı. Bir taşın arasından dahı bir dil (5485) soyledi ki hiç kimse fehmi itmedi. Ve yine nâ-bedîd oldu, gitti, ayrıuk peydâ olmadı. Ve her anda bir taş buldılar, degirmen taşı gibi bir taş. [186-b] Tabût içinde ve kenârında, tâ bunun yazmışlar ki : " Bu dış ol kışilerin dışıdır ki bu kal'ayı yapıdılar". Ve bir yanında dahı yazmışlar : " Her kimse ki kıuvvet ve pâdışâhlık da'vî itse, bu kal'ayı kıksun elinden (5490) gelürse '. Bu hûd ma'lûmdur: Yıkmaklık, 'imâret itmekden yuz biç derece aşâğadır. Ve dahı anıñ içinde, taşında gemiler vardır ki aña dîvler mustevlîdür. Her ki anda varsa aña meger irişdürürler ve helâk iderler. Ve ba'zilar eydürler ki : " Bunu Yûsuf yapıdı, nubuvvet ve pâdışâhlık kıutıyla. Ve ol kıubbelerin üstinde iki sakfı vardır, (5495) taşdan ki her birisi bir tağa beşzer. Ve her bir sofanın üzerinde, bir oluk başında bir degirmen ki bir nice biç batmandur. Ve ol degirmenin birisin aşâğa bırakmışlar, dahı anda

yazmışlardır : Ben yaptım, mâlumla mülkümle. Her kimse kuvvet da'vı iderse, bu taşı yine yerine iletsün".

el-vâs

Vâsıt : Bir şehirdir, Küfeyile Başra arasında ki anı Haccâc(5500) bin Yûsuf yaptı, on yılda. 'Ömerü'bnü 'Abdülaziz diledi ki; anı virân eyleye, eyitdi ki : ' Haccâc bunu anıçun yaptı ki Küfe'ye ziyân eyleye. Yakmağa [187-a] komadılar, hayli cemâ'at bunda mukîm olmuş degildir". Çünkü Haccac öldi, Vâsıt'da defn itdiler. Ve ol vakit Haccâc'ın habsinde otuz üç biğ âdem vardı ki nâ-hak yire habs itmışdi. Ve dahı (5505) yuz yigirmi biğ Muslimânı bi-günâh yire depelemışdi. Vâsıt'ın yirini gâzabla almışdı. Kırk üç biğ dinâr harc eyledi, bir köşk yaptı anda. İni ve uzunu yuzer anışdı. Anda bir havz düzdü, çok hatâlar eylemişdi: 'Abdullah İbn-i Zübeyr'i öldürmiş, aşmışdı. Ve Ka'be'ye mancılık itdi, yıkdı. Ve gönlünde bir mu'miniñ sevisi yoğdı, (5510) zerre kadar. Ve Hind'i ve Sind'i fetih itdi. Evvel İslâm şehri ki Horâsân ve Sîstân'da yapıldı, Vâsıt idi. Ve ol akça ki üzerine

حطه وال الله

yazılıdur. Ol akçaya "Dirhem-i ahedî" dirler, Haccâc düzdürmüşdür. Ve ol zulüm içinde bir kimseye, bir kimse komuş degildir. Biğ hân düşerdi her hōna on biğ kişi otururdu. Her birinde bir kuzu biryâm, bal (5515) ve balık. İrte gece böyleydi. Humây bir bağdur, Yemen Tâ'if'de. 'Ömerübnü'l-'Âs eydur : " İçinde hezârân biğ hezâr ağaçlar vardır. Suleymânü'bnü [187-b] 'Abdülmelik hacca giderdi, ol bâğa uğradı. Teferruc itdi, eyitdi ki : " Lâ-nazîr bâğıdı, bu. Eger şol arasındaki tağlar degilmise", eyitdiler : ' Ol tağ degildir, belki yemişlerdur, yığmışlardır", bunu işidicek gâyet (5520) ta'accüb itdi.

[el-yâ]

Yemâme : Menâzil-i Ta Sin Mim ve menâzil-i 'Âd ve Ahkâf'dı (?) ve menâzil-i 'Amâlikâ ve Şan'âyıdı. Ve Yemâm'a mensûbüdü. Yemâme bint i Marya ve Numrüd Yemâm dan idi ki İbrâhîm peygamber'ın 'aleyhisselâm fir'avnı idi. Ve Mûsâ peygamber'ın 'aleyhisselâm fir'avnı dahı Yemân dan idi. Anın adı Zebânü'bnü'l-Velîdibni'l-Muş'ab idi. Ve Dahhâk-ı zalim 'Amâlik'dan, (5525) Mûsâ peygamberle Dâvud peygamber 'aleyhimusselâm ortasındaıydı. Yemân'ın iki ırmağı vardır; şimâlden gelir cenûba gider. Anda bir tağ vardır, adı Dam'dur. Ve köşkler Yemân da ma'rûfdur. Ol vakit sevad[ı] Kisrâ gâret itdi. Nu'manü'bnü Münzir'ın oğlu Yemâm'da, anı binâ eyledi. Yemâme ehli fahir iderler, 'avratlarının hüblüğüyle. "Anda toğan (5530) 'avrat yüz biğ dinâr degir", dirler. Ve dahı fahir iderler bir buğdayla

ki ağa "Beyzâü'l-Yemâme" dirler. 'Aded ile şatarlar. 'Adi⁸⁵ [188-a] yerinde biter ve anı hulefâya tuhte getirurler. Yemâme'nün hurması gâyet eyu olur. Bir haddi Bahreyn'dur ve bir haddi Nu'mân'dur ve bir haddi Hicir'dür. Ve Yemame ye "kebd-i Necid" dirler, ya'nı Necid'ün cigeri. Şuyı ve havası hübdür. (5535) Yemen bir vilâyetdür, mübârek.

فل ال نبی علیه السلام

ال ایمان یماں و ال حکمت یماں و قال علیه السلام لا حذیرہ

ل لیمنینفس ال رحمانی بن قبل ا

Yanı : " İmân Yemenîdür ve hikmet, ya'nî şerî'at Yemenîdür. Ya'nî; bunların kemâli Yemen'de olur', dahı demiş ki : " Ben rahmân kokusını Yemen'de buldum". Hadd-i Kûlzumî ndendur, tâ Fârs a degin. Nu'mân İbnül-münzir Kısra'ya didi ki : ' 'Arab'dan degilsin', Kısra eyitdi ki : " 'Arabın yiri bâdiyedür, (5540) şehirleri yokdur'. Nu'mân eydur ki : " Bizüm bilâdımız var, anuñ meseli dünyâda yokdur". Kûhul ve dūr ve yâkût anda olur. Anuñ tağından ceza' ve 'akik ve billür getirürler. Anuñ otı veresdur. Ez'amî eydür ki : ' Âlem tolmışdur, dört nesneyile. Ol dört dahı Yemen dedur: Veresdür, hatardur, kendirdur, 'asabdur'. Yemen'de toğan çok olur. Anların re'isleri (5545) dahı olur ve anda gül olur ve bir nev'i dahı cinniler olur ki ağa [188-b] Gızâr" dirler. Ol gelur âdemile cem' olur. Ehl-i Yemen eydür : ' Ebû 'Ubeyd dört nesnesi vardır ki ayrıuk yerde yokdur: Kiblede rûkn-i Yemânî ve yerde 'akik-i Yemânî ve degizde baħr-i Yemânî". Ve dahı bil ki; Yemen'de bir kal'a vardır ki ağa "Maşânı'" dirler. Gâyet yuce kal'a dur ve muhkemdür. (5550) Ve hiç kimse ağa zafer bulmuş degildür, tâ Pervîz Kısra zamanına dek. Ve ol zamanda ki bir kişi ağa Mervezân dirlerdi, geldi bu kal'ayı tefahhuş itdi ki hiçbir zafer idecek yir bulmadı. Ve kalanuñ karşısına bir tağ vardı ağa çıktı, nazar itdi, gördi ki; ol tağ ustune vardı. Nazar itdi, gordi ki; ol tağ kal'adan yuce bir (5555) tâzî ata hindî, dahı ol tağın üzerine çıktı. Leşkerine didi ki : " Kamuñuz bu ata ün eyleñüz". Ol leşker bu ata ün eylediler, bu dahı mehmiz ırdı, at segirtti, Maşânı'nun içine düşdi. Hâk te'âlâ bekledi, nesne ölmedi. Derhâl yurıdı, pāsubānı öldürdi, Maşânı'nıñ kapusın açdı. Leşker kamusı içeri girdi, Maşânı'ı (5560) aldılar. Bu haber Pervîz'e yitişdi. Pervîz haber virdi ki : " Bir emîn kişi [189-a] kosın, kendü bağa degin gelsün kim ben ol erligün 'ivażın idem". Ki Mervezân Maşânı'da bir kişi kodı, emîn. Kendü durdı, Pervîz'e gitdi. Yolda giderken, vefât itdi. Vefât haberi Pervîz'e degdi, gâyet melûl oldu ve durdı, üzerine geldi. Bir altun tâbût düzdürdi,

85 'Adi' kelimesi metinde mukerrer yazılmıştır

(5565) Mervızan'ı içine kodı. Tabüt kenârında bu ol kışdır ki tulan taşdan Maşânı' kal'asınıuğ üzerine at sıçratdı, ol kal'ayı aldı. Benüm zainâmında ki Pervız um. Bundan şoğra bir bâb dahı zikir idelüm bilâd-ı mahûfda, tâ ki 'akıl bu zikir olandan ve zikir olunacağdan 'ibret tuta ki her 'imâretuğ âhîri harâblıkdır ve kamu dirliğü şoğı (5570) mevtdür. Ve kendü hâlini kayura, fursatı fevt itmedin. Pes 'âkil oldır kim âhîret 'imâretine şarf ide ki bâkîdür

**bâbün fi'd-diyârı'l-maqlûbeti vel-bekau'l-mu'tefekihî'l-
mahşûfeti**

Dırvân: Bir bâğıdı, Şan'â yı Yemen'de ki cemî 'âlem ağa mesel iderler. Ve enva'ı yemişler anda varıdı. Ve miqdârı on iki mîl idi. Bir gün bir derviş geldi, uc bâğuñ şâhibinden yemiş diledi. (5575) Meni' itdi, eyitdi ki : " Senüñ sevâbuğ haña gerekmez". Bundan şoğra bir gün [189-b] ol bâğuñ şâhibi tasra çıkdı ki bâğa gide. Nâ-gah gördi ki; bâğdan odıla tutun goge direk olmış. Segirdüp bâğa geldi gordi ki; bâğ kapkara yanmış. Feryâd idüp döğindi, hâl n'eydugin bilmedi. Hemîn şum gordi ki; bir 'azametlu od yanar. Anuğ gibi od yakmak âdem (5580) elinden gelmez. Ve ol od bir niçe yıl yandı durdı. Ve henüz ol yir şöyle⁸⁶ siyâh muzlemdurur ki hiç ot bitmemişdür. Ve hiçbir kuş dahı anda varmaz. Ve eger varursa dahı katına gelicek, giru döner. Ve Şan'â'dan ağa dort ferseng yoldur . Ve anuğ şâhibine Şafvân" dirlerdi, dâ'im zekât virurdi, tâ ki : " Bâğım dahı hüh (5585) olsun" diyu. Çunki Şafvân vefât itdi, bâğ oğlına kaldı, zekât virmedi. Ol sebehten gozledi ki; behist iken duzeñ oldu. Ve yine Yemen de bir kûy vardı ki ağa Devlan" dirlerdi. Ve anda mübâlağa ile karıncalar çoğıdı. Hâk te'âlâ'nüñ hışmı irişdi, aşğa döndirdiler. Ve ağa "Mu'tefike" didiler. Ve anda bir yuce tağ vardır ki (5590) üzerinde bir but duzmişlerdür, kimse ağa çıkmaz.

vâdî'n-Nesir: Bir deredur, [190-a] Yemen'de. Ağa "vâdî'l-'Ukâh" dirler. Ve ol dereden dâ'im Şan'â'ya hâl iledurlerdi. Ve hem bir hoş şehirdi. Hâk te'âlâ'nüñ hışmı irişdi, şuları yire batdı, dahı harâb oldu.

vâdî'l-Metîne : Bu dahı bir deredur, Şâm'da. Ve anda bir mağara vardır ki içinde kesme evler vardır, kayadan ve anuğ (5595) içinde ulu süjüklér vardır. Ve her bir evüñ miqdârı yigirmi arışdır. Ve ol mağara içinde zışt koğular gelur. Anda varan kişi burnını dutar. Gidince ve ol süjüklér ol kavımuğdur ki anlara 'azab odı geldi, kaçdılar, ol mağaraya girdiler. Od harâretinden anda bişdiler⁸⁷, koğdılar, yirler. Ve hemüz ol anda vardır.

⁸⁶ yı şöyle' metinde mukerrer yazılmıştır.

⁸⁷ 'bişdiler' kelimesi metinde بيمردلر şeklinde yazılmıştır

ed-dıyarü'l-mazlûm: (5600) Bir şehirdur, hudûdında ki diyar-ı ferâ'anedur, ya'nî fir'avniler şehridür. Iskender-i Hâzramût anda vardı, gordi: Bir karagülük şehir. Mikdârı kırk mîldur ve içinde şüretler var ve kapuları altundan ve gümüşden ve cevâhirden. Ve pâdişâhlar tahtlar üzerinde oturmuşlar, başlarında tâc-ı murâşşalar ve hacibler kapularda durmuşlar ellerinde 'aşâları. (5605) Lakin kâmusı taşlar olmuşlar ve ustlerine bir karagülük çokmış. [190-b] Iskender ki anı gördi bir aydınlık virur cevheri vardı. Anuñ sebebile ol şehri gezdi, teferruc eyledi. Ve anda bâzârlar gördi. Dukkândalar, oturmuş evlerde, kapularda. Kâmusı taş olmuşlar ve ol karagülük üzerlerinde durur. Hiç güneş tokunmaz. Seheb n'eydugin bilmezler. Ba'zılar eydürler : (5610) " Allahu te'âlâ celle ve 'alâ ol şehir üzerine hicâb komışdur, güneşe '. Ve ba'zılar eydürler ki : " Bir buhâr-ı 'azîm yirden çıkar, kalıñur, güneşuñ nûnnu men' ider". Ve anda bir levh gördiler ki anda yazmışlar : " Biz Semûd kavmı bakıyyesiyuz ve bizim 'ıyşimüz gayet hoşdı. Hâk te'âlâ celle celâluhu Hantala'yı bize virbidi, peygamberliğe. Biz aña uymaduk, anı öldürduk. (5615) Pes bu hâle giriftâr olduk". Iskender bunu göricek ağladı ve taşra çıktı. Dahı şehriñ kapusunda bir yazı gordi : " Bu şehri yapan, hôr olsun. Vâdi' İbn-i Şedîd İbn-i 'Âddurur: Ey niçe pâdişâhlar ki bunda pâdişâhlık eylediler, kâmu taş oldılar. Ba'zi durur ve ba'zısı yatur ve ba'zısı düşmüş oturur'.

el-hitânü'l-muhterikân : (?) (5620) Bu iki bâğdur, Sabâ şehrinde. Biri sağ yanında ve biri sol yanında. [191 a] Kış ve yaz anlarıñ yemişi eksik olmaz. Ve her kime kim yemiş hâceti olsa; bir tabak başına getirurdi, dahı ol bâğuñ katına geluridi. Anuñ hâceti yemisdür, elin urmadın tabak yemisile tolardı. Hâk te'âlâ ol kavma peygamber virbidi ki : " Mesâkin hakkını viriğüz diyu. Bunlar (5625) eyitdiler ki : Virmezuz ki bu bâğ bize mirâs kalmışdur". Pes Hâk te'âlâ bir sil virdi, ol bâğı kazdı, harâb eyledi. Ol vakit andan katrân ve akhevân (?) kokuşu gelurdi. Şimdi toprağıla katrân kokuşu gelur. Ol vakit her kim anda geltirdi,⁸⁸ -şimdi ağlar- anuñ hâli şöyle oldı: Sabâ ehli anı şöyle gördiler; zârlık ve tevbe eylediler. (5630) Hâk te'âlâ ol kavmuñ peygamberine vahy eyledi ki : " Bunlarıñ tevbesini kabûl eyledum. Ammâ anda tırmasunlar. Tağıldılar, giddiler". Anuñ yemişi ağaçları yirine dikenler ve kâmuşlar bitdi. Anuñ kuşu baykuşdur ve cığazdur. Ol yiri kim görürse melûl olup ağlar.

kal'atü'l-Katrân : Bir 'azîm şehirdur, mağribde. Süleymân'aleyhisselâm şordı yilden ki : " Duniyâda (5635) 'acâyib ne vardır ? Eyitdi ki : " Kal'a-i

⁸⁸ 'gelurdi' kelimesi metinde mukerrer yazılmıştır.

kaṭrān. İşlediler ki anı Şişi'bnü Adem [191-b] yaptı, 'azim ulu taşlarla. Kirec yerine kaṭrān işlediler. Ve anda bir but vardır, zebcedden". Süleymān bir dīve buyurdu ki adı anuḡ Fakṭas idi ki : " Tiz ol kaṭ'ayı getir⁸⁹". Ki Fakṭas daḡı vardı, ol şehri yirile omuzına getirup (5640) Süleymān oḡine getürdi ki ol şehriḡ kavmu bi-haberidi. Süleymān ol kavma şordı ki : " Şehriḡüz niçun qaradur ?", eyitdiler ki : Biz bir iḡlimdeyüz ki su ḡālīhdur, hiç bunyād döymez ve kaṭrān şuya döyer. Ol sebebden Şiş kaṭrānıla yaptı, tā ki çürumeye". Süleymān eydur : " Şimdi siz" eyitdiler ki : ' Kaṭ'a-i kaṭrān da". Süleymān eydur : ' Şehriḡüzi yerinden geydirmişlerdür. (5645) Bu aradan vilāyetinüze iki yıllık yoldur'. Ve ol kavmuḡ bir pâdişāhı vardı. Bir gozlu ve bir ayaḡı yok ve bir eli yok. Süleymān'a eydur : Du'a kıl ki haḡa: elum ayaḡım dürust ola, tā ki sarḡa imān getirem". Süleymān du'a kıldı, kavmu a'zāsı dürust oldu. Süleymān'a imān getürdi. Buyurdu ki Fakṭas'a : " Yine bu şehri yerine ile". Fakṭas (5650) yine aldı maḡribe iletdi.

ed-diyārü'l-maḡlūbe : Lūt kavmu şehri, yedi ulu [192-a] şehirleri livāta işlediler. 'Avratlardan el çekdiler, oḡlanlara kaşd [itdiler]. Ve Lūt peygāmhre ve Taḡrı ya 'aşı oldılar. Allahu te'ālā Cebrā'il'i virbidi, ol şehirleri ka'r-ı zeminden getürdi, tā dünyā göğine çıkardı. Şol miḡdār vardır ki; melā'ikeler ḡorös şadāsını, itleriḡ āvāzın (5655) işitdiler. Eyitdiler ki : ' Bunlar ne bed-baḡtlardur". Pes Cebrā'il eydür : " İlāh! Başı aşıḡa döndüreyim mi ?" Allahu tebāreke ve te'ālā 'azze şānühü eydür : " Seher vakti rahmet vaktidir, bu vaktı çıksun, daḡı dondergil". Çunki şubuh vakti çıktı, ol şehirleriḡ yirinden od çıktı, daḡı ol oduḡ üzerine dondurdı ve ardınca ol şehirleriḡ üzerine taş (5660) yağdı. Yine Haḡ te'ālā 'azze şānühü buyurdu ki:

فجعلنا عاليها سافلها

واسطرنا عليها عصار ذالابه

vādī-yi Cehennem: Bir deredür, Belh'de aşıḡa geemiş kavmyla. Zirā ki; zālimler ve korkusızlar ve istihzā idicilerdi. Haḡ te'ālā celle celāluhu ḡasf eyledi. Şöyle ki; bir taş ol ḡasf olan yire atsalar, nihāyeti bilinmezdi ve ol ḡasf yerinde bi-had kuş (5665) yuva yapmışlardır. Kimse bilmez ki ol kuşlar nereden gelmişdir. Yemen'de [192-b] daḡı bir dere vardır 'Rüvlān deresi' dirler, yir zelzelesinden aşıḡa geçdi. Ve ol dere yanında bir taḡ vardır ki üstinde bir büt düzmişlerdür ki göbeginden şu akar. Barmaḡıla goge işaret itmişdir ol vakti ki oraḡıḡ yarusına varmış ola, kor. Hergiz ol (5670) yir ābādānlık kabül eylemez.

⁸⁹ Fakṭas idi ki uz ol kaṭ'ayı getir" metinde mukerrer yazılmıştır.

vādū'r-Remād : Berkıye tagında bir vilâyetdur, kamusı kuldur ta yedi ferseng yire degin. Ve anuñ katında mancınıklar vardır, mu'attal ki Nemrūd 'aleyhi'l-la'ne anda od yakdı. Ol mancınıkla İbrâhîm 'aleyhisselâmı oda atdı. Haq te'âlâ odı aña mürği-zâr eyledi. Ve bir gunden Nemrūd veziri Hâmânla bir yuce yirün üstüne (5675) çıkdılar. Ol odda İbrâhîm'e nazar eylediler, gordiler ki; İbrâhîm bir hoş mürği-zârda oturmuş ve Cebrâ'il üzerinde durmuş. Nemrūd eydur : ' Ben oda bir kişi atdum, bu ikidir". Ahi Hâmân âtes-perestdi, eydur : " Benüm hişüm olduğıcun. İbrâhîm 'ammum oğlıdur. Anıçun yakmadı. Benüm hâturım ri'âyet itdi'. Bunı soyleyince ölmedi. Oddan bir şu'le (5680) şıçıradı, Hâmân'ıñ üzerine düşdi. Hâmân'ıñ bir yirini yakdı. [193-a] Ve Numrūd çünki İbrâhîm'i selâmet gordi, mancınıkla taşlar atdılar İbrâhim'ıñ üzerine. Haq te'âlâ andan dahı şakladı ve ol vilâyet[i] döndürdi ve ağaçların ve bunyâdların mahv itdi. Ol oduñ kuli henüz vardır. Ol şahrâda şehri anda ne ot ve ne şu vardır. Ve ol (5685) tagda parslar vardır, çok ve âdemi anda ol sebebden varmaz

hasf-ı Şa'id : İskenderiye'de bir mescid vardır, Şa'id'inde ki anuñ mihrâbında oğlanlar ve dürlü âdemiler vardır. Bir beşik vardır, içinde oğlanı vardır. Ve dahı kuyu ağzında bir kişi dilile şuv çeker ki bu kamusı taş olmuşlardır. Eydürler : ' Sebeb oldu ki: Anlar bir fâsık kavm idi. Kâfile geldi, (5690) anda. Bir gun ve ol kâfilede bir pıruñ kıızı vardı. Ol kavm ol kıızı zulmîle aldılar, dilediler ki aña zinâ eylediler. Ol pır anlara yuz du'â kıldı, ol kamusı taş oldılar, cihâna 'ibret olıban".

hasf

baraş-ı Başra : Başra da bir kavm hasf oldu ki anda beş hakim var idi. Birine Câyir ve birine Hâtur ve birine Muhtî ve birine 'Âşî ve birine (5695) Hammâlû'l-Hatâya dirlerdi. Ol Câyir bir gun bir kişi gördi ki; 'avratını esege [193-b] bindürmüş ve ol 'avrat dahı hâmile imiş. Başra'ya geldi. Ol Câyir ol kişi[yi] komadı, tâ ki akçasın almayınca. Ol kişi şikâyeteye geldi, Hâtur katına. Ol dahı dondi, anuñ dort akçasın aldı. Anı kodı, Muhtî ye şikâyeteye geldi. Muhtî dahı sekiz akçasın aldı. Bu kez (5700) ol kişi 'Âşî katına geldi, ağıladı, eydur : ' Ben bir miskinem. Baña şefkat iduñuz", böyle diyicek anı urdılar ve 'avratın eşekden bıraktılar. 'Avratuñ hamlin düşürdiler ve eşeginuñ kuyruğın kesdiler, durdı. Hammâlû'l Hatâya katına şikâyetin 'arz itdi. Hammâlû'l Hatâya eyitdi: " 'Avratına cimâ' iduñ, tâ yine hâmile ola. Ve eşegin işleduñ, tâ kim (5705) kuyruğı yerine gele, bine". Pes bu miskin taşra çıktı, başın yire kodı, bu şikâyetin Allahu te'âlâ'ya 'arz itdi. Ol gayür pâdisâh

huşım idup ol şehri kavmıla yire geçürdi. İy niçe çok zamân ol yir harâb oldu, tâ ki şonra bu zamanda 'imaret oldu.

hıkâye

Eydurler ki: 'Omerübnü'l-Hattâb radıyallahu 'anhü Başra'da (5710) bir kişiye huşım itdi, buyurdi : Evine şu şalalar, tâ ki evini [194-a] harâb eyleye. Vardılar, ol eve şu bağladılar. Çünkü şuv geldi, ol eve ağıdı. Anda bir delük açıldı, şu andan aşağı gitti. Vardılar, ol delugi açdılar, gördiler ki; bir şahırâ içi tolu âdemî: Kimisi terâzû dıtmış ve kimi yaşmak diker ve her bir san'ata mesğûl ve 'avratları çıkırık (5715) egünürler. Velikin ol 'azamet issi pâdişâh kamusını taş eylemiş ve ol zâlim hâkim ve kâdılar sebebinden.

hasf-ı Hârzim : Mukarriye-i Hârzem'de bir vilâyet vardı ki envâ'ı latîf yemişler anda biterdi. Nâ-gâh 'işyân şümlüğünden Hâk te'âlâ otuz pâre kûy hasf itdi, ya'nî yire geçürdi. Şol yirde ki aña "Sîstân" dirler, bir kızıl [...]. İy mî'eyyid! Ol (5720) gorduğu semeresidir, bu zûr u kuvvet. Velikin 'âkıbet, ne kaşır kaldı ve ne Kayşer, ne kamusı. Harâb ve fenâ oldu. Eger cihânıy 'ibreti Kisrâ olaydı; cihâna 'ibret ol zî-hoş yiteydi.

zîkr i zelzeletin vakı'atın bi kavsin⁹⁰

Bil ki; Hâk te'âlâ cihânı fenâyıcun halk itdi ve hiçbir rûzigâr âfetden hâli degildir. Hicret-i mübarekîy kırk sekiz yılında kavmda bir zelzele oldu. (5725) Ol vilâyetin cemî'i binâları yıkıldı ve çendin hezâr âdemî hünyâd altında [194-b] kaldı. Ve kırk bin toksan altı âdemîye dek yalnız halçık içinden çıkardılar. Ve hem zelzele ve Damgân'da ve Fârs'da ve Horâsân da artıgrak oldu. Ve dahı Yemen'de şöyle oldu ki: Niçe ferseng yir aşağı geçdi; altmış anış mişkârı, tâ Hıms a ve Dimaşk'a ve Re'sul-'ayna ve Dehâ'ya (5730) ve Maşıbs'a degin irişdi. Ve kamu Şâm'ın sâhili deprendi, harâb oldu. Ve Lâdkıyye hór şöyle deprendi ki; ev kalmadı ve dahı bir cehâr-pa kalmadı.

زیرله سار سی شقی

Târîhuş iki yuz yetmiş altısında Beni Şakîk diyârında bir depe mıldıydı. Şöyle cıkıdı ki; birinuş içinde bir şahs yatur, kefenleri ile. Ne kenduler ve ne kefenlerle çurimemiş. Müşg (5735) kokuşu gelur, anlardan gâyet de. Birisi yigit ve bâkisi pîr ve kulakları ve burunları ve kirpükleri ve tutakları büsbütündürur, dudakları şöyle terdür; şanasın kim ol sâ'at şu içmişdur ve gozlerine sürme çekilmiş. Ve ol yigidiş yanında bir zahım var. Ve anların kefenlerini yenilediler. İbn-i Cezîr eydür: " Ol depe hem açıldı ve yirler harâb oldu (5740) ve anuş içinde bir yaşıl havz cıkıdı. Kenârında bir yazı

⁹⁰ 'Zelzelenin Meydana Gelşi Hakkında

yazmışlar, [195-a] hiç kimse okıyamadı. Tarihü beş yuz altmış birinde Kūhistān vilâyetinde zelzele oldu, yedi gun muttasıl. Lakin Kūhistān'a eser itmedi. Şögra haber geldi bir şehir Zingān'dan aşağıya geçmiş ve bir taş bir dereye uçmuş, dereye sed itmiş. Ol şu yolu bağlamış. Ekseri zelzele şol yerde (5745) olur ki; anda taş olmaya. Buhâr ki çıka nâr-ı hân yiri yarsa gerek. Ve Kūhistān'da niçe taşlar vardır ve kuyular vardır.

Tarih sene-i isneyn ve sittine ve hamse ve mi'ede şafh-ı Erven'de bir 'azim zelzele oldu. Şöyle ki; bir dirahsitān vardı, kamu ağaçlar yirinden kopdı. Her ağaç päre päre oldu ve başı aşağıya dondi.

zelzele-i Antakiye : Antakiyye'de bir zelzele oldu. Biç (5750) beş yuz ev harâb oldu ve bārūsından yetmiş bir kuyular harâb itdi. Ve bir 'azim mehib âvâz isidildi, havâdan ki vaşfın anıñ hiç kimse idemez. Şöyle şandılar ki ol dem kıyâmet kopdı. Cemî' halk kaçup sahrâya çıktılar ve taşlarda düşdiler ve deniz gâyet cûş itdi. Ve denizün icinden bir kara tutım çıktı, gâyet hoşusı zist. (5755) Şöyle ki; ol kıyâdan bir niçe halk helak oldılar ve Şâş ırmağı [195-b] ve Mekke çeşmesi kurudu. Şöyle oldu ki; bir mesek şu bir dînâra oldu. Şögra emîrül-mî'minîn Mutevekkil 'Alellah bî-kıyâs mallar harc itdi, tâ ki Mekke'ye şu geturdi. Antakiyye ye bir ferseng yerde bir ırmağ vardı, gâyet ulu ırmağıdı. Aşağıya geçdi.

faşl

Bil ki⁹¹; (5760) zilzele Hâk te'alâ celle ve 'alâ hükmiyledür. Ammâ sebebi oldır ki: Buhâr yir altında galebe iderlerdi ki taşra gele. Velikin yiryüzi katı olur, degmede yanılmaz. Ol vakit yiri depredür, taşra çıka. Bunun misâli şuşa benzer ki: Bir çölmege şu doldurasın, dahı ağzını muhkem berkidesin, dahı ol çölmege kaynadasın. Çünkü kaynaması katı olsa; nâ-câr (5765) çölmek yanılır. Şöyle buhâr taşra çıkar. Ve dahı vakt olur ki zelzele bir aynık sebehten dahı olur. Şöyle ki; sevâhil-i deryâ zelzele ider denize yakın olmağın. Zira vakt olur, denizün ıztırâbından sevâhil dahı hareket ider. Zira ol sevâhilün altı şu olur, deniz gâvr itdiği sebebinden. Ve bir şahs hikâyet itmiş ki : (5770) Gök denizi gâyet ıztırâb itdi, mübâlagayla. Şehr-i Erdebîl dahı [196-a] ol vakit hareket itdi, Gök denizinden Erdebîl on iki fersengdür

bâbun fı zikri'l-mütâri ve't-tavâ'inü'l hâdiseti fil ozmân

Bil ki; vebâ Taçrı taqdiridür. Bunun sebebi; buhâr-ı fâsidlerdür kim havaya karışur ve âdeminiñ cânı boğazına gelür, helâk ider. Ve hastalıklar getirür. Uğunmak ve zükâm gibi ve sevdâ gibi. Hükemâ aña Tavâ'in" (5775) dirler.

⁹¹ "Bil ki" metinde mukerrer yazılmıştır.

Şâm'da demâmil çok olur ve Hayber'de ısıtma çok olur ve Fahreyn'de uyuzluk çok olur ki suğuge degin irişür. Ve Dehistân ikliminde bir renc vardır, aña Bâgûl (?) dirler, kişiniñ altından belürtür, bir ana deñlü olur. Pes vebâ ve bunun gibi marazlar kim vardır cemî'si buhâr-ı seddendir.

tâ'un-ı İmrâs : Resulullah sallallahu (5780) 'aleyhi ve sellem hicretiniñ on sekiz yılından şonra bir vebâ geldi, aña 'İmrâs didiler. Çok kişileri helâk itdi, nefesler yolın dutdı. Ol yıl aşhâb-ı Resûl'den 'aleyhisselâm bu illetile çok cemâ'at helâk oldı.

'Âmu'r-ramâd : Ol yıldır ki kara toprak yağdı. Yigirmi beş bin kişi helâk eyledi. Evlere yağardı. Her kişi kim doşeginden durigeldi, [196-b] (5785) toprak içine batmış görürdi kendi[ni]. Ol yile "'Âmu'r-ramâd didiler.

'Âmu'r-ru'âf : Hicretuñ yigirmi dört yılından şonra 'Âmu'r-ru'âf oldı kim burunlardan kan revân oldı. Ol sebebdan çok kişi helâk oldı. Bil ki; bu dañı Hâk te'âlâ taqdiridur. Ammâ buhârât-ı fâsidedur ki yirden çıkar. Ba'zısı kanı toğdurur ve ba'zısı kan akıdur ve ba'zısı (5790) kanı goyındurur, tâ suğa degin kim cüzâm eyler ve ba'zısı dañı havâda toprak olur, yağar. Anuñ zararı az olur.

'Âmu'l-fukahâ : Hicretuñ yetmiş toközundan şonra bir vebâ geldi, Rûm'a ve Şâm'a. Afrikiyye ehlini cümle kırdı. Ve ehl-i Rûm ve Şâm tama' itdiler ve Antakiyye'yi aldılar. Ol yıl çok 'âlimler öldi. Şöyle ki: 'Alî İbnu'l Hüseyin gibi ve 'Urvetübnü'z-Zubeyr gibi ve (5795) Sa'dibni'l-Müseyyib gibi ve Ebû Bekr bin 'Abdurrahmân gibi ve Sa'id İbn-i Cübeyr gibi. Ve dañı hicretuñ elli toköz yılından şonra benî âdemüñ ağızında bir hastalık belürdi, Fârs ikliminde. Ol ucdan çok kişi öldi. Bundan şonra 'İrâk'da bir oksürük zâhir oldı. Ve şonra 'âlem karaguluk oldı ve ol karaguluk yedi gün durdı, zilhiccemüñ âhirinde yedi. [197-a] (5800) Çun muharrem ayı görindi, ol karaguluk getinildi. Ol hastalık dañı gitdi.

es-sudâ'ü'd-dâ : Hicretuñ kırk toközünde bir hastalık zâhir oldı ki aña Şadam" dirlerdi. Andan çok dort ayaklı oldı, cânavardan. Dañı Kuhistân'da bir yıl esdi, çehâr-pâyılara vebâ girdi. Cemî'si kırıldı, ayruk yirden getirdiler ve yıl oldı kim deve dañı kırıldı.

'Âmu'l-kilab (5805) Hicretuñ uç yuz yılında atlar galebesi benî âdeme mustevli oldı. Benî âdem hayli galebe itdi. Anuñ guşşasından çok âdem helâk oldı. Şöyle ki; eger bir kişiye bir kez ursa, fi'l-hâl ölürdi. Ve hem bu târihde tâ'un dañı vardı ki aña 'Mâsirâ" dirlerdi, andan dañı çok âdem öldi. Ve hem hicretuñ yuz on sekiz yılında Hicâz'da gâyet issi (5810) oldı, andan şonra gâyet katı yağmur yağdı. Andan çok âdem öldi. Andan şonra katı şovuk oldı,

çok adem andan dağı helâk oldu. Ve bir pâre cemre 'Akabe taşından dağı düşdi, hayli kârvân dağı helâk eyledi. Ve dağı hicretün iki yüz kırk altı yılında haber geldi kim: Belh'e bir yağmur yağdı ve Ceyhûn ol sebebdan kızıl oldu. Kırk gün şöyle kızıl [197-b] (5815) durdı. Ol vakit yigirmi bir gün yağmur mutevâtir yağdı. Dağı bil kim; hükemâ eydur: Bir yıl bunun gibi hâdisе vâki' oldu, bu halkun hâli mazbût olmadı. Hükemâ ol vâki'anun bilmesinde 'âciz kaldılar. Dağı didiler ki : " Bu 'ilm-i allâmnı l-guyûbdan artuk kimse bilmez ve bunda hiç şübhe yoktur kim yıldızların hareketiün te'sirâtı zâhir olur. Ma'lûmdur, her gâh ki güneş hût (5820) burcına gelse; cihâm şovuk dutar ve her gah ki esed burcına gelse; 'âlemi od dutar. Pes buya niçe inkâr ideler? Ammâ âdemîde ol kadar vüs'-ı tâkat yoktur kim bunu hakikatula bile". Şöyle ki: İskender zamânında müneccimler ittifâk itdiler kim İskender zamânının iki yüz seksen uç yılında bir ulu yağmur yağısar ve tûfân zâhir olısar ki aya "tûfân-ı (5825) sâni" diyiserler, iklimler gark olısar, illâ zemîn ırak kalısar. Halâik bu haberdan vehme düşdiler. Çünkü iki yüz seksen uç yılı tamâm oldu, müneccimler sözünün 'aksi zâhir oldu ki 'âlemde şu az oldu, yağmur az yağdı ve cunle çeşmeler kundi ve kuyular kurıdı ve ırmaqlar suyu az oldu. Ve Bâbil vilâyeti kim kuşb-ı 'Irâk dur, şu dutdı, gark eyledi. Ve eger bu muhâlefet olmasa [198-a] (5830) hükemânun sözi şahih olurdu kim eydurler : " Kevâkib ve arz ve semâ müstakildür, te'sirde". Bu muhâlefet anların kavlini ibtâl itdi ve hem Allahu te'âlâ'nun kemâl-i kudretine dâl oldu. Ve dağı taş yağdığın bünyâd idelüm.

fi'r remmi vel kazfı vel hasf⁹²

Bil ki; gokden yağmur yağar ve yağmur tolu olur. 'Aceh degildur kim tolu taş dağı ola.

لموله تعالى و ارسلنا

عليهم عجارة و ارسل عليهم طيرل انايل سربهم باحماره

(5835) Ve dağı görüñiz kim ba'zî yirde toz olur ve ba'zî yirde taş olur. Ve dağı hicretün tokuz yılında ki Hallâc-ı Mansûr'ı katil itdiler. Ol vakitte bir tolu yağdı ki her birisi bir buçuk batman idi. Ve bundan şonra yıl esdi, şaru kum yağdı, Tikrit'den tâ Musıf'a degin. Andan şonra Bağdâd'da (5840) ur hastalığı zâhir oldu. Ve Başra'ya od düşdi yandı. Şöyle ki; bir kara depe gibi oldu.

ريح صفرا و حجارة سود

Hicretün iki yüz toksan yılında Küfe'den haber geldi ki : Bir kızıl yıl esdi, tâ gün tuluunca durdı. Ve bundan şonra kara toprak yağdı ve şonra tolu yağdı,

⁹² 'Atma, Taşlama ve Yere Girme Hakkında'

kim her birisi yuz elli dirhemdi. Çok ziyân itdi ki taş demur yagsa, ol kadar ziyân [198-b] (5845) itmeyeydi. Ve dahı yıldırım ve zelzele mutevâtır oldı. Ve dahı Ahmed-âhâd kûyında ak ve kara durlu durlu taşlar yağdı, içinde 'aceb taş lar varıdı ki divâneye gosterurlerdi ta'accub iderdi. Ve ben mute'ammidun 'aleyhi kişilerden işitdüm ki: Kazvîn'de bir şuffe uzerine bir taş düşdi ve şogra bir dahı düşdi ki ikisi şöyle berâber. Ben anda hayretde kaldım ki " Bu ne yirde (5850) düzöldü ? diyu. Bundan şogra haber geldi ki: Hüsem'de taş yağdı, çok âdem helâk eyledi. Ve hem bu nesne Hakk te'âlâ nuñ celle celâlihü kudretinden 'aceb degildir.

u'cûbe

Çîn vilâyetinde bir şehir vardır ki dâ'im bir vakt-i mu'ayyende taş yağar, her biri bir bucık batmandır. Çünki yağacak vakt olsa bulutdan bilürler, dahı kaçarlar mağaralara girürler ve ol taş her kime (5855) irişe helâk ider. Ve dahı dirler : Ol yirde ki taş yağar, altın dahı biter" dirler. Pes imdi ne vakitden görmek gerek, ne zamândan görmek gerek ve ne buhârdan görmek gerek ? Bil ki musebbih Allahu te'âlâ dur. Ve dahı anuñ hukminden kimse kaçup kurtulmaga çâre yokdur. Ve kalan âfetlerden ve vebâdan ve yire geçmekden dahı kaçmaga çâre yokdur.

hikâye

[199-a] (5860) 'Abdûlmelik İbn-i Mervân zamanında bir veba geldi. 'Abdûlmelik kaçdı. Bir gece kûlta yolda giderdi, kûluna eyitdi : " Keleci çevnik eyle ki uykumuz gelmesun", kûl eydur : Ben işitdüm ki: Bir gün bir dilku tavşancıldan kaçup arslana şğındı. Eyitdi kim : " Ben saña şğıngeldüm. Beni şaklağıl . Arslan bım şakladı. Bir gün tavşancıl dilkuıyı gordi, hucûm itdi. (5865) Dilku arslana eydur : " Zinhâr, beni şaklağıl", arslan eydur : " Gel beru, arşama bin dir. Dilku arslanuñ hemân arşasına bindi. Tavşancıl indı, arşasından amı kapdı uçdı. Dilku eydur : " Yâ arslan! Benum feryâduma iriş". Arslan eydur : " Benum goge elum irişmez. Şol vakit kim elimde idüñ, seni şaklardım. Çünkim âfât gokden geldi. Niçe ideyim ?" (5870) dıdı. 'Abdûlmelik çünkim bu sozi işitdi. eydur : " Ey gûlâm! Giri dön, tâ eve gidelüm. Kim başa bu hikâyet öğit oldı ki; tâ'un dahı âfet-i semâviyyedür, her yire irişür. Hic andan kaçmak revâ deguldür". Dahı bil kim; şu nesne âfet-i semâviyyedür. Tâ'un gibi ve kabarcık gibi ve yir depretmek gibi ve yiller esmek gibi ve tûfân gibi. Anda bir yaşar oğlancık ve yetmiş yaşar [199-b] (5875) pîr beraherdür ki ol vakitte hiçbirisi aña çâre bulmaz. Ve bir mişdar ağaclar 'acâyibinden dahı söyleyelüm.

*er rûkn'î-ââmîsü fi'l eşcâr : vel eşmâr : vel haşâyîş*⁹³

Bil kim; Hâk te'âlâ muhtelif ağaçlar yaratmışdır: Uzun saç ağacı gibi ve ha'zi kışadur incir ağacı gibi ve ha'zi ince özdeklüdür, kabak ağacı gibi ve ha'zi yoğunur kın ağacı gibi. Ve dahı yemişlerin ha'zi (5880) suşuklu yaratdı, anuñ dahı ha'zîsınun suşugin taşra yaratdı. Koz ve bâdem gibi. Ve ha'zîsınun içinde hurma gibi. Ve dahı biz bunların ha'zîsınun haşîyyetin diyehum, tâ kim Hâk te'âlâ celle ve 'alâmun kemâl-i kudretin bilesin

el-elif

el-Turuc : Turunc ağacı, ne uzundur ve ne kışadur. Hoş kokusu vardır ve levni hûb ve kabı ma'cûnlara katılır, âdem (5885) ferah hâsıl ider. Dirler ki :

Turuncun cemî'i eczâsı işe yarar, hiç yaramaz yiri yoktur", eydürler ki : " Bir pâdişâh bir niçe hâkîmî zindâna koydı ve zindancıya dîdi kim : Bunlara etmek katığı ne dilerlerse anı vir'. Hükemâ turuncı ihtiyâr itdiler, pâdişâh şordı kim : " Bunda hikmet nedir ? Bunlar eyitdiler : " Bunun kabı hûbdur ve içinde anuñ dânesi [200-a] (5890) vardır ki ol yağdur. Melik eyitdi,

bunları Kirmâna ilettiler ..

⁹³ "V. Rûkn. Ağaçlar ve Meyveler ve Otlar Hakkında"

SONUÇ

*Acâibü l-mahlûkât ansiklopedik mahiyette olup Türk edebiyatındaki ilk coğrafya eseridir. Bu eser (Suleymaniye Ktp. Nuri Arslanes Bağ. nr. 128) üzerinde tasvirî bir çalışma yaptım. Bunu yaparken metindeki bâriz istinsah hatalarını düzelterek Eski Anadolu Türkçesi fonetigine uydurdum. Orjinal şekilleri ise dipnotlarda Arap imlâsıyla verdim. Metni transkribe ederken imlâ ve noktalamasını da yaparak elimden geldiği kadar en doğru şekilde yorumlamaya çalıştım. Daha sonra da ortaya koyduğum metin ve çözümlemeli dizinden yararlanarak eserin ses bilgisi özellikleri ve imlâsı üzerinde ayrıntılı inceleme yaptım. İncelememin imlâ kısmında ünlüler, ünsüzler, ekler (Yapım ve çekim ekleri) kaç defa geçtiklerini ve geçtikleri yerlerde nasıl yazıldıklarını Arap imlâsıyla ve yuzdelik değerleriyle birlikte verdim. Yaptığım incelemelerin ışığı altında şu sonuçlara ulaştım:

1. Eserin müellifi hususu tartışmalıdır. Giriş kısmında da belirttiğimiz gibi Gunay Kut eseri müellifi belli olmayan bir eser olarak vasıflandırmaktadır (bk. Giriş, Eserin müellifi). Kut, metinde geçen "ruknuddin" ibaresini bir dua cumleciği olarak kabul etmektedir. Bu ibare bir dua ifade edebileceği gibi, edebiyatımızda sıkça başvurulan tevriyeli bir kullanıma da işaret edebilir. Bu nokta gözden uzak tutulmamalıdır.
2. On dördüncü asırda yazı dili tam manâsıyla standartlaşmadığı için eserde ikili kullanımlara rastladım. Bazı eklerde yuvarlak kok ünlüsüne ve Eski Anadolu Türkçesinin genel karakterine aykırı olarak düzleşmeler meydana gelmiştir. Örneğin; -**dUk** sıfat-fiil ekinde yuvarlak ünlülü örnekler yanında düz ünlülü örnekler de mevcuttur. (bk. İmlâ bahsi)

+dÜr bildirme ekinde de benzer bir durum vardır. Ekin yuvarlak ünlülü örneklerinin yanında dar ünlülü şekilleri de mevcuttur.

çok+dur/çok+dır, var+dur/var+dır, yok+dur/yok+dır (bk. İmlâ bahsi)

3. Ayrıca Arapça Farsça kelimelerin son ünlüsü ile Türkçe ekler arasındaki kalınlık-incecik uyumu ve bu imlânın gerçek telâffuzu yansıtıp yansıtmadığı meselesine çalışmamın Ses bilgisi kısmında temas ettim. Bu meselede araştırmacıların görüşlerine yer vermekle birlikte esasen ilgili örneklerin sayısal dağılımını dikkate aldım. Buradan hareketle ek uyumsuzluğunun bulunmadığı sonucuna vardım (bk. Ses bilgisi bahsi). Kanaatimce bu meselede Doğu Türkçesinin etkisi gözden uzak tutulmamalıdır.

4. Eserin imlâsında belli bir düzen ve istikrar yoktur. Aynı kelimelerin farklı yerlerde değişik imlâsı olduğu gibi, aynı kelime aynı satırda bile farklı şekillerde yazılabilmektedir. Örneğin; cânavar kelimesi 5-b/101. satırda hem cümle, hem de cümle yazılmıştır. Ayrıca metnin imlâsında Arap imlâsının ve Uygur yazı geleneğinin de tesirleri açık bir şekilde görülebilmektedir. Türkçe kelime ve eklerde şedde, hemze, tenvin kullanılması ve bazı kelime ve eklerin birleşik yazılmaya müsaitken ayrı , ayrı yazılması gerekirken birleşik yazılmaları, bu iki imlâ geleneğinin izlerini göstermeleri bakımından dikkat çekicidir. (bk. İmlâ bahsi).

5. Eser üzerinde cümle bilgisiyle ilgili bir çalışma yapmadım. Fakat cümlelerin uzun ve Farsça cümle yapısına çok yakın olduğunu, ayrıca cümlelerin son derece bozuk olduğunu söylemek mümkündür.

Takdir edilmelidir ki bir devrin dil özellikleri, imlâ yapısı hakkında sağlam bir hüküm verebilmek, ancak yeterli oranda dil malzemesinin, yani devrin metinlerinin incelenmesiyle mümkün olabilir.

Bu itibarla yapmış olduğumuz çalışmayla Eski Anadolu Türkçesi sahasında çalışan araştırmacılara katkıda bulunacağıma inanıyorum.

KAYNAKLAR

- ADIVAR, A. Adnan, Osmanlı Türklerinde İlim, (4. basıma haz. A. Kazancıgil, S. Tekeli) Remzi Kit. Yay. İst. 1982
- AHMED VEFİK [PAŞA], Lehçe-i Osmâni, İstanbul 1876
- AHTERİ, Mustafa bin Şemseddin, Ahteri-i Kebir [İstanbul] 1297
- AK, Mahmut, "Coğrafya" maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi İst. 1993 c. VIII.
- AKALIN, Mehmet, Tarihi Türk Şiveleri, (Philologiae Turcica Fundamenta) Atatürk Univ. Yay. no: 551, Sevinç Matbaası, Ankara 1979
- ARAT, Reş it Rahmeti, Kutadgu Bilig III, İNDEKS, neşre haz. Kemal Eraslan, O. Fikri Sertkaya, Nuri Yüce, İst. 1979
-, Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dair. RO 1953, III s. 306-313
-, Türk İlimi Transkripsiyon Kılavuzu, MEB Basımevi, İst. 1946
- ASIM, Mütercim Ahmed, Okyanusu'l-basit fi Tercemeti'l-Kâmusi'l Muhit, İst. 1268
- ATALAY, Besim, Divânî Lugati't-Türk Dizini IV. cilt, TDK yay. 524, Ankara 1986
- BANGUOĞLU, Tahsin, Türkçenin Grameri, TDK yay., Ankara 1990
- BATTAL, Abdullah, İbn-i Mühennâ Lugati, TDK yay.
- BAYTOP, Turhan, Türkçe Bilgi Adları Sözlüğü, Ankara 1997 2. bas.
- BLOCHET, E., Catalogue des manuscrits Turcs II, Paris 1933 suppl. Turc 1339
- CAFEROĞLU, Ahmet, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, İstanbul 1968
-, Anadolu Ağzlarında Metatez Gelişmesi, TDAY Belleten 1956
-, Türkçede Daş Lâhikası
- CANPOLAT, Mustafa, Mecmûratu'n-Nezâ'ir, TDK Yay. Ankara 1982
- CEYLAN, Emine, Ana Türkçede Kapalı e Unlusu, Türk Dilleri Araştırmaları Dergisi: 1991 Ankara 1991, s. 151-165

- CLAUSON, Sir Gerard, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, Oxford 1972
- ÇAGATAY, Saadet, *Türkçede ki-erki TDAY Belleten* 1963
- ÇELEBİ, Kâtip, *Keşfu'z-zunûn*, haz.: Ş. Yaltkaya, Kilisli Rifat Bilge, MEB Basımevi, 2. bas. İst. 1972 c. II
- ÇELEBİOĞLU, Amil, Ahmed Bican, TDV İslâm Ansiklopedisi, s. 49-51
- ÇENELİ, İlhan, *Türkmen Türkçesi Sözlüğü*, TDAY Belleten 1982-83 Ankara 1986
- DENY, Jean, *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları*, çev. Oytun Şahin, TDK Yay. Ankara 1995
- DEVELİ, Hayati, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri Ve Uyumlar*, TDK Yay. Ankara 1995
- DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 1986
- DUMAN, Musa, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*, TDK Yay. Ankara 1995
- DURAN, Suzan, *Türkçede Cilhet ve Mekân Gosteren Ek ve Sözcükler*, TDAY Belleten 1956
- ECKMANN, Janos, *Türkçede -raq, -rek Ekinin Dair*, TDAY Belleten 1953, Ankara 1988
- EMRE, Ahmet Cevat, *Türkçede Bulanık e(ë) Fonemi*, *Türk Dili Belleten* 1948, III (Mart): 6-7:487-497
-, *Türkçede Uzun Vokaller*, *Türk Dili Belleten* seri II/10-11 1946
- ERASLAN, Kemal, *Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair*, TDİİ c. 18 İst. 1970
-, *Türkçede "Kısalma" Hadisesi*, 1992 Uluslararası Türk Dili Kongresi, TDK yay. Ankara 1996
- ERCİLASUN, Ahmet B., *Kars İli Ağızları*, Gazi Univ. Yay. Ankara 1983

-, Kutadgu Bilig Grameri Fiil- Gazi Univ. Yay.,
Ankara 1984
-, Türkçede İki Fonetik Temayül Üzerine, 1992
Uluslararası Türk Dili Kongresi, TDK yay. Ankara 1996
- EREN, Hasan, Türk Dillerinde Metatez, TDAY Belleten 1953
-, Etimoloji Araştırmaları (çekirdek-sağır) TDAY Belleten 1954
- ERGIN, Muharrem, Türk Dilbilgisi, 17. bas. İst. 1988
-, Dede Korkut Kitabı II (İndeks-Gramer), Ankara 1963
-, Orhun Abideleri, Boğaziçi Yay. 11. bas. İstanbul 1986
- ERGUZEL, M. Mehdi, Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi, Basılmamış Doktora Tezi,
İstanbul Univ. Sosyal Bilimler Enst., İstanbul 1993
- ERSOYLU, Halil, Kız Destanı, TDK Yay. Ankara 1996
- FLUGEL, Gustave, Arabischen Persischen Und Turkischen Handschriften Der
Hofbibliothek Zu Wien : II (1466), Wien 1865
- FURAT, Ahmet Suphi, Arap Edebiyatı Tarihi, İstanbul Univ. Edebiyat Fak. Yay.
İst. 1996
- GABAIN, A. von, Eski Türkçenin Grameri, çev. : Mehmet Akalın, TDK Yay.
Ankara 1988
- GIBB, E.J.W., A History of Ottoman Poetry, London 1900
- GÖVSA, İbrahim Alaeddin, Resimli Yeni Lügat ve Ansiklopedi (Ansiklopedik
Sözlük), [İstanbul 1947-1954]
- GÜLSEVIN, Gürer, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, Ankara 1997
-, Eski Anadolu Türkçesinin İmlası Üzerine Notlar,
Tuncer Gülensoy Armağanı, Bizim Gençlik Yay. 1997
- HACİEMİNOĞLU, Necmettin, Türk Dilinde Edatlar, 3. bas. İst. 1984
-, Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, Kültür Bak. Yay.
1348, Ankara 1991
- HATİBOĞLU, Vecihe, "Ağaç" ve "Su", TDAY Belleten 1972

-, "Agaç" ve "ıg" Bilimsel Bildiriler 1972, TDK Yay. Ankara 1975
- IZGI, Cevat, Osmanlı Medreselerinde İlim, İz Yay. İst. 1997, c. II
- KARAHAN, Leyla, Kissa-i Yusuf, TDK Yay. Ankara 1994
- KARATAY, Fehmi Edhem, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, İst. 1961 c. I-III
- KAYMAZ, Zeki, Garib-nâme -Dil incelemesi, metin, sozluk- Basılmamış Doktora Tezi, İnönü Univ. Sosyal Bilimler Univ., Malatya 1986
- KORKMAZ, Zeynep, Gramer Terimleri Sozlugu, Ankara 1992
-, Sadru'd-din Şeyhioğlu, Marzuban-nâme Tercümesi Ankara Univ. DTCT Yay. Ankara 1973
-, Türkçede Eklerin Kullanış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları, DTCT Yay. no.124, II. Baskı Ankara 1969
-, Türkçedeki -arak/-erek Zarf-Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine, Resit Rahmeti Arat İçin, TKAE Yay. Ankara 1966
-, "-ası, -esi Gelecek Zaman Partisip Ekinin Yapısı Üzerine TDAY Belleten-1968
-, Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar, Türk Dili Üzerine Araştırmalar c.I, TDK Yay. Ankara 1995
-, Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine, Türk Dili Üzerine Araştırmalar c.I, TDK Yay. Ankara 1995
-, Eski Anadolu Türkçesinde Asli Unlu Uzunlukları, DTCT Dergisi XXVI/3-4 Ankara 1978
-, uçun/üçün/için vb. Çekim Edatlarının Yapısı Üzerine, TDAY Belleten 1961, Ankara 1962
-, Batı Anadolu Ağızlarında Asli Vokal Uzunlukları Hakkında, TDAY Belleten 1953 Ankara 1988

-, Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili
Değerlendirmeler, Turkoloji Dergisi c. VIII Ankara 1979
-, Eski Anadolu Türkçesindeki -van/-ven, -vuz/-vuz Kişi ve
Bildirme Eklerinin Anadolu Ağzlarındaki Kalıntıları, TDAY Belleteri 1964
- KRAMER, J.H., Coğrafya, (gen. İ.H. Akyol) İslâm Ansiklopedisi İst. 1988, c. III
- KUT, Gunay, 'Acâibu'l-Mahlukat, TDV İslâm Ansiklopedisi
-, Türk Edebiyatında 'Acâibu'l-Mahlukat Tercümeleri Üzerine, V.
Milletlerarası Turkoloji Kongresi, Tebliğler: Türk Edebiyatı I. İstanbul 1985
- KUT, Gunay-BAYRAKTAR, Nimet, Yazınla Eserlerde Vakıf Muhurleri, Kültür ve
Turizm Bak. Yay. Ankara 1984
- LIGETİ, Lajos, Türkçede Uzun Vokaller, Türkiyat Mecmuası, VII-VIII (1942)
- MANSUROĞLU, Mecdur, Eski Osmanlıca, Tarihi Türk Şiveleri Ankara 1979
-, Şeyyad Hamza'nın Doğu Türkçesine Yaklaşan
Manzumesi, TDAY Belleteri 1956
- MAZIOĞLU, Hasibe, Kitâbu Evsâf-ı Mesâcidü's-Şerife, TDK Yay. Ankara 1974
- MEHEMMED TAHİR [BURSALI], Osmanlı Muellifleri, İstanbul 1334, c. I-II-III
- MEHMED SALAHİ, Kâmûs-ı Osmânî, İstanbul 1313-1329
- NACI, Muallim, Lugat-i Naci, İst. tarihsiz
- ONLER, Zafer, Müntahab-ı Şifâ (Giriş -Metin), Ankara 1990
-, Türkçede -la/-le zarf eki, 1992 Uluslararası Türk Dili
Kongresi, TDK yay. Ankara 1996
- OZKAN, Mustafa, Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz
Kitabevi İst. 1995
-, Gulistan Tercumesi, TDK Yay. Ankara 1993
- OZTEK, Zafer, Halk Dilinde Sağlık Değişleri Sözlüğü, Ankara 1992
- PAKALIN, Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I-II-III,
İkinci Basılış, İstanbul 1971
- RİEU, C., Catalogue of Turkish Manuscripts in the British Museum, London 1888

- ROSS, E. Denison, Kuş İsimlerinin Doğu Türkçesi, Mançuca ve Çince Sözlüğü,
(cev. E. Gursoy-Naskali) Ankara 1994
- SEYIDOĞLU, Halil, Bilimsel Araştırma Ve Yazma El Kitabı, 4. bas. İst. 1992
- SEYDİ, Ali, Resimli Kâmus-ı Osmânî, c. I İst. 1324, c. II İst. 1325
- STEINGASS, F., A Comprehensive Persian-English Dictionary. Beyrut 1892
- Ş.[EMSEDDİN] SAMİ, Kâmus-ı Türki, Dersaadet 1317-18
- ŞUKUN, Ziya, Gencine-i Guftâr (Ferheng-i Ziya), İst. 1944, c. I-II-III
- TAESCHNER, Franz, Osmanlılarda Coğrafya, Turkiyat Mecmuası c. II 1926
- TEKİN, Talat, Ana Türkçede Aslı Uzun Unlüler, Hacettepe Univ. Yay. Ankara
1975
-, Orhon Yazıtları, TDK Yay. Ankara 1988
-, Türkçe Ohumsuzluk eki -mE Üzerine, Dilbilim Yazılan Usem
Yay. Ankara 1990
- TIMURTAŞ, Faruk Kadri, Eski Türkiye Türkçesi, İstanbul 1964
-, Eski Anadolu Türkçesi, Türk Dünyası El
Kitabı, c. II, TKAE Yay. Ankara 1992
-, Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri,
Turkiyat Mecmuası c. XVIII İstanbul 1976
- TDK, İmlâ Kılavuzu, Ankara 1996
-, Türkçe Sözlük I-II, Ankara 1988
-, Türkiye de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, I-XII, Ankara 1963-1975
-, Yeni Tarama Sözlüğü, Ankara 1983
- TEZCAN, Semih, Süheyl u Nev-bahâr Üzerine Notlar, Türk Dilleri Araştırmaları
Dizisi-VI, Simurg, Ankara 1994
- TOPALOĞLU, Ahmet, XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış 'Satır Arası" Kur'an
Tercümesi, I. cilt (Metin), II. cilt (Sözlük), İstanbul 1978
-, Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1989

- TOPALOGLU, Bekir-KARAMAN, Hayreddin, Arapça-Türkçe Yeni Kâmus -El-Kâmûsü'l-cedîd-, IV. basılış İstanbul 1966
- TRAK, Selçuk, Türkiye Hakkında Yazılan Coğrafya Eserleri Genel Bibliyografyası, Ankara 1941
- TUNA, Osman Nedim, Bazı İmlâ Gelenekleri, TDAY Belleten 1957
....., Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller, TDAY Belleten 1960
- TURAN, Zikri, Hacı Paşa-Teshîl- Basılmamış Doktora Tezi, İnönü Univ. Sosyal Bilimler Enst., Malatya 1992
....., Eski Anadolu Türkçesinde Uzun Uzunluklar, Açıksoz Yay., 1996
- TURK, Vahit, Eski Türkçede -gu/-gü eki ve işlevleri, Tuncer Gülensoy Armağanı, Bizim Gençlik Yay. 1997
- TURKAY, Cevdet, Osmanlı Türklerinde Coğrafya, İstanbul 1959
- UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı, Mehmed I, Çelebi Sultan Mehmed, İst. Ansik. c. VII, 1961
- UNVER, İsmail, Ahmedî-İskendernâme, İnceleme-Tıpkıbasım, TDK Yay., Ankara 1982
- ÜSTÜNER, Ahat, -dik/-dük ve -AcAk Eklerinin Hareket İsmi Göreviyle Kullanımları, Tuncer Gülensoy Armağanı, Bizim Gençlik Yay. 1997
- YUCE, Nuri, Mukaddîmetü'l-Edeb, TDK Yay. 535, Ankara 1988

OZGEÇMİŞ

21.06.1971 tarihinde Erzurum'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Erzurum'a bağlı İspir ilçesinde yaptı. Liseyi 1988 yılında bitirdi. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandı. 1992 yılında bu bölümden İYİ derece ile mezun oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü tarafından açılan Yüksek Lisans imtihanını kazandı ve Türk Dili Bilim dalına kayıt yaptırdı. 1995 yılında yaptığı "Gazavat-nâmeler ve Niyazi'nin Gazavat-ı Nebi'si" adlı teze bilim uzmanı unvanını aldı. Yine aynı yıl Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında açılan doktora imtihanını kazandı. Halen Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.

Tez çalışmalarının dışında "Gazavat-nâme: Tanımı, Kapsamı, Yeni Bir Tasnif Denemesi" (Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi), "Salt Taikin Hikâyelerinde Mekan ve Adapazan" (I. Sakarya ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu, Bildiriler), "İstiklal Marşı'nın Dili Üzerine Lenguistik Bir İnceleme" (İstiklal Marşı'nın Kabulü Paneli) adlı -yayına verilmiş- araştırmaları vardır. Ayrıca Türk Dil Kurumu'nun düzenlediği "Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü" adlı projeye "Kıssa-i Mukaffa" ve "Aca'ibul-Mahlukat" adlı eserlerle iştirak etmiştir.

Evli ve bir çocuk babasıdır.

و از در که اول یا در ملک آید و نوکر که در آن
 نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 اند و بعضی صوبه یوکرین و در آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 زنانه صنعت که از آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 و دیگر که از آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 که نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 جمع او لیست را ایندوس و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 و دیگر که از آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 چنانکه در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 چنانکه در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 طایفه که در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 الا که در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 دفع آید اول نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 دیگر که در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 و دیگر که در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید

و از در که اول یا در ملک آید و نوکر که در آن
 نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 اند و بعضی صوبه یوکرین و در آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 زنانه صنعت که از آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 و دیگر که از آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 که نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 جمع او لیست را ایندوس و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 و دیگر که از آنجا آید و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 چنانکه در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 چنانکه در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 طایفه که در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 الا که در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 دفع آید اول نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 دیگر که در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید
 و دیگر که در او و نوکران را خاج و دیگر که از آنجا آید

[illegible]

قالدي وقرقلديك لمعننا نانايا ولايميدك بالكي بالقي بعين
 چيماز كن وخور زلر ودرغمان وناو قش وخراسان اوزغور
 اولدو دجي يئيد شونه اولمگجه فرستك بر اشغه چدر
 التاش اوش مقداوي ناختصه ودرشقه وراس الغنيه ودها
 ونبصيصه دكن ايريد وقرناك سا حل برترند خرا اولد
 ولا دقيه خورشيله ديرندك افا قالدي ودي بر چهارا
 قلديك زلر كنيد اير سقي بارنگل ايجور تيش الت سندن بي سقيو
 دياران بر بيرلدي شويه چخلكه بيريك ايجند بر
 ياور كندوري اليه نه نلد ودره كفنلر اليه چور تيش سلك
 ققوي كلور انلورن غاينه بر يبي كيت ولبا چيني بر قورقلدي
 وبرو نلري وكرنكلري وطوطقلر بسندن دورود ودرلي
 شوكه تر ددرصتا سندن اول ساعت صوا ايجشدد ووزلر يه
 سونه چخلكش اول يك ولا يانده بر خه واز اولدك كنلري
 بلكه دكلر ايجز ايد اولد چه هوا چلدي وبر كر خراي اولدي
 واولان ايجند بر تيش اوص خيد كمال زده بر ياد وياور

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

دیکه که یار ما را از اینستان ابری نماند و کمال لشکر چندی
 لشکر من که تا غنای نامیده است و عیدین العاص بنه و اردی الدو
 و غیره که در این دخی که در مطیع ایله یکی یوزبان در
 کیش الدی که در این امیر المؤمنین مامون خلیفه دو آن و دمان
 مایه یارین فارین و چون مامون دنیا دن قتل یندی نوبت
 معصمه دیکه ی مایه یار عاصی اولدی معصمه تا که معصم
 عبدالله بن طاهر و یدری و از او مایه یار و ددی آن یارین
 بغلابوب معصم او که کوردی و رسول مقدان خلیفه اوز
 اولد راس العین بر شهر در جزیره اینجه اولد شهر در و چون
 چشمه و قوی بیج اولد بر عظیمه از بلغ اولوز که اکا نه
 انابور دیر که راس بویا و شهر در و خورشیدان حد و
 که انابور و خورشید از مانی و ددی انابور اولد و دیکه بعضی
 ایدر که مانی بر اینان خلیفه اولدی صکه ناشین کید که
 قبه الرصاص و در صفه الرید و ایدر که بر کبی استیلا و لیس
 سلطانیه ناک اینجه و هو و لکشی که خوش خورشید که لطف و ران

او فوریش و سلطانیه ناک و کوردی و اوقیش غایت خوش
 کیش اینش که یار ما را از اینستان ابری نماند و کمال
 این یوزبان دخی بر رمانان و دو و پیش بر کوردی که اوز
 اینش که قبه الرصاص کوردی و کیش الدی که در این
 برجه و روزگار کیش که تا حدیکه آن و ایش که در ریش
 عظیمه و یوزبان کوردی برجه جماعت اینجه که در ریش
 ناکا برجه جماعت اول و ایش خلق هلاک اینش اندر و صکه
 اینجه که صکه خار است و آنکه از این و ددی
 این جماعت اینجه یار اینش که کل ملک بر این ملک
 الا الله اعلم البقیه هر یکا هلاک یار و ایش زایل و لور
 الا الله تعالی ناک زایل و لور و بر لایه یار اینش که
 بوقه یوزبان که بر ریدن و یارینه یوزبان و لور اولد
 بیت اینجه و ریش و بر ریش که وضعه کل چون و یار و لور
 یار اینش اولد و کوردی که اینش بر ریش اول و لور
 که بر کوردی که بر عظیمه هیلکه و دیش و اینش یار

[illegible]

پیل چندی کلده کوردمور دلمور اولمش و خرابلی اولمش برنجور لایله
 کوردمور اکور ابرفر هر چنگه کهنه طوفه کنسه و رخو صحنه کوردمور
 کنه طوفه آشفه کور سن اول جالور اکور فاقا سینه کور کل
 سخی بره کور دن ابرق دکنین ایل بن ایله لغیم مسته چی
 ایله کل حال میدیرنمان ایل اووردی ناکشاه اول جالور
 چقه بودخی آفاسته بند یوبی بر ابرق جائه اندی
 ایل بریز و ایدیکه جمع بر التور کور کور ایل چقه برقه و ادر
 اول دخی التور دن و اول قبه ناک او درین برصو ایل اول دور
 بودن طشر چقر و ایل بر فرشته کور کور دورمش ایل صلی
 او در نادر برجن بکنه کور کور حال میدا و بر اید کور
 بوجنت کور عدت برین میدا و ایل کور کور کور کور کور
 بول یوقد حال میدا کور کور اول جالور اکور فاقا سینه کور
 ایل ییل اول بر کور کور کور اول ایل و غیران او غا دی
 عماران ایلندی کور کور اولمش بر برین اول بر اید ایل
 ایل کور کور کور کور کور اول ایل بر یوباید یوقد

چونکه قوش گلدی بارور قوش غی رسال حضرت بادو سی غیلدی
شاور سورده کیسه یونا مرد قیلدن کوردن کوردن قیلدی غی غیلدی
کدو عورت ایدن بوند نصرت قیلدی برجه اکلانست بوند
ایدر چون او یوماز سنین اولغ ایدر دوشن قوشان دکلن قوش
ایندیلر کوردیلر دوشن انجمن بر باوق واریمش شاور آیدر
عجب بیلک نظیر ایدر آناه و آناه می سودله و باد آناه شلشد
و آبریش انجمن صفا نمشدن شاور ایدر پیش چون بی و قلیق
آیدر کد کد و خلعت کد شمشیر آیدر ش آناه و آناه بول
ایندر کد کد آیدر سنین دیوب بود کد نظیر ساحلر دند
نوصون ان قوبروغنه با غلدیلر غی صفا کصالی ویردیلر تاکه
بار بار اولدی بلان ایچر جبر بر خوب بیزد حکا ایدر کد
بیز کون ویر کچه حیرت اولق کد کد کد کد کد کد کد کد کد
دو آستله ایدر کد کد و بیضا نیر عایه الکام بوددی کد روز کار کد
کد آستله حیرت غی این کد غی انک با د شاهی عورت اولو کد ایدی
سماسیه دو قلعه آشفه ایکه بر آفتاب با شنده اولو فرما عصاب

الحاج حضرت رشید رحیم انجمن کد انی ملک سا طرون کد
بنیاد انجمن و انجمن کد انی بنیاد ایدن طرون برجه عیددی
و انجمن طرون و انجمن کد کد کد کد کد کد کد کد کد
کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد
اکا اولستیدن کد حیض قانی قشقی اول شهره طرون موعود
جمع انجمن میوه صوفی حیطه ایدر کد آذر لری که اول بول
نور سوز کد چون کد شاور دالاک کد کد کد کد کد کد کد
اول وقت طیلر کد بر قشقی و ایدر حیض اولدی انی دخی کد کد
اول عورت کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد
طیلر کد قشقی بارور و سنته کد کد کد کد کد کد کد
شاور طوش اولدی اول ساعت اکا غاشق اولدی و ایدر شاور
ایچر یازدی کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد
بوز کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد
رفیق اولدینه بر سنین کد کد کد کد کد کد کد کد کد کد
قوش اول وقت فتح ایدر سنین شاور و اولدی اول کد کد کد

[illegible]

شهر و از دی کوردی بر شهر که آنک قویستند بر پهلوی و با آن
بر جبر یا غلبه و اول خبر که از زمین میباید که زمین را بوی
بنویسند بر آبی هر کس که از آن بنویسد یا بنویسد یا بنویسد
او را در هلاک آید که تا اوج کشته و کین و آینه او را در هلاک
آید که از صفت کین شهنشیر که از کور و کین و آینه او را در هلاک
سوزی و شهنشیر که از کور و کین و آینه او را در هلاک
بوشهر هر کس که از کور و کین و آینه او را در هلاک
حد و دین بر آید که از کور و کین و آینه او را در هلاک
چهره او را از کور و کین و آینه او را در هلاک
اول میباید که از جبر و اول خبر که از زمین میباید که زمین را بوی
بنویسند بر آبی هر کس که از آن بنویسد یا بنویسد یا بنویسد
او را در هلاک آید که تا اوج کشته و کین و آینه او را در هلاک
آید که از صفت کین شهنشیر که از کور و کین و آینه او را در هلاک
سوزی و شهنشیر که از کور و کین و آینه او را در هلاک
بوشهر هر کس که از کور و کین و آینه او را در هلاک
حد و دین بر آید که از کور و کین و آینه او را در هلاک
چهره او را از کور و کین و آینه او را در هلاک

اَنْدَر صَرْفِ كَم دِيوَر كَر صَف دَا
 اَوْ اَوْج پِل پِل اَوْلَا كِر مَجْع كِر
 اَوْر مَد - نَا بَر كُون هَد هَد بِيچَا
 كِر مَحْتَن اَوْر مَش رُور نَه صَد
 صَا صَحِيحَا لَكِش كَكَلَد
 اَكَا مَنَعَلِ اَوْلَا - اَوْل مَنَعَلِ مِي دِي
 بَعَثَا كِر اَوچِي كِنْد رَكِي اَوْلَا
 كِر بَن عَنَرَات اِيَن رَمَر كِر بَوْر مَانَا
 بَر عَصَب اِيَد بَوْر بَوْر لَرِيَن بَن طَر
 حَصْر سِيَا اَكَا دَسْتُوْر بَرِيَد
 بَلَقِي مِي مَحْت اِيَلَه كُوْرِي مَعْمُوْر
 لَاقِ لَوَا كِر كِر كِر اِيَد شَاهَدَن
 جِهَرَه دِيَر وَلَا بِنَه دِي حَيَدَل حَصْر
 دَكِيَن كِر اَصْلَاق شَا مَد رَكِيَسَه لَوَا كِر
 وَ اَو شَهَر رَوچِي بَر كِر عَصِيْبَن دَر وَ لَو

[illegible]

ابتدیی بجه که دورت نگاه نظر ابتدی کووندی نام طریقی اکتا غایت
متعلق اولد کند زک و ظلیه ابتدی اولی و ثانی و ثانی و ثانی
کلاجه اول صورت کووندی که از کلاجه از زمان نظر اندر کووندی
اول و ثانی که دیکه ملازمست ابتدی که اول و ثانی که دیکه
اولی اکتا کلاجه که دوشم اکتا صورتی که سیر اندر کو
بن جینکو یاد نشا چند قریب غیرت بیت عمر زمانه می
یاد نشا می بگویم اول دخی و دوشم کلاجه دایم کلاجه بر کو
اول عمر کو و ثانی سید بگویم فایده کلاجه دوشم غایت بوگا

عزت ابدی و فی دلد اول و حیدر حال و پیری و بوق دیدن سوز
 که اول فرجهائی که کور و یکر عمر اندر اندک و سنگین و سنگین
 چون که دو شرح عشق و یک جمع اولی سخن بگوید و لطیفند و صغیر
 حاکمه فایده در حال و غیر طوطی و سخن غز شانه اکابر حسن
 و غیر متشکر و انانیت و نه انانیت و بکنه روان و از کمال
 بقیاس و غیره بگویند و صکر بزرگ و انانیت و دو شرح ایدرین
 اول و متشکر و باور و دشواری و کور و نه انانیت و بکنه روان و از کمال

[illegible]

سوریه درین دوری آمدن درین دوری و درین دوری
اکا دوشخ بن الهدهد و بنو نذر غایبده صاحب جمال بزنگان
چشتی وصف انان اول سبیدن چنگلانی سوزن و آواز فانی
کلوزن دی صفت ایند که بر کون دوشخ بن هدهد هاد شریکه
نما صحنه چندی پیشه اگر کسی که کوردی تفریح ایند زاناکا
بر خراب سوزن و بنو نذر کوردی در حال به تفریح اولد بید
اول سوزن و بنو نذر کوردی در حال به تفریح اولد بید

2

986

10-11

55

383

و چون چنگ آید ای اختر شمشاد ز باغ وادای دودی بند که زده
و نیز با سخن خله و خلوی اولد و مرشول آید ز ایدرستان است که ز
زیرین و نیز مرز و اولد و شن اولغنی اولد و بوزرخ می وید
همین که آید و ظفر و تمشید و قلعه الانیض همانک شهر
بویستند بویر قلعه و اویج باد و همگانک و اویج باد و اینچنان
و ادد و اینیض قلعه سینی و ابا و و نیزین صورتی انه کوز
دخی کنند و عالی کردی است کنند که چنگ آید و اینچنان
ناله لاری و اینچنان که فاند و کدی جمیع عالم بنومند

اولد و نه لور تا که ایست کنند و بر او ایستند و بر او ایستند و بر او ایستند
فازند و بجای خود اوید و بگوید من ایستادم و ایستادم و ایستادم
چون که ایستادند و این بوی که در کوه و در کوه ایستادند و ایستادند
و ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند
تو که و بر تو ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند
چون که از او را ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند
تو که ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند
ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند و ایستادند

[illegible]

مَنْشَقَّ ابْنَهُ يَلِرُ وَالْجَنِّيَ تَمَامُ النَّوْءِ لَمْ يَسْتَدْرِ يَلِرُ وَابْنُكَ دُونَكَ ذِي دَنْتِ
لَا يَفْقِدُ ذِي أَنْكَ ذِي كَرْنِ يَلِكِي أَوْ ابْنُكَ ذِي رَنْدِي وَزِيْرًا وَبُحْرًا وَنَدِيْرًا
أَيْجَنَدَ وَأُولَ شَهْرٍ دَرِ مَسْجِدِ دَخَنِي دُرْدُورُ مَرْمَرْدَنِ وَدَخَنِي سَهْمَنِي دَرِ
لَا قَوْلُهُ دُرْدُورُ مَرْمَرْدَنِي مَرْمَرْدَنُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ وَبُحْرًا وَنَدِيْرًا
جَوَامِغُ كُورْدِ نَاكُ تَمَامُ اَوَّلُهُ دَخَنِي أُولُ كَشِي دَرِ خَالِ بُولِ كُورْدِ
كَشِي كَشِي الْأَحْبَاسُ زِيْرًا يَسْتَدْرِ وَنَدِيْرًا كُورْدِي وَنَدِيْرًا أُولُ خَبَرِ
عَظِيمُ نَجْمِيْ أَيْدِيْ جَنِيْ دُرْدُورُ كُورْدِ كَشِيْ أَيْدِيْرًا أُولُ شَهْنِ
وَأَزْمَعُهُ بُولُ بُولِ دُرْدُورُ كَشِيْ أَيْدِيْ كَشِيْ بُولِ دُرْدُورُ خَالِ كَشِيْ
دُرْدُورُ أُولُ كَشِيْ دَخَنِي مَعَا وَنَدِيْرًا دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ
أَيْدِيْ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ
أَنْ شَاءَ اللَّهُ تَسْتَاقِيْ بَلَقُ الْبَلَقُ دُرْدُورُ بُولِ دُرْدُورُ دُرْدُورُ
أُولُ كَشِيْ دَخَنِي كَشِيْ مَشْهُورُ دُرْدُورُ أُولُ قَلْعُهُ نَدِيْرًا كَشِيْ
شُمُولُ بَنِي حَادِيْ كَشِيْ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ
أَيْدِيْ دُرْدُورُ كَشِيْ كَشِيْ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ
دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ دُرْدُورُ

کَلَوْرُ بَجِيْلِهِمْ مَعْرُورٌ اَوْ لَوْزَلْتَنِي كُنْتُ اَلْاَبْرُوْن

سَوْنِيكَلْمُو دَخِي بَلَق صَا نَوْنِك اَوَا اَوَا دَا كَلْمُو دَوَا

وَأَمَّا الْفُلُ فَأَنزَلْنَاهُ ذِي الْحِجَّةِ إِذْ أَنَا مِنَ الْمُنْزِلِينَ

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

اولی نازیم یلیر علی شندز لوله بولدی یلیر قرقار مش مقدارک اول

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

[illegible]

هنگامی که تو رفتی و اول و ده خدمت ابدی را بدو در منزلت

فلن ~~بجهد~~ كنفسه انما فارس حلو ذوقه را و در مشكوت و

وَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ صَوْلَةٌ عَلَيْهِمْ إِذْ جَاءُوكُم بِالسَّيْفِ

وَقَدْ أَتَى زَيْدٌ مَعِي أَرْثُوكَ يَا زَيْدُ الْوَلَدُ الْبَكْرُ

بسم الله الرحمن الرحيم
وفاؤهم وكرامته اول بار

بِذَوَاتِهِمْ وَفِي أَعْيُنِنَا قَدْ كُنَّا فَاكِهًا

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَشْكُرَهُ لَوْلَا رَحْمَتُ اللَّهِ عَلَيْنَا لَكُنَّا مِنَ الْخَاسِرِينَ

تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّكَ فِي اللَّهِ عَاصِدٌ لِّمَا تَصِفُ

مَرْيَمُ ابْنِي هَلَالٍ وَتَسْلِيهِ اَوْلَادِ ابْنِي حُجْرٍ اَيُّهَا رَسُولُ اللهِ

واند نیز صورتی با زمستان در دخی بملقو مشا در

بِأَمْرِ اللَّهِ وَهُدًى وَفُورًا كَالنَّوْمِ الَّذِي تَنَامُونَ

کینه من
زکینه منا و ارد مرص
دانشه دن ووم

زینون حاصیل اولورکی اول بار قوش سبکدن قیاسه کل

اَوَاذٌ وَبِرَّ اَوَاذِيْنَ اَبْسَدْنَ قَتْلُكُمْ رِيْثُوْنَ كَلِمَاتُكُمْ اَلْقَدْ

اول کتبہ اور زینہ کی نوٹس (۱۰) پیشکش میلہ انسداد کی

المستقلة والدرزيون

وَأَمَّا الْفُلُ فَأَنزَلْنَاهُ ذِكْرًا
لِّعِبَادِنَا إِبْرَاهِيمَ وَنُوحًا
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَاكُوبَ
وَأَيُّهَا الْفَرِيقَانِ

۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱
 ۴۷۲
 ۴۷۳
 ۴۷۴
 ۴۷۵
 ۴۷۶
 ۴۷۷
 ۴۷۸
 ۴۷۹
 ۴۸۰
 ۴۸۱
 ۴۸۲
 ۴۸۳
 ۴۸۴
 ۴۸۵
 ۴۸۶
 ۴۸۷
 ۴۸۸
 ۴۸۹
 ۴۹۰
 ۴۹۱
 ۴۹۲
 ۴۹۳
 ۴۹۴
 ۴۹۵
 ۴۹۶
 ۴۹۷
 ۴۹۸
 ۴۹۹
 ۵۰۰
 ۵۰۱
 ۵۰۲
 ۵۰۳
 ۵۰۴
 ۵۰۵
 ۵۰۶
 ۵۰۷
 ۵۰۸
 ۵۰۹
 ۵۱۰
 ۵۱۱
 ۵۱۲
 ۵۱۳
 ۵۱۴
 ۵۱۵
 ۵۱۶
 ۵۱۷
 ۵۱۸
 ۵۱۹
 ۵۲۰
 ۵۲۱
 ۵۲۲
 ۵۲۳
 ۵۲۴
 ۵۲۵
 ۵۲۶
 ۵۲۷
 ۵۲۸
 ۵۲۹
 ۵۳۰
 ۵۳۱
 ۵۳۲
 ۵۳۳
 ۵۳۴
 ۵۳۵
 ۵۳۶
 ۵۳۷
 ۵۳۸
 ۵۳۹
 ۵۴۰
 ۵۴۱
 ۵۴۲
 ۵۴۳
 ۵۴۴
 ۵۴۵
 ۵۴۶
 ۵۴۷
 ۵۴۸
 ۵۴۹
 ۵۵۰
 ۵۵۱
 ۵۵۲
 ۵۵۳
 ۵۵۴
 ۵۵۵
 ۵۵۶
 ۵۵۷
 ۵۵۸
 ۵۵۹

[illegible]

دعوى ايدركردى بزميله كذا **ايشو كيشه پيشت سبت** زان دت
بانشكرد و دتو دخا اول كيشه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
شومله اول كيشينك الى ماش اولوز سبه پيشت سبت زان دت
اولوز سبه و كى و دتو نك ماش اولوز سبه پيشت سبت زان دت
كيشه كى و دتو بزميله نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
دعوى باطل ايشه الى كوشيدى و هر كى كى حقي ايشه كوشيدى
و دتو اول كيشه نك پيشت سبت زان دت اولوز سبه كى و دتو
زانيش بزميله نك اولوز سبه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
اول كيشه و هر كى كى اول ايشه و دتو بزميله كيشه
كوشيدى و دتو بزميله كيشه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
كيشه دتو بزميله اولوز سبه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
اولوز سبه كى و دتو بزميله كيشه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
اولوز سبه كى و دتو بزميله كيشه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
اولوز سبه كى و دتو بزميله كيشه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه

دعوى ايدركردى بزميله كذا **ايشو كيشه پيشت سبت** زان دت
بانشكرد و دتو دخا اول كيشه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
شومله اول كيشينك الى ماش اولوز سبه پيشت سبت زان دت
اولوز سبه و كى و دتو نك ماش اولوز سبه پيشت سبت زان دت
كيشه كى و دتو بزميله نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
دعوى باطل ايشه الى كوشيدى و هر كى كى حقي ايشه كوشيدى
و دتو اول كيشه نك پيشت سبت زان دت اولوز سبه كى و دتو
زانيش بزميله نك اولوز سبه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
اول كيشه و هر كى كى اول ايشه و دتو بزميله كيشه
كوشيدى و دتو بزميله كيشه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
كيشه دتو بزميله اولوز سبه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
اولوز سبه كى و دتو بزميله كيشه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
اولوز سبه كى و دتو بزميله كيشه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه
اولوز سبه كى و دتو بزميله كيشه نك ايشه كى و دتو بزميله كيشه

ولمّا كان يوم الاثنين وادركه آلام بيت النور فمرد بهر چون
مرد و بفرموده اهل بیت او بگویند اول مرتبه که ایدین اولوز کو نند و
بویستیم که کنت و دویست و شصت و نه در مسجد جرجیس علیه السلام
در مسجد نمازگاه در برده می کشیدند و برده بوس علیّه السلام
در دهی فلان مسجد انداز و فرایند و در و لوصفاً نکر و نصر آید
حالتن کلوز دانت ایدر که مسجد افریقه بر اولو مسجد و کران
بچین کی اولی ایکی دریک در جواهره ن ملک روز کینی و برید
ملک افریقه که اول و در کلوز بر شصتی صان اوله چوقه مال
ملک افریقه نامه از آنکه در مسجد و بر او و در و سنان
شطان ایدر بود و در یکجا لایق در دوی و برید اول
دانه اولو طوطا کر جمعه کونی اولیخ اولوز کو کرین کید و در
ناکه خلافت نظر این که مکن که یک یلان صوفیه بجا و
ایله بود و کلوزن و فرزند خدیجه دینه اولوز دهمین که یک
اول و سنان اچین بر افاج و از دکر یاز کو نلوزی و لیخ اول
افاجان بر افاندن نال طوطا شوقند که جمیع شوق بر جواب

三

[illegible]

جہود لر جمع اولوب کمالدن ایچری برکشی ویریلدیکی
 عیسی علیه السلام طهره چقار اولدور کمال کیشی کریدی
 عیسی علیه السلام بولمک الله نعلالی اول کیشی عیسی صورتی
 نودی چی طهره کلدی ایدر که عیسی ایچری و یوقدر بولن ایدر
 عیسی خدی بود کورنه سولر مغلطیه ویرمک استر بولمک دیون
 اول کیشی دیه کدیلر اندنصک اول کیشی ایچری کرب بولمک
 دخی اندن آره دیکر حال ایچ اولدوغین قلمدن اول ضلالت
 ورنه فاندلر که عیسی ایچ اولدور دلدی بولطول اول مسجل ایچری
 اولشدرد و کلری باوردن دورد کورلری بریچدن دزمشلا انک
 ایچن اولقد مال واردر که مقداچی الله تعالی بولور
 و یچه دد لوجا هر چی واردر مسجل اوکندن بزا ودر
 زمره دن اول و مضع الحرمین دیرک و انک ایچن اول ک
 دست نوزمشلا و انک ایچری مسجل اللوندن بوسی
 واردر و اول اول طهره سته بیزه چاکلرد ودر
 بیک ایچری ارشدن اول دیوارک اول کیشی بوسی واردر

ایندی مسجدی نوح بود در بدی طوفان و بران ایستدی بر کن
ایکنی کنش گری او جی کنش نمان دوری بجی کنش
زیا زدن صکن آبادان آید کن معطر مسجد در مسجد جی
علیات ارم جی بیغ مبد مسجد مشفق دور که اکس جی
دیر کنز او مسجد در بر او و حرات و از دوری وجه قبه
و از دوری ملک زمان اوله اول مسجد عبارت آید غایت
مبالت مالخرج آید ست ملک پیل خراجی اکخرج آید
مسجد سلیمان علیان اضطر سقینه بر منک بر دوری
مسجد دور که بانه حقیقاً که بر منک بر طاش و منشد
دخا اول مسجد ایچنه سلیمان بیغ بر صوبی در منکر اوله
اوسکنه صف طوب در مسجد و دخا و ن دیو صورت
دند منکر و زاری ام صورت و قنقلر فلک لاغی کنی و
قور قوری ان قور و بی که مسجد داد و عکده السلام بیب الدن
در که ان ایچنه بر کو و از دوری التون منظر ایله منظر دور که اک
کنش القیامت دیر کن داد و بیغ عکده السلام انه نماز قور و جی

[illegible]

دورت یا سندان می بردند که اولی که دیواری بود عید می میر المومنین
 عمر بن الخطاب سر لیکر صائون الله بکرمی مسجد فاندی دخی اول
 عری با رویه الله اندنضکن عثمان بن عفان دخی نیاده اندی
 نویسنده د صکنه عبنا الله بن دیر فقیه بر اولو سرتی راز د
 اکا دا اولار مودیر کردی انک یا ریشنی صائون الدی
 مسجد وقف اول با روی بوسید دخی انک ایچ بورنه خج
 فیه یابد دخی انک کفر لکی بینا لیه نقیله اندی لکه صکنه
 حضرت النصور دخی زیاده عار تکراندی شام طرفند زک
 بودند او کین عبد الملك بن مروان معینک او سبخی او غشی
 ساج آغا جیده اول و زوخراب اوله اندنضکن بودودنه
 ولدیک بیلک ایندک که کارویله کعبه ملک ایچ جیج کراخ بود
 بارونک فیه کولک نایک مرمر و کلا و سینه که اول فیه لک ایچ
 و جیور دود آرشد و لجنیری بودیر کیمی بیک ارشد
 شرف مکر فید بوزد بر کنک کورک اولاد و مغرب طرفین بود
 و شام طرفند بوزد کیمیش درک اولاد و اول بر یا سندان

الجنی ایچ یا لعی نری اول طاشک طاهره راکتا کورینوری
 بر مرق دره آقدن اوج بر مرق کورینور و اوزیری دخی
 بر مرق دره آقدن ریارت تمکدن فل ریشد ربو طاشک شریع
 خوض ایچنه و مشکر دره تا محفوظ اولاندن امیر المومنین محمد
 المهدي بیک دینار و بریدک تاکه مقام التوکه قلا کوزیرک
 و شوق طاشک اولاناسون دیو قلا تیر مسجد الحرام کعبه لک

ایدرت اولد ایدرت چه صورخل که اولد اینی نوشلور و غیره
 کلون طاش یاغدر در لجمع لشکر هلاک آید لکه بیک
 کشتی قور تالیه و جمعیست که کسک و قاز غالی بیک ملک حبسته
 بوشسته صور دور کن که طاش به باغدر لور قوش کلد و نیک
 باشنه بر طاش بر قید که اکی کوزی جقوت و شند اولد اول
 زماندن بر و کعبه ملک عظمتی جمیع عالمات آید لکه هر قوت
 کعبه اوزینه چخه از اولور و آن قورت بیک دوزن و هر
 کز قوش کعبه ملک دامی اوزینه قوش کعبه که صبر و اوله و با
 زخم از اوله اول وقت تر صحنه حجر الاسود فی التبت صلی الله
 علیه و سلم حجر الاسود بین الله تعالی فی الارض یعنی حجر
 الاسود الله تعالی ملک اندی و عهده فی هر کعبه که اقال
 اوزنه اول باد شاکه عهد ایدرت اندا جمل اولور که اولد
 ایزندن چفته که اول باد شاه دخی بیک قولغه قول آید لکه
 حجر الاسود بر طاش اند کعبه قوش ملک یا نین جمیع عالمات
 این یارت ایدرت الله اوزنا وانت خیر المیزین الله تعالی

376

340

345

348

353

اینی و از د حفظ ایدرت سن بکسک دوه لور و هر کل که کید
 اوفی سن بلور سن دیک دوه لورین دوتل کلد و کعبه ملک
 کلیدین طاش اوزینه اندی کوزی اوست کوزی و کسک
 صا کدم ابره ملک شتر دن ابره ملک بر هبتل و فی و ایدرت
 ادی ملک محمود ایدرت اولد لکه کعبه قوش کعبه ملک سور
 ناکس کعبه بیه همان که کعبه ی کوزی بیل بیل انله پیچه که کلد
 بر ندرن طور مدید مجد مشغول و لیق کید و دوش قوش
 الله تعالی بکسک عظمت حفته کیزندن بیک اندی قوشلور و بر
 قراقرز هر بر نیشله اوچر طاش مر جمل کبی هر کسک ملک اخی
 ادی اول طاش اوزینه لایز لکه کسک طوق و ستر و اول
 طاشلاری دو کلد اول قوشلور اوزینه قوشلور هلاک آید لکه
 اول قوشلور کسک ناکس ملک حفته قوش کلد و ملک حفته

345

اول کشتی اول جانور لری طو ناردی بو خد بوسف بر خجانه
 ایرتیدی اول کشتنک این کشتی دخی اینک بونک کشتی
 و خجانه اتیک جهود لرا شند و شومله که خجانه علی بونل بیورد
 که آذینه ایرتیدی بالی و لکن دیر که دخی نزل دل الفلاری اول
 بی ایرتیدل و شند عی کجود دیر لرد که کوش پیغمبری بودن بالی
 دیر دخی هم آذینه ایرتیدی اول بالی زیارت انک کلور لرد
 خجانه کد و بیطیع اولان قولاد فی اینجه بکچون بولاد و ایر
 ایله که آذینه ایرتیدی لایطی اولکن کجی اول بالی بنور منیر بکچون
 و کجی اولان بکچون انک زیارتیه کلور لرا و از دیر بخی ایرتیدل
 خجانه ایرتیدل آذینه کونی دوزخ و زلزله دخی آذینه ایرتیدی بالی
 بکچون دوزقلین اینجه دوشردی کجسته کون و ارون و زلزله
 دوشردی بالی طو ناردی بوسف دوزخ و زلزله و
 بیون ایله که کعبه لک شرف آکا عزت و حرمت اینجه
 نسا لی حور و حقیق لک میش و هلاک فلور میش شومله که ابرهه که
 با و ستا حقه بد و ضد ایله که کعبه خزان ایله لشکرین

طو ناردی کعبه شمس و ایکی التون قد دخی صنع ویرید
 که انک دخی انده اصد فویدلر و ابوالقیاس شفاخ بریش
 مایونیدن جام ویرید که انده اصدیلر و ابوالجهم المصنوع و قار
 فرغونیه ویرید که دخی کعبه اینجه اصدیلر و دخی برالتون
 بت ویرید که مایون خلیفه مایونیدن کعبه لک اولدم شمس
 دیکه دوزدم اول طایبع بن سحکا ویرید که مایون
 دخی اول بت کعبه ویریدی تاکه عارینه صرف این لرحله
 شمس کعبه لک اولدو که هر کعبه که اول اوی کورست
 نواز و انک اوردن کوش کجمن کلن و شند دخی جودیت
 فی طواف ایدر و دخی هر جا نور که کعبه لک حرمتیه کلن
 اینا اولور که جمیع دوشمنلندن هیچ بری بریسته مضرت
 نمزد و دخی حرمت طو ناردی هر کعبه که اوست کجمن و معززد
 کجی نور لری طواف ایدر که یوسف ابن حجاج زمانه بر
 حرمت طو ناردی جمیع ایدر و هر مند طو ناردی دخی
 جانور لرا و لک طو ناردی چون سندن دوشمنلر که دخی اول کشتی

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

ایدی و اندر کرد موسی علیه السلام اگر او بتغذی تا حدی که
آنک اندامی گشته که در میش و گله بوی بسته نماند و اگر
موسی نیک کرد به بند غیب و از دور کردن موسی پیوسته اندام
غسل اندر طوبی چیتا رو ب او ظاهر او شده و موسی اول
ظاهر الله تعالی از به طوبی که فاطمه موسی بالحق اول ظاهر
از به نه و شدی الذی موسی طوبی و فیک از آینه که در درج
تا که موسی به این طوبی که در به طوبی عیب و عیش و
موسی علیه السلام قوما آینه اول ظاهر آینه فاطمه
ظاهر عصا به آورد هر چند عصا نیک بر چشمه روان اول
صفت است که در به طوبی که در به طوبی که در
روجه از مشا که از غیر و فاطمه و او اعلی الله فلا فاطمه
و موسی که در به طوبی که در به طوبی که در
شیرینی اشکیه سن او منتقل حکایت از اعی دیگر و اول و در به
در اول اندر آینه که در به طوبی که در به طوبی که در
بزرگش از آدمی که در آینه که در به طوبی که در به طوبی که در

واول صفه يعني اول طاش بيت المقدس تحية لك اور تا مياشك وحقايق
 پيغمبر عليه السلام بر شكو بايد كي اوج بوذارش اور ويزدور ووز
 الهي ارش ايند وراثت ارش بوجه الكيد اور اخلاقي اول شكو لك
 وسته قودي حبره كل شكو ك قيات كوني اوليخ امتنا وصدقا
 اسرايلا اول صفه لك اور شسته دريستر دجي اول ضرور جاليدور
 اول صور بر يوزد دركي اكي شاليد بر شاليد اشغه در ويزد شايخ
 قوفا در دجمع اذما وطلنا نيك جاني اول صور لا ايخن در وقي
 اول صور ورون طاش نيك قوفا ليك واذرك يعني بد نولد نينه
 وهو خشر كا بيت المقدس اوليستر صفه اول طاشك در كود
 القرين قوفا ليك كيري بر شسته كوردي كم اول قوفا ليك وسته
 ك اور وطر ميس كوربي كور كيش صور ايخن ادر ك اخلاقي شكا
 عتمت ايدن لك بو ظلمت دجي قعد ايند بوسوزي پدي خي شكا
 بر طاش ويزد ايند كور طاشك سكا فائز واذر ايسر كند
 لك دي اول طاشي سوز ويكه طاشدي اول طاش مغار تر اذرك
 بر كفتنه قودي كير ايز اول طاش مقدس دجي قوفا ليك اول طاش

3200

3200

والم

واول صفه يعني اول طاش بيت المقدس تحية لك اور تا مياشك وحقايق
 پيغمبر عليه السلام بر شكو بايد كي اوج بوذارش اور ويزدور ووز
 الهي ارش ايند وراثت ارش بوجه الكيد اور اخلاقي اول شكو لك
 وسته قودي حبره كل شكو ك قيات كوني اوليخ امتنا وصدقا
 اسرايلا اول صفه لك اور شسته دريستر دجي اول ضرور جاليدور
 اول صور بر يوزد دركي اكي شاليد بر شاليد اشغه در ويزد شايخ
 قوفا در دجمع اذما وطلنا نيك جاني اول صور لا ايخن در وقي
 اول صور ورون طاش نيك قوفا ليك واذرك يعني بد نولد نينه
 وهو خشر كا بيت المقدس اوليستر صفه اول طاشك در كود
 القرين قوفا ليك كيري بر شسته كوردي كم اول قوفا ليك وسته
 ك اور وطر ميس كوربي كور كيش صور ايخن ادر ك اخلاقي شكا
 عتمت ايدن لك بو ظلمت دجي قعد ايند بوسوزي پدي خي شكا
 بر طاش ويزد ايند كور طاشك سكا فائز واذر ايسر كند
 لك دي اول طاشي سوز ويكه طاشدي اول طاش مغار تر اذرك
 بر كفتنه قودي كير ايز اول طاش مقدس دجي قوفا ليك اول طاش

جذب آمینا بدرد حکایت آید که در سلطان سخن می شنید
سلطان محمود را شکوهی صیدی عزیزی غارت آید سلطان محمود
خرید نه شده اوج صندوق بولد کوانک اوزیه التون کلید کر
پوشش اوس سلطان سخن فایده کور کوانک اوزیه التون کلید کر
لایه بود که در بر پشته کوانک اوزیه بود که در بر پشته طبل بود که
سخن بود که کور بیک کلدی و آید که محمود کی خوش کلمش بود که
اول ای بادی صید کرد و اول طبل گوردید که هر کشتی کی
ای فایده اول کشتی در پیل پیل اول و دردی بر مدت ای و
ای دیوب کلمش زنده اند نضکی ای دخی سوزید از سلطان
محمود که بر خاص کشتی و آید یک عاقل و صاحب را از سلطان
سخن کردی که ای کنند و فایده کور مصاحب فایده کیم
اودی کلدی ناکا بود که کورید که کلدی سلطان سخن
آید محمود و خدمت آید که بکا بخون کلمشین آید که بکا
بچه خدمت آید که اوج طبلت بود که خراب آید که کیم
جمع فایده آنک مین بود و نقد که اول بادی که آید که بکا

جذب سلطان و در پشته کوانک اوزیه بود که در بر پشته طبل بود که
سلطان محمود را شکوهی صیدی عزیزی غارت آید سلطان محمود
خرید نه شده اوج صندوق بولد کوانک اوزیه التون کلید کر
پوشش اوس سلطان سخن فایده کور کوانک اوزیه التون کلید کر
لایه بود که در بر پشته کوانک اوزیه بود که در بر پشته طبل بود که
سخن بود که کور بیک کلدی و آید که محمود کی خوش کلمش بود که
اول ای بادی صید کرد و اول طبل گوردید که هر کشتی کی
ای فایده اول کشتی در پیل پیل اول و دردی بر مدت ای و
ای دیوب کلمش زنده اند نضکی ای دخی سوزید از سلطان
محمود که بر خاص کشتی و آید یک عاقل و صاحب را از سلطان
سخن کردی که ای کنند و فایده کور مصاحب فایده کیم
اودی کلدی ناکا بود که کورید که کلدی سلطان سخن
آید محمود و خدمت آید که بکا بخون کلمشین آید که بکا
بچه خدمت آید که اوج طبلت بود که خراب آید که کیم
جمع فایده آنک مین بود و نقد که اول بادی که آید که بکا

بر چهره او را بی طور هر بار اولوز غایتن خوب کرب
 یعنی کربیت کو کزیده ابوالاحسان دیر کز و زیقه ابوالاحسان
 دیر کز التون بوا کست نند اولوز و کستر و کاست و دیر و
 کست علیله بوا کست سیستمال ایدر کز و اما سندن کرب
 غاند چوقد لیت کسن زامیر و حلال و چینه و اورد کز و
 کربیت آتو کی هر کجه لیدر شغله لئو کربیت اذن کور کز
 آتو اول کربیت بر غیری پیر الت کز شغله لئو اصل بو
 کربیت کز خار د خاند کز کز کز اینچین چقی بیر یول کز هوا
 متصل و لا چوق مدت پیر کز اینده فالوز اذن چوق و
 سعیدا اولوز طور دخی کربیت اولوز چوق کز کربیت
 بخاری یعنی شوقی زیستنه ایز شسته اذن و طوبیت اولسته
 اول و طوبیتی کز نور هوا ایلک اول تا شسته اذن
 زنگار اولسته و نیک دخی کز اذن ایلک اولوز سبب زدن
 هر نسته کز کربیت کز دوفی ایز نیکه و نیکه کز کز راق
 ایلک کز کز چسته کز دما و نذ غل غل چوق اولوز اولوز

بر چهره او را بی طور هر بار اولوز غایتن خوب کرب
 یعنی کربیت کو کزیده ابوالاحسان دیر کز و زیقه ابوالاحسان
 دیر کز التون بوا کست نند اولوز و کستر و کاست و دیر و
 کست علیله بوا کست سیستمال ایدر کز و اما سندن کرب
 غاند چوقد لیت کسن زامیر و حلال و چینه و اورد کز و
 کربیت آتو کی هر کجه لیدر شغله لئو کربیت اذن کور کز
 آتو اول کربیت بر غیری پیر الت کز شغله لئو اصل بو
 کربیت کز خار د خاند کز کز کز اینچین چقی بیر یول کز هوا
 متصل و لا چوق مدت پیر کز اینده فالوز اذن چوق و
 سعیدا اولوز طور دخی کربیت اولوز چوق کز کربیت
 بخاری یعنی شوقی زیستنه ایز شسته اذن و طوبیت اولسته
 اول و طوبیتی کز نور هوا ایلک اول تا شسته اذن
 زنگار اولسته و نیک دخی کز اذن ایلک اولوز سبب زدن
 هر نسته کز کربیت کز دوفی ایز نیکه و نیکه کز کز راق
 ایلک کز کز چسته کز دما و نذ غل غل چوق اولوز اولوز

یعنی اینجی رافع نسته دوز و کور خوب چهره زین و کز و کز
 کزین فوزین از کور اگر کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 و کز اینجی کز بعضی مسار و دوز اینجی دخی کز کز کز کز
 ختاب اولوز اگر صد فی اذن الیوب اولینک اوز کز کز
 اولوز چوقه قور کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 اولوز کز اینجی کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 اول صد کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز

هنگامی که چو قدر چو قدر کز کز کز کز کز کز کز کز
 غایه کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 ایز نسته کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 دخی و کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 چو کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 ایلک اولوز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز

دودنی هندی بر باد شاه و آرد آنک و لا ینیه قصه آید اول
 باد شاهان ایدی کیدیدی است کند و بالینیه و برینیکه سون و قلک
 قصه آید که برین قاریت عظیم سننه و برین سینه کند و آنک
 سون قبول الله اوله چی و آرد ایسه کند و برین قاریت
 کی اندن نقد و صور ایچسه کرانگ و گن و آرد که ایچینه کو
 دو گننه فی الحال ینیه طو زود است کند و نون سبب برین صو
 ایسه کند و آید الله نهدک که آن اول حکم آید و قودح

کد و برین شویله که میقل طیس دهری کند و برین چکر و گاه ریا
 یکی که صا حینی کند و برین چکر اید و برین قودح دخی هو آنک
 طاز لری کد و برین چکر دخی آنک ایچینه جمع اول و است کند
 و برین قودح که برین بلکه که هر بار گن و ملن قاریت نهد
 آید و قودح ای او غلامی صفلا و دخی چوقه نفعی و آرد
 و دخی برین دلو که هزار دخی و آرد آنک استند و برین
 آنک معانی و آرد و برین و روس و آید و آید و برین

صا حینی و برین قاریت و آرد آنک و آید آنک و برین
 ایچینه بلینیه آید و آنک برین قاریت و آرد آنک و برین
 برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 آنک و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 باچی و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 کد و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 غلط و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 دود و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت

و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت
 و برین قاریت و برین قاریت و آرد آنک و برین قاریت

کیش بخزند و عائد اولوزهارا و لجن صور بوزینه چیترا خیرین
اجریز بجه قطره ناغور و وسق دخی بیه دکتور بوزینه کون
دکیر دیند دور دیدی کوندن صکن گکش طوغدین اول دیکر بوز
کلور دخی صبا بلخی کاشا قشقه دیر کزانی کد ویه حکر ناگور
ایتی اولخه کون ایتی اولخچ کبر و دیکر دخیه اینر ناگور
رفته دکن کند و قوغ اولخچ کبر و دیکر بوزینه چیترا خیرین
باجتی بیه دیکر دینه اینر ناغور کون دکن بونله ایدر کوب
اول قطره کرب الیله بروردی اولافوق کون نماز ایچی اول
قطر کرب صد فلک فور صاعنه طوغد کز ایچ اولور دخی نذر
ایرق دکن بوزینه ککملر اول نور صغیر ن عینه فایع اولور
و صد فلک زکی دخی ایچ زکی کچی ز غوا صکر صدق و فرج
ضایده رحمت جکر چیترا حسنه بیرا کز ایچ بوزینه محض
باغلیش دخی کز غوا صمودن طلش چیترا بوس اولور
اطال صدق بریان الیله دخی ککملر دکن نایم عقی کند
کلور خوش اولور اطلو براق طاشد زاری کیش بکر ایچ

اولیچ طاشد بوس ککملر ایچ ایچ بیلین شایر دمر کیش دکتور
کون ایچ اسد بر جید ککملر ایچ بوطا شدن بر بوز کز فادیه
ککملر بزار ککشی صور بین این کز کز اولور طوش اولور
ایچی بختش اوله واز قانی ایچ اوله شول سلام و بر کیش
و دخی بر ایچ چو کیش اوله ویر اندن قلغان اوله وایچی لیدن
اورد ها اوله و دخی بوی صغیر فایح النون بوز کز ککملر
دخی اول بوز دخی ککملر کز کلور و محب اوله سنای
طبعیت سر خشک دزد دخی و زجه کز زهر فایلد و دخی فایلد
بیرا ککملر دزد بوس سنای صغیر و دخی سنای صغیر
و دخی سنای اولور دکر و صغیر جرب یاچی لیه اورد کز دخی
سنای ایه بوز کز ایچ جرح دور کز و ککملر سنای لیه
سوی یعنی بوز کز دخی بر جهر دزد ککملر الیله
بوز کز عینه سنای ککملر بوز کز فایلد کز ککملر
ایچ ککملر اولور ککملر ککملر ککملر ککملر
بوز ککملر بوز ککملر بوز ککملر اولور ککملر

از آن زهر چو آب و بر آن اول زهر شد چو آب چو آب و بر آن
 بعضی از آن که آفتی بکشد کوزی زمره و دوش او شده کوز او
 حکایت زیاده شده اند اندک اندک و سوز بکشد و زهر
 بن بود و بوزن آن فاشی بر بکشد کوزی زمره و دوش او شده کوز او
 بن اول نادر شاه آیدم کیم مکمل اول بکشد آفتی بکشد و زهر
 آفتی بکشد چو اول و آیدم کیم آنک کوزی کوزی او زهر او زهر
 معز و بکشد ناکه بر آفتی کیم و از بکشد الله آیدم ناکه اول
 آفتی بکشد کوزی زمره و دوش او شده کوز او شده کوز او
 طاعتی زمره و دوش او شده کوز او شده کوز او شده کوز او
 سیدی بوزن آن آفتی بکشد سیدی بکشد و زمره و دوش او شده کوز او
 بر سیدی اول و دوش او شده کوز او شده کوز او شده کوز او
 شول جواهر آیدم کیم بر سیدی نادر شاه اول جواهر زجاج یعنی زجاج
 بر جواهر و لطیف کیم چو طاعتی بکشد و دوش او شده کوز او شده کوز او
 زجاج و سیدی کیم بکشد کوز او شده کوز او شده کوز او شده کوز او
 جواهر و دوش او شده کوز او شده کوز او شده کوز او شده کوز او

از آن زهر چو آب و بر آن اول زهر شد چو آب چو آب و بر آن
 بعضی از آن که آفتی بکشد کوزی زمره و دوش او شده کوز او
 حکایت زیاده شده اند اندک اندک و سوز بکشد و زهر
 بن بود و بوزن آن فاشی بر بکشد کوزی زمره و دوش او شده کوز او
 بن اول نادر شاه آیدم کیم مکمل اول بکشد آفتی بکشد و زهر
 آفتی بکشد چو اول و آیدم کیم آنک کوزی کوزی او زهر او زهر
 معز و بکشد ناکه بر آفتی کیم و از بکشد الله آیدم ناکه اول
 آفتی بکشد کوزی زمره و دوش او شده کوز او شده کوز او
 طاعتی زمره و دوش او شده کوز او شده کوز او شده کوز او
 سیدی بوزن آن آفتی بکشد سیدی بکشد و زمره و دوش او شده کوز او
 بر سیدی اول و دوش او شده کوز او شده کوز او شده کوز او
 شول جواهر آیدم کیم بر سیدی نادر شاه اول جواهر زجاج یعنی زجاج
 بر جواهر و لطیف کیم چو طاعتی بکشد و دوش او شده کوز او شده کوز او
 زجاج و سیدی کیم بکشد کوز او شده کوز او شده کوز او شده کوز او
 جواهر و دوش او شده کوز او شده کوز او شده کوز او شده کوز او

لیکن حجر بود بر طاشند کهیم چه فندوق دکلویمی مختلط
 اوزون اوزون یاز لوری واز طاشخان پیر رتیون کی ویدی جهور
 چغنی که آلتیه (سکان) اول طاش کی پیر قوتار ویدی این در سوز
 وهر ایچرا آنک شغیر زانکرا دهمی ناک ووغندن طاشی کیدر
 ای آلتو آنک معدنی طبلوس طاش غلزنه اولور حجر بر قات
 بر طاشد رکیه قولاغی وایستند اولور هر نیت کیم بر قات
 اولتیه اول طاش گند ویر تغلبه قاتی کیده اوز کی
 دلکه که اولتیه قات طاشی که کوز قلعوجک یا ووشی غلزنه
 توپیه قلعوج وایستند این کور قات اولک صا نور یا ووشیه
 واوریر قات طاشین کوز وایورسینک آلتیه بر اغوراسکند
 ایدر قلعوجک ورتینن ایکی طاش اولور کتر پیری قزل ویرنج
 قایچی صرع خسته لکه فایده آید ویدی کور کور یایستند
 طاش اولور بر پیچه کوز دکلو قتی بوکلو عوریه که باغلیک یونکی
 دین طاش اولور (طاش) که طاشند که عزیزد یونین آلا باد شاکل یونین
 ویدی ایدر کوز طاشاخیل بر طله سبکی بونک اولور یومره لاد

بان کینچی ویدی کوز قلعوجک قاتر ایچر کیه هر کینست
 اوزیه واکر کینست بونک قور کیت خورش ووشلور کور کور
 کینست که جیستند یوز ک فاشی ویدی این بر آرمور بین قفس
 ایدر کین آلتیه سکور بر آلتیه قلعسان ووقش اولو ایشند کلا
 ویدی اولور ک فاشی بر آلتیه خلعیه بر کین وبونضکرم
 کینک واورسه ظفر بوله منظر اوله بویونکی سه سبه کین
 اوز کین اول کور کین بر کین ناظر اولو ووشیه کور کور
 هر کینست بویوز ک آلتیه کینست ودر آلتیه اولشین دن
 اوز بریشینک ویدی بایسته کلقیه جمع بر جهور در آلتیه
 مختلف ورتینن اق وعود مختلط اولور منفس ومنتوط اولور
 وحبشی ونازینی وعود آن وعود وکافی وکافی اولور قوسید
 اویوسی یا قور کور کوز ک اولور ویدر کوز کوز وعود وکافی
 شول مقنار اولور کین ایدر کینست کور کور کور کور
 خا نون کینست بولوب کور کور فایط طوغر جرحک ویدی
 وهر کینست اولور کور کور کور کور کور کور کور کور کور

[illegible]

ویرستی بخا اولدو که یلدرک اگستنه بولور که اکر ایلان یان
ایلسکرا اولر نال اول طاش ائک اگستنه سندن یا اول چچیر
اول طاش غایت قیئت اول طاشک شریط طرک دن زهری
حک چچیر ایلان شاک ایلان طمانیک اویستنه فوز لار
اگر اول طمانیک زهر اولسه اول طاش در لر خوشد و بیز لر
بعضی کرا اول ادها بویور لدر اکر کیمو ائدن دوستلار یان
دور لر بوسور درست دور کیمو حسن بودخی بر نفیس جوهر
معدن ائک مشرق طافله نه اول اول طافله نام اولدو که
قازو ایلستر بونل یان و کیمو یان بولور لر اول طافله
اولدو لاینک ایلان کیمو کیمو کیمو ایلان یان
ییلاد بودخی بولور طاشد رجوهر دن دینل و نل و دینل
بدرخش قیئت اکر کیمو کیمو کیمو کیمو کیمو کیمو
طافله نه دور کیمو کیمو کیمو کیمو کیمو کیمو
اگر ایلندر دور ائک خا صیتی اولدو کیمو کیمو کیمو کیمو
اول قد حد نل ایلان ایلان کیمو کیمو کیمو کیمو کیمو

15/11

اَنْتَ يَا خَلْقُكَ اَحْكَمَ الْاَمْنِ يَوْمَ لِقَائِ الْاَيْلِ وَيَصْغُرُ جَبَلُ طَارِدِ
 كَيْفَ يَهْدِي دَعْوَتُهُ كَمَا تَدْعُو كُنَا فَوْزًا كَمَا تَدْعُو دَعْوَى اَنْدَ بِرَحْمَةِ تَوَرُّوْ
 هُنَّ كَيْفَ تَهْتَمُّنَّ اَنْ تَوَارِثَ اَوَّلَ سَائِلِ تَوَرُّوْ اَوَّلَ اَزْدَنْ جَانِ تَوَرُّوْ اَوَّلَ
 دَعْوَى اَوَّلَ تَايِيهِ دَعْوَى تَابِ اَوَّلَ تَوَجُّحِكِ صَوْدُكِ خِيَمًا رَسَدًا فَا
 طَارِدِ اَوَّلَ طَارِعِكَ دَعْوَى تَرْبَتِكَ بِرَقْوَةٍ اَوَّلَ دَرْكُوكِ تَوَرُّوْ تَدْعُو
 اَوَّلَ تَدْعُو مَرْتَلَفَةً كَمَا تَدْعُو جَبَلُ الْبُورِ • بِرَطَا عَذْرَا نَدِي سَلْ وَلَ
 دَرْكُوكِ اَوَّلَ طَارِعِ بِرَتَلِكِ صَوْرَتِي دَرْ مَشْكُوْ اَوَّلَ طَارِعِكَ
 قَوْلِي طَارِشِينَ كَمَا تَدْعُو سَكْرًا بِخَيْدِ بِرَتَلِكِ صَوْرَتِي بُولِيُو رَمَقْ
 تَحْمِلُ فَوَاقِ بِرَطَا عَذْرَا تَوَرُّوْ مَعْدَتَكَ اَوَّلَ دَائِلَةٍ وَمَلَا نَكْرًا
 بِرَدِّ اَوَّلَ وَلَا يَسْتَدِ اَوَّلَ التَّوْنِ جَوْدُكَ بِتَحْمِلِ التَّوْنِ دَوْرًا
 اَلْبَابِ اَلْاَثَارِ فِي عَجَائِبِ الْاَخْبَارِ وَالْجَاهِ هَرِ قَوْلُهُ تَعَالَى
 تَوَقَّفَتْ قُلُوْبُكُمْ مِنْ تَعَبٍ ذَالِكِ وَهِيَ كَعَجَائِلِ اَوَّلِ اَوَّلِ
 فَتَقَ اَوَّلَ مِنْ اَلْجَاهِ وَكَمَا يَتَخَفَرُ مِنْهُ الْاَهْلُ اَوَّلَ اَوَّلِ مِنْهَا كَمَا يَشْفَقُ
 اَلْاَهْلُ • بِرَطَا سَوْرَتِكَ طَارِعَتِكَ بِرَتَلِكِ اَوَّلَ اَوَّلِ اَوَّلِ اَوَّلِ
 بِمَعْصِيَتِي دَعْوَى اَوَّلِ تَدْعُو اَوَّلَ تَدْعُو مَوْرًا اَوَّلَ تَوَرُّوْ كَمَا تَدْعُو كَمَا

اول طاعت شدند و دخی فایند و کر عزت الهی حاصل شد و بر طاعت رسیدیم
 همه طاعتها را می شناسند و در هر طاعت شاکری اول شنیدند و در هر یک
 آنی نورش و صند و افاده بودند و انوار گرفتند که هیچ جزو نور نشسته
 بود و در آنرا که حق تعالی جل جلاله آنرا بر ضعیف مستولی و سلاطین
 آفرینید و معین الناس قرار گرفتند در طبیعت سرخسند و در در
 درجه در آنکه انما یخبر عن الله و فی قوله یستلزم و ذکر دیگر که حق
 تعالی عز شأنه انداخته و صفتی فرستاد و در ذکر که الناس بر موی آنچه در
 ذکر عز و عظمت و اول و اول یقولان اغزا و شنیدند یا تر هر جا نور که اول
 بکارین کور شد البته اول و فی حال این که شد و در آن لغت که یک
 اول حال نشاء الله دخی نبود که کر این بنده را بداند و دخی یقولان
 و شنیدند بر افواج او شنیدند و که در کز آگاه اول بلا این که نظر اندازی
 کند و درین کور دخی اول شنیدند که شد و دخی اول که ببیند که شنید
 اول یقولان بیانه انما الله بواله یلقه کور دخی بود و مانده بود
 انما یقیه شنیدند که این که در حقیقتی اندر ذکر انما یلین که
 فایند و بنده آنچه فریاد از او و دخی انما شک یان که نام شنیدند

4

34

5

10

10

2

9

220

2821

2

65
24
00
00

2026

کونیز باغ و قید و کز آنک اورین در کسکه اورین به جز
 و هر که از آن غمور آید تا ناکه اندامک قدمکا هلاک توک نوز
 و کما تو بهی اول نمودن عظیمه سبلا آقا نه عی دکنه کنه دور
 باقوت کز گور اوله کینه غناضک کز کز جفا رز کز جمل سون
 و سهو سون و سهو ای کز طاعذ و هست تا اندامک غایب صورت
 باز مشکدر و خوب نقیضه ایست که در اوله باز در کسیند
 کسری بر دیر زانی بران و نه در جک بر بار طاعذ
 موصل حد و نه اندر کز کز نوح بیغیر کز علیه السلام کسک اوله
 طاعذ و سید اندامک صواریش اول طاعذ فله جمل عظیم
 بر عظیمه طاعذ و آرد بلیه آقا اندان فز اکسک اولن و خر بلعد
 هیچ اندان بر منفعت طوعن کز جمل غیر بر طاعذ و نه و اندامک
 اورین بر نولک و آرد و هر کسکه کز اول کز کز کز کز کز کز کز
 زاده در و هر کسکه کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 اول و زنده و کجیل اول و زنده و کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 صبر کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز

و باد

اول با ندر کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 صکسکه کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 طرزه العین ایچر یوز و زنت کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 صین کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 و آرد و چمن و کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 بیک دز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 و دخی خوب بوشتا کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 کز
 دخی نو فار و چقه چقا کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 در حد و دمی کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 طاعذ و فرعون شیش کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 و هر معور و دخی کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 و بر کز
 بجای ایزانل و نولک کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز کز
 اول طاعذ کز

[illegible]

وَاَرَمِيْنَكَ بُوْلَدِي نَانِ اِيْمِي تَرَمِيْسِدِه بُوْلَدِي صَحْفِي نَوْنَه وَشَعْبَانِه
 بُوْلَدِي اَيُوْمِشَكِه مَدَايِن وَشَا بُوْر وَتِه وَنِدِه هَمْدَانِي كُوْرْدِي
 صِدِيْق وَطُوْر غُرْلِي خِيْرَه سَا اِيْنِي كُوْرْدِي جُوْر حَصَا جَر جَانِي بُوْلَدِي
 حِكَايَتِي بِيْعِي بُوْر مُحْفُوْظ اِيْدَرُ اللهُ بَعْدُ اَلِي عَقْلِي وَمِيكُوْر اِيْدَرُ
 عِرَا قَانِ فُوْرْدِي صِيْرَه جَفَاي شَانِه فُوْرْدِي فِتْنَه قَنَاجِي حِمَا رَا
 فُوْرْدِي بَايِلِي ذَلِيْل اِيْمِي مِيْصِرِدِه فُوْرْدِي حِكَايَتِي عِنْدَ اللهِ بُوْر
 سَلَام اِيْدَرُ اللهُ تَعَالٰ اَوْغُرْلِي اُوْن نَجْش بَر اِيْدَرُ طُغُوْر نَجْش
 قَنَلَه فُوْرْدِي نَجْشِيْن جَمِيْعِي عَالَمِه فُوْرْدِي شَا ذِيْلِي اُوْن نَجْش
 بَر اِيْدَرُ طُغُوْر نَجْشِيْن رُوْمَا اَهْلِيْه بِيْرِيْ بِيْرِيْ سِيْ بِيْ اَبِيْ عَالَمِه بِيْرِيْ
 غَضَبَه اُوْن نَجْش اَلِيْ طُغُوْر نَجْشِيْن تَرَكْلَه بِيْرِيْ بِيْرِيْ
 جَمِيْع عَالَمِه بِيْرِيْ بِيْهَا دِرْلِي اُوْن نَجْش اَلِيْ طُغُوْر نَجْشِيْن
 تَرَكْلَه بِيْرِيْ بِيْرِيْ قُوْن اَلَا بِيْرِيْ دِيْ شُوْل بَر اِيْدَرُ اَيُوْمِشَكِه
 عَالَمِه مَشْكَل اِيْدَرُ اِيْدَرُ مَسْقُ وَغُوْطَه وَنَضْبَتِيْن وَهَرْمَانِيْن وَبَصْرَه
 اَلَا نَهَا رَهْمَدَانِيْن اَقِيْمَالِيْن وَآرُوْنْدَرُ سَمَرْ قَنَد وَصَعْد وَكِرْمَانِيْن
 وَشَعْبَت وَسَرَانِيْن وَنَشَا نُوْر وَآرَا وَنَا وَنَدَايِن وَجَلَه وَشَهْرُوْر وَوَاغِيْ

2529

2529

4

و کوه درو حاکم که بر در بولجی لعنه که کوه در در ایمن و کوه در
 و کوه چو عینی خنک را بر آتش در برین کوه در و وجود
 کوه در و رفت و آید الله احسن الظالمین فی نفس خنک الایم
 لکه بر غایب خاکید و هر است که آن و آرد و اول دخی بر
 قید زنه نایسات در قبی ارجل و در شویله که حیوانات و نباتات
 به جمادات شویله که جواهر و طاشان اما آفران و کواکب بونان
 نه جمادات دیر که و نه نایسات دیر که اما به جمادات در در دخی
 موان دیر که اما آود و صوبه و هوا به جمادات دیر که همین دخی لکه
 است که در لکه آکا و الفریقین دیر که مسرف و معرب بر د
 هر بر دیر که نه بکنده مغرب است که در که ما و آفران
 سرفندی و عرافی اختیار آید دخی رومیه بی تاب دخی اند
 نزول آید دخی عرافه مابین آید دخی لکه اهل هند برین نیست
 آید و اقلیت هند و حجاز و شام و بابل و عرب و روم و با جوج
 و اما جود دخی لکه است که آفران عرض بر دخی لکه و کوه چو
 است که آفران به دخی آفران آفران و آفران است که واقع است

24
3
4
4

2475

صوبه و اقلیت و سیال و آرا که هیدر و خور و کوه چو کشت به
 برین و صوبه و عینی آن که جود است که در در کوه چو
 آفران و آرا که کوه چو بر وقت به متاخره آفران و
 و آفران آید و بولجی و ستان آید و بولجی و ستان آید
 و دخی بل عالم و هر که کوه عالم و آفران و کوه چو
 جمعی است که بر آفران و جمادات اگر چه صور تا آفران
 لکه برین و آفران و هر که برین و کوه چو برین و
 و آفران و هر که در در عالم که کوه چو برین و
 و کوه چو برین بود که خلقه فارشور و کوه چو
 بعضی خلقه چو فرقه که بعضی لطیفه و کوه چو
 بعضی چو برین دخی که بعضی برین و در آفران
 بعضی نور و آفران و کوه چو بعضی کشت برین
 بعضی که کوه چو بعضی آفران و کوه چو
 بعضی چو برین و در عینی که بعضی و کوه چو
 بعضی آفران و کوه چو بعضی آفران و کوه چو

آنابی آفانی فریاد ابدی اسحاق چو سینه کلاه بر خا لاری عرض
 ایستد یلو اسحاق بخوری سوزد زنده زنده بر آله جان کنی
 کتور دیر قوی صاف قند زنده زنده ایچنه قوت بدیلر کنی
 بدی کوند نصیحت کنی سنی جگر اول کشتی بدی کن اندی دینی
 ایتمه ارشدی لیسنه ز طاش وادی اول طاش بر آله
 آتری معلوم اولما دی صحت کنی قاز دیر خیر بر آله
 هیچ ورا کون عزیز سننه کورند مر بر طاب حدین و عین
 بر قیود اوردی انک ایچی بالیققد اول بالیقچو کتور دیر
 دینی اخیری دو کال نایر بیکه دکنین چون بیل نما اولسنه
 یته اغربی آخر کور کور کنی ایچی بیه زیل بالیقچه طولش یته
 کتور کور کور کور اگر شویله انک اغربی دوقیه کور انک ایچند
 فاتی واده کور کور و عطفه بیلر اسنه شویله اولور کور
 اهل خطای اول وازدن و اول بیلدن بامز کور دخی اول وازدن
 صورت واز اولور بر سر هندو سننان بر قیود اوردیم دافیم
 صوی آرد دخی صوا یکی بخش اولور هرز بخش بر کور کور کور کور

کیشلر دیر صوفی لیسکر قول دخی ایتمشد آتا بولور ورا واکملد
 مایمن اولور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 ایتمه دیر مشد رح کتور کتور ایچی بیهش کتور کتور
 اول صوفی ز فاتی فاتی حرکت ایدر اندن عطفه واده کور
 کور اول صوفی اولور نا اوج ساحت کتور اندن صحت
 یته ساحت اولور بر سر سزایب طالعده بر قیود اوردی لطف
 صوی وازد هر کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور
 بغی اوزمنه کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور
 کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور
 انک بریتنه هر کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور
 کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 کور کور دخی هر کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور کتور
 دینه ایتمشد شویله سنا سنین کتور ایچی صند ویکه کتور کتور
 استقاره طالعده بر قیود اوردی انک دخی بیهش کتور کتور
 زما سندن انک ایچنه بر قیود اوردی انک دینه بر اولغلی ورتند

[illegible]

سَوْدِيكَ لِحَاكِمِ سَوْرَتِ زَنْدِ اِيَسْتَدُّ وَكَمْزِي وَكَيْ سَلَامِلَاوَدَ كَوْرِي
 اَكْرَجِي رِي زَوْرِي كَا بَرِي هَايَنَ قَا طِيْعِي زَوْرِي رِي لِي كِي رِي كَوْرِي عِي
 نَقَلِ اَيْدِيكَ زِي فَتْصِلِدَ دُخِي دِي لَوْمُو قَوْرِي عَا يَسْتَدُّ نَ هَرِ جِي دِي
 جَوْدَرُ اَمَا زِي اَوَاكِي عَجِي تِي دُرَايِي دِي لَوْمُو قَوْرِي عَا يَسْتَدُّ اَلَا اَزِي
 وَاعِيْنِ الْحَيَوْنَ اَيْدِيكَ زِي كِي بَنِي قَا مِرِ قَتْلِه سِي نَدِي بَرِي زَوْرِي اَزِي
 سَلَامِلَاوَدَ يَغْمِيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِنَّ زَا رَمِيْشْ كُوْرَمِيْشْ كِي بَرِي صَوْرِي
 بَرِي هَرِ مَرِ لَشْ كِي اِنَّ صَوْرِي لَقْدُنْ غَايَتِ بُوْ كَلْمِيْشْ وَكَلْمُو دِي
 كُوْرَمِيْشْ كِي بَرِي كَلْمِ اَكَلَا دِي مِيْشْ كِي سَنِي كَلْمِيْشْ بِنِ خَلْقِ صَوْرِي
 بُوْ كَا لَشْ دِي بُوْ اَيْدِيكَ اِيْخُوْنِ كُوْرَمِيْشْ اِيْخُوْنِ كِي اَلْتَنَ صَوْرِي
 سِي صَوْرِي لَقْدُنْ زِي مَحْمَتِ چَكْرِي سَرِ اَوَّلِ صَوْرِي مَرِي سِي سَلَامِلَاوَدَ بُوْرِي
 بَرِي رِي قَا زَا كُوْرَمِيْشْ اَوْرُوْنِ خُوْبِ جِيْمِهْ جِي دِي اِيَسْتَدُّ كِي لَوْرِي
 اَحْدَ عَطْفَتَا اَلْعَا يَغْمِيْنِ صَوْرِي لَقْدُنْ فَيُحْيِي كِيْمَهْ اَوَلَاكِي اَلَاكِي صَوْرِي
 اَوَلَاكِي دِي رِي لَشْ كِي بَرِي قَوْمِ بَرِي صَحْوَا دِي صَوْرِي اَلشَكْرُ كُوْرَمِيْشْ اَوَّلِ بَرِي
 بُوْرِي اَكْرِي اَوَلَشْ دِي رِصُوْرَاوَدَ قِيْمِدِي لَكِي بَرِي صَوْرِي جِيْمِهْ اِيَسْتَدُّ لَزِي نَدِي
 لِيْلِيكَ اِيَسْتَدُّ سُوْدُوْنِ لِيْلِيكَ كُوْرَمِيْشْ صَوْرِي لَقْدُنْ وَفِيْنِ اَللهُ تَعَالٰي

جوق کز دلخیزفت کی جلا و علا اب جیایت حضرت زهدی قلیدی
است کنند و چون که کرد و دندی اول قس آغی صبا الموریز نکر
اول قور قورکی لاندوغی پر د کین الله دخی اول قور غایت
نواله نکر عین الحاریر برای صو و آرد و خانه غزین آراستند
اکا عین الحمته دیر کر فقه عجایب شریف نایف صود را ایفا نله اکا
زرا و نکر دیر کر بریزو از هرا دی و چها زاناک انک جلا جیت
اولسه جلا مکتبی بیلکی و دخی ز نو علندی اولسه مرتبه
اول صودن نویسنکر صحن نور علی کیند آیت ایچیند
صیش شکر کلر طاشه کور و ابور و فویجه و دخی در لور در لور
خسته ایله فایف بی و از در بر شخصه اوق دویش مرتبی ایچیند
فالیش کینسته این چقا رتقه چاره بولماش زخمیک دخی غری
نیش خلق ایفا انشکر اول دمرن چکر ابریشور دخی اول
کیجا اولور اول کیندی اوج کون اول صو صو فایف کون مرتب
یابیند کلا طش جیدی اول کچی خلاص نوله بولایی صونل
نافه غن بر صوف صودی و از در ک خلاص طکر لرن اجس

هِنَ الشَّامِ طِينِ الْحَبُوسَاتِ فِي هِنَ الْحَرِّ وَهُوَ امْرُؤٌ مَشْرِ
 الْحِنِّ وَالْأَسْنِ • تَعْنِي دِيمَكِ اُولُو كَرِي بِوَسْتِدْرِ سَلَامِ بَحْشَانِ
 اُولُو مَنُو نَرُو لَرِ كَسَنَه كِه سَاكِنِ دُور دَر كَرِ بُو دَرِ جَرِ
 نَاكِرِ حَفِضِ اِيْنِ كَرِ مَهْ اُولُو شَامِ طِينِ كِه مَحْبُوسِ دُور دَر كَرِ
 اِيْجِدِ وَهُوَ كَسَنُو كَرِ دِي اِيْمِيْنِ اُولُو كَرِ حُجَرِ اِنْسَانِ شَرِ
 وَشَمِ طِينِ شَرِ اِيْمِيْنِ اُولُو كَسَنُو كَرِ اُولُو مَنُو
 لُوحِ بُو يَسْتِدْنِ اشْفَه بَرِ اَقْدِي • دِي جَاغِرِ شَرِ كَرِ جَمْعِ وَنُوعِ
 اِيْتِدَارِ نَايَه سَكُو كَرِي دِي بَرِ اِيْجِه چُو كَرِ سُو كَرِي
 دِي بَرِ اَقْدِي سَاكِنِ اُولُو دُو دَر كَرِ كَسَنُو كَرِ فَنَطْلِطِيْطِه
 دِي كَرِ دِي بَرِ اُولُو كَرِ دَر اُلُو سَرِ حُدِي مَدِيْنَه الصُّفْرِ دَرِ
 وَانْطَا قِيَه جَانِيْنِ كَلُو دَر بُو دَر جَانِيْنَه كِي كَرِ اُنَاكِ اُولُو دَرِ اِيْجِه
 يَكِ فَرَسْتِ كَلُو اَصْلَانَاكِ مَحِيطِ دِي كَرِ نَدْرَانْدَن كَلُو رَايْدَن
 كِي كَرِ بُو دَر كَرِ اِيْرِيْشْدِي كَسَنِ اِيْدُوْبِ سُو لَه صَا بَرِ
 جَمَا وَهُوَ اُولُو اَمَوَا جِكِ اَصْطِرَا يَنْدَن چُو كَرِ صَبَاخِ اُولُو
 كَرِ دَر كَرِ كَسَنُو كَرِ نَايَه اُنِ كُو نِيْلَرِ كُو رِيُو رِيُو رِيُو بَانِيْنِ

عِنْدَ الْمَلِكِ بِنِي مَرْوَانِ بْنِ كَيْسَانَ وَارْتَمَا اُولُو حَرْبِ لِقَائِهِنِ وَوَسِيْدِ
 كِه اَمْلَاقِي جَمْعِ اِيْدُو دَرِ بَرِ كُونِ اُولُو كَسِي عَوَا صَلَمِ بُو دَرِ دِي
 كَرِ اَمْرُو اَمْرُو حَقَا كَرِ عَوَا صَلَمِ دِي كَرِ كَرِ دَرِ دُو رَتِ كَا
 كَرِ اِسْتَدْلَكُو بَرِ جِهْ بَا قَرِ كَسُو كَرِ بُو دَرِ كَرِ عَظِيْمَه رَحْمَتِ
 حَكِيْمِ حَقَا دَرِ اِيْجِه قَلْعِيْكَه دُو شَكْلِ اِيْجِه اِيْجِه اِيْجِه اِيْجِه
 جَعْدِ مَرِ اِيْشِيْنِ اِيْجِه دِي اُولُو دَرِ كَرِ اِيْتِدَارِ كَرِ اِيْجِه
 اِيْجِه اِيْجِه • تَعْنِي يَا دَاوُدَ اُولُو غُلِيْزِي دِي جِيْجِه دَكِيْنِ حَلِيْمِ
 اِيْدُو سِنِ دِي دَرِ كَرِ بُو دَرِ بُو دَرِ دِي اُولُو دَرِ اِيْجِه اِيْجِه اِيْجِه
 اُولُو كَلْدِي كِه اِيْشِيْنِ سَرِ اِيْشِه اُولُو كَرِ دَرِ اِيْجِه اِيْجِه
 مَنُو نَرِ اِيْشِيْنِ كَلْدِي كِه مَهْ صَا غَشِيْنِ مَوَلِيْنِ عَزِيْزِي كَسَنَه
 لَرِ دَرِ اِيْشِيْنِ بُو دَرِ كَرِ كَلْدِي كِه مَوَلِيْنِ اَرَا اِيْشِيْنِ
 مَنُو نَرِ اُولُو كَرِ بُو دَرِ دَرِ دَرِ دَرِ دَرِ دَرِ دَرِ دَرِ
 دِي بِيُو كَرِ صَقَالِيْ وَارْتَمَا بُو يَسْتِدْنِ اِيْجِه اِيْجِه اُولُو كَرِ
 سَرِ اِيْجِه يَا اِيْشِيْنِ كِه اِيْشِيْنِ اَلْعَظِيْمَه • هَذَا كَا ثِيْلَانِ
 دَرِ اُولُو اَلْفَرَقَةِ الْقَرَةِ اَلشَّامِ كَانَتْ جَبَرَةُ الْبَوَاكِ لِيَحْفَظُوا

دینیه بایر شیمی اول ایک اوچنه بر اخیشتنه ناغلا مشند
 هیچ چویندن قیلا طوطی و دخی شینک اوغلا ندری اول
 کیکله اچینه دایو نور زکر دخی بود کیکرک دخی غایسه
 اندر سانه مینک کیشک دینک در بر شخصه در بر اینه
 بر اید ساه اول دیکرک ککنا رنه کلور مش او نور مش دخی
 اول کیکرک اچینه اچیه بر افش دخی اول ان او تیار
 اوغلا ندری اول اچیه کیکرک طوطا زکر دخی اول اید ساه
 هر بر سنی طوطا زکر کورست زکر بر اندی اول اچیه طوطا زکر
 انک اچیه غایت اید بر اولدوغدان انک اید بر غایت سبک
 ولد کیکه کچک وک تخننی اول جابو جها نمانه شین
 شهرنه و مشین کچک وک صنگ اکشا بر و مشن قصه
 ایدیکه اولو قور ایدیکرک بوخه زماندر کیکوخت بوخه
 بوندر و مشن طان کچک وک ناد کک ایدر چو ککک ایدر
 قصه ایتدیکرک دخی بون کیکرک کورنا و مشن اولیک بر رجه
 آلیه و ایدرک بوختله جامک تر کین ایدر کیکرک وک دیکر

[illegible]

برکت چندی بگا اید ای ملک ساکن اول کین بود یاد
 بود با بود با اهلند خردی کزین بوسند معرور کرد
 وید کز خراب کوزد و دخی الله تعالی بگا جن و بر کوزید
 عیصره بر داکتا کلید کر اول لاد کتا سنسین کز بوسند یاس
 تلقیامته دکن طور ریزد بونی دید دخی کین کردی
 لیکر یزد کوزد از کز اکل بلکاکان دیر کز اول فارس کز
 بولیدر اوزونی انک دکن فرستند کز صونی انک طور لود
 و نقد کز صوصینه چقا زنه طوز اولوز بطلخص یعنی دخی
 و دوز و بصره صولری طوز لوز دز مکه و طیل بن عیلام بطلخص
 یعنی دزی شنن کز اقی صولر طلول اولوز اهل بصره اول صول
 او سنسند سوا کز با پیش کز اهل بصره به صور دیر کز
 شول کشی حقیقه نه دیر سیر کز قرق کون صوبه بول آیین دید کز
 کز انک عقی اکسین کز پس سیر کز سیر کز بول کز صول
 بول اید سیر دخی اول صول اهر سیر سیر اندی سیر عقی فاکس
 الشاء ثولیه نر دز یاد کز صول طیل سوا لیه النک دز سیر

برکت بگا اید ای ملک ساکن اول کین بود یاد
 بود با بود با اهلند خردی کزین بوسند معرور کرد
 وید کز خراب کوزد و دخی الله تعالی بگا جن و بر کوزید
 عیصره بر داکتا کلید کر اول لاد کتا سنسین کز بوسند یاس
 تلقیامته دکن طور ریزد بونی دید دخی کین کردی
 لیکر یزد کوزد از کز اکل بلکاکان دیر کز اول فارس کز
 بولیدر اوزونی انک دکن فرستند کز صونی انک طور لود
 و نقد کز صوصینه چقا زنه طوز اولوز بطلخص یعنی دخی
 و دوز و بصره صولری طوز لوز دز مکه و طیل بن عیلام بطلخص
 یعنی دزی شنن کز اقی صولر طلول اولوز اهل بصره اول صول
 او سنسند سوا کز با پیش کز اهل بصره به صور دیر کز
 شول کشی حقیقه نه دیر سیر کز قرق کون صوبه بول آیین دید کز
 کز انک عقی اکسین کز پس سیر کز سیر کز بول کز صول
 بول اید سیر دخی اول صول اهر سیر سیر اندی سیر عقی فاکس
 الشاء ثولیه نر دز یاد کز صول طیل سوا لیه النک دز سیر

ایندی دخی اول ملک بان اوله آره بی ایدی صوا اوله
و یازین ~~دخی اول~~ بی ایدی صوی بخا همی اوزون و کج
لینط اوله و دوردیجه بحر طواوس دیزک جمیع صولک
دکیزک و دخی اولدیرینک اوزانیندن دوردخی اولک
دکیزک دیز و دخی لکه کشت و بر وقت وار دوزک اول اوله
بیک انجیعتن صولک و حصک یونا و اولت دخی نیمور ل
اولور عامه یما زبر کست عجبیه که جمعی حکا عالم اول
حکمت ایتن عاجل زدن اکثر شویله که بریزن بر شویله
جمیع عالمی خراب ایدیک لیکن قطع قطره یا خد زو که بر
انی قبول اید زخین فیلور اولک کندی ارنو قدر سید
ایدرد کیزلر و نوشلور دخی لکه کشت چقکه بر دز ایلان
اولت اولنیزد و دونا طرا اولور رطوبتین شولک مصل
بری اولت دخی ایدک اندل صک میضا اولک دخی یونا
الیجه کز کیز اولک و یجه کز و اولک دخی لکه سول اولک
کی دوشین اگر مغرب جائیدن کلوز پته صوی اول اولت

بِحُزْنٍ لَمْ يَزَلْ وَبِحُزْنٍ لَمْ يَزَلْ كَلْبُورٍ دُخِي بِلَهِّهِ صَوْنِكَ رَنْجِي
يُوقُودُ نَيْسَكُ هَوَانِكَ وَأَوْدُوكُ يُوْقُدُ أَمَّا هَوِيٌّ مَرْمَنَ قَالِ
يَحْتَمِلُ فُورَتِنِكَ أَنْ لَوْ دُخِي دُفُورُ آتَا أَفَّا فِي عَجَائِبِ الْجَنِّ
الْمَرْبَةِ عَلَى الْحُرِّ اللَّهُ تَعَالَى جَلَّ وَعَلَا يَسُورُ سِنْدُكَ بِرَبِّكَ كَلْبُورُ
سِنِينَ مَسْنَى أَيْدِيكَ أَنْ يَكُنْ لَكَ كَرْزُ رَنْجِي اِجْتِدَادِ أَنْوَاعِ تَعْمَلُ
خَيْفَا رُسْمُ مَسْنَعِ أَوَّلُهُ سِرُّ بِالْقَلْبِ وَجَوْهَرُ رَنْجِي نَيْسَكُ بِرَبِّكَ يَسُورُ
وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْخَلْقَ يَا كُلُّ أَمْنَةٍ لِمَا طَرَبَا وَتَسْتَخَرُ خَوَانِمَهُ
حَلِيَّةُ تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفَلَكَ فِيهِ مَوَاقِرُ تَلْبَعُو مِنْ فَضْلِهِ
وَلَمَّا كُنْتُمْ تَتَذَكَّرُونَ وَدُخِي بِلَهِّكَ رِيَايَ عَظِيمَةٍ وَتَكْبِيرُ وَارْدِ
أَكْبَارِ الْإِخْضَرِ رَنْجِي مَا أَنْ لَوْ دُخِي آخِي اللَّهُ تَعَالَى دَنْ عَيْنِ
كُنْتُمْ بَلَى أَوْلَادُكُمْ كَانَهُ كَمِ الشَّيْءِ لَوْ كُنْتُمْ كَلْبُورُ جَسَدُ نَدْرُ
تَا شَهْرٍ طَلَبُهُ يَهْ دُكْنِي يُوْدُ كَلْبُورُ دُجَرُ أَهْلُ رَاوَزُ خَالِدَاتِ كَمِ
جَا يَنْغَرِ يَنْدِي بَكَا دُرُورُ نَمَانَهُ مَعْمُورُ عَيْشِ شَهْدِكِي زَمَانَهُ
خَالِدُورُ دُخِي يُوْدُ كَلْبُورُ جَا يَنْجُونِي سِنْدَهُ عَا رِبِ سِنْدُ وَهِنْدُ
دُرُورُ كَلْبُورُ بُوْسِنْدُ وَهِنْدُ سَكْرُ يُوْرُ بَانَ شَهْرُ دُورُ دُخِي يُوْدُ كَلْبُورُ

دخی خبر ویزد لیکر که کُنا رنجیدی منهر اُمه ویزد خنظر اُمه
 کورد که اول بولت دخی بوللا دیکه دیکه اول کافلا
 چو عینی اُنک صوفی هلاک ایتدی بزمی بوللا دین مبالعه غنیمت
 ماین الدی شایذ لعله کورد و دندک الهه انصر جوش
 المستعین و اخذ الکفر و التزین کما قلت فانصر
 علی القوم الکافین بلکه ادمک اندن کلز بولت دندک
 صوفی در ملک لیکن برایشه قصدا ایزد کوحالی عذر
 شانه اول ایشدن برخاصه و میشد که اخله اول شسته لک
 و بی محمول اولد لور که صوفی او کینین به هشت بولت اوجین
 دخی دعوی ایدر لک برین فلان وقت شونک کین بولت
 به صوفی اد جکین در لک ایدی بوللا لک رهنا لری اول وفات
 بولر دخی اول وقتن دعوی ایش ایدر لک و هو اول و هانلر
 ایشیت شایذ لک دخی اول ایشکری بخیر ایش لک دخی لک
 الله تعالی بولتد و میشد بر خا دیکه اژدهای کونک اچیندن
 حکم دخی ایش ایش صخر الود بر اعور اول سبیدن اژدها

۱۲۳۵

X
AP

۱۲۴۵

۱۲۶۵

ایدر لک و صوفی هلاک ایتدی بزمی بوللا دین مبالعه غنیمت
 ماین الدی شایذ لعله کورد و دندک الهه انصر جوش
 المستعین و اخذ الکفر و التزین کما قلت فانصر
 علی القوم الکافین بلکه ادمک اندن کلز بولت دندک
 صوفی در ملک لیکن برایشه قصدا ایزد کوحالی عذر
 شانه اول ایشدن برخاصه و میشد که اخله اول شسته لک
 و بی محمول اولد لور که صوفی او کینین به هشت بولت اوجین
 دخی دعوی ایدر لک برین فلان وقت شونک کین بولت
 به صوفی اد جکین در لک ایدی بوللا لک رهنا لری اول وفات
 بولر دخی اول وقتن دعوی ایش ایدر لک و هو اول و هانلر
 ایشیت شایذ لک دخی اول ایشکری بخیر ایش لک دخی لک
 الله تعالی بولتد و میشد بر خا دیکه اژدهای کونک اچیندن
 حکم دخی ایش ایش صخر الود بر اعور اول سبیدن اژدها

۱۲۵۵

۱۲۶۵

۱۲۷۵

دخی

هوا خوش اولدو و ناول و باد خاندن كند في ذك
 ان كند و سبيل چو در قوسى هوا در آرد هوا حركت كند
 اين چنان كند تا پيل در زو ساسا و كند و ليچ هوا در بر لربز
 پيل در كز هوا در مخر كند تا هوا لك حركت ايندو كيه سبب
 ايندو در كز جو و مخر نه هوا در برين تنال ايندو در برين
 حركت ايندو كه انك حركند هوا حركت ايندو بر رستخليم
 حركت اين دخی بليكه پيل ز باد ناهند كند تا اولي بلو و ناهند
 و نه آورده سى و نه صورتى كوز كوز جميع تنه به ايريشو و مخر
 رواند و معاش دنه في مخر ملك و ستم كند تا دنه ايندو و كا
 بر فرشته كچي كى اولوز و كا به برين كچي حركت ايندو
 اولدو كوز او و بولدا شلى ايندو ياندوز و دخی ناي قلز و كچي
 هيج بر نسته سى ياش اولوز دخی ناي اولدو و اوجيه و نيشو و كوز
 مغرب و مشرق او كند و برين كوز اول بلك قش و برين
 باغ و نيشو ناهو و ناخو و كوز اولدو جميع حيوانانك در ليلك
 ستمايه سبب و در كز اجناس الرياح بليكه پيل بر نجه در لود

مهربانك حدى بلود چون هوا مشرق جابنيدن حركت اين
 كا صبا اين بر كز و اك و مغرب دن حركت ايندو ستمه آقا و بول
 در كز و اك و ناهند حركت اين كاشا ناهي بر كز و اك
 جنود دن حركت اين كاشا جنود بر كز و اك و ناهند ستمه
 بليكه بولك بر ناهند و كز دن چيقا زيه دكوز بوزيدن
 قلنا ريو فار و هوا به چيقا زيه چندان مخرم اولوز فائلا و ك
 چو كيك كاشا صوف ايريشو انده صوا جزا رى نقد و وارسته برين
 اوله شور قطه قطه اولوب بر اينزا كاشا جنود بر كز و اك
 اول مخر را و تا ريموز ناهو و اك و منقطع اولوز ستمه اول مخر
 ريموز كيت رايده اول مخر و كيت كيك كاشا و نيلد و صوف
 و اك و اول مخر هوا و اك و صوف اولوز ستمه فاد لينا و صوف
 اول مخر حركت ايندو ستمه طو و يا خرواك و ناهو و اولوز ستمه
 چيسته اولوز فضل حد و نيشو ناهان و عجايب بولندا و اولوز
 ايتى و صوف اول مخر كيت ناهان اهلنك اول بولك كز و دغوبل
 ايندو كز و اك و ناهند و ناهو بولك در زمك و عوبشدين

بَرَقْلَکْ وَا دُرْ اَکْشَاکْ شَبَرِکْ کِرْ کِرْ کِرْ بُو هَوَا خَلْفِ اَصْلِ اُولَدِکْ
 اَنَدَن مَتَقَرِ اُولُو رَاغَالَه هَوَا وِدَخِ رَا اَحْکْ بَادِ شَا مَیْدَر
 شَوِکْ کَنَشْدَن نُو رَاغَالَه مَتَقَرِ هَرَقْ لَکَلَزَن اِیچِرْ کِرْ کِرْ کِرْ
 اُولَدِکْ وِ دَشْکَرْ کَنَشْکْ نُو رِ کَنَشْ عَکْشِ اَیْدَر حَیَوَانَاکْ
 دَخِ نُو غَا زِیْن دُو شَکَرْ نَیْسَرِ هَوَا بَ عَکْشِ اَیْدَر سُوَالِ اَکْ
 دِیْر مَرَسَه کِه بُو غُولَا نِ کِیچِ بَیْرَانِ وِلَن چُونِکِ نُو غَا زِ دُو دَلَدِ
 کِرْ کِرْ کِرْ دَر خَالِ اُولَدِکْ حَیَوَانِ نَفْسِ جَمْعِ بَیْرَانِ اُولَدِ وِ غَیْجُونِ
 کِیچِ جَمْعِ اُولَدِ سَبِیْدَن کِیچِ اُولُو سُوَالِ اَکْزِ بَرِکْ رَسَه کِرْ
 هَوَا بُو نُو دُو دَلَدِ وَا اُولَدِ حَیَوَانِ اَیْدَر کِرْ هَوَا اُولُو دُرْ دِیْر
 هَوَا اُولَدِ اِیچِه اُولَدِ اَکْزِ اَکْزِ فُضْلِ بَلْکِه هَوَاکْ قُویْ بَرِ حَیْوَ
 شَخْلَقْدَه کُلْ شَوِیْلَه کِرْ اُولَدِ صُورْ مِلْ اَقِ بَرِ حَیْوَ دُرْ مَسْکَلِ
 اَکْزِ صُورْ کُرْ کُوتَه کِرْ صُورْکْ بَعْضِیْ اِجِیْدِ وِ بَعْضِیْ مَلْکُودِ
 سَبِیْدَن چُونِکِ بَرِ حَیْوَ دُرْ دَخِ هَوَاکْ بَعْضِیْ خُوسْ وِ بَعْضِیْ
 نَاخُوشْدَرِ اَیْدَر کِرْ صُورْ هَوَا کَنَدِ اَصْلِیْنَه بَرِ دُرْ مَخْتَلِفْ

وَا دُرْ اَکْشَاکْ شَبَرِکْ کِرْ کِرْ کِرْ بُو هَوَا خَلْفِ اَصْلِ اُولَدِکْ
 اَنَدَن مَتَقَرِ اُولُو رَاغَالَه هَوَا وِدَخِ رَا اَحْکْ بَادِ شَا مَیْدَر
 شَوِکْ کَنَشْدَن نُو رَاغَالَه مَتَقَرِ هَرَقْ لَکَلَزَن اِیچِرْ کِرْ کِرْ کِرْ
 اُولَدِکْ وِ دَشْکَرْ کَنَشْکْ نُو رِ کَنَشْ عَکْشِ اَیْدَر حَیَوَانَاکْ
 دَخِ نُو غَا زِیْن دُو شَکَرْ نَیْسَرِ هَوَا بَ عَکْشِ اَیْدَر سُوَالِ اَکْ
 دِیْر مَرَسَه کِه بُو غُولَا نِ کِیچِ بَیْرَانِ وِلَن چُونِکِ نُو غَا زِ دُو دَلَدِ
 کِرْ کِرْ کِرْ دَر خَالِ اُولَدِکْ حَیَوَانِ نَفْسِ جَمْعِ بَیْرَانِ اُولَدِ وِ غَیْجُونِ
 کِیچِ جَمْعِ اُولَدِ سَبِیْدَن کِیچِ اُولُو سُوَالِ اَکْزِ بَرِکْ رَسَه کِرْ
 هَوَا بُو نُو دُو دَلَدِ وَا اُولَدِ حَیَوَانِ اَیْدَر کِرْ هَوَا اُولُو دُرْ دِیْر
 هَوَا اُولَدِ اِیچِه اُولَدِ اَکْزِ اَکْزِ فُضْلِ بَلْکِه هَوَاکْ قُویْ بَرِ حَیْوَ
 شَخْلَقْدَه کُلْ شَوِیْلَه کِرْ اُولَدِ صُورْ مِلْ اَقِ بَرِ حَیْوَ دُرْ مَسْکَلِ
 اَکْزِ صُورْ کُرْ کُوتَه کِرْ صُورْکْ بَعْضِیْ اِجِیْدِ وِ بَعْضِیْ مَلْکُودِ
 سَبِیْدَن چُونِکِ بَرِ حَیْوَ دُرْ دَخِ هَوَاکْ بَعْضِیْ خُوسْ وِ بَعْضِیْ
 نَاخُوشْدَرِ اَیْدَر کِرْ صُورْ هَوَا کَنَدِ اَصْلِیْنَه بَرِ دُرْ مَخْتَلِفْ

بدوب لیدلر و شیدکی حاله اول قلیق ریفنه بجنب در
 و صود و شیدر اکا یول یوقدر فصل تکه شیدر فلان
 برج ایرکک در و فلان برج دیشدر مجاز در حقیقت
 دکلدر ننه که عرب شسته دیشی وایه اوزکل در دیرلر
 مجنوز دیرلر که سنبله دیشیدر دیر خاکید رجسوز
 تحقیق دکلدر و اول که دیرلر زخل پر صورینک در دیر
 بجز ویراندن برکیک باش اصلود و دخی برلر زن عورت
 صوره شنه قوجاغنه بریط واز یولار قوسوی تو هو مات سوزا
 قوتان یوق و خیر کلر شیدر دیر بچ فات کوکه طاغ نلر و دخی
 که کوردیکر زهر برنط جلا واز خال غلر یولار که یازد
 نونلرک قوللندن یازدق و دخی تلک شول شنه که خنک
 بون عقل بری بلد کلرین کوسر فیکون یازدق و دخی تلک شول
 شنه که خنک شل عظیم بر ایشد و کلر که شند عظیم
 بله سنن دخی خیر املر این سنن زبنا ما خافت هذا باطلا بطل
 یقینا عتاب النار نوندر نضدک اودک عیالیکرین دخی نافعین

برج ایرکک دیشی بر شینک باشی بر شینک قور و غنه در
 املر کینک بر عدوت اوتورمشد و اوکیند بر باشی
 و اول اصلیشدر و حوت طبرست املر و شوقندک و غار املر
 وایسک کینک وایک طالعیدر دخی برج شتویدر بیان صفت
 برج نما اولدک چکا قول اوزن ایکن نولارک بعضی
 سوزر عقیقه و نقله غالفند شوریلکه تنیه آتد احوال کولار
 و اولارک نولرک بچ ایدر کخک و شقد مین کالین نفل ایدر
 و سوزلر دیر املر نولرک ایلد یلر و صدیکه که رصده دیر کلر
 بر اولو قیه در عظمه نولرک املر ددجه کیر وازدق وایچیند قبولر
 فازمشلر و دخی و دخی چوق دوز کخکله ایشلر ایشلر
 املر بیان بیک وروق کاغذ صیفن کخک اول رصده ایچیند
 قبولر کیرن یولر املر اولدیکر و دخی ایلد یلرک یونان
 ایلندن بر د کینر واز دخی ک املر ایچیند املر کلر و کولکلر
 صورتلر و اولدیکر ظاهرا اولور و اولرمانه کخک املر کلر

ایلدی

نوزد نضد کن آختا مروفتن مریب طرفین و سوز و خیز
 ای پیدال اولور کور سوز متا زنت و قشندن و درین طرفی غما و نه دین
 اوج دوز سکن کوزدین بیه رجعت آرد و دوز کوزدین
 نفاق زهریه دکن یوزس کس کوزد اوج بیک و جوری
 بدی و نیت کوزد زهر نیک طبعی لطیفه دلدرد غور و نیت
 و لیا سه و خوش فتول و ایز متعلق و نای چلینه و عیشه و اولت
 سخته که بوکا نیت اولور حیوانات دن کوزل و نزل و بالقد
 و متا دندن نیت اولن مزورید و کش و بقور و وینل و دت
 دین عیون و صورت زهر حکمتا قولده برضا حب محال
 عورت بد با شنده بر التون بر و او بر تخت اوزن او نور مش
 انک اوزن بر اوزم اغای و از تختک الشد اوز عودت
 و از هر بیک انده و طمان و از صیقت عطا و اما عطا ریت
 لیدد و حال انک زهر حال کجی و ایز کوزک طوع و کسرت
 دن ایز بر متا نندن بر متا ریه دکن یوز بیک طغوز کوزد
 کس آرو صلدن فلک عطا و ده دکن التمس طغوز بیک دور شود

۱۳۹۰
 سیرج کسک شجاع الشن ایچی ایدن صلدن مشرق طرفین
 طوع و نیت کوزدین کور سوز ایز دکن صلدن و کشته بر متا
 دوز بر متا ریه دکن یوز سکن ایز کوزد و دوز کوزد
 دیندن فلک سیرج دکن بیک کوزنک و اوج یوز بیک اوج
 بیک اوج و نیت کوزد دخی بر نیک متعلق بر نیت یوز بیه در
 و دخی صیقت کوزد شکر اوزد و دخی شکر و شجاعته و خیر
 دلیدد و او غریبه و غریب بد دلیدد حیوانات دن کوزد
 نیت بیک کوزد و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت
 و دیندن اونی بر نیت نیت اید کوزد صورت منیع متعلق
 اوز بر نیت اوز کوزد بر نیت و نیت و نیت و نیت و نیت
 انک الشن بر نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت
 نیت صیقت کوزد یوز سوز دخی متعلق و نیت و نیت
 الشن اما زهر بر نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت
 کس دوز کوزد و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت و نیت
 دخت اید دخی کسک شجاع الشن اوج ای فالور کشته کوزد

[illegible]

خلقت زخا صیت نوشید ز بولرد دخی بویه بکله زک میر
 کونک کند و گندویه موش اوله بلکه موشا بکله عجل و علا
 بولری سبب یلشد اما انلر کله بوحده نه نظمان ایلی
 قال علیه السلام من بالغتم فقد کفر یعنی حدیث نهم ایندی
 بلکه حدیث معینی بود که بویه بلور کرایه که ای و کش وای
 بلور زخا فقدر کند و اسلند بوی کفرور اما بویه
 بلور زسه که مقدر و خاله الله در کرایه سبب کفر و اسل
 بلکه محض ایندی اما قول میخان بود که طبع زخل میخند
 بود و بود و طبع زهر و طبع ایندی و طبع
 مزج ویت لذر و طرب از کینور و بود که طبع صفت دیر
 و طبع مشتری علم از دسکون و قار ویر میخند و سفت کفر
 و طبع عطا و علوم و دیر کل ویر و ایمه بوحه این مسلم
 و کلدن هیچ کیشیدن شایر که بوحه این کلدن زل جین
 بلن اوله کیه حقیقه که کفر ویر وین باغ صوفی فالور سبه
 شوقم و ملول اوله کیم زخل این عجله اگر او ویر ویشی وین

۱۲۹۵
 ۱۵۲۱
 ۱۵۵۱
 ۱۳۰۰

کوله وینه ایندی و دخی بیره بر میشدی کو وای
 یعنی بلور کرایه اما انلر کله بویه
 کفر ویر و صحن الزده دیش کدر میخند بیره مراد
 جذبه و قرا اندر فکین انک کدر که بویه بلور بویه
 بلن بلور ویر بعضی میاید و بعضی جنوب
 اما اولک میاید بوی ویر و میخان کربان الغش که
 با سیر آورد ویر اما پیرالته هیچ ویر و بلور کدر
 فطری جنوب ویر ویر از قرا و بلور جنوب ویر
 خلقت ویر ویر فطری میاید کوی ویر ویر
 بلن کک کرایه کرایه مختصر و کلدن دخی بوی کلد
 علی شول سته و کلدن کرایه کلدن مقدار
 کلدن تا بیری کوی ویر کچن شاله کلدن موی سی ویر
 و کلدن تا بیری کوی ویر کچن شاله کلدن موی سی ویر
 هر کینه کلدن تا بیری ویر و کرایه تا بیری ویر
 دیش کرایه کلدن تا بیری ویر و کرایه تا بیری ویر

۱۲۹۰
 ۱۲۸۵
 ۱۲۸۰
 ۱۲۷۵

عله

طَلُوسَنَدَه كَسَا نَجِي حَرْدُ فَضَل نَلِك اِي وَتَوَكَّلْ عِنْدِي وَشَدَن
 كُزَسَا نَادِشَا هَدَر رَوَايَت اِي دَر لَر عَايَشَه صَحْبَه بَه دَن رَوِي
 اَللّهُ عَزَّوَجَلَّ نَزِيحَه دُوشَدَن كُور دِي اَوَج اِي اَنَكَه دُوشَر بُو دُوشِي
 اَبَتِي اَبُو بَكْرِي حَضْرَت هَبْرِيَه سَوِيكَه اُولَد خِي سَكَا اَيْدَم دِي
 وَصَل اَيْكَه سَبْعَه اَرْعَابَه اَللّهُ م دُنَادَن تَقَال اَيْكَه رَسُوْل حَضْرَت
 عَايَشَه صِدْقَه نَلِك حَجْر شَدَن دَفَن اَبْتَدَا لَر اَبُو كُرَيْصِي لَلّهُ
 عَنهُ اَبْدُر نَالَمَايَشَه اُول اَوَج اِي كِر دُوشَدَن كُور مَشِيدَن
 بَرِي بِي بُو دَر بُو دَن اَمِير اَلْمُؤْمِنِيْن اَبُو بَكْرِي صِدْقَه رَوِي لَلّهُ عَنهُ
 دُنَادَن تَقَال اَيْكَه اِي دَخِي سَكَا سَبْعَه اَرْعَابَه دَفَن اَبْتَدَا لَر كَسَا
 اَبْدُر عَايَشَه بُو اَوَجِي اِي كَسَا اُولَه نَاعِمَر اَلْمَلَأَب مَخَالَه
 اُولَد لَر عَايَشَه كِي بَرِي اَبْتَدَا لَر اَبْتَدَا لَر صُور سَكَا كُور بُو
 دَخِي بَعِيْر قَتَه لَكَه دَفَن اَبْن لَر خَمْسَه سَنَه وَعَايَشَه اَبْدُر حَجْر
 بَنِي مَلِك دَر بَن دُور مَكِي حَلَا لَلّهُ اَتُورَفَتَن اَبْتَدَم حُورِيَكِي سَوِي
 حُوسَت اَبْتَدَا لَر سَنَن مَلَا اَوَسُوْن حُور عَم اُولَه خَالَايَه اَبْتَدَا
 وَصِيْت اَبْتَدَا لَر حَكَا اَمْر عَايَشَن كُور بُو سَنَه اَلَه تَكُور دَخِي

1218

1219

1220

1221

1222

1223

1224

1225

دَكِي مَن فَرِيغَتِي حَقِي كِر حُور بَرِي سَنَه اِي كَنَدَن كَن تَلَكِي
 اَبُو دُر كُور بُو دُوشَر كَسَن كَنَدَن تَلَكِي بَرِي بَرِي حُور بُو دُوشَر بَرِي
 تَلَكِي حَالِدَن طَاوَر دَر حَقِي سَكَا مَدَر بَرِي تَلَه نَاكَه اَنَك طَاوَعِيَه عَمَل
 اَبْتَدَا لَر كَسَا اَبُو دُر حَقِي اِي زِيَادَه اُولَد مَلُوسَنَه سَوِي
 بَرِي بَرِي دَن اَنَك دَخِي اَبِي اَبْتَدَا لَر دَخِي طَعْم لَرِيَه قَات
 وَبَلُور صَو اَبْتَدَا لَر اَكْسَا لَر اَشَايَه بُو دُوشَر خِي اَكْسَا لَر
 وَدَخِي تَرَاب لَر كُور بَرِي اَبْتَدَا لَر اُولَدَن بُولَان اُولَد رَوِي حَقِي
 اِي اَبْتَدَا لَر اُولَد وَهَر غَايَج كِر دُور مَن وَهَر خَمِي اَكْوَطَل
 لَحْصُور دَخِي دَكِي كَسَا اَبْتَدَا لَر زِيَادَه اَبْتَدَا لَر اَشَايَه
 نَاكَه اَبْتَدَا لَر اَبْتَدَا لَر فَوَقَلَا اُولَد بَرِي بُو سِيه وَبَجِي حُورِيَه اَكْوَ
 اَبْتَدَا لَر اَبْتَدَا لَر طُولَد وَغَدَن صَحْرَا زَا وَلَه طَاوَعِيَه اَوَعَلَا
 حُور بَرِي طَاوَعِيَه اَكْسَا لَر اَبْتَدَا لَر اَبْتَدَا لَر وَفَتَن اَوَسَه
 بُولَن خَلَايَه وَلَه دَخِي بُو دُوشَر سَوِي اُولَد دَخِي غَايَج اَبْتَدَا
 اُولَدَن اَبْتَدَا لَر غَدَن بَرِي نَصُور اُولَد اَبْتَدَا لَر اَبْتَدَا لَر صَوِي
 اَكْسَا لَر وَهَر غَايَج اَبْتَدَا لَر اَبْتَدَا لَر دُوشَر بَرِي حُور وَبَرِي

1191

1195

1200

1205

ایدن و کشتن عجا یلیندن جانده سننه یو ~~عجا یل~~ عجا یل ~~یاد می نلار~~
 داتور کو زمکینین عجا یلیندن خا فل اولور ~~عجا یل~~ عجا یل ~~یاد می نلار~~
 مدور و مصفا لار این ایدلغی عاید و کشتن الور نام کشتن
 فارشوشنه کلک نور ی نما اولور و فرشوشندن ندر گیده
 اولقد و نور ی اگین لور وانی کو کشتن کو که دیکر
 اکن ارا قد بیر دن ای کو که دیمش لور دیر اولور این اکیور
 طفسان و رشتنک بولار حکا دیمش لور این اکن صور ی برکت
 صور تنه رکت رایی ناد ی وارا با شند بر تاج واز کشت
 نا خندن کور کشت ~~کجه~~ جمیع کو اکت کندن بر یقین رند
 این کو که سی که واد ویا کامسجه دیر کور سکر بویر جه
 دخی ای مغرب دن مشرقه حرکت ایدر لیکن فلان ~~اعظمه~~ طفق
 فلکدر حرکتی غایتد یزد و انک حرکتی مشرق دن مغرب و ایل
 فلک کی الور مغرب دن مشرقه دور مؤیلد کز کز احوال یو
 اولو بولن مثال شول قرینجه کز کز یزد و رکت اوز یو
 جته دکر من دندو کز کز عکس نه دوت اول قرینجه بر جور یلجه

[illegible]

[illegible][illegible]

411 قوسلار دیر اناک ادی سرح سبدن چنلور سرح با لست اعلان
 412 و قنچنک طوغنه کی کون اکر چه حکا بیت عیالین اناک
 413 صحنه نظر واره انا الله تعالی ناک قد رتندن عجب دکلدر
 414 دیر اکر کنتدن عیالین کورور بوندن زیاده مقعدن و صحر
 415 احر اقدن اشر اقدن دخی غیری لسته لردن ویز دخی کنتدن
 416 صحنه بر فضیل این کو حکه کولیدن صحر الشمس بیکه
 417 کنت صورتین سوز سوله دیشلر دکر اناک بجه بیک شایخ
 418 وار دوطا خدن صولدن الشیدن اوستیندن هراقلمه بجه
 419 شاخلر ایشور و ایدر لکر اولکه بر کورور کنتدن کنتدن
 420 اودی و یوز غایله دجدر و بعضی ایدر لکر الشمس قاک
 421 ملوم اناک • یعنی کنت بر قاک کیدر که طلور او اوله اید
 422 یون که دیر لکر تقیه دیر لکر ظن ایه دیر لکر واکم کنتنه
 423 انا بر شمه مشدر که اناک بر خیزدیر واکه کلا و مجید نظر
 424 اولسته خیر دیر • اودی بر شیمه غایله اناک خالندن بونلر
 425 حق تعالی اناک حقدن ددی که ورمنا • مگا نا علیا یعنی بر اناک

کنتنه طوغنه کور اشغه بین ایدورر اعجبی اسکندر
 رومدن و سوز دیر کی عالمه عیالین نه کور دکر اناک بر مغرب
 و سیر کز مریجن ویا خنده بر مقار اینجه اناک جلور کز م
 که تیش قوسنی مشلر قوسنه بککوز دخی کون طوغله
 و قنچن نا زوال و قنه دکر بین بر دن یونا و چنقار زوالدن
 صکر بین کور مکه باشلر غروب و قنچن تمام بین کورور لکر
 یار دن بی کون کنت طوغنه باشلر غروبیدن چنقار لکر
 انجور هندوستانه بر افاج وار دکر اناک کناک
 دیر لکر اناک تیش اوزم کچی و اول تیش کنتدن بیکار
 شیرین و نافع در اول تیش که مغربدن حکا سندن بر اید
 سوله که زهر فاندنا انجور غور طوغنه بر طلغ وار دکر کنت
 طوغنی قایق کور سوز چو که کنت اناک اول طالع یوزد
 کز یوزدین خور صحر لکر ظاهر لور سوله که هر کت
 کور سوز و قنچن کنت طوغنه ناید اناک و لور اعجبی ترک
 و کنت طوغنه که طالع وار دکر بر تیشک اوستینده دخی بر

اولنه كرك بيش اول جماعت ك بصيرت بوقدر كوزن كلاكل
قصه در كند و كز بلور كز و حكما دن بلور كز برب
كش كز آكا يا و برسي فل كز كا كا يا معبودا بل
اما بونلرك صناعين كز رب العسا كين در غافلدر كز
مصنوع عدل صانع انتقال اتمل شونك كين صانع
اؤن ش كز كز عاكج كز ابري برسي اولدر كز شمس اند
دور ايدر باقي اؤن بدي شك عاكج بونلرك ايردر ايدرك
بزحرب صحراده كيندر كز كشي آكا صورت كز نذير بونلرك
كز عاكك صناع واردر بوجمع مخلوقات اول اير ايشدر
اولدر صحرابه نظر ايش كز كز كز بوجمه دوق يا نور ايدرك
ايش كز البعق نذرك عاكج و انا ذالقدم نذرك عاكج السير
فهي كز علوي بدين الطافه و مركز سفلي بدين الكافه
باند لان عاكج صناع الجبر معنائى بونه ديمك نذرك ايق
بره بصيرت بونلرك اؤن بورد كز دلالت ايدر وقع دوق ايدرك
ايش كز بوعظ طاه و بونلرك كز و شمس كاه بجه صانع

افلا كل حركي كركند كه الوركه دور انا اهل هند
 ايدركي كه بودند عظمنا هم سنه كوز مني كركندي در
 بونك فائده بر فرضه جقد و اگر خاله ها در انا انجمن در
 و دخی عالم انا انجمن بر هر كه از نقطه هي كيد بوبه قياس
 انكس فلان برست اولد برك و دخی ايدركي احرار سما
 سويله بطوب كجي دكرديد هر سنه كرم دور الشكار
 سنن افاندين امين اولور شكس مل مثل مربعي اولور
 پس ايد بو خد لاكه بونله خاصا اولد هيندري فضوردين قاي
 فضوردين اولد كتاب ناطفه و تحت صا قلب اولد
 زير كا خالفت ايدرك زير كسنا كه عمل نيدرك لاشك
 كنه كه كسنا بدن طشه عمل انسه كسنا اوتسيه دنيا
 اولد وعينه غدر و مهور اولور و آخر تن مهور اولور
 كين كنه عقل بليني و ارسته بودند اغنيا رانك كرك
 ناك دنيا و اخرته ريان كانا و اوبه فضل بلكه دهر كوز
 انجه فلان انا اذن عظمنا سنه كوز مدي فلان صا فغند

مكا ايدركي كه كوز دندون دور بدين شسته بلن زير ايدرك
 ايبه كركي كركن كانا ميل ايدرك و اكرك ايدرك
 كركي كه هولا فارسه ايدرك و اكرك طراقدن مسه طراغه
 قصه ايدرك و اكرك و دن ايبه كركي كرك اودله هوزنك
 اولد و كركس هوزنك اولد ايدركي كرك اودله هوزنك
 غري كيشنه بلن و ايدركي كه فلان دخی بر عتضه اولد و درت
 غري كوز و كركي كه كركي كه كركي كه كركي كه كركي كه
 لكس اذنا كركي ديزنك ايجي فلان طراقدن و ايجي فلان
 زهره دور و دخی فلان شمس دور و ايجي فلان مريخ دور و ايجي
 فلان مش برديد و ايجي فلان رخلد و سكر و ايجي فلان فلان
 بر جدر كنه بواشق ايدرك انا اولور كركه فلان ثواب
 دخی برديد و ايجي كركي كه فلان و ايجي كركي كه فلان
 انا بويك ايدركي كركي كه ديزنك ايدركي كه فلان
 فلان فلا كرك و هوزنك اظلم و فلان اعظم و دخی بر كرك
 افلا كركي كركي كركي كركي كركي كركي كركي كركي كركي

954 اما بجزا و حکمت اهل فائده بود که اگر شویله بنزد و
 955 نظر اید در وصفا آنکه در یکی از آیات این من تشبه
 956 تشکر شول التوفیه کوشه که بود قراچین آریس و غیره
 957 دونه نزد و نزد این کورن دودر صاف نور الخیر گفت اخلا
 958 است که بری فائ که کل هر بری کند و وطن بر او
 959 دونه بر یوسوز عیال الله بن عیال شسته آید که اخلا
 960 جهود برنده دین و نارسه دیدی که اخلا را آید نیست
 961 یمنه دیلور این عیال آید اول که خرقه ای بود و مشد و کل
 962 فایمده **ان الله یمسک السموات والارض ان تزولا** الا
 963 حاصی معینی بود که خرقه ای که کل و بر نردن را
 964 اولغه قوما که بر نردن را نال اولور شسته که دونه بلور
 965 الله تعالی دن عیری و مذعبا اهل حدیث کن و بر نردن
 966 حکما نیک سوز برین دین نال که اوله سین بر نردن
 967 طایر این جان بری نای فوشن ناکه که اسکار اولور
 968 هر طایفه نه مذعب دونه شکر در فی صفت السموات و خلقها

969 عیری که نال الله کل من یس هریک سنک که صورت
 970 دونه که اولور شسته شویله در که نال دعوین
 971 انشی اولور جو که در نال کلور و صورت طبع خود زیاد
 972 مهور ریز بر نردن و اربعین بلد که ریلک اخلا
 973 و بر نردن کلور عیالین در این لوان شاة الله
 974 المعین نال عیال الافلاک و الفلوات خرقه ای دیمشدر که
 975 کلور قدیمین بن اول که نال کلور فائ که کلور الی
 976 بر نردن این اولور شسته دودر دیر کیمیه کیم خرقه
 977 سور مشد **الله الذی رفع السموات بغير عمد**
 978 و دنی نردن حکمت این بر نردن کلور فائ که دنی خرقه
 979 کلور کلور عیری بر نردن کلور فائ که دنی خرقه
 980 کلور کلور و طایر کلور موجدین بر نردن کلور کلور
 981 صیقل **و بعضی قفا سیر** که دیمشدر دینا کلور صورت
 982 بر نردن این کلور کلور فائ که دنی خرقه
 983 بر نردن کلور کلور فائ که دنی خرقه
 984 باقر دند و لکش کلور کلور فائ که دنی خرقه

يَقْضِي رَمَائِلَهُ دُرِّ تَحْقِيقِي سُوْرَةٍ كَلِمَةٍ فَضْلًا إِلَهِي وَكَرَمًا أَوْسَطَ
صُوْرَتِكَ قُطْبِ شَمَالِيَّةٍ وَأَوْدَاجِي كَرَمِي بِرِصْنِ قَلْبِي دُبِّ
الْأَصْفَرِ دُبِّ الْكَاسِ بِرُسَيْنٍ قِيْقَاوُسٍ وَعَوَاوَجًا وَهَضَاهِ
دُخْيِ بِرَكْرِ الْخَلِيلِ شِمَالِي وَفَلَكَ دُخْيِ بِرَكْرِ وَحَانِي وَشَيْتَانِي وَشَرْ
الْوَالِغِ دُخْيِ بِرَكْرِ تَسْتُ الطَّائِرَةِ دَحَا جَهَ دُخْيِ بِرَكْرِ تَجْوَعُ الْحَوَاثِ
وَعِفَاتٍ وَزَلَعَيْنِ وَنَضَعُ الْعَوُسُ فَرَسِ اعْظَمَ وَفَرَاةٍ مُسَلَّسَةٍ
وَمَشَلَّكَ وَنَضِغُ أَوْدَاجِي وَنُفَاقَاتِ دُخْيِ بِرَكْرِ بِنْجَلِ أَيْدِي كُرْكُورِ
بُونُكْرِ قُطْبِ شَمَالِيَّةٍ دُخْيِ بِرَكْرِ كُرْكُورِ كُرْكُورِ هَرِيحِي بِرِجْجِهِ لَمْدَرِ
سُوْرَتِكَ أُولَ كَرَكْرِ بِرِجْجِهِ لَمْدَرِ دُخْيِ بِرَكْرِ مَارَارِ رَدَّهَا
وَبَانِدَةٍ وَخَرَابٍ وَسُوْرَتِ بَانِدَةٍ ذِكْرُ كُرْكُورِ أَيْدِيكَ وَدُخْيِ بِرَكْرِ كُرْكُورِ
قُطْبِ كَرَمِي مُقَدَّسٍ سَيِّدٍ دُخْيِ بِرَكْرِ مَحْشَلِ مَلَايِكَةٍ رُوْحَانِيَّةٍ
أُولَ بُونُكْرِ وَبَلَاةٍ فَلَكَ بِرَكْرِ أُولَ وَكَرَفَلَكَ بِرِصْنِ حَاصِلِي
أُولَ رُسْتَه اِجْتِمَاعِ كَوَاكِبِي دُخْيِ بِرَكْرِ أُولَ وَنَضِغُ اِجْتِمَاعِ رِجْجِهِ أُولَ
دُخْيِ بِرَكْرِ بُونُكْرِ بِرِجْجِهِ كَرَمِي مُسَلَّسَةٍ دُخْيِ بِرَكْرِ كُرْكُورِ كُرْكُورِ
كِرَامِ أُولَ سَعَةِ كُرْكُورِ دُخْيِ بِرَكْرِ شَفَعِكَ لَمْدَرِ كَرَامَاةٍ فَلَكَ دُخْيِ

[illegible]

کو کلنه بر قورق و دوش دخی هر شنه که برین طالع کور زین لیل
 دن و نکو کردن و پیر کردن و نسکیم و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 صورت زرد دخی چکا صورت که یا زینش و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 دکل زین لیل دن یا زینش و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 بر شنه و ارد که انک باشی باشنه بکوزگی اوزون
 قاتلری و ارد و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 و ارد و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 چنکه ارق بر اوخته بولک قتلکه که او جر که بوضو
 بالحقندن دوشنه دخی برین و نلکه که انک برین جانور که
 زحمت و زینان ایدر اولت آرسلا کچی لیلک بکی نور
 یکی بولکه بک زینش و اردسه اول بره نه چنه که هر
 انک قلمه و لیکن این برینجه برک او شینده و نلکه و نلکه
 این و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 الزامی که القطین الشالی و جنوبی و صورها فضله
 سن اشند که انک اوله که قطب شمالیه و قطب جنوبیه

ابرو و و تله و اشقیایه زینست صور به هر پور و نور و صور
 کور و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 سنه بر شنه و ارد که انک صورت آدم صورتیه بکوزگی
 نوزی بولکه و کور و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 و ارد و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 بولک بکی صورت آلتیه که دخی اوده بشور سکر و دخی اکا
 و نلکه که نقطه که زینش و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 بولکه برین کچی طوره اول صورت و نلکه و نلکه و نلکه
 جنوبیه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 و نلکه که دنیاده و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 هر برین و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 کل مخصوص خالوشت نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 انک و ارد و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 بولکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه
 و نلکه که انک و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه و نلکه

کولکه

وَنَارَ خَلَائِفِ الَّذِي فِيكُمْ يَوْمَ تَأْتِيكُمُ الْمَلَائِكَةُ يَأْرُسِي قِيلَ وَبَارِسِي قِيلَ
كَلِمَةً لِّمَنْ أَتَى اللَّهُ تَبَعَ أَمْرًا لِّمَنْ أَتَى اللَّهُ تَبَعَ أَمْرًا لِّمَنْ أَتَى اللَّهُ تَبَعَ أَمْرًا
فَمَنْ قَاتَلَ أَحَدَهُمْ بَوَاقٍ فَوَضَعَهُ عَنُقَهُ وَعَاشْرَةُ عَشْرٍ لِّبَنِي
بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَمْسَكَتُكُمْ إِذَا سَأَلْتُ اللَّهَ فَاسْأَلُوا اللَّهَ فَاسْأَلُوا اللَّهَ
بَعِي بَنِي إِسْرَءِيلَ تَكْفِيرُكُمْ لِكُلِّ ذَنْبٍ تَكْفِيرُكُمْ لِكُلِّ ذَنْبٍ تَكْفِيرُكُمْ
أَهْلُ حُدُودٍ مَذْهَبُ أَوْرَاقِهِ إِخْتِصَارُ طَرِيقِهِ وَبُيُوتُهُمْ
حُفَّتْ لَهَا سُورَةُ بَنِي سَوَيْلٍ مَلَائِكَةُ شَائِنَةٍ وَدَعْوَى بَنِي إِسْرَءِيلَ
يُرْكَبُ فِي دُكُنِ كَرَامٍ لَمْ تَأْتِ بِعَبْرَةٍ لِّهَيْبَةٍ وَفَقُلْ لِكُلِّ أَهْلٍ
إِسْلَامٍ سَوَافٍ أَوْرَاقِهِ تَكْفِيرُكُمْ لِكُلِّ ذَنْبٍ تَكْفِيرُكُمْ لِكُلِّ ذَنْبٍ
الْبَنِي دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ
مَلَائِكَةٍ يُرْكَبُ فِي دُكُنِ كَرَامٍ لَمْ تَأْتِ بِعَبْرَةٍ لِّهَيْبَةٍ وَفَقُلْ لِكُلِّ أَهْلٍ
صُلَاحٍ يَأْتِي دُنْيَا كَلِمَةٍ كَوْنُكُمْ لَوْ تَأْتِي دُنْيَا كَلِمَةٍ كَوْنُكُمْ
فَطَبِ جَبُونِي دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ
فَطَبِ شِمَالِي دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ
فَطَبِ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ

كُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ
شِمَالِي كُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ
فَطَبِ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ
كَلِمَةً لِّمَنْ أَتَى اللَّهُ تَبَعَ أَمْرًا لِّمَنْ أَتَى اللَّهُ تَبَعَ أَمْرًا
فَمَنْ قَاتَلَ أَحَدَهُمْ بَوَاقٍ فَوَضَعَهُ عَنُقَهُ وَعَاشْرَةُ عَشْرٍ لِّبَنِي
بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَمْسَكَتُكُمْ إِذَا سَأَلْتُ اللَّهَ فَاسْأَلُوا اللَّهَ فَاسْأَلُوا اللَّهَ
بَعِي بَنِي إِسْرَءِيلَ تَكْفِيرُكُمْ لِكُلِّ ذَنْبٍ تَكْفِيرُكُمْ لِكُلِّ ذَنْبٍ
أَهْلُ حُدُودٍ مَذْهَبُ أَوْرَاقِهِ إِخْتِصَارُ طَرِيقِهِ وَبُيُوتُهُمْ
حُفَّتْ لَهَا سُورَةُ بَنِي سَوَيْلٍ مَلَائِكَةُ شَائِنَةٍ وَدَعْوَى بَنِي إِسْرَءِيلَ
يُرْكَبُ فِي دُكُنِ كَرَامٍ لَمْ تَأْتِ بِعَبْرَةٍ لِّهَيْبَةٍ وَفَقُلْ لِكُلِّ أَهْلٍ
إِسْلَامٍ سَوَافٍ أَوْرَاقِهِ تَكْفِيرُكُمْ لِكُلِّ ذَنْبٍ تَكْفِيرُكُمْ لِكُلِّ ذَنْبٍ
الْبَنِي دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ
مَلَائِكَةٍ يُرْكَبُ فِي دُكُنِ كَرَامٍ لَمْ تَأْتِ بِعَبْرَةٍ لِّهَيْبَةٍ وَفَقُلْ لِكُلِّ أَهْلٍ
صُلَاحٍ يَأْتِي دُنْيَا كَلِمَةٍ كَوْنُكُمْ لَوْ تَأْتِي دُنْيَا كَلِمَةٍ كَوْنُكُمْ
فَطَبِ جَبُونِي دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ
فَطَبِ شِمَالِي دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ
فَطَبِ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ دُورُ حُكْمِ بَنِي إِسْرَءِيلَ

واردرشود که جزا امت می رسد در استهوار و اسرافان مقام
 عرش الشهد در جزا نعل کند و مقامین چنانکه در جزا نعل
 مقام نه نظر است شون یکی بفرز را از فرزندان بداند بقدر
 کجی الجزا بیغیر علی السلام سوره که بزرگون که جزا نعل
 استقام فایده جاضدی تا که فایده طور رکن نور قدس
 شرف قدر نور قدس که نور نیستند که چنان اولدی و دخی شوق قدس
 بوزند که بزم جیم که کلوا و لذت صورت که سکنش اولدی
 استرا نعل کوزد که اشانه اند عظیمین نور قدم و بزم خلد
 کلشند که استرا نعل عرش الشهد طور شد بزم ناه باشند که
 اول ناه یک دکنی واردر و نور کنند بزم ناه واردر
 و هر بزم ناه بزم فرشته واردر که انک عظیمی حق تعالی
 بلور اخبر بر جزو دخی کلشند که حق تعالی بزم فرشته یارنده
 کیم انک بزمی ناه نذر و یار و اود نذر و بزم ایدر
 و بزم بود بزم ناه النور بن النور و النور بن النور و اول شکر
 جمع ایدر بزم راوله ناه و بزم جزو دخی کلشند در فرشتان

علی کلکله و نور قدس یکی صفات ملائکه روحانی است
 شایسته که گویا از نور گشته بزم ناه ختمالی بود شد
 و ما یعلم جنود ربان لاهر اما شون نشسته که جزو دخی کلشند در
 انک اوزدینه بزمی بزم ناه دکنی لاهر و روحانی است
 صفتن است بزم دخی یکی مرتبه اوزدینه دنا اول مرتبه
 که تا بدنه و آخا ردن در و یکی مرتبه حکما سوزندند
 ناکه بزمی دخی بزم اوله بزم و دخی بزم ناه بزمی دکنی
 و طاعری و هوای سکا ندر ناه که سوده بزم و از طاعری
 بزمی و صفت لاهر در دنا و ناه که سوده بزم و از طاعری
 کوزد که نور طاعری بزم سکا ندر ناه اهل اولیه خانی اوله
 امدی بزم ناه عقیق ناه ارا ق کوزد که اهل اولیه خانی
 انرا خانی بزم ملائکه بزم بزم جسد و بعضی اولدی
 کوزد که صفت ناه دخی سکا ندر ناه اود که شیطانی انا و
 کوزد که و ارجی و بعضی دخی عذاب فرشته سید و بعضی
 دخی رحمت فرشته سید و هر بزم یک دنا و بزم و مقامی

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

بن دین منکر پیغمبر روزی که بپوشد و بستاند و آرد
تو کون کوردم کیم بن این اول غافل شدی و تو فرستادی
ساعتی آنک جانمی قبض الهم مقصود اولاد کیم ملک الموت
بر عظمه فرشته در قیوم جان فراخی و جمیع خلقان جانمی الور
حق تعالی کا نیز فوت و بر ششد ر کیم بره کبرک و کون کلک
جانمی قبض آید رفو عا که او کنند بر طبق کید رالی جمیع
عالمه ابریشور ستان آن کون که ابریشور کنند دخی بقیین
الحزب خیره کلیند که ملک الموت طور میشد را و کنند
بر غر و آرد که جمیع مخلوقانک شناختی و کلانک پیرای و آرد
هر پیرایه بر کشتنک ایدی باز یلود هر کشته نک و عدای
اولسه اول غافلده آنک پیرای ضرر و ملک الموت الکن
بر حربه و آرد آنکه صرا ن پیرای و در و دوسور و اول پیرای
دوشد کیم که اول کشتی دخی که ایدی اول پیرای باز یلود و آرد
ایم بوسون زند تقدایمان کسور منکر و نرا که و آنکه حدله
علا و نرا که که اهل سنت و علما اعتقاد بر وفاته و حدیثه در

دور ز که وقت اولد. دخی جمعیسی دوه پسر لر دخی صاحب
عبد الخالق و در ز که و کز کرد. ابو المظفر خیر و شول جمال
که کند و ز که حکما جمله ستند نصیحت صیر لر بو معنی لر
قبول آید و قیاس عقلی آید و آید ز که جمیع جان لر بو صون
ایچه صفار در ز که و قیاس کوننه انا و لر شولیه بکاف کرد
حکما لر بو سوز لر باطلد. زانا نور و هر نشنه فی که خبر
ویرد. دخی اینیا و دست خبر ویرد بکسر صفت خیرا لر علیه
السلام اما خیرا لر امین که اکتفا و لی الانبیا در لر ز که
پیغمبر لر دخی و خی کوردی بولر که دو شملایی بولهر آید و
دخی که اکر روح القدس در لر. اینچون هریرد که انک
تغویسی ابریشسته خیر و در لک بولر دخی انک هر سید و الله
سید و ز را خا جدر که انک عظمتی کتبه لر. الله و ن غیر
پیغمبر علیه السلام آیدنی که اول خا جی بن کورد هریرد
شولقد در دخی بود نیای و در دخی و خا قلک هریرد که
ایچین انک بر طالع را و در دخی که بولر کف بولر علیه السلام ویرد انک

وَرَدَكَ مِنْهُ ~~الْأَنْفُورُ~~ وَكَانَ كَلِمَةً دَجِي حَبِيثَةً كَلِمَةً
أَوَّلِيَّةً ~~مِنْهُ~~ آتِيَةً إِنْشَاءً بِدِي الْخَوْنِ حَقِيقَةً
لَوْ أَنَّ الْحَقَّ نَظَرَ أَنْكَ الْبَنَةِ أَصْدَقِي كَيْفَ دَاخِلُ أَنْ تَنْظُرَ أَنْكَ
أَنْتَ أَنْكَ أَوَّلِيَّةَ إِنْشَاءً عِلَّ عَشْرِ الْبَنَةِ دُرِّشْدَرَا كُنْ أَنْ تَنْظُرَ
أَبْدَرْدَجِي صُورُ الْغَزِينِ دُرِّشْدَرَا كَلِمَةً لَوْ حَلَّ كِي وَعَدَّ هَجْرُ
تَمَامُ أَوَّلَا أَوَّلِ صُورُ أَوَّلِ صُورُ بَدِي كَلِمَةً بِرَبْرَبِي بَرِي
نَسْتَه دُرِّكَ أَنْكَ إِنْجِي دُرِّجَمِيعِ سَعِيدُ لَكَ وَشَقِيكَ لَكَ لَكَ
لَا قِيَامَتَهُ دَكِينُ أَنْكَ إِنْجِي جَمْعُ أَوَّلُ زَلَزَلَةٍ وَقِيَامَتُ أَوَّلِيَّةٍ
أَوَّلِ صُورُ جَانِئُورُ دَجِي قَوِيَّهَا نَلَا أَنْكَ طَسَدَ كَلِمَةً دُرِّشْدَرَا وَهِيَ
كَكَلِمَةً وَبَرْدَنَدَنِيَّةَ وَأَبْدَرْدَرَا بُولُوكَلَامُ أَهْلِ شَسْتِ جَمَلَتِ
مَذْهَبِي دُرِّشْدَرَا وَهُوَ بُولُوكَلِمَةً كَلِمَةً زَبْرَا قَلَانِ وَحَدِيثِي
بُولُوكَلِمَةً مَعْلُومُ أَوَّلِيَّةٍ بُولُوكَلِمَةً بُولُوكَلِمَةً سُوْرُ سُوْرِيْلَكَ بَاغْلَدِ
زَبْرَا زَبْرَانِي كُورْمَدُوكَ وَفَرَاغُوكَ وَحَدِيثِي بَرِي خَبِيرِي بَرِي
دَجِي إِنْشَاءً بِدِي صَاحِبِ الصُّورُ دُرِّشْدَرَا وَمَنَادِي لَامُوتَا دُرِّشْدَرَا
وَيَا مَنَادِي أَوَّلُ لُورِي أَوَّلَا أَوَّلِيَّةٍ دُرِّشْدَرَا دُرِّشْدَرَا دُرِّشْدَرَا دُرِّشْدَرَا

615 و طریق خوف غایت رجوع بود که ایستادیم و اله
 616 حیران آوردند ● نه این چنین بماند هر چه می بیند باین باز
 617 بر نقطه که غریبی اول نقطه در نقطه و اریح به به
 618 بیک کجری زیرا که کند زین یکی در دل حرف و از
 619 باز می باز می دردی باز می کند و نشتند و نور
 620 باز همه جمیع مخلوقات این احوال در نور باز که بود
 621 خدای حکیمه راضی اول و از می تا اوسته از می و با خود
 622 شاکر اول و از می تا اول و از می تا خود بکوه این نور
 623 به این می بوسیدن بونله که باز می در می بیک خورشید
 624 جمیع ستمه بلور در می مخلوقات این اول و از خال و نه
 625 اول و از نه ابریشم جگر در و خدای نور ابرافله اطفال
 626 در می اندازان شدی که ابتدای تا از نه ای عالمه دین
 627 آنچه قتل بعمور با غرسه و اول بعمور در نذر و انت و اخل
 628 بوسیدن ● و در می هر افاضه نقد و پیرا و پیر و در
 629 هر ستمه دنیا و ترا بکوز ابرافله این نور و عرض بیک

601 اول و از نه بوسیدن او نور و الهی سوسید به لب
 602 الا که می بکوز که قتل او نور و نه ای یکی بیک سلو
 603 بود ● و در می بیک بیک اندک اندک او نور و نه ای یکی بیک سلو
 604 بیک بیک نور و اول و در می لایق تا که قتل اندک و در
 605 باز می بیک که از نه ای الحفظ و در می بیک نور و نه ای یکی بیک سلو
 606 خدای قلمه از می بیک از غل و خدای لاله الا که بیک نور و نه ای یکی بیک سلو
 607 بقضای و نور و نه ای بیک نور و نه ای یکی بیک سلو
 608 قتل و با سوسید ● بیک در می اول و از می بیک نور و نه ای یکی بیک سلو
 609 نکر می بود و نه ای بیک که راضی و نه ای بیک حکیمه در
 610 شکر اتمه بیک نور و نه ای در می صبر اتمه بیک نور و نه ای یکی بیک سلو
 611 غریب نکر می استند و نور و نه ای بیک نور و نه ای یکی بیک سلو
 612 که قایت ایدر اتمه نور و نه ای لاله الا که بیک نور و نه ای یکی بیک سلو
 613 او را یکی بیک نور و نه ای بیک نور و نه ای یکی بیک سلو
 614 کلام بیک نور و نه ای بیک نور و نه ای یکی بیک سلو
 615 بیک نور و نه ای بیک نور و نه ای یکی بیک سلو

انك ايچند كورر لر و هر طي عك ~~شك~~ كورر ~~شك~~
 اينچون صكلات گورر لر چين كورر ~~شك~~
 استغنا رايد لر چي عرشك جوق اياقلاي واژد
 كورر چي عقال اناك اياقلاي ارايند فومشد رگورر
 عرشك الشد شول دك كورر اوشتند بر جفت كورر مستغنا
 اگر ضرور لر نه كه خرقه لاي اناك عرشه حاجت يوقد رچون
 براندي ايدز كه هر نه كه براندي كند و حاجت چون براندي
 شويله كه برر براندي اناك حاجتي يوعيد كوكورر براندي
 اناك حاجتي يوعيد و دخي جميع نشنه نك عديوي
 و دخي يور و مقدازي يور مع هدا كورر اوزد ريشد
 ذبوران اغا دوز ازمق ايچند رنه كيم خرقه لاي يور ريشد
 فن شلت موارنه فالان هم المنل ايس بولر چي دوزد كيم جميعي
 قولر حجت ايچند رنه حاجت ايچند رنه عرشك صفت
 ايايند بوند بوقد سوز كفايت ايد مستغنا اگر ضرور
 كه لوح فلو براندي حكمت دوز كه بولر ادي هر بره و حرا

كورر صورته ابدي برر چي و سو
 كورر عرش گورر لر عرش گورر لر ايد
 و دخي اوزد كورر اناك صكه خي جل و قلا دوز
 فوت اشته كورر اناك عرش گورر لر خرقه لاي فوت
 و دخي كورر لر كورر بولر بوند نص كورر اول
 و دخي كورر ايتد لر ايد لر كورر مخلوقات اعظمي ريز
 كورر كورر ايش خرقه لاي عرش بولر اوزد كورر كيد ردي
 شويله متعلق قودي بولر كورر شتر دي يعنه ديد كورر فادرم
 سين عرش بولر طور عرشه اناك عرش كورر لر شويله
 فزان كورر رنه كورر رنه دوزد كورر خرقه لاي يور
 و بولر عرش ريك قورم بومند ثابته و علما دوزد كورر عرش
 دوزد كورر عرش و عظيم روحاني و رنه كورر اناك جون سيند
 طواف ايد لر نه كه خرقه لاي يور ريشد رنه اناك اناك
 العرش و من حوله ايتد كورر ايتد ريه و يور ريك ريه و
 استغنا و نال اناك اولد عرشه نظر ايد لر جميع موجود

582 x 846
 583

846
 847

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

527 اور زبانه دخی جانلرک عیالینده ویرلرک ~~بجه~~ بجه ~~بجه~~ بجه ~~بجه~~ بجه
 528 وکولک عیالینده و جانلرک معدننه در و ~~بجه~~ بجه ~~بجه~~ بجه ~~بجه~~ بجه
 529 حواتر خسته دیرلرک ادیک اعصنا سنک خالصینه
 530 و عوزلرک و نادملرک طبعتلرک و ادمینک طبعتلرک
 531 بجه جنس اولرک و عواد و سنک عیالینده در دخی ~~بجه~~ بجه
 532 و حراتلرک و یغافلرک قیلرک لرک و آخنا سنک در ادمینک بجه
 533 لرک مرتبه سنک و یغافلرک سرفین در و نیمله سنک
 534 فرینده در و و نادملرک و مد عیالرک و یغافلرک و کراتلرک
 535 عیالینده در و و کیمیا سنک و طب عیالینده در و حراتلرک
 536 طبعتلرک خاصه لرک در و و معالجی ~~بجه~~ بجه ~~بجه~~ بجه در
 537 دخی حقیق لی لک قضا و قدرین در و کسلرک عیالینده در
 538 و دخی اولمک عیالینده در و دنیا عیالینده و بی و کالینده در
 539 دخی بقیت شوز یعنی اولرک لرک لک لک کندن در کلدک لرک
 540 انان چیلرک و شب طبعلرک عیالینده در و عوزلرک اعصنا
 541 و کک لکلرک در و و کولرک لک لک عیالینده در و کک

عیالینده در و کک لرک بر عیال مرتب اولرک در کک
 دخی رما قلرک عیالینی ویرلرک چیقار
 ویرلرک و قیورک ویرلرک عیالینی و عیالینی و عیالینی
 عیالینی ترتیب اولرک و کولرک دخی حروف ایچ اوره دخی
 طاشلر عیالینده در و و انلرک اولرک یارلرک حکمت سوزلرک
 زکی الزابیع شولر شهور کولرک در و مستی لکلرک در ویرلرک
 باب دخی مرتب در حروف ایچ اوره کک شولرک کک الف بایند
 ایله وایک کک ربه کک نایه کک دخی لکلرک و اشانه
 کک لرک کک و کک اولرک شهور بجه بجه کک لرک
 کک لرک ایچ بیلرک بیلرک در دخی لکلرک افاجلرک و
 اولرک در دخی مرتب در حروف ایچ اوره کک دخی
 لکلرک افاجلرک بیلرک در دخی لکلرک افاجلرک لکلرک
 طبعتلرک در عیالینده در و و یغافلرک کک لکلرک
 بیلرک در دخی لکلرک عیالینده و شرفند و شرف
 خلقتند در و و عیال شریف اولرک و عیال بیلرک در و کک

444 ایاندر و باقی شیطان تصنیف کرد و در حقش کفر و لعنت
 445 کرد و کفر و نور و در حق عاقلان و حاکمان کفر و لعنت کرد
 446 قیوستند باز دیکر و در حق طایفان باز دیکر شونله کرد
 447 قیروان قبولین و از هر همان قلعه شدند و از در و در
 448 شهر فزادند و از در و از در و از در و از در و از در و از در
 449 و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در
 450 و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در
 451 و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در

422 ایاندر و باقی شیطان تصنیف کرد و در حقش کفر و لعنت
 423 کرد و کفر و نور و در حق عاقلان و حاکمان کفر و لعنت کرد
 424 قیوستند باز دیکر و در حق طایفان باز دیکر شونله کرد
 425 قیروان قبولین و از هر همان قلعه شدند و از در و در
 426 شهر فزادند و از در و از در و از در و از در و از در و از در
 427 و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در
 428 و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در
 429 و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در
 430 و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در
 431 و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در و از در

۱۰۶ هلاک آید و اینجی حال سرکار اولدنی بیکه سرکار جوهری غریب
 ۱۰۷ در آید بین کونیند ریختد و دید که منزه است که بیکه سرکار
 ۱۰۸ بال و شش که بیکه تاک طمکله ای بر شش علانی بیکه سرکار
 ۱۰۹ و صفرا گسترده چشید آید اول و شش بر بخت آن آید
 ۱۱۰ اولیزه کور نقد رگه مکرر آید و دخی بر اول آغاچه
 ۱۱۱ صومریم که اول بین شش و بر سر که و سر که و سر که
 ۱۱۲ چش که کور که آید ای اول آغاچه نون شدن کمر آید
 ۱۱۳ مقصود بود چکا بیدن اولد که بن اول پادشاهان احسانه
 ۱۱۴ اولد که که عوض این مکرر بیکه اول پادشاهان لطف
 ۱۱۵ و عدل حبش که آید اولد بیکه الله شکر آید پادشاه
 ۱۱۶ و طایفه که حبش که آید اولد بیکه الله شکر آید پادشاه
 ۱۱۷ کور بیکه کبی اخت نه عوض آن کور که در بیکه
 ۱۱۸ اولد بیکه و کل حبش که بیکه کور بیکه کور بیکه
 ۱۱۹ مخصوص و از دور و هر باور بیکه خراسی و از دور بیکه بیکه
 ۱۲۰ در دم عدل متناهی بیکه بیکه بیکه بیکه بیکه

۱۲۱ دلایلی که در این محبت علی بن ابی طالب
 ۱۲۲ و با این محبت بیکه عرض آید
 ۱۲۳ و با این محبت بیکه عرض آید
 ۱۲۴ و با این محبت بیکه عرض آید
 ۱۲۵ و با این محبت بیکه عرض آید
 ۱۲۶ و با این محبت بیکه عرض آید
 ۱۲۷ و با این محبت بیکه عرض آید
 ۱۲۸ و با این محبت بیکه عرض آید
 ۱۲۹ و با این محبت بیکه عرض آید
 ۱۳۰ و با این محبت بیکه عرض آید

ولد و کور ایضا ف حوسد و حصلت عیسی یوم در ر سیر
 آدمی نقد رجوت استرسه خضی دخی ایله اولور اگر
 شویله که آدمی دیوشد کین بجان عمر نو لیدی خضی
 روا اولدی ● ایکن مال ملک دوشور و ب دوشمنه
 قیوب کنن که خجالت دیرد ناملقد و معکات استند
 که جمشید پادشاه ایله بر کون بر باغن او تومشیدی
 کوردی بر یلان بر آغا چه چیقار که اند طوغان باوریدی
 و ارایش قضای اول یوایه واره یاور یلان بیه طوغان
 فالقک یوایت نل چون سندن فریاد آید جمشید آلا و
 یوق اندی ایله آغا چه صا بخدی اول طوغان انک اولدی
 کوردی امین اولدی او جدی کنده بر زمان دمنکن
 کور کلدی اغزیله بر آغا کوردی ای جمشید له تخت
 کوردیله کوردی جمشید آید طوغان اولو قوشد و سوز
 ایلیک عوصنک ایتدی اولدی ● و بو آغا جدی جوق فایز
 و اوزد که ای اول قوش بلور اول آغا جک فایز سید ملک

384 385 386 387 388 389 390

کلدی و شنی بکا سوزلین شیطان ایش
 کلدی دخی طراغین چیقا و ده شغالین طرای
 کلدی الیون یونا و طرازا بکن ناکا کوردی
 و اوزغان اوزندن بر نشتنه یلدا اوزسل بالیجینی یومش
 یانه و اوز کوردیک بر باقر جومک اغز و تلوال اوردی
 اغزین اجدی کوردی اجدی دورت یوز قزل اتون عقل و اوز
 سوزیوب طوز به سین چیقا و اوز غلاری طوز به سینه ملدی
 و اوز سبیدان باغی اولدی ملک استکباب ایلی اولدی درویش
 غصه سندن قوز تابه مقصود اولدی که کلدی سوزین و
 کلدی ناکینه اعتبار انک کلدی خور بغان کر کلدی
 اولد و ویش اول بیه اعتبار ایتوب بر اقدی ای کلدی
 صکره خطا ایدو کلدی کیله اول بی بر ماندی
 کلدی عالم اوزمشد ستر کلدی ناکینه ● ای بی نل
 علمینی هنری دیلکه وصف ایته اولن مک کلدی اول ایش
 حقیقته کلدی واقف اولدی فی قصور کلدی مقصود یو کلدی

اولاد

347 حرمتا ولدت • پس عالمی دینی ~~کتاب~~ در کتبنا به ص
 348 این خورا و لیه • مراد بود در کتابی بکن ~~کتاب~~ و لیه
 349 عزت و حرمت ائمان حکایت آید که که ~~کتاب~~ و لیه
 350 کورد که آید از این کتب که درین کتاب است و از غل
 351 شکر رزق اندوز • اول دوش بود و شش اعتبار
 352 اعدی ناکه برجه به کوردی بودند صکم دور
 353 کیمه ندیکه اول مناره واره زیر که مناره دکن
 354 بخندید که مناره فتنه کلهی اول مناره کما ایله
 355 جردی نو را القه ناگاه مناره دین بر فوش و جدی
 356 و اول مناره نیک بر چندین برین بر فدی گنک ایچیه
 357 اول درویش این الدی اوقیدی اند بر لیس هر کمال کی
 358 حصه سی اولسه اول کینی سقی اینی طلاسون آکک
 359 الدن نه نو فار اول غصه شندن قورله چونکه بود
 360 این اوقیدی بنده بوکا ملول اولدی فایدی اول بی بیانه
 361 اندی که و دندی صودن کلشن جقد اند بر طلع

342 سنگد زبنه قلتم التدر
 343 سلیمان اولیقلی چونکه بونی دینی
 344 اولیقلی دینی اولیقلی حرکت ایتدی بلفیس و خجی ایدر طالع
 345 بونل کچی از که بوز و از خجی ایتدی کسینه و
 346 و بجمع عالمی اندوز و لیض کن مکر و قوت که بیکت کورد
 347 سلیمان اذن یکن رنک ایدر مکر کا شکی سلیمان دخی
 348 بونل کچی بکن اولدی بونی دیکل بزد خجی حرکت
 349 ایتدی بوند نص کن سلیمان دخی ایتدی بجمع عالم
 350 کچیه مایله بندر دخی کیندر و قورله پیچید
 351 بجمع مکر کت و خجی و لیس بجمع حکمت در بوقیله
 352 بونل کچی بکن ایتدی بونی دینی ایتدی بجمع عالم
 353 بونل کچی بکن ایتدی بونی دینی ایتدی بجمع عالم
 354 بونل کچی بکن ایتدی بونی دینی ایتدی بجمع عالم
 355 بونل کچی بکن ایتدی بونی دینی ایتدی بجمع عالم
 356 بونل کچی بکن ایتدی بونی دینی ایتدی بجمع عالم
 357 بونل کچی بکن ایتدی بونی دینی ایتدی بجمع عالم
 358 بونل کچی بکن ایتدی بونی دینی ایتدی بجمع عالم
 359 بونل کچی بکن ایتدی بونی دینی ایتدی بجمع عالم
 360 بونل کچی بکن ایتدی بونی دینی ایتدی بجمع عالم

ایه ده لر یعنی الله تعالی رضا ~~...~~ احسان انما این
 دخی آفریننده و عالمی و باد شادمانی ~~...~~ خیر انست
 و مجموع پیغمبران و آدم پیغمبر و حضرت ارازی و موسی و
 نوریت و داود و ربور و عیسی علیه السلام و انجیل و اریه
 و دخی بقیس که سلیمان پیغمبر و خاوند رسد سلیمان کلان
 او کدین بر کون بری بولی الله زایش از من سلیمان
 و آیه است **الله الرحمن الرحیم** و آیه دخی بویه
 کلدی بقیس بویا و به که عزت و حرمت آید کتاب
 که بر ددی **اول سبیدین** سلیمان و جفت
 آید کجاست بر کون سلیمان علیه السلام طعنا مزید
 و زیری اصف دخی الله حاضر بیدی بقیس آید **مهر**
 مخکن اوله می کیمه بویا و کز دخی بریان اوله بالیق و ز
 اوله سلیمان آید **مهر** کیمه انصاف اوله انصاف
 ایه اینش است الله اوله ددی اوله **مهر** بر غیر کند و
 انصاف و بر کون سوز سوزلیه **نادر** بویا و ددی اوله

کون اجل نام اوله کیمه کر است
 کلدی بر کون سلیمان که دخی که درین سنگا
 این دخی که کیمه سنگا زاز و آفرینان
 این بویه سنگی کیمه سنگا سنگا دخی بویه و
 چونک او سنگا طینا و اوله از زمان او تو و آفرینان
 اخلد و این اندر سنگا بیه آویه کلدی دخی بر آیه و آدم بوی
 عورتین چونک بون کجی سوزا شند عورتین و نوبت
 اوله دخی که کتابه کلدی آفرینی بیه مصحف بویه و
 که موش آیدیم کیمه و کوند و زده سخی و فیدم سنگا
 فلدی بکیتم بگا برین کتابدن و اوله کلدی که
 اگر کیمه سنگا سنگا کلدی و سنگا بیه اوله کلدی
 و از رستن سنگا موش اوله و آیه الله و تو دخی
 سندن این کیمه مقصود بویه که آیت بیکدن اوله کیمه
 عالمی **مهر** بویا و قدر علیه دخی که و آفرین دخی
مهر مال کیمه سنگا مدد که برین عیدین غیر مکر اوله آفرین

287 غایب شدن شهرت و قلعه کرد و کوشک بیاورد و کوشک
 288 و و کوشک غایب شدن بوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 289 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 290 اول و دخی اشو حاکم است او که کوشک و کوشک و کوشک
 291 برکشید بر صحن جمال حسن و کوشک و کوشک و کوشک
 292 و از ابدی و دخی و کوشک و از ابدی و کوشک و کوشک
 293 کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 294 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 295 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 296 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 297 کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 298 کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 299 کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 300 اول و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک

301 غایب شدن شهرت و قلعه کرد و کوشک بیاورد و کوشک
 302 و و کوشک غایب شدن بوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 303 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 304 اول و دخی اشو حاکم است او که کوشک و کوشک و کوشک
 305 برکشید بر صحن جمال حسن و کوشک و کوشک و کوشک
 306 و از ابدی و دخی و کوشک و از ابدی و کوشک و کوشک
 307 کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 308 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 309 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 310 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 311 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 312 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 313 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 314 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 315 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 316 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 317 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 318 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 319 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 320 اول و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک
 بوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک و کوشک

۱۴۴ بزرگوار بری فیلسوفان • یعنی علم حکمت کالیله بلور و بر
 ۱۴۵ دخی هارون طبعید • انزودن سینه علمانی بوزن چین جوف
 ۱۴۶ اول کنی اندکند فایده کلامی اندکند بزرگو
 ۱۴۷ یاغله طودند بزرگو شوی که هیچ سینه دخی صغیر اول
 ۱۴۸ فیلسوفه کوندرد اول فیلسوف دخی پیک ایکنه کوچه صغیر
 ۱۴۹ کروایه کنند کوندرد • اندکند دخی اول ایکنی
 ۱۵۰ الی آرندی انری بزرگو سکی دزدی جلا سینه اول فیلسوف
 ۱۵۱ کوندرد اول فیلسوف دخی اول کوسکی الی بوزنی حدی
 ۱۵۲ روشن ایکنه کوندرد چون اندکند ربونی کوندرد
 ۱۵۳ بوزن دیکه فیلسوف حاضر ایکنه دخی بزرگو فیلسوف
 ۱۵۴ صورت کیم سکا یاغ کوندرد مر آنک نه معینی و آتیک
 ۱۵۵ فیلسوف اندر که سبب کیم سینه بن علیه طویرم شو که
 ۱۵۶ کوچک یاغله طویر اولیغ دیکه دخی صغیر اندک علین سینه
 ۱۵۷ قند بری بوزن دخی اول کوچک سینه کیم اول یاغدن ایکن
 ۱۵۸ بزرگو بوزن دخی اول ایکنه که آکا صاغدم پیک بزرگو آکا

۱۵۲ دیکه فایده علمانی و فایده علمانی
 ۱۵۳ و سینه علمانی کون و بوزن علمانی • عین اعتیاد زله
 ۱۵۴ فکری الی که سینه علمانی الی سینه علمانی
 ۱۵۵ خیر عیان سینه علمانی الی سینه علمانی
 ۱۵۶ دیکه که فیلسوف علمانی الی سینه علمانی
 ۱۵۷ عالم مملکت اندکند دیکه دخی جهان سنا سکر دخی
 ۱۵۸ و دزد لود علمانی حاضر ایکنی • هند یا دشا فی طبع
 ۱۵۹ اولی • آکا که نامه یازدی بکشا طبع اول دیو واک
 ۱۶۰ مطیع او نرسین بن سینی خود مطیع این نه شو یکه که آتیک
 ۱۶۱ یاد شا حاضر الی اول یا دشا • دخی سینه علمانی نامه
 ۱۶۲ یاز دزد که تا عالم جمله دزدان الیه طوت کیم بوزن
 ۱۶۳ و لایسته دخی اندک بودنی فایده نه خوراید سینه
 ۱۶۴ اندکند و بوزن سوزینه جواب بزرگو سینه علمانی
 ۱۶۵ اندر سینه اولی بزرگو دیکه بن سینه علمانی خوراید
 ۱۶۶ و دخی سینه علمانی بزرگو سینه علمانی سکا ایکنی

مالدی بودردا یوغا زلاک پان ایلا و هر بولکین بر طلع باندید
 قودی کند و او و تر برده دورده دخی بولکین کند و
 وفید ● حتی عالی انک امریه هر برینک انانی و سونک
 بریندن ایرلدیک هر بر عضو کند و جیننه و ازده سونک
 هیچ برینک بر نوکی بریننه فاشدی و دودا و ولد لفظ و
 ● دخی بر هیله پیغمبرک الهه قوندلک دخی حوقلی دیدیم
 واعلم ان الله عز وجل حکم یعنی یا ابراهیم بدرستی بلکه الله
 تعالی عز و جل یعنی خالیدر قودرد ● ملامت کند و دخی
 چکمه دار ● یعنی عمل عینک موافقت و سوا است اکثر
 صورت سه لویه حکمت نیندیک ابراهیم علیه السلام
 بوجیم حیوانان دود و دین اخیرا را ایتدی که دخی
 ابراهیم ایتدی جواب بونی دینه و رکنه فاجز جوق بخید
 ● و طاموس غایسته خوب رعنا دود ● و خروش غایسته
 جوق جمیع ایدر ● و فرغده کی حریفدر ● بونک جمیع
 انکه که معنی اولد که کرکس بودرت یا و رخصت که

78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91

غالدن کورک عیالین کوردی اول و فیت لقی کلمه الله
 ایدنی و دخی و روح الله ایدنی و هر اولد و ری قودرد ●
 الله تعالی ان اذن شریفله انکون مستم و نلشدن ●
 و دخی عیال رماندن ابراهیم پیغمبر علیه السلام حاله
 نظر قل و بوعظمتله ذلک کی عیال غالدن منتنه کور
 بزکون ریتنه اوصلد ایتدیکه الهی کور کور کور
 چخه دیری فلورسین عیال ایتدیکه سن بلن سبب بر
 اولدی ری قلد یعنی ایتدی لیدم و لیکن دلد و کور کور
 ● ابراهیم پیغمبر ایتدی فخذ اربعه من الطین الیه
 یعنی ایت بودرد که سز و دودت قوش الف هر برینی پان پان
 انکه له دخی جمله سنک بکلرین انک برین سنک برین
 فایقل اندر کور بونا موسی دودت بونک اکل هر برین
 بر طلع با شنه قویل دخی بولکین کند و کلسون دغوت
 ایدک کل تا کور سنک که اولدی چخه دیری فلورین نیر ایدر
 علیه السلام و اذ ● ناز ● و طاموس ● و فرغده ● و خروش

4

۱۰۶۱ اولاد زده دده اولش دده لهجه پیتی اورو غولون کورن زینا که
 ۱۰۶۲ افرین کسان قازرد وجودش نشتنای دوی غولنه
 ۱۰۶۳ کیزیم بختیمن کسنا همکارا کشفایت ایدیمد و عجمد
 ۱۰۶۴ المصطفی کس الله علیه وسلم سوره دخی کس افرا و منکر
 ۱۰۶۵ اولدیلر دخی سخن کس کتد و رسولی نصیحتی ایتکون بولایت
 ۱۰۶۶ ویرید ● فل یحیی الله الذی انشأها اول مرة یعنی است
 ۱۰۶۷ نشتن یا عجمد که دیر فلورین اول جورمش کورده کس کس کشته
 ۱۰۶۸ کیم اولدن هیچ بر نشتنه یوق ایکن وازایله یعنی
 ۱۰۶۹ وادون دوی قلیق کس کور یوقدن وازایله کس کس وچون
 ۱۰۷۰ حال بویه اولدیت بزدخی بوسکس تانی دوزدک ● بکیم
 ۱۰۷۱ خالده کورلش وایشدنش عجبلا وازایت بولکایان اچیندن
 ۱۰۷۲ دخی اولدیت ● شونچون هیچ بر کشته ناک آینه نکلر
 ۱۰۷۳ خالده شراش کس کس نه کور کس وایدی وایشدنکی وایت
 ۱۰۷۴ کورن خالده غریب کس کس وبلد وکی وایت کس جهان کس خنده لیزدن
 ۱۰۷۵ دخی بوسکس کس کس اذنی عجب خلقان وخراب بوجو

۱۰۶۱ دوزدیت و اولدیتدن ایراق این سنن مقصود
 ۱۰۶۲ ویکس کس اولدیتد ایرهیم علیه السلام و لکیت
 ۱۰۶۳ کورله کوریتد اگرچه کس کس ایلدیلر ● انک تحقیقی وده
 ۱۰۶۴ لکس کیم بوقصه دن عجبیق ایشکل کس کس شاندن
 ۱۰۶۵ حجامت ایتد ورسه بزرگان انک دکلته و مغرب طیارا عی
 ۱۰۶۶ دخی انک فالتیه و عسیر قن ساجین بولسته ساج دخی انک
 ۱۰۶۷ فالسه و بوند نصیحت کس فلزم دکرینه کرسه عرق اولسته
 ۱۰۶۸ وانی دخی برباق بولسته واول بالغی دخی برباق بولسته
 ۱۰۶۹ واول باقلک دخی یار بختی برباق بولسته و یار بختی
 ۱۰۷۰ برباق بولسته بولسته کس اول جانور کس کلرین کس
 ۱۰۷۱ فان وکسیتی ایت وکسیتی قوت وکسیتی برباق بولسته اولک
 ۱۰۷۲ برباق دخی جور بول طیارا اولسته اول طیارا دخی
 ۱۰۷۳ کس کس دوزدن اول کس کس دخی بول اوردنه قوتلش
 ۱۰۷۴ اولسته ناسی ایلدیلر و اوردنه کس ایشا العطار الفخر و الشیو
 ۱۰۷۵ الشیو و الجود الشیو ● یعنی آری جودش شولکلر و طایف

مولا

۱۰۶۱ ۱۰۶۲ ۱۰۶۳ ۱۰۶۴ ۱۰۶۵ ۱۰۶۶ ۱۰۶۷ ۱۰۶۸ ۱۰۶۹ ۱۰۷۰ ۱۰۷۱ ۱۰۷۲ ۱۰۷۳ ۱۰۷۴ ۱۰۷۵

كَلَامُ رَبِّي وَلَوْ جِئْتُ بِمِثْلِهِ مَدَدًا شِعْبَرُ عَمَّا لَنْ مَدَّ جَنَّةُ
 مُجْتَمَعًا بِمَقَالَتِي ۝ وَلَا يَكُنْ مَدَّ جَنَّةُ مَقَالَتِي بِمَقَالَتِي ۝ أَكْرُ
 عَجْزُ وَصُورُ سَهْوٍ وَخَطَايَا قَاعٍ أُولُو نَسَبٍ مَوَاطِنَ إِيْتِكُنْ ۝ عَمَّا
 بِنَصِّ ۝ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسَبْنَا أَوْ أَخْطَأْنَا ۝ وَعَمَلَيْنِي
 مَعْدُودٌ وَدُبٌّ دَخَلَ تَحْتَهُ سَتْرًا لَمْ يَكُنْ الْعَفْدُ رَعْدًا
 كَرَامًا لَنَا بِمَقْبُولٍ وَاللَّطْفُ لَهِيَ الْعِشَاءُ بَيْنَ مَبْدُودٍ لِي شِعْبَرُ
 وَعَيْنُ الرِّضَا مِنْ كُلِّ عَيْبٍ ۝ كَلِمَةٌ وَلَا يَكُنْ عَيْنُ الْخَطِّ
 بَدِي الْمَسَاوِيَا غَايَةً رَجْمَةً ۝ سُؤْلُهُ بَلَدُ كَرْكٍ كَيْسُ بُلْطَانِي
 قَتْلُهُ سُورَدَنْ أَوْ تَوْفَعَهُ كَيْسُ دِيْمَلَرِي ۝ وَدَخَلَ بُولُغُهُ نَهْرِي
 بِمَقْتَلِهِ كَيْسُ سُورَدَنْ أَوْ تَوْفَعَهُ بَاقِي قَلْبَانِي ۝ وَدَخَلَ بُولُغُهُ
 غَزَايَتِي كَرْيَ بَلَدُ لِكْكِ ۝ وَدَخَلَ بَلَدُ كَرْكٍ كَيْسُ سُورَدَانِي
 قَتْلُهُ ۝ بِيْرُ قَتْلِهِ مَنَظْمَةٌ ۝ وَبِيْرُ قَتْلِهِ مَنَظْمَةٌ ۝ مَنَظْمَةٌ
 أَكْرُ حَرْفُهُ حَلَا وَتَلُوْدُ وَدَلَانِ رَوَا نَا ۝ أَمَّا مَنَظْمَةُ لِكْكِ
 وَارْدُ كَرْكٍ أُولُو نَسَبٍ مَوَاطِنَ إِيْتِكُنْ ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ
 سَلَامًا فِي مَنَظْمَةٍ ۝ وَهِيَ فِي مَنَظْمَةٍ ۝ بِيْرُ بِيْرُ لِكْكِ

سُورَدَانِي ۝ وَهِيَ مَزِيدَةٌ ۝ كَلَامُ مَنَظْمَةٍ بُولُغُهُ ۝ وَالْمَقَالَةُ
 بِيْرُ قَتْلِهِ الْفَاوَنُ ۝ وَدَخَلَ مَزِيدَةٌ سُورَدَانِي بُولُغُهُ
 بِيْرُ قَتْلِهِ أُولُو نَسَبٍ مَوَاطِنَ إِيْتِكُنْ ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ
 وَهِيَ أُولُو نَسَبٍ مَوَاطِنَ إِيْتِكُنْ ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ
 جَمْعُ أَيْدِي ۝ لَمْ يَكُنْ سَمْعُهُ دَكَّ كَيْسُ وَقْتُ شَوْنِهِ كَرْكٍ ۝
 سُورَدَانِي دَلِي أُولُو وَقْتُ بِيْرٍ وَهِيَ أَيْدِي ۝ لَمْ يَكُنْ سَمْعُهُ
 أُنْدَنْ رَا حَتَّ ۝ بُولُهُ نَا كَيْسُ يَا زَمَنَهُ وَهِيَ أَيْدِي ۝ لَمْ يَكُنْ
 وَجُوْدُهُ خَالُ بُولُهُ أُولُو أَيْدِي ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ
 جَمْعُ أَيْدِي ۝ وَهِيَ أُولُو أَيْدِي ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ
 وَجُوْدُهُ خَالُ بُولُهُ أُولُو أَيْدِي ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ
 بِيْرُ قَتْلِهِ أُولُو نَسَبٍ مَوَاطِنَ إِيْتِكُنْ ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ
 لَا يَكُنْ أُولُو نَسَبٍ مَوَاطِنَ إِيْتِكُنْ ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ
 عَمَلِي وَهِيَ مَنَظْمَةٌ ۝ مَنَظْمَةٌ ۝ مَنَظْمَةٌ ۝ مَنَظْمَةٌ ۝ مَنَظْمَةٌ
 كَرْكٍ ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ
 كَرْكٍ ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ ۝ زَيْفُ الْكَلَامِ رِيَا فِي مَنَظْمَةٍ

٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١

بِمَنْ شَرِّكَاءَ بِاللَّهِ عَمَّا أَنْفَضَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ شَائِبَةَ الْغَيْرَانِ
 وَأَنْفَضَ كَهْمَهُ فَرَادَيْسَ الْجَنِّ • أَوَامَ اللَّهِ عَمَّا بَايَازِ
 مَعْدِنِهِ أَقْطَارِ الْأَرْضِ مَشْرِقًا • وَبَسِيطِ رَأْفَةِ أَحْصَا
 الْخِيَارِ مَوْزِقًا • وَأَجْرَى اللَّهِ أَنَا رَمَيْتَ بِهِ عَلَى صَفْحَاتِ الْأَنْجَامِ
 دَرْبَ سَطْرِ الْخَطَابِ • وَلَيْتَ يَا أَوْدَ الْخُلُودِ • وَالِدًا مَرَّ لَا زَالًا
 دُكِّنُ الدِّينَ • لِمَلَأَ نَفْسِي اغْتِنَايَ رُكْبَتَا • وَمَنْ عِلْمِ
 بَعَوَاطِفِ انْتِفَاقِ مَتْنِيَا • وَبَرَحْمَةِ اللَّهِ حُبًّا • قَالِ امْنِيَا
 • وَجُودِكَ أَوْ بِلُحْشِ دَرَمَانَةٍ كَانَتْ وَمَلَا ذَ عَالَمِيَا نَحْضَرِيَا
 فَرَمَانِ ذُو الْأَمْنِيَا • كَرَامِيَا الْأَمْنِيَا لَدُنْ • بَنِ دَائِيَا
 أَرِشْدِي كَرَامِيَا لِمَلَأَ نَفْسِي رُكْبَتَا بِنِي حَرَمِ الْيَمِّ • رَمَا
 أَوَّلُ كَرَامِيَا بِمَعْرِفَتِكَ رَمَا • وَحَلَّ عَجَبِي دَرَمَعْدِنِ
 أَمْنَالِ • وَمَا خَذَ عَنِّي قَبَالَ • وَعَلِمَ نِيَا وَأَخْرَجَ نَجْمِي
 عُلُومِي حَرَمِي دَرَمَعْدِنِ • ذِيَا مَعْنِيَا فِي قُرْآنِ قَدِيمِ وَجْهِ
 نَبِيَّةِ عَظِيمِ • وَمَسَا لِي لِمِ لُحْمِهِ • وَمَسَا لِي لِمِ حُكْمَتِ
 وَمَسَا لِي لِمِ هَيْبَتِيَا • وَمَسَا لِي لِمِ مَشْهُدِيَا • عَلَا لِي بُوَصْطِيَا لَعْنَةُ بَرِيَا

'ivaz (Ar.) Karşılık, bedel

i. + 420

i. + un 390

i. (in) it- Karşılık vermek

i. i(d)-em 5561-62

i. i(d)-emez 415

i. i.-mek 418

iy unl. Ey

i. 3217, 3254, 4067, 4089, 4162, 4205, 4261,
4410, 4683, 5707, 5719

izn

i.-i şerif Yüksek musaade, izin

i. ş.+ile 64

'izzet (Ar.) 1. Büyüklük, yücelik, ululuk

i. + i 188

2. Hurmet, saygı, ikram

i. + un 3931

i. dut- Hurmet etmek, saygı göstermek, el
ustunde tutmak

i. d.-asız 3542

i. eyle- Saygı göstermek, hurmet etmek

i. e.-di 324

i. it- 1. Saygı göstermek, hurmet etmek

i. i.-di 1634

i. i.(d)-er 3541

i. i(d)-erler 5260

i. i(d)-üp 3894

i. i.-mek 349

i. i. meyen 3358

2. Büyüklenmek, karşı koymak

i. i.-diler 3927

i. in gâret it- İtibarını zedelemek,
büyüklüğüne hâlel getirmek

i. i.-di 3143

J

jengâri (F.) Bakır yeşili, bakır pası renginde
boya

j. 3184

jive (F.) Crva

j. 1402, 2331, 2959, 2965, 4690, 5241

j. + nun 2954, 2955

j. + yi 1270, 2957

j. + yile 1267, 2958

→cevher-i j., şu'a 1 j.

i., tercume/terceme i., terk i., terk i dünya i.,
terkib i., tesbih i., teşbih i., tevakkuf i., tevbe
i., timar i., ulfet i., va'd i., vahy i., vakf i.,
vasf(in)ı i., vasiyyet i., vazife i., vefat i., vezn
i., viran i., yâd i., yalan i., yarak i.,
yardum/yardımi., yok i., yoldaşlık i., zaferi.,
zahir i., zahmet i., zâr i., zâyî' i., zebûn i., zecr
i., zemm i., zina i., zindegâni i., zikr i., zikiri.,
zina i., zindegâni i., ziyâde i., ziyân i., ziyâret i.

idegôr-

→ da'vet i., say' i.

itdur-

→ nakil i., nazar i., takaddum i.

itmeklik

→ ta'zim i.

'itâb (Ar.) Azarlama, paylama

i. 4208

i. it- Azarlamak, ters davranmak, paylamak

i. i. mekdür 4400

itdür-

→ hıfız i., hicret i.

i'tibâr (Ar.) 1. İtibar, saygınlık

i. +ı 3654

2. Önem, değer

i. +ı 490

3. Değerlendirme, takdir

i. 555

4. Bir şeyin hakiki olmayan, takdir edilen değeri

i. +ınca 895, 2913, 5476

i. +lar ... *bu 'acâyiblerde 'aynı i'tibârlar*

ıla'tefekkür ideler ki... 123

→ mahall-i i.

i. it- 1. Saygı göstermek, hümet etmek,
değer vermek

i. i. -mek 371, 985

i. -meyup 372

2. Dikkate almak, önemsemek

i. i(d)-esin 1703

i. i. medi 351-52

i. i. **şeytân** Şeytanın aldatması, şeytanın
kandırması

i. +a 3653

i'tibârlık Kıymetli, değerli

i. 1560

i'tidal

→ burc-ı i.

i. **haddine gel** Şifa bulmak, normal haline
dönmek

i. g. e 789

i'tikâd (Ar.) İnanç, itikat

i. +ımız 719

i. it- İnanmak

i. i. mek 463

i. i(d)-up 1044

i'tiyâd

→ husn-i i.

ittifâk (Ar.) zf. Netice itibarıyla, sonuçta

i. 3100, 5387

i. **eyle** Anlaşmak, uyusmak

i. e. diler 3644

i. it- Anlaşmak, uyusmak

i. i. -diler 4315, 5823

i. i. -mişler 2126, 2318

ittifâkıla

1. Karşılıklı anlaşmayla, uzlaşarak

i. +ıla 4650

2. Çoğunlukla, ekseriyetle

i. +ıla 2311

1. müşterdur 917

6. Hazırlamak, tertip etmek, yapmak

i(d) em ... *senug 'illetuği bilup 'ilac idem*...174

i.-mezsın 176

7. Bir yeri başka bir amaca tahsis etmek,

...olarak kullanmak

i.(d)-eyim ... *bir pādīsāh dīdī kīm burt enbar ideyim*...2453

→abadān i., 'adl i., ahd i., ahz i., ak i., 'aks i.,
'amel i., arām i., arz i., arzu i., avaz i., 'avdet
i., 'ayb i., 'azil i., bahs i., bahş i., bayram i.,
bevl i., belursiz i., beyān i., bi'at i., biryān i.,
bunyad i., bunyadın i., cahulluk i., cānını kabz
i., cehd i., cem' i., cemī' i., ceng i., ceng-i
'azim i., cevāb i., cevān i., ceza ve fezā i.,
cimā' i., cuş i., çare i., da'vet i., da'vī inşā i.,
da'viler i., da'visin i., da'visin i.miş ol-, da'vi-
yi nubuvvet i., defl' i., defn i., delālet i., der
hast i., dirig i., dostluk i., du'ā i., dünyādan
nakl i., eda i., emr i., endāze i., endiše i., eşer
i., esir i., fahr i., fa'ide i., farz i., fasl i., fehm
i., ferah i., fermaşlık i., feryād i., feryadlar i.,
feth i., fezā i., fikir i., fursatı fevt i., galebe i.,
gāret i., gayret i., gaza i., geşt i., gizlu i., goç
i., gonli meyl i., gurūb i., gurūr i., gusul i.,
habs i., hacil i., halas i., halk i., hall i., hamle
i., harab i., harablık i., hareket i., hasıl i.,
hased i., hasf i., hatim i., hazer i., hāzır i.,
helāk i., heybet nazārın i., hezīmet i., hıfız i.,
hış(ı)m i., hıyānet i., hicret i., hikāye i., hile i.,
hisab i., hisar i., hizmetin i., hizmetler i.,
hucūm i., hukumi i., hurmet i., irak i., ıztırab i.,
'ibādet i., ibtāl i., ibtidā i., ihāta i., ihtiramlar i.,
ihtiyar i., ihtiyāt i., ikdām i., iktizā i., 'ilac i.,

ı'tam i., ittifak i., in'am i., iğilduler i., itavaz i.,
'imaret i., inkār i., intikāl i., ishal i., istigfār i.,
istihfāf i., isti'māl i., itab i., i'tibar i., i'tikad i.,
itifak i., ivazın i., 'izzet i., 'izzetin gāret i.,
kabul i., kabz i., kâhıllık i., kahr i., kana'at i.,
karār i., kasd i., kat'i i., katil i., kazf i.,
keremler i., kısās i., kısmet i., kıyās i., kıyas i
'aklī i., kifayet i., konıklık i., kulluk i.,
kurbān(lar) i., kırvet i., lagım i., mahbus i.,
mahrum i., mahv i., ma'hum i., mancılık i.,
mazarrat i., meded i., medh i., mefluc i., men'
i., mesh i., meşşatalık i., meyl i., minnet i.,
mu'aheze i., mu'āvenet i., muhalefet i., mukabil
i., mukaddem i., mukatele i., mukavemet i.,
musahhar i., mutl' i., mukafat i., mulazemet i.,
munakkaş i., musāfırlıg i., musliman i.,
muşahede i., mutabi'at i., mutali'a i., nakıs i.,
nakl i., nālış i., nasihat i., nazar i., nehy i.,
nikāh i., nisbet i., nişan i., niyyet i., nuvāhat i.,
nuzul i., pādīşāh i., pādīşāhlık i., pare i., pare
pāre i., peygāmbarlık da'visin i., rağbet i.,
ri'ayet i., ric'at i., ri'ayet i., ruh kabız i., ruşen
i., sabr i., sakalık i., sakin i., sarf i., sa'y i.,
sedd i., sefer i., selamet i., setr i., seyr/sevir i.,
sitemkarlık i., siyāh i., sohbet i., sirkecilik i.,
sovuk i., su'al i., suhud i., sulh i., sūretin i.,
şāzılık i., şefa'at i., şeffat i., şehid i.,
şem'idarlık i., şerh i., şerm-sar i., şikāye i.,
şukrin i., ta'accub i., ta'at i., ta'cil i., tagayyut
i., tagyir i., tahammul i., tahrik i., takdīr i.,
taleb i., tama' i., tamām i., ta'n i., tasarruf i.,
tasdik i., tavaf i., ta'yin i., tazarru' i., ta'zim i.,
tebevvul i., tecdid i., tefabhus i., tefekkur i.,
teferruc i., tekbir i., temennā i., tenbih i., terbi'

o. Yarmak, nakşetmek

i.-yup ... *ve bir nev'i ağaç olur ehl-i Hînd anı
isle yap yaprağın alup kaftan idinurler* 5076
→hayır i., livata i., şer i., yavuzluk i.

işlen - 1. Yerine getirilmek, yapılmak

i.-e 1669

2. Çalışılmak, amel edilmek

i.-se 330

işlet - Çalıştırmak

i.-un 5704

işrāk (Ar.) Gün doğmak, gün ağarmak

i.-dan 1121

it Kopek

i. 904, 1402, 3564, 4086, 4755, 4756, 4757,
4758

i.-e 3565

i.-i 3986

i.-ler 2691, 3666

i.-lerin 5654

it- 1. Yapmak, etmek

i. 3632

i.-di 2734, 3201, 3413, 4234

i. diler 2306, 2938, 3318

i.-dugi 390

i.-dün 4134

i(d)-e 5081

i.(d)-ecegini 616

i.(d)-erisen 3632

i.(d)-erler 2998

i.(d)-erlerdi 4917

i.(d)-erlerse 2361, 3018

i.(d) ersin 1651, 4236

i.(d)-ersiz 5170

i.(d)-eniz 720

i.(d)-esin 4134

i.(d)-esiniz 3934

i.(d) eyim 2453

i.(d) icek 799, 4888

i.-medi 88

i.-mek 216

i. se 788

i. seler 2288

i.(d)-unuz 2797

2. Soylemek, demek

i. di 3657

i. diler 2134

i.-dum *bu kişi başa eydur ne oldug ben itdum ki
bizim 'âdetimizdir..* A325

i(d) elum 1077

i.(d)-er 3376, 4146, 4246, 4274, 5349

i.(d)-erdi 3709, 5016

i.(d)-erler 1081, 2942

i. miş 5000

3. İnşa etmek, yapmak, kurmak

i.-di 3315

i.-diler 4593

i.(d)-eydi 3794

i.-mişdur 3605

i.-seler 4522

4. İmal etmek, yapmak

i.(d)-enun 3013

i.(d)-erler 3185

i.(d)-erlerse 3018

i.(d) up 2909, 3120, 3326, 3429

i.-seler 3183

5. Resmetmek, nakşetmek, yapmak

i.(d)-erlerdi ... *ve andan sonra gelen
pâdişâhlar/süretler iderlerdi...* 921

işit- 1. Duymak, dinlemek, işitmek

i.-di 308, 615, 1651, 2021, 4263, 4292, 5439, 5870

i.-diler 669, 5655

i.(d)-en 1664, 2182, 3160, 3591

i.(d)-ene 55

i.(d)-enun 51, 52, 2148, 4045

i.(d)-ecek 1679, 3135, 4056, 4061, 4672, 5265, 5519

i. duk 381

i-dum/i.-dim 2087, 2667, 2934, 4151, 5848

i. gil 95

i.-mege 49, 53

i. megi 1032

i.-memişem 3805

i.-meyeler 4047

i.-se 3589

i.(d)-up 4887, 5438

i.-ur 2449, 4584

i.(d)-urder 1952, 2451, 4755

i.-urnış 4177

2. Haber almak, duymak, bilmek, öğrenmek

i.-di 948, 1575, 2012, 4183, 4896, 4961

i. dıgimden 476

i.-diler 1251, 5046

i.-dugumızı 2397

i. dum 5862

i.(d)eler 5354

i.(d)un 867

i.(d)-ecek 2240, 2646, 4058, 4727

i.-medigi 119

i.-mişdik 444

i.-mişüz 458

i.-se 3878

1. sem 4264

i.(d)-up 3663, 4887

3. Öğrenmek

i. diler ... *anuç iki yuz biş/sakirdi vardı ki olar*

'ilm-i eflāk-nucūm andan işitdiler...1157

işkence

i. it işkence yapmak, eziyet etmek

i.i.-diler 2020

işle- 1. Yapmak, etmek

i. 3243

i.-diler 5651

i.-dum 4279

i.-mişler 1500, 4739

i.-ridi 4739

i.-rken 3266

i. rler 1844, 3251

i. rderdi 820

i.-rsen 210

i.-yenleri 3267

i.-yesin 210, 3244

2. İnşa etmek, yapmak

i.-diler 5635

i.-rdi 4235

3. Gidip gelmek suretiyle çalışmak

i. r *kimesne biluez ol yir ki anda gemi*
işler...1929

i. yeler 1199

i.-yenleriçün 3613

4. Kullanmak

i.-diler ... *kıncı yerine kaçrın işlediler...5636*

5. İmal etmek, yapmak

i.-mişler 4903

istîkâmet

i. bul- Karar kılmak, ikamet etmek

i. b.-dı 5405

istîkbal

i. it Karşılamak

i. i(d)-erler 2072

isti'mal

i. it Kullanmak

i. i(d)-erler 3070, 4817

istîşkâ

i. ol- Vucudun bir tarafında veya yanında su birikmek

i. o. dı 4516

istivâ

→hatt-ı i.

'isyân (Ar.) İsyan

i. 5717

i.+dur 4394

iş 1. İş

i. 820, 2388

i.+de 1839

i.+e 1838

i.+im 1139, 3674

i.+ini 1137, 4886

i.+ler 1500, 1651, 4739

i.+lere 2712

i.+leri 250, 1844

2. Hâl, durum, vaziyet, husus

i.+e 2732

i.+leri 4108

3. Amel, hareket, davranış, tavır

i.+idür 926, 3348, 3748, 4181, 4655, *şöyle*

ağladım ki ol/bir hakîm işidir...4777

i.+inuz 3747

i.+lerinde 1300

4. Mesele, konu, husus

i.+un ...*meger kişi ol işup/hakikatine kendü vakıf olmadı ki kışurmadandır...375*

→âhiret i.i, dünya i.ini düz-, ince i.ler, kimya

i.i, ne i.e

i.e yara- İşe yaramak

i.y.-r 5885

i.üne gel- İşine gelmek

i.g. ur 4886

işâret

i. eyle- İşaret etmek

i.e. di 1252-53

i. it- Göstermek, işaret etmek

i.i.-mişdur 5668

i.i.-miş 3125

i.i(d)-üp 3684, 3688

işbu Bu, işte bu

i. 270, 290, 706, 1066, 3041, 3556, 4151,

4182, 4182, 4289, 4408

i.+nlar 901

i.+nun 3849

i. düzene Bu şekilde, bu surette

i. 1066

işde İşte

i. 3895

işidil-/işidül- 1. Duyulmak, işidilmek

i.-di 5751

i.-ürdi 4087

2. Haber alınmak, bilinmek, duyulmak

i.-miş ...*ne kim/âlemde görülmüş ve işidilmiş 'acâyibler var-ısa...117*

→aqr-i bilad-ı i., ayin i i., ehi i i., kubbetü i i.,
leşker-i i., nur i i., sultân-i i., şî'ar i i.

i. **ehli** Mushumanlar

i. e.+ne 4994

i. e.+ni 1829

İsma'il Kişi adı; Hz. İsmail

i. 1625, 5017, 5205

İsma'il-i Nikdî Kişi adı

i. 5220-21

İsmailü'bnu Ahmed Kişi adı

i. 1818

İsmailü'bnu Muhammed Kişi adı

i. 3958-59

ispâh (Ar.) Asker, sipahi

i. 5081

israf (Ar.) İsraf

i.+dur 4401

İsrafil (Ar.) Hz. İsrafil, dört büyük melekten

kıyamette suru çalmakla görevli olanı

i. 105, 629, 631, 633, 643, 736, 743, 3206

i.+e 625

i.+un 735, 742

İsrâil

→Benî i., hacar i benî i.

is/issî Sahip

i. 369, 3364, 3376, 5715

i.+ne 208

issilik Sıcaklık

i.(g)+i 2345

issiz/issuz Issız, تنها, boş

i. 1846, 3727

İstanbul Yer adı

i.+da 2344

iste- 1. Arzu etmek, talep etmek, istemek

i. di 1960, 2133

i. -diler 575, 3226, 3228

i.-r 3250, 3500, 3796, 3797, 4655

i.-rem 475

i. rse 378

i. sek 466

i. seler 2278

i. sun 610

2. Aramak

i.-di 4289

i. diler 1577, 2177

i.-rdi 3794

i.-rken 5093

i. rler 2831, 2850

→çare i.

isten Talep edilmek, istenmek

i. -up 203

istidare

i.-i Rumiyye Bizans'ın çevresi, Bizans'ın

civanı

i. r. +nun 4328

i.-i arz Yeryüzünün yuvarlaklığı

i. 2498

istiğfar

i it Tövbe etmek, pişman olmak

i. i(d)-erler 588

İstih Yer adı

i. +de 4871

istihfâf

i. it- Hafife almak, kuçunsemek, hor gormek

i. i(d)-erler 4916

istihza

i. idici Alay eden, alay edici

i. +lerdi 5662

→mescid-i İ.

İsbehbed Kişi adı

i. 4829, 4838, 4844

i.+i 4826

i.+un 4828

İsefihān Kişi adı

i. 4342

İsfendiyār Kişi adı

i.+un 2133

İsfidāc (Ar.) Ustubeç

i. 2990

i.+ı 2990

İsfihān Yer adı

i. 2727

i.+da 469, 2540, 2541, 2543, 2544

i.+un 1477

İshāk-ı Semeürî/İshāk Kişi adı

i. 2425, 2427, 2428

İshal (Ar.) İshal

i.+e 2322

→haceru'l-i.

i. it- İshal hastalığına duçar etmek

i. i(d)-er 2832

İskender Kişi adı

i. 60, 134, 139, 142, 145, 146, 156, 157, 163, 166, 168, 171, 175, 177, 177, 178, 181, 183, 184, 188, 192, 193, 194, 196, 197, 2294, 2295, 2298, 2302, 2308, 2493, 2494, 2619, 2626, 2628, 2630, 2820, 2823, 2825, 2839, 2881, 2940, 2948, 3051, 3054, 3057, 3058, 3062, 3214, 3217, 3218, 3271, 3640, 3646, 3648, 3656, 3717, 3719, 3760, 4053, 4055, 4057, 4061, 4080, 4085, 4087, 4089, 4089, 4092, 4197, 4201, 4202, 4205, 4209, 4210,

4214, 4445, 4533, 4537, 5161, 5163, 5167, 5169, 5172, 5174, 5422, 5424, 5428, 5429, 5435, 5440, 5477, 5606, 5615, 5822, 5823

i.+dur 4195

i.+e 127, 131, 139, 142, 167, 179, 182, 3053, 3055, 3213, 3637, 3645, 3647, 3651, 4052, 4091, 5083, 5162, 5174, 5441

i.+i 1102, 4212, 4217

i.+ile 5081, 5082

i.+le 3637, 3643, 5438

i.+sin 4206

i.+un 164, 170, 3720, 4199, 4199, 4492, 5176

→sedd-i İ., vezir i İ.

İskender-i Hażramut Kişi adı;

Hadramutlu İskender

i. 5601

İskenderî Yer adı

i.+nun 350

İskenderiyye Yer adı

i.+de 5686

i.+nun 1494, 3245

i.+ye 519

İskenderiyyelü İskenderiyeli

i. 2667

İslām (Ar.) 1. İslāmiyet, Müslümanlık

i. 4693, 4954, 5131

i.+da 3855

i.+dan 4954, 5046

2. Müslüman

i. 4142, 4804, 4831, 4885, 4923, 5266, 5267, 5510

i.+dur 4309, 5404

i.+un 4922

İrem (Ar.) Yer adı

i. 3625

İrgür- Ulaştırmak, eriştirmek

i.-mişdur 4721

i.-mişlerdur 872

İriş- Erişmek, ulaşmak, yetişmek, varmak

i. 5868

i. di 13, 665, 1219, 2084, 2199, 2239, 2295,

2729, 2729, 2735, 3239, 3347, 3781, 3911,

4474, 4789, 4968, 5162, 5588, 5592, 5730

i.-diler 2139, 2651, 4608, 4760

i.-duginden 711

i.-duk 4559, 4562

i.-düm 2392

i. e 409, 2239, 2924, 2973, 3080, 3093, 5039,
5855

i.-gil 661

i.-icek 261, 3393, 3590

i.-icekdur 625

i.-medi 2083, 2431, 4476

i. medin 5317

i.-memişdi 662

i.-memişdur 1129

i.-mese 1730

i.-mez 680, 1023, 1731, 2424, 2601, 3912,
3944, 4079, 5868

i.-mezsem 213

i.-miş 1316

i.-mişdur 1064

i.-se 655, 3077

i.-ün 1612

i.-up 2183, 4966

i.-tir 192, 679, 711, 1022, 1125, 1194, 1343,
1709, 1728, 1732, 1795, 1809, 1937, 2001,

2007, 2009, 2023, 2045, 2055, 2056, 2070,
2225, 2318, 2338, 3025, 3174, 4489, 4808,
5416, 5776, 5872

i.-urdi 4955

i.-urder 5091

→avâz i., eli i., gınaya i., mazarratı i., tamâm

i., yavuzluk i.

İrişdür- Ulaştırmak, yetiştirmek

i.-duk 1132

i.-un 5125

i. urder 5492

→kemâle i. diler 5225, zahm i.-di 5440

İrkek bk. erkek

irte 1. Sabah, sabah vakti

i. 1579, 3495

i.+den 1371

i.+ye 3492

2. Ertesi, sonraki

i. *ve balık irt e gice boyle-y-idi...* 5515

İrtesi Ertesi, sonraki (gün)

i. 2337

→azine i.

i. **gün** Ertesi gün, bir sonraki gün

i. 2255

İrtihâl

i. **ol-** Ölmek vefat etmek

i. o.-unca 3224

İsâ Kişi adı; Hz. İsa

i. 61, 320, 1553, 1558, 2334, 3489, 3491,
3493, 3495, 3497, 3498, 3498, 3499, 3500,
3527, 5015, 5203

i.+nun 1557, 3526

i.+yı 3503

i.+ya 1557

incu İnci

- i. 489, 567, 3000, 3002, 3006, 3082, 3084,
3088, 4697, 4703, 4910
i.+den 4699
i.+ler 2103, 4696, 4698
i.+nun 3084
i.+yile 4906
→ak i.

incün- bk. incin-**indür- İndirmek**

- i.-ecegim 3956
i.-un 2233
i.-ur 1102
i.-urler 1097, 2830, 4142

indürici Getiren, indiren

- i.+dur 672

igilde- İlmek

- i. mek 1952

igildü

- i. ler it- İlmek, sızlanmak
i. i(d)-em 307

inkar

- i. it- İnkâr etmek, tanımamak, reddetmek
i. i(d)-eler 5821
i. i.-mek 464, 481
i. i.-mekdur 931

igle- İlmek, sızlanmak

- i.-r 2887

inä (Ar.) İnsan

- i.+un 2191
→cinn ui.

inşaf (Ar.) İnsaf

- i. 329, 329, 331, 377

inşa

- da'vi i. it-

intiha

- i. yı 'âlem Dnyanın sonu, kıyamet
i. a.+e 626

intikāl

- i. it- 1. Yer değiştirmek
i. i.-mezler 1768
2. Anlamak, kavramak, idrak etmek
i. i.-mezler 1007

ip İp

- i. 2082, 2423, 4938
i.+i 2424, 4939
i.+in 3803
i.+un 2084

ir Ulaşmak, varmak, yetişmek, vasıl olmak

- i.-di 662, 5147
i.-e 1567
i. erse 1662
i. -esin 2640
→goz i., nevbet i.

iregör- Ulaşıvermek, varmak

- i. -esin 213

irâdet (Ar.) İstek, dileme, irade

- i.+i 4172
i.+unle 5365
→ber-vefk-i i.

İran Yer adı; İran

- i. 1453, 3744, 3833, 3969
→melik-i İ., şah-ı İ.

İranî (Ar.) İranlı, İran'a mensup

- i. 5301

İrec Kişi adı

- i. 2522

i. dugı 672, 1661

i.-dum 1828

i.-e 2244, 4140

i.-er 1693, 1810

i.-eyidi 3998

i. ıcek 4441

i.-medi 2431

i.-memişdur 4641

2. Binek hayvanından yere basmak

i. di 3801, 5866

3. Gitmek, varmak

i. di ... *degişup dıbine indi dibine bir muddet
gitdi..* 2234

i. e 2337

i.-er 2993, 2996

i.-erler 2998

i.-erdi 4626

4. Çokmek, batmak

i.-erdi 4238

i.-up 2569

5. İsbet etmek

i.-dugi *Taberistan'da sa'ika indugi'yiri
kazarkar..* 1661

i. er 1665, 1677

i.-se 1664, 1674, 1675

6. Akmak

i.-er 2364, 2446, 4283

7. (Suseviyesi) Alçalmak, eski durumuna
donmek

i.-e 2255

8. (Yıldız) Duşmek, kaymak

i.-se 1319

→usti altına i.

in'am

i. it İyilik etmek, lutufta bulunmak,
bağışlamak

i. i(d)-eler 317

inan- İnanmak, iman etmek

i. mazlar 649

i. uruz 650

'inayet (Ar.) Yardım

i. +ile 4548

→kemâl-i 'i.

ince Kalın zıttı, ince

i. 5878

i. +dur 5480

i. işler Önemli meseleler

i. 1401

igen Çok, pek, fazla

i. 1181, 3232, 4780

incik Diz kapağı ile topuk arası, topuğa yakın
olan kısmı

i. +lerine 2517

incil (Ar.) İncil

i. 320

incin-/incün- mec. Gücenmek, kırılmak,
uzulmek

i.-diler 3645

i.-mememeg-içündür 5171

i.-uder 2024

incir (F. < encir) İncir

i. 3839, 3856, 4222, 4300, 5878

incit- mec. (Birini) Kırnak, uzmek,
gucendirmek

i. memegiçün 3352

i.-meyesin 3640

i.-mezem 4215

iman (Ar.) İman

i. 2254, 5536

→mahz-i i.

i. **getur** İman etmek, mumin olmak

i. g. -di 4092, 4968, 5648-49

i. g. -diler 2768

i. g. e 679

i. g. -em 5647

i. g. mezler 718

i. **götur-** İnanmak, iman etmek

i. g. -di 5124

'imaret (Ar.) 1. Bina vb. yapı

i. 4040, 4261

i. +e 4265

i. +ler 3315, 3413

i. +lerçün 5382

i. +lerden 4495

i. +leri 3768

i. +ün 5569

2. Bayındır, mamur

i. 443, 5373

i. +dur 4428

3. Yapım, inşa

i. +ine 3337

→ahireti.

i. **eyle-** Onarmak, tamir etmek, yapmak

i. e. -di 3463

i. **it-** Yapmak, inşa etmek

i. i. -di 3471

i. i. -mekden 5490

i. **kıl-** Yapmak, inşa etmek

i. k. -dum 296

i. **ol-** Yapılmak, inşa edilmek

i. o. -dı 5708

i. o. ur 4951

i. **i Hind** Hint medeniyeti

i. 1932

i. -i **Sind** Sind medeniyeti

i. 1932

'imaretoyn

→zul 'i.

imdi Şimdi, artık, o halde, oyleyse

i. 296, 701, 704, 718, 724, 728, 730, 763,

769, 939, 980, 1046, 1065, 1067, 1068, 1127,

1294, 1306, 1352, 1434, 1673, 1684, 1687,

1711, 1812, 1842, 1878, 1907, 1970, 1992,

2091, 2302, 2523, 2814, 2836, 3061, 3260,

3280, 3282, 3358, 3388, 3589, 3851, 4286,

4715, 4992, 5856

'İmrân Kişi adı

i. 4288

i. +ı 4289

'imrâs Veba hastalığına verilen ad

i. 5780

→ta'un i.

imsak (Ar.) Cimrilik, pıhtılık

i. +ı 2540

imtiḥan (Ar.) İmtihan

i. 1341

imtınan

→fermân-ı zu'l-i.

İmyerte bint-i 'Ömer Kişi adı

i. o. +em 3891

in bk. en

in- 1. İnnek

i. -di 742, 2014, 2210, 2210, 2430, 3197,

4155, 4442, 5421, 5421

i. -diler 4054, 4056

2. Hınc, mustesna, sadece
 i. 4036, 5144, 5166, 5352
 →ve i.
illa ki Sadece, ancak, yalnız
 i. 1532, 1607, 2408, 2815, 2948, 3189
'illet (Ar.) Hastalık, maraz
 i. 184
 i.+e 2322
 i.+i 777, 2314
 i.+ile 5782
 i.+ler 5256
 i.+leri 409, 2313
 i.+um 175
 i.+uni 174, 174
'ilm/'ilim (Ar.) İlim
 i.+den 315, 316
 i.+e 1363
 i.+i 230, 239, 1022, 1315
 i.+ile 148, 216, 232, 318, 427, 5455
 i.+im 149
 i.+inde 2967, 3070
 i.+indedur 535
 i.+ine 85
 i.+ini 5455
 i.+inun 149
 i.+le 426
 i.+ler 128, 245
 i.+um 136, 206
 i.+ümi 138, 245
 i.+ünü 375
 →hikmeti.i
i.-i ıklid Geometri
 i. 235-36

i.-i 'ailamu'l-ğuyub Gaipileri bilen Allah'ın gizli ilmi
 i.+dan 5817-18
i.-i dünyâ Duayevî ilimler, muspetilimler, pozitif ilimler
 i. 15
i. i eflak-i nücüm Astronomi
 i.+ı 1157
i.-i hikmet
 →mesa'il ii.
i. i hikmet i kemâliye Felsefe ilmi
 i. 137
i. i nücüm Astronomi
 i. 1170
 i.+ı 1156
i.-i taşnif Tasnif ilmi
 i. t.+e 234
'ilim-efza İlim artırıcı, ilim yayıcı
 i.+dur 1305
ilt- Goturmek, alıp gitmek
 i.-er 1846
ilticâ
i. idin- Sığınmak, iltica etmek
 i. i. di 5312
iltifat
i. it- Değer vermek, dikkate almak, itibar etmek
 i. i.-medi 4681
imâm
i. e'l-muslimîn Müslümanların emiri, halife
 i. 5388-89
İmâm Şâfi'i
 →gur-ı i.

ilahîyye

→hikmet-ii.

ilâk

→nehr-i î.

i'lam

i. it- Bildirmek, anlatmak

i. i.-di 4537

i. i(d)-er 3220

ilçi Elçi

i. +dên 3132

i. +dur 4193

i. +ler 3053

i. +si 3133

ile 1. İle, birlikte, beraber

i. 94, 155, 156, 330, 344, 354, 559, 1684, 1740, 1742, 2908, 2986, 2987, 3479, 3518, 3523, 3919, 4012, 4016, 4131, 4131, 4214, 4259, 4259, 4259, 5352, 5386, 5431, 5431, 5431, 5531, 5734

i. +yidum 3793

2. Bazı soyut isimlere getirilerek durum bildiren zarflar yapar

i. 555, 1128, 1128, 1341, 2760, 3682, 4157, 4543, 4645, 5105, 5588

3. bağ. Ve

i. 507, 4227, 5144

→güc ile, zulm ile

ileru 1. İleri, öte, ön

i. 2462, 3796, 4286, 4488, 4756, 5057, 5429, 5433, 5435, 5438

3. ed. Önce, evvel

i. 3979

i. **zamānda** Gelecek, sonra, henüz gelmemiş zaman

i. 5214

ilet- 1. Goturmak, ulaştırmak, iletmek

i. 5295, 5649

i.(d)-e 696, 4279, 4932

i.(d)-eler 317, 697

i.(d)-iserlerdir 213

i.-di 701, 2309, 4272, 4281, 4727, 4919, 4939, 5650

i.-diler 1558, 1588, 3947, 4850, 4901

i.-gil 1971, 3904

i. seler 3073, 3342

i.-sun 700, 5498

i.-un 3437

i. unuz 1220

i.(d)-ur 1137, 1850, 1856, 1911, 3078

i.(d)-urler 211, 1581, 2706, 4782, 5289, 5915

i.(d)-ürlerdi 5592

2. Aktarmak, haber vermek

i.-diler ... *eymiş ki 'Abdullah bu*

kal'adan fâ'ide görmeyiser bu 'arabug sozini işidup 'Abdullah'a

ilettiler... 3663

→toprak altına i.

İliya Yer adı

i. 3604

i. +yındı 3610

İliya Kişi adı; Bir peygamber

i. 3604

İliya Beytü'l-makdis'e verilen bir ad

i. 3611

illâ (Ar.) 1. Ancak, sadece, yalnız

i. 809, 1667, 2033, 2759, 2885, 3185, 4376, 5324, 5351, 5825

i.+nüz 5435
i.+si 1466, 1466, 1561, 2642, 5849
i.+sinden 3069
i.+sine 50
i.+sini 726, 766, 2650, 3070, 3658, 4123
i.+sinun 2522
→yuzden i. artuk
ikinci İkinci
i. 49, 725, 965, 1060, 1878, 2510, 3467,
3689, 5341
i. **gok** İkinci kat gok
i. g.+de 1397
i. g.+(g)i 941
ikindü İkinci
i. 4646
iklil (Ar.) Taç
i. 881, 908
i.-i cenübi Yer adı
i. 903
i.-i şimali Yer adı
i. 886, 896
iklīm (Ar.) Ülke, diyar, bölge, yer
i. 1505, 2503, 2510, 2512, 2514, 2516, 2518,
2529, 4103
i.+de 4589, 4860
i.+den 3619
i.+dendur 4859
i.+deyuz 5641
i.+dur 4306, 4436, 4617, 4640, 4809, 4952,
5237, 5411
i.+e 1124, 2503, 2528
i.+inde 4432, 4735, 5777, 5797
i.+inden 1002
i.+ine 3285

i.+ler 5825
i.+un 2509, 2511
i. i **'Arab** Arabistan, Arap ülkesi
i. 2504
i.-i **Hind** Hindistan
i. 2497
i. i **kuffar** Mushuman olmayan ülkeler, kâfir
ülkeler
i. k.+dur 4695
i.-i **zemīn** Yeryüzünün iklimi
i. 2507

ikrār

ikrār nāme Tasdik belgesi, kabul vesikası
i. 5124

iktizā

i. it- Gerektirmek
i. i. di 1667
i. i(d)-er 1760, 1761

il Memeleket, yer, bölge

i.+i 1919
i.+inde 1503, 3992
i.+lerde 1264
i.+lerini 3681

'ilāc

i. **eyle** İlaç yapmak, ilaç hazırlamak
i. e.-yem 3650
i. it- İlaç hazırlamak, ilaç yapmak
i. i(d)-em 174
i. i.-mezsın 176

ilāhī (Ar.) unl. Rabbim, Ey Rabbimiz

i. 67, 245, 1136, 1138, 1141, 1152, 1153,
1829, 1970, 2624, 3366, 4964, 5655
→hikmet-ii.

i. o.-duğı 1759

iẖtiram

i. lar it- Saygı göstermek, hurmet etmek

i. i(d) esin 1518

iẖtişār

i. ı tarīk Kısaca, ozette

i. t.+ile 755

iẖtiyār

i. it- Seçmek, tercih etmek

i. i.-di 87, 2495, 3259

i. i. digim 229

i. i.-diler 4862, 5139, 5888

i. i. duğı 4953

i. i.-ersenüz 5231

i. i.-mişidi 218

iẖtiyat

i. it- Tedbirli olmak, temkinli, ihtiyatlı, davranmak

i. i.-di 2299, 5429

İḵab Yer adı

i. 888

iḵbāl

→me'hāz-ı gayr-ı i.

İḵbal Yer adı

i. 2558

iḵdam

i. it- Gayret göstermek, çalışmak, bir işte sebat etmek

i. i. diler 5432

i. ol- Çalışmak, gayret etmek

i. o.-sa 929

iken Esnasında, ...dığı hâlde, ...dığı zaman

iken

i. 114, 3778, 4966, 5586

iḵı İki

i. 42, 48, 136, 245, 342, 504, 567, 602, 612,

613, 618, 724, 763, 767, 769, 778, 822, 822,

823, 842, 868, 868, 870, 898, 1047, 1065,

1086, 1156, 1181, 1183, 1250, 1250, 1252,

1253, 1255, 1257, 1334, 1338, 1355, 1355,

1356, 1360, 1370, 1410, 1412, 1421, 1427,

1436, 1471, 1482, 1488, 1491, 1632, 1853,

1906, 1934, 1936, 1936, 1948, 1949, 1960,

1976, 1999, 2033, 2033, 2066, 2109, 2168,

2168, 2197, 2239, 2381, 2420, 2441, 2453,

2464, 2470, 2501, 2533, 2592, 2600, 2608,

2682, 2713, 2731, 2733, 2744, 2762, 2882,

2901, 2931, 2961, 2976, 2979, 3021, 3038,

3106, 3119, 3148, 3161, 3207, 3230, 3231,

3269, 3321, 3331, 3331, 3361, 3380, 3398,

3400, 3424, 3430, 3430, 3503, 3507, 3510,

3510, 3517, 3528, 3535, 3538, 3560, 3612,

3616, 3617, 3643, 3656, 3709, 3822, 3832,

3868, 3875, 3970, 4001, 4001, 4002, 4002,

4032, 4033, 4033, 4034, 4034, 4037, 4038,

4051, 4081, 4235, 4295, 4300, 4329, 4330,

4335, 4339, 4353, 4420, 4442, 4443, 4447,

4520, 4523, 4580, 4645, 4692, 4719, 4741,

4742, 4752, 4753, 4754, 4754, 4763, 4803,

4840, 4857, 4884, 4902, 4906, 4921, 4923,

4924, 4924, 4967, 4971, 4972, 4972, 4972,

5026, 5033, 5039, 5090, 5120, 5154, 5157,

5188, 5189, 5189, 5232, 5234, 5236, 5248,

5276, 5285, 5309, 5309, 5311, 5313, 5324,

5376, 5445, 5452, 5459, 5461, 5468, 5477,

5494, 5526, 5573, 5620, 5645, 5732, 5771,

5813, 5823, 5826, 5841

i.+dur 1406, 5677

idüci/idici

→cem' i., helak i., istihza idici, şefa'at i.

idin-/idün- Edinmek

i.-di 4128

i.-seydi 3016

i. üp 3150

i.-urder 5076

→'avrat i., iltica i., karar i., ma'bûdi., makam

i., munis i., şefa'at i., oyun i., yâr i.

idrâk

i. ide- Kavrayamamak, algılayamamak, idrak edememek

i. i.-mez 944

İdris Kişi adı; Hz. İdris

i. 1130, 1131, 1135, 1139, 1142, 1143, 1155, 1155, 1158, 1162, 1170

i.+den 1153

i.+e 1141

i.+i 1144, 1149, 1153

i.+un 1134, 1146, 1146, 1148, 1152, 1169

İdrisî

→çeşme i.İ.

İdris/İdrisü'bnu 'Abdullah Kişi adı

i. 5145, 5148, 5149, 5151

i.+i 5147, 5148

i.+un 5150

İdrisü'bnu 'Abdullah İbn-i Hasan İbn-i

'Alî Kişi adı

i. 5145

idüci bk. idici

ifağât

i. bul- İyileşmek, şifa bulmak

i. b.-ur 2347

İfridün Kişi adı

i. 2519

i.-a 2735

i.-e 2728

ifrît (Ar.) mec. Fesat, bozguncu, ortalığı

kanşuran

i. 4014

iftira

→kizb u i.

i. eyle- İftira atmak, iftira etmek

i. e.-di 1595

igne İğne

i. 141, 3851

i.+leni 142151, 152

ihale (Ar.) Ayın ağullanması, ayın halelenmesi

i. 1705

ihâta

i. it- Kuşatmak, sarmak, çevrelemek

i. i.-mişdur 3758, 3868-69, 4786

ihrak (Ar.) Yangın

i.+dan 1121

i. kul- Yakmak

i. k.-gıl 4463

ihsân (Ar.) İyilik, lutuf, ihsan

i. 317

i.+a 418

i.+ıla 414

i.+lardan 417

i. eyle- İyilik yapmak, iyilikte bulunmak

i. e.-duk 410

ihtilâf

→sebeb-i i.

i. ol- Anlaşmazlık doğmak, ihtilaf hısule gelmek

i. o.-aydı 1035

4380, 4494, 4504, 4514, 4524, 4595, 4664,
4679, 4688, 4697, 4736, 4748, 4797, 4832,
4946, 4978, 5009, 5041, 5084, 5091, 5168,
5191, 5200, 5304, 5316, 5414, 5482, 5487,
5491, 5513, 5516, 5594, 5595, 5596, 5602,
5687, 5733, 5740, 5846, 5881, 5889
i.+indedur 636, 752, 975, 1018, 1019, 1940,
1951, 2216, 2818, 3191, 3208, 4175, 4432,
4793, 4985, 5261
i.+indeki 1501, 1738, 2591, 3056, 3517, 3567,
3570, 3683, 3826, 4111
i.+indekisin 3156
i.+inden 1845, 1863, 2101, 2437, 3391, 3695,
4047, 4660, 5165, 5726, 5754
i.+indeydi 354
i.+ine 345, 356, 797, 1168, 1626, 1720, 1725,
1726, 1923, 1996, 2025, 2077, 2082, 2089,
2099, 2218, 2297, 2326, 2345, 2354, 2414,
2429, 2449, 2454, 2682, 2762, 2826, 2949,
3046, 3094, 3171, 3174, 3177, 3356, 3403,
3557, 3561, 3583, 3675, 3693, 3873, 3979,
4371, 4373, 4497, 4694, 4834, 5339, 5473,
5474, 5557, 5565, 5785
i.+ini 3616, 5476
i.+lerini 5430
2. Ruh
i.+ine ... *eyindi kim eksilinceyi gelmişem ki*
senin içine giren 169
→yiri
i.i art- Dolmak, dolgunlaşmak
i. a.-ar 1195
iç- İçmek
i.-diler 4845
i.-erler 2108, 2875

i.-erse 2294, 2857
i.-ersiz 1992
i.-icek 3157
i. içek 3159
i.-mese 1725
i.-mişdur 5737
i.-se 2062, 2326, 2689, 3009
i.-seler 2856, 3056, 3157
→and i., zehiri.

içeru İçeri, içeriye

i. 1701, 1747, 3170, 3496, 3501, 3928, 3936,
4379, 4417, 4749, 4829, 4830, 4836, 4837,
5056, 5559
i.+de 3499
i.+den 5459, 5460
i.+si 3046, 4749
i.+sine 5461

içre İçinde

i. 2757

içün 1. İçin

i. 61, 111, 448, 605, 682, 937, 1540, 2679,
3310, 3353, 3354, 3763, 4449, 4591, 4674,
4472, 4815, 4989, 4911, 5005, 5005, 5005,
5050
i.+dur/i.+dir 596, 598, 598, 751, 752, 3750,
5171

2. Uğruna, yoluna, için

i. 209, 5346

içur- İçirmek

i.-seler 3120

idbār (Ar.) Duşkunluk

i.+ından 2145

İdec Yer adı

i. 2128

İbn-i Seterün Kişi adı

i. 4111

İbn-i Sîrîn Kişi adı

i. 1233, 1237

İbnu'l-ḥalâik Kişi adı

i. 5154

İbnu'l-Mukna' Kişi adı

i. 1269, 4661

İbrâhîm Kişi adı; Hz. İbrahim

i. 65, 70, 75, 82, 83, 86, 93, 3319, 3397,
4724, 4999, 5112, 5204, 5522, 5673, 5675,
5678

i.+e 5675

i.+i 5681

i.+un 5682

→makâm-ı İ.

İbret (Ar.) Ders, ibret

i. 3294, 5722

i.+i 5721

i. al- Ders almak

i. a.-magîcun 3282

i. a.-maz 2812

i. dut /i. tut- Ders almak, ibret almak

i. d.-a 5569

i. d.-mak 285

i. d.-sun 4413

i. d.-up 3542

i. ol- Ders olmak

i. o. iban 5692

İbrişîm bk. ebrîşîm

İbtâl

i. it- İptal etmek, geçersiz kılmak, hukuksuz
bırakmak

i. i. di 5831

İbtida (Ar.) 1. is. Başlangıç

i.+dan 626

2. zf. En önce, en başta, ilk olarak

i. 1147

i. it- Başlamak

i. i(d) eler 1061

İbuk Hudhud kuşu

i. 4008

İctima' (Ar.) Toplama, kavuşum

i.+ından 905

i.-ı kevâkib Yıldızların kavuşması

i. k.+den 895

İç (Bir şeyin, bir yerin) Dış karşıtı, iç

i. 3411, 3416

i. i 1195, 1486, 2092, 2099, 2434, 2436,
2448, 5713

i.-inde 117, 269, 291, 367, 444, 559, 586,
637, 659, 798, 935, 945, 976, 1104, 1499,
1503, 1535, 1535, 1610, 1670, 1727, 1893,
1895, 1925, 2023, 2045, 2086, 2113, 2130,
2165, 2191, 2261, 2314, 2316, 2335, 2385,
2421, 2426, 2458, 2576, 2680, 2703, 2730,
2773, 2807, 2931, 2949, 2960, 3036, 3062,
3074, 3145, 3156, 3163, 3167, 3168, 3172,
3180, 3305, 3309, 3321, 3334, 3462, 3463,
3475, 3479, 3490, 3492, 3505, 3507, 3524,
3528, 3537, 3544, 3583, 3618, 3681, 3702,
3728, 3843, 3862, 3865, 3866, 3874, 3949,
3971, 3975, 4014, 4084, 4130, 4132, 4214,
4240, 4282, 4298, 4359, 4365, 4373, 4374,

ı.+ya 5334

2. Sıcaklık, hararet

ı. 2599, 5809

ı.+stı 1135

ı.+sından 1685

ı. eyle- Isıtmak, sıcaklaştırmak

ı. e.-r 404

ı. ol- Sıcaklaşmak, sıcaklığı artmak, ısınmak

ı. o.-ur 1291, 1321, 2416

ı. o.-inca 2996

ı. o.-ıcak 2996

İstahar/İstahır Yer adı

ı. 704

ı.+dur 3734

ışıt- Parlatmak

ı.(d)-ur

‘ışk (Ar.) Sevgi, aşk

ı.+a 1390

ışıla- Panıdamak, ısıldamak

ı.-rdı 5064

‘ıyal (Ar.) Ev halkı, aile

ı. 258

ı.+ıruzu 3956

‘ıyş (Ar.< ‘ayş) Yaşama, yaşayış

ı.+ıruzu 5613

ı.+ile 416, 417

ıztırab (Ar.) 1. Acı, sıkıntı, ıstırap

ı.+ına 1952

ı.+ından 2200

2. (Deniz) Dalgalanma, kabarma, coşma

ı.+ından 5767

ı. it- Kabarmak, dalgalanmak, coşmak

ı. i.-di 1862, 5770

ı. i(d)-er 1997

I

‘ibadet (Ar.) Kulun Allah'a karşı görevi,

tapınma, ibadet

ı.+dur 793, 793

ı.+e 3223, 3248

ı. it- Tapınmak, ibadet etmek

ı. i. mekden 126

ı. eyle- Tapınmak, ibadet etmek

ı. e.-di 3493

‘ihâret (Ar.) Soz, ibare

ı.+de *egerci kışır zahir idi ve ol hazrete la ik*

‘ibaretde fâırdı 19

İblis (Ar.) Şeytan

ı. 5329

ı.+dur 4292

ibn (Ar.) Oğul

ı.+i 1216

İbn i ‘Abbas Kişi adı

ı. 950, 4645, 4744, 4868

İbn-i ‘Akrab bin Ebî Mâlik İbn-i Nâsir

Kişi adı

ı. 3980 81

İbn-i ‘Alî Kişi adı

ı. 5145

İbn-i ‘Azab Kişi adı

ı. 4984

İbn-i Cezîr Kişi adı

ı. 5739

İbn-i Davud Kişi adı

ı. 2179

İbn-i Hasan Kişi adı

ı. 5145

İbn-i Kâfî Kişi adı

ı. 5129

2. Üzakişmak

1. o.-dı 4086

3. Uzak durmak, kaçınmak

1. o. maga 1347

→ 'akıldan 1. dur

'Irak Yer adı

1. 2531, 2538, 3730, 4857

1.+da 2496, 2549, 4875, 5798

1.+dan 5442

1.+dur 4859, 4868

1.+ı 2495

1.+un 3729, 4746, 4858

→ hadd-i 'I., hudud-ı 'I., hulefâ-i 'I., kutb-ı 'I.

ırağrak 1. En uzak

1. 3782

2. mec. En uzak, en ilgisiz

1.(g)+ı 4954

ıraklık Uzaklık

1.(g)+ı 915

ırıl- Yanılmak

1.-dıydı 5733

ırmag bk. ırmağ

ırmağ Nehir, ırmağ

1. 2028, 2355, 2393, 2458, 2792, 3942, 4077,

4360, 4421, 4438, 4606, 4786, 4914, 5091,

5759

1. (g)+a 2138, 4511, 5177

1.+dur 1998, 2005, 2035, 2132, 2263, 4333

1. (g)+ı 2134, 2228, 2255, 3836, 4333, 4469,

4514, 5211, 5526, 5755

1. (g)+ıdı 5759

1.(g)+ınun 3836

1.+lar 2129, 2251, 2252, 2396, 2810, 4250,

4451, 5828

1.+lara 1390

1.+larını 3681

1.+ların 513

1. (g)+un 2229, 2458, 4335

'ısabe (Ar.) Başa sarılan sarık, tulbent

1. 4140, 4156

ısıcağ Sıcak

1. 2383

ısın- Isınmak

1. -ur 2383, 3972

ısıtma Sıtma

1. 4871, 5005, 5775

ısmarla- 1. Emanet etmek, teslim etmek, tevdi etmek

1.-dı 625, 2731, 4173

1.-dılar 5367

1.-dım 3367

1.-dum 2617

1.-mak 208

1. r 238

1. rdi 234

2. Tembih etmek

1.-dı ... *anı gönderdiler ısmarladı aya cunki ol
tağa ıresin.* 2640

1.-duk 3776

ısra Öbür, oteki, ileri

1. 1021, 2618, 4040, 4475, 4765

1.+ya 2649

ısst 1. Sıcak

1. 1245, 1816, 2310, 2320, 2325, 3051, 3126,
3176, 4042, 5271

1.+da 1135

1.+dan 2601

1.+dur 1362, 2596

h. i.-mek 1306
 h. i. meye 873
 h. i(d)-ünüz 1160
h.inden çık Emrinden çıkmak
 h. ç.-mayam 4170
humā
humā-saye
 →padişah-ı h.
Humāy Yer adı
 h. 5515
hüner (F.) Hünar
 h. 3749
 h.+ini 375
 h.+lerde 3792
 →bi-h.
hüner-mend Hünarlı
 h. 4421
hünarlı Hünarlı
 h. +ler 3656
hürmet (Ar.) Saygı, hatır
 h. +ıçun 4965
h. eyle- Saygı göstermek, tazimetmek
 h. e.-di 324
 h. e.-mez 689
h. it- Saygı göstermek, tazimetmek
 h. i(d)-e 347-48
 h. i.-di 346
 h. i.-mek 349
 h. i.-meyeni 3358
hürmetlü
 h. ol- Saygı duyulan biri olmak, itibar kazanmak
 h. o.-dı 187, 347

Hürmuz/Hürmüzü'banı Şîr İbn-i Behrām

Kişi adı
 h. 1570, 1571, 1573, 1576, 1581
 h.+e 1573

hürrem

h. ol Sevinmek, sevinç duymak
 h. o.-ur 852

Hürremîn Yer adı

h. 2538

hüsn/hüs(ü)n (Ar.) Güzellik

h. 291, 3897

h.+ile 5051

h.+uni 3881

→şahib-h.

h.-i i'tiyad Adetinin güzelliği, alışkanlığının güzelliği

h. i.+ı 20-21

Hüsrev Kişi adı

h. +e 4926

I

ıklid

→'ilm i ı.

ırak Uzak

ı. 663, 737, 861, 1317, 1339, 1916, 2146, 3045, 4857, 5825

ı. +dan 1417, 2120, 3776, 4947, 5341, 5442

ı. +dur 1181, 1287, 1995, 2599, 4495

ı. it- Uzak tutmak, uzaklaştırmak

ı. i(d)-esin 92

ı. ol- 1. Uzak olmak

ı. o.-alar 866

ı. o.-an 1695

ı. o.-sa 1292

hüşk (F.) Soguk

h.+dur 1346, 1375, 1400, 2853

→serd u h.

hüt (Ar.) 1. Balık

h. 880

2. Balık burcu

h. 1060, 1322, 1489, 1489, 1490, 1493, 5819

→bi'r-i h.

Hüvires Yer adı

h. 2713

Huzeyfe/Huzeyfe İbnu'l Yemānī Kişi adı

h. 5293, 5296

huzür (Ar.) Huzur

h.+ıla 4181

Hubculi Yer adı

h. 2240

huccet (Ar.) Delil, ispat

h. 598

h.+le 427, 430

h. -i **şadık** Sağlam delil, kat'i delil

h. s.+la 981

hucre Ev

h. 1217

h.+de 1221

h.+sinde 1211

hücüm

h. it- Saldırmak, hücum etmek

h. i.-di 5864

h. i.-up 4684

hudhud (Ar.) İbibik kuşu, çavuşkuşu

h. 4008

hudūs (Ar.) Ortaya çıkma, meydana gelme

h.+ı 848

hukema (Ar.) Alimler, bilginler, filozoflar

h. 647, 725, 756, 759, 763, 856, 871, 958,

1122, 1182, 1351, 1365, 1393, 1412, 1434,

1495, 1501, 1504, 1506, 1775, 2397, 3019,

3027, 3875, 4136, 4341, 5774, 5815, 5817,

5888

h.+dan 1004, 1266, 1744

h.+yı 231

h.+nun 370, 650, 955, 5830

h.-i 'alem Dünyadaki bütün bilginler, bütün alimler

h. 1912

h.-i mutekaddimîn Geçmiş alimler, eski bilginler

h. 1497

hukm/hüküm (Ar.) Emir, buyruk, ferman

h. 874

h.+i 1795

h.+ime 608

h.+indedur 5154

h.+inden 4170, 5858

h.+ine 621

h.+iyle 2582

h.+iyledur 1616, 5760

h.+umdedur 341

h.+umuzde 4656

h. eyle- Emretmek, ferman etmek

h. e. gil 696

h. it- 1. Emretmek, hukmetmek

h. i(d) er 2474

h. i.-medin 1616

2. Bir kanate varmak, hukmetmek

h. i(d)-en 1307

h. i(d)-erler 818

h.(g)+ıla 4616

h.(g)+ından 3902

h.(g)+ıyla 5529

Hud Kişi adı; Kuran'da adı geçen
peygamberlerden birisi

h. 3462, 4036, 4174, 5105

hudud (Ar.) Sınır, civar, hudut

h.+da 2509

h.+ına 4864

h.+ında 1766, 2238, 2747, 2894, 2910, 3011,
3575, 3860, 4103, 4361, 4523, 4771, 4792,
5006, 5031, 5600

h.+ındandır 2006

h. ı **Āzerbaycān** Azerbaycan sınırı

h. a.+da 2263

h.-ı **‘Irak** Irak sınırı, Irak hududu

h. 4862

h.-ı **kibar** Yüksek yerler, yüksek kesimler

h. k.+da 1760

h.-ı **Maveraū'n-nehir** Maveraūmehir sınırı

h. m.+de 4083

h.-ı **Mısır** Mısır sınırı, Mısır hududu

h. m.+da 1061, 2764

h.-ı **sifall** Alçak yerler, alçak kesimler

h. s.+de 1760-61

h. ı **Türkistan** Türkistan sınırı, Türkistan
civarı

h. t.+da 1815

huld

→darū'l h. ı **Firdevs**, kasrū'l-h.

hulefā (Ar.) Padişahlar, hükümdarlar

h.+ya 5532

h.-i **Beni Ümeyye** Beni Ümeyye
kabilesinin reisleri, başları

h. 3438

h. i **‘Irak** Irak hükümdarları, Irak padişahları

h. 4862

h.i'r-rāşidīn

→menzil-i h.

Hulinc/Hulunc Yer adı

h. 2158, 2161

Hulvān

→hadd-i H.

Hum Kişi adı

h. 2014, 2016

humma (Ar.) Sıtma, ateşli hastalık

h.+dan 3193

hurma (Ar.) Hurma ağacının meyvesi

h. 2895, 4077, 4715, 5881

h.+dan 4715

h.+nın 3691

h.+sı 5532

huruf (Ar.) Harfler

h.+ı 513

h.-ı **ebced** Ebced harfleri

h. 515, 518, 522

Huruz Yer adı

h. 5108

huşūl (Ar.) Ontaya çıkma

h. +i 453, 4816

huşumet (Ar.) Düşmanlık

h. 4174

h. ol- Düşmanlık doğmak

h. o.-dı 1596, 5310, 5311

huşūş

→‘ale'l-h.

Huşem Yer adı

h.+de 5850

h.+dur 2470

hor

b. bak- Hor gormek, horlamak

h. b.-mamak 371

h. eyle- Hakir kılmak, zelil etmek

h. e.-rmiş 3359

h. ol- Aşağılık olmak, zelil olmak

h. o.-maya 348

h. o.-sun Bir beddua sözü

h. 5617

Horasân Yer adı

h. 2530, 3854, 4792, 4912, 4913, 5510

h.+a 1762, 4867, 4931

h.+da 1447, 2540, 3857, 5179, 5195, 5301, 5727

h.+dan 3855, 4437, 4819

h.+dundur 4915

h.+ı 2547

h.+un 1819

Horistân Yer adı

h. 3942, 4361

h.+a 4676

h.+da 4661, 4903

horlık Zelillik, alçaklık, hakirlik

h.(g)+a 4403

Hornık/Hornuk Yer adı

h. 4233

h.+a 4249

horôs (F.<horûz) Horoz

h. 76, 89, 669, 2483, 4582, 4583, 4585, 5037, 5654

h.+a 4583

hortum/hordum (Ar.) (Fil) Hortum, boru

h.+ına 994

h.+larını 5434

h.+larıyla 5433

h.+una 991

hoş (F.) Guzel, iyi, hoş

h. 1152, 1390, 1757, 1788, 2268, 2354, 2355, 2384, 2594, 2597, 2689, 2858, 3006, 3794, 4365, 4517, 4783, 4784, 5368, 5592, 5675, 5884

h.+dı 5613

h.+dur 377, 3762

→bî-h., zî-h.

h. gel- Gelene, misafire soylenen bir esenlik sözü

h. g.-di 1605

h. g. dün 3623

h. g.-miş 3147, 4366-67

h. tut- İyi davranmak, memnun etmek

h. t. gıl 3655

hoşnud (F.) Memnun ve razı

h. 4218

Hoten Yer adı

h. 5086

hüb (F.) Guzel, hoş, iyi

h. 89, 852, 1114, 1202, 2268, 2407, 2543, 2745, 2761, 2795, 2905, 3067, 3082, 3610, 3716, 3855, 3859, 3884, 3974, 3982, 3984, 4077, 4136, 4275, 4311, 4422, 4773, 5001, 5011, 5018, 5032, 5240, 5299, 5400, 5410, 5584, 5884, 5914

h.+dur 4804, 4933, 5534, 5889

h.+lar 4707

hüblük Guzellik, hoşluk

h. 3748

h.+dan 3749

fīra Yer adı

h. 1255

h.+da 3598

Hire Yer adı

h. 4514, 4865

Hirfet Yer adı

h. 5078

Hirmān Yer adı

h. 5451

Hirmend Yer adı

h. 4438

Hiryū Yer adı

h. 1428

hīsāb (Ar.) Sayı, hesap, sayma

h. 4168

h.+da 5468

h.+ın 1174, 1342

h.ım 4409

h. it- Hesaba çekmek, sorgulamak

h. i.-dük 4578

Hışar Yer adı

h. 912

hışār

h. it- Kuşatmak, muhasara altına almak

h. i.-di 4453, 4629, 4677, 5293

Hişāmūn'u Muhammedū's-şāyibū'l-

Kelbī Kişi adı

h. 4936

hiṭāb

→ehl-i h.

h.-ı fikret Yuce hitap, yuce mesaj

h. f.+dūr 614

Hiytān Kişi adı

h. 5023

hūrum Yer adı

h. 3469

hizlan (Ar.) Kimsesiz kalma, yardımcısız olma, sefillik, zelillik

h. 980

h.+ı 1526

hizlanū'l-mecusi Mecusiliğin zelilliği, Mecusiliğin sefaleti

h. 1041

hizmet/hidmet

h.(in) it- Hizmet etmek, hizmetinde bulunmak

h. i(d)-er 3576

h. i(d) erdin 3154

h. i(d)-erim 3165

h. i(d)-eyim 3155, 4367-68

h. i(d)-eyin 303

h. i.-mişken 3164

h.inde ol- (Binin) Hizmetini yapmak, hizmetine bakmak

h. o. dı 5150

h.ler it Hizmet etmek, hizmette bulunmak

h. i.-di 4201

hizmet-kār Hizmetçi

h. 3822, 4408

hōd (F.) Kendi, bizzat

h. 130, 930, 3500, 3582, 3748, 4168, 4409, 4890, 5052, 5490

hoḳḳabāz (Ar.F.) Hileci, düzenbaz

h. 1608

h.+ı 1604

hoḳḳabāzlık Hilekârlık, düzenbazlık

h. 1609

hōn (F.) Sofra

h.+a 5514

h.-i natıki Gorünen, açık, aşikâr hikmet

h. n.+dur 3282

hilâf (Ar.) Karşıt, zıt, aksi

h. +ı 1203

h. ı şer'i Caiz gonülen yalan

h. 3267

hilâfet (Ar.) Halifelik

h. 5407, 5408

h. +i 3768

h. +inde 4878

→nevbet-i h.

hilâl (Ar.) Yeni ay, hilâl

h. 1067, 1582, 2609, 3596, 4301, 5384

hil 'at (Ar.) Değerli kumaş veya kurkten yapılan

birkaftan

h. 5233

h. +ler 4479, 4720

h. vir- Hil'at giydirmek

h. v.-di 4639

hile (Ar.) Oyun, desise, hile

h. 1347, 2760

h. +sidur 3571

h. +yi 3585

h. +yile 1272, 2823, 4167

h. düz- Hile yapmak

h. d.-di 4827

h. it- Hile yapmak

h. i.-diler 3355

h. i.-mek 3347-48

hile-kâr Hileci, düzenbaz

h. 249

hilkat (Ar.) Yaratılış, fıtrat

h. +inde dur 526

hil(i)m

→mesa'ıl-i h.

himmet (Ar.) Çalışma, emek, gayret

h. +leri 980

Hind Yer adı

h. 128, 827, 829, 1653, 1933, 2001, 2068,

2107, 2290, 2505, 2674, 2683, 2688, 2787,

2801, 3030, 3121, 3133, 4102, 4503, 4595,

5421, 5441, 5450

h. +de 2913, 3034, 3052, 4580, 5026, 5269,

5420, 5423

h. +e 3855, 4695, 4867, 5422, 5442, 5443,

5444

h. +ile 3853

h. +u 5510

h. +un 1465, 1482, 5358

→bay ı H., ehl-i H., iklim i H., melik i H.,

memleket i H., padişah-ı H., tül-ı H, 'ukalâ-yı

H.

Hindeyeter Basra'nın eski adı

h. 3769

Hindî (Ar.) Hintli

h. 2449

h. +ler 2689, 4304, 5273

→aksa-yı H., tutya-yı H.

Hindustan/Hindistan Yer adı

h. 4429

h. +a 696, 697, 700, 701, 705, 4727, 4730

h. +da 703, 1109, 1257, 2440, 2736, 2791,

2827, 2871, 3029, 3197, 4079, 4484, 4507,

4723, 4920, 4922, 5069, 5074, 5086, 5096,

5184

h. +dadur 2926

h. +ı 4730

→kutb-ı H., melik-i H.

hiçbiri Hiçbirisi, hiçbirisi

h. 224, 226

h. b.+nun 81

hiçbirisi Hiçbiri

h. 393, 809, 864, 3341, 5875

hidāyet (Ar.) Doğru yol, hak yol

h. 1528

hidmet bk. hizmet

Hikak İbn-i ‘Amlîk Kişi adı

h. a.+un 4185

hikāyat

h.-i ġaribe Acayip hikâyeler, duyulmamış

hikâyeler

h. 1076

hikāyet/hikāye (Ar.) Kıssa, hikāye

h. 126, 166, 191, 216, 290, 326, 345, 349,
381, 486, 794, 1082, 1091, 1158, 1239, 1262,
1269, 1850, 1861, 2548, 2550, 2637, 2666,
2708, 2721, 2725, 2934, 3051, 3129, 3142,
3244, 3260, 3284, 3628, 4102, 4176, 4267,
4294, 4554, 4668, 4759, 4894, 5121, 5161,
5186, 5376, 5709, 5859, 5871

h.+den 93, 214, 376, 414, 1231, 3165, 4016

h.+i 290, 314

h.+leri 829, 1240

h. it- Anlatmak, hikāye etmek, nakletmek

h. i.-diler 2455, 2638

h. i.-miş 5769

h. ol- Anlatılmak, bildirilmek, nakledilmek

h. o. dugin 4207

h.-i ġarib Acayip, duyulmamış, tuhaf hikāye

h. g.+dur 1118

h.-i nadir Duyulmamış, bilinmeyen hikāye

h. n.+dur 2710-11

hikmet (Ar.) 1. Gizli sebep, hikmet

h. 86, 426, 925, 937, 2699, 3220, 4744, 5536,
5888

h.+de 4935

h.+den 493

h.+e 1363, 3526

h.+le 1500, 2728

2. Allah'ın insanlarca anlaşılamayan fiilleri

h. 1669, 2254

h.+dur 600

h.+i 849

h.+le 2475

h.+ler 1669

h.+umle 1278

→ehl-i h., mecma‘-i ulum-ı h., mesâ‘il i ‘ilm-i

h., ‘ilm-i h.-i kemâliye

h. ehli Filozoflar, felsefeciler

h. 943

h. ilmi Felsefe

h. 392

h. sozleri Felsefi sozler, bilgece sozler

h. s.+n 495

h. s.+ndedir 516

h. s.+ni 438

h.-i ‘acib Allah'ın insanlarca anlaşılamayan
amacı

h. a.+ile 1912

h.-i ilahî Allah'ın insanlarca anlaşılamayan
amacı

h. 1667

h.-i ilâhiyye Allah'ın insanlarca
anlaşılamayan amacı

h. i.+de 1913

- n.+ından 5247
- h. it-** Gazaplanmak
- h. i.-di 667
- Hız(ı)r** Kişi adı; Hızır 'aleyhisselām
- h. 2240
- h.+a 2307
- hibir** (Ar.<hibr)
- h. bağla-** Tecrube sahibi olmak, ilim kesbetmek
- h. 2124
- Hib(i)r** Yer adı
- h.+de 4137
- h.+i 4139
- Hibre** Yer adı
- h. 4148, 4173
- h.+yi 4145, 4151
- beldetu'l H., melik-i H.
- hicab** (F.) Perde
- h. 5610
- h.+dur 4805
- Hicāz** Yer adı
- h. 2497, 3626
- h.+a 4962
- h.+da 2549, 5809
- h.+dur 4745
- h.+un 1470
- zahru'l-H.
- Hicir** Yer adı
- h.+dur 5533
- Hier** Yer adı
- h. 1446
- hicret** (Ar.) Hz. Peygamber'in Mekke'den Medine'ye göçü, hicrî takvimin başlangıcı
- h.+inun 5780
- h.+un 5786, 5791, 5796, 5801, 5805, 5809, 5813, 5837, 5841
- h. it** Hicret etmek, göç etmek
- h. i(d)-iser 5136
- h. itdur** Göç etmek zorunda bırakmak, hicret ettirmek
- h. i.-diler 5108
- h.-i mübarek** Hz. Peygamber'in kutsal hicreti
- h. m.+un 5724
- hiç** (F.) Hiçbir, hiç
- h. 140, 226, 276, 316, 327, 335, 796, 843, 919, 926, 974, 1023, 1128, 1242, 1249, 1261, 1265, 1286, 1307, 1532, 1563, 1641, 1700, 1744, 1781, 1879, 1899, 1995, 2063, 2136, 2170, 2296, 2354, 2408, 2431, 2433, 2450, 2454, 2636, 2687, 2697, 2722, 2750, 2758, 2759, 2773, 2777, 2778, 2802, 2813, 2864, 2935, 2948, 2977, 3007, 3016, 3022, 3128, 3254, 3256, 3289, 3376, 3440, 3440, 3451, 3602, 3603, 3634, 3669, 3729, 3745, 3787, 3805, 3843, 3870, 3871, 3904, 3908, 3912, 3975, 4000, 4007, 4113, 4168, 4252, 4315, 4376, 4536, 4574, 4598, 4625, 4677, 4749, 4757, 4757, 4765, 4786, 4848, 4852, 4883, 4996, 5028, 5058, 5070, 5084, 5090, 5116, 5191, 5239, 5245, 5322, 5380, 5464, 5469, 5481, 5485, 5550, 5552, 5581, 5581, 5609, 5642, 5741, 5751, 5818, 5872, 5885
- hiçbir** Hiç, hiçbir
- h. 114, 118, 276, 315, 630, 689, 689, 1552, 1736, 1799, 2026, 2028, 2061, 2085, 2101, 2814, 3696, 3811, 4622, 5114, 5723

h. ol- Korkmak, urpermek

h. o.-ur 3292

heybetlü Azametli, büyük, iri

h. 1223, 1840, 1862, 2119, 2148, 3126, 3367,
3907, 3912, 4531, 4563, 4573

hezār (F.) Bin

h. 3297, 5725

→hezāran **h.**, hezarān **bin h.**

hezarān (F.) Bıçlerce, binler

h. hezār Milyonlarca

h. 2783

h. bin hezār Milyardarca, milyar

h. 5516

hezimet

h. it- Bozguna uğratmak, mağlup etmek

h.-di 4639, 5021

hıfız (< Ar. ḥıfz)

h. it- Korumak, kollamak, muhafaza etmek

h. i.-diler 3831

h. i(d)-e 3816

h. i(d)-erdi 3163

h. i(d)-erem 2633

h. i(d)-erler 3874, 5072

h. i(d)-er 3364

h. i. mişdur 3759

h. itdur- Korunak, kollatmak

h. i.-di 4116

Hımış Yer adı

h. 4184

h.+a 5729

h.+un 4186

hınzır (Ar.) Kotü, aşağılık, alçak (kimse)

h. 5330

hırmen Harman, yığın

h.+ler 3875

hışn

h. ı Nuşirvan Yer adı

h. 5338

hışm/hışım (Ar.) Kızgınlık, ofke

h.+ı 5588, 5592

h.+ından 5246

h. it- Kızmak, ofkelenmek, gazaplanmak

h. e.-di 5710

h. i(d)-üp 5707

hışm-nāk

h. ol- Kızmak, ofkelenmek

h. o.-up 3932

hıyānet

h. it- İhanet etmek, hainlik yapmak

h. i. mek 3348

Hız(ı)r (Ar.) Kişi adı

h. 3219, 4272

h.+ı 4270

h.+a 4271

h.+un 4269

hıf(ı)z

h. it Korumak, muhafaza etmek

h. i(d)-eler 2190

hıkd (Ar.) Kin tutma, intikam için fırsat

kollama

h.+a 1347

hınzır (Ar.) Domuz

h. 1377

hırs (Ar.) Hırs

h.+ı 378, 379

h.+un 377

hış(ı)m (Ar.) Kızgınlık, ofke, gazap

h.+a 1375

her biri Her, her bir

h. 1295, 2677, 3694, 5853

h. b.+miz 330, 4657

h. b.+nde 849, 5514

h. b.+ne 5233

h. b.+ni 3551

h. b.+nun 734, 1075, 1396, 3921, 4051, 4569

h. b.+nuz 3776

her birisi Her, her biri, her birisi

h. 234, 638, 868, 871, 890, 947, 996, 1160,

1436, 1779, 2091, 2202, 2205, 2476, 2652,

2784, 2788, 4941, 5310, 5311, 5495, 5838,

5843

h. b.+nde 3737, 4165, 4822

h. b.+nden 5243

h. b.+ne 1559

h. b.+ni 71, 5233

h. b.+nun 79, 1718, 1803, 1900, 2179, 4037,
4296

h. b.+yle

h. kankısı Herhangisi, hangisi

h. 240, 1411

h. k.+(muz) 5436

her ki Kim ki, her kim, her kim ki

h. 861, 2839, 3017, 3966

her kim Her kim ki, her kim

h. k.+i 3522

her ne Hangi, herhangi

h. 1883, 3878

her ne kim Her ne ki

h. 682, 683, 2421

Herat Yer adı

h. 5402

her-çend (F.) *zt.* Her ne zaman

h. 2399

Heremân Yer adı

h. 440, 1061, 1063, 2557, 5466, 5468

hergiz (F.) Aslâ, katiyen

h. 1090, 2857, 3382 83, 5386, 5669

Heriv Yer adı

h.+de 5409

Herkend/Hirkend Yer adı

h. 2230, 2232

→bahr-i Hirkend

herkes Herkes

h.+e 1114

heştad (F.) Seksen

h. 4485, 5280

Hevn Yer adı

h.+e 2044

hey'at

→mesâ'il-i 'ilm-i h.

Heybe Yer adı

h.+den 4866

heybet (Ar.) 1. Azamet, büyüklük, ululuk

h.+inden 4844

h.+le 4380

2. Görünüş, heybet

h.+leri ... *yüzleri hübdür ve heybetleri*

gokçektür... 4805

→kelâm-ı h.

h. al- Korkmak, urpermek

h. a.-dılar 4460

h. bırak- Korku salmak, korkutmak

h. b.-dı 4842

h. nazarın it- Tecellietmek

h. i.-di 567, 1905-06

İhemedan Yer adı

h. 1428, 2558, 4604, 5001, 5367, 5368, 5395

h.+a 475, 3271, 4649, 5377

h.+da 2542, 2544, 2544, 4600, 5399

h.+dur 3733

h.+ı 2539, 2546

h.+un 3634, 3635

hemîn (F.) Derhal, hemen

h. 2492, 5578

hemîşe (F.) Daima, mutemadiyen, sürekli

h. 230, 824, 1696, 1954, 2063, 2684, 3110,

3840, 3887, 4110

Hende Yer adı

h. 5411

henuz (F.) zf. Daha, hâlâ, henüz

h. 31, 275, 398, 661, 1155, 2238, 3661, 4442,

4492, 4920, 5385, 5409, 5580, 5599, 5683

hep (F.) Hep

h. 5135

her (F.) Her, her bir

h. 77, 165, 202, 207, 240, 329, 332, 357, 419,

420, 444, 482, 483, 489, 500, 545, 559, 586,

592, 600, 608, 616, 628, 629, 634, 650, 654,

657, 682, 683, 690, 691, 714, 714, 744, 771,

773, 776, 778, 808, 824, 834, 854, 860, 926,

928, 957, 978, 984, 996, 1053, 1054, 1066,

1067, 1067, 1068, 1069, 1092, 1095, 1097,

1098, 1124, 1198, 1198, 1205, 1259, 1293,

1332, 1333, 1355, 1369, 1411, 1415, 1423,

1424, 1467, 1541, 1623, 1679, 1747, 1922,

2039, 2059, 2061, 2075, 2080, 2111, 2155,

2162, 2225, 2261, 2262, 2264, 2278, 2288,

2312, 2313, 2326, 2337, 2365, 2366, 2377,

2386, 2399, 2418, 2421, 2423, 2448, 2460,

2474, 2477, 2488, 2500, 2501, 2503, 2503,

2598, 2599, 2605, 2629, 2664, 2689, 2692,

2703, 2738, 2741, 2751, 2752, 2774, 2778,

2793, 2799, 2819, 2837, 2858, 2877, 2892,

2893, 2911, 2949, 2957, 2977, 3072, 3080,

3148, 3160, 3189, 3240, 3243, 3249, 3258,

3272, 3303, 3303, 3338, 3340, 3342, 3372,

3381, 3386, 3401, 3422, 3448, 3464, 3487,

3522, 3529, 3552, 3552, 3561, 3562, 3565,

3582, 3588, 3588, 3594, 3596, 3612, 3653,

3682, 3697, 3700, 3705, 3773, 3814, 3814,

3816, 3821, 3858, 3863, 3864, 3874, 3887,

3920, 3982, 3999, 4038, 4039, 4039, 4043,

4098, 4102, 4105, 4107, 4110, 4177, 4187,

4230, 4237, 4277, 4300, 4325, 4329, 4331,

4334, 4335, 4340, 4375, 4404, 4412, 4417,

4442, 4474, 4475, 4475, 4481, 4485, 4489,

4493, 4505, 4568, 4582, 4586, 4587, 4589,

4595, 4599, 4619, 4704, 4750, 4756, 4769,

4860, 4875, 4879, 4932, 4942, 4943, 4944,

4945, 4975, 5008, 5046, 5060, 5098, 5099,

5104, 5123, 5131, 5164, 5181, 5181, 5208,

5209, 5209, 5212, 5213, 5239, 5263, 5279,

5284, 5285, 5286, 5307, 5339, 5396, 5403,

5413, 5436, 5448, 5448, 5449, 5449, 5451,

5455, 5458, 5462, 5476, 5486, 5488, 5492,

5495, 5498, 5514, 5569, 5595, 5621, 5628,

5748, 5784, 5819, 5820, 5854, 5872

h. bar Daima, her zaman, sürekli

h. 2024, 2272, 2351

her bir Her, her bir

h. 48, 73, 80, 658, 745, 1294, 1322, 1410,

2441, 2494, 3443, 3964, 5714

itebet Yer adı

h. 4021

hediyye (Ar.) Armağan, hediye

h. 342, 343, 1573

hekīm (Ar.) Tabip, doktor

h.+un 185

helāk (Ar.) Yok olma, helāk

h. 814, 2751

h.+i 815, 4729

h. eyle- Mahvetmek, yok etmek, helāk etmek

h. e.-di 5441, 5784, 5813, 5851

h. e. diler 3374, 3377

h. idüci Helakedici

h. 521

h. it- Mahvetmek, yok etmek, helāk etmek

h. i.-di 1612, 1835, 3837, 5781

h. i.-diler 2653, 4814, 5049

h. i(d)-e 4553, 5149

h. i(d)-er 407, 1943, 2119, 2378, 5773, 5855

h. i(d)-erdi 4099, 4099, 5919

h. i(d)-erler 5493

h. i(d)-icek 5013

h. i(d)-iser 4225

h. i.-miş 4372

h. i.-mişsin 5347

h. i(d)-üp 1635

h. kıl- Mahvetmek, yok etmek, helāk etmek

h. k.-urmuş 3359

h. ol- Mahvolmak, yok olmak, helāk olmak

h. o.-ısdur 5133

h. o.-a 4554

h. o.-dı 5782, 5787, 5806, 5811

h. o.-dılar 4314, 4845, 5755

h. o.-maga 2140

h. o.-muş 1785

h. o.-sa 261

h. o.-ur 1664, 3783, 4102, 5104

h. o. urlar 1822

helāk zāde Yok olan, helāk olan

h.+dur 2751-52

helal (Ar.) mec. Mahrem, nikâhli eş

h.+um 1218

hem (F.) bağ. ve zf. Hem

h. 46, 47, 52, 53, 63, 239, 640, 968, 971, 1056, 1077, 1237, 1238, 1440, 1555, 1572, 1698, 1777, 1777, 1778, 1843, 1978, 2002, 2039, 2100, 2133, 2142, 2191, 2200, 2346, 2395, 2403, 2442, 2443, 2451, 2602, 2641, 2676, 2717, 2766, 2847, 2875, 2953, 2967, 3024, 3082, 3090, 3178, 3210, 3243, 3255, 3351, 3461, 3613, 3736, 3754, 3827, 3828, 3841, 4035, 4081, 4208, 4211, 4213, 4220, 4304, 4345, 4365, 4461, 4483, 4518, 4526, 4616, 4674, 4736, 4751, 4793, 4858, 4923, 5012, 5015, 5086, 5144, 5171, 5252, 5269, 5346, 5592, 5727, 5739, 5807, 5809, 5831, 5851

hem-çünān Boylece

h. 235, 1285, 2857

hem-reng

h. ol- Aynı renk olmak

h. o.-aydı 961-62, 962

hem-vāre (F.) Düz

h. 4129

hemān (F.) Derhal, hemen, o anda

h. 1743, 2942, 3369, 4564, 4700, 5072, 5394, 5866

hazer

h. eyile- Sakınmak, çekinmek

h. e. ye 2864

h. it- Sakınmak, çekinmek

h. i.-mez 4854

hazık (Ar.) Usta, işin ehli, maharetli

h. 4712

hâzır (Ar.) Bulunan, mevcut olan, hazır

h. 327, 4144

h.+dı 739

h. it- 1. Hazır bulundurmak, huzura getirmek, hazırda tutmak

h. i.-diler 146

2. Hazırlamak

h. i.-mişlerdir 2071

h. kıl- Huzura getirmek, hazır bulundurmak

h. k.-dı 2303

h. k.-dılar 157

h. ol- 1. Hazır bulunmak

h. o.-dum 5388

h. o.-un 4836

h. o.-ur 3481

2. Hazırlıklı olmak

h. o.-dılar 4836-37

Hâzır Kişi adı; Hızıraleyhisselam

h. 3217, 3220, 4267, 4274

Hazır Yer adı

h. 4111

Hazım bin Hâzime Kişi adı

h. 4839

hazîne (Ar.) Hazine

h. 1654, 4664, 4983

h.+den 5345

h.+lerin 2616

n.+ierinden 1653

h.+mde 3131

h.+sinde 3144, 5919

h.+sini 5039

h.+ye 5182

hazîne-dar Hazinesinin idare ve muhafazasına memur edilen kimse

h. 3136, 4666

h.+ın 3135

Hazrâ Yer adı

h. 4258

h. yı Musa Yer adı

h. m.+dan 4018

Hazremevt/Hazramüt Yer adı

h. 5601

h.+deki 2776-77

h.+e 4778

h.+ile 4180

h.+un 4126

→İskender i H.

hazret

→resül h.i

Hazret-i 'Ömer Kişi adı

h. o.+e 5216

Hazret i Sâlih Kişi adı; Kuran'da adı geçen peygamberlerden

h. 4028

Hazret-i Süleyman Kişi adı; Kuran'da adı geçen peygamberlerden

h. 3952-53, 4015

Hazret-i Yûsuf Kişi adı; Kuran'da adı geçen peygamberlerden

h. 664

ḥayyatı i-hava Dubbul-asgar a verilen bir ad

h. 887

Ḥayber Yer adı

h.+de 4872, 5775

ḥayl (Ar.) Bir zümre; At bakıcıları, seyisler

h.+dan 4510

ḥayır (Ar.) İyilik, hayır

h. 4406

h.+ı 4407

h. du'a İyi dua, hayır dua

h. d.+yla 486

h. işle- İyilik yapmak, hayır yapmak

h. 3243

h. ve şer İyilik ve kötülük

h. 434

ḥayırlı Yararlı, hayırlı

h.+dur 3264

ḥāyin Hiyanet eden, hain

h.+lerden 4262

h. ol- İhanet etmek, hainlik etmek

h. o.-a 1229

ḥayli (F.) Epeyce, oldukça, çok

h. 5502, 5806, 5812

ḥaylī

→ esb h.

ḥayme (Ar.) Çadır

h.+si 4492

h.+sine 4161

→kum h.

ḥayran

h. ol- Hayran kalmak, hayran olmak

h. o.-dı 616

ḥayret

→nida-yı h.

h. de kal- Şaşakalmak, hayret etmek

h. k.-dum 5849

ḥayvān (Ar.) Hayvan

h. 1035

h.+dandur 1879

h.+dur 1029, 1031, 1038

h.+lar 2918

h.+un 771

ḥayvanat (Ar.) 1. Canlılar, mahlukat

h.+dan 1363 64, 1391

h.+dur 552

h.+un 1748, 1801

2. Hayvanlar

b. 1543, 1785, 2489, 2600, 2602

h.+a 1722

h.+dan 87, 1348, 1376, 1401

h.+un 5474

→enva' ı h.

ḥayvanī (Ar.) Hayvanla ilgili

h. 878, 879

ḥayvaniyyet (Ar.) Canlılık, hayatîyet

h.+ine 1033

ḥayyat (Ar.) Hayat kaynağı, hayat veren

h.+ı 1080

ḥayz (Ar.) Kadının adet görmesi, hayız

h. 4114, 4115

h. ol- (Kadın) Adet olmak

h. o.-dı 4118

Ḥazar Yer adı

h. 2516, 4650, 4811

h.+da 1655

h.+ı 4117

→deryâ yı H., leşker i H., melik-i H.

h. +la 294
h. kişi Kadın
h. 3118
havâ (Ar.) Hava
h. 554, 835, 1291, 1321, 1719, 1724, 1725, 1727, 1727, 1729, 1730, 1731, 1737, 1740, 1741, 1741, 1742, 1746, 1753, 1753, 1754, 1758, 1760, 1780, 1785, 1788, 1789, 1790, 1793, 1803, 1903, 2576, 2576, 2585, 2838
h. +da 728, 1271, 1322, 1674, 1692, 1759, 5790
h. +daki 1813
h. +dan 1737, 2577, 5751
h. +dandır 2961
h. +dur 1723, 1789, 5368
h. +lan 727
h. +nun 1685, 1719, 1735, 1736, 1745, 1754, 1757, 1767, 1770, 1791, 1922, 2568, 3061
h. +sı 1033, 1362, 3716, 3982, 4516, 4707, 4933, 5018, 5031, 5534
h. +sın 1743
h. +sından 5286
h. +yla 2961
h. +ya 834, 960, 1269, 1681, 1738, 1749, 1808, 2492, 2572, 3074, 3078, 5772
h. +yı 1721, 1792, 2568
→ 'alem-i h., te'sir-i h.
h. kuresi Atmosfer
h. 1671
h. k. +ni 1671
h. yı mutcharrik Hareket halindeki hava
h. m. +dur 1791
havâri (Ar.) Hz. İsa'nın on iki yardımcısı
h. +leri 3526

h. +leriyle 3527
havaş (Ar.) Maneviyat, batın
h. 847
havâşş
havass ı hamse Beş duyu
h. 529
havf
→ tarik i h. -ı 'akibet
havîz bk. havz
havl (Ar.) Etraf, çevre, civar
h. +i 4508
→ da'iresi ve h. i
Havvî (?) Yer adı
h. 878
havz/havîz (Ar.) Havuz
h. 3403, 3617, 3689, 3694, 4297, 5304, 5507, 5740
h. +un 3693
haya (Ar.) Utanma duygusu, ar
h. +dadur 4406
h. +sı 4407
Haya Yer adı
h. 2362
hayat (Ar.) Hayat
h. +a 1362
h. +ını 1876
→ ab-ı h., 'aynu'l-h., madde i h., sebeb-i h.
h. bul- Canlılık vermek, hayat vermek
h. b. ur 655
h. suyu Ab ı hayat, olumsuzluk suyu
h. 2293
h. -ı zâtî (Allah) Kendi zatına dayanan hayat, başkasına ihtiyaç duymadan canlı olma
h. 812

h. +farun 4391
h. +nun 158
h. +ya 5451
h. ol- Hastalanmak
h. o.-dı 195, 4796
h. o.-sa 790, 2380
h. o.-maz 5444
hastalık/hastelik Maraz, hastalık
h. 5797, 5800, 5801
h. +(g)a 2316
h. (g)+ı 3159, 5840
h. (g)+ine 5015
h. (g)+ıca 2883
h. +lar 254, 2341, 3157, 5398, 5773
→ur h.ı
hasūd (Ar.) Kıskaç, çekemeyen
h. +lar 255, 5051
haşa
hāşā ki Aslâ, katiyen, Allah göstermesin
h. 3435, 5410
haşerât (Ar.) Zararlı böcekler
h. +ını 2673
h. +un 544
haşir (Ar.) Ölülerini diriltip mahşere çıkarma,
kıyamet
h. 4643
hāşir-gāh Haşir yeri, toplanma yeri
h. 3210
haşūd (?) Bir taş
h. *eger ol ya'ında zehr olsa ol taş derfer haşūd*
dirler 2846
hat (Ar. < hatt) Çizgi
h. 2592, 2606
hatt+ıla 2592

hatt ı istiva Ekvator
h. i. -dan 915 16, 1995, 2222, 2498 99
hata (Ar.) Yanlış, hata
h. 373
h. +dur 1294
→sehv u h.
h. (lar) eyle- Yanlışlıklar yapmak
h. e. -mişdi 5508
hatar (?) Bir bitki
h. +dur *eydür ki 'âlem tolmışdur dört nesneyile*
ol dört dağı Yemen'dedür veresdur hatardur
kendirdur 'aşabdur 5543
hatar (Ar.) Tehlike
h. +dadururlar 1655
hatarlu Tehlikeli
h. +dur 2918
hatır (Ar.) Gonul, kalp
h. +ı 3886
h. +ım 5679
h.ı müt'e'allik ol- Arzulamak, gönü
meyletmek
h. o.-dı 3886-87
Hâtır Kişi adı
h. 5694, 5698
hatim
h. it- (Kitap) Bitirmek, sona erdirmek,
tamamlamak
h. i(d)-elüm 499
Hâtıme Mekke'nin diğer adı
h. 5103
hatun Kadın
h. 1572, 2870, 4497
h. +ı 291
h. +ıdur 321

n. b. +ye 486-87

hased

h. it Kıskanmak, çekememek, haset etmek

h. i. -mekdir 4396

hasf/has(ı)f (Ar.) Afet, yerle bir olma, yere geçme

h. 5664, 5692

h. +ı 1776

h. eyle- Yerle bir etmek, tanımar etmek

h. e. -di 5663

h. it- Yerle bir etmek, yere geçirmek

h. i. -di 5718

h. ol Yerle bir olmak, yıkılmak

h. o. -an 5663

h. o. dı 5693

h. -ı Harzim Harezm depremi

h. 5716

h. -ı Sa'id Sa'id depremi

h. 5686

hâsıl (Ar.) Meydana gelen, ortaya çıkan

h. 60

h. it- Ortaya koymak, meydana getirmek

h. i(d) -esin 266

h. i(d) er 5885

h. i(d) -erler 2719, 2958

h. i. -di 128

h. ol- Meydana gelmek, ortaya çıkmak, hâsıl olmak

h. o. -a 289, 451, 1312, 3820

h. o. -aydı 1036

h. o. -dı 980, 3294-95, 5422

h. o. -dısı 289

h. o. -dugına 2971

h. o. -up 3162

n. o. -ur 906, 1175, 1315, 1410, 1683, 1703, 1902, 2323, 2912, 2922, 2923, 3048, 3176, 3180, 3592, 4977, 5256, 5271

→maksudları **h.**

hasılı Soztün kıyası, kısaca

h. 952

hasır (Ar.) Hasır

h. 3303

hasıs (Ar.) Cinni

h. +ler 4594

hâsiyyet (Ar. <hâssiyyet) Özellik, nitelik

h. 1295, 1323

h. +i 399, 402, 403, 2818, 2855, 3172

h. +in 769, 5882

h. +inde 3023

h. +indedür 529

h. +lerindedür 542

h. +lerini 1075

hâsiyyetu'l-kutüb Kutupların özelliği

h. 769

haslet (Ar.) Haslet (iyi huy)

h. 91

hasm (Ar.) Duşman, rakip

h. +a 427

hasret (Ar.) Özlem, hasret

h. +ı 5062

hâssa (Ar.) Özellik, nitelik

h. 1839, 1887, 4310, 5410

h. +larındadır 536

h. +sı 799, 3103, 3111

h. +sıdır 2266, 3764

h. +sıyladır 1761

hasta (F.) Hasta, sağlığı yerinde olmayan

h. 3703, 4596

hareket (Ar.) Hareket

h.+i 972, 1187, 1187

h.+inden 972, 1793

h.+ini 973

h.+inun 5819

h.+iyle 1686

h. it- Hareket etmek

h. i.-di 334, 338, 5771

h. i.-dugine 1791

h. i.-duklerindendir 1315

h. i(d)-e 1794, 1803, 1805, 1806, 5037

h. i(d)-ecek 1789

h. i(d)-er 1186, 1356, 1686, 1793, 1793, 1797,
2103, 2105, 2415, 5768

h. i(d)-erler 970

h. i(d)-erse 1804, 1814

h. i.-mez 2104, 2414, 5167

h. i.-mezler 969

→katı katı h.

h.e getir- Canlandırmak, hareket ettirmek,
harekete geçirmek

h. g.-urdi 5017

hare (Ar.) Hac döneminde ihrama girilen

yerden itibaren Kâbe'ye doğru olan kısım

h. 5154

h.+den 3344

h.+ine 3340

h.+un 3342, 3344

harf (Ar.) Harf

h.+i 616, 618

h.+ini 448, 453, 455

h.+lerin 460

h.+lerun 462

harîk (Ar.) Ateş

h.+dur 1462

harîr (Ar.) İpek

h.+ler 3326, 4362, 4707

harîş (Ar.) İhtırası, tamahkar, cimri

h. 3254

h.+dur 90

Hâris-i Vedhûreş Yer adı

h. 2713

Harkân Yer adı

h.+ıla 2310

Hârûn Kişi adı; Hz. Harun

h. 4990, 5203

h.+a 4799

Hârûn Kişi adı

h. 157, 172-73

h. 138

Harûn Yer adı

h. 5096

Harun-ür-reşid/Hârûn er-reşid/Harun-ür-

reşid-i Mısrî Kişi adı

h. 4789, 4790, 4793, 4794, 4799, 4987, 5152

h.+e 5147, 5148

Hârzem/Hârzim Yer adı

h. 2539

h.+de 1585

h.+e 2004

→bahr-i H., hasf t h., mukariye-i H.

haş (Ar. < hass) İyi, değerli

h. 3151

Hasan bin 'Alî Kişi adı

h. 5144-45

Hasan-ı Bağrî Kişi adı

h. 491

h. ı(d)-iserterdur 4533
h. i. -miş 2126
h. kıl- Yıkmak, tahrip etmek
h. k. -dı 4789
harablık Yıkıntı, viranelik
h. 4535
h. +dur 2749, 5569
h. (g) +ına 5309
h. it- Yıkmak, viraneye çevirmek, harap etmek
h. i. -di 3962
h. i(d)-er 167-78
h. ol Virane olmak, harap olmak
h. o. -ısar 4642
h. o. -ıсарdur 3783, 4671
h. o. -a 4673
h. o. -dı 3415, 4530, 4892, 5371, 5593, 5708, 5730, 5739, 5750
h. o. -mış 4276
h. o. -mışdur 5278
h. o. -mayıсарdur 4643
h. o. -maya 2616
h. o. -maz 5245
h. o. -ur 1615, 1871, 3085
harâc (Ar.) Haraç
h. 4106
h. +ı 4696, 4969, 4990
h. +ıla 4951
h. +ına 5297
h. +ını 3472
h. al- Haraç almak
h. a. -urlar 2774, 3744
h. vir- Haraç odemek, haraç vermek
h. v. -digi 5114
h. v. -urler 4106

h. viribi- Haraç vermek
h. v. -yem 4482
harâmilik
h. eyle- Haydutluk yapmak, eşkiyalık etmek
h. e. -rdi 4626
haram-zâde (Ar.) Haydut, eşkiya
h. 2752
h. +dur 4898
h. Her 4896
harâret (Ar.) Sıcaklık, ısı
h. 1081, 1314, 1682
h. +i 2972
h. +inden 1081, 5598
h. +indendur 1812
Hararit Yer adı
h. 902
harb (Ar.) Harp, savaş
h. +i 4986
h. it Savaşmak, çarpışmak
h. i. -se 4879
harbe (Ar.) Mızrak, sungu
h. 1379
h. +si 716
harc
h. eyle- Sarf etmek, harcamak, kullanmak
h. e. -di 3464, 3472, 5471, 5506
h. it Sarf etmek, harcamak, kullanmak
h. i. -di 3472, 5757-58
h. i. -dum 302, 5345
h. i. -dun 5344
h. i. (d)-erdi 5061
h. i. -mişlerdir 3448
h. ol- Sarf edilmek, harcanmak
h. o. -madı 5183

hami

h.in duşur- Hamileliğini sona erdirmek

h. d. diler 5702

hamle

h. it- Saldırmak, ustune varmak

h. i.-di 4852, 4963

Hammalu'l hataya Kişi adı

h. 5694-95, 5703, 5703

hammam (Ar.) Hamam

h. 2328, 3971, 3972, 4322, 4924, 5286

h.+a 2329

h.+da 3821

h.+ı 2330

h.+un 3973

→Suleyman h.ı

hamse

→'aynu'l-h., havass-ı h.

Hamza/Hamza İbn-i 'Abdulmuttalib Kişi

adı

h. 2658

→turbe-i H.

han (F.) Yemek sofrası

h. 5513

h.+dan 4408

handak (Ar.) Derin çukur, hendek

h. 4250, 5096

hane

→âteş-h., but h., gur-h., put-h.

Hâne Yer adı

h. 4973

Hanıkın Yer adı

h. 4865

Hanıtı Yer adı

h. 2070, 2071

hani Yer adı

h. 886

Hanifi (Ar.) Hanefi mezhebine mensup olan

(kimse)

h. Herun 4922

Hanzala Kişi adı

h. +ı 5614

har

h.u'l-mizâc Sıcak tabiatlı

h. 1314

hâr

→'aynu'l h.

hara

→seng i h.

harâb (Ar.) 1. Viran, yıkık, harap

h. 1981, 4347

h.+dur 1932, 2502, 2503, 4433, 4920, 5314

2. mec. Bozuk, bozulmuş, kötü

h. 1610

h. eyle- Yıkma, tahrip etmek

h. e.-di 3465, 5626

h. e.-ye 3360, 5711

h. it- Yıkma, tahrip etmek

h. i.-di 1716-17, 3660, 4453, 4918, 5004, 5750

h. i.-diler 4787, 4983, 5314

h. i.-dun 3155

h. i(d)-e 5036, 5048

h. i(d)-emez 4853

h. i(d)-er 2956, 4418

h. i(d)-erdi 2634

h. i(d)-eydi 1914

h. i.-gil 4462

h. i(d)-iser 3262

ḥalife (Ar.) Halife

h. 1713, 3465, 3811, 3959, 4354, 5154, 5230, 5471

h.+ye 3335

→Me'mûn h.

ḥalîṣ (Ar.) Kıymetli, saf, katışıksız

h. 825

ḥaliya (Ar.) zf. Şu anda, şimdi

h. 3623, 4171

ḥalk (Ar.) İnsan topluluğu, ahali, kavim

h. 1603, 1635, 1686, 2318, 2404, 2705, 3584, 4997, 5247, 5752, 5755

h.+ı 2071, 2287, 4372, 4584, 4791, 4803,

4933, 5019, 5045, 5201, 5410

h.+dan 1347, 2479, 4228

h.+dur 4996

h.+ıla 2478

h.+ına 2071

h.+ından 3790, 4996

h.+un 3, 708, 1288, 2468, 3960, 5116, 5172,

5173, 5816

h.+unu 4133

h. it- Yaratmak, yoktan var etmek

h. i. -di 5723

h. ol- Yaratılmak

h. o. -maya 4997

ḥalka (Ar.) Halka

h. 2805, 5010

h.+lar 5009

h.+ya 2861

Ḥallâc-ı Mansûr Kişi adı

h. m. +ı 5837

ḥalvet (Ar.) Yalnız kalma, tevhâlik

h.+e 4211

Ḥamıs Kişi adı

h. 4185

ḥamām (Ar. < ḥammām) Hamam

h. 3821

Ḥamân Kişi adı

h. 5677

h.+ıla 5674

h.+un 5680, 5680

ḥamel (Ar.) Koç burcu

h. 879, 1413, 1414, 1419

h.+dur 1419

h.+e 1423

h. burcu Hamel burcu

h. b. +na 1424

h. b. +nun 1058

h. b. +ndan 1060-61

Ḥamid Kişi adı

h. 4280, 4287, 4290

h.+e 4285

ḥamile (Ar.) Gebe, hamile

h. 2869, 5696

h. kıl- Hamile bırakmak

h. k. -dı 3897

h. kal- Gebe kalmak, hamile olmak

h. k. -a 5704

ḥamîr (Ar.) Hamur

h. 3691

h. ol- Hamurlaşmak

h. o. -ur 3008

ḥamiyyetlü Hamiyetli

h. 4638

h.+dür 3762, 4996

n. 11(9)-eler ... *eger aittun/hali ideter ma cuna*
*katafar...*2907

halaik (Ar.) Mahlûkat, canlılar; insanlar, halk
h. 274, 1830, 1977, 3522, 3645, 3994, 5825

halas

h. bul- Kurtulmak, kurtuluşa ermek

h. b.-dı 2320

h. eyle- Kurtarmak

h. 4965

h. it- Kurtarmak

h. i. di 4200

h. ol Kurtulmak, kurtuluşa ermek

h. o.-maz 2063

h. o.-ur 2347-48

h. o.-urdu 3161

h. o.-ursa 5416

halavetlu Tatlı, boş, etkileyici

h. +dur 44

halayık 1. İnsanlar, halk

h. 3281

h. +un 4954

2. Kole, hizmetçiler

h. +larımız 3745

Haleb Yer adı

h. 4221

Haleb Kişi adı

h. 4185

halet (Ar.) Nitelik, hâl

h. 1855

h. +ine 1219

halık (Ar.) Yaratıcı, yaratıcı; Allah

h. 1301

h. +dur 1045, 1300

h. +ına 1615

h. +un 1345

halî (Ar.) Boş, tenha

h. 1397

h. degil Serbest değil

h. d. +dur 2477, 5724

h. kal- Tenha kalmak

h. k.-dı 3726

h. ol- Boş kalmak, eksik olmak

h. o. a 729

h. o.-maz 3440

h. o.-mazlar 5386

halic

h.-i Taberistan Taberistan boğazı, Taberistan
limanı

h. 2004

Hâlid/Hâli dibni'l-velid Kişi adı

h. 3953, 3955, 4147, 4149, 4152, 4155, 4166,
4172, 4184

h. +e 4149, 4166

h. +i 3957

h. +un 3954

Halid/Hâlid İbn-i Bermek Kişi adı

h. 5361, 5361, 5364

h. +e 4845, 5363

h. +i 4841

h. +ile 5366

h. +un 4843

Halid/Hâlid bin Sinan/Halid İbn i Sinan

Kişi adı

h. 1624, 1625, 1627

h. +un 1632, 1634

hali dât (Ar.) Surup gidenler, akanlar, hareket

hâlindekiler

h. 1930

5007, 5122, 5199, 5443, 5455, 5613, 5623,
5625, 5630, 5660, 5673, 5682, 5718, 5723,
5760, 5788, 5877, 5882
h. t.+dan 927, 1040, 2034, 2536, 3603
h. t.+dandur 1528
h. t.+nun 125, 424, 496, 537, 591, 672, 1022,
1046, 1069-70, 1077, 1330, 1880, 2247, 3296,
5414, 5588, 5592, 5851
h. t.+ya 57, 398, 2769, 3295
h. t.+yı 57, 280
hakan Türk hukumdarlarına verilen unvan
h. 1263, 4652, 4658
haki (F.) Toprakla ilgili, toprak renkli
h.+dur 1426, 1455, 1480, 1509
Hakik bin 'Amlik Kişi adı
h. a.+un
hakikat/hakika (Ar.) Gerçek, hakikat
h. 1507
h.+ine 376
h.+ini 2537
h.+ıla 5822
h.+yla 1308
hakikatü'l-hal İşin doğrusu, işin gerçeği
h. 1871
hakim (Ar.) Hukumdar, amir
h. 4840, 5693, 5716
h.+ler 806
hakim (Ar.) Hikmet sahibi Allah
h.+dur 85
hakim (Ar.) Alim, bilgin, filozof
h. 374, 477, 3058, 5350, 5351, 5384
h.+den 5348
h.+e 3057
h.+i 5886

h.+ler 400, 770, 806
h.+lere 399
h.+leni 392

hakir

h eyle- Tahkir etmek
h. e.-rmiş 3359

hakir[r]ak Daha değersiz, daha bayağı
h. 1882

hal (Ar.) Durum, vaziyet, hal

h. 54, 116, 407, 1038, 3502, 4157, 4207,
4890, 5578

h.+de 429, 1151, 1505, 1978, 3648, 3703

h.+e 198, 4412, 5615

h.+i 401, 401, 403, 1397, 1397, 1575, 1614,
1625, 2149, 2650, 2821, 3701, 4250, 4414,
5427, 5628, 5816

h.+idur 402

h.+in 4830

h.+inde 251

h.+inden 1130, 1134, 1266, 1614

h.+ine 65

h.+ini 1263, 1264, 4537, 4833, 5570

h.+iyle 4207

h.+lerini 2427

h.ini gizle- Hâlini gizlemek, kimseye
soylememek

h. g.-di 173

→evvel h., hakikatü'l-h., munkalibü'l h.,
şimdiki h.

hal (Ar.<hall)

h. it- 1. (Mideyi) Çözmek, yumuşatmak

h. i(d)-er 402

2. Eritmek

ḥadım

h. eyle- Kısırlaştırmak, hadım etmek

h. e.-diğer 3724

ḥadīd (Ar.) Demir

h. 3036

ḥādīm (Ar.) Hizmetçi

h. 1404, 4798

h.+lerin 530

ḥādīm

ḥādīmü'l-lezzāt Lezzetleri yıkan, Hz. Azrâil

h. 686

ḥādīs (Ar.) Olay, hadise

h. 1780

ḥādīs (Ar.) Hz. Peygamber'in mubarek sözleri

h.+de 454, 630, 640, 642, 742

h.+e 1297

h.+edür 719

h.+i 1298, 4955

h.+ile 718

h.+un 1299

→mezheb-i ehl-i h.

ḥādīs

h. ol- Ortaya çıkmak, meydana gelmek

h. o.-ur 848

ḥādise (Ar.) Olay, hadise

h. 5816

Ḥāḍramūt Yer adı

h.+a 4778

Ḥāfız bin 'Abdullah Kişi adı

h. 5118

Ḥafızu'l-acul Yer adı

h. 4222

Ḥāfize Mekke'nin diğer adı

h. 5103

ḥafṭa (F. < hefte) Hafta

h. 2261

ḥa'iz (Ar.) Adet gören kadın

h. 3124, 3393, 4123

ḥak (Ar.<hakk) 1. Allah, tanrı

h. 574, 2463, 2766

1. Batıl karşıtı, doğru, hakikat, hak

h. 280, 803, 1522, 1869, 2463, 2817, 3248, 3562, 5557, 5662

h.+dur 3710

2. Pay, hak

hakkı 3651

hakkımızda 4200

hakkını 5624

ḥakkında İlgili olarak, için, dair

h. 610, 829, 1131, 1140, 1152, 1990, 4956

ḥakk-ı delâlet Rehberlik hakkı

h. 3443-44

Ḥak te'ālā Allah

h. 46, 68, 70, 79, 82, 111, 189, 243, 325, 335, 548, 550, 558, 560, 566, 569, 575, 578, 581, 584, 589, 596, 606, 621, 623, 631, 660, 666, 680, 684, 685, 702, 709, 721, 745, 746, 809, 848, 926, 933, 935, 937, 950, 952, 1069, 1072, 1074, 1081, 1131, 1138, 1139, 1142, 1147, 1153, 1156, 1173, 1193, 1277, 1294, 1325, 1329, 1418, 1515, 1517, 1521, 1534, 1536, 1540, 1624, 1656, 1707, 1717, 1719, 1720, 1774, 1777, 1838, 1854, 1872, 1873, 1875, 1879, 1898, 1903, 2142, 2150, 2307, 2351, 2456, 2466, 2474, 2486, 2585, 2621, 2633, 2712, 2726, 2767, 2810, 2815, 2959, 3246, 3348, 3352, 3357, 3358, 3491, 3529, 3685, 3727, 3758, 3896, 3897, 4172, 4535,

haceru'î-esved/h.-î esved Kâbe'nin
duvarında bulunan meşhur kara taş

h. 3385-86, 3389

h. e.+dür 3396

h. e.+un 3394

→sıfat-ı h.

hacerü'l-ışhal İshal taşı

h. 2831-32

haceru'l kay'î Mısır'da bulunan bir taş

h. 2892

hacerü'l-mail Eğik bir taş

h. 2871

hacēt (Ar.) 1. İhtiyaç

h. +dur 450

h. +i 591, 593, 594

h. +icun 592

h. +imiz 598

h. +leri 2281

h. +un 1249, 5175

2. Tanrıdan veya kutsal bir varlıktan beklenen
dilek, yardım

h. +un 1143

h. bitür- İhtiyaç gidermek

h. (ler) b. -mege 4402

h. degül Gerekmez, ihtiyaç değil

h. d.+dur 5179

h.i ol- Canı çekmek, ihtiyaç duymak

h. o.-sa 5621-22, 2386

h. o.-mış 5623

hacı (Ar.) Hacca gitmiş Müslüman, hac
farızasını yerine getiren

h. +lar 3389

hacib (Ar.) Kapıcı, perdecı

h. +ler 5604

hacil

h. it- Utandırmak, mahcup etmek

h. i.-megil 1829

h. ol- Utanmak, mahcup olmak

h. o. dı 1651

hād (Ar.<hadd) Sınır, uç, son

hadd+e 5480

hadd+i 1803, 2008, 2031, 4307, 4437, 4487,

4490, 4490, 4491, 4695, 4695, 4697, 4810,

4876, 5198, 5238, 5411, 5411, 5533, 5533,

5533

hadd+inde 2128, 2379, 2433, 3071, 3988,

4018, 4048, 4350, 4784, 4804, 4921, 4998,

5274, 5321

hadd+indedur 4915

hadd+ine 4308, 5403

→i'tidāl h.i, şol h., ta haddi, tā haddi ki

hād den aş- Aşırı gitmek, fazlalaşmak, artmak

h. a.-dı 4849

h.-i 'Irak Irak sınırı

h. 4866

h.-i Hulvan Hulvan sınırı

h. +da 2542

h.-i Kızıl Kızıl deniz sınırı

h. k.+ındandur 5538

h. i Nebt Nebt sınırı

h. 5334

h.-i Şam Şam sınırı

h. 4642, 4644

h.-i Türk Türkistan sınırı

h. t.+e 4808

hādeng (F.) Kayın ağacı

h. 3993

n. vir- Bildirmek, haber vermek
h. v.-gil 4274
ḥabs (Ar.) Zindan, hapis, hapishane
h.+inde 5503
h. eyle- Hapsetmek
h. e.-di 2730, 3281
h. it- Zindana atmak, hapsetmek
h. i.-diler 3490
h. i.-diydi 3528
h. i(d)-ersin 2180-81
h. i.-mişdi 5504
Ḥabur
→nehru'l-H.
ḥac (Erm. khaç) Hristiyanlığın sembolü, haç
h. 3546
ḥacc (Ar.) Hac farızası, hac
ḥacc it- Hacca gitmek
h. i.-duk 5261
ḥacca git Hacca gitmek
h. gi(d)-erdi 5517
ḥacālet (Ar.) Utanmazlık, hacillik
h.+dur 381
ḥacāmat
h. it- Vucudun herhangi bir yerinden kan
aldırmak
h. i.-durse 96
ḥaccāc (Ar.) Delil, sabit
h. 496
Haccāc/Haccac bin Yūsuf/Ḥaccācu'bnū
Yusuf Kişi adı
h. 487, 3464, 5499, 5501, 5512
h.+a 4905
h.+un 5503

Ḥacer Kişi adı
h. 5205
Ḥacer Yer adı
h. 4219
ḥacer
ḥ.-i baḡiz Bir taş
h. 2895
ḥ. i bedahş Bir cevher
h. 2848
ḥ. i Benī İsrā'il Bir taş
h. b.+dur 3396
ḥ. i bīcāde Yakuttan daha az değerli, kırmızı
bir taş
h. 2851-52
ḥ. i ezher Bir taş
h. 2841
ḥ.-i henc Yeşil bir taş
h. 2897
ḥ.-i lajverd Koyu mavi değerli bir sus taşı
h. 3105
ḥ.-i la'l Kırmızı ve değerli bir sus taşı
h. 3094
ḥ.-i merde-seng Bir taş
h. 3177
ḥ.-i yehūd Yahudi taşı
h. 2872
ḥ.-i yereḳān Kırılmaç yuvasında bulunan bir
taş
h. 2876
ḥ.-i zihām Bir taş
h. 2927
ḥacerü'l-elmas Elmas taşı, muccevher olarak
kullanılan saydam değerli bir taş
h. 2812

g.+ile 962, 1335, 1371, 2470

g.+un 505, 836, 872, 1037, 1039, 1125, 1143,
1144, 1145, 1148, 1171, 1178, 1291, 1293,
1370, 1384, 1694, 1748, 1812, 2396, 2972,
5611

günlük/günlük (Mesafe için) Bir gün süren, bir
gün tutan

g. 3607, 5042, 5198

guzâf (F.) Beyhude, boş yere, lüzumsuz
g. 856, 937, 1040, 1074

güzel Hoş, güzel
g. 1391

H

hâ (Ar.) Ha harfi
h. 4111, 5367, 5520

hâ (Ar.) Hı harfi
h. 2026

haber (Ar.) Bilgi, haber
h. 500, 650, 712, 738, 746, 946, 2222, 2728,
2734, 2757, 3205, 3346, 3911, 4088, 4477,
5209, 5560
h.+de 561, 722, 746, 749, 1047, 1513
h.+den 4010, 5825
h.+i 1001, 1001, 2646, 3621, 4057, 4896,
5563
h.+in 4961

h. gel Haber ulaşmak
h. g.-di 4592, 5066, 5743, 5813, 5842, 5850
h. it- Haber göndermek, haber yollamak,
bildirmek
h. i.-diler 2018, 4166
h. ol- Öğrenmek, haber gelmek
h. o.-dı 3917
h. vir- Bildirmek, haber vermek

h. v. di 193, 997, 1134, 2432, 4752, 5560

h. v.-diler 651, 1833

h. v. dim 3801

h. v.-dukleri 198

h. v. e 1129, 2221

h. v.-medi 642

h. v.-se 465

h. v.-ur 1130, 1981

h. v.-urdi 3699

h. v.-urler 1326

h. v.-urlerdi 5210

h. v.-urlerse 1311

haber-dar Haberli, bilgili
h. 4654

h. ol- Haberi olmak

h. o.-sa 1002 03

Habeş/Habeşe Yer adı

h. 2504, 3371, 4189, 4227, 5321

h.+den 4861

h.+dendur 1929

h.+e 2158, 2223, 2510

h.+ler 5325

h.+nun 3985

→melik-i H., sipâhi-yi H.

Habeşî (Ar.) Habeşistan halkından olan,
Habeşistanlı

h. 1765, 1772, 2683, 2867

habîb

h.-i nebeviyye-i 'azîm Allah'ın sevgili
peygamberi; Hz. Muhammed

h. a.+e 16-17

habîr

h. ol- Haberdar olmak

h. o.-dılar 5140

gun Gün

g. 67, 166, 173, 194, 293, 293, 294, 322, 326, 382, 469, 470, 486, 489, 676, 691, 694, 698, 702, 738, 1048, 1058, 1063, 1085, 1086, 1108, 1135, 1158, 1423, 1572, 1714, 1724, 1820, 1823, 1894, 1990, 2103, 2104, 2175, 2255, 2319, 2741, 2774, 2935, 2977, 2993, 2999, 3234, 3356, 3529, 3530, 3608, 3795, 3882, 3892, 3899, 3900, 4008, 4063, 4088, 4105, 4107, 4137, 4230, 4230, 4368, 4418, 4499, 4527, 4796, 4832, 4833, 4855, 4879, 4987, 5061, 5092, 5099, 5150, 5181, 5232, 5232, 5393, 5394, 5483, 5574, 5575, 5690, 5695, 5742, 5799, 5814, 5815, 5862, 5864
g.+de 795, 1047, 1047, 1083, 1192, 1369, 2339, 2464, 2731, 2733, 2863, 3817, 3887
g.+den 1235, 1236, 1237, 1336, 1628, 1631, 2070, 2430, 2994, 3667, 3698, 4248, 4951, 5483, 5674

g.+dur 1372, 1387, 1388, 1398

g.+e 2786, 2998

g.+i 2783, 2862, 3355, 3521, 3597

g.+lerde 2338

g.+lerin 1174

→bugünkü g., irtesi g., kıyamet g.i, yarındağı g., yarındağı g.

gunden güne Her geçen gün, gitgide, giderek
g. 173

gün Güneş

g. 1105, 2393, 2395, 2995, 2996, 4491, 5842

g.un evveli Sabah vakti

g. e.+nde 3483

gunah (Ar.) Gunah

g.+dan 3253

g.+ımız 2290

g.+ları 3252

g.+larına 2288

→bî g.

g.dan beri (ol-) Gunah işlememiş

g. b. (imış) 1598 99

g. ı boynına ol- Gunahını yüklenmek

g. boynumuza o.-sa 5437-38

günâh-kâr Gunahkâr

g. 1830

g.+lara 109

gundüz Gunduz

g. 1467, 1621, 2166, 2167, 2656, 2739, 2916, 3512

g.+de 310

g.+dur 2485

güneş Güneş

g. 447, 778, 1005, 1078, 1080, 1083, 1084, 1085, 1089, 1090, 1097, 1099, 1101, 1102, 1108, 1112, 1113, 1115, 1117, 1121, 1123, 1127, 1135, 1180, 1183, 1192, 1270, 1273, 1299, 1321, 1335, 1336, 1369, 1370, 1383, 1383, 1397, 1447, 1460, 1692, 1701, 1748, 1891, 2087, 2104, 2291, 2292, 2393, 2594, 2598, 2973, 2994, 2997, 3736, 3749, 3840, 4043, 4047, 4050, 4277, 5469, 5609, 5819
g.+de 1082, 1910

g.+den 1079, 1090, 1120, 1125, 1176, 1178, 1747, 2481, 3751

g.+dur 974, 1080

g.+e 1083, 1087, 1088, 1136, 1695, 1696, 1700, 1702, 1916, 2081, 2794, 2978, 3047, 3715, 4277, 5610

g.+i 1072, 1206, 4278

gussa (Ar.) Uzuntu, keder, kaygı

g. 3012

g.+ları 3014

g.+sı 4620

g.+sından 5806

g.+sı 358

g.+sından 359, 370

g.+yı 2797

g.+yı 2554

gussa Uzuntulu, kederli

g. 4619

gusul (< Ar. gusl)

g. eyle- Boy abdesti almak, gusletmek

g. e.-di 2336

g. e.-se 2262

g. it- Boy abdesti almak, gusletmek

g. i(d)-ecek 2353

g. i(d)-erdi 3235

g. i.-mek 4057

güş (F.) Koşe, bucak

g.+da 3132, 4944

guyub

→ 'ilm-i 'allamul-g.

Guzza Yer adı

g. 2557

güç Zor, güç

g. 772, 4739

güçle Zoda, cebren

g. 3153, 3913

g.(c)i yit- Güç yetirmek, gücü yetmek

g. y.-en 3690

güher

g.-bâr Cevher yağdıran, cevher saçan

g. 3067

gul Gul

g. 780

g.+den 750

→ak g., kızıl g.

gul-ab Gul suyu

g. 4002

gul Tebessüm etmek, gulmek

g.-di 3147, 4070, 4327

g. er 2404, 2482

g. erim 2405

g.-eder 1118

g.-ersin 2404

gulmeden ol- Aşırı derecede gulmek, katıla

katıla gulmek

g. o.-ur 2460

guleç

g. yüzülük Mutebessim olma, daima guler

yüzlü olma

g. y.+dur 4398-99

güleş Guluşmek

g.-uderdi 3150

gulunç

g. ol- Alay edilmek, gulunç duruma düşmek

g. o.-ur 3983

gümiş/gümüş Gümüş

g. 730, 780, 1392, 1662, 1887, 2370, 2958,

2959, 3021, 3023, 3025, 3069, 3098, 3146,

3739, 4354, 4822, 4974, 5241, 5403

g.+den 3996, 5602

g.+dendur 942

g.+e 945, 2270, 3006

g.+idi 4282

g.+ile 3453

g.+un 3023, 3026, 3178

gozık Gorulmek, gozukmek

g.-ur 1274, 1275, 1795

gozle- Gozetlemek, gozlemek

g.-di 5586

gozlu/gözli Gozlu

g. 2074

g. eyle- Yeniden goz vermek

g. e.-di 2335

gözsiz Gormeyen, kor

g.+leri 2334

gözük- 1. Gorulmek, gorunmek

g.-mez 1622, 4757

2. Meydana çıkmak, zuhur etmek, belirnek

g.-di 1862

ğul (Ar.) Cin, şeytan

g. 5545

g.+ların 540

Gülem Yer adı

g. 5074

ğulam (Ar.) Koleler, esirler

g. 5870

Ğur Yer adı

g. 2379, 4912, 4916, 5302

g.+dan 4913

g.+a 4919

g.+ıla 4914

→bilad-ı G., ehl-i G.

gür (F.) Kabir, mezar

g. 3479, 3962, 4381, 4793, 4793

g.+a 312

g.+ı 3842

g.+ıdur 4410

g.+ımın 1628, 1628

g.+ımı 1630

g.+ın 1033, 4801

g.+ın 4795

g. ı Âdem Hz. Adem'in mezarı

g. 4494, 4502

g. ı İmam ı Şafi'i İmam Şafi'i'nin kabri

g. 4973

g. -ı Rüstem Zaloğlu Rustem'in mezarı

g. 4433

g. -ı Zâl Zâl'in mezarı

g. 4434

gür-hâne Mezarlık

g. 5184

g.+nın 5187

Gürek Yer adı

g. 2444

Güreten Kişi adı

g. 5080

gūristān (F.) Mezarlık, kabristan

g.+ında 3438

g. ı Bakī'a Hz. Muhammed'in bulunduğu mezarlık

g. b.+da 1222

Gurrib Yer adı

g. 892, 902

gürüb (Ar.) (Ay, güneş, yıldız) Batma, batış

g. 1107

g.+ın 2395

g. it (Güneş) Batmak, gorunmez olmak

g. i(d)-e 1090

g. i. se 2292

ğurūr

g. it- Gururlanmak, ovunmek

g. i(d)-up 4157

g.-ur 1101, 1739, 1740, 1943
g.-urler 2383
2. Yok etmek, zail etmek, ortadan kaldırmak
g.-ur 3078
→altından g., başını yirden g., ciginlerine g.,
elini elinden g., iman g., yirinden g.
götürücü Yuklenen, taşıyan
g.+dur 2469
goturül- Uzaklaştırılmak, ortadan kaldırılmak
g.-di 5800
göy(e)n-/göyne- Yanmak
g.-irdi 3562
g.-r 3182
göyin-/göyün- Yanmak
g.-mezdi 3562
g.-miş 1899, 2946, 3182
→ozi g.
goyindirici Yakıcı
g.+dür 408
göyindür-/göyindir- Yakmak
g.-eler 2989
g.-ur 2972, 2974
goz Göz
g. 278, 283, 783, 800, 2322, 2899
g.+den 2899
g.+e 2835, 2905, 2909, 3183
g.+i 776, 989, 2900, 2933, 2939, 2956, 3380,
5120
g.+imuz 988
g.+in 986
g.+ine 780, 2935, 2939
g.+ini 5122
g.+ler 494
g.+leri 1024, 2715, 2937, 4430

g.+lerine 5737
→bir g. açup yunınca mîkdarı, uyumuş g.
g. ir- Gormek, görebilmek
g. i.-mez 4277
g.(ünün) nūrı Gorme kabiliyeti
g. 803
g. n.+n 794, 801, 804, 3019, 3083
g.i tuş ol- Gozu takılmak, gozu kaymak
g. o.-dı 4120-21
g.(i) yaşı Goz yaşı
g. y.+n 3391
g.ile gör- Bizzat gormek, şahit olmak
g.(umle) g.-dum 3959
g.(umle) [gorem] 69
g. g.-eydi 94
g. g.-eler 5008
g. g.-meseler 30110
g.i oñinde ol- Bizzat, gozu onunde
g.(imuz) 5171
g.inde zahmeti ol- Gozunde rahatsızlık
olmak
g. o.-sa 778
g.ini göge dik- Gozunu hiç ayırmadan
gokyuzune bakmak
g. d.-miş 3212
gözcü Gozcu, haberci
g.+ler 5209
gözet- Beklemek, gozetlemek
g.(d)-irem 2017
g.(d)-urler 3100
gözgü Ayna
g. 269, 2202, 3700, 3701, 3702
g.+ye 3702

g.-urum 4656
 3. İdrak etmek, anlamak, kavranmak, bilmek
 g. 1765
 g. di 1145, 4852
 g. diler 1042, 4100
 g.-emez 2450
 g.-inuz 2409
 g.-mek 5856, 5857
 g.-mez 243
 g.-mişim 4206
 g.-ur 630
 g.-urder 1291, 3704
 4. Bulmak, addetmek, saymak
 g.-di 1980, 1981, 3648, 5681
 g.-dum 5228
 5. Bulmak, karşılaşmak
 g.-em ... *vaftı ki bir yigit gorem..336*
 6. Ziyaret etmek, uğramak
 g.-mezsin ... *eyitdi ki sen Haccacı'banı Yusuf'i niçun gormezsin..487*
görmeklik Basiret. ileniyi görme
 g.-leri 1003
 →caiz g., duş g., gözile g., fa'ide g., ire-g.,
 'izzetun g., kendini g., maksudı g., maslahat g.,
 revā g., zahmet g., zulm g.
görmez eyle- (Gozü) Kor etmek
 g.-r 2900
görebil- İdrak edebilmek, anlayabilmek,
 kavrayabilmek
 g.-dükçe 284
göre
 →buna g.
göril- Gönulmek
 g.-miş 117

gorin-/gorun- 1. Gözükmek, gönulmek
 g.-medi 2455
 g.-mez 1737, 2453, 2685, 5461
 g. ur 836, 837, 839, 840, 1113, 1115, 1120,
 1318, 1371, 1385, 1386, 1622, 1695, 1696,
 1696, 1712, 1737, 2070, 2201, 2656, 2656,
 2724, 3399, 3400, 3401, 3451, 3825, 5415
 g.-urdi 1260, 5384
 2. Meydana çıkmak, ortaya çıkmak, belirmek,
 görünmek
 g.-di 4665, 5800
 g.-ur 1534, 2740
goster- 1. Gostermek
 g. 67
 g.-di 579
 g.-diler 3286, 3950
 g. e 286, 2220
 g.-ur 1694, 3045, 3045, 3046
 g.-urder 838, 2091, 3443
 g.-urderdi 5847
 2. Ortaya koymak, gostermek
 g.-megicun 1516
 g.-ur ... *Haq te'ālā 'azze şânıhu*
kendünü/kudretini gösterur..1708
gotür- 1. Taşımak, ulaştırmak, gotürmek
 g.-di 1144
 g.-digimuz 578
 g.-e 3022, 3152
 g.-eler 305
 g.-enler 580
 g.-mek 3063
 g.-meye 3093, 3119
 g.-mez 4599, 4719
 g.-se 3118

g.-e 66, 120, 123, 1005, 1005, 3298, 4369,
5053, 5482
g.-eler 2754, 2858, 5008
g.-em 1142, 1144
g.-emedi 4289
g.-emez 5341
g.-en 906, 946, 2258, 4901
g.-enlere 289
g.-esin 75, 1544-45, 1702
g.-esuz 4326
g.-eyim 2234, 4798
g.-icek 2626, 2755, 2957, 3100, 3147, 4242,
4371, 4476, 5615
g.-iniz 5836
g.-iruz 1285
g.-medi 987, 3886, 4257
g.-medigün 1024
g.-medin 3915
g.-medum 2433
g.-mege 990, 4273
g.-megi 1032
g.-mek 61, 474, 1232
g.-mekden 4966
g.-megisin 1177
g.-memiş 468, 482, 5380
g.-memişem 472, 2671
g.-memişsin 472
g.-meyen 2245
g.-mez 696, 831, 1384
g.-mezdi 4004
g.-mezder 765, 766, 1288
g.-mezsın 2135
g.-mezuz 974

g.-miş 2056, 2402, 2404, 2655, 2681, 3233,
3289, 4252, 4574, 4999, 5380
g.-mişdi 997
g.-mişem 2669, 2669
g.-mişdun 1212
g.-mişler
g.-mişsin 4162
g.-se 852, 853, 999, 2460, 2820, 3338, 4947
g.-seler 586, 587, 2675
g.-sem 2137
g. sen 1207
g.-up 1686, 3268
g. ür 765, 988, 989, 2164, 2880, 2888, 3888
g. urdi 4004, 5785
g.-urder 586, 765, 766, 2436, 2880, 2888,
3888
g.-urderdi 3702, 5169
g.-ürse 5633
g.-ursin 1920
g.-urun 268
g. uruz 854, 1125
2. Gözlemek, şâhit olmak, yaşamak
g.-di 1626, 2539, 2540, 2541, 2542, 2546,
2547, 3255, 3621, 4611
g.-diginuzi 2397
g.-diler 1826, 2149, 2537, 4414
g.-dum 795, 1243, 1608
g. dun 1242
g.-e 4095
g.-medi 119
g.-medük 642
g.-medum 459, 1641, 4741, 5389
g.-mişem 2668, 4895
g.-üp 444

g. un 4197

2. Uğurlamak, yolcu etmek, geçirmek

g. di ... *ve dâğı sağı/resul dirim pes vardı*

İskender'i gönderdi leşkerine vardı 4217

gölek Gömek

g. 196

gog(u)l Kalp, gönul, iç

g. 227, 761, 2055

g. -den 227, 228, 2798, 3012, 3014

g. +e 575, 2906, 3083

g. -i 94, 404, 2811, 2836, 2907, 3083

g. +inde 474

g. +inde 58, 1312, 2248, 5509

g. +indedir 508

g. +inun 3018

g. +ler 494

g. +lerde 2983

g. +leri 4549

g. +um 153

g. +un 528

g. +undur 284

g. +uni 155

→uyumış g.

g.i dile- İstemek, arzu etmek

g.(un) d. -meye 162-63

g. d. -mezdi 165

g.i meyil it- Meyletmek, arzu duymak

g. i. -di 3885-86

g.i mute'allik ol- Meyletmek, arzu duymak

g. o. -dı 4010-11

g.inden geç- İçinden geçmek, gönünden

geçirmek

g.(un)den g. -e 3436

g.ine korku duş- İçini korkusalmak

g. d. -er 854

g.ine var- İçine işlemek

g. v. ur 3112

g.inun pasını gider- Ferahlatmak,

kuskusunu gidermek

g. g. -em 156-57

gönül- Yönelmek

g. di 2644

gör- 1. Gormek

g. di 62, 145, 167, 178, 179, 352, 364, 366,

367, 383, 387, 1012, 1208, 1232, 1247, 1514

1555, 1972, 2012, 2153, 2373, 2620, 2621,

2760, 2761, 2761, 2762, 2823, 2950, 3211,

3271, 3369, 3670, 3883, 3884, 3912, 3922,

3967, 4050, 4064, 4070, 4096, 4202, 4240,

4241, 4249, 4284, 4767, 4851, 4883, 4931,

4988, 4990, 5056, 5058, 5168, 5247, 5248,

5378, 5442, 5475, 5553, 5554, 5576, 5577,

5579, 5601, 5606, 5607, 5616, 5695, 5864

g. diler 1257, 1577, 1631, 2143, 2144, 2182,

2201, 2648, 2652, 3238, 3938, 4130, 4157,

4379, 4380, 4760, 5428, 5612, 5629, 5675,

5713

g. -dinuz 992

g. -dugi 3908

g. -dugim 475

g. -dugun 5720

g. -duk 1834, 3779, 4562, 4578

g. -dum 184, 475, 657, 704, 706, 742, 1104,

1149, 1151, 1245, 1248, 1254, 1618, 1978,

2393, 2672, 3287, 3288, 3665, 3666, 3666,

4008, 4275, 4276, 4277, 4324, 4472, 4617,

4800

g. -dun 1103, 2249, 2672

g.+den 1776, 3197, 3782, 4441, 5272, 5833,
5869

g.+dur 2485, 2570

g.(g)+e 733, 793, 1744, 2571, 3777, 5105,
5668, 5868

g.+ler 447, 562, 729, 808, 810, 932, 943, 947

g.+lerde 646, 675

g.+lerdeki 502

g.+lere 803, 1279, 1280

g.+leri 593, 732, 938, 952, 1047

g.+lerun 548, 964

g.(g)+un 286, 1032

→gozini g.e dik-, ikinci g.

g. yüzi Semâ, gok yuzu

g. y.+ne 668, 1736

g.e çek- Gokyüzüne yükseltmek

g. ç.-diler 3495

g.e çık- Gokyüzüne yükselmek

g. ç.-arsanız 3955

g. ç.-dı 1248, 1864

g. ç.-dugna 1134

g. ç.-mazdan (oçdin) 1155-56

g.-e direk ol- Yükselmek

g. o.-muş 5577

g.lerun ehli Melekler, ruhani varıklar

g. 730

g.(g)+ine 1180

→ay g.i, dördüncü g., dünyâ g.i, ikinci g., yedi

kat g., yedinci kat g.

gok Mavi

g. 2442, 3187

g. yâkūt Mavi renkli değerli bir safir

g. 2790

gökçek Güzel, hoş

g. 3439

g.+dür 4805

Gok Degizi Yer adı

g. 5770

g. d.+nden 5771

Goknur Yer adı

g. 5006

gölge Golge

g. 3715

g.+si 3713, 4942, 4943

g.+sin 836

g.+sine 3713

g. vir Golge yansıtmak

g. v.-di 3714

gölgelik Golgelik

g. 197

göm- Defnetmek, gommek

g. erler 3036

gömeke- Toprağın-içine koymak, ustunu

toprakla örtmek

g.-dı 1574

gomul- Gommek

g. di 4233

g.-se 2347

gönder- 1. Yollamak, göndermek

g.-di 141, 142, 144, 145, 1264, 1558, 1559,

1575, 1576, 3428, 4148, 4193, 4556,

4576, 4905, 5066

g.-diler 2640

g.-dim 147

g. dum 4197

g.-irim 3754

g.-mek 2639

2. Kaybolmak, yok olmak, zail olmak
 g.-di 1170, 1787, 1788, 2325, 3948, 5485, 5801
 g.(d)-e 777, 783, 2878
 g.(d)-er 788, 1225, 2314, 4620
 g.(d)-erdi 3715
 g.(d)-erler 4305
 g.(d)-erse 206

3. Yol almak, katetmek
 g.(d)-er 1935, 1936, 1936, 2704

4. (Su) Akmak
 g.-di 5712
 g.(d)-er 2282, 2364, 5526

5. Ulaşmak, varmak, gitmek
 g.(d)-er 2068, 2585

6. (Bir durum) Suregelmek, devam etmek
 g.-di ...*az emirul-mu'minin 'Osman zamanına
 degin böyle gitdi* 5360

7. İnnek, aşağı doğru gitmek, çökmek
 g.(d)-erken 2090
 g.-mez *eger sorarlarsa yir bu sağıllığa niçün
 aşağı inip/gitmez..* 2570

8. mec. Ölmek
 g.(d)-erem 297
 g. sem ...*bu gün ecel tamam oldu gitsem gerek*
 302
 →'aklı g., aşağı g., dünyadan g., kenduden g.,
 selâmatlığa g., yol g.

gidebil- Ulaşabilmek, varabilmek, gidebilmek
 g.-ur 1935

gide dur- Gidivermek
 g.-urken 2013

gidüp geldükçe Gidip geldikçe
 g. 4237

g.miş ol- Kaybolmak
 g. o.-sa 3700

giti (F.) Dünya, âlem
 g.+de 501
 →cam-ı g., cām-ı g.-yi numây

gizle- Saklamak, gizlemek
 g.-di 173, 1562, 2298, 5147
 g.-diler 3948
 g.-dum 1564
 g.-mişdur 1535, 1536
 →hâlini g.

gizlen- Saklanmak, gizlenmek
 g.-di 3608
 g.-se 2361

gizlü
 g. it- Saklamak, gizlemek
 g. i(d)-ersin 175

göbek 1. Gobek
 g.(g)+inden 910, 5668
 g.(g)+ine 910
 2. (Ülke, şehir) Merkez, orta kısım
 g.(g)+i 4858
 g.(g)+idur 4858

goç
 g. it- Goç etmek
 g. i(d) er 4267

gögercin Guvercin
 g. 2422, 2478, 4114, 4123, 4700

gök Sema, gokyüzü
 g. 194, 199, 507, 1016, 1018, 1800, 2119,
 2221, 2568, 2581, 2631, 4470
 g.+dekilerin 709
 g.+dekine 711

giriştar

g. ol- Tunulmak, yakalanmak

g. ol-duk 5615

giru 1. Geriye, geri

g. 361, 992, 1447, 1598, 1836, 2039, 2051, 2146, 2154, 2208, 2240, 2300, 2305, 2308, 2763, 3370, 3927, 3955, 4092, 4101, 4101, 4173, 4286, 4287, 4414, 4457, 4482, 4586, 4769, 4770, 4579, 4680, 5429, 5583, 5870

g.+sine 1475

2. Yine, tekrar, bir daha

g. 142, 1102, 1261, 2572, 2996, 2997, 3157, 3442, 3464, 3888, 3927, 3956, 4056, 4058 4639, 4687, 5362, 5363

3. Artık, bir daha

g. 1942, 5399

4. Gayrı, artık

g. 4886, ... *İlâhî ev senugdur giru sağa ismarladum..* 3366

→andan **g.**, şimden **g.**

g. eyle- İade etmek, yeniden vermek, geri vermek

g. e.-di 5123

g. gel- Geri donmek, geri gelmek

g. g.-di 388, 5228

g. g.-mezzin 2260

g. kal- Sonraya kalmak, baki kalmak

g. k.-an 1032, 1037

git 1. Gitmek

g.-di 387, 1165, 2234, 2298, 3668, 3957, 4148, 4166, 4198, 4838, 5025, 5081, 5308, 5483, 5563

g.-diler 2195, 2306, 4760, 5062, 5225, 5631

g.-düginun 3089

g.-dük 4559

g.-dum 179

g.-dun 180

g.(d)-e 1742, 3102, 4459, 5397, 5576

g.(d) ecek 2649, 2709

g.(d)-eler 4488

g.(d)-elum/g.(d)-elim 4211, 5871

g.(d) em 298

g.(d)-emez 3441

g.(d)-er 1383, 2007, 2025, 2039, 2147, 2160, 2197, 2225, 2238, 2369, 2707, 4422, 5269, 5464

g.(d)-erdi 693, 1010, 1135, 3687, 5861

g.(d) erem 156, 311, 3364

g.(d)-erken 4963, 5563

g.(d)-eriken 2234

g.(d)-erim 2236, 2645, 2646, 4964

g.(d)-erler 4107, 4181, 5265

g.(d)-erlerdi 3162

g.(d)-erse 1179

g.(d)-ersen 312

g.(d)-ersin 299, 2235, 2645

g.(d)-eyim 3641

g.(d)-ince 3893, 5597

g.-me 4364

g.-medi 1714

g. mege 1943, 2299

g. mek 381

g.-mez 2037

g.-miş 184, 2710, 2710, 3088, 4369

g.-mişdi 489

g. -mişler 4370

g.(d)-un 2305

gıç/geç Erken zıddı, geç

g. 623, 1200, 1206, 1383, 1752, 1752

gi der- Yok etmek, ortadan kaldırmak, gidermek

g.-di 578, 819, 4856, 4990

g. e 409, 2367, 2840

g.-elüm 2097

g.-gil 4462

g.-imez 2367

g.-mişdür 1886

g.-seler 2576

g.-ur 2798, 2875, 2899, 2907, 3012, 3014,

3079, 3080, 3113, 3523

g. urdi 3158, 3159

g. -urderdi 3521

→gonlinun pasını g.

giğ Geniş

g. 2306, 3449, 4306

g.+dur 2164, 5480

gine Yine, yeniden, bir daha

g. 1085, 3330

giğiş Geniş

g. +dür 2448

g. bahir Umman, okyanus

g. b. +herden 3086

giğlik Eo, genişlik

g.(g)+i 3813, 3848, 5375

gır- 1. (İçeriye) Girmek

g.-di 166, 171, 345, 1597, 1983, 2014, 2017,

2151, 2762, 3211, 3459, 3497, 3670, 3928,

3937, 4212, 4459, 4627, 4684, 5474, 5483,

5559

g.-diler 2139, 2176, 4100, 4220, 4380, 4838,

5222, 5598

g.-e 1702, 1996, 4457, 5056, 5482

g.-eler 2138, 2176

g.-elim 4371

g. em 169

g. en 2442, 2442, 4734

g. er 797, 3170

g.-esiz 4836

g.-iben 1502

g.-icek 2820

g.-mege 1107, 4373, 4749

g. mese 1727

g.-mez 3870, 4377

g.-mezler 3090

g.-miş 3870, 4417

g.-se 98, 2366, 2449, 2751, 3705

g.-seler 3092

g.-un 3710

g.-up 1725, 2249, 3501

g.-ur 1851, 2069, 2145, 3093, 4702

g. uridi 4945

g.-urler 1107, 2743, 5854

g. urderdi 3557, 3710

g.-urse 3966, 4102

2. Sızmak, girmek

g.-di 5803

g.-meye ...*bir ev dut dört yannı/muhtem eyle*

*hic ayda gimeye...*1700

g.-ur 1747

→el(ler)ine g.

girdāb (F.) Girdap

g. 2066, 2139, 2158, 2167, 2919

g.-a 2139

g.+da 2171

g.+dan 2152

g.+dur 2135

gıda (Ar.) Besin, gıda

g. +ları 1884

g. +ların 535

g. +sı 1722

gı-yı cismānī Muşahhas besin

g. c. +dur 1724

gı-yı rūhānī Mucerret besin; nimet

g. c. +dūr 1724

gına

g.ya iriş- Kendinden geçmek. kendini

kaybetmek

g. i. -ur 2055

gırv (F.) Feryat, bağırma

g. 1951

gızār (?) Bir çeşit cin

g. ve bir dağ cinneller olur ki ağı gızār diyor

5546

gibi Benzetme edatı, gibi

g. 31, 149, 154, 186, 308, 335, 338, 409, 418,
447, 447, 447, 448, 451, 452, 452, 460, 503,
504, 549, 549, 553, 553, 554, 590, 663, 717,
738, 822, 863, 863, 864, 921, 956, 978, 979,
1007, 1016, 1040, 1041, 1067, 1239, 1327,
1349, 1350, 1356, 1692, 1693, 1704, 1712,
1712, 1797, 1797, 1841, 1926, 2057, 2068,
2130, 2169, 2202, 2269, 2274, 2313, 2313,
2327, 2331, 2336, 2356, 2363, 2377, 2389,
2471, 2472, 2478, 2479, 2479, 2480, 2480,
2481, 2481, 2482, 2482, 2483, 2483, 2484,
2484, 2508, 2586, 2601, 2609, 2611, 2611,
2612, 2612, 2612, 2623, 2624, 2652, 2671,
2677, 2683, 2691, 2712, 2719, 2838, 2873,
2874, 2895, 2917, 2947, 2963, 2964, 2965,

2975, 2980, 3008, 3009, 3033, 3034, 3044,
3051, 3061, 3096, 3108, 3131, 3134, 3159,
3160, 3168, 3296, 3347, 3372, 3392, 3438,
3477, 3478, 3512, 3658, 3691, 3693, 3720,
3721, 3778, 3826, 3849, 3904, 4009, 4125,
4243, 4249, 4302, 4526, 4598, 4624, 4631,
4638, 4699, 4701, 4741, 4758, 4761, 4817,
5016, 5165, 5384, 5389, 5434, 5450, 5486,
5579, 5774, 5774, 5778, 5794, 5794, 5795,
5795, 5796, 5816, 5841, 5873, 5873, 5873,
5874, 5874, 5877, 5878, 5879, 5879, 5881,
5881

g. -dur 563, 710, 976, 1110, 1320, 1383,
1397, 1728, 1731, 1848, 2514, 2568, 2578,
2579, 2591, 2596, 2632, 3002, 3575, 3730,
5288

g. +lere 832

g. +ye 906

gice Gece

g. 352, 1208, 1467, 1544, 1547, 1555, 1577,
1621, 1622, 1715, 1894, 2166, 2167, 2262,
2656, 2739, 2914, 2915, 3072, 3099, 3303,
3490, 3494, 3511, 4039, 4128, 4137, 4177,
4416, 4554, 4579, 4794, 4835, 4836, 4879,
4883, 5119, 5181, 5860

g. +de 310, 3488, 4701, 4775

g. +den 1660, 1716

g. +dur 2485

g. +leni 3655

g. +si 5166

g. +sinden 782, 787

g. -sine 783, 788

g. +yile 4774, 5431

g.-urdi 3691, 5622

g.-urler 1547, 2076, 2282, 2604, 2608, 2680,
2765, 2790, 2801, 2925, 2945, 2954, 3072,
3105, 3106, 3107, 3122, 3594, 3862, 3872,
4023, 4082, 4908, 5085, 5100, 5299, 5315,
5321, 5326, 5532, 5542

g. urlerdi 573, 3693

g.-ursiz 1649

2. Nakletmek, rivayet etmek, bildirmek

g.-duk 1353

g.-düm 478

g.-medük 461

g.-mişlerdur 784

3. Tutmak, değerinde olmak

g.-di ... *vardılar başı satdılar sol kadar ki bahā*
getürdi.. 3452

g.-ur 2868

4. Ortaya çıkarmak, yaymak

g.-mez 5043

g.-ur 2342, 5774

→bir araya g., iman g., karşı g., ma'nisin g.,
öğine g., salavat g., şakirlik g., şükürin yirine g.,
tâkat g., tekbîr g., vahy g., vücuda g., yemiş
g., yirine g.

geturt-

→harekete g.

gevde 1. Govde

g.+leni 113

g.+si 842, 4303, 5450

g.+sinde 3234

g.+sine 170, 842

2. Bir şeyin, bir yerin asıl kısmı, gövde

g.+si 1185

g.+sidür 1691

gey- Giymek, giymek

g.-di 4256

g.-diler 4989, 5235, 5407

g.-erler 2919, 4707

g.-urler 5161

geydür-/geydir- Giydirmek

g. urlerse 1310

→yerinden g.

geyik Geyik

g. 2479, 3382, 4114, 4123

geysü Elbise, giyecek

g. 3741

g.+lerin 3963

Geys Yer adı

g. 5083

geyür- Giydirmek, giyindirmek

g. diler 5233

g.-mişler 4720

g.-urler 4709

gez- Dolaşmak, gezmek

g.-di 61, 127, 1133, 2493, 3637, 4677, 5607

g.-diler 2139, 2307

g.-din 3221

g.-düm 1104, 4741

g.-e 119

g.-enlerden 459

g.-enlerin 60

g.-ördi 62

g.-erken 3796

g.-ersiz 1925

g.-miş 2668

g.-up 2177

gezdür- Dolaştırmak, gezdirmek

g.-urler 4497

g.-ye 3278

gerçeklik Doğruluk, doğruluk, hakikat

g. 3277, 3278

g.(g)+i 3278

gerek İcap eder, gerekir, lâzım

g. 39, 42, 91, 208, 215, 216, 245, 257, 284, 285, 302, 347, 371, 371, 451, 463, 492, 561, 640, 649, 705, 830, 900, 985, 1003, 1065, 1068, 1175, 1188, 1252, 1289, 1313, 1517, 1615, 2137, 2639, 2814, 2863, 3058, 3752, 5230, 5343, 5745, 5856, 5857, 5857

g.+dur 51, 203, 204, 262, 413, 418, 871, 1199, 1229, 1283, 3543, 3815, 3816, 3817, 3819, 3929

→olsa g.

gerek ki Lâzım gelir ki, icap eder ki

g. 1751

gerek- Lâzım gelmek, icap etmek, gerekmek

g.-di 959, 960, 961, 1529

g.-mez 446, 448, 4017, 5575

g.-menin 4657

gerekli İşe yarar, gerekli

g. 4657

gergeden (F.< kergedan) Sıcak ülkelerde

yaşayan bir hayvan, gergedan

g. 5321

g.+i 2603

germ (F.) Sıcak

g. 1362, 1375, 2853, 4707

geşt

g. it- Gezmek, dolaşmak

g. i(d)-e 2134

g. i(d)-up 2199

getür- 1. Alıp gelmek, getirmek

g.-di 177, 223, 388, 1586, 1591, 2192, 2456, 2609, 2696, 2824, 3136, 3237, 3261, 3636, 3756, 3937, 4016, 4118, 4161, 4166, 4285, 4288, 4358, 4734, 4799, 4894, 5018, 5051, 5081, 5120, 5640, 5758

g. diğ 3695

g.-diler 195, 197, 574, 1245, 1604, 1634, 1786, 1962, 2020, 2098, 2429, 3145, 3148, 3153, 3272, 3273, 3460, 3620, 3895, 3958, 4165, 4205, 4229, 4518, 4538, 4543, 4633, 4830, 4938, 5177, 5296, 5804

g.-dum 1273

g. e 342, 2879, 2938, 3190, 3754, 4012

g.-eler 575, 2983, 3118

g.-emedi 4932

g.-en 3192

g.-esen 4278

g.-eyim 4014

g. in 221, 222

g. inuz 3926

g. iserdir 4728

g.-meye 343

g. mezüz 3927

g.-miş 2125, 3852

g. mişdur 2127, 3977

g.-mişlerdir 3943

g.-se 2870

g.-sen 4271

g.-seniz 3929

g.-un 4561, 4798, 4829

g.-up 1226, 3879, 4589, 4590, 5431, 5638, 5639

g.-ur 1849, 1850, 1921, 2306, 2460, 2743, 2881, 2889, 3589, 3591, 5316, 5322

g.-ur 2169, 2241, 2242, 2243, 2687, 3482, 3488, 3494

g.-urse 1658, 3750, 4066

5. Yayılmak

g.-di *ve akhevân kokusu gelurdi*..A560

g. ur 2365, 4783, 4784, 5596, 5627, 5735

g.-urdi 5627

6. Bulunmak, mevcut olmak, var olmak

g.-en 920, ... *ol evayılde gelen kitablar okunmuşdı*..4959

7. Tekabül etmek, denk gelmek

g.-e 1433, 2104

g.-mese 1423

g.-mezdi 3696

g.-se 1321, 1322, 1424, 1447, 1460, 1467, 5820, 5820

g.-urdi 3696

8. isabet etmek, duçar olmak, uğramak

g.-di 5598, 5869

9. Fırlamak

g.-ur 2418

10. Eklenmek, dahil olmak

g.-urdi 5182

11. Yükselmek, çıkmak

g.-mezler ... *dağı andan'ayruş değiz yuzine gelmezler*..3001

g.-ur 2995

12. (Öğüt, istek anlatır) Haydi

g. ... *gel beni sat*..4163

→agır g., 'aklı g., âvâz(ları) g., canı bogazına

g., dünyâya g., dırı-g., elinden g., gidüp

g.dukçe, hoş g., işune g., i'tidal haddine g.,

karşısına g., katı g., kendi ayakla g., kendune

g., kıyâsa g., nehy g., sozi rast g., taşra g.,

uykusu g., unier g., vahy g., vasia g., vücuda g., yakın g., yerine g., ziyade g., zuhura g.

gemi Gemi

g. 354, 354, 845, 847, 913, 1929, 1935, 1996, 2067, 2071, 2152, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2255, 2256, 2375, 3117, 4489, 5276, 5277, 5277, 5414, 5416

g.+den 2233

g.+ler 2115, 3872, 4910, 5415, 5491

g.+lere 2138

g.+leri 2165, 3873

g.+lerle 1925

g.+nun 356, 1657, 1738, 2217

g.+si 2700, 2747, 5275

g.+ye 353, 845, 1660, 4095

g.+yi 3117

gemici Gemici

g. 1613

g.-ler 1089, 5029

genc (F.) Hazine, define

g. 40, 41

g.+ile 340

g.+inden 189

g.+ler 3640, 4524, 4748

geleşlik Genişlik

g. 4617

gegez Kolay

g.+dur 115

ger (F.) Eğer, şayet

g. 891

gerçek Hakiki, doğru, gerçek

g. 1239, 3274, 3276

gerçekle- Oraylamak

g.-nüz 3277

g.-iser 4211, 5133
g.-medi 1569, 3153, 3256
g.-medun 4634
g.-mege 4538
g.-men 5264
g.-mesun 2296, 3919
g.-mez 1946, 2607, 2780, 4769
g.-mezdi 4000
g.-mezler 1942
g.-mezsın 2260, 3154
g.-miş 3662, 4602
g. mişdi 693
g.-mişdir 5665
g.-mişem 169, 174, 4680
g.-mişsin 4679
g.-se 2630, 3340, 3564, 3709, 3713, 4098
g.-sun 3919, 5435, 5561
g.-unuz 3776
g.-up 3377, 5433
g.-ür 1602, 2001, 2003, 2004, 2025, 2027, 2037, 2040, 2147, 2220, 2381, 2387, 2388, 2572, 2573, 2704, 3516, 3570, 3778, 3887, 4270, 4302, 5546
g.-ürdi 691, 693, 3690, 3701, 3892, 3998, 4005, 4704, 5628, 5628
g.-üridi 5622
g.-urler 1545, 2036, 2038, 2423, 2445, 2675, 2705, 2776, 3354, 3568, 4076, 4569, 5029, 5261, 5276
g.-urlerdi 3351, 3561, 3684, 3706, 3882
g. ürmüş 2088
g.-urşe 1920, 3919, 4316
2. Varmak, ulaşmak, bir yerde bulunmuş olmak, gelmek

g.-di 354, 1246, 1824, 1974, 1975, 4119, 4229, 5711, 5869
g. dugin 3554
g.-duk 539
g.-e 3625, 4138
g.-enlerdenmiş 3780
g.-icek 1270, 1291, 3818, 4044, 4609, 4652, 5282
g.-inceye 665
g.-medi 1569
g.-mezden 321, 5276
g.-se 5414, 5415
g. ur 2118, 2289, 2329
g.-urdi 3614
g.-megun 4771
g.-mek 4751
g.-meyince 4818
g.-up 3687
g.-ur 1999, 2007, 2023, 2121, 2160, 2197, 2198, 2225, 2371, 3976, 4340, 4422, 5158, 5414, 5526
g.-urderdi 3162
3. Nakledilmek, rivayet edilmek, bildirilmek
g.-di 324, 346
g.-mişdur 54, 581, 630, 561
g.-mişdir 712, 722, 743, 746, 749, 840, 989, 1048, 1513, 3205
4. Ortaya çıkmak, zühur etmek; doğmak
g.-di 1555, 5780, 5792, 5860
g.-iser 1982, 4960
g.-mez 2061, 3750, 4852
g.-mezse 1659
g.-miş 3126, 4010

g. up 3901

5. Sona ermek, bitmek

g.-icek 1261

g.-mez 4743

g. se 2707

6. Vazgeçmek, feragat etmek, bırakmak

g.-megil 2259

g.-mişem 3651

6. Uğramak, isabet etmek

g.-er 2973, 3602

7. Zikredilmek, bahse konu olmak

g.-di 1665

8. Yok olmak, tükenmek, silinmek

g.-di 3726

→aşağı g.gonlunden g., kılıçdan g., tahta g.ip

otur-, taht üzerine g., yire g.

geçken

g. ol- Geçip gitmek, gitmek

g. o. -maz 1896

g. o. ur 1896

geçür- Takmak, geçirmek

g.-ur 5010

g.-urler 2805

→kılıçdan g., omrin(i) g., yire g.

ged- Kertmek

g.-erek 4903

gedây (F.) Dilenci, köle

g.+lar 4594

gedük Çatlak, yarı, gedik

g.(g)+i 5350, 5350, 5351, 5352

g.+ler 5351

gel- 1. Gelmek

g. 5865

g.-di 195, 309, 342, 362, 388, 664, 698, 1142,

1261, 2012, 2013, 2015, 2018, 2022, 2151

2232, 2320, 2372, 2455, 2644, 2727, 2729,

3271, 3361, 3365, 3375, 3379, 3465, 3492,

3499, 3606, 3893, 3911, 3925, 3928, 4070,

4088, 4120, 4126, 4178, 4249, 4260, 4265,

4455, 4539, 4614, 4629, 4670, 4682, 4764,

4796, 4813, 4819, 4828, 4841, 4851, 4856,

4857, 4962, 4966, 4982, 5014, 5022, 5048,

5056, 5082, 5108, 5146, 5228, 5247, 5312,

5313, 5361, 5377, 5551, 5564, 5574, 5577,

5598, 5696, 5700

g.-digimuzun 5395

g.-diler 139, 1562, 1631, 1827, 1863, 2183,

2184, 2427, 2647, 3091, 3496, 3947, 4576,

4835, 4845, 5313

g.-dim/g.-dum 475, 4275, 4276

g. diyidi 5446

g. dugi 3494

g.-dugince 3888

g.-dugun 3707

g.-duk 4580

g.-duklerinin 2675

g.-dun 2627, 4207

g.-e 299, 519, 553, 1217, 4651, 5397, 5761

g.-eler 5046

g. elerdi 5065

g.-em 307

g.-en 3339, 4768

g.-icek 1149, 2003, 2445, 2752, 2887, 3356, 3495

g.-inceye 665

g.-inuz 1628

g.-irdi 3697

gaza (Ar.) Din uğruna yapılan savaş

g.+da 3014

g.+ya 5025

g.(lar) it- Savaşmak, harbetmek

g. i.-diler 3832

g. i.-dum 1820

gāzab (Ar.) Hiddet, ofke

g.+la 5506

Gazab oğlu Kişi adı

g. 4981

Gazevanî Kazvin'e ait

g. 2867

g.+si 2868

gāzî (Ar.) Gaza eden, gazi

g.+lerdur 4791

Gazi Şalahaddîn Kişi adı

g. 5221

Gazne Yer adı

g. 4913

g.+ye 4733, 5238

Gaznevî Yer adı

g.+nın 4933

Gaznîn Yer adı

g.+de 4928

g.+e 5097

Gazven Yer adı

g.+den 4927

Gazvîn Yer adı

g. 2310

gece Gece

g. 5515

geç bk. giç

geç-/giç- 1. İlerlemek, gitmek, yürümek

g. di 1160, 1967, 4192, 4203, ... *ol sebebden
İslam/İşkeri rahat geçdi..* 5267

g.-e 1092

g.-eler 1860

g.-en 4181

g.-er 1798, 2002, 2002, 2004, 2007, 2120,
2172, 2172, 4181, 4182, 4692

g.-erler 2213, 2214

g. erse 1860

g. ıcek 2642, 4049, 4807

g. ince 1861

g. mege 2462

g.-mez 2156, 3339

g.-se 2264, 4769, 4808

g. up 2651

2. Bir yeri aşmak, ote tarafa ulaşmak, varmak

g.-di 2152, 4475

g.-e ... *eydurler ki bir 'ayrat/sırdan geçe
yurtaken kucagında oğlancuğı vardı..* 4607

g. er 870, 3833

g.-ince 1861

g.-meye 2339

g.-se 2338, 2264

3. (Akarsu için) Akmak

g.-er 4866, ... *Ceyhûn suyu aga on iki ferseng
/yirden gecer..* 3833

4. (Zaman) İlerlemek, geçmek

g. di 275, 1273, 1832, 2372, 2732, 4087,
4276, 4675, 4796, 4887

g.-e 4549

g.-erdi 618

g.-ince 2416

g.-mişdi 1049

g.-se 779, 4880

2. Yabancı

g. +lerun ... *dağı garibleruy 'ilminuñ benun
'ilnim/kaunda yiri yoğdur...*149

ğark (Ar.) Boğulma, batma, gark olma

g. +dan 1659

g. eyle- Batmak

g. e. -di 5829

g. ol- Batmak

g. o. -a 1163

g. o. -dı 2171

g. o. -ıcak 2375

g. o. -ısar 5825

g. o. -mamışdur 5470

g. o. -maz 4094

g. o. -sa 98

g. o. -up 2377

g. o. -ur 1734, 5415

Gavire Yer adı

g. +den 4421

ğavr

g. it- Batmak

g. i. -dugi 5769

ğavvās (Ar.) Dalgıç; inci veya sünger çıkarmak

için denize dalan

g. 3004, 3091

g. +lar 2105, 2176, 2743, 3002, 3090

g. +lara 2175

g. +lardan 2204

g. +ların 2108

ğayet (Ar.) 1. zf. Çok, çok fazla, pek, son

derece, gayet

g. 185, 556, 695, 831, 1321, 1537, 1556,

1605, 2092, 2403, 3088, 3181, 3294, 3471,

3490, 3893, 3982, 3984, 4042, 4215, 4250,

4366, 4435, 4445, 4931, 4985, 5161, 5193,

5266, 5303, 5318, 5374, 5480, 5519, 5533,

5549, 5564, 5613, 5753, 5754, 5759, 5770,

5809, 5810

2. is. Nihayet, uç, son

g. +e 872

g. +i 263, 1018

→be-g., bi-g.

ğayetde Pek, pek çok, son derecede

89, 89, 187, 841, 843, 972, 1187, 1651, 1655,

1682, 1820, 1825, 1826, 1941, 2052, 2086,

2177, 2204, 2448, 2603, 2719, 2735, 2844,

2989, 3003, 3067, 3290, 3587, 3716, 3718,

3767, 3767, 3880, 3886, 3901, 3932, 4242,

4415, 4556, 4617, 4630, 4635, 4712, 4735,

5174, 5260, 5735

ğayn (Ar.) Gayn harfi

g. 2116

ğayrı 1. ed. ...den başka, ...den ayrı

g. 316, 545, 610, 641, 656, 815, 928, 954,

963, 964, 1418, 1737, 1928, 2034, 2183,

2433, 2537, 2584, 2989, 3086, 3089, 3539,

4017, 4515, 4590, 4667, 4681, 5061, 5400

g. +dur 4913

g. +sıdır 554, 5143

2. sf. ve is. Başka, diğer, obur

g. 1121, 3073

g. +sının 3692

→me'hāz-ı g.-ı ikbal

ğayret

ğ. it- Kiskanmak, çekememek

g. i(d) erim 4013

ğayur (Ar.) Gayretsahibi Allah

g. 5706

ga'ib/gāyib

g. ol- Kaybolmak, yok olmak, görünmez

olmak

g. o.-am 3702

g. o.-dı 3884

g. o. ur 2034, 3888, 4236

g. o.-urdu 1260

galat

g.a var- Doğru yoldan sapmak, azmak

g. v.-dılar 1525

galblr (F.) Kalbur

g. 4761

galebe (Ar.) (Sayıca) Çokluk, üstünlük

g.+si 5805

g. it- Üstün gelmek, galebe çalmak

g. i.-di 3606, 5806

g. i(d)-er 2067

g. i.-erlerdi 5761

galib (Ar.) Herşeye gücü yeten, üstün, galip

g.+dur 84, 5642

g.+dur 84

g. ol- Üstün gelmek, galebe çalmak

g. o.-a 3024

g. o.-sa 1682

galiz (Ar.) Kaba, katı, kötü, galiz

g. 3043

g.+dur 1886

g.+i 1892

→eczâ-yı g.

Gamadân Yer adı

g. 4936, 4940

Gana Yer adı

g. 2910

ganāyīm

→ebu'l- g.

ganem (Ar.) Koyun

g.+i 2016

ganīmet (Ar.) Ganimet

g. 1835

garayib (Ar.) Tuhaf, şaşılacak; görülmemiş ve duyulmamış (şeyler)

g. 4451

g.+i 3995

g.+in 123

g.+lerinden 288

garaz (Ar.) Maksat, gaye

g. 1315, 3165

garbl (Ar.) Batı ile ilgili, banya ait

g. 4307

g.+dur 1435

gāret

g. it- Yağmalamak, talan etmek, taciz etmek, saldırmak

g. i.-di 3143, 3755, 4654, 5528

g. i.-diler 4652

g. i(d)-erdi 4648

g. i(d)-erler 4536

g. i(d) up 3361

→hikāyet-i g., 'izzeting.

garīb (Ar.) 1. Tuhaf, şaşılacak; görülmemiş ve duyulmamış (şey)

g. 802, 2603, 3705, 3773, 3784, 5286

g.+dur 3195

g.+i 3706

g.+ler 3443

g.+lerden 3440

g.+lerinden 120

→şecere-i f.

fir'avnî (Ar.) Firavunluk, firavun

f.+ler 5201, 5600

→zücâc 1 F.

Firdevs (Ar.) Cennet

f. 749, 752, 752, 758

f.+i 754

→daru'l-huld-ı F.

Firdevsî Firdevs cennetine ait

f.+dur 5212

firûzec (Ar.<F. pirûze) Nişabur'da çıkan açık

navi renkli ve değerli bir yuzuk taşı

f. 3017

f.+le 3619

Firûzeh Yer adı

f. 5302

fitil (Ar. <feṭīl) Fitil

f.+i 5307

fitne (Ar.) Fesat, kanşıklık

f.+si 4072

f. bırak- Fitne çıkarmak, kanşıklığa sebep

olmak

f. b.-dı 1602

fuḥūl

→'ulemâ-i f.

fulan (Ar.) 1. s. Falan, filan

f. 703, 1148, 1148, 1312, 1506, 1507, 1564,

1841, 4575, 4835, 5565

2. is.ve zm. Falan, filan

f. 4182

f.+ıla 5391

Für Kişi adı

f. 5424, 5426, 5435, 5438

f.+a 5423

Furat Yer adı

f. 2121, 2125, 4249

f.+da 2543

furşat (Ar.) Fırsat

f.+ı 5570

Fustat Yer adı

f. 4970

Fuzayl İbn-i 'Abbas Kişi adı

f. 3260

fülful

→ak f.

furûş

→but f.

G

gaddar

g.-ı bî vefa Vefasız, acımasız

g. 249

gafil (Ar.) Habersiz, gafil

g. 3246

g.+dur 1006

g. ol- Gaflet içinde olmak

g. o.-dılar 1045

g. o.-ur 1177, 3248

gaflet (Ar.) Boş bulunma, ihmalkârlık, gafillik

g.+de 264

g.+un 3247

gâh (F.) Ara sıra, kimi zaman

g. 1796, 1797

gah ... gah Bazen, kimi zaman, kâh ... kâh

g. 1796...1797

→her g.

gâh

→kadem g.

f. i. -mişdür 4882
f. ol- Zaptedilmek, ele geçirilmek, fethedilmek
 f. o. -a 4674
 f. o. -dı 5145, 5441
 f. o. -ısdur 5068
 f. o. -maz 4122
 f. o. mazdan 4956
fevt
f. it- Kaybetmek, elden kaçınmak
 f. i. -medin 5570
f. ol- Geçmek, gitmek, elden çıkıp gitmek
 f. o. -mazdan 4385
feylezof (Ar.) Bilge, filozof
 f. 141, 144, 148
 f. +a 141, 143, 146
 f. +dur 137
 f. +ı 146
Feytis Yer adı
 f. 901
fezā
f. it- İncelemek, sıızlanmak
 f. i. -diler 2193
 f. i(d) -er 2888
fındık/fınduk Fındık
 f. 2872, 3835, 5088, 5088, 5088
fiğan (F.) İnceleme, feryat etme
 f. 2181
 f. +ı 5038
 f. +ına 1952
fihris (F.) Fihrist, içindekiler
 f. 546
fikir
f. it- Düşünmek, tefekkür etmek
 f. i(d) -e 484

f. i. -mek 125, 1283
 f. i(d) -up 3722
fikret
 → hitab -ı f.
fil (Ar.) Fil
 f. 842, 921, 993, 994, 995, 996, 1880, 2145,
 3368, 3369, 3477, 5099
 f. +e 5268
 f. +i 990, 992, 3367
 f. +ler 4213, 5433
 f. +leri 5428, 5433
 f. +un 989, 2145
fil sūvar File binen, file binici
 f. s. +lardı 5427
fi'l cümle (Ar.) Sonuç itibanyle, nihayetinde
 f. 4875
fi'l hal (Ar.) Bu anda, hemen, şimdi
 f. 170, 181, 773, 774, 847, 1146, 1620, 1827,
 1976, 2068, 2203, 2803, 2820, 2870, 2885,
 2889, 2939, 2968, 2971, 3004-05, 3005-06,
 3047, 3057, 3125, 3157, 3174, 3482, 4015,
 4233, 4891, 5807
fincan (Ar.) Fincan
 f. 197
fırak (Ar.) Aynılık
 f. +ıdur 259
 → cān f.ı
firavan (F.) Bol, çok, ziyade
 f. 5000
fir'avn (Ar.) Eski Mısır hükümdarlarına
 verilen unvan
 f. 2170, 2765, 5246
 f. +ı 5522, 5523
 f. +dan 3226

- f.+nun 1137, 1649
f.+ye 2235
f.+yi 1647, 2626
→'azab f.si, rahmet f.si
- ferište peyker** Melek yuzlu, melek gibi
f. 3741
- Ferḳadan** Yer adı
f. 1318
f.+dur 1283
- fermān**
f.-ı **zu'l-ımtinān** Kati emir, nimet sahibinin buyruğu
f. 12
- Fermayî**
→melik-i F.
- ferraş** (Ar.) Hizmetçi, kole
f. +ı 5309
- ferrâşlık**
f. it- Temizlik yapmak, supurmek
f. i(d) er 2473
- fersah** (Ar.) Yaklaşık beş km.lik bir uzaklık ölçüsü
f. 1359, 1360
- ferseng** (F.) Fersah
f. 1182, 1338, 1419, 1622, 1783, 1853, 1999, 2055, 2120, 2357, 2501, 2704, 2757, 3161, 3473, 3832, 3845, 4038, 4439, 4495, 4508, 5369, 5369, 5401, 5583, 5671, 5728, 5758
f.+den 1374
f.+dur 1389, 1400, 1985, 2031, 2060, 2198, 2501, 2504, 2510, 2532, 2590, 2670, 2702, 2724, 3534, 3814, 4227, 4322, 4447, 4449, 4486, 4755, 4928, 5070, 5079, 5097, 5445, 5771
- f.+i 3474, 3814
f.+in 2533, 2533, 2534, 2535
- feryâd** (F.) Haykırış, çığlık, bağıрма, yardım
f.+ı 5038
f.+lar 304
f. it- Bağırmak, haykırmak, feryat etmek
f. i(d)-er 385
f. i. di 1611, 2020-21
f. i.-diler 2141
f. i(d)-up 1595, 1827, 2427, 4829, 5578
- f.ına iriş-** (Birinin) Yardımına koşmak, imdadına yetişmek
f.(uma) i.-un 1612
f.(uma) i. 5867 68
- Feryân** Kişi adı
f.+undur 3515
- fesâd** (Ar.) Kotuluk, karışıklık, bozgunculuk
f.+dur 4653
- feth/fetiḥ** (Ar.) (Bir yeri) Zaptetme, alma, ele geçirme
f.+ine 3953
f. it- Fethetmek, ele geçirmek
f. i.-di 3953, 4184, 4343, 4456, 4483, 4643, 4730, 4841, 4878, 4893, 4911, 4981, 5020, 5144, 5157, 5294, 5510
f. i. diler 4345
f. i.-dugindendur 5197
f. i. duk 3774
f. i. dukde 3830
f. i(d)-eler 4139
f. i(d)-emezsiz 4895
f. i(d)-erlerse 4145
f. i(d)-ersin 4125
f. i(d)-ecek 4151

f. 967, 968
f.-i şemîs Güneş tabakası (yorungesi)
f. ş.+dur 966
f.-i 'Utārid İkinci kat gök, Merkür
f. u.+e 1399
f.-i Zuhāl Yedinci kat gök, Saturn
f. z.+e 1337
f.-i Zühre Üçüncü kat gök, Venus,
Çobanyıldızı
f.+ye 1388
felekū'l-bürūc Sekizinci kat gök, burçların
bulunduğu gök katı
f. 1407
f. b.+un 1409
felek-perest ol Gök cisimlerine tapmak
f. o.-dılar 977
felekleyin Göküzü gibi, sema gibi
f. *size ārangāh kıldım ve tağları aya nāhlar
kıldım ta ki deprenmeye felekleyin* 2615
Felestin Yer adı
f. 2122, 4968, 5155
femm
f.u'l-ebvāb Yer adı
f. 2127, 2128
f.ū'l-esed Bir put adı
f. 2154
f.ū'l-esed Yer adı
f. 2053, 2131
fenā (Ar.) Yokluk, yok olma
f.+dur 202
f.+yiçun 808, 5723
f. ol- Yok olmak
f. o.-dı 5721
ferāh (Ar.) Rahatlama, rahatlık

f. 5885
f. it- Rahatlatmak, sevindirmek
f. i(d)-er 3083
Ferahin Yer adı
f. 2538
ferāhlık Gonul rahatlığı, iç huzuru
f. bul- Huzur bulmak
f. b.-mānışdur 3255
fera'ine
→diyar-ı f.
ferc (Ar.) Dişilerin tenasul organı, avrat yeri
f.+i 4972
f.-i beytu'z-zeheb Yer adı
f. 5259, 5267, 5268
Ferenc/Ferine Yer adı
f. 4977, 5325
feres
f.-i a'zam Yer adı
f. 888
Fergan Yer adı
f.+da 4975
Fergana Yer adı
f. 4973
Ferhad Kişi adı
f.+dur 2746
ferište (F.) Melek
f. 503, 571, 631, 745, 746, 841, 858, 1136,
1138, 1152, 1592, 1601, 1797, 2235, 2237,
2622, 2629, 3211, 4284
f.+den 695
f.+dur 581, 671, 684, 708, 1640, 1644, 1646,
4179
f.+ler 577, 583, 669
f.+lerin 763

Farsî bk. Farisi

farî

f. it- Tasarlamak, saymak, kabul etmek

f. i. mişlerdur 1409

fasıdlık Kotuluk, zararlılık

f.(g)+ından 1767

fâsık (Ar.) Gunahkâr, mucrim

f. 3564, 5689

faş(ı)l (Ar.) 1. Bir kitabın başlıca

bölümlerinden herbiri

f. 558, 883, 986, 1027, 1206, 1288, 1506,

1531, 1599, 1610, 1617, 1744, 1754, 1815

1896, 2399, 2560, 2589, 2617, 2662, 5759

f.+ıdur 4

f. tının 478

2. Aynntı, tafsilat

f. 5759

f. it- Bahsetmek, açıklamak

f. i(d)-elun 1122

fasid

→buhar-ı f.

fâside

→buharat-ı f.

Fâtik/Fatek Kişi adı

f. 4143, 4143, 4148, 4149, 4162, 4163, 4171

f.+e 4152, 4161, 4165

f.+i 4161, 4169, 4170

Faîyyat

→'aynu'l-F.

fedâ

fedâ olsun Varsın gitsin, uğrunda yok olsun

f. 1219

fehim/fehm

f. it- Anlamak, kavramak, idrak etmek

f. i.-diler 1298

f. i. medi 5485

f. i. mezler 4101

felek (Ar.) 1. Gök, gök yuzu, semâ

f. 886, 897, 963, 967, 1017, 1019, 1020,

1027, 1029, 1031, 1332, 1407, 1745

f.+de 894, 1414

f.+den 988, 1020, 1023

f.+dur 1127, 1187

f.(g)+e 987

f.(g)+i 1005, 1720, 5476

f.(g)+inden 1331

f.(g)+ini 1188, 1191, 1192, 1332, 1355, 1368

f.(g)+un 998, 1021

3. Dünya, alem

f.(g)+un 1685, 2566

→altıncı f., beşinci f., çerth-ı f., dördüncü f.,

tokuzuncü f., üçüncü f., yedinci f.

f.-i atlas Dokuzuncü kat gök

f. 971

f.-i 'azam Dokuzuncü kat gök

f. 1186

f. a.+dur 971

f.-i eflak Dokuzuncü kat gök

f. e.+dur 971

f.-i kamer Atmosfer

f. k.+dur 964

f. k.+un 1720

f.-i Mirrih Beşinci kat gök, Mars

f. m.+e 1373

f.-i Müsterî Altıncı kat gök, Jupiter

f. m.+ye 1358

f.-i şevâbit Yıldızların feleği, burçların

bulunduğu gök katı

F

fā (Ar.) Fe harfi

f. 4952

fağfür (Ar.) (Evvelce) Çin imparatorlarına verilen bir ad

f.+ı 3755

f.+dur 3735

fahr/fahir (Ar.) Övünme, ovunç, iftihar

f. 216, 4803

f.+leridur 5196

f. it Övünmek

f. i.-diler 318, 577

f. i.-dukleri 42

f. i(d)-erin 135

f. i(d)-erler 4935, 5529, 5530

f. i(d)-ersin 133, 134-35

f.-mek 492, 3752

f.-memek 215

f. i(d)-up 4713

fa'ide (Ar.) Yarar, fayda

f. 462, 3214

f.+ler 390

f.+si 2316, 2484, 5257

f.+sin 391

f. **dut**- Yararlanmak, istifade etmek

f. d.-amaz 1550

f. d.-arlarsa 3751

f. it- Yararı dokunmak, yararlı olmak

f. i.(d)-er 2883, 5900

f. i.-mekdedur 536

f. **gor**- Yararlanmak, istifade olmak

f. g.-medi 3669

f. g.-meyiser 3663

fakāt (Ar.) ed. Ama, ancak, lakin

f. 2657

fakr (Ar.) Yoksulluk, fakirlik, muhtaçlık

f.+ıla 2549

Fakras Hz. Suleyman'ın cinlerinden

f. 5638, 5638, 5639, 5649

f.+a 5649

fālic (Ar.) Vucudun yarısına inme, yarım inme, felç

f. 3158

Falyakalānī Yer adı

f. 2539

fānī (Ar.) Geçici, fani

f. 810

f.+dur 813, 1054

→dunyā yı f.

Fare't tennūri Kuran'da adı geçen bir mağara

f. 3455

fāretü'l misk (?) Bir hayvan adı

f. m.+i 3986

Fārisī/Farsī (Ar.) İranî, İran a ait

f. 2867, 4958

→şahs-ı F.

farīza (Ar.) Yapılması gerekli olan, farz

f.+lardan 4059

fark (Ar.) Ayrım, başkalık, fark

f.+ındadır 534

Fars Yer adı

f. 1984, 2116, 2157, 2328, 2534, 3285, 3575,

3732, 4428, 4863, 4952, 5404, 5797

f.+a 2513, 5538

f.+da 4024, 4616, 5727

f.+ıla 4905

f.+un 1459

→bahr-i F., ehl-i F., kutb-ı F., nār-ı F.

pâre e., perakende e., rahmet e., ruhını kabız e.,
san'at e., sovk e., şerh e., şerik e., şerm sâr
e., şukurler e., ta'accub e., tamâm e., taş e.,
tazarru'lar e., tecrube e., teferruce e., teslim e.,
tevbe e., tılsım e., toğuz e., un e., va'd e., vahy
e., vakf e., var e., viran e., yalan e., yaragın e.,
yardım e., yavuzluk e., yumuşak e., yuklu e.,
yuzin e., zâhir e., za'if e., zârlık e., zecir e.,
zik(i)r e., zina e., ziyân e., ziyade e., zulm e.

eylûk/eylik Yardım, lutf, hayır, iyilik

e.+dur 424

e.(g)+i 5443

e.(g)+im 390

e.(g)+ine 415

e.[k] Herun 419

e. **eyle** İyilik yapmak, iyilikte bulunmak

e. e.mişem 1152

eylûk it-/eylik it- Yardımda bulunmak,
iyiliketmek

e. i.-dun 4216

e. i.(d)-esiz 3658

e. i.-mezler 3251

eymanî

→şîr-i e.

eymen

→menkebu'l e.

eymen- Korkmak, çekinmek, urkmek

e.-di 4609

eyser

→menkebu'l-e.

eyu s. 1. Kıymetli, iyi

e. 2103, 2546, 3029, 3857, 4362, 4696, 4908,
4997, 5033, 5101

2. Guzel, hoş, iyi

e. 839, 4361, 4516, 5441

3. İşe yarayan, iyi

e. 220

is. 4. Hayırlı ve guzel iş yapan, salih (kimse)

e. 5533

e. Heri 3250

5. İyi, hoş

e. 464, 481, 1998, 3254

e. +mun 894

e.+si 433, 2556, 2868, 3026, 3819, 5396,
5398

e.+sidur 3187

eyulik İyilik, sağlamlık

e.(g)+ile 3627

eyurek Daha iyi

e. 4698

e.(g)+i 2944

eyvan (F.) Kemerli yuksek bina, koşk

e. 3548

Eyyûbu Enşârî Kişi adı

e. 4605

ez Ezmek

e.-er 2968

e.-meğ 3691

Ez'amî Kişi adı

e. 5542

ezân (Ar.) Ezan

e. 4810

e. **oku-** Ezan okumak

e. o. rlar 4979

ezvac 1

e. 1 **Resûlullah** Hz. Muhammed'in
hanımları, zevceleri

e. 5134

2124, 2154, 2198, 2210, 2290, 2329, 2333,
2401, 2413, 2419, 2535, 2564, 2711, 2747,
2768, 2825, 2827, 2886, 2933, 2943, 3014,
3066, 3124, 3196, 3232, 3233, 3499, 3629,
3633, 3734, 3760, 3773, 3784, 3875, 4092,
4112, 4136, 4159, 4363, 4364, 4441, 4487,
4493, 4501, 4585, 4595, 4606, 4663, 4773,
4958, 4986, 4999, 5012, 5079, 5119, 5148,
5185, 5264, 5272, 5308, 5330, 5353, 5375,
5470, 5481, 5493, 5609, 5611, 5689, 5830,
5886

e.(d)-uruz 423, 905

2. Rivayet etmek, nakletmek, anlatmak,
bildirmek

e.(d)-ürler 166, 191, 349, 818, 1082, 1091,
1158, 2557, 2708, 3129, 3142, 3628
4554, 4668, 4759, 4894, 5377, 5709

→cevâb e.

eyle Öyle, o şekilde, oylece

e. 132, 561, 838, 1000, 1618, 1640, 2050,
2306, 2712, 2717, 2938, 4054, 4279, 4938
e.+dır 4535

eyle- 1. Yapmak, işlemek, etmek, kılmak

e.-di 224, 225, 4125, 4411, 5373

e.-gil 4280

e.-mişdur 1722

e.-r 5790

e.-yesin 266

2. İnşa etmek, hazırlamak, yapmak

e.-di 5674

e.-diler 197, 5318

e.-mişlerdur 2745, 3548

e.-se 4188

e.-seler 2081

e.-yup 5016

3. Haline getirmek, yapmak, etmek

e. di 1073, 1074, 3358, 4907

e.-gil 73

e.-mişler 3964

e.-rler 3178

e.-yup 3085

4. Meydana getirmek, yapmak

e.-miş 4715, 4749

e.mişler 5458

e.-mişlerdur 2285

e.-seler 844

5. Geçirmek, tüketmek

e.-meyesin 250

6. Demek, söylemek, anlatmak

e.-diler 1502

e.-ye 519

→abâdan e., ak e., arı e., arz e., âsan e., azâd

e., bahş e., beyan e., bina e., biryân e., bî-
vefâlık e., boluk e., bunyâd e., cânını kabz e.,

cem' e., ceng e., ciift e., çâre e., davet e.,

defn e., deluk e., dünyâdan nakl e., edim e.,

emr e., eser e., eyluk e., gark e., giru e.,

gormez e., gozlu e., gusul e., hadım e., hakim

e., halas e., harâb e., harc e., hasf e., hata(lar)

e., hazer e., helâk e., hor e., hub e., huküm e.,

hurmet e., ısı e., 'ibâdet e., iftira e., ihsân e.,

'ilac e., 'imâret e., işâret e., ittifâk e., 'izzet e.,

kabûl e., kabz e., karâr e., kelici e., kelici

çevuk e., kendüzini yalan e., kıtâllar e., kıyas

e., ma'zul e., medâr e., men' e., meymun e.,

muhkem e., musallat e., muti' e., muhur e.,

munakkaş e., nûstevli e., muşâhede e., nakl e.,

nazar e., nişân e., pâdişahlık e., pâre e., pare

e. hal Eskiden, çok önceki

e. h.+de 3678

e.-i 'ömr Hayatın ilk demi, ilk yaratılış

e. o. tinde 3246

evvelki İlk önceki, eski, kadim

e. 1743

ey unl. Ey

e. 106, 161, 201, 211, 295, 309, 644, 698,
786, 1613, 1979, 2011, 2235, 2300, 3212,
3219, 3262, 3649, 3903, 3925, 3928, 3931,
3955, 4053, 4166, 4383, 5424, 5617, 5870

Eyar Yer adı

e. 2559

eydil- Söylenmek, denmek, ifade edilmek

e. mişdur 419

eyi İyi

e. 3638, 4408

ey(i)t-/eyt- 1. Söylemek, demek, anlatmak

e. 700, 3220, 5344

e. di 67, 68, 69, 70, 157, 158, 160, 163, 168,
169, 172, 180, 185, 188, 221, 243, 303, 339,
362, 487, 488, 488, 657, 681, 695, 699, 702,
915, 947, 948, 949, 950, 993, 994, 995, 996,
1013, 1103, 1136, 1154, 1161, 1162, 1162,
1216, 1227, 1235, 1248, 1250, 1254, 1272,
1342, 1556, 1563, 1564, 1595, 1601, 1608,
1611, 1627, 1642, 1644, 1644, 1645, 1646,
1883, 1948, 1968, 1969, 1971, 1976, 2296,
2300, 2411, 2432, 2614, 2631, 2645, 2666,
2668, 2716, 2767, 2934, 2936, 3015, 3133,
3135, 3147, 3154, 3214, 3335, 3347, 3435,
3466, 3623, 3631, 3638, 3649, 3659, 3672,
3674, 3679, 3735, 3797, 3798, 3798, 3801,
3810, 3913, 3914, 3925, 3955, 4008, 4011,

4025, 4054, 4055, 4089, 4149, 4243, 4461,
4465, 4471, 4479, 4560, 4611, 4614, 4635,
4637, 4653, 4654, 4680, 4683, 4727, 4732,
4745, 4779, 4795, 4797, 4895, 4937, 5109,
5122, 5175, 5296, 5339, 5364, 5364, 5388,
5389, 5390, 5392, 5424, 5435, 5501, 5517,
5539, 5575, 5635, 5703, 5710, 5861, 5863

e.-diler 394, 401, 565, 678, 1056, 1160, 1222,
1251, 1266, 1560, 1563, 1821, 1882, 2095,
2179, 2205, 2342, 2410, 3644, 3720, 3779,
3927, 3929, 3935, 4052, 4054, 4056, 4058,
4060, 4093, 4130, 4160, 4170, 4179, 4236,
4269, 4460, 4517, 4573, 4575, 4612, 4762,
5051, 5067, 5121, 5170, 5173, 5175, 5175,
5229, 5407, 5518, 5625, 5641, 5644, 5655,
5889

e. -duk 3780

e.-dum/e.-dim 472, 700, 1249, 1643, 1644,
1645, 1647, 1828, 2936, 2937, 3797, 3797
3798, 3799

e.(d) -eyim 5344

e.-miş 3662, 3812, 4367, 4718, 4868, 5443*,
5478

e.-mişdur 753

e. -mişler 2407

e.-mişlerdur 666, 3020, 3625

e.-se 781, 786

e.-sün 5340

e.(d)-urler 350, 648, 690, 771, 773, 811, 821,
857, 874-75, 878, 883, 889, 890, 958, 963,
974, 977, 1009, 1021, 1023, 1052, 1054,
1057, 1061, 1125, 1126, 1155, 1259, 1274,
1317, 1327, 1570, 1580, 1584, 1589, 1603,
1610, 1617, 1633, 1639, 1653, 1687, 1744,

ev Mesken, ev
 e. 284, 1699, 3122, 3366, 3506, 3680, 3683,
 4665, 5188, 5192, 5242, 5355, 5731, 5750
 e.+de 3574, 4381
 e.+den 3580
 e.+dur 3318, 4213
 e.+e 489, 3122, 3507, 4212, 4665, 4667,
 5356, 5711, 5712, 5871
 e.+i 1579, 3338, 3433, 3579, 4213, 4432,
 4433, 4975
 e.+idur 1512, 3519, 3520
 e.+ime 307, 3966
 e.+ine 5710
 e.+ini 3319, 3416, 5710
 e.+ler 3511, 4751
 e.+lerde 5608
 e.+lere 5784
 e.+leni 2518, 4327
 e.+lerin 2911
 e.+lerine 2706, 5249, 5250
 e.+lerini 4976
 e.+un 3324, 3363, 3376, 3509, 3681, 3780,
 4214, 5190, 5595
 →kesme e.
evāyil (Ar. < eva'il) Geçmiş, evvel zamanlar,
 kadim
 e.+de 4959
evkāt (Ar.) Zamanlar, anlar, vakitler
 e. H 1842
evlā (Ar.) Daha iyi, daha üstün, evlā
 e. 4508
 e.+dur 3338
 e.+sı 5155

evlād (Ar.) 1. Çocuk, evlat
 e. H 1557
 2. Soy, nesep, sulāle
 e.+ındandı 4959
 e.+ındur 3760, 3846
 →ahbar e.i, ravza-i e. i Resul
 e.-ı 'Alī Hz. Ali'nin soyu
 e. a.+den 5230, 5231
 e.-ı **Kureyş** Kureyş kabilesi, Kureyş soyu
 e. k.+den 5270
evlen- İzdivaç yapmak, evlenmek
 e.-mek 254
evliyā (Ar.) Keramet sahipleri, erenler
 e. 4881
Evsetü'l-muntikā Yer adı
 e. 1441
evvel (Ar.) 1. zf. Önce, ilk olarak, başlangıçta,
 iptida, evvelā
 e. 558, 1336, 1419, 1608, 1905, 3322, 3420,
 3680, 3801, 3808, 3940, 4063, 4385, 4423
 4445, 4725
 2. sf. İlk, önce, başlangıç
 e. 565, 631, 724, 1058, 2520, 2526, 3432,
 3605, 4342, 4484, 5336, 5510
 3. is. Başlangıç, baş, önce
 e.+i 547, 1794
 e.+imuz 251
 e.+inde 1197, 1204, 3484
 →āhīre.in, sahire-i e.
evvelde İlk başta, daha önceden, eskiden
 e. 1918
evveliden İlk başta, daha önceden, eskiden
 e. 624, 922, 4024

e. it Esiralmak, esir etmek
 e. i(d)-erem 3957
e. ol- Esir düşmek, esir olmak
 e. o.-muş 4364
esirge Merhamet etmek, şefkat göstermek,
 acımak
 e.-di 4990
eski Eski
 e. 2344, 3008
eşna (Ar.) Ara, vakit, zaman
 e.+da 1145, 4797
 a.+dayiken 3569
e.-yı mukâtele Vuruşma anı, çarpışma anı
 e. m.+de 5439
e.-yı ta'am Yemek sırasında, yemek yerken
 e. t.+da 4205
eşnaf (Ar.) Cinsler, zümreler
 e. tında 540
esruk
e.(g)e don- Mest olmak, kendinden geçmek
 e. d.-di 3922
esved Yer adı
 e. 2273
 →ayn-ı e., sıfat-ı hâceru'l e.
Eş'âr Yer adı
 e. 2659
eşek Eşek
 e.+den 5701
 e.(g)+e 5695
 e.(g)+i 1631, 3985
 e.(g)+in 5704
 e.(g)+ının 5702
eşik/eşuk Eşik
 e.(g)+inde 4734

e. -(g)uni 3143
eşkuya (Ar.) Haydud, eşkıya
 e.+ya 839
 →ervah-ı e.
Eşküvare Yer adı
 e. 2678
et Et
 e. 102, 2314, 3182, 3785
 e.+e 2829
 e.+i 2828, 2830, 2968
 e.+ile 2968
 e.+in 4708
 e.+iydi 2726
 e.+lerin 72
 e.+lerini 79
etek Etek
 e.(g)+i 4609
 e.(g)+in 4609
 e.(g)+ine 1208
 e.(g)+ini 5057
eṭibba (Ar.) Doktorlar, hekimler
 e.+dan 4516
etmek Ekmek
 e. 5887
 e.+dur 1723
 e.(g)+i 3179, 5393
 e.(g)+ile 1723
eṭrâf (Ar.) Çevre, civar, etraf
 e.4027
 e.+dan 4076
 e.+ı 4019
 e.+ından 4528

e.+yi 2541

Ermeyin Yer adı

e.+de 2545

ervah (Ar.) Ruhlar

e.+dur 555

e.+un 1746

→ebu'l e., muvekkil-i e.

e.-ı **eşkıya** Haydutların, eşkıyaların ruhları

e. e.+dur 4176

e.-ı **kuffar** Kâfirlerin canları, kâfirlerin cesetleri

e. 4176

e.-ı **revhani** Güzel (kimselere ait) ruhlar, laîf ruhlar

e. r.+ler 764

Erven/Ervend Yer adı

e. 2558, 2671, 5370

e.+de 2545, 5747

e.+den 2729

erzak

→kasımu'l-e.

es- (Ruzgar) Esmek

e.-di 5803, 5838, 5842

e.-dugi 2170

e.-dugince 4945

e. dugindedur 510

e.-duginden 3590

e.-er 1655, 2217, 2221, 2438, 4774

e.-mek 5874

e.-mez 4379

Es'ad-ı Hamir Kişi adı

e. 3323

esb

esb-hayli Atsürüleri

e. h.+dur 4974

esbab (Ar.) Vasıtalar, sebepler

e.+dur 1328

e.+ı 422

esbab (Ar.) Elbiseler, eşya, esvap

e. 369

esed (Ar.) Aslan burcu

e. 880, 1321, 1450, 1450, 2978

→babu'l-e., burc-ı e., femmu'l-e., kalbu'l-e.

e. **burcu** Aslan burcu

e. 1452

e. b.+na 1321

e. b.+ndayiken 2978

eser (Ar.) Alâmet, iz, nişan

e.+ı 851, 2432, 3400, 4765, 5245, 5395

e.+leri 851

e. **eyle-** Etkilemek, tesir etmek

e. e.-mez 3007

e. **it-** Etkilemek, tesir etmek

e. i.-di 3381

e. i.-duginde 527

e. i.-medi 2935, 5742

e. i.-mese 2795

e. i.-meye 3022

e. i.-mez 1754, 2977, 5469

e. i(d)-up 5151

e.i **kalma-** İzi kalmamak, silinmek

e. k.-dı 3729

e.-i **baki** Kalıcı eser

e. 206

esir (Ar.) Esir

e. 4526, 4788

e.+ler 2734

epsem

e. **dur-** Sukut etmek, suskun durmak, sessiz kalmak

e. d.-mişdur 2414

e. d.-urlar 2475

e. **öl-** Sukut etmek, susmak

e. o.-a 2368

e. o.-dı 1247

er 1. Erkek, kişi, adam

e.+i 5053

e.+ler 4550, 4551

2. Koca, zevce

e. 335

e.+lerinuzi 3956

e. **kişi** Erkek, reşit kimse

e. 2979, 5262

e. **e var** Kocaya gitmek, evlenmek

e. v. am 307

erbâb

→rabbu'l-e.

Erdebîl Yer adı

e. 5771

e.+de 2541

→şehr-i E.

Erdeşir/Erdeşir bin İsfendiyâr Kişi adı

e. 1554, 1556, 1559, 1562, 1562, 1564, 1565,

4024, 5186

e.+dendur 4024

e.+e 1567

eren Erkek

e.+leri 3723

e.+lerile 4116

eri- Erimek

e.-di 1906, 4545

e. r 2826, 3009, 3189

e.-yup 154, 945, 3108

erimiş bulun Eriyivermek, erimek

e. b.-dı 4467

erik Erik

e. 3856

erit Entmek

e.-di 143

e. dun 152

e.(d)-eler 2986, 3039

e. seler 2947, 2947

e.(d)-ur 2968

e.(d)-urder 2912, 2922, 3037

erķam (Ar.) Rakamlar, sayılar, resimler

e.+mı 2980

erkek/irkek Erkek

e.+dur 1435, 1450, 1461, 1473, 1507, 1508

e.(g)+i 2888

Erķîl Kişi adı

e. 3606

erlik Yigitlik, kahramanlık

e.(g)-un 5561

Ermân Yer adı

e. 2531

Ermâyil Yer adı

e. 2730, 2732

Ermeķan Yer adı

e.+un 3941

Ermem

→daru'l-E.

Ermeniyye Yer adı

e.+de 2269

e.+de 2713

e.+den 2032

e. ol- Emrolunmak, emir gelmek
e. o.-dı 1145, 3317
emrâz (Ar.) Hastalıklar, illetler, marazlar
e.+ından 2347
emşal (Ar.) Örnekler, benzerler
e.+i 436, 1638
→ma'den-i e.
Emül Yer adı
e.+de 2612
emvâc (Ar.) Dalgalar
e.+un 2200
emval (Ar.) Mallar
e.+in 2175
emvât
→munâdu l-e.
en/in Genişlik, en
e.+i 2701, 3320, 3417, 3424, 3430, 4660,
 3300, 5507
e.+idur 3204
e.+ini 1928
enâr (F.) Nar
e. 4078, 4300, 5905
e.+ı 2126
→kızıle.
enbân (F.) Heybe, çanta
e. 4479
enbar (Ar.) Ambar
e. 2453
Enbar Yer adı
e. 4021
e.+dan 5335
Enbat Bir kavim adı
e. 5334
e.+da 5333

e.+dan 5330
enbiyâ (Ar.) Peygamberler, nebiler
e. 651
→şeceretü-e., şeyh i e., şöhretü-e.,
veliiyyü e.
endam (Ar.) Vucut, beden
e.+ına 1772
e.+ından 989
e.+ıyla 1772
e.+ını 3233
endaze
e. it Ölçmek
e. i.-diler 4938-39
e. i(d) eler 4938
Endeliüs Yer adı
e. 3845
endişe (F.) Endişe
e. 548
e. it- Meraklanmak, kaygılanmak, tasalanmak
e. i(d)-ugine 548
e. i.-dum 263
enar (F.) Nar
e. 2125, 3839
eğek Çene
e.(g)+i 358, 364
Enhâr Yer adı
e.+dı 2559
eğse Ense
e.+sinden 2843
enva'
e.-ı hayvanât Canlıları
e. 1668
enva'ı (Ar.) s. Çeşit çeşit, çeşitli
e. 1925, 3693, 5573, 5717

elîlî Elîlî

e. 3204, 3304, 3305, 4382, 5157, 5381, 5796,
5844

elmas (F.) Elmas

e. 1940, 1947, 2818, 2824, 2828, 2829, 2831,
2975, 2985

e.+ı 2817, 2825

e.+un 2826

→bahr-i d., ma'den-i e.

em- (Sut) Emmek

e. erdi 4224

emanet (Ar.) Emanet

e. 203

e.+dur 3630

e.+e 1363

e. ko- (Birisine) Emanet bırakmak, emanet
etmek

e. k.-dı 3629

emanet dar Kendisine emanet edilen,
emanetçi

e.+dur 2469

Emel Yer adı

e.+dur 3757

Emeliyye

→'ayn-ı E.

emîn (Ar.) Güvenilir, emin

e. 5560, 5562

e.+dur 4859

e.+ler 2958

e.+lerdur 4860

e. it- Güvenilir hâle getirmek, güvenilir kalmak

e. i(d)-er 3063

e. ol- Güvenlik içinde olmak, emin olmak

e. o.-ur 979

emînlik Güvenilirlik, emînlik

e. 1659

e. ol- 1. Selamette olmak, emin olmak

e. o. a 2840, 3190, 3193

e. o. alar 1096, 2191

e. o. dırına 416

e. o.-madılar 2192

e. o.-mak 417

e. o. ur 799, 979

e. o.-urlar 3341

2. Kesin olarak inanmak, kanaat getirmek

e. o.-dı 387

emîr (Ar.) Bir kavmin, bir yerin başı, reisi

e. 1262, 5388, 5389

emîrû'l-mu'minîn Muminlerin emiri, halife,
devlet başkanı

e. 8, 1213, 2124, 3403, 3406, 3458, 3770,
3846, 4354, 4554, 4948, 4952, 5019, 5215,
5218, 5360, 5757

→zaman-ı e.

emlâk (Ar.) Mulk, emlâk

e. 4991

Emlek Bir kavim adı

e. k. +nun 1470

emr/emir (Ar.) Buyruk, emir

e.+e 23

e.+ile 684, 826, 838, 847, 3686, 4687

e.+inden 1637, 5414

e.+iyle 79, 3236, 3727

→emrindenç.

e. eyle- Ferman buyurmak, emretmek

e. e. di 606, 3352-53

e. it- Ferman buyurmak, emretmek

e. i.-di 1147

e.+inden 4670

→kendue.ile

e.(ini) çek- (Bir işten) Vazgeçmek, (Bir işi) bırakmak, yapmamak

e. ç. di 3223, 4256

e. ç.-diler 4059-60

el ur-/elin ur- 1. Dokunmak, temas etmek, değmek

e. u. -dı 366

e. u.-madın 5623

e. u.-sa 3386-87, 3864, 4505

2. mec. Gasp etmek, zorla almak

e. u. maz 3441

e.i iriş- Gucu yetmek, yapabilmek

e. i.-mez 3912, 5868

e. i.-ur 710-11

e.i ol- Bir işte payı olmak

e. o.-masun 4613

e.in al- Yardımetmek

e. a.-dı 4202

e. a. up 5177

e.in kaçır Elini çekmek, elini kazırmak

e. k.-urken 1167

e.inden gel- Bir işi yapabilmek, gucu yetmek

e. g.-mez 118, 928, 1617, 1837, 5176, 5580

e. g.-urse 5489-90

e.inden kaç- Birinden kurtulmak

e. k.-dı 2013

e. k.-up 5146

e.ine gir- (Birin) Hakimiyetine geçmek, tasarrufunda bulunmak

e.(lerine) g.-di 5408-09

e. g.-e 4636

e. g.-se 3250

e.in kaçır Elini çekmek, elimi sakınmak

e. k.-ken 1167

e.lerin dünyadan çek- Dünya hayatını bırakmak

e. ç. diler 3722-23

e.un düt- Yardımetmek

e. d.-am 313

el Arapça harf-i ta'rif

→ed da, ed-dal, ed-delv, ed-diyaru'l-maqlube,

ed-diyaru'l-maqlüm, el-'akreb, el-'ayn, el-

'aynu'l-'akik, el-ba, el-Basra, el-cebelu'l-Cim,

el-cebelu'l-carf, el-cedy, el-cemset, el-cevza, el-

cim, el elif, el-esed, el-fa, el-gayn, el-ha, el-ha,

el-haber, el-hacer, el-hamel, el-Harun, el-ha,

el-hazra, el-hitau'l-muhterikan, el-hüt, el-kaf,

el-kaf, el-kavs, el-kelaf, el-mim, el-mizan, el-ta,

el-talik, el-turuc, el-vav, el-ya, en-nün, er-ra er-

ruknu's-salis, eş-sa, es-seretan, es-sin, es-

sunbule, eş-şın, et-tabe, ez-zä

elbette (Ar.) Elbette

e. 2137, 2820, 3058, 3929

elçi/elçu Aracı, elçi

e. 4195, 4206

e. +ler 1560

e.+mdur 4196

e.+nun 4201

elçilik Aracılık, elçilik görevi

e.(g)+le 4193

elegim sağmal Gökkuşak

e. 1689-90

elif (Ar.) Elif harfi

e. 518, 1938, 5883

ekser (Ar.) Çogu, çoğunuğu; en çok, daha
ziyade

e. 2341, 2929

e. +i 5418, 5427, 5744

eksik Eksik

e. 630

e. +e 4183

→yuzden bir e.

e. olma Daima bulunmak, sürekli mevcut
olmak

e. o. ya 633

e. o. -z 2722, 2749, 5621

eksil- Azalmak, eksilmek

e. -di 5006

e. -dugi 2290

e. -duginde 1205

e. -dugine 1204

e. -duginun 1202

e. -mege 1196

e. -mesi 2030

e. -mez 1744, 2904, 3056

e. -se 204, 2286, 5213

e. -ur 1180, 1196, 1205, 1327, 2226, 5213

→'aklı e.

eksilt- Kusurunu gidermek

e. (d)-ur 406

eksildici Can alıcı, ruhları kabzedici, Hz.

Azra'il

e. +yem 169

eksükrek Daha az, daha noksan

e. +dur 2853

eksüksiz Tam, mukemmel

e. 2775

ei 1. Ei

e. 253, 1701, 3329, 4800

e. +de 3118

e. +dur 4800

e. +i 3558, 3562, 4374, 4971, 5646

e. +ile 2575

e. +in 1166, 1437, 2800, 3347, 4195, 4357,
4374

e. +inde 269, 715, 1396, 1403, 1457, 1463,
1475, 1510, 1511, 2015, 2050, 2860, 2860,
2981, 2981, 3552, 3921, 4098, 4141, 4284,
4376, 4569, 5169

e. +inden 2893, 3129

e. +ine 82, 2893, 3807, 4292, 4498, 4715,
4731, 4794

e. +ini 785, 785, 1167, 2155, 2622, 3014, 3596

e. +leri 2058

e. +lerinde 5604

e. +lerine 2874

e. +lerini 3561

e. +um 5647

2. (iyelik ekleriyle kullanıldığında) Sahiplik,
mülkiyet

e. +imde 3659, 5869

e. +inde 4673, 4674, 4729, 5068, 5145, 5221

e. +indedur 2504, 2505, 2505, 2506, 2506,
3861, 5153

3. Pençe, gaga

e. +i 822

e. +ine 2881, 4715, 4716

e. +ini 4716

4. mec. Aracı, vasıta, sebep

e. +ile 3599

e. +inde 5303

e. m.+ı 5215
e.-i Rey Rey halkı
e. r.+dur 4345
e.-i Rum Bizans halkı
e. 4309, 5793
e. r.+dur 4954
e.-i Semerkand Semerkand halkı
e. 4460
e. i Sind Sind halkı
e. 5264
e.+e 5263
e.-i sunnet-i cema'at Hz. Muhammed'e ve
ashabına itikatta uyanlar
e. 2560-61
e.-i sunnet ve cema'at Hz. Muhammed'in
ve ashabının yolunda olanlar
e. 639
e. c.+uz 719
→mezheb-i e.
e. i Şam Şam halkı
e. 5793
e.-i Tedemmür Tedemmür halkı
e. 3955, 3957
e.-i tefsir Mufessirler
e. 3624
e.-i Yemen Yemen halkı, Yemenliler
e. 5546
e.-i za'if Zayıf kimseler, zavallılar,
kimsesizler
e. 2596
e.-i zenc Zenciler, siyahiler
e. 2063
e.-i ziyâfet Ziyâfet ehli
e. z.+dururlar 5115

ejderha (F.) Ejderha
e. 853, 921, 1349, 1783, 1846, 1851, 1866,
2982, 4078, 4807, 4874
e.+dur 274, 1866
e.+lar 2509
e.+nun 1787
e.+ya 995
e.+yı 1845, 1850
e. boynuzu Ejderha boynuzu
e. b.+dur 2847
ek- 1. (Bir yeri, bir şeyi) Yetiştirmek, ürün
almak amacıyla ekmek
e.-eler 1198
e. erdi 4064
e.-erler 5258, 5258
2. Dokmek, saçmak, sürmek
e.-seler ...*goyunmuş cerâhata eksefer*...3182
ekâbir
→makâm-i e.
Ekdîs İbn-i Herat Kişi adı
e.+a 4998
ekâlim (Ar.) Dünya
e.+un 2514
ekâsire
→dârü'l-mulk-i e.
ekber
→dubbul-e., sa'd-i e.
ekin Ekin
e. 4064
ekinci Çiftçi, ekinci
e. 4064, 4065, 4066, 4069
Ekkale Yer adı
e. 5127

egri i. Düz olmayan, eğri

e.+dur 2164

2. Duzensiz, periyodik olmayan

e. 1436, ... *ve ağır yuztudur egri metali'lidir*..1481

egur-

→çıknke.

ehl (Ar.) 1. Halk, ahali, tebaa

e.+i 729, 1771, 1771, 2511, 2527, 2553, 2597,
2675, 3719, 3790, 3829, 4032, 4987, 4989
5077, 5194, 5238, 5400, 5529, 5629

e.+incedur 4032

e.+indenem 1980

e.+ine 4153, 4992, 4994

e.+ini 1829, 4916, 5792

e.+inun 829, 1816, 4034, 4496

2. Sahip, melik

e.+i *imdi bu nesne 'akıldan ırakdur goklerun ehli olmaya* 730

→bu dünyâ e.i, goklerin e.i, hikmet e.i, yire.e.i

e.-i Başra Basra halkı, Basralılar

e. 1988, 3668, 3784

e. b.+ya 1989, 3778

e.-i Buhāra Buhara halkı, Buharalılar

e. 3826

e.-i Bulgār Bulgar halkı

e. 3761

e.-i cehennem Cehennemlikler

e. c.+dur 4036

e.-i Fars İran halkı, İranlılar

e. 2528

e.-i Gūr Gur halkı

e. 4916

e.-i hadix

→mezheb-i e.

e.-i Hind Hind halkı, Hintliler

e. 973, 2496, 4731, 4858, 5076, 5260, 5272,
5432

e. h.+den 4958

e. h.+i 5263

e. i hitāb İman ehli, muminler

e. 2439

e.-i Horāsān Horasan halkı, Horasanlılar

e. 4916

e.-i hikmet Filozoflar, hakimler

e. 1065 66

e. i 'Irak Irak halkı, Iraklılar

e. 4859

e.-i İslām Müslümanlar

e. 757-58, 3578, 3861, 4141, 5265

e. i.+dur 3762

→ehlul'i-i., mezheb-i e.

e.-i kitāb Dort buyuk kitap indirilenler, kitap ehli

e. k.+dan 4178

e.-i Kostantēniyye İstanbul halkı

e. 5035

e.-i Māverāu'n-nehr Maverau'n-nehir halkı

e. m.+un 5241

e. i Mecūsī Ateşe tapanlar, Mecusi dinine mensup olanlar

e. m.+lerdi 3836

e.-i Mekke Mekke halkı

e. 5107, 5114

e.-i Mış(ı)r Mısır halkı, Mısırlılar

e. 5226

e. m.+a 5228

- terk-i e.
- edim**
- e. **eyle**– Tabaka tabaka etmek, kat kat yapmak
e. e.-r 4775
- ednâ** (Ar.) Aşağı, bayağı, alçak
e.+dur 1551, 4476
- edviye** (Ar.) İlaçlar
e. 4341
- ef‘î** (Ar.) Engerek yılanı
e. 544, 2679, 2680, 2933, 2936, 2937, 2939, 4444
- eflāk** (Ar.) Semalar, gökler, felekler, küneler
e. 554, 972, 1065, 2490
e.+de 546, 867
e.+ün 504, 973, 1042, 1503
→ahvāl i e., felek-i e., ‘ilm-i e.-i nücüm
- Efrasiyâb** (F.) Kişi adı
e. 2010, 2013, 2017, 2021
e.+un 2019
- efrene** (Ar) Avrupalı, frenk
e.+dur 2517
- Efridün** (F.) Kişi adı
e. 3735, 3742
e.+a 3756
- efzâ**
→‘ilim-e.
- Efzûn** Yer adı
e. 5355
- eg-** Bukmek, eğik hale getirmek
e.-miş 2980
- eger** (F.) Şayet, eğer
e. 29, 34, 85, 95, 129, 180, 205, 213, 227, 229, 256, 260, 304, 312, 378, 464, 499, 591, 599, 612, 717, 784, 803, 815, 843, 853, 894, 916, 953, 959, 960, 961, 974, 975, 1021, 1096, 1129, 1200, 1202, 1221, 1250, 1279, 1308, 1309, 1311, 1318, 1342, 1528, 1543, 1588, 1613, 1628, 1640, 1658, 1659, 1662, 1663, 1674, 1675, 1687, 1697, 1699, 1724, 1725, 1726, 1729, 1732, 1736, 1739, 1742, 1747, 1749, 1752, 1756, 1761, 1773, 1804, 1805, 1805, 1811, 1813, 1813, 1814, 1860, 1870, 1893, 1913, 1920, 1945, 2027, 2069, 2117, 2129, 2269, 2270, 2271, 2300, 2325, 2331, 2349, 2350, 2359, 2360, 2361, 2437, 2569, 2572, 2574, 2586, 2587, 2817, 2835, 2835, 2842, 2846, 2855, 2856, 2858, 2869, 2878, 2891, 2896, 2900, 2904, 2905, 2906, 2908, 2946, 2947, 2957, 2968, 2969, 2973, 2989, 2990, 2990, 3009, 3011, 3018, 3019, 3020, 3031, 3038, 3043, 3046, 3050, 3056, 3073, 3078, 3083, 3085, 3107, 3108, 3119, 3173, 3177, 3179, 3183, 3183, 3183, 3250, 3276, 3363, 3441, 3444, 3460, 3461, 3484, 3484, 3485, 3557, 3559, 3563, 3749, 3764, 3818, 3824, 3918, 3932, 3955, 3971, 4025, 4065, 4145, 4169, 4261, 4262, 4264, 4418, 4522, 4880, 4947, 4954, 5110, 5159, 5206, 5239, 5243, 5277, 5329, 5416, 5469, 5518, 5582, 5721, 5807, 5829
- egerçi** (F.) Her ne kadar, olsa da, ise de, gerçi
e. 19, 44, 94, 1033, 1118, 1635, 1652, 2398, 2475
- egil-** İnhiraf etmek, sapmak
e.-di 1273
→agzı yuzi e.
- eglen-** Vakit geçirmek, beklemek, kalmak
e. ur 1692

Ebü 'Übeyd Kişi adı

e. 5546

Ebü Yahya mec. Hz. Azrail

e. 688

Ebu'l-beķā mec. Hz. Azrā'ül

e. 687

Ebu'l-cehennem

→al-i E.

Ebü'l ecsād Cisimlerin özü

e. *ya'ni kibrit-i kukurdiyye ebu'l ecsad dirler ve zibaka ebu'l-ervah'dirler* 3068

Ebu'l-ervāh Ruhların babası

e. *ya'ni kibrit-i kukurdiyye ebu'l-ecsad dirler ve zibaka ebu'l-ervah'dirler* 3068

Ebü'l ğanayim mec. Hz. Mikail

e. 675

Ebu'l-Husayb Kişi adı

e. 4827, 4832, 4839

e.+ıla 4825

Ebü'l-Hüzeyl Kişi adı

e. 1640

Ebu'l-Kays-ı Tuffah Kişi adı

e. 3332

Ebu'l-Menāfih mec. Hz. İsrail

e. 646

ebvāh

→babu'l-e., femmu'l-e.

Ebyāz Yer adı

e. +un 3635, 3636

→kal'a-i E., kal'atu'l-E.

ecel (Ar.) Ecel

e. 192, 302

e. +un 200

ecnās (Ar.) Soylar, türler, cinsler

e. +ındadır 532

e.-ı muhtelif Çeşitli nesneler, çeşitli türler

e. 2865

ecrām

e. ı **semavī** Gök cisimleri, yıldızlar

e. 977

ecsad (Ar.) Vucutlar, bedenler, cesetler

e.+dur 556

→ebu'l-e., ummu'l-e.

ecsām (Ar.) Nesneler, cisimler

e.+dan 1030

ecza (Ar.) Parça, kısım

e. 1685

e. +ları 1809

e.+sı 5885

e.+sı 1891

→kabil-i e.

e.-i latif (Bir şeyin) İşe yarar kısmı, yararlı yeri

e. l.+ini 1891

e.-yı dühniyye Yağ

e. 1709, 1710

e.-yı ğalīz (Bir şeyin) Kaba kısmı, işe yaramayan kısmı

e. g.+i 1886

e.-yı latif (Bir şeyin) İşe yarar kısmı, yararlı yeri

e. l.+ini 1891

edā

e. it- Yerine getirmek, ifa etmek

e. i.-mek 4

e. i(d)-up 2

edeb (Ar.) Edep

e.+un 4395

d.-e 2863
d.-mişdir 5512
düzen Tertip, intizam, duzen
d.+un 498
→bu d., bu d.e, işbu d.e, şol d.e
düzici Nakşeden, yapan
d.+lerdir 925
düzül-/düzül 1. Yapılmak, inşa edilmek
d.-miş 4259
2. Yaratılmak
d.-di 5850
d.-digin 958

E

e'acim (Ar.) Arap olmayanlar, İranlılar,
Acemler
e. 5292
e'amm
→sahibu't-tufânul-e.
ebâbil (Ar.) Kur'an'da "Fil süresinde" geçen
kuş
e. 5049
ebced (Ar.) Ebced
e. 512
→huruf-ı e.
ebedi
→'alem-ie.
Ebem Yer adı
e. 3861
Ebhen Kişi adı
e. 4981
Ebi Malik İbn-i Nâsir Kişi adı
e. 3981
Eble Yer adı
e.+ye 5199

Ebrehe Kişi adı
e. 3359, 3362, 4981, 5045, 5047
e.+nun 3367, 3367
ebrişim/ibrişim (F. < ebrişum) (F.) İbrişim,
kalınca bukulmuş ipek
e. 3747, 4132, 4711, 4907
e.+dur 4078
Ebü 'Aliyye'l-Cuffânî Kişi adı
e. 1262
Ebu Bekir/Ebu Bekr-İ Şiddîk/Ebü Bekr
bin 'Abdurrahman Kişi adı
e. 1209, 1211, 1213, 4147, 5795
Ebü Ca'fer/Ebü Ca'fer i Manşûr/Ebü'l-
Ca'feru'l Manşûr/Ebu'l-Ca'feri'l
Manşûr
Kişi adı
e. 3333, 3798, 4423
e. c.+e 4824
e. m.+a 4823
Ebu Cehil Kişi adı
e. 1242, 1243
Ebü Hanîfe Kişi adı
e. 4425
Ebu İshak Kişi adı
e. 5186
Ebü Mûsâ Kişi adı
e. 4681
e. m.+yı 4676
e. m.+ya 4679
→leşker-i E.
Ebu Musâ Eş'arî Kişi adı
e. 4663
Ebü Süleymân Kişi adı
e. s.+a 4790

d. + dur 4307

düz- 1. İnşa etmek, meydana getirmek, kurmak, yapmak

d.-di 143, 164, 176, 180, 3425, 3431, 3808, 3907, 3909, 3909, 4424, 4603, 4791, 5096, 5473, 5507

d.-diler 236, 2821, 3531, 3616, 3617, 3618, 3619, 3619, 4229, 4850, 5054, 5055, 5224, 5430

d.-e 1960, 4612

d.-erler 3122

d.-memişlerdur 3319

d.-miş 4598

d.-mişdi 1957

d.-mişler 3269, 3506, 4723, 5189

d.-mişlerdi 3689

d.-mişlerdur 2328, 3862, 3863, 3870, 3873, 4043, 4298, 4417, 5242, 5255

d.-up 5062

2. Yapmak, hazırlamak, imal etmek, tertip etmek

d.-di 597, 1966, 2717, 5005, 5005, 5385

d.-diler 4540

d.-duk 116

d.-gil 2716

d.-e 2859

d.-erler 2720, 2796, 2809, 2848, 2869, 2927, 2944, 2955, 2969, 3030, 3121, 3185, 3186, 3571, 4107, 5265, 5290

d.-erlerdi 922

d.-eyim 161

d.-miş 477, 3124

d.-mişdi 4704

d.-mişdur 595

d.-mişler 2648, 3141, 3504, 3705, 3962, 4097, 5454

d.-mişlerdi 2155, 3697, 3712

d.-mişlerdur 2074, 2257, 2461, 2461, 3059, 3552, 3575, 3576, 3586, 3700, 3875, 4113, 4902, 5191, 5590, 5667

d.-se 862

d.-seler 104, 1893, 2855, 3012, 3020, 3031

3. Resmetmek, nakşetmek, resmini yapmak, çizmek

d.-diler 5357

d.-mek 926

d.-meye 929

d.-miş 4717

d.-mişdi 1582

d.-mişler 2145, 3450, 3475, 3477

d.-mişlerdi 2641, 4001, 4002, 4994

d.-mişlerdur 2806, 5462

4. Yaratmak, meydana getirmek, varetmek

d.-mek 1817, 1818, 1837, 1838

5. Yerine getirmek, yapmak, etmek

d.-e 5173

d.-meye 5174

6. Yerleştirmek, koymak

d.-mişlerdur ... *ve her yaga gozciler düzmişlerdur..* 5209

7. İcat etmek, keşfetmek

d.-diler ... *'ilan-i iklîdi' ve şatranç bunlar düzdiler..* 236

→ ahret işini d., ceng d., hile d.

düzmeçlik Yapmak, inşa etmek

d.(g)+i 1970

düzdür- Yaptırmak, imal ettirmek

d.-di 5564

3. Bir yerde olmak, ulaşmak, varmak

d.-di 1974, 2748

d.-diler 4029, 5753

d.-dum 4323

d.-dün 2012

d.-er 2829

d. erler 1623

d. se 1701

d.-up 4760

4. Denk gelmek, telcabul etmek

d.-di 4171, ...*Hâlid eydür çun Hâk te 'ala iradeti
boyle dusdı*...4172

5. Tutulmak, takılmak, düşmek

d.-diler 2140

d.-er ...*gelur duzağı içine düşer*..2025

d.-erdi 3356

6. Çökmek, yıkılmak

d.-er 4245

7. Payına ayrılmak, hissesine düşmek

d.-erdi 5513

8. Yola koyulmak

d.-up ...*ittifak düşüp göricek'varırlar*..3100

→ardına d., aşağı d., gönlüne korku d., od d.,
vehme d., yıldız d.

düşmen (F.) Hasım, düşman

d. 430, 682, 2094, 2097, 3552, 3554, 3633,
3818, 4436, 4636, 4655, 5324

d.+den 3816, 4965

d.+e 4025, 4026

d.+i 1829, 3630

d.+inden 1956

d.+ine 380

d.+ler 255, 4528

d.+lerdur 5324

d.+leri 426, 4435

d.+lerinden 3341

d.+lerini 653

d.+un 3554

d. dutun- Düşman saymak, düşman edinmek

d. d.-urlar 3251

d. tut- Düşman saymak, düşman edinmek

d. t.-arlâr 3252

düşür- 1. Yere düşürmek, aşağı düşürmek

d.-ur 716

d. urler 5089

2. Helâk etmek

d.-meye 1870

→hamlin d.

düşvâr (F.) Zor, çetin

d.+dur 2038, 2517

d. ol- Zor olmak, çetin olmak

d. o.-a 1461

d. o.-sa 771

düşvarlık Zorluk, güçlük

d.(g)+ıla 2719

d.(g)+ındandır 1995

düşvârrak Daha zor, daha çetin

d.+dur 4387

düşü

d. vir- Tutsulemek

d. v.-di 3326

düşün Duran

d. 1683

d.+dendur 2961

d.+dur 1682

d.+i 1621, 2955, 3080

düz Engebesiz, düz

d. 2804

d.ya gel- Doğmak
d. g.-dukde 1049
d.-yı bî şebat Vefasız dünya, sebatsız dünya
d. b.+dur 248
d.-yı fânî Boş dünya, geçici dünya
d. f.+le 133
dürîş- 1. Uğraşmak, didinmek
d.-mek 450
2. Karşı koymak
d.-esin 430
dürlü Tulu, çeşit
d. 128, 128, 301, 618, 728, 728, 1500, 1545,
1669, 1702, 1899, 1900, 1900, 2042, 2313,
2315, 2315, 2449, 2449, 2760, 2841, 2852,
2899, 2928, 2946, 2949, 2962, 3065, 3095,
3290, 3290, 3297, 3506, 3696, 3994, 3994,
4240, 4242, 4242, 4299, 4754, 4754, 4941,
5075, 5075, 5194, 5256, 5687, 5846, 5846
d.+dur 1802, 2976
d.+si 2960, 2961
dürlü dürlü Turlu turlu, çeşit çeşit, muhtelif
d. 4190
dürr(Ar.) İnci
d. 5541
dürre-i 'arş Arşın incisi
d.+ıla 498, 499
dürt- Sürmek, sürmek
d.-up 5273
dürtün- (Vucuda) Koku, yağ gibi şeyler
sürmek, sürünmek
d.-urler 2834, 2874
durust (F.) Doğru
d.+dur 2848
d. ol- Sağlam hale gelmek, kusursuz olmak

d. o. a 5647
d. o.-dı 5648
düş Ruya, düş
d. 267, 349, 3900, 4555, 4794
d.+de 362, 1208, 1212, 1231, 1232, 1555,
1972, 1978, 4800
d.+den 1556, 4555
d.+e 351
d.+i 1208, 1233
d.+un 282, 4797
→yavuz d.
d. gor- Rüya görmek, düş görmek
d. g.-di 349-50, 4555, 4579, 4794
d. g.-dim 267
d. g.-dum 3900
d. g. eler 2858
düş- 1. Yukarıdan aşağıya inmek, düşmek
d.-di 1168, 1611, 1687, 2238, 2373, 2426,
3380, 3451, 4171, 4172, 4577, 4684, 5557
5680, 5812, 5848, 5849
d.-digi 717
d.-dugince 2272
d.-e 1163
d. er 993, 1161, 1208, 2831
d. erse 1858, 1870, 2130
d.-eydi 1687
d.-miş 268, 4380, 5120
d.-se 2271, 2377
d.-up 261, 3173
2. Dengesini kaybetmek, yere düşmek
d.-di 4231, 4610
d.-er 4303, 4304
d.-miş 5619

musellem d., nasihat d., nefesler yolun d., nefret d., oruç d., rengini d., saf d., tali 'in d., ülfet d., umîd d., uns d., yuk(ler) d., yuz d.

dutabil- Engelledebilmek

d.-ur 953

dutılmak

→sidugi d.

dutulu Kapalı

d. 366

dutum-

→duşmen d.

duzah (F.) Cehennem

d. 5586

duzahî (F.) Cehennemlik, cehenneme mensup,

zebani

d.+lere 5444

duzak/duzah Tuzak

d. 2025

d.(g)+ı 2025

d.+ların 3356, 3356

d. kur- Tuzak hazırlamak, tuzak kurmak

d. k.-arlardı 3355

d. k.-salar 2024 25

duzlu Tuzlu

d. 1896

dubbü'l-asğar Yer adı, Kuçukayı yıldız

kumesi

d.775, 884-85

dübbü'l-ekber Yer adı, Büyükayı yıldız

kumesi

d. 885

duhniyye

→eczâ yı d.

dukeli Butun, cumle, hep

d. 2987

duken- Bitmek, tükenmek

d.-mez 3056

d.-se 3057

d. up 3726

dukkân (F.) Dukkan

d.+dalar 5607

d.+larda 3969

Dumüne bin 'Abdûlmelik Kişi adı

d. 4777

dunya Dünya

d. 251, 274, 538, 986, 3254, 3258, 4031,

4743, 4858, 5173

d.+da 435, 629, 848, 983, 1086, 3721, 4243,

5059, 5540, 5634

d.+dan 232, 304, 425, 431, 1214, 1236, 1237,

1627, 3223, 3223, 3723, 3726, 3761, 4256,

4675, 4802

d.+dur 283

d.+nun 3, 422, 3197, 4274, 4858

d.+ya 284

d.+yı 249, 443, 658

→bu d., bu d. ehli, ellerin d.dan çek-, 'ilm-i d.,

tâc ı d., terk-i d., terk i d. it , zuhretü'd d.

d. gogi Atmosfer

d. 965, 1278, 1673

d. g.+n 940

d. g.+ne 5653

d.dan nakl eyle - Ölmek

d. e.-di 1210

d.dan nakl it- Ölmek

d. i.-di 1214, 1238, 4146-47, 4355

d. i(d)-iserem 1237

d. maziar 2106, 3382
d. müşdur 1457
d. mışlardı 4194
d.-uban 4814
d.-up 3647
2. Ele geçirmek, fethetmek, zaptetmek
d. 132
d. a 4553
d. dı 3052, 3578, 3718, 5080
d. dılar 4347, 5135, 5223
d.-dun 132
3. Eline almak, kavramak, tutmak
d.-a 847
d. ar 1404, 2050
d. müş 270, 2860, 5713
d.-müşdur 634
d.-maz 1538
d.-salar 2575
4. Onunu kapatmak, set çekmek
d.-alar 2435
d.-ar 2388, 5597
d.-dı 5781, ...*ol suyu dutdı/akınğa
konadı...*2151
d.-mayalar 2437
d. mışlar 2178, 3447
d.-salar 1748, 1749
6. Çevrelemek, sarmak
d.-ar 3048, 3050
d.-mışlardur ...*dağı 'alemi uçdan uca
dumuslardur* 1799
7. Etkisi altına almak
d. ar 5821, ...*güneş hüt burcına gelse cihânı
şovuk dutar...*5820
d.-dı 1834, 3727, 5829

d. müşdur 1506
8. Tekabül etmek, denk gelmek
d.-ar ...*her ki anda varsa sol miğdar gelmek
dutar ki...*4751
9. Bulundurmak, alıkoymak
d.-ardı ...*ve hem Müslimânların oğlanlarını esir
gibi dutar* 4526
d. sa 2840
10. Koymak, bırakmak
d. arlarsa *panbuğ koyarlarsa dağı güneşe
dutarlarsa...*3047
11. Kaplamak, yayılmak
d. dı 4072, 5434
d. müşdur 1531, 2534, 2535
d. uçdurlar 2533
12. Herhangi bir durumda bulundurmak
d.-arlar *dâ'im orulu tutarlar cum'a günü olıcak
ol ortukerin giderurlerdi* 3521
13. ...gibi olmak, bir şeye benzemek
d.-ar ...*ta ol kaire şadefuğ karında/şadef rengin
tutar dağı incu olur...*4703
14. Yönetmek, idâre etmek, hâkimiyeti altında
bulundurmak
d. arlardı ...*pâdişahlık ve vezîrlük bunların
ıd/memleketi 'ilm-ile tutarlardı...*232
15. Saklamak, tutmak
d.-ar 2594
16. Engel olmak
d.-dı *bir kimse çıkdı dağı bu karnı âfânı dutdı*
1973
→ bogazın d., buz d., degzimup d., dost d.,
duşmen d., hoş d., 'ibret d., 'izzet d., elun d.,
faide d., karar d.dı, makâm d., ma'mur d.,
ma'zur d., menfa'at d., mezheb(in) d.,

d.-mişdur 633, 1487

d.-sa 1099, 3818

d.-unuz 645

d.-ur 798, 2163, 2185, 2219, 2994, 3172,
5386

d.-urdu 692, 3920, 3999

d.-urken 739, 798

d.-urlar 1655, 3432

d.-urlardı 4006

d.-ursa 1659

2. Ayağa kalkmak, kalkmak, harekete geçmek

d.-dı 177, 352, 1597, 4887, 5432, 5562, 5564,
5702

d.-dılar 81

d. ısarlar 645

d.-madı 3370

d.-sa 779

d.-unuz 645

d.-ur 5619

d.-urlar 4416

3. Hareketsiz kalmak, eğleşmek, duraklamak

d.-a 846, 4425

d.-dı 1568, 1714, 1716, 3608

d. duk 4572

d.-muşlar 5243

d.-sa 845

d.-ur 946, 2104, 2360, 2361, 2575, 2708

4. Bulunmak, var olmak, mevcut olmak,
dumak

d.-a 2588

d.-dı 569, 3492, 5815

d.-duğı 2567

d.-ısdır 1983

d.-mişdur 712

d.-ur 935, 2951, 3124, 5386

d.-urdu 1260

5. Etkili olmak, varlığını sürdürmek

d. dı 5580, 5799

d.-ur *ve ol karagülük/uzerlerinde durır hiç
güneş toķunmaz...* 5609

6. Dinmek, sona ermek

d.-dı *...bir kızıl yıl esdi tā gun tulurınca durdı*
5842

→epsem d., gide-d., karşısına d., saf saf d.,

sora-d., yana-d., yeye-d.

durıgel- Ayağa kalkmak

d. dı 5784

Durcām Yer adı

d.-ı 2526

Durvac Yer adı

d. 4771

duş

d. ol Yonelmek

d.-sa 2933

dut-/tut- 1. Yakalamak, tutmak

d.-a 1699 (?), 4278, 4553

d.-alar 3102, 4512

d.-ar 3094

d. ardı 3346

d.-ardılar 2022, 4633

d.-arlar 1548, 2090, 2106, 5092, 5094

d. arlardı 3357

d.-dı 662, 665, 2768, 3657, 5294

d.-dılar 2022, 3459, 3489, 3675, 4633, 4831

d.-dukları 5434

d.-duklarını 2091

d.-ıcak 3002

d.-maga 2017

- d.(d)+uni 77
- d. ayakiu** Hayvan, canlı
d. 5802
- d. yan** Hertaraf
d. y.+ı 4249
d. y.+ın 1699, 3758
d. y.+ındagı 3406
- doşe-** Yaymak, sermek
d.-diler 196, 4541, 4542
d.-rlerdi 3304
d.-mişdur 3474
- doşek** Yatak, doşek
d. 4129, 4130
d.(g)+inden 5784
- doşen-** Yayılmak, doşenmek
d.-megile 1016
d.-mesinde 549
d.-ur 1098
- doş-** Dayanmak, katlanmak, tahammul etmek
d. er 2948, 5642
d.-mez 2948, 5642
- doşegen** Dayanıklı
d.+dur 5334
- du'â (Ar.)** Dua
d.+sın 1138
d.+sını 29
d.+yıla 3763
→hayır d.
- d. it-** Dua etmek
d. i(d)-erem 417
d. i(d)-erler 2776
d. i.-miş 5000
- d. kıl-** Dua etmek
d. 5646-47
- d. k.-dı 1140, 5648, 5691-92
- Dubh-ı âver** Yer adı
d. 889
- dudak** Dudak
d. Harı 5736
- dudul-**
→bogağı d.
- duhân (Ar.)** Duman
d. 1708
d.+dandur 3074
d.+dur 1681
- duhanî (Ar.)** Tutun, tutune ait
d.+dur 2961
- dullab (F.)** Su dolabı, su çarkı
d. 3808
- Duma** Bir melek adı
d. 4179
- Dumâvend** Yer adı
d. 2721
- dur-/tur** 1. Beklemek, bulunmak, durmak
d. 4211
d.-a 3817
d.-amaz 4786
d.-an 2163
d.-dı 78, 2950, 4193, 4854, 4856
d.-dılar 4204, 5432
d.-dugumuzun 5395
d.-ısardur 3206
d.-miş 4284, 4368, 5676
d.-mişdur 743
d.-mişlar 3476, 5604
d.-makdan 3075
d.-masun 5333
d.-sunlar 5631

d. en 5365
d. -er 943, 944, 973, 1188, 1286, 1448, 2581
d. -erken 946, 1387
d. -erler 948, 1284, 1288, 2471
2. Geri gelmek, avdet etmek, geri donmek
d. 4680, 5870
d. -di 309, 361, 2154, 2208, 2240, 2308, 2763,
3365, 3631, 3927, 3955, 4092, 4287, 4482
4672, 4770, 5122, 5362, 5698
d. -diler 992, 2195, 2297, 2654, 3622, 4414,
5429
d. -duk 1836, 4579
d. -e 4170
d. -er 1448, 2051, 2146, 2707, 3565, 5583
d. -gil 4286
d. -icek 2299, 2305
d. -mege 2039
d. -meye 4457
d. -mez 690, 4769
d. -miş 1422
d. -üp 3370
3. Yonelmek, donmek
d. -di 1568, 5439
d. -up 4647
4. Hukum surmek, gerçekleşmek
d. -er *gerçek söylemek Allahı te 'alla'nın*
terâzüsüdür ki 'adl'ınınuŷ üzerine döner.. 3275
5. Değişmek, başka bir hâle girmek
d. -di 4646
d. -eyim 5366
d. -meginde 1035
→başı aşaga d. di, dinine d., esruge d.,
kavlınden d.

donder - 1. Yoneltmek, çevirmek

d. -di 5109

d. -urler 1079

2. mec. Helak etmek, yerle bir etmek

d. -gil 5657

dondur-/dondır Donmesini sağlamak,
dondermek

d. -ur 1028, 2169

2. Helak etmek, yerle bir etmek

d. -di 5659, 5683

→aşaga d., başı aşaga d., yuz d.

dordunci/dördüncü Dördüncü

d. 533, 941, 966, 1878, 2514, 2816, 2984,
3467, 3699, 4491, 4858

d. -gök Dördüncü kat gök

d. -g. +dedur 758

d. -felek Dördüncü kat gök

d. f.(g)+e 1150

dort Dört

d. 71, 73, 91, 92, 367, 552, 570, 603, 900,
963, 1047, 1052, 1338, 1395, 1399, 1448,
1466, 1623, 1878, 1896, 1934, 1959, 2082,
2176, 2357, 2357, 2358, 2532, 2701, 2704,
2775, 2779, 3305, 3316, 3320, 3398, 3418,
3421, 3483, 3509, 3607, 3795, 3814, 3814,
3822, 3886, 3992, 3995, 4283, 4318, 4390,
4419, 4499, 4500, 4580, 4642, 4821, 4821,
4821, 4822, 4941, 5189, 5227, 5275, 5304,
5306, 5369, 5369, 5452, 5453, 5543, 5543,
5547, 5583, 5698, 5786, 5802

d. +de 1880

d. +dur 1877, 2157

d. (d)+i 573

d. (d)+in 87

diz Diz

d.-ine 3649

d.-leni 574

dokı-/doku- 1. Dokunmak

d.-makdur 3747

d.-miş 4713

2. Çakmak, kakmak

d.-dı 3806

dokın-/dokun- 1. Temas etmek, değmek,

dokunmak

d.-(g)ıla 2838

2. İsabet etmek, değmek

d.-muş 2316

d.-urdu 3566

doldır-/doldur- bak. teldur-/toldur-

don Kılık, kıyafet

d.-ında 4551

doğ- Donmak

d.-ar 2965

dost (F.) Dost

d.-ı 2236

d.-ıdır 4269

d.-lar 258

d.-lara 2847

d.-lan 426

d. **dut-** Dost edinmek, dost bilmek

d. d.-müşüm 4273

dostluk

d. **it-** Dostluk kurmak, dostluk etmek

d. i(d)-erdi 4268

dög- 1. Vurmak, dayak atmak, döğmek

d.-diler 2020, 3369

2. (Kapı) Çalmak, vurmak

d.-diler 4572

d.-erler 4570

3. Ezmek, parçalara ayırmak, kırmak

d.-erler 2834

4. Tava getirmek

d.-diler ... *anı gören bilir ki demur*

tahtalar'duzmuşlardır tahtası iki yüz yetmişdur

kişi bilmez kıanı niçe doğdiler 'aceb 4902

dogın- Doğunmek

d.-di 5578

dök- (Biryere) Bırakmak, atmak, boşaltmak

d.-di 183, 1270, 2454

d.-diler 3374

d.-dun 183

d.-e 2817

d. er 2921

d.-erdi 3344, 3910

d. erler 2434, 2437

d.-erlerdi 3694

d.-erlerse 3572

d. eydi 1913

d.-sefer 2355

d.-up 2901

→kan d.

dökul-/dökil- 1. Yere dokulmek, damlamak

d. se 96

d. di 4292

2. (Akarsular için) Gol veya denizde son bulmak

d. ur 2054, 2224, 2229, 2742

→kan(lar) d.

dön- 1. Kendi ekseninde veya başka bir şeyin

çevresinde hareket etmek, dönmek

d.-dugini 944

d.-duginun 1190

d. e 945, 946, 1190

d.+dur 1426, 1444, 1455, 1468, 1480, 1490,
1507, 1509

d.+nun 2889, 4972

ditre- Oynamak, sarsılmak, titremek

d.-di 4158

dīv (F.) 1. Dev

d.+dur 1645

d.+e 1649

d.+i 2024

d.+ler 5492

2. Cin

d. 2178

d.+e 5637

d.+ler 2179, 2329, 3619, 4006, 4542, 4772

d.+lerden 3905, 4014

d.+lere 4011, 4739, 5053

3. Şeytan

d. 1797, 3476

dīvān

dīvān-ı a'mal Amellerin tarılacağı divan, ilahi
mizan

d. a.+dur 596

dīvane (F.) Deli, alık

d.+ye 5847

dīvār (F.) Duvar

d. 4225, 4332, 4546, 4565, 4658, 4659,
4760, 4779

d.+a 4766

d.+da 4767

d.+dur 3867, 3869, 4531

d.+ı 3406, 3446, 4545

d.+ın 4521

d.+ını 3618

d.+ının 4520, 4941

d.+ıla 4332

d.+ları 3504

d.+larda 4843

d.+un 3510, 3868, 3871, 4226, 4332, 4543,
4761, 4762, 4764, 4765

d. çek- Duvar yaptırmak, duvar inşa etmek

d. ç.-mişlerdur 3509

dīvşiril- Toplanmak, bir araya gelmek,
yığılmak

d.-u[r]le[r]di 3345

dīvşür-/de vşür- Derlemek, toplamak, bir
araya getirmek

d.-di 1626, 4463

d.-digin 379

d.-up 380, 3357

d.-urler 2706

Diyālime Yer adı

d. 4351

d.+nun 4993

Diyalum (?) Yer adı

d.+e 4867

diyār (Ar.) Ülke, memleket

d.+ında 5733

d.-ı 'ayn Yer adı

d. 4021

d. ı Beni Şeyhān Yer adı

d. ş.+a 4863

d.-ı fera'ine Firavunların şehri

d. f.+dur 5600

d.ü'l-maqlûbe Yerle bir olmuş yer, helak
edilmiş yer

d. 5650

diyārü'l-maẓlûm Yer adı

d. ed-diyārü'l-maẓlûm bir şehirdur... 5599

d. +lerun 3518, 3551
d.(g)+un 2218, 2218
→goge d. ol-

direksiz Direk olmaksızın, direksiz
d. 935

direm/dirhem (F.) 1. Eski okkanın 400 de biri
d. 2349, 2350, 2350, 2350, 2351, 2351
d.+di 5844
2. Gümüş para
d. 4353, 4821, 5061, 5346
d.-i ahadî Bir çeşit madeni para
d. 5512

diri Canlı, hayatta olan, diri
d. 3704
d.+lerun/d.+lerin 835, 2467
d.+sin 303
d. kal- Yaşamak, hayatta olmak, hayatını sürdürmek
d. k.-ur 2294
d. kıl- Yeniden canlandırmak, diriltmek
d. k.-dı 2335
d. k.-dugını 69
d. k.-maga 108
d. k.-mak 115
d. k.-urdu 63, 5016
d. k.-urın 75, 113
d. k.-ursın 68
d. ol- Yeniden canlanmak, dirilmek
d. o.-a 328-29, 331, 494 95
d. o. dı 344
d. o.-up 334

dirig
d. it- Esirgemek
d. i.-medi 1879

dirigā (F.) Yazık, eyvahlar olsun
d. 2300

diril- Yeniden hayat bulmak, canlanmak, dirilmek
d. -diler 81
d. en 3171
d. -ur 1090
d. -ursem 3460
dirilmeklik Yeniden canlanma, dirilme
d.(g)+inde dur 539

diril Toplanmak, bir araya gelmek
d. -dugi 2129
d. up 2184

dirilt- Canlandırmak, yeniden hayat vermek, diriltmek
d. -di 1154

dirlik Hayat, yaşama, yaşayış
d. +im 4636
d.(g)+inde 1228
d.(g)+inun 1801
d. +leri 812
d.(g)+un 5569
d. bul- Hayat bulmak
d. b. ur 655

diş Diş
d. 5487
d. +e 1889
d. +i 5150
d. +idur 5488
d. +in 5188
d. +ine 5151
d. +leri 2817, 4291

dişi Erkek olmayan, dişi
d. 1508

d.+lerin 3518, 3551

d.(g)+un 2218, 2218

→goge d. ol-

direksiz Direk olmaksızın, direksiz

d. 935

diriga (F.) Yazık, eyvahlar olsun

d. 2300

diril- Yeniden hayat bulmak, canlanmak,

dirilmek

d.-diler 81

d. 2612

Dimyat Yer adı

d.+a 2223

dīn (Ar.) Din

d. 1551, 1610, 5131

d.+den 1378

d.+ine 1552, 4961, 5364

d.+lerden 1402, 1551

d.+un 5328

d.+unuz 1647

d.ine dön- (Başkasının) Dinine girmek, din değiştirmek

d. d.-en 5365

d. d. dum 3336

d. d.-miş 1552

d.-i 'Arab Arap dini

d. a. +dur 1393

d. i mecusi Mecusilik

d. 5144-45

dīn-dār Mutedeyyin, dindar

d. 3717, 3761, 3767, 5194

d.+dur 4933, 5077, 5400

d.+durlar 4446

d. ol- Mutedeyyin olmak, dindar olmak

d. o.-dılar 3831

d. o.-ur 5410

dinār (Ar.) Para, altın para

d. 2868, 2912, 3404, 3464, 3624, 4165, 4466, 5506, 5530

d.+a 4164, 4185, 4697, 5756

d.+ı 4168

d.+ıdı 4969

d.+ıla 4168

Dinar Kişi adı

d.+dur 5297

diğil- Denilmek

d.-miş 5059

diğle- Kulak vermek, dinlemek

d.-duk 4573

d.-dum 1971

dip Alt, dip

d. (b)+i 2030, 2086, 2425, 2453, 3093

d. (b)+inde 697, 703, 706, 1096, 1267, 2575, 2663, 2837, 2994, 3116, 3939

d. (b)+indedur 2087

d. (b)+inden 2171, 2241, 2243, 2563, 2724, 3871

d. (b)+ine 361, 2014, 2083, 2084, 2234, 2234, 2236, 2239, 2244, 2424, 2426, 2430, 2996, 2998, 3092

d. (b)+ini 2079, 2231, 2234, 2241

dir- Toplamak

d.-mişdur 1486

dire- Direnç göstermek, mukavemet etmek

d.-r 3189

direk Direk

d. 2586, 3301, 3321, 3419, 3419, 3420, 3421, 3422, 3520, 3537, 3538, 3551, 3616, 4051, 4296, 4599

d.+dur 993, 3421, 3517

d.(g)+ine 3464

d.+ler 2927, 3417, 3429, 4059, 4597, 5002, 5274

d.+lerden 3523

d.+leri 2771, 3504, 4203

d.+lerinden 3539

d.+lerle 3945

2. Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa
yerleştirmek

d. diler 395, 5891

d.-eler 1198

d. mişdur 3526

→bağ d.mek, gozini goge d.

dikeko- Yerleştirmek, koymak

d.k.-dılar 2822

dik- İğne ve iplikle tutturmak

d.-er 5714

diken Diken

d.-ler 5632

dikil Yükselmek

d.-meseydi

dil 1. (Organ) Dil

d.+den 226, 228

d.+ile 221, 5688

d.+iyle 223

2. Dil, lisan

d. 4754, 5484

d.+ince 827, 827, 1689, 1908

d.+inde 1689

d.+inden 4913

d.-leri 4913

d.+lerin 5254

d.+une 4386

3. Anlatım, konuşma, ifade

d.+de *manzûm'egerçi halâvetludur ve dilde
revzandır.* .44

d.+i 52

d.+ile 375, 3394

→sıgır d.i

dile- İstemek, arzu etmek

d.-di 66, 93, 392, 2300, 2949, 3152, 3630,
3894, 4085, 4196, 4612, 4766, 4778, 4931,
5053, 5500, 5574

d.-diler 5691

d.-duk 54

d.-dum 4937

d.-gil 1143, 3363

d.-medi 4988

d. mediler 5473

d.-mekdur 4403

d.-mez 4586

d.-mişler 2412

d. nuz 754, 1221

d.-rlerse 834, 5887

d. rse 837, 1850, 2712

d.-rsen 1543, 1770, 3363

d.-rsin 3649

d.-rum 69, 1143, 1218

d. ruz 1040

d. se 1618, 2367, 2879

d.-ye 3247

d.-yem 1250

d.-yesiz 754

d.-yup 3947

→gonli d., 'ozrin d., şifâ d.

dilku Tilki

d. 2481, 5862, 5865, 5866, 5867

d.-ler 3861, 4847

d.+yi 5864

dilsiz Konuşamaz (kimse), lal

d. 5444

dimâg (Ar.) Beyin

d.+a 1889

Dimâvend Yer adı

d. i(d)-inuz 4388
devâmiyyet (Ar.) Sureklilik, devamlılık,
 alışlagelmiş (şekilde)
 d. +le 4138
deve Deve
 d. 774, 1012, 1092, 2185, 2652, 2677, 2794,
 3984, 5804
 d. +lere 5308
 d. +lerin 3365
 d. +lerinin 1092-93
 d. +lerum/d. +lerim 3362, 3364
 d. +si 4220
 d. +sin 3361
 d. +ye 1015, 4141, 4156
Devlân Yer adı
 d. 5587
devlet (Ar.) 1. Ülke, devlet
 d. 5406
 2. Saltanat, güç, iktidar
 d. +i 3644, 3644
d. -i gıyasu'l-melhuflin Acizlerin yardım
 d. 24
devr (Ar.) Kendine has bir özellik taşıyan
 zaman parçası
 d. +i 4693
devr (Ar.) Donme, dolaşma, devir
 d. +i 1382, 1383
 d. +inun 1386
d. it- Donmek, dolaşmak
 d. i(d)-er 1009, 1332, 1333, 1355, 1368
devşur bk. divşur-
deyir (Ar.) Kilise, manastır
 d. 2774, 4678

Deylema Yer adı
 d. 1437
Deyyan Yer adı
 d. 1586
Dibişkan Yer adı
 d. 5371
Dimaşk/Dımışk Yer adı
 d. 2557
 d. +a 5729
 d. +da 3514
 d. +dadur 3469
 d. +dan 2357
 d. +ı 3447
 d. +un 3625
dırah
dırah-sitân Orman
 d. 5747
dırnak Tırnak
 d. 3044
Dirvân Yer adı
 d. 5572
dî- 1. Soylemek, demek
 d. -di 82, 135, 169, 222, 325, 333, 344, 363,
 471, 559, 579, 660, 677, 741, 949, 1017,
 1131, 1236, 1249, 1273, 1564, 1948, 1972,
 1983, 2028, 2302, 2453, 2659, 3213, 3257,
 3365, 3366, 3466, 3520, 3673, 4474, 4655,
 4779, 5130, 5159, 5364, 5366, 5539, 5555,
 5870, 5887
 d. -digimuz 408
 d. -digun 153
 d. -diguz 3748

1068, 1110, 1185, 1304, 1317, 1325, 1357, 1381, 1408, 1410, 1425, 1426, 1431, 1434, 1439, 1440, 1441, 1441, 1442, 1443, 1443, 1449, 1454, 1460, 1472, 1472, 1478, 1483, 1484, 1489, 1585, 1589, 1592, 1621, 1663, 1673, 1675, 1676, 1676, 1678, 1681, 1689, 1690, 1705, 1711, 1711, 1719, 1745, 1790, 1790, 1804, 1805, 1805, 1806, 1810, 1907, 1908, 1908, 1928, 1933, 1954, 1984, 1994, 2000, 2003, 2003, 2005, 2029, 2036, 2053, 2066, 2159, 2213, 2311, 2312, 2330, 2341, 2358, 2420, 2444, 2459, 2491, 2491, 2491, 2492, 2492, 2493, 2608, 2617, 2630, 2631, 2632, 2636, 2714, 2771, 2786, 2787, 2828, 2828, 2846, 2896, 2900, 2910, 2914, 2926, 2953, 2954, 2995, 3037, 3049, 3065, 3068, 3069, 3244, 3271, 3455, 3470, 3480, 3486, 3507, 3511, 3662, 3847, 3861, 4034, 4075, 4103, 4109, 4175, 4314, 4317, 4333, 4361, 4421, 4438, 4597, 4780, 4782, 4928, 4978, 5012, 5092, 5103, 5128, 5137, 5138, 5195, 5202, 5254, 5259, 5275, 5292, 5293, 5301, 5317, 5402, 5512, 5531, 5534, 5546, 5549, 5591, 5666, 5719, 5775, 5777
d.-rlerdi 1818, 2015, 2731, 3410, 3606, 3628, 3769, 3880, 3902, 4238, 4348, 4423, 4426, 4557, 4798, 4904, 4940, 5060, 5108, 5185, 5190, 5208, 5358, 5551, 5584, 5587, 5695, 5802, 5808

3. Anlatmak, aktarmak

d.-di 1233

d.-miş 474

d. mişler 4603

d.-yelum 769, 770, 955, 1330, 2253, 2399, 2400, 5882

→adın d.mez ol-, cevap d.

dimek olur/dimek olur ki Yani, mesela 244, 607, 2127-28, 2131-32, 2188, 3050, 4594 95, 4817 18

diyu İçin, diye

d. 129, 1146, 1209?, 1848, 2127, 2300, 2405, 2466, 2698, 3249, 3307, 3405, 3503, 3557, 3589, 3611, 3785, 4493, 4592, 4667, 4732, 4740, 5193, 5472, 5585, 5624, 5850

diba (F.) Bir çeşit ipek kumaş, canfes kumaş d. 4340

d.+dan 4712

d.+dur 3741

dibā-baflık Diba dokuyan, diha dokuyucu d.+dur 3747

dibāc (Ar.) Dallı, çiçekli, bir çeşit ipek kumaş d.+dur 4711

d.+lar 4908

Dicle Yer adı

d. 2035, 2040, 4865

d.+de 2543

d.+den 2042

d.+ye 2036, 2037, 2038, 2040

→sâhil-i D.

diğer

→kal'a-i d., şehir-i d.

dik

d.-i Mekki Mekke horozu

d. 5117

dik 1. Bir cismi dik olarak tutturmak

d.-mişlerdur 4599, 4929

d.-diler 577, 1561, 1990, 2181, 2394, 2429,
3286, 3434, 4454, 4849, 5178, 5393, 5781,
5817
d.-diniz 148
d.-dugi 4125
d.-dugin 2628
d.-duk 3781
d.-dukleri 882
d.-dum 155, 705, 1150, 1254, 1642, 2671
d.-dun 3664
d.-me 4209
d.-medi 3894
d.-mege 4781
d.-mek 1294, 2127, 2131, 2188, 3050, 4594,
4817
d.-mekden 4248
d.-mekdur 1014
d.-mez 4210
d.-mezin 459
d.-mezler 1040
d.-lerdi 40
d.-miş 2404, 3257, 4714, 5537
d.-mişdur 933, 940, 1277, 2796
d.-mişler 432, 866, 870, 1182, 4371
d.-mişlerdi 4224
d.-mişlerdur 873, 1123, 1181, 1282, 2244,
4737
d.-r 277, 1509, 1641, 3675, 3900, 4196,
4201, 5866
d.-rdi 619
d.-rem 209
d.-rim 4217
d.-risen 4367

d.-rler 472, 582, 649, 816, 1029, 1031, 1032,
1033, 1038, 1038, 1039, 1128, 1128, 1128,
1292, 1422, 1506, 1508, 1509, 1510, 1511,
1678, 1708, 1713, 1842, 1866, 2409, 2420,
2476, 2582, 2586, 2818, 2847, 3271, 3611,
3669, 3904, 4060, 4061, 4182, 4539, 4712,
4777, 5056, 5092, 5153, 5261, 5530, 5855,
5856, 5885
d.-rlerse 1750, 1752
d.-rsen 1699
d.-rsin 297, 311, 3137, 4888
d.-rsiz 1990
d.-se 781, 1294
d.-ye 560
d.-yelum 950
d.-yenler 1350, 1364
d.-yevuz 88
d.-yiccek 176, 338, 1144, 1153, 1343, 2301,
4054, 4143, 4163, 4247, 5701
d.-yince 170, 2181
d.-yiserdur 644
d.-yiserler 5825
d.-yup 1358, 3500, 4134, 4424
d.-yupdi 4469
2. Ad vermek, adlandırmak, ... diye söylemek
d.-dikleri 5205
d.-diler 4780, 5268, 5298, 5589, 5785
d.-digimiz 1791
d.-dukleri 635, 801, 1498, 2065, 3534
d.-rler 529, 605, 646, 646, 652, 654, 673, 674,
675, 676, 686, 687, 762, 763, 764, 768, 768
775, 827, 827, 832, 833, 869, 886, 886, 887,
887, 889, 892, 898, 898, 899, 899, 909, 912,
912, 914, 915, 965, 969, 970, 971, 1066,

derin Derin

d. 1500, 1566, 3090

derinlik Derinlik

d.(g)+i 4336

derle- Terlemek, buğulanmak

d. r 2846

dermānde-gan

→melce'-i d.

dervaze (F.) Kale veya şehir kapısı

d.+den 4448

d.+ye 4449

dervîş (F.) Derviş

d. 349, 351, 357, 359, 369, 372, 1308, 1312,

1879, 3703, 5340, 5346, 5574

d.+e 2287

d.+i 1309

dervîşlik Yoksulluk, çilekeşlik

d.(g)+e 4400

derya (F.) Deniz

d. 1917, 1980, 3949, 4024, 4494, 4660,

4909, 5027, 5165, 5419, 5420

d.+da 1979

d.+dur 1993, 4330, 4439, 5034

d.+lar 4452

d.+larını 3681

d.+nın 2248

d.+sı 4595, 5246

d.+sıdır 4487

d.+sına 2041, 4438

d.+sında 1782, 2787

d.+sından 4811

d.+sının 3844

d.+ya 1613

→mevc-i d., sevhil-i d., sıfat-ı d.

d.-yı 'Azîm Büyük Okyanus

d. a.+de 1927

d. a.+dur 1939

d.-yı dur Yer adı

d. 2066

d.-yı elmâs

→bahr-i d.

d.-yı Hâzar Yer adı

d. 1956

d.-yı Kûlzûm Yer adı

d. k.+i 1798

d.-yı Taberiyye Yer adı

d. t.+ye 2264

derz (Ar.) Yiv, çıkıntı

d.+lerini 3447

destâr (F.) Sarık

d.+lardır 5101

destur

d. dile İzin istemek

d. d.-di 4612

d. d.-diler 1226

d. d. nuz 1221

d. vir- İzin vermek

d. v. 1141, 3434

d. v. di 1142, 4015

d. v. diler 4615

d. v. esiz 4615

d. v. urse 1221 22

deşil- İçi açılmak,deşilmek

d. ur 2265

devâ (Ar.) İlaç, çare

d.+dur 5015

d.+sıdır 4392

d. it- Çare aramak, çaresini bulmak

d.+sine 4660
depecik Kuçuk tepe, tepelik
 d. 1422
depele- Öldürmek, katletmek
 d.-di 3843
 d.-diler 3501, 3968, 4592, 5405
 d.-mişdi 5505
depren- Hareket etmek, sarsılmak, oynamak
 d. di 5730, 5731
 d.-mekde 2634
 d.-meye 2615, 2623
 →yir d.
depret- Hareket ettirmek, oynatmak, sarsmak
 d.(d) ur 2155, 5762
 →yir d.mek
der Ter
 d. 3168
derāba' (?) Bir kuş
 d. *ve çatı bu çatıda da'im deraba' öter* 2662
der-bend (F.) Boğaz, dar geçit
 d. 4984
 d.+i 4813
d.i kes- Boğazı kesmek, pusu kurmak
 d. k.-diler 4813
dere 1. Dere
 d. 1986, 2168, 2664
 d.+de 2664
 d.+dur 5208
 d.+lerde 2667
 d.+lerin 2672
 d.+lerin 519
 d.+sindaki 1988
 d.+ye 5743
 d.+yi 5744

2. Vadi
 d. 5666, 5667
 d.+den 5591
 d.+dur 1447, 5590, 5593, 5661
 d.+lerine 2173
 d.+si 5666
derece Derece
 d. 734, 916, 1068, 1069, 1994, 2500, 5491
 d.+de 2984
 d.+dur 2500, 2817
 d.+leri 1499
 d.+sini 1333
 d.+ye 1356
 d.+yi 1369
derhāl (F.) Hemen, şimdi, derhal
 d. 182, 1751, 3620, 3801, 3884, 3894, 3897,
 3923, 3924, 3925, 3937, 4126, 4164, 4291,
 4478, 4633, 4683, 5152, 5226, 5429, 5440,
 5558
der-hast
 d. it- Talep etmek, istekte bulunmak
 d. i.-diniz 1218
derhun Cemşid'in ateşine verilen ad
 d. 1585
deri Deri
 d.+den 4096
 d.+ler 107
 d.+leri 4774
 d.+si 2604
 d.+sin 2919
 d.+sine 4074
 d.+sinun 2865
deril- Toplanmak, bir araya yığılmak
 d.-urlderdi 3350

3116, 3191, 3843, 4044, 4047, 4104, 4240,
4324, 4326, 4327, 4691, 4977, 5034, 5415,
5753, 5769, 5897
d.+de 1864, 1929, 1937, 2016, 2032, 2047,
2065, 2207, 2685, 2833, 2952, 3350, 5548
d.+dedür 1930, 4081
d.+den 1087, 1862, 1865, 1972, 1978, 2059,
2115, 2120, 3099, 3099, 4045, 4279, 5897
d.+deydi 3351
d.+dür 1946, 2022, 2026, 2043, 2052, 2060,
2061, 2078, 2102, 2113, 2196, 2227, 2231,
5413
d.+e 1091, 1611, 1851, 1983, 2014, 2068,
2118, 2175, 2176, 2194, 2195, 2196, 2228,
2237, 2249, 2742, 2743, 2993, 3134, 3138,
4279, 4702, 5767
d.+i 1655, 1956, 2032, 2113, 2130, 2159,
2240, 4026, 5033, 5254, 5269
d.+idür 2065, 2157, 2159, 2160, 2161, 4487
d.+in 1940
d.+inde 2037, 2166, 2199, 2375, 2684, 2688,
2701, 3087
d.+indedür 2198
d.+indeki 2801
d.+inden 2007, 2035, 3371, 3976, 4095
d.+indendür 2375
d.+ine 98, 2214, 2224, 2229, 2232, 2373,
3088, 3090, 3133, 5416
d.+inun 1947, 1984, 2635, 2674, 2758, 4428
d.+ler 1328, 2156
d.+lerde 287, 340, 1282
d.+lerden 3349
d.+lerdür 1956
d.+lere 1916

d.+leri 726, 1924, 2246
d.+lerile 2580
d.+lerin 511, 512, 674, 1275, 1909, 2211,
2242, 2578
d.+un 543, 1845, 1847, 1863, 1932, 1935,
1957, 2015, 2045, 2049, 2082, 2086, 2086,
2088, 2089, 2099, 2099, 2101, 2115, 2116,
2184, 2190, 2219, 2233, 2234, 2236, 2238,
2243, 2246, 2562, 2575, 2836, 3093, 4694,
5754, 5767
→Gök d.i
d. sığır Su sığır, manda
d. s.+n 2056
değli Kadar, denli
d. 713, 741, 1658, 2185, 2281, 2363, 2872,
2884, 2901, 3045, 3046, 3120, 3451, 5778
d.+dir 1290
d.+dür 1317, 3172, 3800
dep - 1. Vurmak, hızla çarpmak, tepmek
d.-di 4683
2. Kazmak, eşmek
d.-eler 2391
d.-er 2387
depe 1. Kuçuk dağ, tepe
d. 5733, 5739, 5841
d.+ler 4276
d.+nın 3944, 3979
2. (Bir yerin, bir şeyin) Üst kısmı, tepe kısmı
d.+leri 5417, 5418
d.+si 2724
d.+sinde 828, 2662, 2696, 2771, 2777, 3586,
3909, 4297, 4623
d.+sindedür 4081
d.+sinden 2722

d.+ini 2217
d. bul- İspat göstermek, kanıtlamak
d. b.-maya 466
d. ol- Delil teşkil etmek
d. o.-a 1243
d. o.-maz 1034
deluk/delik Delik
d. 999, 1701, 2387, 2751, 2753, 2908, 5472, 5712
d.+den 1702, 2285, 2364
d.(g)+e 2441, 2441, 2442, 2751, 2752, 2784, 2785
d.(g)+i 1748, 2380, 2385, 2782, 5713
d.(g)+ine 2381
d.+lerden 1747
d.+leri 1741
d.(g)+un 2390
d. eyle- Delik açmak, delmek
d. e.-mişlerdur 2285
delv (Ar.) Su kovası
d. 1484
d.+ile 1487
d. burcu Kova burcu
d. 1484
dem (F.) Zaman, an
d. 5752
dem be dem Daima, sureldi
d. 4561
Dem
>'aynu'd-D.
demamil (?) Bir hastalık
d. *Şam'da demamil çok olur ve Hayber'de ısıtma çok olur* 5775

Demavend Yer adı
d. 3081
d.+i 4354
demren Okun ucuna geçirilen demir veya kemik parça
d. 2318, 3031
d.+e 1658
d.+i 2316, 2319
d.+ini 1657
d.+inun 1658
demur Demir
d. 194, 199, 1377, 1662, 2050, 2218, 2805, 3030, 3043, 3069, 3114, 3122, 3945, 4450, 4541, 4546, 4569, 4570, 4893, 4901, 4929, 5479, 5844
d.+den 2719, 3034, 3043, 3119, 3700, 3863, 4539, 5430
d.+dendur 941, 4493
d.+dur 2772
d.+i 1849, 2891, 3060, 3113, 3114, 3115
d.+ile 1849
d.+le 3429, 4565
d.+leri 1966, 3032
→kızıl d.
demurci Demirci
d. 4538, 4539
d.+ler 4903
deniz Deniz
d. 353, 590, 1159, 1164, 1165, 1168, 1503, 1680, 1720, 1783, 1807, 1853, 1861, 1918, 1919, 1927, 1953, 1984, 2008, 2018, 2019, 2056, 2103, 2105, 2117, 2171, 2201, 2206, 2208, 2245, 2283, 2377, 2591, 2651, 2703, 2949, 2994, 2994, 2996, 2997, 2998, 3001,

3316, 3492, 3550, 3660, 3714, 3732, 3732,
3741, 3784, 3830, 3833, 3833, 3837, 3889,
3941, 3961, 4019, 4073, 4099, 4308, 4320,
4585, 4643, 4649, 4660, 4770, 4789, 4863,
4863, 4864, 4867, 4914, 4927, 5079, 5097,
5198, 5199, 5215, 5220, 5220, 5235, 5335,
5360, 5370, 5372, 5384, 5403, 5475, 5538,
5561, 5671, 5730, 5776, 5790, 5839
d. +dur 2511, 2513, 2536, 3733, 4308, 4644,
4810, 4811, 4863, 4868, 5238, 5335
→ta...a degin, ta...tä...a degin

degirmen Degirmen

d. 1190, 1191, 2130, 2169, 3909, 4297, 5496
d. +de 5405
d. +ler 4448
d. +un 1189, 5496
d. taş Dëğirmen taşı
d. 5486

degirmi Yuvarlak, değıirmi

d. 897
d. +dur 978

degirmilik Çevre, yuvarlaklık

d.(g)+i 3617
d.(g)+ini 2498

degrin- Donmek, dolaşmak

d.-ur 775

degzin- Devretmek, donmek, dolaşmak

d.-ur 824, 2130, 3276

d.up dur- Donup dolaşmak

d. d.-ur 2130

Deha Yer adı

d. +ya 5729

dehenc-i frengi (?)/dehene i frengi (?)

Birtur hastalık

d. 2841, 2900

Dehhace Yer adı

d. 887

Dehistan Yer adı

d. 5776

Dehlek Yer adı

d. +e 2122

dehri (Ar.) Dünyanın sonsuzluguna inanan,
ahireti inkare-den; materyalist

d. 986

d. +ler 768, 810, 1042

dek Kadar, degin, dek

d. 665, 1958, 2444, 3187, 5550, 5726

d. +dur 4437

→agzına d. dolu, ta d.

del- Delik açmak, yarmak, delmek

d. eler 2908

d.-em 5472

d.-erler 2805

d.-seler 4521

delâlet

→bakk ı d.

d. it- İşaret olmak, alâmet olmak

d. i(d)-e 449, 453

d. i(d)-e 458

d. i(d)-er 455, 1015, 1070, 3811

d. i. meye 1017

delil (Ar.) 1. Delil

d. 446, 448, 450, 459, 465

d. +dur 1020, 1031, 1036, 1362, 1376, 1376,
1400, 4310, 4604

d. +ile 427

2. Kılavuz, rehber, yol gösteren

d. +dur 1346, 1389

defi'/def' (Ar) Savma, def etme

d.+ine 3554

d. it- Savmak, onlemek, geçiştirmek, bertaraf etmek

d. i(d)-e 3019

d. i(d)-emedi 4848

d. i(d) er 5902

d. i(d)-erler 4995

defin/defn

d. eyle- Gommek, defnetmek

d. e. diler 4802

d. e. -dum 1564

d. it- Gommek, defnetmek

d. i.-diler 1211, 1214, 1230, 3439, 5503

d. i(d)-dugi 1575

d. i(d)-eler 1217, 1221, 4435

d. i(d)-esiz 3462

d. i(d)-inuz 1222, 1222, 1627

il. i(d)-un 3437

deg- 1. Yetişmek, erişmek, ulaşmak

d.-di 127, 1587, 3164, 3315, 3325, 3578, 3772, 4147, 4356, 4478, 4649, 4824, 4926, 5563

d.-dugi 51

d. mez 4040

d.-mişidi 5361

d.-se 2705

2. Dokunmak, temas etmek, değmek

d.-e 2270

d. erise 2269

d.-mede 5762

d.-megiçun 5464

d.-miş 5418

d.-se 2270, 3999

3. İsalet etmek, ulaşmak

d. er *ba'zısı fâ'idesi değer arı gibi...* 2484

d. -mez 4537

4. Tekabul etmek, karşılık gelmek, değerinde olmak

d.-er 5530, *ta haddi ki bir dane incu yuz dinara değer lakin tatlı şıda olan* 4697

→nevhet d., sem'ine d., ziyânı d.

degil/degül Değil

d. 46, 1755, 1773, 2625, 4037, 5365

d.+di 2655, 3233, 4050

d.+dim 4465

d.+dum 5111

d.+dur 295, 422, 464, 481, 557, 630, 767, 802, 804, 809, 810, 857, 883, 905, 1078, 1119, 1289, 1307, 1414, 1508, 1510, 1539, 1653, 1759, 1998, 2478, 2512, 2582, 2586, 2637, 2711, 2890, 2892, 2936, 3254, 3289, 3870, 3930, 4010, 4129, 4253, 4327, 4502, 4598, 4733, 5324, 5479, 5502, 5513, 5519, 5550, 5724, 5834, 5852

d.+im 4654

d.+sin 5539

→'aceb d., 'acib d., hâcet d., hâli d., muhâl d., musellem d., reva d.

degin Kadar, dek, değin

d. 305, 396, 398, 519, 626, 637, 669, 692, 783, 788, 797, 797, 910, 1050, 1055, 1080, 1106, 1180, 1337, 1358, 1372, 1373, 1386, 1388, 1398, 1399, 1417, 1418, 1526, 1630, 1675, 1930, 1950, 1951, 1959, 1983, 2007, 2008, 2044, 2060, 2100, 2102, 2106, 2158, 2180, 2309, 2435, 2507, 2510, 2606, 2627, 2647, 2668, 2708, 2734, 2997, 2998, 3221,

dāu'l fişal Bir hastalık

d.5015

da'vā (Ar.) İddia, dava

d.+sı 3710, 3711

da'vaci Muddei, davacı

d. 3709

davar/tavar Koyun ve keçiye verilen ortak ad

d. 4536, 5392

d.+a 4932

d.+mıñ 1860

d.+un 3803

da'vet

d. eyle- Çağırarak, seslenmek, davet etmek

d. e.-gil 74-75

d. e.-di 5045

d. it- Çağırarak, seslenmek, davet etmek

d. i(d)-e 3256

d. i(d)-erim 4090

d. i(d) iser 4960

da'vī (F. <Ar. da'vā) 1. Dava

d. 163

d.+dur 163, 1251

d.+si 3562

2. İddia

d.+sin 929, 1272, 1601

d. inşā it- İddiada bulunmak, dava gütme

d. i. i(d)-erler 1843

d.(sin) it- İddia etmek, one surmek, iddiada bulunmak

d. i.-di 1272, 1601, 2373

d. i.-diler 3838, 5192

d. i(d)-erler 1817-18, 1818, 1841, 5282

d. i(d) erlerdi 3556

d. i(d)-erse 5498

d. i. se 5489

d. kıl- İddiada bulunmak, one surmek

d. k.-ur 3249

d.-yi nübüvvet it Peygamberlik iddiasında bulunmak

d. i. di 1269, 1606

Dāvud Hz. Davut

d.(d)+a`320

d. 3202, 3299, 3314, 3480, 3611, 3842, 4295, 5156, 5525

→kubbe-i D., mescid-i D.

Dāvud oğlu Kişi adı, Hz. Süleyman

d. 2180

dayimā bk. daimā

de/da Bağ.

d. 1350, 1364, 1880, 2828, 3022, 3205, 4440

de- bak. di-

Debīl Yer adı

d. 5413

Debūr Yer adı

d. 2197, 2225

debūri (Ar.) Batı rüzgarı, batı tarafından esen

yel

d. 1804

d.+dur 4307

Deccāl (Ar.) Kıyamete yakın bir zamanda

çıkacağına inanılan yaratık

d. 4671, 5132

d.+ıdı 4687

d.+dan 4680

def Bir çalgı, tef

d. 2684

def'a (Ar.) Kez, kere, defa

d.+da 1866

danıklık

d. **vir-** Şahitlik etmek, şahitlikte bulunmak

d. v.-diler 1823

d.(g)ın **dut-** (Birine) Fikrine başvurmak,

danışmak, bir şeyi sormak

d. d.-arlardı 3951

danik (Ar.) Bir dirhem in dörtte biri

d. 2913

Daniyal (Ar.) Bir peygamber adı

d. 3945, 4667

d. +un 3947

dap- Tapınmak, tapmak

d.-a 1005, 1005

dapucu

→oda d.

dār

d.-ı **Çīnī** Tarçın; "Çin darısı"

d. 4711

dār

dār-ı mülk

d.-i **‘Ādem** Hz. Adem'in yaşadığı yer

d. 5420

d.-i **ekasire** Eski Acem hükümdarlarının

başkenti

d. +dur 5368

d.-ı **melikū'r-Rūm** Bizans'ın başkenti

d. +dur 5034

daru'l-cinān Firdevs cenneti

d. 768

daru'l-Ermem Yer adı

d. 3410

daru'l-huld

d.-ı **Firdevs** Firdevs cenneti

d. 768

daru'l-Memluk Memluk ülkesi

d. 5155

daru'l-mulk Başkent, başşehir

d. 5323

Dārā/Dāra bin Dārā (F.) Kişi adı

d. 3636, 3641, 3651, 3657, 3659, 3788, 4602,

4604, 5080, 5374

d. +nun 3643, 3644

d. +yı 3645, 3646

d. +ya 5425

daracık Çok dar, daracık

d. +dur 1941

darçın Tarçın

d. +ı 4082

darçinī (Ar.) Güzel kokulu bir bitki

kabuğundan yapılan bir madde, tarçın

d. 4711

dardı Ölçü, tartı

d. +dur 1743

dart-/dard- Ölçmek, tartmak

d. ar 675

d.-dılar 5188

d.-mak 596

d.-san 1742, 1743

daşra bk. taşra

dat- Degmek, bulasmak (?)

d. maya *eger altuna yahtud gumişe degre*

renklenur meger şişe ye dege reng datmaya

2271

Dahhak-i Yebüresb Kişi adı

d. 2725

datlu Tath

d. 2069, 2216

2394, 2440, 2655, 2662, 2663, 2663, 2663,
2686, 2686, 2687, 2725, 2738, 2749, 2826,
3100, 3169, 3521, 3576, 3793, 3817, 3827,
3881, 3892, 3910, 4106, 4253, 4253, 4270,
4626, 4648, 4986, 5029, 5584, 5591, 5852

dâ'ima/dâyimâ (Ar.) Sürekli olarak, her
zaman

d. 1698, 3070, 3777, 4994

daire (Ar.) 1. Yuvarlak, daire

d. 869, 1409, 1693, 1703, 2499, 2605

d.+ler 2605

d.+nın 563, 1694, 3730

d.+yi 2605

2. Genişlik

d.+si 3422

d.+sinin 2031

3. Ağıl, hâle

d.+ler 1704

d.+sine 4469

d. çek- Daire çizmek

d. ç.-di 3807

d.si ve havli (Bir yerin) Merkezi ve havalisi

d. 4447

da'îye (Ar.) Duacı (kul)

d.+ye 12

dağ Bir hastalık

d. 3160

dağ Takmak

d.-arlar 1093

dağın-

→adın d.

dağika (Ar.) Bir derecenin altmışta biri, dakika

d.+sında 1058

dal Ağacın gövdesinden ayrılan kollarından
herbiri

d.+ını 4715

dal (Ar.) Dal harfi

d. 2034

dâl

d. ol Dayanmak, ram olmak

d. o.-dı 5832

dalalet (Ar.) Sapıklık, doğru yoldan sapma

d.+i 4306

d. uzre kal- Doğru yoldan sapmak

d. k.-dılar 3502-03

dam bk. tam

Dam Yer adı

d.+dur 5527

damak Damak

d.(g)+ımıza 4561

Damğan Yer adı

d. 195

d.+da 2331, 5727

Damkala Yer adı

d.+dan 5326

d.+dur 5323

dane (F.) 1. Tane

d. 489, 491, 5445, 5449, 5451

d.+si 489

2. Tohum, çekirdek, tane

d. 1899, 5207

d.+den 5448

d.+lerin 1195

d.+si 2578, 5449, 5889

d.+sin 5447, 5447, 5447

danek (F.) Tane, adet

d. + dur 2875

2912, 2917, 2924, 2924, 2925, 2958, 2962,
2970, 2972, 2973, 2983, 2986, 2993, 2995,
3000, 3005, 3022, 3025, 3031, 3039, 3040,
3047, 3062, 3076, 3102, 3114, 3133, 3170,
3181, 3184, 3199, 3206, 3213, 3227, 3247,
3278, 3292, 3307, 3315, 3347, 3398, 3407,
3411, 3412, 3437, 3448, 3453, 3475, 3481,
3489, 3536, 3557, 3583, 3613, 3637, 3647,
3670, 3698, 3701, 3755, 3759, 3775, 3776,

3777, 3807, 3870, 3913, 3960, 3964, 4022,
4043, 4070, 4075, 4124, 4135, 4165, 4188,
4207, 4256, 4292, 4323, 4453, 4543, 4544,
4553, 4560, 4589, 4701, 4702, 4703, 4715,
4719, 4764, 4796, 4801, 4833, 4850, 4851,
4867, 4879, 4896, 5038, 5081, 5109, 5133,
5250, 5339, 5354, 5392, 5397, 5397, 5404,
5442, 5465, 5497, 5537, 5555, 5616, 5622,
5763, 5764, 5817, 5859

3. Bunun üzerine

d. 247, 392, 485, 645, 1567, 1591, 1733,
1972, 1973, 2022, 2089, 2729, 2831, 2888,
3094, 3174, 3228, 3280, 3344, 3394, 3428,
3483, 3499, 3502, 3554, 3606, 3622, 3742,
3957, 4162, 4592, 4828, 4940, 5030, 5080,
5475, 5658, 5854

4. ed. ...den başka, ...den ayrı

d. 564, 1121, 1374, 3122, 3538, 5803, 5859

5. Artık, bundan sonra, gayrı

d. 140, 149, 248, 313, 1154, 1154, 2180,
2288, 2571, 3129, 4257, 5657

6. zf. Daha, daha da

d. 159, 252, 275, 299, 338, 378, 397, 450,
711, 742, 920, 1036, 1078, 1195, 1335, 1529,
1614, 1716, 1864, 2156, 2327, 2566, 2585,

2763, 3007, 3037, 3091, 3408, 3413, 3514,
3514, 3515, 3523, 3523, 3543, 3573, 3721,
3743, 3923, 4044, 4056, 4241, 4252, 4442,
4765, 4920, 5138, 5298, 5584, 5593, 5849

7. Oysa, halbuki

d. 1573, 2086, *dahı halk sanur ki âvâz odur*
kendüzinden'gelur bu hileyi bilmeyp nağır
okurlardı

...3584

8. sf. Başka, diğer

d. 87, 97, 307, 340, 496, 603, 658, 862, 1022,
1023, 3095, 3456, 4286, 4508, 5026, 5484,
5666

9. Hâlâ, daha, henüz

d. 275, 4139, 4625

10. Yine, tekrar

d. 2364, 3065, 3809, 3860, 3904, 4602, 5226,
bir taş basına kôgıl dahı bunları kendüne gelsun
...74

11. Zaten, hem

d. ... *ma'şûd oldur ki inkâr itmek eyü degıldur*
dahı boyle degıldur ki 481

12. Peki, oyleyse ?

d. ... *dahı Hâk te'alâ/bu gokleri ne 'aceb*
yanatmışdur..937

→ve d.

Dahhâk Kişi adı

d. 4588, 4588, 4590, 4591, 4592

d. + 4592

d.-ı zâlim Zâlim Dahhak

d. 5524

dâ'im (Ar.) Devamlı, sürekli

d. 318, 474, 632, 679, 693, 843, 1177, 1602,
1623, 1654, 1655, 1996, 2086, 2219, 2220,

2963, 2973, 2974, 2974, 2976, 2988, 3002, 3021, 3023, 3025, 3055, 3061, 3079, 3084, 3094, 3105, 3150, 3178, 3179, 3213, 3216, 3218, 3223, 3230, 3248, 3253, 3281, 3287, 3312, 3312, 3315, 3317, 3318, 3332, 3334, 3337, 3339, 3372, 3379, 3388, 3401, 3421, 3430, 3431, 3435, 3444, 3451, 3454, 3458, 3481, 3506, 3528, 3542, 3547, 3548, 3555, 3566, 3569, 3574, 3577, 3583, 3609, 3614, 3618, 3624, 3645, 3658, 3676, 3710, 3713, 3718, 3724, 3730, 3751, 3773, 3823, 3832, 3835, 3842, 3868, 3869, 3891, 3892, 3894, 3907, 3918, 3925, 3949, 3952, 3973, 3977, 4002, 4015, 4040, 4069, 4104, 4118, 4148, 4148, 4160, 4235, 4244, 4265, 4279, 4281, 4283, 4334, 4344, 4353, 4368, 4369, 4381, 4390, 4420, 4422, 4429, 4431, 4433, 4463, 4479, 4483, 4490, 4490, 4516, 4528, 4529, 4540, 4558, 4572, 4586, 4608, 4616, 4643, 4690, 4691, 4717, 4742, 4757, 4758, 4766, 4782, 4783, 4786, 4794, 4824, 4825, 4837, 4843, 4859, 4898, 4915, 4971, 4972, 4973, 4981, 5017, 5018, 5024, 5037, 5058, 5067, 5085, 5086, 5113, 5160, 5184, 5222, 5227, 5241, 5301, 5310, 5311, 5314, 5315, 5342, 5344, 5348, 5373, 5380, 5417, 5424, 5429, 5453, 5470, 5470, 5478, 5488, 5523, 5543, 5545, 5545, 5557, 5567, 5582, 5582, 5593, 5639, 5682, 5696, 5698, 5699, 5766, 5768, 5770, 5788, 5790, 5800, 5804, 5808, 5808, 5811, 5812, 5812, 5815, 5856, 5871, 5872, 5876, 5880

2. zf. Ayrıca, bundan başka, aynı zamanda, hem, ve...

d. 37, 72, 78, 82, 82, 110, 146, 220, 221, 224, 243, 249, 254, 255, 263, 270, 277, 278, 318, 362, 401, 404, 422, 426, 431, 440, 465, 468, 503, 504, 505, 507, 519, 527, 531, 537, 539, 588, 608, 609, 623, 624, 626, 630, 634, 638, 651, 643, 654, 655, 665, 673, 674, 686, 732, 751, 769, 773, 776, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 786, 789, 796, 797, 825, 829, 832, 844, 846, 890, 893, 917, 1035, 1060, 1087, 1132, 1133, 1158, 1159, 1163, 1163, 1173, 1175, 1184, 1186, 1195, 1203, 1203, 1220, 1236, 1263, 1289, 1333, 1360, 1360, 1384, 1385, 1425, 1429, 1429, 1437, 1443, 1445, 1445, 1446, 1478, 1490, 1494, 1518, 1519, 1544, 1546, 1592, 1603, 1604, 1611, 1628, 1632, 1649, 1649, 1676, 1685, 1693, 1704, 1738, 1740, 1742, 1766, 1769, 1772, 1784, 1784, 1799, 1808, 1825, 1828, 1833, 1843, 1844, 1846, 1851, 1856, 1862, 1864, 1906, 1911, 1925, 1932, 1933, 1937, 1939, 1940, 1962, 1962, 1963, 1964, 1968, 1971, 1983, 1992, 1999, 2002, 2008, 2012, 2020, 2025, 2054, 2061, 2065, 2076, 2081, 2082, 2088, 2090, 2107, 2114, 2122, 2146, 2153, 2163, 2165, 2170, 2173, 2186, 2193, 2208, 2214, 2215, 2221, 2223, 2272, 2279, 2280, 2306, 2309, 2318, 2335, 2373, 2381, 2383, 2383, 2395, 2413, 2435, 2439, 2441, 2492, 2495, 2495, 2496, 2537, 2539, 2556, 2563, 2575, 2577, 2602, 2606, 2621, 2623, 2624, 2632, 2640, 2651, 2664, 2668, 2671, 2680, 2685, 2693, 2695, 2697, 2702, 2723, 2730, 2731, 2767, 2785, 2785, 2786, 2793, 2799, 2801, 2803, 2821, 2821, 2859, 2901, 2903, 2906,

çuri-/çuru- Bozulmak, ashırı kaybetmek,

çurumek

ç. mege 2951

ç. memiş 2951, 5734

ç.-mesun 4493

ç.-meye 3086, 5643

ç.-r 1205, 1206, 5207

ç. ye 1200

ç.-yup 103

çürümüş/çurmuş Çurumuş, toprakla karışmış

ç. 106, 108, 113, 644

D

da bak. de

dā (Ar.) Dath harfi

d. 4771

da' (Ar.) Hastalık, dert

→suda'u'd d.

dabbetu'd-dibbāc (?) Bircanavar

d. ve bir cānavar vardır şu içinde ...anuş adı

dābbetu'd-dibbāc dırler ki 5317

dād (F.) Adalet, doğruluk

d. 4704, 4705

dād-

→olumşerbetin d.

dādan- Bir şeyi sık sık yapmak, ısrar etmek

d.-urlar 3787

Dādeyi Bir put adı

d. 3457

dāne (F.) Adet, tane

d. 4697

dāğ

d. ur Dağlamak

d. u.-urlar 2518

Dahbudiyye

→kenise-i D.

dahı 1. Dahi, de

d. 4, 52, 54, 97, 99, 99, 100, 100, 103, 103, 104, 116, 131, 133, 135, 138, 141, 142, 144, 150, 151, 152, 154, 212, 221, 247, 249, 264, 265, 268, 272, 285, 289, 292, 315, 323, 327, 334, 337, 339, 403, 420, 435, 443, 456, 461, 478, 482, 515, 518, 522, 522, 549, 551, 557, 563, 569, 604, 625, 653, 683, 717, 723, 724, 726, 733, 734, 746, 749, 762, 766, 772, 806, 852, 859, 877, 886, 886, 887, 887, 889, 891, 897, 899, 900, 908, 908, 932, 963, 969, 971, 998, 1019, 1020, 1030, 1037, 1043, 1050, 1050, 1053, 1059, 1067, 1071, 1076, 1082, 1085, 1116, 1121, 1151, 1163, 1169, 1196, 1209, 1214, 1217, 1221, 1230, 1234, 1295, 1315, 1356, 1381, 1407, 1425, 1451, 1517, 1531, 1558, 1568, 1574, 1575, 1580, 1596, 1599, 1616, 1618, 1619, 1632, 1638, 1670, 1672, 1701, 1705, 1734, 1749, 1788, 1794, 1827, 1833, 1834, 1835, 1841, 1850, 1877, 1891, 1892, 1916, 1919, 1921, 1950, 1983, 2001, 2005, 2009, 2018, 2020, 2022, 2061, 2097, 2117, 2133, 2136, 2153, 2156, 2159, 2161, 2170, 2179, 2191, 2196, 2239, 2240, 2246, 2251, 2283, 2303, 2317, 2321, 2323, 2324, 2328, 2344, 2355, 2356, 2357, 2399, 2412, 2446, 2465, 2488, 2498, 2502, 2503, 2503, 2512, 2513, 2515, 2568, 2573, 2573, 2574, 2588, 2642, 2650, 2654, 2659, 2660, 2682, 2710, 2723, 2755, 2811, 2812, 2823, 2842, 2848, 2852, 2857, 2861, 2865, 2890, 2891, 2894, 2899, 2901, 2953, 2953, 2963,

3731, 3746, 3768, 3854, 3858, 3995, 4030,
4211, 4306, 4310, 4350, 4807, 5028, 5040,
5062, 5078, 5142, 5143, 5257
ç.(g)+ı 2870
ç.(g)+ıdı 3610, 4435, 5588
ç.(g)+ını 1835, 2653
ç.+ları 1853
çoklık Çok olma, çokluk
ç. 1025
çomak Ucu topuzlu sopa, gurz
ç. 2981, 4569
ç.(g)+ıla 4570
çok- Kaplamak, sarmak
ç. miş 5605
çölmek Çomlek
ç. 366, 2277, 3560, 5765
ç.+den 2279
ç.+e 5763
ç.+i 5764
ç.+in 2279, 3561
çop Çop
ç. 2271
ç.+i 2890
çubuk Çubuk
ç. 3921
çukır Çukur
ç. 2113
ç.+a 2054
çun 1. Zaman zarfı (...-ınca, -ince, ...dığı
zaman anlamı katar)
ç. 126, 145, 198, 1219, 1270, 1291, 1553,
1562, 1803, 1831, 1966, 2149, 2292, 2295,
2435

2728, 2754, 3463, 3465, 3490, 3511, 3717,
3967, 4146, 4148, 4157, 4260, 4378, 4413,
4452
4545, 4559, 4848, 4930, 4961, 4962, 5035,
5265, 5433, 5800
2. Çünkü, zira, mademki
ç. 200, 455, 460, 497, 1627, 1960, 2010,
2207, 2651, 2779, 3036, 3669, 4172+, 4613+
4811, 5382

→anuç-çun, anuç-çun, sunuç çun

çunki 1. Zaman zarfı (...-ınca, -ince, ...dığı
zaman anlamı katar)
ç. 252, 294, 306, 308, 333, 344, 359, 475,
615, 659, 666, 991, 1042, 1090, 1099, 1113,
1225, 1369, 1447, 1460, 1568, 1577, 1586,
1651, 1809, 1996, 2096, 2104, 2280, 2308,
2368, 2643, 2675, 2920, 3004, 3049, 3051,
3076, 3142, 3238, 3314, 3324, 3328, 3560,
3648, 3719, 3772, 3777, 3896, 3911, 3921,
3922, 3938, 3996, 3998, 4004, 4025, 4117,
4119, 4126, 4198, 4238, 4291, 4355, 4571,
4649, 4693, 4726, 4729, 4813, 4851, 4855,
4856, 4891, 4938, 5005, 5021, 5064, 5080,
5147, 5161, 5222, 5233, 5408, 5502, 5585,
5657, 5681, 5711, 5853, *çun İskender*
taşra/çıktı tabib İskender'e mazar idi...181
2. Zira, mademki, nitelimi, çünkü
ç. 11, 54, 115, 175, 211, 298, 479, 922, 930,
1218, 1750, 1757, 2191, 2570, 2591, 2640,
3903, 4548, 5221, 5332, 5764
çunkim 1. Çünkü, zira, mademki
ç. 4792, 5869
2. Zaman zarfı (-ınca/-ince anlamı katar)
ç. 1247, 1432, 2194, 2200, 2707, 4791, 5826

çıkart- Dışarıya atmak, çıkarmak

ç.-ur 2932, 3838

çıkırık

ç. **egur-** Yun inceltmek, yunu ip haline getirmek

ç. e. urler 5714

çıyan Zehirli bir böcek

ç. 4873

ç.+lar 4870

çiçek Çiçek

ç.+ler 1079, 5000

Çin Yer adı

ç. 843, 2215, 4503, 4804, 4706, 5416, 5418, 5852

ç.+de 4586, 4696

ç.+den 1184, 3741

ç.+dendir 2157

ç.+dur 5419

ç.+i 2520

ç.+un 5358

→pâdişâh-ı Ç.

ç. **ve maçin/Çin u Mâçin** Çin ve Maçin

ç. 1422, 3743

ç. m.+de 1857

Çini

→dar-ı Ç.

çini (F.) Sırlı kap, çini

ç. 4711, 4711

çirk (F.) Kir, pas, artık

ç.+idur 3178

çirkîn (F.) Çirkin

ç.+dur 2480

ç.+lerdur 2508

çise Çise, yağmur serpintisi

ç. 1815

çivit Çivit otu

ç. 5101, 5258

çiz (F.) Şey, nesne

ç.-ler 2369

çoban (F.) Çoban

ç. 4276

çoğal Artmak, fazlalaşmak

ç.-dı 5332

çoğırak Daha çok, en çok

ç. 799

çok Az karşıtı, çok

ç. 88, 90, 138, 153, 217, 274, 274, 275, 378, 390, 399, 450, 588, 1025, 1265, 1445, 1500, 1524, 1529, 1549, 1603, 1605, 1607, 1608, 1638, 1785, 1786, 1786, 1792, 2072, 2083, 2103, 2138, 2165, 2289, 2307, 2595, 2679, 2696, 2702, 2919, 2926, 3064, 3075, 3075, 3081, 3163, 3227, 3250, 3286, 3287, 3295, 3518, 3631, 3640, 3794, 3835, 3835, 3962, 4020, 4022, 4085, 4091, 4168, 4190, 4200, 4200, 4271, 4273, 4312, 4341, 4444, 4543, 4557, 4562, 4568, 4591, 4841, 4847, 4848, 4882, 4970, 4975, 4996, 5012, 5075, 5088, 5250, 5266, 5300, 5359, 5422, 5478, 5508, 5544, 5685, 5775, 5775, 5776, 5781, 5782, 5787, 5793, 5797, 5802, 5806, 5808, 5810, 5811, 5844, 5850

ç.+dur/ç.-dur 1092, 1421, 1451, 1456, 1463, 1469, 1474, 1530, 1531, 1789, 1987, 2044, 2108, 2246, 2252, 2400, 2611, 2681, 2809, 2871, 2910, 3026, 3071, 3091, 3194, 3296, 3394, 3532, 3598

ç.-ar 1580, 1622, 1681, 1685, 1807, 1808,
2656, 2682, 3482, 4044

ç.-dı 5754

5. Gitmek

ç. dı 3883, 4527

ç. dılar 5723

ç. -a 1945

ç.-miş 1233

6. (Akarsu) Doğmak

ç.-ar 2000

ç. duğı 441, 2003, 2005

7. (Bir vakit) Geçmek, sona ermek

ç. dı 5658

ç.-sun 5657

8. (Gemi) Yanaşmak, varmak

ç.-ar *ve gemiler anda çıkar..*4910

ç. dı 2700

9. (Organ) Yerinden fırlamak, ayrılmak

ç. up ... *bir kuş geldi bunun dahu/başına bir taş
bırakdı ki iki gözi çıkıp duşdı öldi ol* 3380

10. Fırlamak, atılmak

ç.-miş *katı yaydan ok çıkmış gibi olup
gider..*2068

→agzından avâz ç., agzından ç., avâz ç.,

emrinden ç., goge ç., hukminden ç., nefes ç.

selâmathğa ç., yukarı ç.

çıkâr- 1. Bir şeyi bulunduğu yerden almak,
çekip çıkarmak

ç.-alar 2716

ç.-ayım 3137

ç.-dı 363, 368, 473, 668, 2825, 2940, 2950,
3139, 3806

ç.-dılar 2178, 2432

ç.-madılar 2101

ç.-maga 2317

ç. masında 3003

ç. mayınca 2843

ç. mışlar 5381

ç.-sa 4245

ç.-salar 2803

ç. up 1743, 5188

ç. ur 3098, 3116

ç.-urlar 1938, 2743

2. Dışarı çıkarmak, dışarı atmak, çıkarmak

ç.-a 3497

ç.-arsalar 1895

ç. dı 3806, 5484

ç.-dılar 5727

ç.-masa 5111

ç.-ur 2845, 3121

3. Hâsil etmek, ortaya çıkarmak, keşfetmek

ç.-dı 4351

ç.-ursız 1926

4. Yukarıya çıkarmak

ç.-dı 5653

5. (Elbise) Soyunmak, çıkarmak

ç.-madılar 5409

ç.-mayavuz 5408

ç.-up 3235

6. (Kılıç, bıçak v.s.) Kınından dışarı çıkarmak,
çekmek

ç.-maz 3035

ç.-sa 3128

7. Sokmek, yerinden ayırmak

ç. dı 4893, 4893

ç.-dılar 4069

→kınından ç.

ç. se 2027

ç.-up 3339

ç. ur 1192

ç.-urdi 1246

çevuk

→kelici ç. eyle-

çığaz (?) Bir kuş

ç. +dur *amuy kusu baykındur ve cığazdur* 5633

çık 1. Yukarıya, yukseğe çıkmak

ç.-a 1190, 2717, 2763, 2828, 3382, 4766

ç.-amaya 2828

ç.-ar 383, 1106, 1693, 2076, 2143, 2576,
2692, 3864, 5088

ç.-ardı 2694

ç. arlar 3474

ç. arsanuz 3956

ç.-dı 1165, 1284, 1864, 2010, 2410, 2696,
3192, 4220, 4764, 4988, 5553, 5555

ç. dıkları 4578

ç.-dılar 4058, 4060, 5675

ç.-dım 4324, 4338

ç.-dugına 1134

ç.-mazdan 1156

ç. mış 2637

ç.-mışlar 4576

ç.-maya 2717

ç.-maz 2130, 2740, 2759, 5590

ç.-mazdı 5481

ç.-sa 1737, 2692, 4620

ç.-salar 3824

2. Dışarı çıkmak, çıkmak

ç. a 1741, 4458, 5762

ç.-acak 3074

ç.-amadılar 2140

ç.-an 513, 4734

ç.-ar 1087, 1892, 2025, 2049, 2146, 2216,
2391, 2693, 2695, 2920, 3004, 3099, 3168,
3974, 4284, 4762, 5611, 5765, 5789

ç.-ardı 4945

ç.-arsa 1986

ç. ası 5111

ç. -dı 171, 182, 361, 1566, 1578, 1598, 2320,
2407, 2620, 2698, 3928, 5576, 5616, 5705

ç.-dugı 1578, 3392, 5320

ç.-ıcak 184, 3760

ç.-ısar 4225

ç. mak 4586

ç.-masa 1726

ç. maz 1679, 1751, 2390, 4490, 4586

ç. mış 2068

ç.-sa 1734, 2751, 2837

3. Ortaya çıkmak, peydah olmak, görünmek, belirmek, hâsıl olmak

ç. a 4452

ç. an 2042

ç.-ana 2043

ç.-ar 269, 1534, 2042, 2059, 2323, 2992,
2997, 4047, 4701, 5460

ç.-arsa 1986, 5244

ç.-dı 1973, 1979, 2179, 4281, 4963, 4989,
5187, 5188, 5733, 5740

ç.-dugın 3483

ç.-maya 4226

ç.-maz 2720, 3031

ç. mış 4372

ç.-sa 3484, 3485, 3485

4. Yükselmek, yayılmak

ç.-a 5745

çekirdek Çekirdek

ç. +ince dur 2895

çekirge Çekirge

ç. 1762

çendin (F.) Bu kadar

ç. 5725

çengâl (F.) Çengel

ç. 4301

ç. +e 4302

çerağ/çerâk (F.) Işık, kandil

ç. 1547, 1547, 3482, 5305, 5474

ç. +ı 4946

ç. +un 1548, 2870

c. yağı Kandillere konulan yağ

c. 5299

çerme- Eteği kıvrıp sıvamak

ç. misdi 4609

çeşme Çeşme

ç. 1886, 2268, 2292, 2327, 2358, 2360, 2407,

2661, 2666, 2689, 3067, 3071, 3240, 3329,

3976, 4360, 5009

ç. +de 2376

ç. +den 2280, 2280, 2323

ç. +dur 2266, 2273, 2291, 2325, 2337, 2340,

2348, 2366, 2369, 2379, 2391

ç. +ler 2216, 2251, 2252, 2396, 3231, 5828

ç. +leri 3081, 5032

ç. +lerinden 2666

ç. +nun 2277, 2282, 2329

ç. +si 3573, 5756

ç. +sinde 2374

ç. +sinun 2921

ç. +ye 2271, 2359

ç. +yile 2267

ç.-i Beytu'l Makdis Yer adı

ç. b. +de 2324

ç.-i Cacerum Yer adı

ç. 2291

ç.-i İdrisi Yer adı

ç. 2920

ç. i mubarek Mubarek çeşme

c. m. +dur 2336

çevir- 1. Dondürmek, çevirmek

ç. -ur 1191

2. Etrafını sarmak, çevrelemek

ç. -di 5057

ç. diler 3416

çevgan (F.) Cirit oyununda kullanılan ucu eğri

sopa

ç. 5299

çevril- Donmek, devir yapmak

ç. -ince 1190

ç. -ur 1192

çevre Etraf, yan, civar, çevre

ç. +si 5044, 5070

ç. +sin 5355

ç. +sinde 385, 583, 824, 1629, 1704, 2078,

2471, 2581, 2774, 2788, 3345, 3550, 4785,

4806, 5002, 5072, 5164, 5305, 5382

ç. +sindedur 2568, 2568, 4439

ç. +sinden 1095

ç. +sini 3399

ç. yan(lar)ı Etrafı, yanı, çevresi

ç. y. +ı 5087

ç. y. +nun 1429

çevrin- (Bir yerin, bir şeyin) Çevresini

dolaşmak, donmek

ç. -di 355, 3807

→bî ç.

ç. bul- Yolunu bulmak, çıkar yol bulmak

ç. b.-dı 4763

ç. b.-madı 4412, 4883

ç. b.-mamış 2317

ç. b.-maz 5875

ç. eyle- Yol göstermek, çıkar yol bulmak

ç. 2303

ç. ideme- İşin içinden çıkamamak, çözüm

yolu bulamamak

ç. i.-di 4678, 4682

ç. i.-medük 5478

ç. iste- Çare aramak

ç. i.-mişler 4373

ç. it- Yol göstermek, çözüm yolu bulmak

ç. i(d)-eydi 2301

ç. ol- Çözüm olmak

ç. o-maz 5352

ç. yok İmkân yok, ihtimal yok

ç. y.+dur/ç. y.+dır 2137, 3929, 4173, 5858, 5859

çarh (F.) 1. Tekerlek, çarh

ç. 2987

2. Felek, dünya

ç. +un 429

çarh-ı felek mec. Kader, talih

ç. 430

çar şenbih (F.) Dördüncü gün, çarşamba

ç. 4499

çepçevre zf. Etrafını tamamen kuşatacak şekilde,

çepeçevre

ç. 3411

çehâr

çehâr-pây/çehâr-pâ Dört ayaklı hayvan

ç. 2312, 5731

ç. p.+la 4919

ç. p.+lara 5803

çek- 1. Kendine doğru çekmek

ç.-er 1849, 1850, 1855, 1911, 2959, 2995,

3033, 3060, 3061, 3062, 3110, 3111

3114, 3115, 3116, 3117, 3123, 3129

ç.-erler 4210

ç. erlerdi 3685

ç.-erse 2892

ç.-mege 1336

ç.-se 1869

2. Bir şeyi bulunduğu yerden dışarıya çıkarmak, yukarıya doğru çekmek

ç.-diler 1863, 1865

ç. e 3808

ç.-er 1487, 1846, 2459, 2845, 2902, 3121, 5688

ç. erler 2434, 2437

ç.-erlerdi 3688

ç.-eruz 2430

3. (Boya vb.) Sürmek

ç.-erlerse 2909

ç.-mege 2905

ç.-se 780

→baru ç., baş ç., dîvâr ç., elini ç., ellerin dünyadan ç., goge ç., ok ç., renc ç., sed ç., zahmet ç., zincire ç.

çekil-/çekül- 1. Azalmak, yok olmak

ç. en 4470

ç.-miş 2161

ç.-ur 3686

2. (Boya vb.) Sürülmek

ç. miş 5738

cüft

c. eyle- Eş yapmak, evlendirmek

c. e.-di 325

Cugel Yer adı

c. 2022

→bahr-i C.

cuhelâ (Ar.) Bilgisizler, cahiller

c. 1292

cuhûd (Ar.) Yahudi, cüft

c.+lar 676, 949, 2873, 3348, 3489, 3496, 5139

c.+lardur 1350

cumle (Ar.) Butun, tamam, hep

c. 3, 5134, 5792, 5828

c.+si 813, 3822

c.+sindedur 2841

c.+sinden 647, 3337, 3544, 5040, 5396

c.+sinun 72

→'alem-i c.

c.-i ma'hlûkat Butun canlılar, yaratılmışların

butunu, hepsi

c. 555

Cündişabûr/Cundüşabûr Yer adı

c. 4062

c.+ı 2538

Cürcan Yer adı

c. 1437, 1488, 4076, 4353

c.+a 4810

c.+da 2547

c.+dur 2512

cüvân (F.) Genç, yiğit

c. 4269

cüzam (Ar.) Bir tür deri hastalığı, cuzzam

c. 2313, 2346, 5790

Ç

çağ(ı)r Bağırmaq, haykırmak, seslenmek

ç. an 2360

ç.-ırdı 3706

ç.-ur 2786, 4584

ç. uhlarsa 2360

çağrış- Bağışmak, feryat etmek

ç.-dılar 2193

çak

ç.+lar 1093

çakmak

ç. taşı Çakmak taşı

ç. t.+ndan 2944

çal- 1. (Çalgı, muzik aleti vs.) Çalmak, ufllemek

ç.-ıcak 3161

ç.-ıyardur 3206

ç.-anlara 2685

ç.-ar 1514

ç. ardı 3698

ç.-arlar 4046, 4980

ç.-maga 1390

ç. sa 3149

2. Vurmak, çarpmak

ç. dı 4857

ç.-salar ...*kaçan ki ol kılıcıyla bir adam çalsalar*

kanı çıkmaz 2720

çalın- Uflenmek

ç.-ur 638

çağ Çan

ç.+larını 3553

çanak Çanak

ç. 2579, 3453, 3546, 3866, 4381, 4711

çare (F.) Çıkar yol, kurtuluş yolu, çare

ç. 4373

Cile Yer adı

c. 2559

cim (Ar.) Cim harfi

c. 1997, 4017

→cebelu'l-C.

cima' (Ar.) Çiftleşme, cinsi munasebet

c. + 1202

c. it- Cinsi munasebet kurmak, çiftleşmek

c. i(d)-er 90

c. i(d)-ese 1201

c. i(d)-un 5704

cin (Ar. <cinn) Cin

c. 4005

cinan

→daru'l c.

cinnî (Ar.) Cinn taifesinden, cin

c. 3875, 3885, 3914

c.+ler 2506, 3881, 3891, 3907, 3996, 5545

c.+lerden 3903, 3905

c.+lenun 540

c. kızları Peri

c. 3917, 3920

c. k.+ın 3921

cinn ü ins Cin ve insan

c. 341

cinnü'l-feres Bir boluk meleğin adı

c. 832

cins (Ar.) Nevi, çeşit, tür, soy

c. 531

c.+den 5282

c.+dur 731, 1754, 1755, 1757

c.+inde 4363

c.+ine 80

cis(i)m (Ar.<cism) 1. Vucut, beden, gövde

c.+inde 5287

c.+ini 1144

c.+un 1891

2. Madde, nesne, şey

c. 2583, 4603

c.+dur 1177

c.-i latîf Hoş madde, yumuşak madde, yararlı madde

c.+dur 835

cis(i)r (Ar.) Köprü

c. 3809, 4097

c.+e 2125

c.+i 2126

c.+un 409

cismanî

→gıdâ-yı c.

Ciylan Yer adı

c. 4108

cizye

c. vir- Vergi vermek

c.+urur 5044

comerd (F.) Eli açık, cömert

c.+dur 2483

c.+lerdur 5196

Cudi Yer adı

c. 3439

cum'a (Ar.) Cuma

c. 3521, 4568

c. namazı Cuma gününe has kılınan namaz

c. n.+n 751-52, 5268

cüş

c. it- Coşmak, taşmak

c. i(d) er 5415

c. i. di 5753

cezb (Ar.) 1. Kendine çekme

c.+i 3141

2. mec. Çekicilik, cazibe

c. ... *cevaahiru' cezbi ma' lüm olma' dır sebeb i*
cezbi Allahute 'alâ bilir... 3166

→sebeb i c.

c. it- Çekmek, kendine çekmek

c. i(d) er 2891, 3059

c.-i emîn it Kuvvetlice kendine çekmek

c. i(d)-er 3142

cezzâb

c.-ı mâ'î Su çekici, suyu cezb eden

c. m.+dur 3059

cezzabe

→pâdişah-ı c. i nufûs

cezil

→murâd-ı c., senâ-i c.

cezire (Ar.) Ada

c. 1938, 1940, 1994, 2045, 2142, 2591, 2917,
4104, 4111, 4359, 5084

c.+de 2144, 2917, 2919, 4104, 4105, 4870

c.+den 2708, 5915

c.+dendir 4022

c.+dur 4018

c.+ler 2174

c.+lerin 2046

c.+nun 1654, 1941, 2704, 4019

c.+sinde 2189

c.+ye 2705

c.-i Naşeybîn Yer adı

c. n.+dur 4020

c.-i Süliyye Yer adı

c. 1994

ceziretu'l-'Arab Yer adı, Arap yarımadası

c. 4859

cibal

→ummul c.

ciger Cığır

c.+i 785, 788

c. time 787

cigin

c.lerine gotur Omuzlarına almak,
omuzlanak

c. g. diler 576

cihân (F.) Dünya

c. 127

c.+ı 5723, 5820

c.+a 5692, 5722

c.+da 237, 501, 1327, 4251, 4411, 4636

c.+dan 56

c.+ı 458, 2200

c.+un 120, 202, 3731, 4900, 5721

→bu c.a

cihan-muta' Butun dünyanın boyun eğdiği

c. 23

cihân-nûma

→cân-ı c.

cihâz (Ar.) Çeyizler

c.+ı 3895

cihet (Ar.) Yön, taraf

c.+den 5396

c.+inden 1911

cilâ (Ar.) Cilâ

c. 3183

→kâbil-i c.

cilasız Cilâsız

c. 143

c.+imiz 5176
c.+le 4328
c.+ler 2176
c.+un 1034, 2963, 3165, 3187
cevanib (Ar.) Taraflar, yanlar, etraf
c.+i 2570
cevher (Ar.) 1. Öz, maya, asıl
c. 1906
c.+den 1905
c.+i 1905
c.+in 394
c.+leri 1314
c.+leri 1314
2. Kıymetli taş, cevher, maden
c. 583, 3043, 3096, 3134
c.+den 3059
c.+dur 2848, 2854, 2865, 2928, 2944, 2946,
2988, 3017, 3023, 3082, 3105, 3180, 3186
c.+i 3108, 5606
c.+in 394
c.+ler 1926
c.+lere 495
c. i 'azîz Kıymetli cevher
c. a.+dur 407, 2903
c.-i hâkî Yeraltı madeni
c. h.+dur 3036
c.-i jîve Cıva madeni
c. j.+dur 2953
c.-i zeberced Zebercet cevheri
c. 2942
c.-i zîbak Cıva madeni
c. 2952
c.-i zırnîh Sarı bir taş
c. 2966

c. i zucâc Sırça
c. 2943
cevlân
c. it- Gezmek, dolaşmak
c. i. di 1132
cevr
c. u cefâ Eziyet ve sıkıntı
c. 2547
cevza (Ar.) İkizler burcu
c. 878, 1434, 1437
c. burcî İkizler burcu
c. b.+na 2104
c. b. +ında 1438
Ceyhan Yer adı
c. 2004
Ceyhun Yer adı
c. 1998, 1998, 2003, 2267, 2267, 3832, 5814
c. +a 3741
cez' (Ar.) Göz boncugu da denilen değeri bir
sus taşı, damarlı akik
c. 5541
ceza (Ar.) Karşılık, ceza
c.+st 420
ceza (Ar.) Eziyet, eza
c. +ı 2869
c.+un 2870
c. it- Kötü muamelede bulunmak, eziyet etmek
c. i(d)-er 2887
c. i.-diler 2193-94
ceza'ir (Ar.) Adalar
c.+ler 1930
ceza'iru's-Sa'adet Kanarya adaları
c. 2172

c. it- Savaşmak, çarpışmak, harbetmek
c. i. -di 5082
c. i(d)-erim 4090
c. i(d)-erler 4994
c. i.-mege 4613, 5081
c. i.-mek 4449
c.-i 'azīm it- Çetin bir savaşa girmek, şiddetli bir şekilde çarpışmak
c. i.-di 4820
cennet (Ar.) Cennet
c. 2659, 2666, 4286
c.+ler 5212
Censeb
 →bahr-i C.
cenüb (Ar.) Güney
c. 1287, 2224, 2599
c.+a 5526
c.+dan 1410, 1806
c. yeli Güneyden esen ruzgâr
c. 2170
cenübî (Ar.) Güneye ait, güneyde bulunan
c. 1427, 1455-56, 1472, 1480, 1806, 2526, 2592
c.+de 2502
c.+dur 504, 1284, 1430, 1466, 1489, 1509, 2596
c.+lerdür 1438
c.+nun 840
 →cānīb-i c., iklīl-i c., kutb-ı c., şîr-i c.
cenūbiyye
 →kutb-ı c.
cerāhat (Ar.) İrin, yara
c. +ı 2312
c.+lara 2835

Cercis
 →mescid-i C.
cereb
c. yağı Uyuz hastalığının tedavisinde kullanılan yağ
c. 2986
Cerem Yer adı
c. +dur 3107
Cerîr İbn-i 'Abdullah Kişi adı
c. 3285
cevâb (Ar.) Karşılık, cevap
c. 600, 1751, 1753, 2570, 3640, 3742
c. di- Karşılık vermek, cevap vermek
c. d yevuz 88
c. eyt- Karşılık vermek, cevap vermek
c. e.-(d)uruz 600-01, 613, 1753, 2570
c. it- Karşılık vermek, cevap vermek
c. i(d)-e 3818
c. i(d)-er 3525 26
c. vîr- Karşılık vermek, cevap vermek
c. v.-di 134
c. v.-diler 427
c. v.-em 1630
c. v. ur 3577
c. v. ursin 303
cevâbir (Ar.) Kıymetli taşlar, madenler, cevherler
c. 2370, 2490, 2948, 2951, 2962, 3131, 3188, 3506, 3620, 3739, 4478
c.+den 2852, 3517, 5603
c.+di 5177
c.+dur 5479
c.+e 2943
c.+i 2949

c. +dur 1027, 1037
c. +dururlar 1035
c. +ı 491
cemadat (Ar.) Cansız şeyler, nesneler
c. 880, 1540, 2475, 2490, 2491, 2491
c. +da 1537
c. +dur 553
cemal
→sahib c.
cemest (?) Degerli bir taş
c. *el-cemest bir cevherdur ki anıñ rengi kızzılığla aklık arasındadır* 2854
c. +den 2859
c. +un 2856
cemez (?) Bir bitki
c. *Kirman'da ... çivit ekerler cemez ekerler* 5258
cemî'i/cemî' (Ar.) Cumle, hep, bütün
c. 7, 56, 87, 160, 189, 205, 250, 256, 260, 336, 339, 341, 429, 433, 436, 445, 466, 526, 562, 564, 585, 594, 597, 620, 624, 636, 648, 708, 710, 713, 874, 971, 972, 1011, 1030, 1184, 1313, 1423, 1522, 1531, 1543, 1551, 1613, 1688, 1735, 1737, 1774, 1795, 1801, 1875, 1908, 1912, 1914, 2215, 2226, 2250, 2274, 2275, 2289, 2347, 2552, 2555, 2570, 2619, 2624, 2634, 2646, 2950, 2983, 3023, 3120, 3156, 3200, 3208, 3341, 3377, 3381, 3389, 3525, 3549, 3568, 3619, 3638, 3738, 3739, 3740, 3744, 3750, 3790, 3792, 4266, 4282, 4814, 5135, 5177, 5391, 5475, 5572, 5725, 5752, 5885
c. +si 107, 645, 3314, 5779, 5803
c. +sin 3378, 3754, 3755

c. +sinden 3715
c. +sine 3743
c. +sini 2475, 3753
c. +sinun 255, 2185
c. **it** Toplamak, bir araya getirmek
c. **i(dj)-er** 3171
c. **i(dj)-erdi** 4589
c. **i.** mège 90
c. **i.** mişsin 3753
c. **ol-** Toplanmak, birleşmek, bir araya gelmek
c. **o.** up 4360
cemil
→vasf ı c.
cemre (Ar.) Ateşli komur parçası, kor
c. 5812
Cemşid Kişi adı
c. 382, 385, 389, 399, 410, 1585, 4600
c. +un 388
cenabet (Ar.) Cünüplük, gushu gerektiren hal
c. +den 4057
cenaze (Ar.) Kefenlenmiş, defnedilmeye hazır (olu)
c. +m 1220
c. +sini 1225
ceng (F.) Savaş, harp
c. 4989, 5095, 5431
c. +e 2862
c. **düz-** Kavga etmek, doğuşmek
c. **d.** -mişlerdur 3667
c. **(ler) eyle-** Savaşmak, çarpışmak, harbetmek
c. **e.** di 3631, 3637, 4682, 5366
c. **e.** -yelum 3643

c. 660, 662, 667, 681, 736, 738, 4641, 5012,
5655, 5676

c. +den 679

c. +dur 678

c. +e 2767

c. +i 5652

c. +un 735

→makâm-ı C., sıfat-ı C.

cebrâ'il i emîn Emin olan Hz. Cebrail

c. 652

Cedar Yer adı

c. 902

ced (Ar. < cedd) Ata

c. +idur 1244

cedy (Ar.) Oğlak burcu

c. 1480, 1482

c. burcu Oğlak burcu

c. 1480

c. b. +na 1064

c. b. +nda 5467 68

cefa Eziyet, sıkıntı

c. +yı 2549

→cevr u c.

Cefaniyân Yer adı

c. 4082

cehd

c. it- Çaba göstermek, gayret etmek

c. i. -di 2762

cehennem

→âl-i ebul-c., ehl-i c., vâdi-yi c.

cehennemî (Ar.) Cehennemliler

c. +lerdur 5334

Cehrihüveyr

→bahr-i C.

celal (Ar.) Büyük olan, azametsahibi Allah

c. +i 2247

cem' (Ar.)

c. eyle- Toplamak, bir araya getirmek

c. e. -di 5366

c. it Toplamak, yığmak, bir araya getirmek

c. i. -di 2454, 3361

c. i. dım 5345

c. i. (d)-erdi 2175, 3344

c. i. (d)-erler 2706

c. ı(d) evuz 55

c. i. -mege 2709

c. i. meyeydi 186 87

c. i. -mişdi 4116

c. i. -se 4889

c. i(d)-up 4463, 5048

c. idici Toplayıcı, bir araya getirci

c. i. +dur 749

c. ol 1. Toplanmak, bir araya gelmek

c. o. alar 1060

c. o. -muşdı 4591

c. o. -muşdur 5896

c. o. -up 3496

c. o. -ur 1548, 2784, 3062

c. o. urlar 637, 1546, 2287, 3169

2. Evlenmek

c. o. -dı *çünkü Züsera'î 'Umeyreyile cem' oldu*

...3896

c. o. -ur 5546

cemâ'at (Ar.) Topluluk, grup, taife

c. 646, 1003, 4371, 5502, 5782

→mezheb-i ehl-i sunnet ve c.

cemâd (Ar.) Taş gibi cansız olan şey, nesne

c. 495, 2492

Cariyye

→kal'atu'l-C.

cavidani

→'omri c.

Câyir Kişi adı

c. 5694, 5695, 5696

cazı (F.) Büyücü, sihirbaz, cadı

c. +ya 1845

Câzim/Câzim bin Hazime Kişi adı

c. 4834

c. H. +yi 4824

cebel (Ar.) Dağ

c. 2746

c. +i 2800

c. i 'azım Yer adı

c. 2748

c.-i Bertâik Yer adı

c. 2683

c. i ebvab-ı encümîn Yer adı

c. 2757

c. i Ervend Yer adı

c. 2660

c.-i Eşük Yer adı

c. 2655

c. i Şira Yer adı

c. 2753 54

c.-i Tartânî Yer adı

c. 2787

c.-i Tebbet Yer adı

c. 2691

c.-i Tetume Yer adı

c. 2688

c. i Uhud Yer adı

c. 2658

c.-i Utvan Yer adı

c. 2676

c.-i Uyal Yer adı

c. 2674

c.-i Vakvak Yer adı

c. 2808

c. i Yemen Yer adı

c. 2750

c.u'l Ahḍar Yer adı

c. 2617

c. +ı 2620

c.u'l-Aḥmer Yer adı

c. 2634

c.u'l-Câri Yer adı

c. 2700

c.u'l Cennim Yer adı

c. 2798

c.u'l Cîm Yer adı

c. 2699

c.ü'l-Hadîd Yer adı

c. 2717

c.u'l-Yemun Yer adı

c. 2805

c. i Sun Yer adı

c. 2743

c.u't-Tuyûr Yer adı

c. 2781

Cebir Kişi adı

c. 4746

Cebkend Yer adı

c. 4509

Cebrâ'il (Ar.) Dört büyük melekten biri, Hz.

Cebrail

c. k.-maz 3602
c. **vir-** 1. Ölmek, ruhunu teslim etmek
c. v.-di 3924
c. v.-ur 1089
2. Yaratmak, hayat vermek
c. v.-mek 927
c. **boğazına gel** Ağır hasta olmak, olum hâline yaklaşmak
c. g.-ur 5773
c. **ı teninden ayrıl** - Ölmek, ruh teslim etmek
c. a.-mış 492
c. **ını kabz it-** (Azrail) Canını kabzetmek, ruhunu teslim almak
c. i(d)er 710
c. (lar) i. (d) er 684 85
c. **ını kabz eyle-** (Azrail) Canını kabzetmek, ruhunu teslim almak
c. e.-düm 707
cānavar (F.) 1. Canlı
c. ... *ve dafu her cānavar ki Ka'be'nun haremine gelse* 3340
2. Korkunc, zararlı hayvan
c. 101, 101, 1083, 1084, 1087, 1862, 2061, 2111, 2129, 2205, 2337, 2604, 2801, 2819, 3844, 3996
4280, 5316
c. +a 3030
c. +dan 5802
c. +dur 1866, 4700
c. +ı 1680, 1853, 3102
c. +lar 728, 862, 1349, 1545, 1548, 2112, 2446, 2508, 2603, 2607, 2690, 2702, 2723, 2802
3343, 3345, 4241

c. +lardan 2051
c. +ları 1728, 2445, 3346, 3985
c. +ların 543
c. +ların 544, 2447
c. +un 492, 2802, 4278, 4287
c. +undur 2206
cānib (Ar.) Taraf, cihet, yön
c. +den 2220, 2571, 2571
c. +e 4281
c. +i 4330, 4331, 5034, 5034, 5208, 5210, 5210, 5211
c. +ından 3736
c. +inde 4382, 4390
c. +inden 1803, 1920, 2197, 4622*
c. +ine 2123, 2197, 4340
c. +inizden 3750
c. -i **cenūbi** (Bir yerin) Güney kısmı, güney bölgesi
c. c. +sinde 1932
c. **i magrib** (Bir yerin) Doğu kısmı, doğu bölgesi
c. m. +den 1931
c. -i **şimali** (Bir yerin) Kuzey kısmı, kuzey bölgesi
c. ş. +sinde 1934
canlı Diri, canlı
c. 850
c. +dur 813
cansuz Canı olmayan, cansız
c. 813
c. +dur 1028
Cārī
→el-cebelu'l-C.

c.+dur 4037
c.+ya 4049
Cabilisan Yer adı
c. 4030
Caceli Yer adı
c. 4079
Cacerum
→çeşme i C.
Ca'ferü'l-Manşur Kişi adı
c. 3413, 3792
Ca'fer-i tayyâr Kişi adı
c. 2665
cahıllık Bilgisizlik, cehalet
c.+larından 1768
c.+larından 1640
c. it- Bilgisizce davranmak, cahillik etmek
c. i(d)-er 3250
câhil (Ar.) Bilgisiz, cahil
c. 229, 242, 1732
c. ol- Cahil olmak
c. o.-urlar 4429
c. o.-ursa 229, 242
câiz (Ar.) Yapılmasında dinen sakınca olmayan,
dinen uygun
c. 1773, 1776
c. gor- (Bir hususta) Cevaz vermek, uygun
görmek
c. g.-urler 1775
Câize Medine'nin diğer adı
c. 5126
Calût Kişi adı
c.+dur 5155
c.+ı 3842
c.+un 3842

→leşker i C.
cam (F.) Kadeh
c. 956, 2095, 3333
c.+dur 2100
c.+ı 2526
c.+un 2098
c.-ı **cihan-numa** Cihanı gösteren kadeh,
içinde dünyayı seyretdiren kadeh
c.+yla 2093
c.-ı **gîlî** Dünyayı gösteren kadeh
c. g.+sin 4694
c.-ı **gîlî yi numay** Cihanı gösteren kadeh
c. 4692
c. n.+dan 499-500
camî (Ar.) Mushumanların ibadet yeri, cami
c. 4991, 5022, 5303
c.+un 4992
can (F.) Ruh, can
c.+ı 1029, 1030, 3208
c.+lar 638, 648, 3209
c.+ları 636
c.+ların 527
c.+un 404, 528
c.(ını) **al-** (Azrail) Ruh(unu) kabzetmek,
ruh(unu) teslim almak
c. a.-gıl 703
c. a. mak 927
c. a. mayınca 690
c. a.-ur 708
c. **fırâkı** Ölüm, canın bedenden ayrılması
c. f.+ı 708
c. **kurtar-** Ölümden kurtulmak, canını
kurtarmak
c. k.-ımaz 4630

→beyân-ı sıfat t b., felek-i b., felekul b.,
muntakatl b.
burûdet (Ar.) Soğukluk
b. 2924
b.+den 1888
Burûs Yer adı
b. 2046
buruk Baş ortusu, peçe
b. 2274
busbüdü Tamamıyla, eksiksiz olarak,
busbutun
b.+durur 5736
Buşnek Yer adı
b. 2420
but (F.) Put
b. 1116, 2049, 2155, 2257, 2462, 2641, 2648,
3122, 3123, 3124, 3335, 3596, 4097, 4298,
4304, 4305, 4373, 4504, 4504, 4723, 5074,
5259, 5261, 5271, 5278, 5281, 5590, 5637,
5667
b.+dur 2154
b.+e 4505
b.+i 3123, 3336, 3337, 4378, 4730, 4732,
4733, 5264
b.+ile 3125
b.+ler 3595
b.+lere 3456, 4465
b.+leri 4726
b.+lerin 4462, 4464
b.+lerle 5355
b.+lerin 3457, 3553
b.+un 2258, 2648, 3551, 3552, 4098, 4299,
4302, 4729
but-fürüş Put satan, put satıcısı

b. 4465, 4733
but-hane Puthane
b. 4503
b. h.+m 3737
but perest Puta tapan, putperest
b. 5280
b. p.+lerdi 3829
but tıraş Put, heykel yapan (kimse)
b. 4733
buyi- bk. buyu-
buyit /buyut- Buyutmek, genişletmek
b.-di 3411
b.-diler 3428
buyu 1. Büyüklüğü artmak, irileşmek
b.-di 3620
b.-r ... *ve her kims'anda olsa talâğı buyur...*
3859
2. Yetişmek, buyumek
b. r ... *yavrusını güneşe karşı bir guade/buyur*
arasından büyük olur... 1084
buyuk/büyük İri, büyükçe, büyük
b. 542, 843, 861, 1020, 1084, 1087, 1319,
1332, 2047, 2186, 2389, 2850, 2886, 3979,
4430, 4533, 4624, 4700, 4717, 4719, 5904
b.+dur 842, 1030, 4975
buyuklik Büyüklük
b.(g)+i 4321, 5369
buyut- bak. buyit-

C

Câbilkā Yer adı
c. 4048
c.+da 4042
Cabilsā Yer adı
c. 4048

2731, 2821, 3147, 3153, 3348, 3674, 3894,
3901, 3903, 3939, 3967, 3989, 4068, 4127,
4134, 4138, 4164, 4193, 4194, 4213, 4247,
4344, 4425, 4517, 4538, 4743, 4800, 4849,
4878, 4891, 4899, 4949, 4982, 4984, 4990,
5053, 5430, 5637, 5649, 5660, 5710

b.-muş 4377, 4719

b.-mişdi 1280

b.-mişdur 9, 189, 484, 581, 584, 596, 685,
721, 814, 923, 936, 950, 1046, 1523, 1874,
1924, 1926, 2465, 3012, 4956

b. ur 124, 548, 570, 738, 1173, 1778, 1875,
1876, 2463, 2810

buyuruk bk. buyruk

buz Buz

b. 1885, 3009

b. dut- Buzlanmak

b. d.-ar 3177

bulend (F.) Yüksek

b. 4583

bunyad (F.) 1. Bina, yapı

b. 1576, 1580, 1963, 1964, 1965, 5642, 5725

b.+dur 4233

b.+ın 3605

b.+lar 4055, 5007

b.+ları 4454

b.+ların 5683

b.+ların 287

b.+un 3675

2. Temel

b. 4236

b.+ı ... ve *eytmiş ki bunur bunyad/taş demir
degildir..* 5478

b.+ına 3848

→sebeb-i b.

b.-ı 'azīm Büyük, yüksek yapı

b. a. -ı 3670

b. eyle İnşa etmek, yapmak

b. e.-di 4779

b. it- 1. İnşa etmek, yapmak

b. i. -di 1607, 2952, 3599, 3611, 3793, 3809,
3980, 4063

b. i. diler 1579, 3939, 4485, 4991

b. i. -(d)en 4112

b. i. -(d)enun 4342

b. i. (d)erim 4065

b. i. mek 3797

b. i.-mişdur 4112

b. i. mişler 4339

b. i.-mişlerdur 3945

2. Açıklamak, beyan etmek

b. i. -(d)elum ... ve *dahı taş yığıdığın*

bunyad'idelum... 5832- 33

b.(ın) ur- İnşa etmek, yapmak

b. u. -dı 3809

b. u. dı 3808

burhan

b.-ı *katı* Kesin delil, katı delil

b. k.+ımız 2398

burin- Örtünmek, sarınmak

b.-ur 3969

burüc (Ar.) Burçlar

b. 1066, 1406, 1467

b.+a 1467

b.+da 1471

b.+larını 872

b.+un 870, 870

1637, 1772, 1779, 1842, 2184, 2518, 2652,
2913, 2965, 3677, 3931, 4305, 4310, 4434,
4534, 4710, 4833, 5006, 5233, 5291, 5537,
5630, 5881

b.+umdı 231

b.+unla 215, 1834, 4198

burışdır -

→yuzlerin b.

bure (Ar.) 1. Kale burcu, hisar

b. 4889, 4890, 4892, 5285

b.+a 5284

b.+ı 1865, 2070, 4890, 5043, 5284

b.+ından 356

b.+ının 2171

b.+lar 4450

b.+un 4884, 5285, 5477

2. Yıldız burcu, hareketsiz yıldızlar kümesi

b. 1067, 1410, 1410, 1415, 1420, 1433, 1507,
1507, 4330

b.+a 1059, 1412

b.+da 1425, 1429, 1432, 1478, 1488

b.+dan 1059, 1059

b.+dur 1060, 1426, 1435

b.+ı 1059, 1333

b.+un 1259, 1411

b.+larda 1382

b.+ları 1408, 1415, 1504

→'akreb b.ı, cedy b.ı, cevza b.ı, delv b.ı, esed

b.ı, hamel b.ı, hut b.ı, kavs b.ı, kış b.ı, mizan

b.ı, od b.ı, seretan b.ı, su b.ı, sunbule b.ı, yil
b.ı

b. ı 'akreb Akrep burcu

b. 1470

b.-ı esed Aslan burcu

b. e.+de 1453

b. ı itidal Koç burcu

b. 1425

b.-ı şitevi Kış burcu, kış mevsiminde gorulen
burç

b. ş.+dur 1494

burgüz (Yun.) Kale

b. 4329

Burt Yer adı

b.+a 2123

Burtiyye

→şehr-i B.

bur(u)n Burun

b.+ı 2610, 3263, 3266

b.+ına 2110

b.+ını 3003, 5596

b.+ından 4945

b.+ları 5736

b.+ların 2804

b.+lardan 5787

b.ı kesik Gaddar, kurnaz

b. 3263, 3266

burnı kesiklik Gaddarlık, kurnazlık

b. k.+dur 3268

butaka (İt.) İçinde maden eritilen kap

b. 945, 2826

buyruk/buyuruş Buyruk, emir, ferman

b.+(g)ıdır 848

b.+(g)ımla 682, 683

buyur- Buyurmak, emretmek, ferman etmek

b. 4067

b.-dı 46, 110, 146, 156, 697, 792, 1244, 1263,

1786, 1961, 1966, 2019, 2175, 2406, 2428,

b. +dan 1676, 1824, 5854
b. +lar 1815, 1919, 2473, 3126, 3127
b. +larda 1816
b. +lardan 1872
b. +ların 511
b. +un 1848
→kara b.

bulutsuz Bulutsuz (hava)

b. 2739

bugal- Bunalmak

b. -madılar 5267

b. -muş 2403

b. -muşdur 2405

bunca 1. Bunca, bu kadar, bu denli, birçok
b. 53, 236, 243, 295, 309, 1175, 1283, 1522,
1650, 1669, 1822, 2095, 4214, 4898, 4976,
5392

2. Boyle, boyle bir, boylesi

b. *şayede ki bunca bunun gibi kitab yazaydın
hemiz tamamlırmaydı* 31

buncılayın Bunun gibi, boyle

b. 2283, 2465, 3852

bunda 1. Burada, bu yerde

b. 873, 904, 1151, 3255, 4064, 4066, 4244,
4615, 4617, 4714, 5390, 5393, 5502, 5618

b. +dur 2096, 3466

b. +yım 5379

2. Buşeyde, bunda

b. 2389, 3220, 5818, 5888

3. Buraya

b. *...bizim/bunda geldiğimizuz durduğumuzuz
eşeri belurağdı...* 5395

bundan Buradan, bu yerden

b. 98, 187, 194, 217, 254, 339, 352, 498, 545,
568, 576, 605, 641, 755, 805, 932, 954, 974,
985, 1045, 1051, 1071, 1171, 1213, 1329,
1339, 1344, 1385, 1519, 1527, 1551, 1568,
1823, 1832, 1863, 1882, 1965, 2041, 2051,
2083, 2250, 2276, 2374, 2382, 2384, 2457,
2462, 2814, 2861, 2989, 3141, 3222, 3280,
3283, 3414, 3567, 3824, 3838, 3899, 4128,
4251, 4251, 4475, 4508, 4628, 4818, 4845,
4852, 4950, 5061, 5399, 5567, 5575, 5798,
5838, 5843, 5850

bunlar/bular Bunlar

b. 236, 515, 551, 620, 752, 810, 834, 890,
991, 1046, 1080, 1196, 1497, 1512, 1528,
1767, 1888, 2063, 2181, 2410, 2411, 2517,
3499, 3780, 3789, 3853, 4035, 4429, 4435,
5067, 5160, 5175, 5178, 5354, 5624, 5655,
5889

b. +a 393, 579, 764, 864, 980, 1044, 1516,
1955, 2111, 2233, 2412, 2490, 3102, 3348,
3352, 3531, 3718, 4431, 4574, 4592, 4842,
4935, 5232, 5887

b. +da 855, 855, 1043, 1295

b. +dan 40, 41, 237, 554, 992, 1835, 2122,
2207, 4040, 4831, 4990, 4995, 5143

b. +dur 4865, 5336

b. +ı 74, 78, 90, 550, 597, 600, 891, 937,
1074, 1297, 1514, 3147, 4194, 4195, 4242,
4720, 4990, 5174, 5175, 5178, 5354, 5624,
5655, 5889

b. +ın 2672

b. +ın 218, 259, 260, 234, 289, 436, 442, 541,
545, 578, 601, 653, 669, 756, 868, 890, 1006,
1045, 1133, 1159, 1314, 1429, 1495, 1515,

b.-an 2374
 b.-dı 3329, 4289, 4664
 b.-dılar 3015, 3144, 3146, 3146, 3146, 3241,
 3245, 3579, 3962, 4949, 5486
 b.-dı 322, 2371
 b. dılar 1783, 2177
 b.-dum 2374
 b.-ıcak 2691
 b.-madı 2294, 3498, 5552
 b.-madılar 1565, 1577, 3501
 b.-mayup 3228
 b.-maz 3074
 b.-muşduk 444
 b. up 2916
 b. ur 655
 b. urlar 2370, 2831, 2842, 2850, 2877, 2882,
 4110, 4255
 b. urlardı 3707
 b.-urlarsa 4535, 4536, 5340
 b.-ursa 1623
 2. Gormek, rastlamak
 b.-dı 2539, 2542, 2543, 2544, 2545, 2545,
 2546, 2547
 b.-dılardı 5139
 b.-dum 3799, 5538
 b.-maduk ...*nışın konuş anımı bu nışın*
*hadfletin/mahallinde bulmaduk...*461
 3. (Bir durumda) Karşılaşmak, bir hale duçar
 olmak
 b.-dı ...*gice/yatdı şabâh iki gozini yuzine*
*duşmış bulâk...*5120
 4. Keşfetmek, ortaya çıkarmak
 b.-maşlardur *velikin burları kim*
*bulmuşlardur...*1415

→çare b., delil b., dirlik b., ferahlık b., halas
 b., hayat b., ifakat b., istikâmet b., kemal b.,
 kuvvet b., necat b., omur b., rahat b., sıhhat
 b., şadılık, şifa b., tabî b., tamam b., yolu
 b.amazlar, zafer b.

bulanuk Bulanık

b. 1197

bular bk. bunlar

bulâşdır- Sürmek, buluşturmak

b. müş 3125

Bulğar Yer adı

b. 2212, 3756, 3757, 5419

b.+a 3757

b.+da 3761

b.+un 3759

dirlik b.ehl-i B.

bulın-/bulun- Mevcut olmak, var olmak,

bulunmak

b.-maz 2885

b. ur 2376, 2807, 2898, 4639

→erimiş b.

bulut bak. bulut

Bulun Yer adı

b. 3844

Bulus Yer adı

b. 5142

buluş Bir araya gelmek, buluşmak

b.-urlardı 4117

bulut/bulut Bulut

b. 1479, 1792, 1807, 1817, 1825, 1834, 1837,

1840, 1841, 1847, 1848, 1849, 1868, 1920,

1974, 2118, 2395, 3840, 5414, 5415

b.+a 1439, 1784, 3125

b.+da 1845

b. kez in Bu defa, bu kez

b. 1151, 1335

b. resme Boyle, bu şekilde, bunun gibi

b. 4304

b.nun üzerine Bundan sonra, bunun üzerine

b. 4887

bucak Koşe

b.+(g)ında 3455

buçuk/buçuk Yanm, buçuk

b. 1355, 1374, 5838, 5853

budak İnce kuçuk dal

b.+(g)ı 4232

b.+(g)ınuş 1099

b.+(lan 1100

b.+(ları)dur 2619

b.+(ları)nı 1097

budaka bk. butaka

buğday Buğday

b. 1457, 2527, 3613, 4188, 4189, 4717, 4718,

5446, 5448, 5450

b. +ıla 5531

bugün İçinde bulunulan gün, bugün

b. 302, 493, 706, 1138, 1149

b.ki gün Bu gün, içinde bulunulan gün

b. g.+de 1164

buhar (Ar.) Buğu, buhar

b. 1792, 1811, 1811, 1813, 1814, 2682, 2962,

5745, 5760, 5765

b.+(dan 3176, 5857

b.+(dur 1807

b.+(ı 2923, 3074, 3077, 5779

b. +ıla 1708, 1709, 29223

b.+(ından 938

b.+(lar 2960

b.+(larını 3062

b.+(un 1812

b. ı 'azīm Büyük buhar

b. 5b11

b. ı fasīd Zararlı buhar

b. f.+(ler)dur 5772

b. ı kibrīt Kükürt buharı

b. k.+(den 3027, 3180

b.-ı kibrītiyye Kükürt buharı

b. 3024

b. ı zībāk Cıva buharı

b. z.+(ıla 3180

b. ı zibākī Cıva buharı

b. 3027

b. z.+(dur 3024

Buhara Yer adı

b. 3820, 3823, 3824

b.+(dan 2001

b.+(nun 1493

b.+(ya 2001

→ehl i B.

buhārat

b. ı fasīde Zararlı buharlar

b. f.+(dur 5788

Buhayre-yi Zerre Kuçuk deniz

b. 2052

Buhtunnaş(ı)r Kişi adı

b. 3660, 3660, 3788

b.+(dı 5337

Bukrat Kişi adı

b. 1781, 1786

bul- 1. (Arayarak veya aramadan) Bir şeyi elde

etmek, bulmak

b.-(am)duk 4564

4480, 4482, 4501, 4509, 4510, 4529, 4534,
 4542, 4545, 4547, 4548, 4552, 4558, 4561,
 4571, 4571, 4575, 4599, 4604, 4608, 4609,
 4610, 4611, 4630, 4655, 4660, 4714, 4718,
 4722, 4751, 4752, 4754, 4762, 4763, 4768,
 4769, 4797, 4797, 4799, 4800, 4803, 4803,
 4815, 4817, 4818, 4826, 4826, 4828, 4833,
 4837, 4851, 4853, 4855, 4861, 4885, 4885,
 4886, 4895, 4896, 4915, 4939, 4950, 4955,
 4966, 5001, 5039, 5043, 5051, 5060, 5065,
 5067, 5092, 5121, 5125, 5128, 5159, 5177,
 5192, 5220, 5236, 5237, 5264, 5264, 5282,
 5302, 5311, 5333, 5338, 5339, 5347, 5348,
 5349, 5351, 5358, 5371, 5372, 5374, 5380,
 5391, 5394, 5399, 5408, 5413, 5426, 5428,
 5477, 5487, 5488, 5489, 5490, 5498, 5518,
 5551, 5556, 5556, 5556, 5560, 5565, 5568,
 5593, 5615, 5616, 5620, 5625, 5645, 5649,
 5657, 5677, 5688, 5699, 5705, 5706, 5708,
 5720, 5782, 5788, 5807, 5816, 5817, 5825,
 5829, 5831, 5849, 5851, 5870, 5871
 b.+dur 71, 348, 748, 835, 952, 1038, 1213,
 1299, 1302, 1553, 1707, 1792, 2389, 2478,
 3280, 3500, 3601, 4426, 4720, 5059
 b.+na 135, 157, 360, 885, 1304, 1348, 1357,
 1358, 1363, 1380, 1391, 1401, 1595, 1613,
 1689, 1705, 2398, 2631, 2632, 2632, 2633,
 2644, 2733, 2953, 2977, 3811, 3823, 3893,
 4528, 4603, 4658, 4842, 4852, 5301, 5363,
 5821
 b.+ndan 545, 641, 1120, 2649, 2654, 2791,
 2989, 5061, 5400
 b.+nı 88, 145, 169, 200, 229, 251, 271, 333,
 338, 483, 696, 697, 1056, 1062, 1069, 1128,

1162, 1216, 1320, 1350, 1353, 1667, 1826,
 1972, 1983, 2012, 2097, 2204, 2240, 2301,
 2374, 2453, 2588, 2633, 3192, 3556, 3852,
 3938, 3967, 4056, 4061, 4197, 4263, 4281,
 4371, 4456, 4457, 4476, 4610, 4672, 4738,
 4887, 5341, 5380, 5438, 5493, 5501, 5519,
 5615, 5679, 5822, 5864
 b.+nun 31, 134, 186, 226, 230, 262, 308, 335,
 338, 394, 399, 401, 418, 447, 448, 452, 455,
 473, 549, 549, 759, 844, 906, 972, 975, 1016,
 1039, 1040, 1189, 1203, 1251, 1342, 1356,
 1361, 1362, 1669, 1699, 1704, 1730, 1937,
 2008, 2008, 2143, 2205, 2324, 2327, 2351,
 2356, 2394, 2512, 2513, 2515, 2561, 2631,
 2712, 2732, 2770, 2888, 3057, 3131, 3133,
 3190, 3280, 3347, 3379, 3438, 3720, 3721,
 3797, 3893, 3974, 3984, 4243, 4244, 4253,
 4275, 4613, 4637, 4673, 4674, 4674, 4681,
 4758, 4795, 4843, 4864, 4919, 5011, 5137,
 5308, 5349, 5389, 5478, 5487, 5762, 5772,
 5778, 5816, 5889
 b.+nunla 26, 47, 492, 720, 2647, 3248, 3630,
 3845, 4122
 b.+yını 1231
 b. **ara** Bu yer, bura
 b. a+da 866
 b. a.+dakin 2306
 b. **ciban** Dünya
 b. c.+a 267, 4010
 b. **dünya ehli** İnsanlar, insanoğlu
 b. e.+ncedur 4032
 b. **düzene** Bu şelalde, bu suretle
 b. 5224, 5227

695, 705, 718, 724, 726, 729, 730, 754, 763,
 767, 769, 791, 802, 804, 824, 838, 852, 854,
 859, 861, 866, 868, 877, 881, 882, 896, 896,
 896, 903, 915, 917, 931, 938, 939, 943, 945,
 948, 955, 964, 968, 969, 970, 980, 998, 1009,
 1011, 1016, 1017, 1018, 1019, 1020, 1033,
 1053, 1069, 1145, 1149, 1150, 1151, 1160,
 1162, 1170, 1171, 1185, 1200, 1208, 1214,
 1215, 1231, 1233, 1248, 1251, 1251, 1256,
 1272, 1282, 1283, 1289, 1297, 1300, 1306,
 1307, 1317, 1328, 1335, 1343, 1344, 1353,
 1361, 1374, 1381, 1405, 1412, 1425, 1428,
 1429, 1432, 1433, 1433, 1434, 1436, 1449,
 1478, 1482, 1488, 1490, 1498, 1502, 1524,
 1526, 1535, 1560, 1560, 1575, 1596, 1613,
 1625, 1627, 1632, 1633, 1633, 1634, 1640,
 1641, 1652, 1670, 1672, 1688, 1696, 1697,
 1698, 1719, 1719, 1745, 1761, 1774, 1821,
 1822, 1826, 1829, 1830, 1831, 1852, 1878,
 1880, 1880, 1880, 1890, 1902, 1929, 1930,
 1932, 1933, 1935, 1937, 1950, 1961, 1970,
 1973, 1974, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980,
 1980, 1980, 1980, 1981, 1982, 1998, 2009,
 2012, 2014, 2016, 2017, 2032, 2036, 2047,
 2049, 2052, 2060, 2065, 2071, 2086, 2095,
 2095, 2095, 2098, 2100, 2103, 2113, 2113,
 2115, 2117, 2132, 2143, 2145, 2149, 2149,
 2162, 2166, 2171, 2181, 2184, 2188, 2189,
 2190, 2199, 2204, 2205, 2207, 2208, 2227,
 2228, 2229, 2229, 2232, 2233, 2236, 2237,
 2238, 2243, 2246, 2265, 2267, 2268, 2269,
 2271, 2290, 2291, 2306, 2320, 2323, 2324,
 2332, 2336, 2340, 2342, 2344, 2344, 2348,
 2354, 2366, 2366, 2369, 2373, 2379, 2391,

2395, 2396, 2485, 2501, 2509, 2511, 2522,
 2523, 2531, 2566, 2569, 2571, 2572, 2577,
 2578, 2583, 2583, 2600, 2607, 2613, 2618,
 2618, 2626, 2627, 2630, 2638, 2646, 2650,
 2653, 2654, 2660, 2662, 2667, 2689, 2691,
 2704, 2708, 2728, 2732, 2734, 2770, 2773,
 2823, 2824, 2824, 2824, 2826, 2836, 2848,
 2848, 2852, 2862, 2864, 2885, 2890, 2934,
 2935, 2935, 2941, 2942, 2945, 2961, 2975,
 2976, 2978, 2982, 3039, 3041, 3042, 3058,
 3061, 3063, 3069, 3070, 3073, 3079, 3094,
 3101, 3134, 3165, 3196, 3213, 3213, 3214,
 3218, 3219, 3229, 3233, 3243, 3266, 3281,
 3291, 3293, 3314, 3314, 3346, 3357, 3363,
 3379, 3402, 3415, 3421, 3435, 3435, 3444,
 3454, 3513, 3519, 3520, 3523, 3540, 3540,
 3551, 3555, 3566, 3569, 3574, 3580, 3580,
 3585, 3599, 3605, 3626, 3629, 3630, 3633,
 3635, 3636, 3641, 3648, 3654, 3662, 3663,
 3664, 3666, 3667, 3670, 3671, 3672, 3683,
 3687, 3709, 3721, 3722, 3726, 3727, 3734,
 3763, 3780, 3783, 3794, 3795, 3796, 3800,
 3800, 3805, 3805, 3811, 3813, 3841, 3854,
 3870, 3911, 3938, 3949, 3952, 3966, 3970,
 3977, 4006, 4010, 4010, 4014, 4016, 4029,
 4030, 4031, 4031, 4032, 4033, 4034, 4034,
 4035, 4037, 4040, 4057, 4067, 4071, 4102,
 4108, 4122, 4142, 4149, 4152, 4152, 4157,
 4159, 4193, 4195, 4196, 4199, 4199, 4215,
 4228, 4240, 4245, 4250, 4261, 4264, 4275,
 4281, 4286, 4286, 4290, 4291, 4292, 4294,
 4310, 4325, 4332, 4341, 4343, 4350, 4361,
 4368, 4369, 4377, 4410, 4412, 4413, 4413,
 4422, 4457, 4474, 4476, 4477, 4480, 4480,

boş kal- Boş kalmak

b. k.-ur 5343

boy Vücut, beden, boy

b. +lannun 750

→tam b.ı

boya Boya

b. 2275

boya- Boya surmek, boyamak

b. -arlar 2274, 2276

boynuz Boynuz

b. +dur 3207

b. +ı 1421, 2110, 2608

→ejderha b.ı

boy(u)n/boy(ı)n Boyun

b. -ında 2186, 5279, 5280

b. -ından 2193

b. +ına 4124, 5279

→gunahı b.ına ol-

boz Açık toprak rengi, boz

b. 4141, 4156

boz- 1. Tahrip etmek, bozmak

b. -dı 819

2. Geçersiz kılmak, etkisini yok etmek, bozmak

b. -arlar 2025

b. -dun 3155

b. -mayınca 4122

boza Biriçecek, boza

b. 3692

bozul-/bozul- 1. Bozulmak, Etkisini

kaybetmek, geçerliliğini yitirmek

b. ur 4123

2. *azec.* Çok korkmak

b. -dı ... *ve dafı sof kadar/bozuldı ki bir*

mercumek deglu oldu... 741

bogrek Bobrek

b. +ler 1203

bolin- Ayrılmak, bolunmek

b. ur 2229

boluk/bolik Boluk, gurup, kısım, parça

b. 989, 1453, 1632

b. +dur 4924

b. +i 1632

b. (g) +in 73, 77

b. (g) +ine 2189

b. eyle- Parçaya ayırmak

b. e. mişler 3964

b. e. -gil 73

boyle Boyle, bu şekilde

b. 54, 116, 176, 200, 224, 225, 323, 481, 580,

623, 640, 641, 695, 788, 799, 976, 1014,

1056, 1144, 1153, 1188, 1230, 1294, 1295,

1299, 1300, 1313, 1343, 2288, 2361, 2734,

2951, 2998, 3500, 4133, 4143, 4163, 4171,

4172, 4209, 4236, 4247, 4326, 5039, 5170,

5360, 5701

b. +dur 2395, 4110, 4742

b. +yidi 5515

bu zmn. ve sf. Bu

b. 10, 18, 21, 25, 66, 73, 77, 87, 87, 91, 92,

93, 95, 101, 111, 116, 117, 121, 123, 133,

163, 163, 180, 185, 198, 202, 212, 214, 254,

254, 256, 266, 267, 267, 279, 285, 288, 294,

300, 307, 314, 324, 328, 331, 341, 344, 345,

351, 355, 359, 362, 376, 390, 393, 396, 414,

420, 438, 442, 443, 445, 460, 461, 462, 474,

482, 497, 497, 500, 501, 501, 517, 520, 522,

548, 551, 564, 568, 573, 599, 610, 612, 614,

615, 623, 639, 641, 647, 648, 650, 653, 658,

b.+yi 360, 5125

bitiş- Yanaşmak, yakınlaşmak

b.-ur 2753

bitür-/bitir- 1. Sona erdirmek, son vermek

b.-mege 4402

b.-ur 2753

2. Çıkarmak, hasil etmek

b.-ur 3183

biz Çokluk I. kişi zamiri

b. 54, 116, 285, 330, 331, 410, 411, 443, 461, 482, 557, 577, 642, 650, 719, 723, 769, 854, 891, 903, 932, 954, 1076, 1121, 1125, 1131, 1285, 1353, 1514, 1833, 1835, 2097, 2246, 2252, 2304, 2400, 3280, 3281, 3540, 3645, 4564, 4572, 5230, 5408, 5612, 5614, 5641, 5881

b.+den 1287

b.+e 411, 412, 642, 679, 680, 964, 1129, 1184, 1339, 1341, 1829, 2097, 2301, 2303, 3622, 3646, 4200, 4560, 4657, 5179, 5230, 5614, 5625

b.+i 1041, 2180, 3778, 4199

b.+im 3316, 3324, 3803, 4325, 4533, 4536, 5613

b.+ler 3326

b.+um 109, 598, 988, 998, 1285, 1587, 2398, 2476, 3746, 3776, 3786, 3930, 4200, 4577, 4655, 5175, 5176, 5178, 5192, 5394, 5437, 5438, 5540

b.+umle 3774

boya- Boyanmak

b.-ya 2880

boğ- Boğmak, boğazlamak, kesmek

b. up 4708

boğaz

→canı b.ına gel

b.ı dudul Nefessiz kalmak, solugu kesilmek

b. d. dı 1750

b.ın dut- (Bir canlıyı) Nefessiz bırakmak, nefesini kesmek

b. d.-salar 1749

b.ını ur- Boğazından asılmak

b. u.-ur 4302

boğazla- Boğazını keserek öldürmek,

boğazlamak

b. 220, 222

b.-dı 77, 220, 223

b. rlardı 4590

boğazlan- Boğazı kesilerek öldürmek

b. ur 5099

boğul-/boğul- Boğulmak

b.-an 1750

b. dı 4610

b. ur 2446

borı Boru

b.+ya 635

bostân (F.) Bahçe, bostan

b. 4793, 4797

b.+a 3870

b.+lar 1801, 1873, 2761, 4249, 4448, 4467

b.+un 4797

b. ı Suleyman Yer adı

b. 3866-67

boş 1. Dolu olmayan, boş

b. 3435

2. Serbest, aylak

b. ...eger bir boş sigegi alup 2574

1413, 1413, 1561, 1563, 1857, 1877, 2159,
2160, 2161, 2203, 2486, 2504, 2505, 2505,
2505, 2506, 2536, 2714, 2785, 2842, 2882,
2882, 3396, 3396, 3757, 3757, 3757, 3974,
4296, 4339, 4339, 4443, 4443, 4443, 4577,
4763, 4885, 5040, 5312, 5312, 5325, 5325,
5396, 5482, 5735
b.+n 1559 60, 1588, 2554, 2556, 4459, 5497
b.+nde 3146, 3146
b.+nden 2686, 2686, 2687, 3157, 3159
b.+ne 81, 831, 1439, 1440, 1440, 1441, 1442,
1442, 1442, 1472, 2421, 3341, 4885
b.+ni 2553, 3518, 3971, 5251
b.+nun 1116, 1491, 1491, 1857, 2421, 3695
→her b., hiç b.

birkaç Birkaç

b. 805, 819, 2841, 3652, 3667, 4701, 4852,
4951

birle İle

b. 1193

birlik Vahdet, teklik

b.(g)+i 3298

biryân (F.) Kebap

b.+ı 5514

b. it- Kebap yapmak

b. i(d)-ersiz 1648 49

b. cyle- Kebap yapmak

b. e.-rler 3005

b. ol- Kebap olmak

b. o.-muş 328

bisât (Ar.) Kilim, minder, döşeme

b. 3825

biş- Pişmek

b.-e 3182

b. er 2326, 3974

b.-mis 2414

bişur- 1. Pişirmek

b.-diler 5599

b. eler 2968

b.-ur 2346

2. Olgunlaştırmak

b.-seler 844

bit Bit

b. 1763

bit 1. Bitmek, Meydana gelmek, hasıl olmak,
çıkmaq, yetişmek

b. di 5632

b. e 1872, 1873

b.-en 1195

b.-er 1111, 1900, 2468, 2566, 2676, 2837,
2873, 2917, 4803, 5075, 5075, 5323

5448, 5532, 5856

b. erdi 5717

b.-iserdur 628, 628

b. memişdur 5581

b.-mez 2566, 2723, 5085

b.-miş 1105

2. (Yara) Bitişmek, kaynaşmak, kapanmak

b.-mez *eger kulağı altın kupa ile deleler ol deluk
aynuş bitmez..* 2908

3. Olgunlaşmak, işlemek

b.-mişdur ... *anı çıkarmaga çare bulmamış
zaftanug dafu ağız bitmiş..* 2318

biti Name, mektup

b. 322, 356, 373, 3483, 4122, 4833, 5162

b.+sidur 2188

b.+sin 5219

b.+ye 346, 372

5677, 5679, 5680, 5686, 5687, 5688, 5689,
5690, 5690, 5693, 5695, 5695, 5700, 5710,
5712, 5713, 5717, 5719, 5724, 5731, 5733,
5733, 5738, 5740, 5740, 5743, 5743, 5743,
5747, 5747, 5749, 5750, 5751, 5754, 5755,
5756, 5756, 5758, 5759, 5763, 5766, 5769,
5777, 5778, 5780, 5792, 5797, 5798, 5801,
5803, 5807, 5807, 5812, 5813, 5815, 5816,
5824, 5838, 5838, 5841, 5842, 5848, 5848,
5849, 5852, 5852, 5853, 5860, 5860, 5862,
5862, 5864, 5874, 5875, 5886, 5886

2. is. Tek, bir

b. +dur 1758, 1800, 1800, 1945

→her b., hiç b., yuzden b. eksik

b. araya getir- Bir araya toplamak, bir araya
yığmak

b. g. diler 4891

bir bir Teker teker, birer birer

b. 5089, 5094

b. def'ada İlk denemede, ilk defada

b. 1866

b. göz açıp yumınca mikdarı Göz açıp
kapayınca kadarki an

b. 816

b. kez in Bir defa, bir kere

b. 5387

b'ir (Ar.) Kuyu

b. 2417, 2420, 2424, 2440, 2443, 2443, 2447,
2458, 4175

b. -i hut Yer adı

b. 4175

birbiri Birbiri

b. 935, 3850

b. +le 4398

b. +nden 80, 3961, 4399

b. +ne 72, 1809, 1962, 1964, 2202, 2923,
2943, 2962, 3181, 3553, 4546, 5168, 5417,
5418, 5457

b. +ni 5169

b. +yle 3556, 3644, 5426

birbirinden kesil- Birbirinden uzaklaşmak,
birbiriyle görüşmemek

b. k. mege 4399

birçok Çok, birçok

b. 2054, 2352

birden Birden, aniden, ansızın

b. 5340

birer Birer tane, birer

b. 3921

biroz/biraz Azıcık, biraz

b. 96, 859, 1587, 1695, 1705, 3112, 4488

b. +ın 5193

biri Birisi, biri

b. 552, 2201, 2201, 2714, 4318, 4318, 4318,
4319, 5037, 5038, 5038, 5620, 5620

b. +nizun 5436

b. +nde 5741

b. +ne 1483, 1483, 5694, 5694, 5694, 5694,
5694

b. +ni 2496

b. +nun 1436, 3106, 3106, 5733

→her b., hiç b.

birinci Birinci

b. 2508

birisi Biri, birisi

b. 137, 137, 246, 247, 342, 343, 504, 504,
552, 553, 571, 571, 572, 572, 747, 990, 990,
991, 991, 995, 1004, 1005, 1008, 1213, 1318,

4431, 4432, 4436, 4439, 4440, 4440, 4444,
 4448, 4449, 4449, 4458, 4468, 4472, 4478,
 4479, 4484, 4486, 4487, 4490, 4490, 4496,
 4497, 4497, 4501, 4503, 4503, 4504, 4504,
 4506, 4507, 4517, 4519, 4522, 4525, 4527,
 4527, 4531, 4532, 4540, 4541, 4541, 4541,
 4542, 4554, 4556, 4559, 4563, 4565, 4565,
 4566, 4567, 4569, 4573, 4575, 4576, 4580,
 4581, 4581, 4582, 4583, 4586, 4587, 4593,
 4595, 4597, 4597, 4599, 4599, 4600, 4603,
 4603, 4603, 4605, 4606, 4606, 4606, 4611,
 4616, 4621, 4622, 4623, 4625, 4626, 4630,
 4635, 4640, 4641, 4647, 4651, 4651, 4654,
 4658, 4659, 4659, 4661, 4665, 4674, 4678,
 4678, 4682, 4688, 4690, 4692, 4695, 4695,
 4697, 4700, 4701, 4701, 4703, 4704, 4706,
 4706, 4712, 4713, 4713, 4714, 4716, 4716,
 4717, 4717, 4717, 4723, 4723, 4726, 4728,
 4734, 4735, 4741, 4747, 4748, 4755, 4760,
 4760, 4767, 4771, 4772, 4773, 4774, 4774,
 4779, 4780, 4784, 4784, 4786, 4787, 4792,
 4793, 4794, 4794, 4795, 4796, 4797, 4798,
 4798, 4805, 4809, 4809, 4810, 4816, 4822,
 4822, 4827, 4832, 4833, 4839, 4846, 4847,
 4853, 4855, 4866, 4866, 4879, 4879, 4882,
 4883, 4884, 4884, 4887, 4889, 4891, 4892,
 4893, 4894, 4894, 4903, 4904, 4906, 4907,
 4909, 4912, 4912, 4914, 4918, 4920, 4925,
 4928, 4929, 4936, 4937, 4939, 4939, 4941,
 4943, 4944, 4946, 4947, 4949, 4952, 4955,
 4957, 4958, 4960, 4963, 4966, 4968, 4970,
 4971, 4977, 4978, 4980, 4984, 4987, 4987,
 4988, 4991, 4998, 5001, 5002, 5004, 5006,
 5007, 5009, 5011, 5014, 5020, 5022, 5026,

5027, 5030, 5031, 5033, 5034, 5041, 5044,
 5047, 5050, 5051, 5054, 5054, 5060, 5063,
 5064, 5068, 5069, 5069, 5072, 5074, 5074,
 5075, 5083, 5084, 5086, 5091, 5094, 5096,
 5098, 5102, 5108, 5135, 5136, 5137, 5142,
 5147, 5149, 5150, 5159, 5160, 5162, 5164,
 5177, 5179, 5180, 5181, 5183, 5184, 5185,
 5187, 5187, 5188, 5188, 5192, 5194, 5198,
 5199, 5207, 5210, 5210, 5211, 5214, 5216,
 5226, 5234, 5234, 5237, 5242, 5243, 5244,
 5246, 5247, 5247, 5253, 5254, 5255, 5257,
 5258, 5259, 5261, 5262, 5262, 5269, 5271,
 5274, 5277, 5278, 5278, 5279, 5283, 5284,
 5287, 5291, 5294, 5298, 5303, 5304, 5305,
 5307, 5309, 5312, 5315, 5316, 5319, 5320,
 5326, 5330, 5331, 5338, 5340, 5342, 5343,
 5344, 5346, 5346, 5348, 5350, 5352, 5355,
 5357, 5367, 5374, 5381, 5385, 5385, 5387,
 5387, 5388, 5388, 5394, 5394, 5400, 5400,
 5401, 5402, 5405, 5411, 5411, 5411, 5413,
 5414, 5439, 5442, 5445, 5446, 5447, 5447,
 5447, 5447, 5448, 5450, 5451, 5455, 5455,
 5458, 5459, 5460, 5460, 5463, 5472, 5472,
 5473, 5481, 5484, 5484, 5486, 5486, 5488,
 5495, 5495, 5496, 5496, 5496, 5499, 5506,
 5507, 5509, 5513, 5513, 5514, 5515, 5526,
 5530, 5533, 5533, 5533, 5535, 5545, 5548,
 5551, 5552, 5553, 5554, 5560, 5562, 5564,
 5567, 5572, 5574, 5574, 5575, 5579, 5580,
 5582, 5587, 5589, 5590, 5590, 5592, 5593,
 5594, 5595, 5600, 5601, 5605, 5606, 5611,
 5612, 5616, 5622, 5625, 5634, 5637, 5637,
 5641, 5645, 5646, 5646, 5646, 5661, 5663,
 5666, 5667, 5667, 5670, 5674, 5674, 5675,

3011, 3014, 3017, 3020, 3021, 3023, 3030,
 3030, 3032, 3034, 3037, 3038, 3038, 3039,
 3040, 3042, 3044, 3044, 3046, 3048, 3050,
 3052, 3054, 3055, 3057, 3059, 3065, 3067,
 3071, 3073, 3077, 3082, 3084, 3091, 3092,
 3094, 3094, 3095, 3105, 3108, 3113, 3114,
 3122, 3122, 3124, 3124, 3128, 3130, 3131,
 3136, 3149, 3149, 3151, 3161, 3167, 3167,
 3169, 3170, 3171, 3171, 3172, 3172, 3173,
 3173, 3179, 3180, 3186, 3196, 3203, 3207,
 3207, 3207, 3211, 3214, 3216, 3217, 3218,
 3225, 3225, 3227, 3234, 3240, 3241, 3244,
 3245, 3247, 3249, 3253, 3261, 3261, 3263,
 3269, 3272, 3276, 3282, 3282, 3283, 3284,
 3285, 3286, 3287, 3288, 3288, 3291, 3292,
 3317, 3318, 3329, 3332, 3334, 3343, 3367,
 3375, 3377, 3379, 3380, 3389, 3397, 3402,
 3409, 3419, 3420, 3421, 3422, 3431, 3448,
 3449, 3450, 3451, 3451, 3453, 3455, 3455,
 3466, 3470, 3470, 3473, 3473, 3474, 3479,
 3481, 3482, 3488, 3488, 3491, 3494, 3496,
 3506, 3509, 3514, 3514, 3514, 3516, 3524,
 3534, 3548, 3551, 3552, 3552, 3560, 3560,
 3563, 3564, 3564, 3566, 3569, 3575, 3576,
 3576, 3579, 3580, 3580, 3580, 3581, 3582,
 3585, 3586, 3587, 3593, 3598, 3604, 3605,
 3605, 3608, 3609, 3610, 3617, 3618, 3626,
 3627, 3628, 3629, 3629, 3630, 3631, 3635,
 3661, 3662, 3662, 3670, 3675, 3679, 3680,
 3682, 3685, 3689, 3690, 3691, 3691, 3696,
 3698, 3700, 3700, 3705, 3708, 3708, 3712,
 3721, 3740, 3743, 3746, 3756, 3763, 3765,
 3768, 3784, 3794, 3794, 3795, 3796, 3797,
 3803, 3803, 3806, 3806, 3807, 3807, 3809,

3809, 3818, 3823, 3825, 3829, 3833, 3836,
 3836, 3843, 3844, 3847, 3848, 3851, 3853,
 3855, 3857, 3858, 3860, 3860, 3862, 3862,
 3863, 3865, 3866, 3867, 3868, 3869, 3871,
 3876, 3877, 3878, 3879, 3882, 3884, 3887,
 3888, 3892, 3897, 3897, 3899, 3901, 3903,
 3905, 3906, 3907, 3909, 3909, 3912, 3923,
 3941, 3942, 3944, 3946, 3952, 3962, 3962,
 3963, 3964, 3965, 3968, 3968, 3972, 3973,
 3975, 3976, 3978, 3979, 3980, 3981, 3987,
 3993, 3994, 3995, 3998, 4005, 4008, 4008,
 4014, 4018, 4022, 4023, 4026, 4027, 4028,
 4038, 4039, 4048, 4049, 4050, 4051, 4062,
 4063, 4064, 4065, 4066, 4071, 4077, 4079,
 4082, 4084, 4088, 4088, 4093, 4096, 4096,
 4097, 4097, 4098, 4103, 4104, 4108, 4109,
 4110, 4110, 4111, 4118, 4124, 4128, 4130,
 4136, 4137, 4137, 4137, 4140, 4140, 4141,
 4142, 4153, 4154, 4156, 4156, 4156, 4174,
 4175, 4177, 4177, 4179, 4180, 4184, 4186,
 4186, 4188, 4189, 4192, 4203, 4212, 4213,
 4219, 4221, 4221, 4222, 4222, 4223, 4223,
 4227, 4229, 4230, 4232, 4233, 4241, 4244,
 4245, 4248, 4252, 4253, 4256, 4258, 4260,
 4264, 4266, 4268, 4268, 4275, 4276, 4279,
 4280, 4281, 4282, 4282, 4283, 4284, 4284,
 4289, 4291, 4292, 4294, 4295, 4297, 4297,
 4298, 4298, 4299, 4301, 4302, 4303, 4303,
 4306, 4315, 4316, 4319, 4320, 4322, 4322,
 4323, 4324, 4331, 4331, 4333, 4337, 4337,
 4338, 4341, 4347, 4349, 4359, 4360, 4361,
 4364, 4368, 4368, 4370, 4370, 4371, 4372,
 4373, 4376, 4379, 4380, 4381, 4382, 4382,
 4390, 4409, 4414, 4421, 4422, 4426, 4431,

1724, 1724, 1725, 1729, 1732, 1736, 1738,
 1739, 1740, 1742, 1745, 1754, 1755, 1757,
 1759, 1762, 1780, 1781, 1783, 1792, 1792,
 1793, 1794, 1797, 1797, 1802, 1819, 1820,
 1823, 1823, 1824, 1830, 1832, 1838, 1839,
 1840, 1845, 1851, 1852, 1855, 1857, 1858,
 1859, 1860, 1862, 1863, 1864, 1866, 1866,
 1868, 1869, 1870, 1870, 1881, 1884, 1893,
 1894, 1894, 1894, 1897, 1899, 1900, 1901,
 1905, 1910, 1912, 1913, 1927, 1931, 1937,
 1939, 1939, 1946, 1948, 1953, 1973, 1974,
 1979, 1982, 1984, 1991, 1993, 1994, 1998,
 1999, 2000, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010,
 2012, 2015, 2016, 2022, 2026, 2027, 2028,
 2030, 2035, 2042, 2042, 2042, 2043, 2043,
 2049, 2050, 2052, 2053, 2054, 2057, 2060,
 2061, 2066, 2066, 2073, 2073, 2074, 2075,
 2076, 2078, 2080, 2080, 2084, 2087, 2088,
 2094, 2102, 2106, 2110, 2110, 2111, 2111,
 2113, 2118, 2118, 2120, 2123, 2125, 2128,
 2129, 2132, 2142, 2144, 2144, 2145, 2147,
 2150, 2154, 2158, 2163, 2164, 2164, 2174,
 2175, 2177, 2178, 2181, 2181, 2185, 2185,
 2186, 2196, 2203, 2208, 2209, 2217, 2218,
 2222, 2227, 2229, 2231, 2232, 2234, 2235,
 2237, 2239, 2248, 2251, 2255, 2257, 2257,
 2260, 2261, 2263, 2266, 2268, 2269, 2271,
 2271, 2273, 2277, 2278, 2283, 2284, 2285,
 2291, 2291, 2297, 2297, 2298, 2301, 2303,
 2304, 2304, 2310, 2312, 2316, 2321, 2325,
 2326, 2327, 2330, 2332, 2332, 2336, 2337,
 2338, 2339, 2340, 2345, 2346, 2346, 2348,
 2349, 2349, 2355, 2356, 2358, 2359, 2359,
 2362, 2362, 2363, 2364, 2366, 2369, 2369,

2371, 2371, 2371, 2372, 2372, 2376, 2379,
 2379, 2380, 2382, 2384, 2385, 2385, 2387,
 2391, 2391, 2393, 2399, 2401, 2402, 2404,
 2407, 2409, 2409, 2410, 2413, 2417, 2417,
 2418, 2420, 2420, 2424, 2425, 2426, 2426,
 2428, 2429, 2431, 2433, 2434, 2435, 2440,
 2440, 2441, 2441, 2442, 2443, 2443, 2444,
 2446, 2448, 2452, 2452, 2453, 2455, 2458,
 2458, 2459, 2461, 2461, 2465, 2470, 2488,
 2494, 2502, 2517, 2521, 2526, 2552, 2566,
 2571, 2572, 2574, 2577, 2578, 2579, 2579,
 2580, 2583, 2591, 2592, 2604, 2605, 2606,
 2608, 2609, 2622, 2622, 2622, 2624, 2629,
 2630, 2632, 2634, 2635, 2635, 2639, 2639,
 2641, 2641, 2643, 2648, 2649, 2655, 2658,
 2660, 2664, 2666, 2667, 2667, 2669, 2674,
 2677, 2677, 2678, 2680, 2681, 2683, 2688,
 2688, 2691, 2693, 2695, 2698, 2699, 2701,
 2708, 2710, 2716, 2718, 2720, 2721, 2724,
 2725, 2727, 2730, 2731, 2732, 2736, 2746,
 2746, 2749, 2750, 2750, 2751, 2754, 2757,
 2759, 2760, 2761, 2763, 2771, 2776, 2777,
 2778, 2781, 2781, 2782, 2782, 2787, 2791,
 2792, 2793, 2798, 2799, 2800, 2801, 2803,
 2804, 2805, 2806, 2807, 2808, 2812, 2815,
 2818, 2819, 2821, 2822, 2827, 2832, 2833,
 2841, 2848, 2852, 2854, 2855, 2859, 2860,
 2860, 2861, 2861, 2865, 2872, 2875, 2877,
 2878, 2883, 2884, 2891, 2892, 2894, 2895,
 2898, 2899, 2910, 2912, 2913, 2913, 2917,
 2919, 2922, 2925, 2927, 2928, 2928, 2934,
 2935, 2937, 2938, 2942, 2944, 2945, 2960,
 2961, 2968, 2970, 2970, 2975, 2978, 2979,
 2981, 2981, 2988, 2993, 3006, 3010, 3011,

b. +ları 5725
b. +mun 4238
b. +sı 4414
b. +stır 4235
→sebeb-i b.
b. eyle İnşa etmek, yapmak, kurmak
b. e. -di 5528-29
b. it- Yapmak, inşa etmek
b. i. -miş 4747
bindur- Bindirmek
b. -miş 5696
binüt Binek hayvanı
b. +ler 2071
bir 1. sf. Bir
b. 43, 43, 49, 67, 67, 74, 77, 81, 95, 99, 99,
100, 101, 139, 143, 161, 164, 166, 167, 173,
176, 180, 193, 193, 194, 195, 197, 205, 217,
217, 219, 219, 220, 221, 223, 232, 238, 238,
251, 252, 256, 267, 268, 268, 269, 269, 269,
277, 291, 291, 292, 292, 293, 293, 294, 299,
306, 307, 322, 322, 326, 336, 338, 349, 352,
355, 356, 361, 363, 365, 366, 373, 373, 382,
382, 383, 383, 385, 387, 388, 396, 397, 400,
401, 403, 410, 459, 464, 467, 469, 470, 470,
473, 477, 477, 482, 486, 486, 489, 489, 489,
499, 512, 555, 560, 563, 566, 567, 567, 568,
582, 587, 590, 603, 610, 614, 616, 617, 617,
635, 656, 657, 659, 666, 666, 671, 676, 684,
693, 694, 697, 698, 699, 708, 709, 710, 713,
714, 716, 723, 731, 734, 737, 738, 741, 742,
743, 744, 745, 746, 746, 749, 760, 761, 762,
780, 784, 797, 802, 815, 815, 818, 821, 825,
826, 831, 835, 836, 841, 846, 849, 852, 852,
853, 854, 858, 862, 865, 869, 871, 877, 877,

884, 890, 891, 893, 894, 899, 905, 906, 913,
913, 963, 975, 976, 978, 989, 989, 993, 994,
995, 996, 998, 999, 999, 999, 999, 1010,
1010, 1012, 1019, 1028, 1037, 1050, 1050,
1059, 1059, 1067, 1069, 1082, 1083, 1087,
1088, 1091, 1104, 1109, 1112, 1116, 1122,
1126, 1127, 1135, 1136, 1158, 1158, 1158,
1159, 1161, 1162, 1162, 1163, 1165, 1165,
1166, 1177, 1182, 1183, 1189, 1190, 1191,
1192, 1208, 1232, 1241, 1251, 1255, 1256,
1256, 1256, 1259, 1259, 1260, 1270, 1271,
1272, 1273, 1280, 1295, 1308, 1309, 1310,
1311, 1314, 1316, 1319, 1319, 1323, 1324,
1331, 1332, 1333, 1333, 1334, 1334, 1335,
1340, 1342, 1351, 1352, 1354, 1357, 1365,
1365, 1366, 1366, 1366, 1367, 1367, 1367,
1368, 1371, 1372, 1374, 1379, 1379, 1379,
1380, 1380, 1380, 1380, 1382, 1383, 1383,
1393, 1394, 1394, 1395, 1396, 1398, 1398,
1403, 1404, 1404, 1404, 1404, 1405, 1405,
1407, 1411, 1415, 1417, 1417, 1421, 1422,
1425, 1426, 1428, 1430, 1430, 1432, 1435,
1447, 1453, 1454, 1456, 1458, 1459, 1463,
1474, 1475, 1476, 1478, 1484, 1486, 1486,
1487, 1492, 1492, 1499, 1503, 1510, 1511,
1511, 1533, 1533, 1533, 1533, 1538, 1542,
1544, 1544, 1555, 1555, 1557, 1560, 1566,
1571, 1572, 1573, 1574, 1574, 1576, 1578,
1579, 1581, 1589, 1592, 1592, 1599, 1601,
1602, 1611, 1613, 1617, 1617, 1618, 1619,
1620, 1626, 1629, 1632, 1634, 1642, 1644,
1645, 1646, 1649, 1649, 1654, 1656, 1657,
1658, 1658, 1660, 1665, 1665, 1687, 1688,
1699, 1701, 1713, 1715, 1715, 1716, 1718,

4007, 4119, 4148, 4148, 4196, 4198, 4369,
4560, 4822, 4981
5222, 5822
2. ed. Dahi, de
b. 50, 408, 700, 1565
3. ile
b. 1159, 5286
bilesine Beraberide, yanında, birlikte
b. 2431, 3795, 4182, 4625
bile- Bilemek
b.-ye 2987
bili İlim, ifan, bilgi
b.-si 239, 241, 242, 985
bilin- Bilinmek
b. e 1070, 1345
b.-en 3549
b. mez 1345, 2425, 4706, 5464
b.-mezdi 5664
b.-miş 523
billur (Ar.) Çok parlak ve saydam bir taş
b. 5542
bin bk. ben
biğ Bin
b. 141, 274, 566, 569, 573, 602, 604, 612,
613, 618, 664, 744, 817, 875, 1008, 1009,
1053, 1055, 1069, 1113, 1114, 1123, 1156,
1181, 1284, 1337, 1338, 1338, 1343, 1359,
1359, 1359, 1360, 1374, 1388, 1399, 1419,
1501, 1583, 1739, 1820, 1853, 1884, 1934,
1935, 1936, 1937, 1996, 2045, 2082, 2163,
2182, 2198, 2228, 2287, 2350, 2351, 2353,
2422, 2501, 2504, 2510, 2525, 2532, 2533,
2534, 2534, 2535, 2589, 2590, 2590, 2661,
2664, 2664, 2665, 2760, 2770, 2774, 2788,

2789, 2791, 3201, 3300, 3300, 3301, 3301,
3302, 3303, 3303, 3316, 3404, 3418, 3427,
3427, 3445, 3510, 3537, 3545, 3545, 3545,
3546, 3547, 3612, 3613, 3614, 3614, 3615,
3615, 3624, 3714, 3736, 3737, 3814, 3815,
3816, 3821, 3822, 3841, 3845, 3959, 3981,
4037, 4039, 4039, 4111, 4164, 4165, 4167,
4168, 4185, 4204, 4322, 4329, 4345, 4351,
4353, 4380, 4408, 4411, 4411, 4451, 4452,
4452, 4466, 4523, 4539, 4599, 4642, 4651,
4731, 4812, 4821, 4821, 4898, 4899, 4921,
4923, 4924, 4969, 5003, 5061, 5098, 5099,
5099, 5157, 5163, 5180, 5182, 5183, 5236,
5243, 5244, 5275, 5279, 5281, 5338, 5376,
5376, 5380, 5381, 5390, 5391, 5392, 5392,
5430, 5445, 5457, 5468, 5471, 5490, 5496,
5504, 5505, 5506, 5513, 5514, 5516, 5530,
5726, 5749, 5783, 5866
b. +den 3714
b. +ın 2536
→on sekiz b. 'alem, nice b., nice b. b.
bin kez bin Birmilyon
b. 1373
bin- Birmek
b.-di 353, 4095, 4281, 4287, 5555, 5866
b.-e 5705
b.-erdi 3398
b.-gil 4278
b.-mekden 4138
b. mezler 1660
b. miş 269, 4141, 4156
b. -up 2138, 5268
bina (Ar.) Yaptı, bina
b. +lar 2928

b.-urem ... *yâ Mekke ben/bilurem ki sen sevgulu
şehirsin*...5110

b.-urder 1299, 5277

b. urlerse 1301

5. Sanmak, zannetmek

b.-eler *dogerler ol demur çomagıla ol fapıvı ta
ki Ye 'cüc ve Me 'cuc bileler* 4570

b. megil 3653

b. meyeler 874

b.-urder 1004, 5854

6. Telâkî etmek, saymak

b.-mişdur ... *şeyle ki suyu sebeb-i hayat
bilmişdur*...1721

b. urem 497

b. urder 5154

7. İman getirmek

b.-e 3298

b.-eler 280

b.-mek *Hağ te 'alâ yı bilmek ve ta 'zân
itmeklik*...57

b.-mekdur 931

8. Hesaplamak, hesabını yapmak

b.-memişlerdur 2079

b.-urder 2396, *Hağ te 'alâ celle celâluhu anlara
bir 'alâmet virmiş ki anuyla seferlerinin/vaktin
bilurder*...1657

9. Görmek, müşahede etmek

b.-di ... *daht melekut ve semavatda cevlan itdi
gezdi ahvâl-i menazil ve kevâkibi bildi*...1133

→dütabil-, gidebil-, varabil-

bilme Bilgi

b.+si 186

bilmeklik Bilgililik, akıllılık, ilim sahibi olma

b. 431

b.(g)+e 135

b.(g)+idi 42

b.(g)+umle 212

bilad (Ar.) Beldeler (Memleketler, şehirler,
kasabalar)

b. +ımız 5540

b. +ındandır 2035

b. ı Pehleviyye İsfahan ve civarındaki
beldeler

b. 3731

→kutb ı b.

b.-ı Gür Gur yoresi, Gur beldeleri

b. g. +a 2225

b.-ı İslam

→âhir i b.-ı İslam

b.-ı mahuf Tehlikeli yerler, korkunç beldeler

b. m.+da 5568

b. ı Rum Bizans beldeleri, Bizans şehirleri

b. r.+ı 3820

b. ı Zic Zic beldeleri, Zic şehirleri

b. z.+un 2035

bil'akis (Ar.F.) Aksi yonde

b. 1698

Bilasakun Yer adı

b. 3859

bildur- Bildirmek

b. di 3130, 4897

b. e 2222

b.-ur 501

b.-urder 3484, 3554

bile 1. zf. Bidikte, beraber

b. 184, 298, 305, 312, 973, 1101, 1170, 1684,
1686, 1708, 1834, 2109, 2305, 2647, 2650,
2840, 2932, 3022, 3190, 3298, 3895, 3971,

b. mezem 172
 b.-mezim 4655
 b. mezler 2370
 b.-mezlerdi 398
 b.-mezsiz 1342
 b.-mezuz 2206
 b. un 1360
 b.-up 3268
 b. ur 137, 391, 595, 595, 624, 746, 1840,
 2230, 2352, 2456, 2585, 2780, 2897, 2966,
 3166, 3505, 3597, 4179, 4246, 4410, 4563,
 4564, 4771, 5008, 5011, 5455
 b.-urdi 3892, 3921
 b.-urler 1004
 b.-ürsin 138, 1010, 2625, 3365, 4208, 4964
 2. Anlamak, idrak etmek, farkına varmak
 b. 83, 558, 623, 720, 731, 757, 807, 1072,
 1122, 1206, 1239, 1406, 1506, 1515, 1516,
 1521, 1531, 1543, 1550, 1610, 1717, 1734,
 1754, 1780, 1789, 1794, 1802, 1807, 1837,
 1844, 1892, 1896, 1904, 1910, 1916, 1919,
 1921, 1927, 1984, 2156, 2169, 2252, 2474,
 2488, 2492, 2493, 2498, 2560, 2589, 2598,
 2610, 2617, 2922, 3042, 3381, 3532, 3540,
 3716, 5139, 5220, 5441, 5548, 5723, 5759,
 5772, 5788, 5815, 5833, 5857, 5876
 b. 83, 5872
 b.-di 360, 373, 2748, 3884, 4073, 4630, 4770,
 4833, 5058, *of vakti çün eceluğ yakını gelmiş
 olur çün bunu böyle bildi...* 200
 b.-diler 251, 1258, 1598, 2374
 b.-dugimuzi 2398
 b.-dugini 185
 b. dun 4131

b.-duklerin 1516
 b.-dum 2411
 b. dun 2411
 b.-e 4767
 b. eler 278
 b.-emedi 2699
 b.-esin 246, 247, 726, 1544, 1771, 1773, 5883
 b.-eyim 1699
 b.-gil 95, 201, 211, 1877
 b. iniz 3540
 b.-medi 393, 5578
 b.-mediler 3502
 b.-mesinde 5817
 b.-meyup 3585
 b. mez 2245, 2419, 4902, 5191
 b.-mezdi 1262
 b.-mezler 5609
 b.-miş 726
 b.-up 174, 3706
 b. ur , 4886, 4901
 b.-urdi 94
 b.-urler 281, 1663, 1843, 5277
 b. urderdi 3704
 b.-ursin 4890
 b.-uruz 1320
 3. Öğrenmek, haberdar olmak
 b. 1263
 b. di 3256
 b. diler 3950, 5394
 b.-mediler 4088
 4. İnanmak, kabul etmek
 b.-e 5822
 b.-esin 1518

bî had Sayısız, çok

b. 5664

bî hüd

b. ol- Kendinden geçmek, bayılmak

b. o.-ur 796

bî-hüş

b. ol Şaşmak, sersemlemek, aklı başından gitmek

b. ol-dı 3922

b. ol-ur 1088, 3004

bî-huner Yeteneksiz, kabiliyetsiz, elinden bir iş gelmez

b. +i 3656

bî kıyas Ölçüsüz, sayısız, çok

b. 3544, 5757

bî sebat

→dunyâ-yı b.

bî-şerimlik Utanmazlık

b. 1796

bî vefa

→gadâr ı b.

bî-vefalık Vefasızlık

b. +(g)ındadır 538

b. eyle- Vefasızlıketmek

b. e. -dün 4132 33

bi'at

b. it- Tabi olmak, ittiba etmek

b. -diler 3939

biçin Zaman, an

b. 1261

biçade

→hacer-i b.

big bk. beg

bigi Gibi

b. 455, 737, 844

bikaret

b.in al (Bürin) Kızlığını bozmak

b. al-urdu 3879

bî kemaliha Tamamıyla

b. 6

bikîr (Ar. < bikr) Bakire, kız oğlan kız

b. 4411

bil Bel(alet)

b. 3615

bil- 1. Bilmek

b. diler 1498, 1505, 3238

b. -duk 4564

b. -düm 69

b. -em 1265

b. -en 348

b. -eler 1174

b. -enlere 289

b. -enleri 392

b. -enlerle 191

b. -esin 249, 424

b. -medi 224, 616

b. -medigidur 158

b. -medugi 120

b. -mek 39, 42, 160, 245, 391, 561, 640, 649, 829, 871, 900, 1065, 1068, 1175, 1289, 1313 2814, 3058

b. -mekden 314, 1069

b. -meyenler 191

b. -mez 68, 136, 656, 721, 958, 963, 1308,

1419, 1929, 2034, 2077, 2184, 2231, 2241

2394, 2537, 2584, 2589, 2621, 2665, 2676,

3090, 3597, 3975, 4168, 4247, 4758, 5254,

5322, 5665, 5818

Beyzau'l-Başra Yer adı

b. 3661

Beyzau'l-Yemāme Yer adı

b. 5531

bez Bez

b. Her 3325

beze- Süslemek, donatmak, bezemek

b. diler 5356

hezek Süs

b.(g)+idur 2613

b. Her 4320

b. -lere 1389

bezen- Süslenmek, donatılmak, bezenmek

b. -miş 2471

bezzaz (Ar.) Bezci, kumaş satan, manifaturacı

b. -lar 5371

bıçak Bıçak

b. 1511, 2847, 3030, 3128, 3522

b.(g)+ıla 1215, 3458, 3647

bıgar Kaynak, pınar

b. 2363

bırak- 1. Bir yere koymak, bırakmak

b.(g)-a 1848, 1945, 3119

b.(g)-alar 2332, 2349, 3179

b. -dı 356, 660, 2193, 2431, 2697, 4694

b. -dılar 2099, 2195, 5219

b. -ınca 2194

b. -muş 2089

b. -muşdur 2206

b. -sa 2894

b. -salar 1343, 1849, 2326, 2345, 2414, 2421, 2896, 3009

b.(g)-ur/b.(g)-ır 2378, 2447, 2881, 2889, 3094

b.(g)-urdu 5463

b.(g)-urlar/b.(g)-urlar 2077, 2773, 3974, 5465

b.(g) urlarsa 2351

2. Atmak

b. -dı 3133, 3138, 3380, 4577, 4609, 4765, 4940

b. -dılar 4247, 5235

b. -dım 4637

b. -dun 4635

3. Yanında gotürmemek, bir yere bırakmak

b.(g)-ur 1846

b.(g)-urlar 1856

4. Eldeki bir şeyi tutmaz olmak, yere bırakmak

b. -dı 372

5. Sarkıtmak, salıvermek

b. -dı 4609

6. Kalmak

b. -mayınca *kanu 'alemde şular artar ve ilerü zamanında bir kız oğlan kız*

bırakmayınca artmazdı..5214

→ 'adavet b., aşaga b., fitne b., heybet b., yu kin

b.

bi

bî-'aded Sayısız, çok

b. 3539

bî-çare Aciz, çaresiz

b. 3247, 4963

bî-günâh Gunahsız, boşuna

b. yire Boşuna, boş yere

b. 5505

bî-haber Habersiz

b. -idi 5640

b. ol- Habersiz olmak, haberi olmamak

b. o. -mayasın 757, 806-07

4957, 4969, 5163, 5376, 5693, 5741, 5750,
5783

beşaret (Ar.) Muştı, mujde

b.+e 3805

beşik Beşik

b. 5687

b.+de 253, 3724

b.(g)+in 1246

b.(g)+ini 1244

beşinci Beşinci

b. 942, 966, 2516, 3704

b. felek Beşinci kat felek

b. f.+de 1368

beter (F. < bed-ter) Beter

b. 3923

Betuk Yer adı

b. 3975

bevl (Ar.) İdrar, sidik

b.+un 1891

→usru'l-b.

b. it- İşemek

b. i(d)-e 1990

b. i(d)-ersiz 1992

bey'

b. u şirâ' Alın satım, alış veriş

b. 4513

beyan (Ar.) Anlatma, bildirme, açıklama

b.-ı 1501, 1665, 3625

b.+ında 599

b.+ındadır 521, 523, 525, 526, 546

b. eyle- Açıklamak, anlatmak

b. e.-diler 1026-27

b. it- Açıklamak, anlatmak

b. i.-duk 3416

b. i(d) elum 498

b. olın- Açıklanmak, anlatılmak

b. o.-dı 1408

b. o. ur 1412

b.-ı şıfat-ı büruc Burçlar bahsi

b. 1494

beyni Beyin

b.+si 2732

beyt (Ar.) Aynı vezinde iki mısradan ibaret soz,

beyit

b. 428, 3600, 3600

Beytu'l Mağdis/Beyte'l- Mağdis/Beyte'l-

Mukaddes 1. Kudus

b. 3195, 3202

b. m.+de 2332 33, 3210, 4645, 4876

b. m. i 5035

2. Kudus Cami'i, Mescid i Aksa

b. m.+de 1571, 4320

b. m.+dedur 4294

b. m.+dur 3299, 3478-79, 3534, 4319

b. m.+e 3611

b. m.+un 3199

→çeşme i B.

beytu'l-lahm Yer adı

b. 3486

beytu'l mal Devlethazinesi

b.+dan 3327

beytu'n-nur Yer adı

b. 3511

Beyza Yer adı

b. 3661

b.+dan 3669, 3676

b.+nun 3675

→şehr-i B.

berabarlık Aynılık, musavilik, benzerlik

b.(g)+ı 5170

beraber Birlikte, musavi, bir hizada, beraber

b. 191, 779, 1411, 1468, 2202, 2839, 2923,
3033, 3216, 5849

b.+dur 5875

b.+indedur 4913

Berān Yer adı

b. 2559

Berberān

→leşker-i B.

Berberī (Ar.) Afrika'da bir kavim

b.+ler 5160

Berda' Yer adı

b. 3833

b.+da 3834

b.+dan 3834

berhudar

b. ol- Mesut olmak, mutlu olmak

b. o. -madı 3676-77

berķ (Ar.) Şimşek

b. 509, 1675

Berka Yer adı

b. 5142

→arz ı B.

Berķāldur Yer adı

b. 3862

ber-kemāl Güzel, mukemmel

b. 291

berķin (?) Bir kuş

b. *başı kırsılan kuşa berķin diler...* 2787

berkit- Sağlanlaştırmak, kuvvetlendirmek

b.-di 1966, 3425

b.-diler 3429, 4851

b.(d)-e 3022

b.(d)-eler 2982

b.(d)-esin 5763

b.-mişlerdir 5456

b.-seler 2575

b.(d)-urler 2219

Berkiye Yer adı

b. 5670

Bermegī (Ar.) Harunu Reşid devrinde

yaşayan bir sulale

b. 5362

b.+ler 5195

b.+lere 5353

beru/beri 1. Bu yana, bu zamana, ...den beri

b. 2238, 3171, 3381, 3493, 3805, 5865

2. is. Munezzeh, uzak, mustağni

b. 1599

ber-vefķ

b.-i **iradet** (Allah'ın) İradesine uygun olarak

b. i. fi 22

besbāse (F.) Kuçuk Hindistan cevizi üstündeki

derimsi kabuk, Hindistan cevizi çiçeği

b. 2676

besle- Beslemek

b.-mişdir 4131

Best Yer adı

b. 3855

Bestām Yer adı

b. 3763

b.+un 3766

beş Beş

b. 265, 528, 876, 901, 1056, 1285, 1369,

2055, 2500, 2504, 2510, 2590, 2950, 3087,

3302, 3420, 3421, 3841, 3849, 4275, 4452,

b.+i 211, 696, 700, 1153, 1221, 1224, 1612, 1627, 2233, 2633, 3259, 3295, 3437, 3461, 3903, 3933, 4131, 4162, 4163, 4377, 4831, 4965, 4965, 5111, 5295, 5853, 5865

b.+im 3139, 3462, 3736, 3736, 3738, 4139, 4207, 4271, 4367, 4674, 4727, 4728, 4732

b.+imdir/b.+umdur 340, 2373, 3742

b.+imle 3259

b.+um 132, 136, 138, 149, 153, 175, 188, 201, 205, 206, 209, 211, 245, 295, 298, 309, 332, 335, 341, 342, 389, 474, 608, 609, 609, 661, 682, 683, 699, 701, 787, 1218, 1608, 1612, 1629, 1820, 1977, 3053, 3131, 3255, 3256, 3353, 3362, 3436, 3639, 3650, 3659, 3914, 3917, 3918, 3926, 3966, 3989, 4013, 4196, 4216, 4326, 4474, 4634, 4635, 4638, 4898, 5567, 5678, 5679, 5867, 5868

b.+umçun 3753

b.+umdi 3638

b.+ümile 5390

b.+umle 1249, 2296

Benatu'n na's (Ar.) Yer adı, Yedi kardeşler takım yıldızı

b. 1285

Bencehiz Yer adı

b. 3853

bencil Hodgam, bencil

b.+dur 2483

bend

→der-b.

Bene Yer adı

b. 5412

Beni Âdem İnsanogulları, insanlar

b. 2626, 4410, 5805

b.+e 5805

b.+un 529, 1722, 5796

Beni 'Âmirin Bir kabile

b. 2401

Beni İsrail İsmailogulları, Yahudiler

b. 2768, 3225 26, 3233, 3350, 3354

b.+de 4268

b.+dendur 1624

→hacer i B.

Beni Şakik Bir kabile adı

b. 5732, 5733

Beni Şeyban

→diyâr i B.

Beni Ümeyye Bir kabile adı

b. 5153

benü'l asfar Bizanslılar, Avrupalılar

b. 4314, 4317

beğze- Benzetmek

b. mez 2043

b.-mezler 1768

b. r 635, 791, 823, 834, 841, 842, 858, 910, 994, 995, 996, 998, 1105, 1183, 1189, 1320, 1416, 1417, 1720, 1868, 2058, 3006, 3898, 4285, 4469, 4470, 4471, 5168, 5444, 5495, 5763

b. rdi 5055

b. rsiz 3748-49

beğzek Benzer

b. 262

beğzer ...gibi, benzeyen

b. 864

beğzet- Benzetmek

b.-tır 906

b. +de 2544, 5352, 5661

b. +den 5238

b. +e 2003, 5813

b. +un 1465, 1998

Belhikān Yer adı

b. 1984

belī (F.) Evet

b. 1243, 1248, 1250, 3138, 3623, 4054, 4056,
4150, 5122

Belihat

→bahr-i B.

Belinas Kişi adı

b. 2977, 3038

b. +a 2716

b. +ı 5004

Belkıs Kişi adı

b. 321, 324, 327, 334, 3899, 3901, 3922,
3923, 3925, 3927, 3931, 3936, 3940, 4773,
5050, 5056

b. +a 3902, 3917, 3927

b. +dan 346, 3936

b. +ı 3916, 4016, 5050, 5055

b. +ıla 3938

b. +un 5051, 5053

→kal'a-i B., leşker-i B.

belki (Ar. F.) İhtimal ki, hattâ, belki de

b. 5, 216, 415, 502, 767, 931, 986, 1017,
1026, 1192, 1229, 1296, 1299, 1302, 1528,
1536, 1739, 2496, 2613, 2711, 3063, 3194,
3299, 3743, 4327, 4328, 5420, 5479, 5519

bellü Açık, aşıkâr, belli

b. 1794

b. +dur 1803

belur- Belirmek, ortaya çıkmak

b. di 5797

b. -medi 2454

b. mez 5245

b. ur 5778

belurak Daha belirgin

b. +dı 5395

belursiz

b. it Görünmez yapmak, hiç eser bırakmamak

b. i(d)-elerdi 5166

Bemmen Bir melek adı

b. +dur 1647

ben/bin Teklik I. kişi zamiri, ben

b. 12, 68, 130, 135, 147, 148, 150, 151, 154,
174, 179, 181, 213, 229, 263, 267, 268, 277,
311, 333, 343, 414, 420, 472, 476, 478, 485,
493, 495, 579, 657, 695, 700, 704, 705, 706,
741, 789, 934, 1046, 1136, 1141, 1149,
1151, 1152, 1173, 1218, 1223, 1234, 1236,
1272, 1278, 1564, 1608, 1609, 1630, 1819,
1823, 1827, 1841, 1872, 1875, 1924, 1976,
1979, 1980, 2087, 2374, 2463, 2464, 2466,
2667, 2668, 2670, 2671, 2935, 2936, 3011,
3054, 3154, 3164, 3287, 3335, 3436, 3437,
3460, 3632, 3639, 3640, 3642, 3651, 3753,
3793, 3799, 3802, 3891, 3899, 3905, 3915,
3933, 3934, 4008, 4013, 4014, 4151, 4153,
4163, 4170, 4171, 4215, 4239, 4273, 4274,
4279, 4325, 4465, 4477, 4479, 4547, 4656,
4779, 4800, 4835, 4895, 4905, 4937, 5109,
5111, 5228, 5231, 5364, 5379, 5389, 5497,
5537, 5561, 5677, 5700, 5847, 5849, 5862,
5863

b. +den 206, 208, 607, 609, 1142, 2259, 3363,
3649, 3654, 4065, 4475, 4476

bed-kâr İşi hareketi fena, kotu
b. 2517
bed-namlık Kotu adlılık, adı kotuye çıkmış olma
b. +dur 381
Bed Yer adı
b. 3835
bedahş (F.) Bedahşan yakutu
b. 2853
Bedehşan Yer adı
b. +dur 3106
beden Beden
b. +ine 3209
b. +ler 3209
b. +lerde 527
b. +lerine 639
bedi' (Ar.) Şaşılacak şey, garib
b. 804
bedir/bedr (Ar.) Dolunay
b. 204, 1704
be-durustî Kesin olarak, katî bir şekilde
b. 83
beg/bîg 1. Kabile reisi, baş, başkan, bey
b. 3627, 5098, 5311
b. +ler 1617, 4886, 4886, 5311
b. +lerine 3846, 4314, 4558
2. İleri gelen, nüfuzlu kimse, bey
b. +leri 1975, 5391
be-ğayet (Ar.) Çok fazla, pekt, ziyade
b. 1593, 1844, 1862
beğen- Hoşlanmak, beğenmek
b. -di 2494, 2735, 5174
b. -diler 431
beglik Kahramanlık, yiğitlik, cesaret

b. (g) +e 1375
behişt (F.) Cennet
b. 5586
b. +den 5421, 5446
Behram/Behram-ı Çubîn Kişi adı
b. 1571, 4514, 4601, 4603, 4613
b. +ı 4518
b. +dan 4515
b. +un 4363
beğa (Ar.) Yok olmama, bakilik
b. +sı 2602
b. +sıyla 25
→ebul b.
bekle- Korumak, saklamak
b. -di 5558
bekmez Pekmez
b. 5288
b. +i 5290
b. +ini 5289
b. +ler 5289
bel (Ar.) ed. Belki
b. 6
belâ (Ar.) Belâ, musibet, sıkıntı
b. +larına 609
b. +ya 622, 4393
belde
beldetu'l Hibre Yer adı
b. 4136
belesan
b. yağı İlaç olarak kullanılan birkaç çeşit yağ,
pelesenk ağacı yağı
b. 5211
Belh (Ar.) Yer adı
b. 2515, 3829

b.-ı Hind Hindistan'ın zengini, ileri geleni,
soz sahibi

b. h.+dur 4434

baykuş Baykuş

b.+dur 5632

baylık Zenginlik, servet

b.(g)+ı 2550

bayram Bayram

b. 2783

b.+ı 2783

b.+ları 3567

b. it- Bayram yapmak, bayram olarak
kutlamak

b. i(d)-erler 3481

baytâr (Ar.) Baytar

b. 4337

bazâr/pazar (F.) Çarşı, pazar

b. 5098

b.+a 4988

b.+dan 5182

b.+ı 4322, 4337, 4338, 4910, 5370

b.+ına 4337, 5183

b.+ında 5098

b.+ıymış 4337

b.+lar 5607

ba'zi/ba'z (Ar.) Kimi, bir kısım, bazı

b. 1, 454, 764, 765, 766, 833, 940, 1071,
1073, 1073, 1076, 1126, 1134, 1292, 1495,
1524, 1639, 2375, 2564, 2933, 3992, 4979,
4979, 5618, 5836, 5836, 5877, 5878, 5879,
5879

b.+lar 1023, 1028, 1032, 1038, 1038, 1052,
1054, 1274, 1866, 2419, 2582, 2586, 2827,

2847, 2941, 4362, 5092, 5185, 5493, 5609,
5611

b.+ları 992

b.+sı 445, 449, 456, 458, 731, 733, 733, 830,
830, 878, 879, 880, 1284, 1284, 1744,

1756, 1756, 1757, 1757, 2046, 2478, 2479,
2479, 2480, 2480, 2481, 2481, 2482, 2482,
2483, 2483, 2484, 2484, 2811, 2955, 2956,
2963, 2963, 2964, 2976, 2976, 3084, 5619,
5619, 5789, 5789, 5789, 5790

b.+sın 2954

b.+sından 830

b.+sını 2253

b.+sının 1464, 5880, 5881, 5882

bâzırgan (F.) Tuccar

b. 4181

b.+ları 3035

b.+lar 4180, 4909

bâzla- Geri gelmek, yeniden dönmek

b.-r ... *ve hemise altını anıncun anıu üzerine*
bazlar ki... 3110

bebur (F.) Hindistan ve Afrika'da yaşayan

yırtıcı bir hayvan

b. 790

be-cid (F. Ar. < be-cidd) Çok, fazla

b. 3370

b. ol- Çok gelmek, fazla olmak

b. o.-dı 4291

bed

bed-baht Talihsiz, bedbaht

b.+dur 3260

b.+lardır 5655

bed-hulık Kötü huyluluk, hırsızlık

b.(g)+ından 4861

b. 4546
b.1 aşığa don Yerle bir olmak, belak olmak
b. d.-di 5748-49
b.1 aşığa donder /b.1 aşığa dondur (Bir yeri) Yerle bir etmek, helâk etmek
b. d.-di 670
b. d. içek 5013 14
b. d.-eyim 5656
b.(ım) tâcı Çok sevilen, itibar edilen (kimse)
b. 201
b.ın secdeye ko Secdeye kapanmak, secde etmek
b. k.-muş 2623 24
b.ın yire ko- Secdeye kapanmak, secde etmek
b. k.-dı 5705
b.ını kes Öldürmek, katletmek
b. k. di 3937
b. k.-diler 4363
b.ını yirden götür- Secdeden kalkmak
b. g.-düm 1832
b.una toprak koy- Defnetmek, gömmek
b. k. alar 3221 22
başla- Başlamak
b.-miş 2951
b.-r 1107, 1336, 2027
b.-ya 1196
b.-yalım 499
b. yıcak 1108
bat- 1. Gormulmek, gark olmak, batmak
b. ar 1091, 4762
b.-arlar 2090
b.-dı 5593
b.-miş 5785

b. maz 2377
b.-mazdı 3711
b. up 3138
2. (Güneş) Gurub etmek
b.-dugundan 778, 2255
b.-ıcak 1085, 2393, 2998
b. sa 1084, 1099, 1113, 1117
3. *ıvec.* Helâk olmak, yok olmak
b. mazlar *ehl i hitab ol avazdan ve ol yilden batmazlar...* 2439

Batar Yer adı

b. 4429
batıl (Ar.) Hak olmayan, batıl
b. 3562
b. +dur 641, 650, 3711, 4074
b. ol- Hak olmaktan çıkmak, batıl olmak
b. o.-a 5046

Batıne Yer adı

b. 902
batîha (Ar.) Sazlı, kamışlı dere
b. 1986
b. +sında 1987

batman Eski bir ağırlık ölçüsü birimi

b. 1739, 2793, 3114, 5188, 5307, 5394, 5394, 5838
b. +dur 5496, 5853

batur 1. Batmasını sağlamak, batırmak

b. up 3695
2. *ıvec.* Mahvetmek, helâketmek
b.-urdu 5166

bay Zengin

b. 3704
b. ol- Zengin olmak, servet sahibi olmak
b. o.-dı 369

ba's

b.-i nuşur Yeniden dirilme, öldükten sonra
yeniden dirilme

b. 539

basara

→medd-i b.

Basil Yer adı

b.+e 4644

başiret (Ar.) Önceden görme, sezis

b.+i 3297

b.+leri 1003

Başra Yer adı

b. 1488, 1987, 3767, 3768, 3778, 4864, 5499,
5693

b.+da 3773, 3787, 5693, 5709

b.+dur 3783

b.+nın 1453, 3770

b.+yı 3774, 3782

b.+ya 3777, 5696, 5840

→baras-ı B., ehl-i B.

Başratu'l enhar Yer adı

b. 2557-58

baş 1. Kafa, baş

b. 1511

b.+ı 858, 1270, 1491, 1492, 1864, 1868,
2058, 2163, 2164, 2768, 2787, 3041, 3225,
3451, 3452, 4303

b.+ıdır 3866

b.+ımız 1286

b.+ın 1847, 5484

b.+ına 74, 858, 990, 993, 1417, 1657, 2058,
2110, 2218, 4203

b.+ında 743, 1183, 1366, 1394, 1458, 1764,
1764, 2860, 4140, 4156, 5262

b.+ından 1418, 1852

b.+ını 2785, 3649

b.+ının 692

b.+larını 2784, 4710

b.+larında 5603

b.+ına 306

b.+unuza 4480

2. Bir yerin en yüksek noktası

b.+ına 74, 1657, 2218, 4060

b.+ında 77, 2754, 3857, 4051, 5185, 5274

3. Bir şeyin uçlarından birisi

b.+ına 1417

b.+ından 1417

b.+ındığı 3322

4. Başak, tane

b. 5449

b.+dan 5449

b.+ı 1457

5. Temel, esas, asıl, en önemli

b.+ı 158, ...*sordı kim karnı/otları başı
nedir...*160

b.+ıdır 161

6. Yukarı, üst

b.+ına 4005

b.+ında 4301

7. Başlangıç noktası, kaynak

b.+ında *bir oluk başında...*5496

8. *mec.* En onde gelen, en ileri gelen

b.+ı *memleket-i Şâbir'da Marî adlı bir kişi
kopdu/zındıklar başı idi...*4072

b. çek İsyan etmek

b. ç. seler 3683

b.dan başa Hepsi, butunu, bir uçtan bir uca
kadar

balıkçıl Balık yiyerek beslenen büyük bir kuş

b. 2482

balta Balta

b. 3615

Bāmiyān Yer adı

b. 3857

bağa Ben zamirinin yönelme hâli, bana

b. 67, 129, 213, 220, 222, 297, 303, 311, 362, 470, 699, 702, 1141, 1147, 1147, 1249, 1263, 1263, 1595, 1602, 1850, 1970, 1979, 1981, 2096, 2220, 2464, 3154, 3286, 3294, 3354, 3364, 3520, 3642, 3654, 3754, 3796, 3802, 3913, 4012, 4134, 4145, 4197, 4274, 4291, 4325, 5066, 5138, 5229, 5424, 5561, 5575, 5647, 5700, 5871

bani (Ar.) Binā eden, yapan, mec. ikil-i şemali

b. 898

banzur- Batırmak, bandırmak

b.-sa 780

bār (F.) 1. Kere, kez, defa

b. 3887, 4237, 4945

2. Meyva, yemiş

b. 5448

→her b.

bar

→guher-b.

baraş

b.-ı **Basra** Basra'da zuhur eden bir deni hastalığı

b. 5692

bardak Testi

b. 344, 1394, 1893

b.+ı 1894

b.(g)+ın 18

b.+lar 1352

Bārhan Yer adı

b. 3167

bari (F.) Hiç olmazsa, hiç değilse, bari

b. 363

barmaq Parmak

b. 3401

b.+dur 3401, 3402

b.+ıla 1252, 3688, 5668

b.+larla 3684

bārū (F.) Kale duvarı, sur

b. 3635, 3635, 3925, 3928, 3938, 4088, 4120, 4333, 4450, 4662, 4791, 5070

b.+dan 4417

b.+nın 3417, 3851

b.+sı 3845, 3970, 4126, 4520, 5323

b.+sığın 4449

b.+sını 3960, 4691, 4750

b.+sından 5750

b.+sıydı 4662

b.+ya 3408, 4124, 4126

b.+yı 1865, 3411

b.+yla 3416

b. çek- Sur yapmak, sur inşa etmek

b. ç.-mişlerdir 2079

baş 1. Ayak basmak

b. ardı 3398

b.-mayınca 4477

b.-mak 1015

2. Çiğnemek, basmak

b.-a ... *ve bir medresenin eşğinde fodi tā ki anı giren çıkan'ol medreseye başa....* 4735

b. +un 3184
b. şehri Yer adı
b. ş. +ne 2645
bağırı (Ar.) Bakıra benzer, bakır gibi
b. 2867
b. +dur 2868
baķī (Ar.) Baki, kalan, artan, oteki, diğer
b. 437, 809, 1009, 1299, 2553, 3791, 3823, 5212
b. +dur 246, 809, 810, 1057, 4499, 5571
b. +si 5735
b. +sin 5019
b. +sinuo 4409
→eser-i b.
b. kal- Geriye kalmak, artmak
b. k. -a 25, 443
b. k. -ısdır 3722
b. k. -madı 41, 3721 22
b. k. maz 215, 3603
Baķi'a
→güristan-ı b.
baķiyye (Ar.) Bakiye, geri kalan, aruk, kalıntı
b. +sidır 2825, 2941
b. +siyuz 5613
baķla Bakla
b. 3785, 3786
bal Bal
b. 409, 1558, 3525, 3530, 5514, 5591
b. +ı 5288
b. +ın 3692
b. şerbeti Bal şerbeti
3692-93

baļçık Balçık
b. 2081, 2281, 2915, 3101, 4188, 5016, 5454, 5726
b. +dan 862, 3103, 5017
b. +dur 2030, 2434
b. (g) +ı 2434
b. (g) +ıla 2436
b. (g) +ıma 2347
b. (g) +ından 843
b. (g) +ını 365
→kızıl b., yaş b.
baldır/baldır Baldır
b. +ın 5053
b. +ları 5052
b. +ların 5058
Balebek Yer adı
b. 3847
balık Balık
b. 99, 99, 328, 331, 334, 344, 345, 1491, 1679, 1729, 1730, 1733, 1734, 2033, 2039, 2040, 2042, 2111, 2150, 2803, 2895, 3135, 3136, 3138, 3140, 3349, 3350, 3355, 5010, 5515
b. (g) +a 823, 1721, 1728, 1732
b. +dan 2261
b. +dur 1391, 4791
b. (g) +ı 99, 1729, 3141, 3351, 3353, 4971
b. +lar 1678, 1679, 1926, 2023, 2036, 2037, 2040, 2041, 2261, 3353
b. +lara 2036
b. +lardan 2024
b. +ları 1852, 3349, 3357
b. +larında 5009
b. (g) +un 100, 1726

bahru'l-muzlem Yer adı

b. 1954

bahru'r-Rûm Yer adı

b. 2043

b. -dan 1921

bahru'z-zenc Yer adı

b. 2059

Bahreyn Yer adı

b. 1446, 3858, 4868

b. +de 4872, 5776

b. +dur 5533

baḥş

b. **it** Sozetmek, bahsetmek

b. i(d)-erler 1497

baḥş (F.) Bolun, kısım

b. 868, 1067, 2441, 2551, 2552, 2592, 3038,
3038

b. +de 5476

b. +ı 2239, 2441, 2520

b. +ın 2551, 2552

b. +ına 1066, 1068, 2239

b. +ından 2238

→'atâ b.

b. **it** Ayırmak, tasnif etmek, bolmek

b. i(d)-erler 5040

b. i.-di 2519

b. i. mişler 5476

b. i.-mişlerdur 1065, 1068

baḥşîş (F.) İhsan, hediye, bağış

b. +i 488

baḥt

→hed b.

baḥtlık

→nîk b.

ba'îd (Ar.) Uzak, irak

b. 453

→'akıldan b.

baḳ-/baḥ Bakmak

b. a 2978

b. -anı 2419

b. ar 168, 737, 798, 1087, 1422, 1475, 1547

b. andı 4988

b. arlar 790, 801

b. -arlıca 3702

b. -dı 987, 4240, 4241, 5440

b. dım 4324, 4326

b. -dıkları 737

b. -ıcak 801, 831, 1088

b. -maga 3292

b. -mak 284, 793, 793, 793

b. -sa 772, 772, 774, 777, 782, 802, 803, 803,
825, 1737, 2418, 4188, 4620, 5459

b. -up 1732

→hor b., katı katı b.

baḳılî (Ar.) Bakla

b. 4083

baḳır Bakır

b. 366, 1663, 2177, 2277, 2645, 2965, 3038,
3069, 3115, 3179, 3510, 3537, 3592, 3617
4334, 4542, 4546, 4974

b. +a 2946

b. +da 825

b. +dan 2154, 2461, 2636, 2643, 3586, 3617,
3705, 3712, 4097, 4540, 4747, 5304

b. +dandur 942, 3504

b. +dur 1392, 2772

b. +la 4750

b. +lardan 3185

bahr/bahir (Ar.) Deniz

b.+e 4470

b.+i 2992

b.+inde 2992

→gıgıs b.

b.-i 'Aden Yer adı

b. 2112

b.-i Ahlat Yer adı

b. 2031

b.-i Belihat Yer adı

b. 1955

b.-i Cehrihuveyr Yer adı

b. 2006

b.-i Censeb Yer adı

b. 2009

b.-i Cugel Yer adı

b. 2022

b.-i Derya ya elmās Yer adı

b. 1939

b.-i Fars Yer adı

b.+a 1937

b.+dur 2162

b.-i Hārzim Yer adı

b. 2026

b.-i Hirkend Yer adı

b. 2230 31

b.-i Kelaf Yer adı

b. 2208

b.-i Kostantiniyye Yer adı

b. 2171

b.-i Mukrumul Yer adı

b. 1955

b.-i Naptıs Yer adı

b. 2227

b.-i Rum

→sahil i b.

b.-i Sanī Yer adı

b. 1946

b.-i Seyhan Yer adı

b. 2073

b.-i Siraf Yer adı

b. 2064

b.-i Tutavus Yer adı (Rumca'da okyanus)

b. 1908

b.-i 'Ummān Yer adı

b. 2102

b.-i Yemāni Yer adı

b. 5548

b.-i Yemen Yer adı

b.+e 2122

bahrū'l-a'nab Yer adı

b.+dur 2208

bahrū'l-aḥḍar Yer adı

b. 1928

b. a. +dan 2044

bahrū'l-'amīk Yer adı

b. 1907

bahrū'l-a'zam Büyük okyanus

b.+dur 2157

bahrū'l-gamam Yer adı

b. 2116-17

bahrū'l-ḥaraz Yer adı

b. 1921

bahrū'l-muhit Okyanus

b. 1907, 1908, 2198, 2211, 2212

b.+dur 1729, 1729

b. rum 1939

→kavm-ı B.

bağ(ı)r Göğüs, bagır

b. -ına 1437

bağışla- İhsan etmek, lutfetmek, bahşetmek

b. -rlarsa 1310

bağiz

→hacer-i b.

bağizu'l-hall Mısır'da bulunan bir taş

b. 2896

bağla- 1. İp vb. şeylerle tutturmak, iliştmek,

bağlamak

b. r 1657

b. -rlar 2076, 2111, 3092

b. -dılar 1962, 1964, 4135

b. -muşdı 2728

b. -muşlar 3004

b. -naşlardı 2084

b. -rlar 1860

b. -salar 845

b. -ya 2875

b. -yalar 2884

b. -yup 2870, 4358

b. -dı 2727, 4834

2. Hapsetmek

b. -dı *ta ki dutadı zincire çekdi İsfihân katında bir
paşa bağladı...* 2727

3. Kapatmak, kilitlemek

b. -dılar 4989

4. Giymek, örtmek, takmak, asmak

b. -muş 4157

b. -muşlar 3964

b. -rlar 2110

b. -yasın 4124

5. Engellemek, ontunu kesmek

b. -muş 5744

6. Yapmak, inşa etmek

b. -muşlar *...bir şehir ki anıq kapısında bir saray
ve ol deriden bir cisir bağlamışlar...* 4097

7. Üzerine surmek, koymak

b. -rlar 2835

8. Aktırmak, bağlamak

b. -dılar *evine şuşalalar ta ki evini harab eyleye
vardılar ol eve şu bağladılar çünkü şur gelü*

5711

→hibir b., yolın b.

bağluluk Bağlı olma hâli, bağlılık

b. (g)-ı

bağul (?) Bir hastalık

b. *Dehistan ikliminde bir renc vardır aqa bağul
dürler* 5777

bağ bk. bak

baha (F.) Paha, kıymet

b. 3452

bahadır/bahâdur (F.) Yiğit, kahraman

b. 3762, 4638

b. -dur 2480, 5238

b. -hardur 4987

bahadırılık Yiğitlik, kahramanlık

b. (g)-ı 2555

bahar (F.) Bahar mevsimi, ilkbahar

b. 2472, 2703, 2707, 2992

b. -a 2708

b. -dur 2663

Bâhir-zade/Bâhîrzade bin Fars Kişi adı

b. -da 4905

b. -yi 4905

bahîl (Ar.) Hasis, cimri

b. 3784

b.+ında 518
 2. Mevzu, mesele, husus
 b.+ında 421
 b.+ında 4721
bab
 b.-ı Ya'kub Yer adı
 b. 3313
babu'l-ebvab Yer adı
 b. 4648, 4659
babü'l-esbât Yer adı
 b. 3313
babü'l-ezêd Yer adı, Arslankapısı
 b. 5385
babu'l-vâdi Yer adı
 b. 3313
babü'r rahmet Yer adı
 b. 3313
babü't-tevbe Yer adı
 b. 3311
bâdâm/badem (F.) Badem
 b. 5881
 b.+la 4131
Bâbil Yer adı
 b. 777, 3690, 3718, 3719, 3726, 3729, 5828
 b.+de 3788
 b.+dur 2514
 b.+un 3728
 →'ayn ı B., memleket i B.
bâd
 b.-ı şabâ Doğudan esen hafif hoş ruzgar,
 Saba yeli
 b. s.+yıla 2002
ba'de
ba'de't-tufân Nuh tufanı'ndan sonra

b. 4662
badem bak. badam
badiye [badya→Yun. bathcia] İçine şarap
 konulan geniş, yayvan kap
 b. 3146, 3146
 b.+lerun 3156
 b.+yi 3148
bâdiye (Ar.) Çol, kır
 b.+dur 5539
Badye Yer adı
 b.+ye 4863, 5335
bağ (F.) Bahçe, bostan, bağ
 b. 1199, 4780, 5003, 5578, 5585, 5625
 b.+a 293, 5517, 5576, 5577
 b.+da 382
 b.+dan 297, 299, 5577
 b.+dur 5515, 5620
 b.+ı 292, 1901, 5526
 b.+ıdı 5518
 b.+ım 295, 5584
 b.+ına 295
 b.+lar 1801
 b.+un 5574, 5576, 5622
b. dikmek Bahçe yetiştirmek
 b. 1199
bağa Kaplumbağa
 b. 2048
Bağdâd Yer adı
 b. 3789, 3791, 4684
 b.+a 3813, 4894, 4901
 b.+da 3821, 5839
 b.+dur 4423
 b.+ı 3792, 4424, 4862
 b.+un 3807, 3810, 3813

a. H 2541

→hudud ı A., nar ı A.

Azeştan Yer adı

a.+da 2433

azgır

→su a.ı

'azil

a. it- Görevden almak, işine son vermek,
azletmek

a. i. -di 5023

'azīm (Ar.) 1. sf. Büyük, ulu, azametli

a. 559, 560, 583, 684, 708, 850, 1566, 1578,
1867, 1974, 2053, 2118, 2119, 2123, 2147,
2177, 2217, 2222, 2231, 2260, 2263, 2415,
2438, 2742, 2749, 2760, 2761, 2762, 2765,
3126, 3130, 3284, 3473, 3548, 3780, 3780,
3850, 3862, 3867, 3871, 3876, 3907, 3995,
4233, 4341, 4360, 4371, 4380, 4484, 4506,
4507, 4519, 4524, 4531, 4557, 4560, 4563,
4568, 4573, 4597, 4606, 4739, 4788, 4925,
5142, 5301, 5411, 5634, 5636, 5747, 5751

a. +dur 4445

2. is. Büyük, ulu, azametli

a. 4282, 4445

3. zf. Azametli bir şekilde

a. 1264, 1424, 1517, 1517, 1596, 3622, 3689,
4105

→buhar ı 'a., bunyad-ı 'a., memleket-i 'a.,
nebeviyye-i 'a., şehr-i 'a.

azīne (F.) Cuma günü

a. 787, 787, 3349, 3355, 3355

a. irtesi Cumartesi

a. 3349, 3351, 3353, 3355

'azīz (Ar.) 1. Aziz

a. 1881, 1882, 5228, 5346

a. +dur 2885, 4923

2. İleri gelen, şerefli kimse

a. -dur 3244

a. +un 4803

3. Yüce, ulu

a. +dur 84

→cevher-i 'a., 'omr-i 'a.

a. dut Hurmet göstermek, kıymet vermek

a. d. -un 4197

a. i Mısr Mısırhukumdarı, Mısır azizi

a. 3131, 3134, 3137

a. M. +a 3130

a. M. +un 3136

azlık Azlık

a. 1025

'azm

a. i kal 'a-i Belkıs kıl- Belkıs'ın kalesine
hareket etmek, yönelmek

a. kıl-dı 3911

'Azrāil (Ar.) Ölüm meleği, dört büyük
melekten birisi, Hz. Azrail

a. 699, 702

a. +dur 687

→sıfat ı A.

azrak Daha az

a. 2948

B

bā (Ar.) Be harfi

b. 1946

bab (Ar.) 1. Bir kitabın bölümlerinden herbiri

b. 518, 723, 724, 2251, 5567

b. +da 497

ayva Ayva

a. 4300

'ayyār (Ar.) Hilekâr, dolandırıcı

a. +lardan 5481

'Ayyuk

a. -ı **sa'd** Yer adı, Cevza burcunda bir yıldız

a. 1442

az Çok karşıtı, az

a. 1201, 1884, 3035, 3097, 3726, 3840, 4690,
5791, 5827, 5827, 5828

az az *zf.* Azarazar, az az

a. 1100

'Az Kişi adı

a. 5312

az 1. Sapıtmak, doğru yoldan çıkmak

a. mışlardır ... *ol/şavın anıy sebebiinden*
azmışlardır... 4507

2. Yolunu kaybetmek, yolunu şaşırmak

a. mayavuz ... *bize bir çare eyle ki yolda biz*
azmayavuz... 2304

→yola.

a'za (Ar.) Organlar, uzuvlar

a. +da 227

a. +nün 1890

a. +sı 5648

a. +sından 222

a. +sının 529

'azāb (Ar.) İşkence, ceza

a. 5597

a. +ı 924

a. **feriştəsi** Azap meleği

a. f. +dır 733

azacıq Çok az, azacık

a. 1814

azād

a. **eyle** Serbest bırakmak, azat etmek

a. e. di 2734

a. **ol** Kurtulmak, serbest olmak, azat olmak

a. o. ur 3382

azade

a. **ol** Serbest hâle gelmek, azat olmak

a. o. durur 1884

azal Azalmak

a. o. müş 2748

a'zam (Ar.) En büyük, en azametli

a. +ı 577

→felek-i a., feres i a.

'azamet (Ar.) Azamet, uhuluk

a. 5715

a. +i 59, 188, 1070, 2247, 3381

a. +ile 243, 1016, 1018

a. +in 5354

a. +inden 601, 742, 1071

a. +ine 1070

a. +ini 656, 745, 2230, 2245, 3298, 4563, 5007

a. +iyle 4628

a. +le 66, 2583, 4215

a.-i masnu'a Mahlukatın azameti

a. 1070

'azametlu Ulu, çok büyük

a. 663, 822, 974, 987, 1499, 2819, 4772, 5579

'Äzer Kişi adı

a. 4724

Azeribayicân/Azerbâyicân/Adırbayican

Yer adı

a. 2530, 3732, 4309, 5031

a. +da 2263, 2273

a. +dan 1590

a.-ı Şebdîz Yer adı
a. 2348

a.-ı Vezn Yer adı; Sıkaynağı
a. 2384

'aynu âb-ı süzin Yer adı
a. 2340

'aynü çeşme i Cacerum Yer adı
a. 2291

'aynu'd-Dem Kızılsu
a. 2330, 2330

'aynu'l-Faziyyat Yer adı
a. 2362

'aynü'l-İlhamse Yer adı
a. 2311

'aynü'l hâr Yer adı
a. 2310, 2325, 2344

'aynü'l-hayât Hayat suyu, olumsuzluk suyu,
ab ı hayat
a. 2293

'aynu'l Marzî Yer adı
a. 2379

'aynu'l-Meyşume Yer adı
a. 2341

'aynu'l Yemîn Yer adı
a. 2391

'aynü'r-Râmî Yer adı
a. 1478

'aynu's-Sebt Yer adı
a. 2336

'aynu's Selvam Yer adı
a. 2332

'aynu Ayn, ıpkı
a. 123

ayran Ayran

a. 2931

a.+a 2901

ayrık bk. ayrık

ayrıl (Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden)
Uzaklaşmak, ayrılmak, gitmek
a.-dı 3962

a. dılar 80

a. mak 253

a. mayam 314

a. maz 1039, 1090, 1398

a. muş 492

→canı teninden a.

ayru Başka, farklı, ayrı
a. dur 1009

ayruk/ayrık 1. sf. Başka, diğer, gayrı
a. 130, 480, 1024, 1588, 2338, 3108, 3685,
3696, 3919, 4279, 4281, 4716, 4917, 4939,
5547
5766, *ayruk yirde geturdi loc.*..5804

2. zm. Başkası, oteki, diğeri
a. 5386

a.(g)+a 3658, 4248, *soyle sanma ki sen Dari ya
zafer buldug sevketing vardur ayruga/kaşd
idersin*..5425

a.(g)-ın 88

a.(g)-ından 997

a.+lar 3267

a.(g)+un 150

3. zf. Artık, bundan sonra, bir daha
a. 2716, 2908, 3001, 4490, 5485 *'onni tamam
otur bundan sonra ol 'alem-i ebedi olur ayrık
anug/zevâli olmaz*... 1051

ayn Ayn
a. 1380

ayaklı

→dört a.

a'yan (Ar.) Muayyen ve muşahhas olan şeyler

a. +dan 849

'ayb (Ar.) Ayıp

a. 3234

a. +ı 3238, 4253, 4714, 5051, 5058, 5340,
5341, 5342, 5344, 5347, 5349

a. +ında 538

a. +ını 36

a. +ıunu 3255

a. it- Ayıp saymak, ayıp karşılamak, kınamak

a. i(d) erler 4716

aydın Aydınlık

a. 1700, 2092, 2099, 2485

a. +dur 2087, 3093

a. +ına 3099, 3493

a. ol- Işıklanmak, parlamak, aydınlık olmak

a. o.-ur 3096, 3512

aydınlık Işık, aydınlık

a.(g)+a 2824, 4049

a.(g)+ı 1178, 3018, 3213, 4050

a.(g)+ının 2092

a. vîr- Işık saçmak

a. v.-ur 5606

âyet (Ar.) Kuran surelerini oluşturan

cümlelerden her biri, ayet

a. 32, 71, 112, 190, 191, 244, 275, 680

a. +den 279, 3672

a. +i 111, 3671

a. viribi- (Allah) Cebrail vasıtasıyla ayet
göndermek

a. v.-di 680

ayin (F.) Dinî toren, ibadet, kult

a. +i 4501

a. +idur 4512

a. +leri 4512

a.-i İslâm İslam dini, İslam akidesi

a. 5223

ayine (F.) Ayna

a. 285, 1936, 1936, 2821, 3043, 3826

a. +ye 2822

aylık 1. Bir ay içinde gerçekleşen, bir ay sürena. *dört aylık yoldur şehir i Feyza'dan ta sedd-i
İsfendiyar'a değin* 1959, 1960, 2032, 5090

2. sf. ...aydan beri var olan

a. ... *dört aylık canavar şüretinde ki cinntiler
duzmüşlerdir...* 3996**'ayn** (Ar.) Ayn harfi

a. 2101, 2792, 4587

'ayn (Ar.) Goze, kaynak

a. 2283, 2358

→diyâr + a., tarfetul 'a.

a. + ahmer Yer adı

a. 2266

a. + Ahmaş Yer adı

a. 2268

a. + Bâbil Yer adı

a. 2276

a. + Emeliyye Yer adı

a. 2376

a. + Esved Yer adı

a. 2273

a. + Karkisiyâ Yer adı

a. 2365-66, 2369

a. + şevir Yer adı, Boğa burcunun en parlak
yıldızı

a. s.-dur 1430

3. *nac.* Kortak

a. +dur ... *sizug dnuquze donen*
'avratdu... 5365

a. *idin-* Nikahlanmak, evlenmek, nikahı altına
almak

a. i.-di 4128

'Avri 'ays bin Ebrehe Kişi adı

a. 4452

'avret (Ar.) Ut yeri, mahrem yer

a. +inun 2467

avuç Avuç

a. 3217, 3218, 4795, 4798

avun- bk. avın

avut- bk. avıt

'Avva Yer adı

a. 885

ay 1. Dünyanın uydusu, kamer, ay

a. *ve ay kağan kim tamam olup bedr olsa eksilse*
gerekdir 204, 447, 1173, 1177, 1186, 1191,
1194, 1198, 1206, 1208, 1212, 1215, 1231,
1231, 1232, 1245, 1247, 1249, 1257, 1259,
1271, 1273, 1274, 1299, 1704, 1712, 2675,
2863, 2978, 3596, 3597

a. +a 1508

a. +da 1275

a. +dan 1176, 1369

a. +ı 1073

a. +un 505, 872, 1171, 1178, 1182, 1185,
1187, 1192, 1197, 1199, 1202, 1203, 1204,
1205, 1205, 1255, 1263, 1264, 1267, 1274,
4469

2. Yılın onikide biri, ay

a. 1384, 1386, 1388, 2033, 2667, 3818, 4087

İbn-i 'Abbās eydür Resûlullah ile on iki ay

namaz kıldım Beytül mukaddes'de 4645

a. +da 1333, 1355, 1368, 2042, 2042, 2059,
3612, 4580

a. +dan 1370, 2033

a. +durur 5393

a. +ı 5800

a. +ını 2754

a. +ında 4513, 5022

→ yeni a.

a. *gögi* Birinci kat gök, atmosfer tabakası

a. g. +nden 1180, 1181

ayak 1. Ayak

a. 253, 1014

a. +dan 3401

a. (g) +ı 2682, 2981, 3400, 4632, 4972, 5646

a. (g) +ım *kim benim ayağım yokdur ki senugle*
bile gidem... 298, 4477

a. (g) +ın 2682, 3398, 4357

a. (g) +ına 990, 993, 2366, 4609

a. (g) +ım 2381, 2683

a. (g) +ınun 2461

a. (g) +ıla 4683

a. +ları 2058, 2610, 4532

a. +larına 1093, 3092

a. +larının 797

a. +larınuz 2405

2. Dayak, destek, ayak

a. +ları ... *dahı 'arsug çok ayakları vardır* 588,
589

3. Uzanı, kol

a. +ı *bu tığug altı bir yüz tığlarcaan ayağı vardır*
ve dahı burug/depesinde bir kenise vardır...

2770

→ eli a. +ı durust ol-, kendi a. +ı gel

a. i(d) erler 5276
a. i(d)-erse 1859
a. i(d)-se 5277
a. i(d)-up 2359, 3588
a.(lar) çık Ses yükselmek, ses gelmek
a. ç. ar 4044
a.(ları) gel Sesler duyulmak, ses isitilmek
a. g. di 297, 311, 1824, 2182
a. g. ur 1664, 2054-55, 2148, 2280, 2649, 3577, 3583-84, 3584-85, 4506, 4573
a. g. urdi 3698
a. gelmez ol- Artık ses isitilmemek, ses duyulmamak
a. o. ur 2450 51, 4757
a. iriş- Ses gelmek, ses duyulmak
a. i. ur 2056
āvaze (F.) Yüksek ses
a. 1676
a. +den 4159
a.(ler) gel- Sesler duyulmak
a. g. ur 2415, 2438
a. vir Seslenmek, haber vermek
a. v. -ur 3591
avcı Avcı
a. +ları 5089
a. +lar 1547, 5094
‘avdet
a. it- Geri gelmek, dönmek
a. i(d) erlerdi 3689
avin-/avun- Teselli bulmak, avunmak
a. -masa 1546
a. -ur 1547
avit-/avut- Teselli etmek, avutmak
a. -dı 4669

a. Jun 4670
avla- Yakalamak, avlamak
a. -manız 3349, 3353
a. mazlar 2061
a. rsın 2016
‘avrat (Ar.) 1. Kadın
a. *kim aavug içinde bir ‘avrat çıkar bir ata binanıs efinde bir gozgu* 269, 283, 1232, 1395, 1405, 1456, 1492, 1511, 2440, 3020, 3124, 3963, 4128, 4139, 4223, 4606, 4608, 4610, 4630, 5190, 5530, 5696
a. +a 1234, 1236, 2884, 4142
a. +dur 1394, 4598
a. +ı 4145, 5052
a. +lar 3310, 3393, 3748, 3775, 3804, 4119, 4551, 4551, 5342
a. +lara 1389, 3775
a. +lardan 5651
a. +ları 3969, 4115, 4709, 5714
a. +larını 4788
a. +larını 530
2. Eş, zevce
a. +ı *evvel Şaba şehrine Belkıs pādīşāhı oldu tā Süleymān’u ‘avratı/olınca değin* 3940
a. +ıla 4194
a. +ın 3636, 5701
a. +ına 300, 308, 308, 4216, 4844, 5704
a. +ını 4632, 5695
a. +larımız 3930
a. +larımızı 3926
a. +larınıza 3934
a. +unı 4635
a. +un 5702

2. Dışarıya çıkarmak, dışarı vermek
a. ac *anıp birisine her ne kını bir ksalat yma*
yaşın atar ol birisiuug içinde 2421

ata 1. Baba
a. *çünkü bir yurdu Zazereh eydür ey ata* ...3903
a. ları 5251
a. lı 1218, 4131, 4733, 5379
a. lı na 4133
a. lı m 2302
a. lı sı 202, 1209, 2297, 2302, 2427, 3891
3899
a. lı sındır 3893, 4725
a. lı sma 3895
a. lı smı 2303, 5252
a. lı smın 1633
2. Çet. soy
a. larım ... *beşm ataların kal'a i*
Eh'vaz' da idur anları' zühâr in cüm' yesin ...3639

'ata
ata bahş (Gömert, eli açık (kimse)
a. 485

'Atche/ 'Atche bin İmran Kişi adı
a. 3770, 3774, 3782

'Atche İbnu Nafi Kişi adı
a. 5143

ateş
ateş hane Mecusi mabedi, ateşe tapanların
ibadet yeri
a. 4027
a. h. ler 4462, 5401
a. h. lı si 3572

ateş perest Ateşe tapan
a. 1611
a. p. den 1610

a. p. di 5677
a. p. m 508

ateşli (Ar.) Ateşle ilgili, ateşli
a. dur 1426, 1473

atıl Atılmak
a. ne ... *bir sin ol tîlîq idb urından gıtır avslacug*
ig urından çıkar ki cık atılır dâh gıtır dıner
2416

atılan Atılınıcak
a. m 4569

atlas (Ar.) Üstü tpek, altı pamuk kumas
a. 5123
-eklek i a

atlı Sürün, atlı
a. 1474, 3450, 4966
a. dan 1098, 1100
a. ya 5244

'Av İbn i 'Abdullah Kişi adı
a. 5329

avaz (F.) Ses, seda
a. 1677, 4177, 4292, 5439, 5751
a. dan 2439, 2439
a. n 2182, 2280, 2684, 2686, 3564, 3587,
4046, 4087, 4756
a. dur 4574
a. lı la 4583
a. m 1679, 2148, 3588, 3591, 4755, 5654
a. ndan 1093, 1678, 2802, 4158
a. m 669, 2021
a. lar 2449, 2449
--agzından a. çık
a. it Seslenmek, ses çıkarmak
a. i (d) er 2624

as(r)l (Ar.) Esas, temel, asıl

a.+ı 1745, 1897, 2198, 2564, 2564, 2903,
3023, 3027, *eger kibriti bir gayrı yire iletseler*
su'lelenemez

aşlı bu kibritiug buhar-ı duhânda dur... 3073

a.+ında 1758

a.-ı nî 'am Nimetlerin aslı, esası

a. 7

aşıl - 1. Yukarıdan sarmak, asılı olmak

a. mış ... *ve daht zencilerden big bes yuz*
kandil aşılans kimi altun... 3302

a.-mışdır 1493

2. İdam edilmek, ipe asılmak

a.-ur ... *bir zengî gelur boğazur ol çengale urur*
ol butug oğinde/aşılır za ki başı uzılır bir
yaga düşer... 4303

aşılı Asılmış vaziyette, asılı

a. 2186, 3965, 4665, 4955, 5306

a.+dur 1511

'asır (Ar.) Yüzyıl, asır

a.+da 1982, 4631

'âşî (Ar.) İsyankâr, isyan eden

a. 587, 1830

a. ol İsyan etmek, karşı gelmek

a. o.-a 1229

a. o. an 3686

a. o. dı 4356

a. o.-dılar 4352, 5652

a. o.-salar 3682

'Asî Kişi adı

a. 5694, 5700

Askalan Yer adı

a. 4876, 4880

a.+da 4879

a.+dur 4877

Asker/Asker-i Mukerrem Yer adı

a. 4903, 4907

aşl (Ar.) Kuş

a. 3586, 3587

aşlı (Ar.) İşlenmemiş, som (maden)

a. 2976

aş-

→hadden a.

aşağa/aşağı 1. Aşağı, aşağıya, alt taraf

a. 1102, 1492, 1692, 2244, 2282, 2364, 2369,
2377, 2663, 2939, 3117, 4278, 4324, 4684,
5712

a.+dan 2242, ... *ol menaremiğ üzerinde bir at*
düzmişler ki aşağıdan bir serce deşli görünür
...3450

a.+dur 3207

a.+sı 823, 910, 2502, 4187, 5480

a.+sından 4544

2. Değer bakımından daha az

a. *gümüş dahtı bir ceyherdur altundan aşağı*
...3023

a.+dur 5491

→başı a. don, başı a. dondur

a. bırak- 1. Aşağıya salmak, aşağıya
sarkıtmak, bırakmak

a. b.-dı *levhi boyundan aşağı bıraktı...* 2193,
4609

2. Aşağı atmak

a. b. dı 4577, 4632, 4764 65

a. b. dılar 4247

a. b.-dum 4637

a. b.-dun 4634-35

a. b.-mişlar 5497

arzu İstek, heves

a. +ndur 283

a. it- İstemek, dilemek, arzulamak

a. i. -di 192

a. i. miş 4368

aş 1. Bir şeyi bir yere döküp aşağıya

sarkıtmak, asılı bırakmak

a. -arlar 5280

a. dılar 3333, 3334

a. -dı ... *anuy cun Hâk te 'ala/levhu' mahlufuzi*

anuy alında aşdı ... 632

a. -muş 4717

a. -muşdur 3943

2. İdam etmek, asmak

a. mışdı *coğ hatular eylenmiş-i di 'Abdullahibn-i*

Zubeyr'i öldürmüş aşmış ıdı 5508

asa Asırmak, asmak

a. dı 3658, 4075

a. dılar 3329, 3332

a. mışlar 4567

'aşa (Ar.) Değnek, baston, asa

a. +larla 5604

a. +rı 3229

a. +nun 3240

a. +sını 3230

a. +yla 3240

'aşab (?) Bir bitki

a. +dur *eydür ki 'alemi tolmusdur dört nesneyile*

ol dört dağı Yemen'dedir veresdur hatardur

kendirur 'aşabdur...5544

Āşaf Kişi adı

a. 327, 332

Aşam Yer adı

a. 4095

āsān (F.) Kolay

a. +dur 4386

a. eyle- Kolaylaştırmak

a. e. -gil 1137

a. ol- Kolaylaşmak, kolay hâle gelmek

a. o. dı 1139

a. o. -ur 260

asār (Ar.) İzler, nişanlar

a. +ı 2738

Asbat Kişi adı

a. +a 5202

'aseli (Ar.) Bal renkli, bal renginde

a. 2867

asfar

→benu'l a.

asğar

→dubbu'l a., nabs i a.

Asgara Yer adı

a. 2425

aşhab (Ar.) 1. Arkadaşlar, dostlar, yardımcılar

a. +ıla 2233

2. Hz. Muhammed'i görmek ve sohbetine etmek

şerefine ulaşan kimseler, sahabiler

a. +ından 5300

a. -ı Resül Hz. Muhammed'in sahabeleri

a. r. +den 5782

a. -ı Resülullah Hz. Muhammed'in

sahabeleri

a. 1241, 4157

a. ü'l-uhdud Cehennem ehli, cehennemlikler

a. 5336

aşhabu'r-Re's Res ashabı

a. r. +un 3841

artuk 1. Başka, gayrı, ayrı

a. 41, 258, 607, 721, 2115, 2276, 2588, 2621, 3007, 3603, 4080

a.(g)+a 40

is. 2. Fazla, çok, ziyâde

a. 493, 497, 630, 1529, 3573

a.(g)+a 4183

a.-dır 189, 241

a.-dur 1735, 1915, 3855

3. Ayn, başka

a.(g)+ı 2951

4. sf. Başka, ayrı, diğer

a. 3086, 3103, 4776, 5818

5. zf. Bundan sonra, bundan başka

a. 3542

5. ed. Kusur, ...den fazla

a. *selmug bâzırına ol big aqca artuk hare olmadı* ...5183

→yuzden iki a.

a. ol- Ziyâdeleşmek, fazlalaşmak, artmak

a. o.-ur 378, 2795

artuklık 1. Üstünlük

a.(g)+ımız *onlardan artuklığıız yokdur* ... 3752

2. Olgunluk, nihâyet

a.(g)+ında ... *agaclar ayug/evvelinde*

artuklığında yirden şu alur...1204

artur 1. Artırmak

a. sa ... *Haq'ıe 'âlâ hazretleri gozi nûrın artursa bedî' degildir*... 804

a. ur 405, 794, 2909, 3019, 3083, 5289

a. gıl 245

2. *nac.* Yükseltmek, yüceltmek

a. -urdu ... *her kankısınuğ/kim bilisi artukdur anuğ mansıbın ve mertebesin artururdu* 241

aru An

a. 2484

Arım Yer adı

a. 4522

Ārvend Yer adı

a. 2666

Ārvenduk Yer adı

a. 470

arz (Ar.) Dünya, arz

a. 5830

a. -dan 1387

a. +ı 2512, 2513, 2515, 4977, 5369, 5452

a. +ını 2621

→istidâret-i a., kubbetu'l-a., lâre i a., senâm-ı

a.

a. u *sema* Yer ve gök

a. 5830

a. ı *Berka* Berka ülkesi

a. b. -dandır 5199

a. ı *Rüm* Bizans ülkesi, Bizans

a. 4307

'arz (Ar.) Enlem

a. +ı 4977, 5369, 5452

'arzına Enlemesine

a. 2525

'arz

a. *eyle-* Soylemek, bildirmek, arz etmek

a. e. -di 393

a. e. -r 629

a. *it-* Soylemek, bildirmek, arz etmek

a. i. -di 5703, 5706

a. i. -diler 1248, 2427-28

a. i. -dum 1831-32

a. +dı 5507
a. +dur 2738, 3300, 3320, 3320, 3418, 3418,
3422, 3422, 3424, 3424, 3424, 3430, 3430,
3504, 3510, 3535, 3536, 3845, 3848, 3849,
3849, 4296, 4332, 4334, 4336, 4601, 4661,
4942, 5376, 5376, 5452, 5453, 5456, 5595
a. +ıdı 3617

arıt- Temizlemek, artırmak

a. dı 4726

'arıt

→kuffar-ı a.

'ariyet (Ar. < 'ariyyet) Ödünç, eğreti

a. 208

a. +dur 207

arka Sırt, arka

a. +larını 3529

a. +ma 5865

a. +sına 2110, 4278, 4281, 4287, 5866

a. +sından 5867

a. +sındaki 1650

arkun

arkun arkun Yavaş yavaş, ağır ağır

a. 2368, 2368

armağan Armağan

a. +ıla 2735

arpa Arpa

a. 2901, 2931, 3119, 3172, 3276

'Arra Birkavim adı

a. +nun 532

arslan/aslan Aslan

a. 571, 790, 795, 822, 863, 921, 1452, 2144,
2480, 4001, 4847, 4851, 4855, 4856, 4944,
4963, 5372, 5373, 5385, 5864, 5865, 5867,
5868

a. +a 5863, 5865

a. +ı 4967

a. -lar 3665

a. +ları 5428

a. +lardı 5427

a. +un 2146, 2151, 4850, 5866

a. agzı Yer adı

a. 2131, 2135

'arş (Ar.) Gökün en yüksek katı, dokuzuncu kat

gök, arş

a. 558, 569, 582, 633, 736, 743, 752, 758

a. +a 585, 591

a. +ı 558, 568, 573, 575, 578, 580, 580, 1907

a. +un 562, 588, 590, 598

→dürre i a.

arşun Bir uzunluk ölçüsü, arşın

a. 2278

art- Artmak

a. a 1198, *naẓar ide ki goşlinuğ aydınlığı arta*
eger ma 'cun iderlerse ... 3018

a. -ar 802, 803, 1196, 1811, 2350, 2991, 5214

a. -duka 1769

a. madılar *pes andan sonra tevâhid ve temîsul*
kalma dı artma dılar uremediler 3725

a. -ması 1200, 2030

a. -mazdı 5215

a. -sa 2226, 5213

→içi a.

artucağ Daha çok, daha ziyadece

a. 343

artucu Bitki, ot

a. +lardır 2489

artuğrak Daha çok, daha ziyadece

a. 5727

a. *-un* ve *bure* t. *'akreb* ve *'Arab* *uğ* ve *Mısr* *uğ*
ve *Yemen* *uğ* ve *Hicaz* *uğ* ve *Emlek* kavminin
1470

→cezhretul A., dîn i A., iklim i A., melik i A.

A'rac Yer adı

a. 2659

aralık 1. Ara yer, ara, aralık

a.(g)+ında 4805 ... *bu iki kışbuğ'aralığında bir*
dâ'ire vardır ki ... 869

2. İki yer arasındaki mesafe, uzaklık

a.(g)+ı 4180, 4333 .. *her kapının analığı bir*
fersengyoldur ... 4038

3. Geçit

a.(g)+ı *anda dafı ol tagılar vardır ki aralığı t*
aracıktur ... 5417

4. Mekân, mahal, yer

a.(g)+ında *bircezfir vardır Serendfb aralığında*
... 1654

5. Esca, an, zaman

a. +da 355, 1633 *bundan şogra evlenmek*
zahmeti dafı bu aralık da hastalıklar zahmeti ...
254

âram

a. *it* Dinlenmek, oyalanmak, durmak

a. *i.-mez* 843

a. *ol-* Durmak, susmak

a. *o.-dılar* 4061

arām-gāh Dinlenilecek yer, dinlenme yeri

a. +ıdur 5253

a. *kıl-* Dinlenme yeri yapmak, yaşamaya
elverişli bir hâle getirmek

a. *k.-dım/k.-dım* 2466, 2615

Aras Yer adı

a. 3836

→nehr i A.

Arestatalis Kişi adı

a. 5473

'arbe de (Ar.) Gurultu, kavga, doğuş, patırtı

a. +ye 1376

ard/art 1. Arka taraf, arka, peş, art

a. +ıdur 1126

a. +ımuza 3776

a. +ına 2058 ve *dafı donmuş ardına bakar diler*
ki Çin ve Mâcin tagında
bir depecik vardır ... 1422

a. +ınca 250, 670, 2446, 4669, 5659

a. +ında 1487, 1953

a. +ındadır 1947

a. +ında 3307, 4033, 4762

a. +ından 2222

a. +larınca 3781

2. Alt taraf, alt

a. +ından *bağır tepsinin ardından kendize çeker*
... 3115

a. *ına düş-* Peşine düşmek, takip etmek

a. *d.-di* 3237

arı Arı, saf

a. 3006, 4700

a. *eyle-* Temizlemek, ayıklamak

a. *e.-r* 2876

arıtmaçlık Arıtma işi, arıtma

a.(g)+ın 4392

'arî (Ar.) Ödünç

a. +dur 1178

arış Arşın

a. 866, 2082, 2501, 3203, 3204, 3204, 3300,
3303, 3579, 3964, 4237, 4382, 4520, 4566,
4566, 4641, 5272, 5358, 5729

4781, 4781, 4791, 4806, 4809, 4810, 4811, 4817, 4856, 4915, 4929, 4933, 4942, 4944, 4965, 4969, 4975, 4977, 4978, 4997, 5007, 5032, 5042, 5070, 5071, 5086, 5100, 5102, 5115, 5117, 5130, 5154, 5155, 5193, 5247, 5258, 5273, 5275, 5288, 5290, 5304, 5316, 5317, 5317, 5318, 5332, 5356, 5357, 5362, 5410, 5452, 5477, 5491, 5523, 5540, 5541, 5542, 5579, 5583, 5594, 5606, 5623, 5628, 5631, 5632, 5637, 5671, 5686, 5698, 5740, 5751, 5791, 5806, 5858, 5880, 5889
a.+dur 336
a.+la 716, 1089, 1170, 1174, 1175, 1281, 1656, 1839, 1872, 2335, 2343, 2365, 2396, 2800, 2969, 3391, 3890, 4073, 5085, 5282
a.+ladur 8, 406, 1877, 3097
ara 1. Mekan, yer, mevki
a.+da 641, 1579, 1584, 2304, 3581
a.+dan 1092, 1869, 4286, 4769, 4826, 5645
a.+nın 2341
a.+ya 2027, 2647, 3465, 3564, 4476, 4489, 4768
a.+yı 3950
2. Şahıslar arasındaki ilgi, ilişki, munasebet
a.+muzda 4655
a.+sında *bu iki big arasında dahi husûnet oldu..* 5311
3. İç, ara
a.+nuzda 4053
a.+sına 3237, 3850
a.+sında 218, 255, 1540, 1830, 1961, 2184, 3026, 3239, 3569, 3883, 4219, 4451, 4862, 5212
a.+sındadır 2529, 3978

4. Boşluk, aralık, ara
a.+sı 4521
a.+sına 3850
a.+sında 507, 589, 2310, 5105, 5285, 5457, 5499
a.+sındadır 2660, 2764, 4914, 5105
a.+sından 5484
5. İki şey arasındaki mesafe
a.+sı 1999
a.+sında 2267, 3626, 3845, 3854, 4227, 4351, 4688, 4937
6. Orta, iki şeyin ortası
a.+sında ... *anuy rengi fuzlîşîla aklîk arasındadır..* 2855
a.+sındagi 5518
→bir a.ya getir , bu a.da, bu a.ya, ol a.
a. yir Orta, ara
a. y. +inde 1255
a. y. +imuzde 4658
araya al- Çevrelemek, etrafını çevirmek
a. a. mışdur 5270
ara Bulmaya çalışmak, aramak
a. dılar 3502
‘Arab (Ar.) 1. Arabistanlı, Arap (lar)
a. 827, 907, 911, 1010, 1012, 1508, 1762, 3662, 3664, 4743
a.+a 3578
a.+dan 5539
a.+dur 3982
a.+nın 3663, 5539
2. Arabistan
a. 2497, 2535, 3975, 5263
a.+dur 4866

a. -un 817, 829, 850, 876, 962, 1093, 1118,
1200, 1239, 1326, 1817, 2253, 2594, 2595,
2598, 2672
2675, 3270, 3529, 3684, 3753, 3754, 3755,
4091, 4537, 5038, 5101, 5113, 5167, 5249,
5253, 5336, 5437, 5544, 5621, 5738, 5831
a. +unla 4994
anraş Birlikte homurtuluses çıkarmak,
haykırmak
a. ırlar 3666
ansız O olmadan, o olmaksızın, onsuz
a. 5, 6, 4636
Anıkiyye Yer adı
a. 2197, 4318
a. +de 5749
a. +den 4307
a. +ye 5758
a. +yi 5793
→zelzele i A.
anuş Ol zamanının ilgi hâli, onun
a. 4, 58, 79, 94, 147, 196, 220, 221, 239, 241,
247, 248, 250, 264, 265, 269, 281, 282, 386,
402, 403, 422, 456, 460, 490, 510, 516, 546,
561, 583, 586, 589, 603, 604, 632, 632, 636,
637, 654, 655, 656, 659, 665, 687, 707, 713,
715, 723, 745, 747, 775, 777, 788, 789, 817,
818, 821, 828, 832, 841, 848, 858, 915, 944,
975, 976, 1030, 1033, 1037, 1051, 1068, 1086,
1099, 1110, 1117, 1123, 1131, 1150, 1156,
1167, 1187, 1193, 1239, 1242, 1244, 1244,
1259, 1261, 1265, 1266, 1312, 1315, 1319,
1331, 1380, 1382, 1395, 1397, 1403, 1404,
1433, 1487, 1492, 1499, 1501, 1503, 1583,
1614, 1616, 1646, 1668, 1728, 1740, 1784,

1787, 1793, 1835, 1854, 1891, 1893, 1895,
1909, 1909, 1923, 1928, 1945, 1946, 1952,
1953, 1963, 1964, 1967, 1971, 1985, 1985,
1991, 1998, 2005, 2013, 2023, 2030, 2031,
2035, 2054, 2062, 2065, 2073, 2078, 2079,
2079, 2087, 2092, 2092, 2107, 2120, 2123,
2130, 2148, 2155, 2156, 2163, 2165, 2196,
2197, 2198, 2209, 2212, 2216, 2231, 2240,
2241, 2242, 2247, 2260, 2274, 2283, 2312,
2352, 2371, 2372, 2379, 2381, 2385, 2389,
2421, 2423, 2425, 2426, 2426, 2434, 2437,
2437, 2448, 2449, 2452, 2452, 2469, 2471,
2514, 2581, 2591, 2601, 2604, 2619, 2620,
2635, 2641, 2674, 2697, 2722, 2723, 2737,
2738, 2740, 2750, 2773, 2777, 2788, 2825,
2843, 2849, 2854, 2855, 2875, 2876, 2898,
2903, 2918, 2937, 2941, 2972, 2974, 3040,
3044, 3046, 3052, 3054, 3062, 3066, 3096,
3099, 3101, 3103, 3110, 3116, 3116, 3144,
3156, 3164, 3172, 3192, 3219, 3233, 3269,
3275, 3276, 3280, 3289, 3292, 3301, 3306,
3317, 3339, 3354, 3368, 3387, 3397, 3410,
3411, 3412, 3455, 3463, 3465, 3479, 3493,
3504, 3507, 3508, 3511, 3516, 3534, 3537,
3544, 3575, 3586, 3587, 3597, 3598, 3600,
3609, 3617, 3625, 3628, 3710, 3711, 3764,
3790, 3800, 3804, 3809, 3826, 3846, 3848,
3854, 3856, 3859, 3868, 3879, 3880, 3908,
3933, 3963, 3965, 3982, 4009, 4027, 4066,
4072, 4073, 4077, 4083, 4096, 4139, 4143,
4156, 4223, 4407, 4419, 4420, 4437, 4441,
4485, 4486, 4507, 4511, 4530, 4563, 4568,
4581, 4598, 4601, 4631, 4650, 4670, 4691,
4713, 4723, 4724, 4729, 4744, 4753, 4770,

3. O sebepten, o sebeple, ondan dolayı

a. 1420, 1598, 3000, 3403, 4769 ... *vardı bir
şifâr bunyad eyledi / andan ağa Tâ'if didiler...*
4780

4. Ondan sonra

a. 2756, 3502

andan girm Ondan sonra, artık

a. 3688

andan öğdin Ondan önce

a. 3769

anı Ol zamirinin yükleme hâli

a. 49, 99, 162, 164, 242, 357, 360, 374, 386,
388, 391, 395, 406, 425, 468, 472, 475, 501,
560, 629, 642, 700, 706, 865, 866, 882, 906,
946, 997, 1028, 1163, 1214, 1230, 1240,
1309, 1311, 1335, 1538, 1565, 1572, 1586,
1590, 1604, 1609, 1635, 1668, 1680, 1686,
1855, 1868, 1870, 1915, 2017, 2019, 2027,
2101, 2135, 2258, 2297, 2306, 2317, 2367,
2378, 2400, 4442, 5353, 2576, 2640, 2727,
2730, 2746, 2755, 2795, 2813, 2814, 2831,
2834, 2845, 2851, 2874, 2880, 2894, 2916,
2958, 2967, 2967, 2973, 2987, 2995, 3030,
3033, 3100, 3126, 3149, 3149, 3150, 3152,
3169, 3178, 3186, 3249, 3293, 3329, 3334,
3340, 3343, 3365, 3388, 3390, 3391, 3425,
3428, 3437, 3438, 3459, 3611, 3648, 3661,
3698, 3706, 3759, 3771, 3816, 3840, 3881,
3976, 3980, 4024, 4062, 4070, 4070, 4111,
4112, 4118, 4141, 4152, 4184, 4223, 4245,
4255, 4257, 4258, 4295, 4317, 4351, 4445,
4497, 4597, 4600, 4602, 4633, 4636, 4669,
4724, 4727, 4727, 4728, 4734, 4772, 4785,
4787, 4790, 4848, 4850, 4878, 4882, 4893,

4901, 4902, 4904, 4904, 4906, 4910, 4931,
4948, 4949, 4980, 4998, 5002, 5020, 5030,
5036, 5045, 5047, 5076, 5089, 5149, 5154,
5156, 5179, 5192, 5227, 5269, 5283, 5292,
5293, 5296, 5307, 5331, 5373, 5374, 5453,
5455, 5474, 5478, 5499, 5500, 5528, 5532,
5606, 5614, 5629, 5635, 5698, 5701, 5867,
5887

anıg-çun/anıg çun Onun için, bu sebeple,
bundan dolayı

a. 64, 184, 237, 457, 461, 587, 631, 654,
1140, 1941, 2405, 3015, 3110, 3281, 4637,
5501, 5678

a. +dur 3540

agla Anlamak, idrak etmek

a. dı 3198

a. dum ... *ben andan söyle agladım ki...* 476

a. ması 186

a. yalar ... *ve dafu anıg kudretin ağılayalar...*
282

aglamaklık Kavrama, idrak, fehmet

a. 431

anlar/onlar Onlar

a. 751, 1297, 1498, 3918, 4037, 4160, 4527,
4533, 4739, 5116, 5135, 5276, 5353, 5353,
5689

a.+a 1656, 1856, 3511, 3709, 3721, 3775,
4033, 4536, 4740, 4825, 5049, 5164, 5275,
5597, 5691

a.+dan 138, 2790, 3542, 3752, 5169, 5409,
5735

a.+ı 143, 851, 1176, 1942, 2685, 2745, 3163,
3164, 3195, 3332, 3639, 3837, 4493, 4577,
4589, 5028, 5433

4503, 4508, 4517, 4553, 4565, 4578, 4578,
4593, 4606, 4643, 4665, 4689, 4708, 4717,
4723, 4780, 4793, 4796, 4840, 4847, 4847,
4854, 4882, 4906, 4910, 4921, 4923, 4929,
4949, 4959, 4969, 4971, 4978, 4985, 4996,
5002, 5004, 5006, 5012, 5014, 5014, 5022,
5028, 5029, 5031, 5040, 5041, 5075, 5075,
5078, 5082, 5084, 5087, 5095, 5106, 5115,
5131, 5131, 5131, 5133, 5149, 5161, 5162,
5180, 5183, 5202, 5207, 5239, 5255, 5257,
5270, 5270, 5271, 5278, 5286, 5288, 5299,
5300, 5315, 5319, 5322, 5323, 5383, 5387,
5400, 5401, 5402, 5403, 5405, 5405, 5406,
5417, 5442, 5445, 5465, 5474, 5486, 5497,
5507, 5507, 5526, 5529, 5541, 5545, 5573,
5587, 5589, 5594, 5598, 5599, 5607, 5612,
5612, 5631, 5636, 5672, 5684, 5693, 5712,
5717, 5745, 5849, 5874

a. +dur 1155, 1940, 3311, 3312, 3313, 3314,
3535, 3842, 4175, 4220, 4221, 4691, 4692,
4794, 4803, 4910, 4973, 5086, 5102, 5113,
5135, 5141, 5205, 5206, 5211, 5302

seniug ızzıkug anda dur ... 351

2. Oraya

a. 1129, 1224, 1230, 1565, 1625, 1786, 1944,
1951, 1955, 1995, 2056, 2136, 2165, 2168,
2217, 2339, 2381, 2402, 2495, 2651, 2700,
2802, 3329, 3332, 3333, 3437, 3568, 3636,
3662, 3765, 3871, 3906, 4063, 4085, 4095,
4260, 4370, 4518, 4539, 4560, 4586, 4596,
4602, 4641, 4750, 4764, 4800, 4802, 4910,
4930, 4999, 5018, 5028, 5045, 5163, 5414,
5463, 5492, 5582, 5596, 5601, 5628, 5690,

*tağda parslar vardır çok ve ademi anda ol
sebeplerden ızmaz* 5685

andığı Oradaki, o yerdeki, ondaki

a. 2153, 2742

andan 1. Ol zamirinin ayrılma hâli, ondan, o
şeyden

a. 53, 252, 285, 476, 632, 638, 732, 806, 875,
964, 987, 1039, 1157, 1341, 1549, 1567, 1618,
1683, 1742, 1746, 1788, 1882, 1887, 1890,
1898, 1899, 2346, 2737, 2810, 2811, 2847,
2855, 2869, 2912, 2927, 2962, 3007, 3030,
3031, 3039, 3056, 3140, 3433, 3698, 3769,
3876, 3889, 4080, 4218, 4854, 4860, 5020,
5290, 5301, 5331, 5363, 5386, 5451, 5682,
5802, 5808, 5810, 5811, 5872, *İskender'e
katı / katı bakar İskender andan korktu eyitsi
kim sen kimsin* 168

2. Ondan, o yerden

a. 1342, 1542, 1664, 1860, 1861, 1938, 1942,
2004, 2007, 2027, 2054, 2108, 2114, 2136,
2140, 2147, 2161, 2169, 2172, 2172, 2198,
2214, 2225, 2415, 2468, 2642, 2650, 2655,
2661, 2680, 2681, 2718, 2749, 2750, 2763,
2777, 2792, 2798, 2801, 3071, 3072, 3107,
3828, 3861, 4023, 4082, 4180, 4181, 4320,
4340, 4482, 4490, 4579, 4626, 4646, 4770,
4776, 4783, 4807, 4808, 4908, 5090, 5097,
5132, 5152, 5157, 5187, 5299, 5315, 5321,
5416, 5626, 5712 *eydudur ki ol bunyâd dafı
anda vardır andan od çıkar ol oddan* 1580
a. +dur 2161, 5197

3944, 4011, 4015, 4093, 4103, 4115, 4121,
4173, 4218, 4229, 4236, 4260, 4269, 4277,
4317, 4333, 4348, 4360, 4544, 4556, 4603,
4634, 4639, 4640, 4705, 4744, 4749, 4776,
4780, 4789, 4791, 4806, 4846, 4854, 4928,
4940, 4991, 5000, 5011, 5036, 5044, 5070,
5091, 5104, 5108, 5126, 5129, 5137, 5149,
5150, 5153, 5172, 5184, 5202, 5207, 5230,
5236, 5259, 5260, 5260, 5261, 5272, 5296,
5332, 5354, 5359, 5359, 5367, 5375, 5378,
5402, 5424, 5440, 5469, 5492, 5492, 5531,
5545, 5549, 5550, 5551, 5553, 5573, 5583,
5587, 5589, 5590, 5591, 5614, 5673, 5691,
5719, 5774, 5777, 5778, 5780, 5802, 5808
5824, 5875

‘Ānat Yer adı

a. +a 5335

‘anber (Ar.) Misk gibi kokan, lal renginde bir
madde

a. 5315, 5317

a. +i 5316

a. +lerle 3327

→muş u. a.

‘anberī (Ar.) Anber kokan, anber kokulu

a. +dur 5027

ancak 1. Ancak 2324, 3096, 3783, 3952,
5059 *ancak iki ayagi eseri ol taşda*
zâhirdur... 3400

2. Olsa olsa, en çok, güçlükle 1333, 1936,
1936, 2895, 4315 *yıkkılar yedi yıllık harâcıla*
anrak

‘imaret olur... 4951

ancılayın Onun gibi, o kadar, öyle

a. +dur 2512, 2515, 2516

and Yemin, söz, ahit

a. +ı 3386

a. +unuz 4481

a. iç- Yemin etmek, ant içmek

a. i. di 4152, 4457, 4666, 4476

a. i. -diler 3936, 3949

a. i. -miş 3387

anda 1. Ol zamirinin bulunma hâli, orada

a. 96, 97, 97, 167, 178, 195, 268, 306, 322,
327, 330, 357, 361, 383, 467, 626, 862, 865,
927, 968, 1008, 1092, 1129, 1165, 1408,
1431, 1459, 1532, 1580, 1599, 1662, 1784,
1808, 1809, 1859, 1899, 1925, 1929, 1944,
1954, 1993, 2010, 2040, 2053, 2067, 2070,
2075, 2077, 2089, 2108, 2114, 2132, 2142,
2144, 2158, 2167, 2168, 2216, 2219, 2253,
2255, 2287, 2339, 2355, 2371, 2403, 2444,
2452, 2453, 2461, 2488, 2507, 2575, 2587,
2595, 2603, 2658, 2664, 2676, 2677, 2678,
2679, 2680, 2687, 2702, 2710, 2715, 2722,
2723, 2725, 2741, 2741, 2744, 2748, 2760,
2775, 2776, 2783, 2783, 2801, 2808, 2818,
2859, 2910, 2917, 2930, 2979, 3020, 3035,
3075, 3077, 3097, 3227, 3227, 3241, 3245,
3285, 3286, 3304, 3308, 3329, 3382, 3431,
3432, 3456, 3480, 3481, 3487, 3488, 3533,
3549, 3568, 3575, 3577, 3595, 3610, 3613,
3764, 3767, 3788, 3794, 3807, 3818, 3827,
3839, 3840, 3843, 3857, 3858, 3962, 3975,
4025, 4027, 4043, 4050, 4064, 4078, 4103,
4104, 4109, 4110, 4113, 4150, 4175, 4221,
4241, 4280, 4282, 4284, 4295, 4297, 4311,
4322, 4337, 4362, 4362, 4368, 4415, 4425,
4427, 4432, 4433, 4435, 4438, 4472, 4486,

'amu'l-fukâhâ' Salgın bir hastalık
a. 5791

'amu'l-kilâb Salgın bir hastalık
a. 5804

'Amuriyye Kişi adı
a.-ye 201

'Amuriyye Yer adı
a. 4881
a.+yi 4883, 4885, 4896, 4900

'amu'r-ramâd Bir ruzgar
a. 5783, 5785

'amu'r-ru'af Bir ruzgar
a. 5786, 5786

an Zaman, an
a.+a 5778

ağ- 1. Zikretmek, sözünü etmek, bahsetmek
a.-dı 559, 601 ... *eger somurlarsa / ki levh i
falemi yaratdı ne hikmetdir ki bunları ağıdı...*
600
a.-mişdir 5200
a.-magıl 3243
a. mışlardır 2412

2. Hatırlamak, aklına gelmek
a.-dı 4797, 5339 ... *ol kenduye haber virdükleri
/ nişanı ağıdı ki yir demur gok altın ola...* 199
→adını a.
a.-a dur- Sürekli hatırlamak, anmak
a.-avız 5172

ana Anne, ana
a. 251
a.+m 201, 211, 3802, 4131
a.+na 4133
a.+sı 200, 202, 207, 1593, 1594, 1731, 2427
a.+sıdır 437, 5204, 5205

a.+sına 1731, 3898
a.+sından 207, 1084
→tenler a.sı

a.sının karındaki oğlancık Dogmanuş
çocuk, daha anne karında olan çocuk
a. o.+a 1731

ağa Ol zamirinin yönelme hâli
a. 56, 60, 129, 151, 151, 233, 277, 385, 395,
446, 450, 450, 459, 459, 463, 465, 466, 471,
528, 587, 593, 594, 604, 605, 633, 645, 652,
654, 662, 673, 674, 676, 686, 709, 761, 762,
768, 768, 775, 825, 827, 844, 869, 897, 898,
899, 907, 908, 913, 914, 965, 1005, 1005,
1010, 1076, 1109, 1135, 1142, 1185, 1257,
1290, 1317, 1324, 1325, 1376, 1407, 1425,
1425, 1431, 1433, 1454, 1460, 1478, 1504,
1506, 1547, 1584, 1585, 1589, 1592, 1594,
1594, 1603, 1605, 1607, 1620, 1623, 1634,
1672, 1675, 1675, 1676, 1681, 1690, 1690,
1703, 1711, 1719, 1730, 1745, 1790, 1804,
1804, 1805, 1806, 1809, 1810, 1855, 1905,
1928, 1942, 1947, 1954, 1984, 1994, 2000,
2003, 2005, 2029, 2029, 2053, 2066, 2094,
2129, 2137, 2158, 2311, 2311, 2330, 2338,
2340, 2358, 2377, 2404, 2418, 2444, 2459,
2493, 2608, 2615, 2630, 2636, 2638, 2638,
2640, 2646, 2657, 2671, 2713, 2717, 2731,
2736, 2758, 2794, 2815, 2827, 2828, 2896,
2900, 2910, 2915, 2924, 2926, 2953, 2995,
3005, 3017, 3022, 3037, 3049, 3065, 3112,
3358, 3373, 3386, 3393, 3410, 3455, 3469,
3472, 3479, 3486, 3577, 3594, 3629, 3657,
3734, 3769, 3832, 3860, 3864, 3880, 3886,
3888, 3890, 3897, 3898, 3907, 3912, 3916,

altun Altın

a. 194, 197, 199, 367, 1310, 1365, 1394,
1458, 1573, 1662, 1887, 2370, 2371, 2808,
2809, 2861, 2903, 2908, 2912, 2914, 2917,
2922, 2922, 2925, 2930, 2957, 2959, 2982,
3039, 3069, 3135, 3136, 3138, 3144, 3145,
3163, 3302, 3304, 3330, 3331, 3331, 3334,
3446, 3453, 3479, 3538, 3545, 3551, 3594,
3738, 3965, 4154, 4282, 4466, 4504, 4689,
4732, 4821, 4974, 4976, 5158, 5223, 5403,
5471, 5564, 5855

a. +a 945, 2270, 2839, 3033, 5159

a. +dan 2809, 2905, 2906, 3023, 3188, 3508,
3547, 3548, 3921, 3996, 4283, 4298, 4582,
4761, 5602

a. +dandır 942

a. +ı 2906, 2908, 3109, 3110, 4165, 4975,
5240

a. +la 3399, 3404, 3427, 3547, 4259

a. -lar 3616

a. +un 2915, 3097

→kızıl a.

'Alüyyu'bnü Yaktın Kişi adı

a. 3793

'am (Ar. < 'anım) Amca

anım 5678

a. +ısının 4777

a'mal

→dīvān +a.

'Amalığ Yer adı

a. +dan 5524

'amel (Ar.) İş, amel

a. 720

a. +i 85, 3114

→su i 'a.

a. it- İşlemek, yapmak

a. i. medîler 982

a. i. mezler 719

a. i. se 983

a. kıl- İşlemek, yapmak

a. k. dum 310-11, 312

a.-i şālîh Dince makbul iş, amel

a. 5352

'amelî (Ar.) İşlenmiş, pratik

a. +dur 2976

'amir

'amirü'l-kubur Mezarlar sorumlusu, nec.

Hiz. Azrail

a. 688

Āmirin

→Benî A.

amma (Ar.) Falsat, lakin, ama

a. 44, 280, 445, 460, 463, 580, 611, 652, 683,
722, 768, 774, 813, 877, 881, 882, 943, 970,
973, 1006, 1119, 1176, 1177, 1240, 1285,
1286, 1297, 1300, 1302, 1313, 1317, 1320,
1345, 1351, 1354, 1367, 1382, 1396, 1680,
1689, 1690, 1705, 1759, 1774, 1776, 1791,
1890, 1922, 2029, 2045, 2167, 2206, 2400,
2412, 2490, 2491, 2492, 2518, 2523, 2528,
2529, 2690, 2926, 3008, 3194, 3296, 3392,
3400, 3812, 3812, 4294, 4698, 5325, 5631,
5760, 5788, 5821

Ammar bin Yâsir Kişi adı

a. 4343

'Amru'bnü'l-'Âs Kişi adı

a. a. +un 5197

a. +dan 656, 815, 962

a. +dur 1301

Allahu subhanehu Her türlü eksiklikten munezzeh olan Allah

a. 22

Allahu te'âlâ Yüce Allah, Allah

a. 83-84, 277, 317, 570, 1057, 1296, 1323, 1636, 1831, 1845, 1855, 1871, 1904, 1924, 1949, 1977, 1981, 2230, 2548, 2551, 2561, 2581, 2613, 2897, 2966, 3166, 3200, 3229, 3236, 3277, 3281, 3371, 3390, 3498, 3505, 3678, 3920, 4254, 4409, 4563, 4576, 4721, 4736, 4744, 4771, 5011, 5036, 5048, 5052, 5102, 5129, 5610, 5652

a. t. +dan 954, 1928, 2584, 2588, 3089

a. t. +dandır 874

a. t. +dur 5857

a. t. +nun 1, 64, 122, 1119, 3274, 3298, 3386, 4376, 4547, 5831

a. t. +ya 2411, 4537, 5706

Allahu tebareke Yüce olan Allah

a. 1947, 5656

'allam

→ 'ilm-i a.ul-guyüb

'Alî İbn-i 'Asım Kişi adı

a. 4267

'Alî İbn-i Yaktın Kişi adı

a. 3800

alma Elma

a. 1901

a. +lardan 4290

a. +yı 4291

→ yeşil a.

alt 1. Aşağı alt kısım, alt

a. +ına ... ve eger yasadık altına koransa hoş düşler görürler.. 2858

a. +ında 590, 632, 633, 743, 826, 859, 998, 1319, 1366, 1370, 1380, 1384, 1395, 1404, 1993, 2348, 2405, 2505, 2981, 3301, 3560, 3580, 3582, 4379, 4521, 5725

a. +ındadır 736 752, 759

a. +ından 359, 364, 1124, 4762

2. Zemin, taban, alt

a. +ı sevâhil dağı hareket eder zira ol sevâhilu alı şu olur 5768

3. Otururken uyluk kemiklerinin yere gelen kısmı

a. +ına 196, 2383

a. +ından 5777

→ kalemi a.ında[ol-], toprak a.ına ile-, ustı

a.ına in, yer a.ı, yir a.ı

a.ından götür Yerle bir etmek, ters yüz etmek, helâk etmek

a. g. -di 668

altı Altı

a. 1049, 1069, 1181, 1409, 1438, 1911, 2059, 2350, 2350, 2351, 2770, 2770, 2774, 3204, 3845, 3992, 4322, 4336, 4382, 4508, 5390, 5392, 5726, 5813

a. +sında 5732

altıncı Altıncı

a. 942, 966, 1354, 2516, 3708

altmış Altmış

a. 126, 263, 1069, 1399, 1994, 2045, 2500, 3421, 3821, 4549, 4880, 4927, 5284, 5729, 5741

a. +e 711, 1126, 1602, 1746, 1747, 1912,
2555, 2556, 2626, 3381, 3717, 4781, 5915
a. +i 59, 1008, 1057, 1688, 1719, 1799, 1914,
2634, 3051, 3637, 4072, 4552, 4741, 5080,
5135, 5820
a. +ler 189, 1022, 1025
a. +lere 5289
a. +leri 922, 5357
a. +nın 120, 127, 514, 1011, 1048, 1050, 1052,
1613, 2629, 3200, 3677, 3847, 4745, 4745,
4746, 4857, 5111, 5196
→ hukemâ-i a., intihâ-yı a., kıvâm-ı a., mikdâr-ı
a., misahatı'l-a., nizam ı a., on sekiz bin a.
a. -i cümle Butun kâinat, butunâlem
a. 132
a. -i ebedî Ahiret, öteki dünya
a. 1051
a. -i hâkî Yerküre, toprak
a. h. +dur 2488
a. -i hava Gokyüzü, atmosfer
a. h. +dur 975
a. -i suflî Aşağılıkâlemi
a. s. +de 1539
a. s. +dedur 557
a. -i ulvî Yüceliklerâlemi
a. u. +dedur 556
a. u. +den 557
a. u. +dendur 1539
'alemin
→ rabbu'l-a.
'alemiyân
→ melâz ı a.
'alımrağ Daha bilgin, daha alim
a. +dı 233

al(i)n Alın
a. +ında 2259
a. +ından 2606
alın- 1. Alınmak
a. -sa 203
2. Ele geçirilmek, fethedilmek
a. -ur 4888
→ satın a.
'Alî (Ar.) Kişi adı
a. 8-9, 2124, 3458, 3460, 5019
→ evlâd-ı A.
'âlim (Ar.) Bilgin, alim
a. 136, 193, 228, 374, 4446, 5442
a. +e 1881
a. +idur 4746, 4746
a. +ler 186, 425, 431, 898, 5794, 5894
a. +lerdur 1239
a. +lere 318, 348
a. +leri 187
a. +lerinden 193
a. +lerinin 188
'Alî İbn i Zeyn Kişi adı
a. 4519
'aliye
→ mekân ı a.
'Aliyyü'bnü'l Hüseyin Kişi adı
a. 5794
'Aliyyü'bnü Musa er-rıza Kişi adı
a. r. +nın 4792
Allah Tanrı, Allah
a. 825, 838, 847, 4261, 4499, 4564, 4673,
4687
a. +ta 416, 5110

a.-ma 4732

6. Nikâhı altına almak, evlenmek
a.-dı 4161, 4412, 4650

7. Beraberinde götürmek, yanına almak
a.-dı 4212, 4272, 4288
a.-un *koğ ol kısmığı alıñ gidiñ* ... 2305
a. up 2013, 3441
a.-ur 973

8. Temin etmek, tedarik etmek
a.-urlardı *her gice her kişiye bir aqça virurdi ki ta'am ahurlardı*... 5181

9. Elde etmek, hâsıl etmek
a. urlar ... *ķursun dıñı bir cevherdir ki taşdan ahurlar* 2988
→âbdest a., araya a., bikâretin a., canını a., elin a., harâc a., heybet a., ibret a., kucagina., ortaya a., satın a.
a.mak vermek Alın satın, alış veriş
a. 3097

alabil- Ele geçirmek, alıkoymak
a.-e 4459

alivir- Alıvmek
a. di 5249

âl
a. i **Ebu'l-cehennem** Ebu'l-Cehennem soyu, Ebu'l-Cehennem sülâlesi
a. c.+un 5406
a.-i **Mervân** Mervan sülâlesi, Mervan soyu
a. m.+dan 5407

a'lâ (Ar.) Rutbece yüksek, şerefli
a.+dur 417, 4475

'alâmet (Ar.) Belirti, işaret, iz, nişan
a. 1656
a.+dur 852

a. H 1256
a.+idur 1659

alçak Aşağı, yüksek olmayan (yer)
a. 5341
a.+dur 2714

alçaklık Yükseklik karşıtı, alçaklık
a.(g)+ıla 2485

alda- Aldatmak, kandırmak
a. dun 4167

aldan- Yanılmak, aldanmak
a.-dun 4171

'alef
a. i **şimşir eyle-** Kılıcına yem etmek; mec. Kılıçtan geçirmek
a. e. dun 4133

'alel-husus (Ar.) zf. Hele, hususiyle, en çok
a. 850, 1786, 1198 99

a'le'l-hal (Ar.) zf. Hâlin en iyisi
a. 21

'âlem (Ar.) Dünya, kâinat, âlem
a. 336, 339, 564, 710, 917, 976, 1000, 1009, 1023, 1026, 1056, 1737, 2474, 2535, 3512, 3638, 3744, 3750, 3790, 3825, 4670, 4673, 5083, 5542, 5572, 5798
a.+de 60, 62, 117, 119, 186, 286, 315, 334, 520, 854, 1073, 1075, 1103, 1147, 1176, 1193, 1423, 1551, 2252, 2275, 2422, 2474, 2477, 2538, 2552, 2553, 2557, 2611, 2737, 2871, 3071, 3086, 3134, 3156, 3194, 3318, 3532, 3824, 3839, 3877, 4484, 4538, 4621, 4662, 4776, 4996, 5062, 5132, 5212, 5214, 5827
a.+den 66, 1009, 3516
a.+dur 767

→bure-i a., kalbu'l-a.

a. burcı Akrep burcu

a. 1468

'aks/'akis (Ar.) Yansıma, akis

a. fidur 1275, 1276

a. it- Yansımak, aksetmek

a. i(d)-er 1268, 1748, 1749

'aksi Ters, zıt, karsıt

a. 5827

a.+ne 1190

akşâ

a. yı Hindî Hindistanlı en uza koşesi, en
uzoğ

a. h. -den 5260

al 1. Almak

a.-a 1619, 2879

a.-alar 3050

a.-dı 77, 143, 144, 357, 489, 1586, 1591,
2824, 3132, 3215, 3236, 3237, 3408, 3649,
3807, 3924, 4354, 4726, 5308, 5474, 5650,
5698, 5699

a. dılar 1588, 3362, 3947, 4834, 5363, 5691

a.-gıl 71

a. imaz 2777, 3913

a.-inuz 3777

a. maga 4583

a.-masun 4413

a.-maya 1619

a.-mayınca 5697

a. mazdı 1583

a.-sa 2893, 4188

a. salar 2281, 2874

a.-up 3145, 3365, 4731, 5076, 5177, 5373

a.-ur 1178, 1188, 1891, 1892, 3989, 4498,
5451

a. urdı 4525

a. urlar 2109, 2916, 2958, 3443, 5289

2. Bir yeri fethetmek, zaptetmek, ele geçirmek

a. dı 3329, 3718, 4350, 4352, 4411, 4773,
5567

a.-dılar 4838, 4900, 5265, 5560, 5793

a. dım 3285

a. dun 133, 3639

a.-ımaz 4885

a. imazdı 4113

a. maga 4117, 4680

a.-mayınca 4457

a. maz 4680

a.-mışdı 5506

a. up 4346, 5373

a. ur 4890

3. Bir şeyi ele geçirmek, bir şeye sahip olmak

a.-a 2095

a.-dı 4665

a.-dılar 5266

a.-duk 1836

a.-ınaz 2777, 4585

a.-maga 2779

a. mayınca *hilafeti'ti/Āl-i Mervān'dan'almayınca*
biz bu kara tonları çıkarmayavuz... 5408

4. Koymak, almak

a. 1701

a.-alar 2817, 3139 ...*eger ağzına alalar ağız*
koşusun hüb eyler... 2904

a. ur 3099

5. Satın almak

a. dı 4733

a.+sın 5697, 5698, 5699
a.+ya 2799, 4183, 5394, 5394, 5512
a.+yı 2090, 2091

akhevan (?) Bir bitki

a. ...ol vakit andan katran ve akhevan kokusu
gelirdi 5627

akıt Akıtmak

a.-dı 4026
a.(d)-ur 5789

'akibet (Ar.) 1. *is.* Son, akıbet

a.+i ... *herbirisi eyitdiler ki hukum iduguz ki bu
oglanuy 'akibeti / nice ola ...* 1160

2. *zf.* Sonunda, sonuç olarak

a. ... *velikin 'akibet ne kıştır kaldı / ve ne
kayser ...* 5720
→tarik-i havf-ı a.

'ak(ı)l (Ar.) Akıl, fikir, düşünce

a. 1516, 3010, 4391, 5568

a.+a 1496

a.+dan 1353, 1381

a.+ı 985, 2548, 4407

a.+ıla 1527

a.+la 4406

a.+ladır 405

a.+un 526

a. kalma- Akılsız olmak, akıllıca iş
yapamamak

a. k. nuş 1992

a.dan ba'id Gerçek dışı, hayal ürünü

a. b.+dur 1353, 1381

a.dan irak Gerçek dışı, hayal ürünü

a. i.+dur 730

a.ı eksil- Aklını kaybetmek, sınırını
kaybetmek

a. e. ur 1991

a.ı gel Ayılmak, kendine gelmek

a. g.-ur 2383, 3005-06

a.ı git Bayılmak, aklı başından gitmek

a. g.-di 3923

a. g.(d) er 2382, 3293

a.ları serasına ol- Sersemleşmek, aklı
durnak

a. o.-dı 4159

'a. ın tedbir Akıl ve tedbir

a. 250

'akik (Ar.) Turku renklerde, yarı saydam, parlak
ve değerli bir taş, akik

a. 2792, 2793, 2793, 2964, 3011, 5541

a.+den 2797, 3016

a.+inden 3013

'a.-i Yemânî Yemen akiki, bir cins akik

a. 5548

'akıl (Ar.) Akıl sahibi, akıllı

a. 347, 3151, 5570

a.+ler 425, 438, 802

Ākile Yer adı

a. 2926

'akis bak. 'aks

aklık Beyazlık, akılık

a. 1761, 2854

a.(g)+ı 2899

Akranus Yer adı

a.+un 4084

'akreb (Ar.) Akrep

a. 880, 1468, 3040, 3042, 4187, 5005

a.+e 1416

a.+ler 4020, 4847, 5320

a.+un 1418, 3040

a. +inden 620, 3679, 4468

a. -i **kevâkib** Yıldızların seyni, yıldızların hareketleri

a. 1289

a. -i 1133, 1496

a. k. +un 1289

a. -i **menâzil** Yıldızların, burçların özellikleri
a. 1133

Ahvan Yer adı

a. +a 5198

a. +un 1481

Ahvaz Yer adı

a. +da 2128

Ahvâzen Yer adı

a. +de 4873

ahz

a. -it- Almak, nakletmek, aktarmak

a. i(d)-elim 3283

‘Ā’işe/‘Ā’işe-i şiddika Kişi adı

a. 1212, 1215, 1216, 1217, 1223, 1226, 1230, 3432, 3433

a. +nın 1220, 1225

a. +dan 1207

ak Beyaz, ak

a. 1764, 2080, 2201, 2204, 2269, 2610, 2833, 2837, 2866, 2883, 2927, 3006, 3009, 3011, 3307, 3392, 3569, 3869, 4094, 4140, 4156, 5846

a(g)+ı 2883

a(g)+ının 2567

a. -eyle- Beyazlaştırmak, aklaştırmak

a. e.-r 2800, 3079, 3080-81

a. -it- Beyazlaştırmak, beyaz hâle getirmek

a. i(d)-er 836

a. -ol mec. Temiz olmak

a. o. -ur 5100

a. **fulful** Beyaz renkli guveyfeneri

a. 1637

a. **gul** Beyaz gul

a. g. +den 750-51

a. **incü** Beyaz renkte bir inci turu

a. 566

a. **mermer** Beyaz mermer

a. 941

a. **uzum** Bir uzum cinsi

a. 1902

ak- 1. (Su vs.) Bir yerden bir yere gitmek, akmak

a. -ısar 5220

a. -a ... *bir tağda üz big’irmek aķa* ... 2792

a. -an 1988, 2789

a. -ar 2285, 2289, 2292, 2356, 2357, 2363, 2370, 2391, 2394, 2441, 2661, 2689, 2724, 2742, 3067, 3072, 4360, 4415, 4438, 4521, 4522, 4522, 4914, 5091, 5668

a. -dı 5220, 5712

a. -dı 568

a. -maga 2152

a. -maz 2360

2. Yukarıdan düşmek, aşağı inmek, yağmak

a. -ar ... *ve ba’zısı da fı su olur aķar* ... 2963

‘akab (Ar.) Peş, art

a. +ıguzca 3779

Akabe Yer adı

a. 5812

akça Para, akçe

a. 1319, 2089, 3612, 3817, 4110, 4110, 5061, 5181, 5182, 5183, 5511

ahîr (Ar.) 1. zf. Nihayet, en sonunda
a. 257, 1266, 3272, 3631, 3723, 4412, 4820
... *cermî'î afetden kurtulsa / ahîr yimesi*
tamâm ürişecek ahîr ağaçdan düşüp helak olsa /
gerçekdir ... 261, 261
2. sf. Son
a. 5337 ... *Şîa'ın ahîr şefî / Tebhet'dur ...*
4721
3. is. Nihayet, serhat, son
a.+i 1794, 5569
a.+idur 4804
a.+inde 5799
a.+ine ... *ta Fars vilayetine ahîrinin degin ve ta*
Sistan'a degin 3732
→devrî a.e.yitiş-
a. evvel Eninde sonunda, er geç
a. 624
a. zamân Kıyamete yakın zaman
a. 1050, 4960
a. zamân peygamberi Son peygamber, Hz.
Muhammed
a. p.+ine 4964
a.-i bilad-ı İslâm İslâm memleketlerinin
serhaddi
a. i.+dur 4806
a.-i nehar Gecenin sonu
a. n.+da 3485
a.-i şimalî
→re'si'n nevm-i a.
âhiret (Ar.) Ahiret
a. 15, 246, 3259
a.+de 315, 984, 986
a.+e 316
a. îzî Dini hayat, uhrevî hayat

a. 5174
a. i.-ni dîz Ahiret için çalışmak, ibadet etmek
a. d.-meye 5174
a. 'imâreti Ahiret hazırlığı, öteki dünya için
çalışma, ibadet etme
a. 5571
Ahkaf Yer adı
a.+a 2392
a.+da 2391
a.+dı 5520
→menazil-i A.
ahkâm (Ar.) Kaideler, hükümler
a. +i 1316
Ahlâf Yer adı
a. 2032
→bahr-i A.
ahmak (Ar.) Ahmak
a. 1613
ahmakrak Daha ahmak
a. 1641
ahmaş
→'ayn-ı a.
Ahmed abad Yer adı
a. 5845
Ahmed İbnü'l-Hanbel Kişi adı
a. 3812
ahmer
→'ayn-ı a.
ahşâm Akşam
a. 1385
ahvâl (Ar.) Hâller, durumlar, vaziyetler
a.+e 1502
a.+i 1188, 1498
a.+in 770, 4766

2. İçi boş bir şeyin, bir yerin açık yanı
a. 367, 2819, 2112, 2178, 2282, 2284, 2317,
2390, 2435, 2436, 2437,
a.+ı 664, 2127 *yanına vardı gördü ki bir bakır*
çalmak ağız dutulu... 366
a.+ını 5763
a.+ında 5688
a.+ından 2179
→arslan a.ı
a. kokusu Bir hastalık, rahatsızlık, ağız
kokusu
a. k.+n 2904
a. k.+na 3766
a.ı yuzi egil- Çarpılmak, ağzının yuzunun
şekli değişmek
a. e.-en 825
a.ın ur- Ağzını dayamak
a. u. urmuş 3581
a.ına dek dolu Tamamıyla dolu, hiç boş
kalmayacak şekilde dolu
a. 2444-45
a.ından çık Soylemiş bulunmak
a. ç.-up 50-51
a.ından avaz çık Soylemek, ses çıkarmak
a. ç. ar 4506
ağla- Ağlanmak
a.-dı 3199, 3648, 4263, 4611, 4829, 5339,
5615, 5700
a. dı 1950, 2142
a.-dum 1828
a.-r 1514, 2482, 3339, 5628, 5633
a.-rdı 1247
a.-rlar 1117
a.-ya 1546

a. yam 306
a. yısar 1951
→zar zar a.
ağlamak Ağlana
a. 1950
ağlaş Birlikte ağlanmak, ağlaşmak
a.-alar 1313
ağrı Ağrı
a.+sı 783
a.+sına 2322
ağrı- Ağrımak
a. dı 5150
a.-sa 776
ağrı Zehir
a. Harun 544
ağ (Ar. < aḥḥ) Kardeş
a.+ı 5677
aḥadī
→dirhem i a.
aḥbār (Ar.) Haberler, rivayetler
a. 4958
a.+dandır 725
‘ahd (Ar.) 1. Yemin, ant, ahit
a.+idur ... *Allahtır andı ve ‘ahdidur...* 3386
2. Zaman, devir
a.+e ... *ve ta kıyamete deḡin akısar ve bil ki*
Mısr’a ta bu ‘ahde deḡin... 5220
a.+inde 4007
a.+ın 5423
a. it- Yemin etmek, ant içmek
a. i. diler 4651
a. i.(d)-up 3387
a.-i kādīm Eski zaman, eskiden
a. k.+de 917

a.-lerden 4960

a.-idir 5328

a.-le 267

a.-inden 262

a.-lerden 5359

a.-i semâviyye Tabii afet, Allah'tan gelen

a.

a. s.-dur 5872, 5873

âfirâb

âfirâb-perest Güneşe tapan

a.-i 1378

âfirâb-perestân Güneşe tapanlar

a. 1042

Afrikiyye Yer adı

a. 2515, 5143, 5792

a.-dur 1446

→**melik-i A.**, **mescid-i A.**

âğaç Ağaç

a. 388, 396, 627, 703, 713, 1109, 1165, 1198, 1205, 1532, 1534, 1618, 2822, 3301, 3524, 3526, 3563, 3564, 3712, 4299, 4949, 5076, 5254, 5748

a.(c)+a. 383, 386, 396, 411, 1533, 3032, 3032

a.-da 390, 628, 715

a.-dan 261, 413, 1167, 3048, 4229, 4231

a.-dandur 2518

a.+dur 656, 3321, 5896, 5897, 5911

a.(c)+ı 657, 1395, 1533, 4222, 5075, 5211, 5877, 5878, 5878, 5879, 5883

a.(c)-ıdur 2772, 3322

a.(c)+ıla 2203, 3415, 3529, 3771, 4358

a.(c)-ına 5088

a.(c)+ını 5322

a.(c)+ıyla 4259

a.+lar 553, 1078, 1094, 1097, 1104, 1203, 1801, 2665, 2702, 3610, 5075, 5383, 5516, 5875, 5877

a.+larda 521, 1536

a.+ları 2678, 5384, 5384, 5632, 5748

a.+ların 4068, 5683

a.+larının 2669

a.+ların 523, 1535

a.(c)+un 391, 393, 697, 706, 1095, 1095, 1099, 3525, 4232, 4301

âğah

a. ol- Uyanık olmak, haberdar olmak, bilgili olmak

a. o.-asın 955

a. o.-gıl 1042

âğâz

a.-ı terceme Tercümenin başlangıcı

a. 39

âğır 1. Hafif karşıtı, ağır

a. 3219

a.+dur 3188

2. Ağırılık

a.+dur 4110

a.+ısa ... bir apa ağır ısa olsa 3276

a. yüzün Ağır hareket eden

a. 1427, 1445, 1456, 1469, 1481

âğ(ı)z 1. (Organ) Ağız

a.+ı 366, 825, 2575, 3104

a.+ıla gini geldi ağız-la bir ağaç geturdi ... 388

a.+ına 2151, 2817, 5463

a.+ında 634, 5796

a.+ından 50, 664, 2146

a.+ını 3003

a.+larından 4001

âdîlî (Ar.) İnsan, insanoğlu

a. 360, 276, 378, 379, 413, 1176, 1201,
1348, 1786, 2129, 2312, 2691, 2704, 2955,
3212, 3246, 3247, 3713, 3871, 3908, 3984,
4035, 5304, 5685, 5713, 5725
a.-de 403, 5821

a.-den 3905, 5029, 5330

a.-dir 1364

a.-le 5546

a.+ler 1766, 5687

a.+leri 4100

a.-leson 4775

a.-son 405, 525, 530, 532, 1175, 2875,
3601, 4769, 5773

a.-sin 3823, 4787

a.+sinon 3912

a.+ye 1767, 5726

a.-yi 2918

âdemî-zâde İnsanoğlu, insan

a. 4053

***Aden** Yer adı

a. 2113, 4742

a.-e 2122, 2513

→**balr-i A.**

***Ades** Yer adı

a.-e 2008

***âdet** (Ar.) Alışkanlık, görenek, usul

a. 5531

a.-i 294, 4496

a.-imizdir 4325

a. kal Gelenek olarak yaşamak, adet kalmak

a.-dı 3951

adım Bir adımda alınan mesafe, adım

a. 2267

a.+dur 1360, 1853, 4039

Âdîrbâyican bk. Âzerbaycân

‘âdil (Ar.) *is. ve sf.* Adaletle iş gören, doğru,
adalet sahibi (kinse)

a. 3879, 4703, 5043, 5221

a.+dur 5078

→**padîşah-ı ‘a.**, **melik-i mu‘eyyid-i ‘a.**

‘adl (Ar.) Doğruluk, adalet

a. 3274, 3718, 3827

a.+e 3827

a.+i 416, 421

a.+idur 1881

a. it- Adaletle hükmetmek, adil davranmak

a. i(d) erdi 4705

a.-i kemâl Yüce adalet

a. k.+e 5225

adlu İsminde, adında

a. 2521, 2521, 2522, 2639, 4071, 4154

âfak (Ar.) Ufuklar

a.+da 2274

âfât (Ar.) Belalar, musibetler

a. 5869

a.-ı 1973

a.+ından 979

a. iriş Musibete, belâya uğramak

a. i.-ur 2338

a. i.-mez 2338

âferide (F.) Mahlûk, yaratılmış, canlı

a. 2773, 3293

âferide-gâr Yaratıcı, yaratıcı, Allah

a. 108

afet (Ar.) Belâ, musibet, afet

a.+den 5723, ... *eger âdemî cemî‘i âfetden*

kurtulsa 260

a. yir Fezâ, boşluk

a. 3413

ad İsim, ad

a. 5472

a. +i 687, 714, 717, 818, 1117, 1646, 1650,
2372, 2452, 3053, 3106, 3107, 3368, 3373,
3457, 3609, 3797, 3809, 3878, 4066, 4139,
4143, 4342, 4441, 4724, 4728, 4744, 4752,
5102, 5317, 5331, 5524, 5531, 5637

a. +dur 3605, 4185

a. -ın 5297

a. +ma 4728

a. -ın 276, 4206, 4209, 4210, 5355

a. -ma 3627, 4238, 4723, 5190

a. -ın 121, 956, 4594, 4907, 4992, 5298,

5361

a. +ları 442

a. -larıdır 5129

a. kal - Geriye isim kalmak, yaşamak

a. a 5472-73

a. vir - Ad koymak, adlandırmak, isim

vermek

a. v. -diler 3804, 3899

a. v. -mişlerdir 1411

a. in an - Söylemek, yâdetmek, zikretmek

a. a. -mazdı 276

a. in dakın - ...Adını almak, adını

kulbilmek

a. -dun 4209

a. in ko - Ad vermek, adlandırmak

a. -dılar 5355

a. -dun 4206

a. (ın) -dı 4907

a. (ın) -dılar 4594, 5361-62

adına ... için, birisi adına

a. 4723

'Ad (Ar.) Eski bir kavim

a. 531

→menazıl-i A.

'adavet (Ar.) Düşmanlık, husumet

a. 4655

a. file 5263

a. bırak - Düşmanlık yaymak

a. b. (g) a 4655-56

'aded (Ar.) Sayı, miktar

a. 868

a. fin 2665

a. +ini 594, 3920

→bî a.

Âdem Kişi adı, Hz. Adem

a. 319, 2419, 2737 38, 3191 92, 3196-97,
3391, 5420, 5446

a. +den 3549-50

a. +e 631

a. +un 2741, 3393

→dârü'l-mulk i Â., gür-i Â.

âdem (Ar.) İnsan, insanoğlu

a. 277, 405, 405, 571, 821, 841, 878, 910,
1015, 1228, 1575, 1733, 2163, 2601, 2726,
3477, 3740, 4211

→Benî a., sıv a. i

a. oğlanı İnsanoğlu, insan

a. o. +ları 4383

a. o. +larının 3208

'adem (Ar.) Yokluk

a. 462

a. E. dılar 5517

a. ol Caresiz kalmak, acz içinde olmak

a. di 4972

a. up 2951

aciz

a. a kışur ... har

a. 25

ac Tok olmayam, ac

a. dır 275

ac 1. Bir şeyi kapalı durumdan kurtarmak, acık

hale getirmek, açmak

a. 1701

a. dlar 1633

a. ar 2321, 2993, 4701

a. arlar 3170

a. ayın 1835

a. di 3924, 4837, 5559

a. dlar 4155

a. uz 1630

a. mayahın 1632

a. mus 4374

a. mslardır 5462

a. un 4830

a. up 4830

2. Bir şeyin kapasını kaldırmak

a. arlar 2112

a. dlar 2178, 5713

3. Fethetmek, zaptetmek, ele geçirmek

a. di 5293

a. maddlar 4528

4. Bir şeyi kilidli durumdan kurtarmak

a. dlar ... olup Sultân Sencer kama geturdiler
açıldılar kilidlerin. 3145

5. (Bir şeyin) Yüzeyini sıyırmak, silmek, aslının
gömmeğini sağlamak

a. di 144

a. dın 155

-agza a., bir göz a. up yamıca rık dan. elid

a. gözün u. kaatların a., tamarların a.

açık bl., acık

açıklık Bir şeyin ne kadar görülebileceği
olanısı

a. 1706

a. ol (Bir şey) Ufka kadar görülebilme ve
bakışın içinde kalmışlık durumu

a. ar ... mma kax i kuzul açıklık olmaktadır ki
görmeye açıklık olur. 1706

açıl 1. Açık hale gelmek, açılmak

a. gil Sızın kapısını aygala deydı yıtdı ki iy
Sız açıl 4683

2. Otadan kalkmak, yok olma.

a. a ... ol vakt. bu sed acıla sol mikdar Ye'uz
ve Me'uz cika. 4552

a. di 4555, 5712

3. Varılmak

a. di ... İbn i Cezir ez dur ol depe hem açıldı ve
zirler harab oldu 5739

1. Sergilenmek, açığa çıkarılmak

a. ur ve gemiler anda çıkar ve zükler anda açılır
... 4910

açlık Aç olma hali, açlık

a. 1645, 3104

a. dan 5256

açuklaçık Bos, munhal, açık

a. 1667 5398

- a. -lerin 1519
- a. -lerinde dur 505, 506, 506, 511
- a. -lerinden 287, 479, 1071, 1172, 1176, 2248, 4274
- a. -lerini 2396
2. sf. Eski, çok eski, tarih öncesi
- a. *ve daha 'acayib zamanıdan İbrahim peygamber 'akıylıssalam halik: 'nazar kel...65*
3. zf. Tuhaf, şaşılacak şekilde
- a. *... ve daha değişiklerin bir 'acayib katiib 'ittirir... 512*
- a. e kal Şaşmak, hayrete düşmek
- a. k. dı 2699
- 'Acâyibe'l mahluğat 'Acayibu'l Mahlukat adlı eser
- a. 13
- 'Acayib i Mahluğat ve Garayib i Mevudat "'Acayib i Mahlukat" adlı eser
- a. 121
- 'aceb (Ar.) 1. is. ve sf. Tuhaf, garip, şaşılacak; harika, olağanüstü (şey)
- a. 938, 2391, 2890, 3010, 3140, 3270, 3973, 4131, 4251, 4599, 4762, 4781, 4902, 5846
- a. dur *'acebdur ki balık suydan taşın karur münar ... 5010*
2. zf. Duyulmamış ve görülmemiş bir şekilde, harika, olağanüstü
- a. *... bu gökleri ne 'aceb yaratmışdır şunun buharından ... 938*
3. Acaba?
- a. 4902, *... eyitdiler ki 'aceb bu divânın ardında 'ne var ola... 4762*
- ne 'a.
- a. değil Şaşılacak bir şey yok, tuhaf değil

- a. 480, 2389 90, 2892, 5834, 5852
- 'aceble Şaşmak, şaşımak, hayrete düşmek
- a. dı 3063, 4215
- a. ye 1309, 1311
- 'Accem (Ar.) 1. İran, İranlı
- a. 1689, 2714, 2715, 5356
2. İranlı
- a. dur 4866
- melik i A.
- 'Acemî (Ar.) İranlı, İran a ait
- a. 2449
- acı 1. Tatlı olmayan, acı
- a. 1111, 4698
- a. dur 1756, 4488, *Bestam'ın suyu acıdır ağız köksüne nene'ati varur... 3766*
2. nace. İstirap, acı
- a. sı 259, 259
- a. sindan 258
- a. sindan 1595
- 'acib (Ar.) Olağanüstü, hayranlık uyandıracak (şey)
- a. 3194, 3445, 5304
- hikmet ia.
- a. değil Şaşılacak bir şey yok, tuhaf değil
- a. 1119
- a. dı dur 1078
- 'acibet (Ar.) Hayranlık uyandıran, görülmemiş, duyulmamış
- a. dur 2400
- 'aciz (Ar.) Zayıf, güçsüz
- a. lerdur 1913
- a. kal Bir işi yapamamak, bir işe güç yetirememek
- a. k. dı 3228 29, 4191, 4677, 4826

'Abdu'l Kahhar (mec. Hz. Azrail)

a. 555

'Abdumelik İbn i Mervan / 'Abdumelik

Kısa adı

a. 5860, 3330, 31, 3414, 5860, 5870

a. -nın 2174

'Abdumelik İbn i 'Abdullah'ı Muheyli

Kısa adı

a. 2392

'Abdulmesih Kısa adı

a. 4153

a. -nın 4158

'Abdulmuttalib Kısa adı; Hz. Peygamberin dedesi

a. 1244, 3362

a. -nın 3361

'Abdurrezzak Hz. Mikail'in lakabı

a. 676

'Abex Yer adı

a. 1621

abî (F.) Süle ilgili

a. -dır 1468

abinus (F.) Abanoz

a. 3539, 5322, 5896

a. -dan 4202

'abir (Ar.) Bir ilaç birleşimi

a. 3910, 3997

Ablak Yer adı

a. -a 3634

Ablakı'n-nerd Yer adı

a. 3626

Abrağ Yer adı

a. 5184

'ac (Ar.) Fildişi

a. 4710

a. -dan 4203

'acabrağ Daha acayip, daha olağanüstü, daha

hayrete düşürücü

a. 3140

a. -dır 2250

'acayıblık Harikalık, acayıplık

a. (g) -ından 1177

'acayıbrağ Daha acayip

a. 95

'acayib (Ar.) 1. *za. re. x/* Tuhaf, garip,

harika, duyulmamış ve görülmemiş (şey)

a. 66, 286, 510, 531, 1239, 1242, 1815, 2253,

2311, 2607, 2744, 3054, 3952, 4190, 4244,

4936, 5007, 5164, 5191, 5635 ... *her bir*

şayguştinik 'acayib şayguştinikler... 5458

a. -den 1103, 2177

a. -i 515

a. -in 122, 932

a. -inde 525, 527, 528

a. -indedir 512, 516, 524, 531, 535, 537, 538,

540, 541, 542, 543, 545

a. -inden 2399, 4901, 5876

a. -indendir 3677, 3847, 4019

a. -ini 513, 514

a. -ler 61, 62, 117, 468, 476, 482, 1120, 2791,

3297, 3533, 4242, 5040

a. -lerde 123

a. -lerden 447, 465, 480, 2250

a. -lerdendir 458

a. -lere 463

a. -leri 2153, 2246, 3296

a. -leridir 503

A

ab (F.) Su

a. 13716

→ayma. 1 suzin, gul a., nehr i a. i Taberyye

a. i **hayat** Olumsuzluk suyu

a. h. i 2307

a. i **zemzem** Zemzem kayusunun suyu

a. 2336

abad (F.) Mamur, bayındır

a. 3660

abadan (F.) Mamur, bayındır (yer)

a. 5891

a. 22607

a. -dur 4510

a. **eyle** Mamur hâle getirmek, yeniden inşa

etmek

a. e. diler 3468

a. **it** İmar etmek, yeniden inşa etmek

a. i. diler 4984

abadanlık Mamur olma, bayındırlık

a. 5670

Abane bin Sa'lebe Kişi adı

a. 4176

'Abbās Kişi adı

a. -a 5388

'Abbāsi Emevilerden sonrakı olan Müslüman

halifelik (750-1258)

a. -ler 5407

a. -leri 5146

a. -lenin 5406

'Abderani

→milh i A.

abdest

a. al Apte almak

a. a. dım 1828

a. a. urdi 5305

'Abdullah Kişi adı

a. 3661, 3662, 3663, 3669, 3674, 5361

a. a 3663, 3672

a. i 3668

'Abdullah bin Tahir Kişi adı

a. t. i 4357

'Abdullah İbn i 'Abbas Kişi adı

a. 948

a. a. i dan 564

'Abdullah İbn i Muhammed Kişi adı

a. 3798

'Abdullah İbn-i Mubarek Kişi adı

a. 5196

'Abdullah İbn i 'Omer İbnü'l 'Âs Kişi adı

a. 2047

'Abdullah İbn i 'Omer Kişi adı

a. 4150

'Abdullah İbn i Selam/Abdullah İbnü

Selam Kişi adı

a. 2550 51, 4877

a. s. i dan 565

'Abdullah İbn-i Ziyad Kişi adı

a. 1552, 3463

'Abdullah İbn i Zubeyr/'Abdullah bin

Zubeyr Kişi adı

a. 3326, 3409

a. z. i 5508

'Abdurrahman Kişi adı

a. -la 5391

'Abdu'l halık Hz. İsrâfîl'in lakabı

a. 646

9. Anlam itibarıyla muğlak, sadece bu metne has olan ve birden fazla anlam taşıyan kelimelerde örnek verme yoluna gittim.

dög- 1. Vurmak, dayak atmak, doğmek

d.-diler 2020, 3369

2. Tava getirmek

d.-diler ... *anı gören bilir ki demur tahtalar/düzmişlerdir tahtası iki yüz yetmişdur*
kişi bilmez ki anı niçe dögdiler aceb 4902

10. Kişi ve yer adlarının karşılırlarına standart olması bakımından sadece "Kişi adı" ve "Yer adı" demekle yetindim. Peygamber isimleri, büyük melek isimlerinden sonra ise kısa karşılıklar yazdım.

'Abbās Kişi adı

a.+a 5388

Abkaf Yer adı

a.+a 2392

a.+da 2391

Cebra'il (Ar.) Dort büyük melekten biri, Hz. Cebrail

c. 660, 662, 667

11. Kelimelerin ünlü ihtiva eden bir ek almasıyla meydana gelen tonlulaşma hadisesini belirtmek için () içinde tonlu ünsüzü yazdım.

ağaç Ağaç

a. 388, 396, 627, 703, 713, 1109, 1165, 1198, 1205, 1532, 1534, 1618, 2822,
3301, 3524, 3526, 3563, 3564, 3712, 4299, 4949, 5076, 5254, 5748

a.(c)+a 383, 386, 396, 411, 1533, 3032, 3032

12. Ekleri alfabetik olarak sıraladım.

cenüb (Ar.) Güney

c. 1287, 2224, 2599

c.+a 5526

c.+dan 1410, 1806

a. v.-diler 3804, 3899

a. v.-mişlerdur 1411

vir-

→ ad v.

5. Metinde yazılışları aynı anlamları farklı olan kelimelerde isim soylu olanları alfabetik sırada öncelik verdim.

bil Bel (alet)

b. 3615

bil- Bilmek

b.-diler 1498, 1505, 3238

6. Yazılışları aynı anlamları farklı olan kelimeleri ayrı madde başı yaptım.

dik- 1. Bir cismi dik olarak tutturmak

d.-mişlerdür 4599, 4929

2. Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek

d.-diler 395, 5891

d.-eler 1198

d.-mişdür 3526

dik- İğne ve iplikle tutturmak

d.-er 5714

7. Metindeki aynı kelimenin farklı şekilleri sayısal dağılımını göz önüne alıp daha çok geçen şekli ilk unsur olarak kabul ettim. Diğer unsur/unsurları da / işaretiyle ilk unsurun yanında sıraladım.

direm/dirhem (F.) 1. Eski okkının 400'de biri

d. 2349, 2350, 2350, 2350, 2351, 2351

d.+di 5844

2. Gümüş para

d. 4353, 4821, 5061, 5346

8. Kelimelerin anlamlarını tespit ederken özellikle Türkçe isim ve fiillerde TDK'nın Türkçe Sözlüğü'nü esas aldık. Anlamları somuttan soyuta sıraladım.

SÖZLÜK HAZIRLANIRKEN UYULAN ESASLAR

Metnin sözlüğünü hazırlarken şu esaslara uydum:

1. Metinde madde başı olarak aldığımız kelimeleri siyah puntıyla dizdim. Kelimenin kaynağını parantez içinde belirttim. Kelimenin metindeki anlamını/anlamlarını verdikten sonra geçtiği yerlerin tamamını alfabetik olarak sıraladım.

'Acem (Ar.) 1. İran, İranlı

a. 1689, 2714, 2715, 5356

2. İranlı

a.+dur 4866

2. Metinde geçen deyimleri, Arapça veya Farsça tamlamaları, birleşik şekilleri, birleşik fiilleri vs. ara madde olarak kabul ettim. Ara maddeleri de siyah puntıyla madde başına göre daha içerden yazdım ve metindeki anlamını vererek geçtiği yerleri belirttim.

'âciz (Ar.) Zayıf, güçsüz

a.+lerdür 1913

a. kal-Bir işi yapamamak, bir işe güç yetirememek

a. k.-dı 3228-29, 4191, 4677, 4826

a. k.-dılar 5817

3. Eğer bir kelime mustakil olarak geçmiyorsa, bir tamlama, birleşik şekil veya deyim içinde kullanılıyorsa o kelime sadece siyah puntıyla yazdım, anlam verme yoluna gitmedim. Aşağıdaki örnekte 'aciz kelimesi metinde tek başına geçmemektedir. Metinde 'aciz u kusur olarak geçmektedir

'aciz

'a. u kuşūr Acziyet, hata

a. 35

4. Metinde geçen deyimler, tamlamalar, birleşik şekiller, birleşik fiillerde asıl unsuru esas aldım. Yardımcı unsura da gönderme yaptım. Örneğin ad vir- deyiminde ad ana unsurdur. vir- kelimesi ise yardımcı unsurdur.

a. vir- Ad koymak, adlandırmak, isim vermek

T.C. SAKARYA UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

'ACĀ'İBÜ'L-MAHLUKĀT

II. CİLT

(Çözümlemeli Dizin)

(1 200 Varaklar Arası)

DOKTORA TEZİ

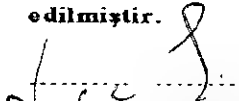
ENGİN YILMAZ

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

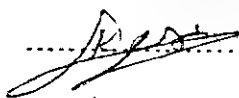
Enstitü Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı

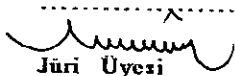
Bu tez .../.../... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul

edilmiştir.

Prof. Dr. Leyla Karahan
Jüri Başkanı

Yalıt. Doç. Dr. Zeki Turan Yalıt. Doç. Dr. Cevdet Sarı
Jüri Üyesi Jüri Üyesi

Yalıt. Doç. Dr. Kerem Acar
Jüri Üyesi

Yalıt. Doç. Dr. Mehmet Karag
Jüri Üyesi

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

' ACĀ'İBÜ'L - MAHLŪKĀT

II. CİLT

(Çözümlemeli Dizin)

(1-200 Varaklar Arası)

DOKTORA TEZİ

Engin YILMAZ

Enstitü Anabilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Kenan ACAR

Eylül 1998

musallâ (Ar.) Namaz kılmaya mahsus açık
yer, namazgâh
m. 3531

musallat

m. eyle- Musallatetmek

m. e.-di 2726

m. e.-megil 1829

m. e.-mişdür 2815-16

m. kıl- Musallatetmek

m. k.-magıl 3655

m. ol- Belâ olmak, musallat olmak

m. o.-up 3717

muşhaf (Ar.) Kur'an-ı Kerim

m.+ım 309

m.-ı şerîf Kur'an-ı Kerim

m. 1404

Muşıl Yer adı

m. 2747, 4021, 4649, 5283

m.+a 5839

m.+un 5286

Muşkala/Muşkala bio Hûbezîr Kişi adı

m. 4813, 4818

m.+e 4812

m.+yı 4814

m.+yıla 4812

muşşaykal (Ar.) Cilâlı, parlak, yaldızlı

m.+dur 1178

mutâ'

→cihân-m.

Mu'taşım/Mu'taşım Billâh Kişi adı

m. 3837, 3837, 4356, 4358, 4882, 4887,
4890, 4897, 4899, 4911, 5242

m.+a 4356, 4356, 4897

m.+un 4898

mutayyeb

m. ol- Güzel kokmak, güzel kokulu hale
gelmek

m. o.-ur 2365

mu'tedil (Ar.) 1. Musavi, denk

m. 5290

m.+dur 2593 *bürûc mu'tedildir her kaçan
ki'sens bürûca gelse gece ve gündüz/berâber
olur...*1467

2. Ilıman

m. 3716

m.+dur 4933

mutî' (Ar.) İtaat eden, boyun eğen, itaatkâr

m.+ün 586

m. eyle- Boyun eğdirmek, emri altına
almak

m. e. di 4353

m. it- İtaat ettirmek, boyun eğdirmek

m. i(d)-erim 130

m. ol- İtaat etmek, boyun eğmek, tâbi
olmak

m. 129

m. o.-a 1228

m. o.-an 3352

b. o.-avuz 5230

m. o.-dılar 4846

m. o.-madı 128-29, 1594

m. o.-madılar 4824

m. o.-mazsın 130

m. o.-sa 4412-13

m. o.-un 4090

m. o.-urlardı 3687-88

muttali'

m. ol- Öğrenmek, haber almak, haberdar
olmak

m. o.-dılar 1502

m. o.-madum 1265

m. o.-up 4705

muttaşıl (Ar.) 1. zf. Aralıksız, hiç
durmadan, mutemadiyen

muḳteḏā (Ar.) Gerek, icap, lâzım

m.+sı 1670

Mūlitān Yer adı

m. 5258

m.+a 5267

m.+ı 5265

m.+un 465, 5268

mum (F.) Mum

m. 2443

m.+dan 1893

m.+larla 820

mūmiyā/mūmyā (F.) Mumya

m. 2965, 3167, 3174

m.+yı 3171

→ma'den-i m., şerbet-i m.

mūnis (Ar.) Sevimli, cara yakın, uysal

m. 315

m. idün- Dost edinmek, yakınlaşmak

m. i.-dīm 310

m. ol- Dost olmak

m. o.-am 313

muntazır

m. ol- Gözlemek, beklemek

m. o.-urlar 2106

murabba' (Ar.) Dörtlü, dört köşeli

m. 979, 3269, 3397, 3402, 4221

murād (Ar.) 1. Maksat, gaye

m. 348, 766, 1282

m.+ı 60

2. İstek, arzu

m.+ın ... *İlāhī cemī'i mahlūḳuḳ'ı murādın bilirsin.* 2625

m.-ı beldetü'n-tayyibetün Beldetü'n-tayyibetün'den maksat

m.+den 4737

m.-ı cezile Kastedilen, murad olunan

m. 1282-83

Murağ Kişi adı

m.+ıla 4688

murassa' (Ar.) Kıymetli taşlarla bezenmiş

m. 3331, 4478, 4478

m.+dur 4328

→kadeh-i m., tãc-ı m.

Murassau'l-heremîn Yer adı

m. 3507

Mūsa Kişi adı; Hz. Musa

m. 319, 2766, 3224, 3226, 3228, 3230,

3232, 3234, 3236, 3239, 3979, 4094,

5203, 5246, 5249, 5523, 5525

m.+dan 3228

m.+nun 3234, 3237

m.+ya 3229, 5251

m.+yı 3238, 5250

→kenise-i M., mescid-i M., saḥre-i M.

Mūsā bin Naşra Kişi adı

m. 4092-93

Mūsā bin Nādiran Kişi adı

m. n.+un 5024

Mūsā bin Nusayr Kişi adı

m. n.+un 2639

musahḥar

m. it- Emrine vermek, istifadesine sunmak

m. i.-düm 1925

m. kıl- Ele geçirmek, zaptetmek

m. k.-up 5114

m. ol- Eline geçmek, mülkiyetine girmek

m. o.-dı 5083

musāhib (Ar.) Dost

m.+lerün 433, 435

m. kıl- Musahip atamak, musahip tayin etmek

m. k.-a 3152

Muhtî Kişi adı

m. 5694, 5699

m.+ye 5699

mukābele (Ar.) Mukabele, karşılık, karşı

m.+si 421

m.+sinde 1691

m.+sine 3219

mukābil (Ar.) Mukabil, karşı karşıya,

karşısında

m.+dür 3743

m.+inedür 5477

m. it- Değiştirmek

m. i.-mezem 496

m. ol- 1. Karşı karşıya gelmek, karşısına çıkmak, hasım olmak

m. o.-dı 5438-39

m. o.-dılar 5426

2. Karşısında bulunmak, karşısına geçmek

m. o.-ur ... *ve dahi olan siyâh görünür*

hemîşe bu güneşe mukābil olur 1696

mukābile (Ar.) Karşı

m.+sine 3218

mukāddem

→kelb-i m.

m. it- Üstün tutmak, hürmet etmek

m. i(d)-elerdi 231

mukāddes (Ar.) Mukaddes

m. 893

mukāddir (Ar.) Herşeyi takdir eden Allah

m. 1301

Mukāddise Medine'nin diğer adı

m. 5128

mukārene (Ar.) Yakınlaşma, yakınlık

m.+den 1371-72

m.+si 1335, 1357

m.+ye 1372

mukārenet (Ar.) Yakınlık

m.+i 1386

mukārin (Ar.) Bitişmiş, yaklaşmış

m.+den 1398

m.+e 1398

mukarrer

m. ol- Sağlamlaşmak, sağlam hale gelmek

m. o.-dılar 4839

mukārriye

m.-i Hārzem Harezmi bölgesi, Harezmi ülkesi

m. h.+de 5716

mukātele (Ar.) Savaş, cenk

m.-ye 5432

→esnâ-yı m.

m. it- Savaşmak

m. i(d)-elum 5435-36

mukātil (Ar.) Birbiriyle çarpışan, birbirini

öldüren

m. 4351

m.-dür 4986

mukāvemet

m. it- Karşı koymak, dayanmak,

mukavemetetmek

m. i.-mediler 4842

mukayyed

m. ol- (Bir yere) Bağlı bulunmak, bağlı olmak

m. o.-madı 4853

mukim

m. ol- Oturmak, eğlenmek, ikamet etmek

m. o.-mış 5502

Muklas Ca'fer-i Mansur'un lakabı

m. 3802, 3804

m.+ıdı 3804

Muksime Medine'nin diğer adı

m. 5127

Muhammed İbnü'l-Kâsım Kişi adı
m. 4911

Muhammed bin

Müsâfir/Muhammedü'bnü Müsâfir
Kişi adı
m. 4527, 4527

Muhammed İbnü'l-Hanîni'bnî'l-'Ulâ
Kişi adı
m. 4738

Muhammedü'l-Mehdî Kişi adı
m. 3403

Muhammedü'r-Resûlullah Hz.
Muhammed
m. r.-a 3550

muharrem (Ar.) Kameri takvimin ilk ayı
m. 5800

muharrrik (Ar.) Hareket ettiren, oynatan
m.+i 1037

muhâsib (Ar.) Muhasip, hesapçı, hesap
işlerini iyi bilen
m. 1340
m.+ler 1343
m.+lerin 1340

muhatara (Ar.) Tehlikeli
m. 4985

muhattat (Ar.) Çizilmiş, yazılmış,
nakşedilmiş
m.+dur 2872

muhit (Ar.) 1. İhata eden, çevreleyen,
kuşatan
m.+dür 1729, 1729
2. Okyanus
m. 2198, 2212
m.+ün 1939
→ bahrû'l-m.

muhkem (Ar.) Sağlam, berk, kuvvetli

m. 2217, 3003, 3908, 3975, 3980, 4419,
4519, 5255, 5763

m.+dur 5549

m. eyle- Sağlamlaştırmak
m. 1700

m. ol- Sağlamlaşmak, sağlam hale gelmek
m. o.-a 2795, 3906, 4237
m. o.-ur 2368, 5351

muhkemlik Sağlamlık
m.(g)+ile 3627

Muhlak Yer adı
m. 2755

muhtaşar (Ar.) Kısa, ihtisar edilmiş
m. 1289

muhtaşır (Ar.) Çevrili, muhkem
m. 3680

muhtelif (Ar.) 1. Çeşitli, değişik, çeşit
çeşit
m. 1545, 1755, 1758, 2169, 2960, 5877
2. Birbirini tutmayan, zıt
m.+dür ... *Habeşî yûzile Rûmî yûzi gör niçe*
muhtelifdür ki sebeb-i
ihtilâf/mekândadır... 1765
→ ecnâs-ı m.

muhtelim

m. ol- İhtilam olmak, cünüp olmak
m. o.-ur 2262-63

muhtelit

m. ol- Karışmak, birbiri içine girmek
m. o.-up 3181

muhterak (Ar.) Sıcak, hararetli
m.+dur 2507

muhterem (Ar.) Muhterem, saygıdeğer
m. 3342
m.+dur 5112

muhterikân

→ el-hitânü'l-m.

mu'allem (Ar.) Öğrenim, talim

m.+e 4067

mu'attal (Ar.) Kullanılmaz, atıl

m. 5672

mu'âvenet

m. it- Yardım etmek, yardımda bulunmak

m. i.-di 2646

Mu'âviye/Mu'âviye bin Süfyan Kişi adı

m. 3621, 3624, 4258, 4261, 4263, 4265,
4811, 4878, 5144

mu'avvec

m. ü't-tulû Doğuşu düzensiz, görünüşü
düzensiz

m. t.+dur 1485-86, 1490

mu'ayyen (Ar.) Belli, belirli

m.+dür 3487-88

→vakt-i m.

mu'azzam (Ar.) Çok büyük, koskoca

m. 3318, 3468, 4864

→şehir-i m.

mu'azzez (Ar.) Mübarek, kutsal, kutlu

m. 5422

m.+dür 3342

mu'azzim (Ar.) Büyücü

m.+i 2938

m.+ler 820

mubâh (Ar.) Mübah, yapılmasında dinen

sakınca olmayan, caiz

m.+dur 4710

mu'cizât (Ar.) Mucizeler

m.+un 534

m.-ı Muhammed Hz. Muhammed'in

mucizeleri

m. 1258

mu'cize (Ar.) Mucize

m.+lerin 4961

m.+sin 4160

m.-i Muhammedî Hz. Muhammed'in

gosterdiği mucize, Hz. Muhammed'in

mucizesi

m. 4685

Muğiretû'bnü Şube Kişi adı

m. 5063

muḥāl (Ar.) Münkun olmayan, imkânsız

m.+dür 1381

m. degül İmkânsız değil, muhal değil

m. d.+dür 1025

muḥālefet (Ar.) Aykırılık, zıtlık

m. ... *ve Bâbil/vilâyeti kim kûlb-ı 'Irak'dur
şu dutdı gark eyledi ve eger bu muḥālefet
olmasa/hükemânuy sözi şahih olurdı...* 5829,
5831

m. it- Karşı çıkmak, itiraz etmek,

reddetmek

m. i.-diler 982

muḥālif (Ar.) Aykırı, ters

m.+dür 1496

m. yıl Ters yönden esen ruzgâr

m. y.+ler 1655, 2241

Muḥammed/ Muḥamme dū'l-Muṣṭafâ

Kişi adı; son peygamber Hz. Muhammed

m. 109-10, 113, 191, 245

→mu'cizât-ı M.

Muḥammed bin 'Ali Kişi adı

m. 3395

Muḥammedî

→mu'cize-i M.

Muḥammedü'bnu Sîrin Kişi adı; hadis

nakledicisi

m. 1233, 1237, 1238

m.+e 1233

Muḥammed İbn-i 'Arabî Kişi adı

m. a.+den 4548

miraş

m. kal- Miras olarak kalmak

m. k.-mışdır 5625

Mirāt-ı Müselsele Yer adı

m. 888

Mirrîh (Ar.) Yer adı

m. 1313, 1370

m.+e 2863

m.+ün 1374

→felek-i M., sıfatul-M., sûret-i M., tab'-ı M.

Mirûn Yer adı

m. 827

misâhat (Ar.) Ölçü

m.+ı 2589

misâhatü'l- 'âlem Dünyanın ölçüsü, dünyanın büyüklüğü

m. 2531

mişâl (Ar.) Misal, örnek, benzer

m.+i 262, 1189, 1720, 1730, 1848, 5762

m.+ine 1720

misk (Ar.) Misk

m. 457

m.+i 3987

m.+lerinden 3987

miskâl (Ar.) Bir ağırlık ölçüsü

m. 489, 1738, 3427

→'aşr-ı m.

miskîn (Ar.) Aciz, zavallı

m. 2011, 4704, 5705

m.+em 5700

m.+i 4829

Miskine Medine'nin diğer adı

m. 5126

mişl (Ar.) Benzer, eş

m.+i 2324, 3156

m.+ini 3319

m.+um 4474

m. ko- Mesel söylemek

m. k.-dılar 4815

mişmâr (Ar.) Çivi, kazık

m.+ları 4466

mişvāk (Ar.) Misvak

m. 5117

mîşe (F.) Meşe, orman, sazlık

m. 3883

m.+den 5087

m.+nın 4068

→pür-m.

mîşe-yistân Meşelik, meşe ormanı

m. 4063

mizâc (Ar.) Mizaç, huy, tabiat, yaratılış

m.+ın 1307

m.+ından 1320

→hâru'l-m.

mîzan (Ar.) Terazi burcu

m. 880, 1461

m. burcu Terazi burcu

m. b.+nun 1465

mu'abbad (Ar.) İtaatkar, munis

m.+dururlar 4109

muâheze

m. it- Azarlamak, tekdiretmek

m. i.-meyeler 35

mu'âhhar (Ar.) Sonraki

m. 5130

mu'allak (Ar.) Havada, boşlukta, bir yere dayanmadan

m. 579, 3124, 3492

m.+dur 2566, 2581

m. 935

Mu'allef Yer adı; bir yıldız kümesi

m. 907

Mikâil (Ar.) Hz. Mikâil, dört büyük

melekten birisi

m. 676, 682

m.+den 680

→sıfat-ı M.

mikdâr (Ar.) 1. Mîstar

m. 497, 610, 612, 663, 754, 804, 866,

1171, 1290, 1341, 2396, 2869, 3525,

3571, 3818, 4183, 4358, 4552, 4709,

4751, 5654, 5875

m.+da 3024

m.+dur 4322

m.+ı 1361, 1374, 3215, 3579, 4034, 5573,

5595, 5602, 5729

m.+ıdur 2931

m.+ıncadır 4035

m.+ıncaydı 3225

m.+ımı 595, 3505

2. Derece, seviye

m.+a ... *biraz ki ilerü gideker şuvı kalın*

olunşol miqdâra irişür ki gemi yürür... 4489

m.+dadur 488

3. Parça, kısım

m. 3179

→bir göz açup yununca m.ı

m.-ı 'âlem Dünyanın ölçüsü, dünyanın

büyüklüğü

m. 2532

mîl (Ar. mîl) Bir mesafe ölçüsü; mil

m. 1935, 1936, 1936, 2905, 4943, 5574

m.+de 4329

m.+dür 1996, 2228, 3814, 3868, 4329,

4340, 4752, 4753, 4978, 5157, 5602

m.+i 3814

mîl (Ar.) Göze sürme çekmeye yarayan alet

m.+i 780

milh

m.-i 'Abderânî Abderan tızu

m. 2322

milik (Ar.) 1. Varlık, mülk, mal

m.+e 4142

m. 369

m.+imile 5498

m.+imizdür 5192

m.+inde 84

m.+ine 3744

m.+lerini 3989

2. Memleket, ülke

m.+ine 5310

→mâl u m.

millet (Ar.) Topluluk, millet

m.+den 1552, 3272

m.+in 1602

→küfür m.i

mîm (Ar.) Mîm harfi

m. 2211, 5101

mî'mar (Ar.) Mîmar

m. 4070

m.+ıydı 3770

mînâ (Ar.) Lâcivert veya yeşil renkli bir

sıça, mine

m.+yıla 3446

Mînâ

→kenise-i M.

minâre bk. menâre

minber (Ar.) Minber, kursü

m. 3306

miñkâr (Ar.) Kuş gagası

m.+ına 4715

minnet

m. it- İyilik etmek, ihsanda bulunmak

m. i(d)-er 2467

m. i(d)-üp 2614

m.-i ehl-i sünnet ve cemâ'at Ehl-i sünnet mezhebi, Hz. Muhammed ve onun sahabelerine itikat edenler

m. 807

m.-i Mânî Mani dini, Maniheizm

m. 4073-74

mezheblü ...mezhebine mensup

m. 5012

mezra'a (Ar.) Tarla, ekin

m.+lar 4448

mı bk. mi

mih (F.<mih) Büyük çivi, kazık, mih

m. 3806

m.+a 3448

m.+ı 3806

m.+la 3117

m.+lar 3448, 3479

m.+ları 2809

mihla- Çivilemek, çakmak

m.-mişlardır 3479

m.-mazlar 3117

miknatis (Ar. < miknatis Yun.) Miknatis

m. 1848, 1849, 2891, 3060, 3113

m.+ı 3117

m.+ 3123, 3141

m.+dan 3120, 3121, 3122

muntika

→evsetü'l-m.

muntikatü'l-bürüc 12 burcun bulunduğu

tutulma dairesi, zodyak

m. 869

Mıs(ı)r Yer adı

m. 1428, 1918, 2229, 2941, 3262, 3978,

4970, 5197, 5201, 5203, 5212

m.+a 3607, 5210, 5220, 5222

m.+da 2550, 2892, 2895, 3127, 3261,

3593, 4222, 4874, 5206, 5207, 5452, 5471

m.+dan 2774, 2945

m.+ı 5199, 5222, 5236

m.+ıla 2223

m.+un 1470, 1917, 4227, 5197, 5208

→hudüd-ı M., Nıl-i M., pâdişâh-ı M.

Mısri

→Hārūn-ür-reşid-i Mısri

mi/mı Soru eki

m. 328, 619, 619, 621, 621, 622, 622,

622, 623, 1242, 1753, 1773, 2626, 2672,

3137, 4053, 4055, 4057, 4059, 4246

m.+dur 159, 159, 191, 1228, 1249, 1773,

3703, 3703, 3703, 3704, 3704, 3704,

4149, 4252, 4575, 5349

m.+se/m.sa 959, 960

m.+sin 136, 243, 1533, 4145, 4252

m.+siz 4179

m.+ydi 3213

mihnet (Ar.) Sıkıntı, keder

m.+ler 5194

mihrâb (Ar.) Mihrap, cāmilerde imama

aynılmış girintili yer

m. 3470, 4339

m.+ında 5687

m.+un 3306

m.-ı Meryem Yer adı

m. 3312

m.-ı Zekerıyya Yer adı

m. 3312

Mihrân Yer adı

m. 5269

Mihribân Yer adı

m. 5278

m.+dadır 5281

Mihriwân Yer adı

m. 2451

mevcudât (Ar.) Mahlukat, varlıklar

m. 56, 526, 562, 585

m.+da 1881

m.+ının 123

m.+un 1875

mevhûmât

m.-ı **sevdâvî** Kuruntu, aslı olmayan inanış

m. s.+dur 1512

mev'îze (Ar.) Öğüt, nasihat

m. 155

mevlâ (Ar.) Mevlâ, Allah

m. 5146

m.+dan 2183

mevlid

m.-i **mübârek** Mübarek doğum, kutlu doğum; Hz. Muhammed'in doğumu

m. 1571

mevsûf (Ar.) Vasfolunmuş, vasfedilmiş

m.+dur 4617

mevt (Ar.) Ölüm

m.+dur 5351, 5570

m.+e 4412

m.+i 4387

→meleku'l-m.

mevvâc (Ar.) Çok dalgalı

m.+dur 2053

mevzi' (Ar.) Yer

m.+inde 1779

meydân (Ar.) Alan, yer

m. 4928, 5361

meyl/mevil

m. it- Yönelmek, meyletmek

m. i(d)-er 2574

m. i(d)-eydi 959

→gönli m.

meymûn (Ar. < Yun.) Maymun

m. 1769, 2173, 2185

m.+lar 2183, 2189, 2677, 4103, 4105

m.+ları 4190

m.+lar 5028, 5029

m.+lara 4106

m.+un 2192

m. **eyle-** Maymunlaştırmak, maymun hâline getirmek

m. e.-di 3358

Meysân Yer adı

m.+da 2540

Meysûme

→'aynu'l-M.

meyyit (Ar.) Ölü

m.+e 67

mezâr

m.-ı **şerîf** Mübarek kabir, mukaddes

mezar

m. ş.+i 4174

mezellet

m. **ol-** Akalmak, bayağlaşmak

m. o.-maya 5229

mezheb (Ar.) 1. Mezpeb, inanış, akide

m.+i 640, 755, 810

m.+idur 640

2. Felsefe

m.+inde ... *hükemâ mezhebinde ferîştelerin*

tanîkleri bu iki kutubdur... 763

m. (in) **dut-** Bir mezhebe, bir görüşe tabi olmak, benimsemek

m. dut-armış 949

m. d.-nıslardur 957

m.-i **ehl-i hadîs** Hak mezhepler

m. 755, 954

m.-i **ehlü'l-İslâm** Ehl-i sünnet mezhebi

m. 1026, 1027

m. 1773, 1775

m. it- Değiştirmek

m. i(d)-e 1777

m. ol- Şeklini değiştirmek, çirkin bir hâle bürünmek

m. o.-up 1766

Mesih Kişi adı; Hz. İsa

m. 64

mesken (Ar.) Ev

m.+leriniz 2616

meskūn

→rub'-ı m.

Mesnūn Kişi adı

m.+ıdı 5331

Mesrūr Kişi adı

m. 4798

mest

m. ol- Kendinden geçmek, sarhoş olmak

m. o.-maya 2856, 2857

mestūh

→pūr-m.

mestūr (Ar.) Yazılmış, kayıtlı

m.+dur 457, 4294

meşgūl (Ar.) Meşgul

m. 234, 5714

m. ol- Uğraşmak, meşgul olmak, çalışmak

m. o.-ıcak 3370

m. o.-dı 3223, 4801

m. o.-dun 24

m. o.-ur 3554

meşhūr (Ar.) Meşhur, ünlü, herkesçe

bilinen

m. 517, 520, 3768, 3968

m.+dur 1240, 2966, 3627, 4934

m. ol- Ünlenmek, herkesçe bilinmek,

meşhur olmak

m. o.-dı 1527

meşīn (F. < mişin) Meşin, sepilenmiş, tabaklanmış, işlenmiş koyun derisi

m.+den 2864

meşek (< F. meşk) Tulumdan yapılmış su kabı

m. 5756

meşrūb (Ar.) İçilecek şey

m. 3691

meşrūbāt (Ar.) İçilecek şeyler, içecekler

m.+dan 3693

meşşatalık

m. it- Terzilik yapmak, süslemek

m. i(d)-er 2472

metā' (Ar.) Mal, eşya, varlık

m. 4182

m.+ı 2375, 3442, 3856, 3859, 4077, 4083,

4710, 4809, 4997, 5033, 5101, 5117

m.+ları 4974, 5026

m.+ına 3441

metālī' (Ar.) (Yıldız) Görüldüğü yerler, doğduğu yerler

m.+i 1420, 1451, 1456, 1462, 1469, 1474

metālī'lū Görünür

m.+dür 1445, 1481

Metīne

→vād'l-M.

mevāt (Ar.) Cansız şeyler

m. 2492

mevc (Ar.) Dalga

m.+i 2242, 2562

m.+inden 939, 940

m.+ler 2242

m.+leri 2038, 2065, 2143, 2378

m. ur- Dalga vurmak, dalgalanmak

m. u.-dı 5165

m.-i deryā Deniz dalgası

m. 1461

Mervî bin Hamânâ bint-i Erdeşîr Kişi
adı

m. 5185

Meryem Kişi adı

m. 1572

m.+e 1572

m.+undur 3514

→mihrâb-ı M., nahle-i M.

Merzûk Kişi adı

m.+ıla 4825

mesâfe (Ar.) Mesafe

m.+dür 1341

mesâ'il

m.-i **hilm** Yumuşaklık, mülayimlik
meseleleri

m. 17

m.-i '**ilm-i hey'**ât Astronomi meseleleri,
astronomi ile ilgili hususlar

m. h.+ına 18

m.-i '**ilm-i hikmet** Felsefe meseleleri,
felsefi hususlar

m. 17

mesâkin (Ar.) Fakirler, miskinler

m. 5624

mescid (Ar.) Mescit, küçük cami

m. 3299, 3432, 3461, 3490, 3490, 3519,
3528, 3618, 4923, 4991, 5022, 5686

m.+dür 3468, 3470, 3474, 3516

m.+e 3407, 3411, 3428, 3494

m.+i 3442, 3463, 3469, 3471, 3531, 4186

m.+idür 3454

m.+inün 3202

m.+le 3513

m.+lerdedür 517

m.+ün 3309, 3414, 3452, 3453, 3456,

3475, 3492, 3503, 3506, 3519, 3524, 5306

m.-i **Afrikiyye** Yer adı

m. 3516

m.-i **Cercis** Yer adı

m. 3513

m.-i **Dâvud** Yer adı

m. 3478

m.-i '**İsâ** Yer adı

m. 3486

m.-i **Mūsâ** Yer adı

m. 3445

m.-i **Nebî** Yer adı

m. 3423

m.-i **Nūh** Yer adı

m. 3466

m.-i **Süleymân** Yer adı

m. 3473

m.-i **Yahyâ** Yer adı

m. 3468

mescidü'l-haram Yer adı, Mekke'de
Kâbe'nin de bulunduğu en büyük mabet

m.+ı 3405

mescidü'l-Kûfe Yer adı

m. 3454

mesel (Ar.) 1. Benzer

m.+i 5540

2. Masal, efsane

m. 2557, 4603, 4621, 5573

m.+de 989

m.+imüz *ve bizüm dâhı meselimüz bu
felegün altında şurâ beşzer ki...*998

meselâ (Ar.) Örneğin, misal

m. 1067

mes'ele (Ar.) Sorulup karşılığı istenilen

şey, husus

m. 590, 599, 612, 1726, 1755, 1773, 2569

m.+ler 240

mesih/mesh (Ar.) Şekil değiştime, başka
surete girme

menşüb (Ar.) Ait, mensup, bağlı

m. 4807

m.+ıdı 5521

m.+dur 4934

menzūr (Ar.) Duzyazı, nesir

m.+dur 43, 46

m.+un 44

m.-ı subhānī Allahkelâmı

m. 45-46

Menūn Yer adı

m. 5257

Menzer Yer adı

m. 5190

menzil (Ar.) Derece, kıymet

m.+inedür 3098, 4486

m.-i hulefâi'r-râşidîn Dört büyük

halifenin mekanı, yeri

m. r.+dür 3790

merākib

→sābıku'l-m.

mercân (Ar.) Mercan

m. 1402, 5158

mercümek/mercimek Mercimek

m. 741, 3372

merhāle (Ar.) Merhale, kısım, bölüm

m.+de 2162

m.+dür 2162

merkad (Ar.) Kabir, mezar

m.+ler 5134

m.-i pāk Mübarek, kutsal mezar; kabir

m. p.+lerinin 524

m.-i rezūl Hz. Muhammed'in kabri,

mezan

m. r.+ındur 5130

merkez (Ar.) Orta, merkez

m.+ıdır 1910

m.+inden 1337

m.-i 'ulvī Yüceliklerâleminin merkezi

m. u.+ye 1542

mermer (Ar.) Mermer

m. 3417

m.+den 3446, 3593, 3618, 4259, 5462

m.+dendi 4944

m.+dür 2771

m.+ile 5453

m.+lerin 3447

→ak m.

mertebe (Ar.) 1. Kısım, bölüm

m. 724, 724, 725

2. Rütbe, pāye

m.+sin 241

m.+sinde 533

3. Derece, miktar

m. 2346

m.+dür 2345

mertebelü Derecesinde

m. 1348

Merv Yer adı

m. 1447

m.+dür 1446

m.+ün 5404

Mervān/Mervān oğlu 'Abdūlmelik Kişi

adı

m. 239-40, 3331, 3959, 3967

m.+ı 3968

→āl-i Mervān

Mervān İbn-i Muhammed Kişi adı

m.+ı 3959

Merve Yer adı

m. 2515, 2539, 5179, 5194, 5195

m.+de 1714, 5188

Mervezān/Mervizān Kişi adı

m. 5551, 5562

m.+ı 5565

Me'mûn halîfe Abbasi halifesi Memun

m. 1713, 3335, 5471

m. h.+ye 4354

Men Yer adı

m. 2560

men'/meni'

m. eyle- Yasaklamak, men etmek

m. e.-meyüp 3267

m. it- Yasaklamak, engel olmak, men etmek

m. i.-di 5575

m. i.-diler 4612

m. i(d)-er 5612

m. i.-memek 3268

menâfi' (Ar.) Yararlar, menfaatler

m. 1522

m.+in 1519

menâfih

→ebû'l-m.

menâre/minâre (Ar.) Minare

m. 353, 354, 744, 2949, 3862, 4221, 4581

m.+de 745

m.+den 355

m.+nün 356, 3450, 3865

m.+si 3449

m.+sine 350

m.+ye 353

m.+yi 354, 2952

menât (Ar.) Kâbe'de Hüzeyl ve Huzaa

kabilelerinin taptığı put

m. 4724

menâzil (Ar.) Aym üzerinde hareket ettiği

varsayılan noktalardan herbiri

m. 1173

→ahvâl-i m.

m.-i **kamer** Aym üzerinde hareket ettiği

varsayılan noktalardan her biri

m. 871

m.-i **'Âd** Ad kavminin yerleri, mekânları

m. 5520

m.-i **Ahkâf** Ahkaf'ın mekânları

m. a.+dı 5520

m.-i **'Amâlik** Amalike kavminin yerleri

m. a.+a 5521

m.-i **Tâ Sin Mîm** Yer adı

m. 5520

menfa'at (Ar.) Menfaat, yarar

m. 1073, 1636

m.+den 1120

m.+i 1522, 1524, 1528, 1530, 1530, 1540, 1718, 2322, 3064, 3766

m.+inden 1531

m. tut- Çıkar elde etmek, yararını görmek

m. t. mazlar 2750

menfa'atlü Yararlı

m. 159

menfaatsiz Zararlı, yararsız

m. 159

menhî (Ar.) Haram, yapılması dinen

yasaklanmış

m.+dür 851, 931

menkeb

m.-i **zül-'inân** Yer adı

m. 1443

menkebû'l-eymen Yer adı

m. 1440

menkebû'l-eyser Yer adı

m. 1441

menkût

m. ol- Noktalanmak, noktalı hale gelmek

m. o.-ur 2866

Mensek Bir kavim adı

m. 4034

m.-i Acem İran hükümdarı, İran şahı
m. 1554

m.-i Afrikiyye Afrika hükümdarı, Afrika
meliki

m. 3519

m. a.+ye 3518

m.-i 'Arab Arabistan hükümdarı,
Arabistan padişahı

m. 4461

m.-i Fermāyi Kişi adı

m. 4534

m.-i Habeşe Habeşistan hükümdarı

m. 3375, 3375, 3378

m.+dur 5045

m.-i Hazar Hazar hükümdarı

m. 4560, 4648

m. h.+dur 4652

m.-i Hibre Hibre hükümdarı

m. 5065

m.-i Hind Hint hükümdarı

m. h.+e 3642

m.-i Hindüstān Hint hükümdarı

m. 3130

m.-i İran İran hükümdarı, İran şahı

m. i.+dur 3735

m.-i mü'eyyid-i 'ādil Adaleti
sağlamlaştıran hükümdar

m. 5221

m.-i Rūm Bizans hükümdarı

m. 3517

m.-i Şin Çin hükümdarı

m. 3734

m.-i serirü'z-zeheb Altın tahtın sahibi
olan hükümdar

m. 4558

m.-i Tūbbağ İbn-i 'Akrab bin Ebī

Mālik İbn-i Nāşir Kişi adı

m. 3980-81

melike (Ar.) Kadın hükümdar

m. 4008

m.+yi 4012

Melikşāh (F.) Kişi adı

m. 4627, 4633, 4637

m.+a 4628

melül

m. ol- Üzülmek, hüzünlenmek, sıkılmak

m. o.-a 1309

m. o.-dı 3133, 4897, 5564

m. o.-dı 360, 1821

m. o.-up 5633

m. o.-ursın 2673

memdūh (Ar.) Ovulmuş, methedilmiş

m. 3829

memleket (Ar.) Memleket

m. 214, 258, 332, 341, 3654, 4530, 5436

m.+i 127, 232, 233, 238, 3599, 5404

m.+imden 3651

m.+inde 3738, 4706

m.+inden 1002

m.+üme 3053

m.+üni 3641

m.-i 'azīm Büyük yurt

m. a.+dur 3836

m.-i Bābil Babil ülkesi

m. 3716

m.-i Hindī Hint ülkesi

m. 5441

m.-i Şābūr Şabur'un ülkesi

m. ş.+da 4071

Memlük

→ dāru'l- M.

Me'mūn Kişi adı

m. 3336, 4355, 4468

Mehdî Kişi adı

m. 4348

Mehdiyye Yer adı

m. 5274

mehîb (Ar.) Korkunç, azametli

m. 5751

mehîl

m. vir- Süre vermek, süre tanımak

m. v.-di 3247

m. v.-diler 5232

mehûniz

m. ur- Mahmûzlamak

m. u.-dı 5557

mekân (Ar.) Mekân

m.+dandur 1766

m.+larındadır 541

m.-ı 'âliye Yüce mekân, gökyüzü

m. a.+ye 1132

Mekârim Yer adı

m. 2756

Mekke/Mekkî (Ar.) Yer adı

m. 3319, 4876, 5046, 5102, 5102, 5109,

5111, 5124, 5756

m.+de 4960

m.+den 5047, 5107, 5109

m.+dendur 5106

m.+dür 5103, 5106

m.+ye 5119, 5121, 5758

m.+yi 5113

m.+yle 2660

→dik-i M., ehl-i M.

mekr (Ar.) Hile

m.+i 2548

Mekrân Yer adı

m. 1086, 5412

mekrûh (Ar.) İğrenç

m. 5030

mekûlât (Ar.) Yiyecekler, erzak

m. +a 5061

melâ'ike (Ar.) Melekler

m. 731, 756, 760, 810

m.+ler 2808, 5654

m.+nün 830

→mahall-i m., mahall-i m.-i revhâniyye,

sıfat-ı r.

melâlet (Ar.) Usanma, bıkmak

m. 1036

Melatiyye Yer adı

m.+ye 4644

melaz

m.-ı 'âlemiyân Mahlûkatın sığınağı,

koruyucusu olan Allah

m. 11

melce'

m.-i dermandegân Güçsüzlerin,

âcizlerin, kimsesizlerin koruyucusu, sığınağı

Allah

m. 11

melek

melekû'l-mevt Ölüm meleği, Hz. Azrail

m. 684, 691, 694, 698, 707, 712, 715,

838, 1147, 4389

m.+dır 688

m.+e 1145

m.+ün 715

melekût (Ar.) Ruhlar ve melekler alemi

m. 1132

melik (Ar.) Hükümdar

m. 161, 1263, 1554, 1565, 1979, 3034,

3662, 3980, 4111, 4498, 4926, 5359, 5890

m.+i 3846, 4696

m.+in 4353

m.+ün 5309

→dâr-ı m.ü'r-R., kenîsetü'l-m.ü'l-Rûmiyye

m.+e 5003, 5247

m.+i 2496, 3328

m.+ün 1481

medd

m.-i başara Görüş mesafesi

m. b.+sı 2115-16

meded

m. it- Yardım etmek, yardımda bulunmak

m. i(d)-eler 3763

m.ine iriş- Yardımına yetişmek, yardım etmek

m. i.-mez 316

medh (Ar.) Övmek, meth

m.+i 5395

m. it- Övmek, methetmek

m. i.-mişdir 4736

medhal (Ar.) Bir işte parmak, ilgi

m.+i 927

m.-i şıdk Sadık giriş, sadık kapı, mec. Mekke

m. 5130

medih (Ar.) Övgü, meth

m. 4992

medine

m.-i Resûlullah Peygamber şehri, Medine

m.+a 4782

m.-yi Yesrib Yesrib şehri; Medine

m. 5129

medînetü'r-Rûmiyye Rumiye şehri

m. 4319

medînetü's-suğra Küçük şehir

m. s.+ya 2642

medînetü's-sağır Küçük şehir

m. s.+dur 2196

Medîne/Medîne-i Münnevvere (Ar.) Yer adı; Mekke

m. 2660, 5128

m.+de 5140

m.+de 2658

m.+dür 3423

m.+nün 3432

m.+ye 5132, 5138

m.+yi 5139

medrese (Ar.) Medrese

m. 4921

m.+nin 4734

m.+ye 4735

meflûc

m. it- Felç etmek

m. i(d)-er 2956

m. ol- Felç olmak

m. o.-ur 2261-62, 3774

meger (F.) bağ. Ancak, yalnız, meğer

m. 316, 336, 375, 1266, 1556, 1943, 1987, 2028, 2042, 2255, 2270, 2936, 3695, 4114, 4309, 4511, 5008, 5071, 5121, 5387, 5387, 5492

megerki/megerkim Ancak, yalnız, meğerki

m. 560, 819, 1328, 1741, 2116, 2813, 3383

mehaz

m.-ı ğayr-ı ikbâl Kaderin dışındaki şeylerin kaynağı, dayanağı

m. 15

Mehdî (Ar.) Kıyamete yakın bir zamanda çıkacağına inanılan zat

m. 3838

m.+ye 3772

m. zamânı Mehdî'nin çıkacağı zaman, kıyamete yakın (zaman)

m. z.+na 4585

mavşif (Ar.) Mesafe

m.+ı 5157

maẓarrat (Ar.) Zarar, ziyan

m. 165, 463, 1636

m.+dan 1120

m.+ı 4115, 4849

m.+ından 1096

→sebeb-i m.

m.ı iriş- Zararı dokunmak

m. i.-mez 4079

m. it- Zararı dokunmak, zarar vermek

m. i.-di 4848

m. i.-meye 4561

m. i.-mez 3341

m. ol- Zararı dokunmak, zararı olmak

m. o.-a 165

maẓbūt

m. ol- Belli olmak, anlaşılacak

m. o.-madı 5816

Māziyār/Māziyār İbn-i Kārin Kişi adı

m. 4356

m.+ı 4357

m. k.+ı 4355

maẓlūm

→diyārū'l-m.

maẓlūmīn

→kehfū'l-m.

ma'zūl

m. eyle- Azl etmek, kovmak

m. e.-rdi 242

ma'zūr

m. dut- Mazur görmek, hoşgörüyle karşılamak

m. d.(d)-up 37

meblağ (Ar.) Para

m.+lar 3448

mecaz (Ar.) Mecaz, soyut

m.+dur 1507

mecid

→kelām-ı m.

meclis (Ar.) Meclis, sohbet, toplantı yeri

m.+de 493

mecma'

m.-ı 'ulūm-ı hikmet Felsefi ilimlerin

hepsi, tamamı

m. h.+dür 15

mecmū' (Ar.) Tamam, bütün

m. 4329

m.+ı 3851, 5457

m.+ını 5156

m.+ısını 2486

m.-ı peygamberān Peygamberlerin

hepsi, bütün peygamberler

m. 319

Me'cūc

→Ye'cūc ve M.

Me'cūcca

→Ye'cūc ve M.

Mecūsī (Ar.) Ateşe tapan, ateş-perest,

Mecusi dinine mensup

m. 508, 1552, 5115

m.+lerin 3572

m.+nın 1526, 1600

→dīn-i m., hizlānūl-m.

meçhūl (Ar.) Meçhul, bilinmeyen

m. 2214, 2601

Medāni Kişi adı

m. 4866

medār

m. eyle- Hemdem olmak, yoldaş olmak

m. e.-di 4073

Medāyin Yer adı

m. 2538, 2546, 2559, 5245, 5252

m.+de 3789

m.+un 45
→kelâm-ı m.
Mārār-i derhā Yer adı
m. 891
marāz (Ar.) Hastalık
m.+lar 5778
Mārife Yer adı
m. 889
Mārin Yer adı
m. 4597
Māriye Yer adı
m. 4597, 4978
Māriye-i Kıptiyye Kişi adı
m. 5204
marīz (Ar.) Hasta, hastalıklı
m. 2346
ma'rūf (Ar.) Meşhur, bilinen
m. 457, 473, 2736, 4581
m.+dur 3175-75, 4514, 5527
Marzī
→'aynu'l-M.
Maşıbs Yer adı
m.+a 5730
Masırkân Yer adı
m.+ıla 3941
Maşâm' Yer adı
m. 5549, 5566
m.+da 5562
m.+ı 5559
m.+nun 5557
m.+un 5559
Maşaysa Yer adı
m.+da 1861
maşlahat (Ar.) İş, mesele
m. 3933
m.+ınızın 4385
m. gör- Uygun bulmak, uygun görmek

m. g.-ursegiz 3933
maşnū' (Ar.) Yaratılmış, mahluk
m.+dan 1007
m.+ından 59
maşnū'a
→'azamet-i m.
maşnū'ât (Ar.) Mahlûkat
m.+ının 122
māşira (?) Bir veba türü
m. *ve hem bu tārīhde/tā'ün dāhı vardır ki*
ağa māşira dilerdi 5808
maşrık (Ar.) Güneşin doğduğu taraf, doğu
m. 1370, 1697, 1715, 1800, 1803, 1999,
2214, 2493, 2894, 3419, 4028, 4339, 5397
m.+a 1186, 1188, 1581, 2007, 2044, 2160,
2213, 3221
m.+da 97, 666
m.+dadur 911
m.+dan 760, 1110, 1137, 1187, 2520,
2536
m.+ı 1104
ma'sūka (Ar.) Sevgili
m.+sıdur 1039
Maşūşıyye Yer adı
m. 5254
Matl İbn-i Gaylân Kişi adı
m. 1987
Māverāü'n-neh(i)r/Māverā-i neh(i)r
Yer adı
m. 5237, 5245
m.+de 2542-43, 2924, 4023, 4083, 5240,
5243
m.+den 2455
m.+e 2457, 3733
m.+i 4483
m.+ün 2456
→hudūd-ı M.

m. ol- 1. Bilinmek, belli olmak, anlaşılma, ortaya çıkmak
 m. o.-a 56, 956
 m. o.-dı 641, 1840
 m. o.-madı 2432
 m. o.-makdur 3166
 m. o.-masa 3701
 m. o.-ur 59, 279, 434, 1527, 3283
 2. İçine doğmak, malûm olmak
 m. o.-dı *başa ma'lûm oldu ki Medîne-i Münevvereye Tâba Tâba dirler inmiş...* 5138

Mâlû'bnü Hilâl Kişi adı

m. 1861

Mâ'min Kişi adı

m. 2413

ma'mûr (Ar.) Mamur, bayındır

m. 1980

m.+dur 2046, 2766

m.+mış 1931

m. dut- Bayındır hale getirmek

m. d.-arlar 2775

ma'mûre

→rub'-ı m.

ma'nâ (Ar.) Mana, anlam

m.+sı 275

mancınık/mancınuk Mancınık

m.+lar 4883

m.+ıla 5672, 5681

m.+lar 4888

m.+ları 4891

m.+lar 5671

m. it- Mancınık kurmak

m. i.-di 5509

m.[ın]a ur- Mancınık atmak

m. u.-urlar 2829

ma'nî (F.< Ar.ma'nâ) 1. Mana

m. 91

m.+sı 147, 226, 273, 952, 1014, 1299, 1432, 3601

m.+yi 1902

2. İddia, inanış

m. *birisi hamel şüretindedür ve birisi nûr şüretindedür ya'nî ol ma'nâ üzerine'degüldür ki...* 1413

m.+leri 647

3. İç, içyüz, batın

m.+de ... *cemâdât egerci şüretâ epeşm-dururlarlıkın ma'nide nâtiq-dururlar...* 2476

m.sın getür- Yorumunu yapmak

m. g.-mek 1252

mâni'

m. ol- Engel olmak

m. o.-maz 2028

Mâni Kişi adı

m. 4071, 4362, 4363

m.+yi 4074

→mezheb-i M.

m. kapısı Mâni'nin idam edilip asıldığı kapı

m. 4075

manşıb (Ar.) Derece, mertebe

m.in 241

Manşûr Kişi adı

m. 3465, 3793, 3799, 4841

m.+a 3801

m.+ılayıdını

Manşûriyye Yer adı

m. 5269

manzara (Ar.) Bakılıp seyredilen yer,

manzara

m.+sında 840-41

manzûm (Ar.) Şiir, vezinli kafiye (söz)

m. 43, 46

m.+dur 43

m.+ıdur 4881

m.+ına 737, 4687

m.+ından 736

m. i din- İkamet etmek, bir yerde karar kılmak

m. i.-diler 3789

m. tut-/m. dut- İkamet etmek, bir kalmak

m. t.-a 3773, 5286-87

m. t.-dı 3788, 3761

m. t.-madı 3787

m. t.-makdan 3264

m. t.-up 4593

m.-ı Cebrâil Hz.Cebrail'in bulunduğu mahal, yer

m. 3311

m.-ı ekâbir Büyükler, ulular yeri

m. e.+dur 4953

m.-ı İbrâhim Yer adı; Cennetten yeryüzüne indirilen üç taşın biri

m. i.+dur 3396

makbere (Ar.) Mezar, kabir, mezarlık

m.+si 5300

Mağdûdiyye Mısır'a Yunanlıların verdiği ad

m. 5202

makhûr

m. ol- Kahrolmak, zelil olmak

m. o.-sun 3967

m. o.-ur 984

Maqlās Ca'fer-i Mansur'un lâkabı

m.+dur 3800

maqlûbe

→diyârü'l-m.

makşûd (Ar.) Kast edilen, murad olunan, istek, maksat

m. 92, 214, 279, 314, 370, 376, 414, 435, 480, 707, 1169, 1231, 1344, 1652, 3140, 4016, 4089, 4089, 4720

m.+ı 3864, 4426

m.+ları 442

m.+umuz 5229

m.ları hasıl ol- İstekleri gerçekleşmek

m. o.-up 3162

makşûr (Ar) Köşk, kasr

m. 3431

ma'kûs

m. ol- Başaşağı olmak, tersine çevrilmek

m. o.-dı 1271

mâl (Ar.) 1. Mâl mülk, varlık, servet

m. 258, 316, 316, 3286, 3472, 3505, 3518, 3544, 3737, 3819, 4464

m.+ı 301

m.+ıla 340, 4261

m.+ın 1836

m.+ından 4262

m.+lar 5266, 5757

m.+umla 5497

m.+un 490

2. Büyük baş hayvan

m.+ı *ve mâlı ve tavar bulurlarına gâret ideler...* 4536

→beytü'l-m.

m. u milk Malmulk

m. 380

mâlik

m. ol- Sahip olmak, ele geçirmek

m. o.-mayınca 4743

ma'lûm (Ar.) Belli olan, bilinen, aşikâr

m. 761, 762, 4110, 4701

m.+dur 7, 5490, 5819

m. it- Bilmek, anlamak

m. i.-diler 2457

m. o.-a 2983
maḥbūbe (Ar.) Sevilmiş, sevgili
 m. 3884, 3889
maḥbūs (Ar.) Mahpus, hapsolmuş,
 hapsedilmiş
 m. +dururlar 2190
 m. it- Hapsetmek, hapse atmak
 m. i.-di 1541
 m. ol- Hapsolmak, hapse girmek
 m. o. duğı 1541
maḥfe (Ar. < maḥaffe) Üzerine oturmaya
 yarayan sepet
 m. 4497
 m.+yi 4498
maḥfūz
 →levhü'l-m.
 m. ol- Korunmak, muhafaza edilmek
 m. o.-a 3403
Maḥfūze Medine'nin diğer adı
 m. 5127
Māhin Yer adı
 m.+dür 1429
maḥlūk (Ar.) Maḥlūk, yaratılmış
 m. 1045
 m.+da 1295
 m.+ıdur 1046
 m.+un 1344, 2624
maḥlūkāt (Ar.) Maḥlūkāt, yaratılmış şeyler,
 yaratılmışlar, canlılar
 m. 7, 551, 1641, 4266
 m.+a 1522
 m.+ı 496, 1011
 m.+un 577, 620, 624, 713, 849, 1735
 →cümle-i m.
Mahmūd/Mahmūd-ı Gaznevī Kişi adı
 m. 3147, 4934
 m.+a 3154

m.+un 3151
Mahmūd Ebrehe'nin filinin adı
 m. 3368
Mahmūd İbn-i Sebüktegin Kişi adı
 m.+den 4926
maḥrūm
 m. it- Mahrumetmek
 m. i.-megil 4966
 m. ol- Mahrum olmak
 m. o.-maga 4404
maḥsūs (Ar.) Belli, açık, aşikâr
 m.+dur 454
maḥūf
 →bilād-ı m.
maḥv
 m. it- Mahvetmek, yok etmek
 m. i.-di 5683
maḥz
 m.-ı İman İmanın talisi, kâmil iman
 m. i.+dur 1302
maḥzūl
 m. ol- Perişan olmak, rezil rüsva olmak
 m. o.-ur 984
māi (Ar.) Suyu ait, su ile ilgili
 m.+dür 2960
 →cezzâb-ı m.
mā'il
 →hâceru'l-m.
Maḥām Yer adı
 m. 3397
 m.+ı 3404
makām (Ar.) Durulan yer, durak, mevki,
 makam
 m. 3794
 m.+a 4474, 4760
 m.+da 4266
 m.+ı 734, 735, 735, 3404, 5105, 5113

ma'dūd (Ar.) Sayılı, sayılmış

m. 1053

ma'dūm

m. ol- Yok olmak, mevcudiyetini yitirmek

m. o.-ur 1053

mağara Mağara

m. 1104, 3167, 3168, 3286, 3455, 5594, 5596

m.+da 3459

m.+lara 5854

m.+mun 3170

m.+ya 3168, 3287, 3459, 5598

mağbūn

m. ol- Aldanmak

m. o.-ur 984

mağlata

m.ya vir- Yanıltmak, şaşırtmak, zihin karıştırmak

m. v.-mek 3500

mağlūb

m. ol- Mağlūp olmak, yenilmek

m. o.-sa 5436

mağrib (Ar.) 1. Batı

m. 1385, 1697, 1800, 1920, 2211, 2493, 3419, 5397

m.+de 96, 2494

m.+den 1186, 1188, 1804, 2006, 2023, 2159, 2521, 3221, 5158

m.+dür 2594

m.+e 1137, 1581, 2536, 4339, 5650

m.+edür 1187

m.+i 1103, 5143

m.+ün 5156

2. Yer adı, Afrika'nın Mısır dışındaki kuzey ülkeleri

m. 1082, 1766, 2161, 2223, 2635, 3844, 4048, 4784, 4973, 5141, 5246, 5274

m.+de 2677, 3027, 4846, 5020, 5155, 5315, 5634

m.+den 1111

m.+dür 5210

m.+e 4093, 5146, 5162

→cānib-i M., vilāyet-i M.

mağribī (Ar.) 1. Batıya ait, batıyla ilgili

m.+dur 1485

2. Mağripli, Fas halkından, Mısır ötesi Kuzey-Afrika halkından olan kimse

m.+dür 1462

m.+ler 5153

mağrur

m. ol- 1. Kendini beğenmek, gururlanmak

m. o.-mayasın 248

2. Aldanmak

m. o.-muşlar 5282

m. o.-urlardı 3585

Māh-ı dinār Yer adı

m. 5298

maḥal (Ar.) Yer, mekân

m.+linde 461

maḥall-i i'tibār İtibar mahali

m. 14

maḥall-i melāike Meleklerin yeri, mahali

m. m.+dur 904

maḥall-i melāike-i revhāniyye Güzel görünümlü meleklerin yeri, mekânı

m.+dur 893

maḥalle (Ar.) Mahalle

m. 4485, 4928

m.+si 4485

m.+sinden 1001

ma-hāza Bununla beraber, bununla birlikte

m. 595

maḥbūb

m. ol- Sevilmek

İntif (Ar.) İhsan, inayet, yardım

1.+ından 3896

1.+ı 415

Lübnân Yer adı

1. 2611

lüle (F. < lüle) Su akan musluksuz boru,

lüle

1. 3579

1.+de 5307

1.+nün 3580, 3581, 3583

1.+si 5306

1.+ye 3581

lū'lū (Ar.) İstiridye kabuklarında saklı

inci, inci gibi şey, sadef

i. 3081

M

ma'ādīn (Ar.) Madenler

m.+de 1349, 1796

m.+den 1364, 1377, 1392, 1402

ma'ānī (Ar.) Manalar, anlamlar

m. 848

m.+den 849

m.-i Kūrān-ı kādīm Kuran-ı Kerim'in

manaları

m. k.+e 16

ma'aş (Ar.) Geçim, yaşayış

m.+ı 3819

ma'būd (Ar.) Kendisine tapınulan varlık,

Tanrı

m. 1045, 1045

m. i dīn- Tanrı bilip tapınmak

m. i.-diler 1044

m. i.-e 1005

ma'cūn (Ar.) Macun

m. 161, 164, 3018, 3083, 5454

m.+a 2907

m.+ıla 5456

m.+lara 5884

Māçin

→Çin ve m.

mādem/mādām

mādem ki/mādām ki bağ. Müddetçe,

...dikça

m. 873, 1810, 3991

madde

m.-i hayāt Hayatın mayası, hayatın

cevheri

m. 1897

ma'den/ma'dīn (Ar.) 1. Cevher, maden

m.+i 1887, 2849, 2853, 2876, 2929, 2930,

2940, 3026, 3029, 3066, 3190, 4689,

4689, 5241, 5241, 5403

m.+idür 2914, 3739, 3739

m.+ler 3746

m.+leri 2808

2. Maden yatağı, maden

m.+den 2954

m.+dür 2657

m.+i 3116

m.+ine 3117

3. Öz, maya

m.+indedür ve göçlüg 'acâyibinde ve cāmıç

*ma'denindedür...*528

m.-i elmās Elmas madeni

m. 2816

m.-i emşāl Nümuneler yatağı

m. 14

m.-i kibrīt Kükürt madeni

m. 3070

m.-i mūmiya Munya ilacının madeni

m. 3166

m.-i zer Altınmadeni

m. 2909, 2913, 2916, 2920

- 1.-i 'Omer** Hz. Ömer'in askerleri, Hz. Ömer'in ordusu
 1.+e 4346
- 1.-i pādīshāh** Padişahın ordusu
 1. 3925-26, 3928-29
- 1.-i Rey** Rey ordusu
 1. 4345
- 1.-i Şābūr** Şabur ordusu
 1. 4119
- letāfet** (Ar.) Latiflik, güzellik, incelik, hoşluk, latiflik
 1.+dedür 556
 1.+den 831
 1.+inden 4947
 1.+ini 1886
 1.+inun 541
 1.+le 729, 549
- levh** (Ar.) Levh-i mahfuz
 1. 603, 610, 2074, 2186, 3965, 4382, 4472
 1.+de 606, 611, 625, 634, 2186, 3965
 1.+e 629
 1.+i 625, 2076, 2193, 5612
 1.+ün 4382, 4390
- 1.-i kalem** Levh-i kalem
 1. k. +i 600
- levhü'l-mahfūz** Allah tarafından ezelde takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha, ilm-i ilâhi
 1. 605
 1. m.+ı 632
- levn** (Ar.) Renk
 1.+i 5884
- Levsān** Yer adı
 1.+undur 3515
- leylî** (Ar.) Gece ile ilgili, gece olan, geceye ait
 1. 1468, 1480, 1490
- 1.+dür** 1427, 1444, 1455
- Leys** Yer adı
 1. 5094
- lezzet** (Ar.) Tat, lezzet
 1.+i 1549
- lezzetlü** Tadı güzel, leziz
 1. 1898
- libās** (Ar.) Giysi, elbise
 1.+a 1390
- lif** (Ar.) Lif
 1. 5117
- li-hāzā** (Ar.) zf. Bundan dolayı, bunun için
 1. 1532, 1537, 1718, 4986
- lik** (F.) ed. Lâkina fakat, ama
 1. 1539, 4697
- likin** (F.) ed. Lâkin, fakat, ama
 1. 372, 380, 405, 462, 882, 1053, 1169, 1186, 1495, 1636, 1653, 1731, 1775, 1838, 1914, 2079, 2108, 2206, 2378, 2398, 2476, 2670, 2672, 2719, 2872, 3026, 3043, 3071, 3140, 3294, 3296, 3651, 4208, 4433, 4512, 4577, 4699, 4912, 5018, 5605, 5742
- Limū**
 →tag-ı l.
- livāta** (Ar.) Erkekler arasındaki cinsi sapıklık, lütülik
 1. 4710
- 1. işle-** (Erkekler arasında) Cinsi minasebet kurmak
 1. i.-diler 5651
- Loḳmān/Loḳmān Hekim** Kişi adı
 1. 216-17, 219, 225
 1.+ı 218
- Lūt** Kişi adı; Hz. Lut
 1. 5013, 5650, 5662
 →kavm-ı L.

- l. 2947, 2964, 3095, 3096, 3104, 3140, 4478
 l.+dür 3097
 l.+i 3098, 3130, 3132, 3137, 3139
 l.+ün 1034, 3103
lâ-şekke (Ar.) zf. Şüphesiz, elbette, tabii ki
 l. 982
latîf (Ar.) Latif, hoş, güzel, yumuşak
 l. 557, 1537, 1683, 2417, 2944, 3587, 3824, 4251, 4275, 4365, 4635, 4709, 4736, 4783, 5001, 5442, 5717
 l.+dür 1389, 2413, 2479, 3982, 5318
 l.+ini 1892
 l.+lerdür 4707
 →cism-i l., ecza-i l.
latîfe (Ar.) İncelik
 l.+lerindendir 456
lâyık/lâ'ik (Ar.) Lâyık
 l. 19, 604, 1653
 l.+dur 58, 3520
 l. ol- Lâyık olmak, yakışmak
 l. o.-am 4017
Lazkiyye Yer adı
 l. 5731
Lehâver Yer adı
 l.+e 4927
lekrânkis (?) Hindistan'da bulunan bir ağaç
 l. *Hindüstân'da bir ağaç vardır ki ağa lekrânkis dirler* 1109
leşker (F.) Asker
 l. 1826, 2141, 2403, 3781, 3818, 3935, 4609, 4685, 4813, 4826, 4834, 4837, 5048, 5222, 5235, 5244, 5244, 5313, 5366, 5556, 5559
 l.+de 5388
 l.+den 2646, 4828, 4894
 l.+e 3817
 l.+i 3377, 4120, 4351, 4568, 4608, 4628, 4831, 5267, 5404
 l.+ile 4453, 4569
 l.+im 4639
 l.+imde 3736
 l.+imiş 3780
 l.+in 3360
 l.+inden 3918, 4142, 4206, 5439, 5440
 l.+ine 2653, 5555
 l.+inun 5427, 5428
 l.+iyle 4094
 l.+le 4557
 l.+üm 1820
 l.+ün 2653, 3819
l. virbi- Asker sevk etmek, asker yollamak
 l. v.-di 4627
l.-i 'azîm Büyük ordu
 l. 1793
l.-i Belkîs Belkîs'in ordusu
 l. b.+a 3926
l.-i Berberân Berberan askeri, Berberan ordusu
 l. 5021
l.-i Cālūt Calut'un ordusu
 l. 3842
l.-i Ebū Mūsa Ebu Musa'ya bağlı askerler
 l. 4684
l.-i Hazar Hazar ordusu
 l. 4652
l.-i İslâm İslâm ordusu, Müslüman askerleri
 l. 4892
l.-i Kisrâ Kisra'nın askerleri, ordusu
 l. 3467

k.-i zemîn Yerküresi, dünya
k. z.+den 1372
k.-i arz Yerküresi, dünya
k. a.+dan 1399
k.-i kamer Dünya göğünün bulunduğu tabaka, atmosfer
k. 1672
k.-i nâr Ateşküre
k. n.+a 1708, 1710
k. n.+dan 1665, 1673
k.-i Zuhâl Zuhâl yıldızının bulunduğu gök katı
k. z.+den 1358
küre- Küreklemek (?)
k.-meseydi ... *ve eğer yir küremeseydi kubbeler üzerine dahi şu dura idi* 2587
kürsî (Ar.) Arşın altında; levh-i mahfuz'un bulunduğu mahal
k. 589, 589, 5262
k.+ler 3548
k.+lerin 3550
küskü/küski Sivri uzun uçlu demir çubuk
k. 143
k.+yi 144, 154, 154
küttâb
k.-ı **nâtuğa** Kutsal kitaplar, ilahî kitaplar
k. 981
kütüb (Ar.) Kitaplar
k.+de 3243
k.-i **sûr** Kıyameti tasvir eden kitaplar, sur kitapları
k. s.+da 840

L

lâ-cerem (Ar.) Elbette, şüphesiz, besbellî
l. 2580, 3676
lâciverd/lâjverd (Ar.) Koyu mavi renkli, değerli bir süs taşı

l. 3105, 109, 3739
l.+i 3107, 3107, 3109
l.+ün 3111

lâf

l. **ur-** Bóbürlenmek, kibirlenmek, övünmek
l. u.-asın 3742

lafz

l.-ı **şemm** "Şemm" kelimesi
l. s.+e 460
l.-ı **şerîf** Mübarek söz
l. ş.+i 611

lağım

l. **it-** Kazmak, gedik açmak
l. i.-seler 4522

lahm

→beytü'l-l.

lahza (Ar.) An

l. 1088, 1725

lâ'ik bk. lâyık

la'in (Ar.) Lânetlenmiş, alçak (kimse)

l. 1243

lajverd (F.) Lâcivert renkli değerli bir taş

l. 2964, 4259

l. i 3112

→haceru'l-l.

lakab (Ar.) Lâkap, takma ad

l. 3799

l.+ı 62, 3804, 3805

l. **ko-** Lâkap takmak

l. k.-muşdur 3802

lâkin (Ar.) Lâkin, ama, fakat

l. 20

lakve (Ar.) Ağız çarpılması

l. 3158

la'l (Ar.) Parlak, kırmızı renkte değerli bir taş

kuzah

→kavs-ı k.

kuzu Kuzu

k. 5450, 5514

kuzıla- (Koyun) Doğurmak

k.-r 3992, 3992

küp Toprak kap

k. 3304, 4581

küçicek Küçük, çok küçük

k. 542, 859, 860, 740

küçük Ufak, küçük

k. 2850, 5460

küçük küçük Küçük küçük, ufak ufak

k. 3569

küffâr (Ar.) Kâfirler

k. 1833, 3541, 3567, 4985

k.+dur 4180, 5044

k.+un 4693, 4994, 5401

→ervâh-ı k., iklim-i k., müvekkil-i ervâh-ı

k., nusret-i k.

k.-ı 'ârit Azgın kâfirler

k. a.+den 4694

k.-ı Türkistân Türkistan'da yaşayan

kâfirler, Türkistan kâfirleri

k. 1357

küfür (Ar. <küfr) Küfür, inkâr

k. 1610

k.+dür 1300

k. milleti Müslüman olmayan topluluklar

k. m.+n 1602

k. ol- Küfür sayılmak

k. o.-maz 1301

kühül (Ar. <kehl) Göz surmesi, rastık

k. 5541

Kühündüz Kişi adı

k. 4109

kükürt/kükürd/kükürüt (F.) Kükürt

k. 3081, 4540, 4542, 4545, 5431

k.+ler 2697

kükürdiyye

→kibrüt-i k.

kül Kül

k.+dür 5671

k.+i 2383, 5683

k.+ini 4500

külâh (F.) Kulâh

k. 4906

k.+ı 2860

küllî (Ar.) Hepsi, tamamı

k.+si 2202

künbed/künbet (F.) Kumbet

k. 2781, 3590

k.+dür 3585, 5459, 5459

k.+ler 2201

k.+ün 2782

künye (Ar. < kunye) Lakap

k.+si 687

küp Toprak kap

k.+lerde 1197

k.+ün 4582, 4584

küpe Küpe

k. 2908

k.+ler 3964

küpecik Küçük, küçük küp

k. 149

k.+de 150

k.(g)+e 141

k.(g)+i 139

kürd Kürt

k. 4625, 4630

küre (Ar.) Küre şeklinde, yuvarlak

k. 2582

k.+dür 1666, 2580

→hava k.si, od k.si, su k.si, yir k.si

k.-ı Hindūstān Hindistan
k. h.+dur 5097
k.-ı 'Irak Irak
k. ı.+dur 5829
k.-ı şimāl Kuzey kutbu
k. ş.+de 774
k. ş.+ün 800
k.-ı şimālī Kuzey kutbu
k. 759, 763
k. ş.+dağı 1288
k. ş.+de 884, 1993
k. ş.+dedir 890
k. ş.+den 786
k. ş.+nün 826
k. ş.+ye 779, 782, 784-85, 790, 798
k. ş.+yi 764, 765-66
k.-ı şimālīye Kuzey kutbu
k. ş.+de 867
Kuteybe/Kuteybe bin Mūsīm Kişi adı
k. 4471, 4476, 4479
Kuteybehū'bnū Muşlīh Kişi adı
k. 4461
kuvvat (Ar.) Güç, kudret, kuvvet
k. 102, 575, 575, 709, 1910, 4598, 5489, 5498, 5720
k.+i 833, 1735, 1735
k.+ile 732, 1910, 2203, 2367
k.+in 405
k.+inden 1735
k.+le 1533
k.+leri 3853
k.+ün 528
k. bul- Güçlenmek, sağlamlığı artmak
k. b.-ur 2835, 5287
k. it- Zor kullanmak, güç kullanmak
k. i(d)-er 2836
k. i.-se 2368

kuvvatū Güçlü, kuvvetli
k. 1200, 2597, 2814
k.+dur 1753
kūy (F.) Köy
k. 2452, 4605, 4906, 5587, 5718
k.+ında 2331, 5371, 5845
k.+lar 2286
k.+un 2287
kuyūk Kuyruk
k. +ları 3992
kuyruk/kuyrık Kuyruk
k.(g)+ı 823, 911, 1629, 1631, 1864, 1867, 3478, 5093, 5705
k.(g)+ın 1476, 5702
k.(g)+ına 1418, 1852, 2606, 4135
k.(g)+ınadır 1491
k.(g)+ıyla 1865
k.+ları 3478
kuyruklu
k. yıldız Kuyruklu yıldız
k. 1707
kuyu Kuyu
k. 1626, 2413, 2417, 2425, 2426, 2434, 2440, 2448, 2452, 2680, 2730, 2818, 4175, 4177, 5688
k.+da 4116
k.+dan 1270, 2418, 2824
k.+lar 5746, 5750, 5828
k.+lara 1502
k.+ların 514
k.+nın 661, 664, 2454, 2457, 2819, 2821, 4175
k.+sı 2444
k.+yı 2730
k.+ya 660, 1270, 2423, 2429, 2445, 2681, 4116

k.-sa 3049
 2. (Çeşme, kuyu v.b.) Su bitmek, tükenmek
 k.-dı 5756, 5828, 5828
 k.-r 2291, 2356, 2358, 2393
kurubağa bk. kurbaga
kurulu Kullanıma hazır, kurulmuş
 k. 1475
kurut- Kurutmak
 k.-salar 1639
kuş- Kusmak, istifra etmek
 k.-ar 2893
 k.-maz 2893
kuşūr (Ar.) Kusur
 k. 19
 k.-ından 980, 981
 k.-undandır 376
 →'acz u k.
kuşūr
 →kasrı'l-k.
kuş Kuş
 k. 71, 355, 391, 1165, 1166, 2608, 3339,
 3339, 3379, 3383, 3586, 3588, 3588,
 3590, 3592, 4002, 4005, 4051, 4126,
 4322, 4717, 5016, 5582, 5664
 k.+a 410, 2787
 k.+da 92
 k.-dan 413
 k.-dır 3587
 k.-dur 389
 k.+ı 4719, 5017, 5632
 k.-ımı 5049
 k.-lar 728, 1349, 2702, 2784, 3371, 3376,
 3591, 4052, 4054, 4058, 4059, 4061, 5665
 k.-ların 542, 2783
kuşak Bir şeyin çevresine geçirilen bağ
 k. 4603

kuşan- Giymek, giyinmek
 k.-dı 490
kuşat- Bir şeyin çevresini bağlamak, kuşak
 sarmak
 k.-dı 4604
kuşlık/kuşluk Kuşluk
 k. 692
k. yiri Günün sabahla öğle arasındaki
 konumu
 k. y.+ne 4043
kut Uğur, baht, mutluluk, talih
 k. 1856
 →pâdişâhlık k.ı
kuṭb/kuṭub/ḳutub (Ar. < kutb) Kutup
 k. 893
 k.+da 806, 821
 k.-dur 764
 k.-lar 808, 816
 k.-larda 875
 k.-lardan 767
 k.-ları 947
 k.-un 504, 769, 824, 868
 →hâsiyyetü'l-k.
k.-ı bilâd-ı Pehleviyye
 k. 3733
k.-ı cenûb Güney kutbu
 k. c.+da 773, 900
 k. c.+dadur 912
k.-ı cenûbî Güney kutbu
 k. 759, 762, 904
 k. c.+dur 1287
 k. c.+ye 772, 846-47
 k. c.+yi 765, 765
k.-ı cenûbiyye Güney kutbu
 k. c.+de 867
k.-ı Fars İran
 k. 3734

ķurbān

k. it- Kurban kesmek, kurban etmek

k. i(d)ecek 3535

k.(lar) i(d)-erler 3487

k.(ların) i(d)-erler 3568

ķurd bak. kurt

ķureyš

→evlād-ı K.

ķurı bak. kuru

ķurı- bak. kurı-

ķurıl- Kurulmak, yapılmak, inşa edilmek

k.-muş 3826

ķurit- Kurulaştırmak, kurutmak

k.-urlar 3840

ķurş (Ar.) Yıldızların görünen yuzü

k.+ıdır 1691

ķurşa (Ar.) Çörek

k. 1559

k.+da 1560

k.+lar 1563

k.+larını 1561

k.+mı 1564

k.-sını 1561

ķurşacuk Küçük küre, yuvarlak nesne

k.+dur 975

ķursak Kursak

k.+larında 3001

k.+ında 3000

ķurşun Kurşun

k. 468, 1350, 2814, 2926, 2988, 3861, 4541, 4545

k.+dan 3188, 4540

k.+dandır 3306

k.-ı 2989, 2991

k.+ıla 2985, 3945, 4785, 5453

k.+la 3429

ķurşunlan- Kurşunla kaplanmak, kurşunla döşenmek

k.-muşdur 2772

ķurt/ķurd Kurt

k. 863, 1377, 1380, 3382

k.-lar 5314

ķurtul- bk. kurtul-

ķurtar- Kurtarmak

k.-dı 4196

→cân k.

ķurtul-/ķurtul- Kurtulmak

k.-a 359, 1589

k.-avuz 252

k.-dı 370, 2152, 2728

k.-dugına 2072

k.-madı 3378

k.-maga 5858

k.-maz 262, 2114, 2136

k.-muş 2168

k.-sa 260

k.-up 257

ķuru/ķurı Kara, toprak, yer

k. 1919

k.-dadur 4082

k.+larda 288, 340

k.+nun 543

k.-sında 1782

k. yir Kara

k. y.+dedür 1722

ķuru Kuru

k. 3109, 3559

k.+dur 1303

k. üzüm Kurutulmuş üzüm, kuru üzüm

k. u.+dur 4997

k. ü.+ini 4781

ķuru-/ķurı- 1. Islaklığını, nemini yitirmek, kuru hâle gelmek

- k.+lara 219, 224
k.+ları 217, 3475, 4204
k.+larını 4898
k.+larımız 3745
k.+larına 229, 4900
k.+larını 240
- kulābe**
k.-i **kulūb** mec. Kalplerin samimi yetsizliği, kalplerin riyakârlığı
k. k.+un 20
- kulağuzla-** Yol göstermek, rehberlik etmek
k.-dun 1970
- kulak** Kulak
k. 278
k.(g)+ı 2908, 2956, 3477
k.(g)+ına 991, 996, 5010
k.+ları 3477, 5735
k.mı kapıya ur- Dinlemek, kulak misafiri olmak
k.+(ımuza) u.-duk 4572
- kulaklı** Kulağı olan, kulaklı
k. 1484
- kullık/kulluk** Kul olma, kulluk
k.(g)+a 3388
k.(g)+ından 437
k. it- İbadet etmek, tapınmak
k. i.-megiçün 3354
- kulūb**
→kulābe-i k.
- kuluuc/kulinc (Ar.)** Bağırsaklardan omuz başlarına ve vücuda sırayet eden bir ağırı
k. 3158
k.+a 2315
k.+ı 3160
k.+ından 3161
- Kulzum/Kulzüm (Ar.)** Yer adı
k. 98, 2007, 2162, 2166, 2764, 3088, 3090, 3976, 4487, 4487, 4494
k.+e 2007, 2023, 2223
k.+i 1798
→hadd-i K.
- kum** Kum
k. 4415, 4522, 5839
k.+ı 4417
k.+ıla 4521
→kızıl k., san k. 5839
- k. hayme** Kumdan yapılmış çadır, kum çadırı
k. h.+lerde 4808
- Kum** Yer adı
k. 5014
- kumrī (Ar.)** Kumru
k. 5117
- Kunbe** Yer adı
k. 5041
k.+den 5041
- Kunuc** Yer adı
k.+da 4313
- kur-** Hazırlamak, kurmak
k.-dı 4883
→duzah k.
- Kurāb** Yer adı
k. 2756
- Kur'ān (Ar.)** Kur'an, Kuran-ı Kerim
k. 558, 640, 4365, 4736, 4801, 5200
k.+a 719
k.+da 323, 454, 581, 642, 1326, 1513
k.+ıla 718
→ma'āni-i K.-ı kadime
- kurb (Ar.)** Yakınlık
k.+ı 4755
- kurbağa/kurubağa** Kurbağa
k. 1638, 2048

k.+ler 2588, 3412

k.+lerun 3417, 3417, 5494

k.+nün 1582, 2762, 3909, 3910, 4283,
4987

k.+si 3470

k.+sinde 5306

k.+ye 4377, 5358

k.-i Dāvud Yer adı

k. 3311

k.-i Şan'ā Yer adı

k.+dan 4743

k.-i Süleymān Yer adı

k. 3311

ḳubbetü'l-arḻ Yer adı

k. 827

ḳubbetü'l-İslām 1. mec. Merv şehri

k. 5195

2. mec. Bağdat şehri

k. 3789

ḳubbetü'n-Nebī Yer adı

k. 3310

ḳubbetü'r-Rassās Yer adı

k. 4364

k.+ı 4369

ḳubūr

→'āmirü'l-k.

ḳucak Kucak

k.(g)+ına 846

k.(g)+ında 1512, 3021, 4607

ḳudret (Ar.) Kudret, güç, kuvvet

k.+i 59, 1193

k.+inden 1119, 5851

k.+ine 1077

k.+ini 282, 1708

→kemāl-i k.

Ḳudūs Yer adı

k. 4643

Kūfe Yer adı

k. 1487, 4233, 4643, 4865, 4998, 5063

k.+den 5842

k.+dendur 4644

k.+nün 5064

k.+ye 4863, 5501

k.+yile 5499

→mescidü'l-K.

kūh

k.-ı Kaf Yer adı; Kaf dağı

k. 857, 2631

k. k.+a 2617, 4490-91

k. k.+dur 2618

Kuhistān Yer adı

k.+a 4862, 5080, 5741, 5742

k.+da 1340, 2337, 2612, 2744, 4869,

5288, 5746, 5803

k.+daki 2661

k.+dur 3733

→pādişāh-ı K.

ḳul 1. Allah'ın yarattığı insan, Allah'a

nazaran insan, kul

k. 3381

k.+dı 217

k.+ına 661

k.+lara 598

k.+lan 1540

k.+larına 2613, 2466

k.+larının 673

k.+umı 1830

2. Hizmetçi, köle, başkasının emrinde olan

kimse

k. 3746, 3994

k.+ı 2639, 4899, 5159, 5862

k.+ıla 5861

k.+ına 5861

k.+lar 5157

k.-n 2305
k.-r 5669
k.-yup 381, 5062
6. (Elini) dokundurmak, değdimek
k.-muş 2622
k.-muşdur ... *her birisi birinuy/bağına elin
konusdur...*1437
k.-sa 785
7. Atmak, koymak
k.-dı ... *eydüler ki bir pâdişâh bir niçe
hakîmi zindâna/koydı...*5887
8. Bırakmak, tutmaz olmak
k.-sa ... *hâcerü'l-kay' bir taşdur Mısır'da
her/kimse ki eline alsâ kırsar her kaçan ki
elinden kosa kırmaz olur...*2893
9. Alıkoymak, engel olmak, mani olmak
k.-r ... *ve dahi taprıguz/kullığından've
zikrinden kor...*438
→adın k., adını k., asa-k., başın secdeye
k., başın yire k., başına toprak k., birbiri
üstüne k., dike-k., emânet k., göme-k.,
harablık k., lakab k., misil k., mu'allak k.,
nişân k., sûretine k., sûretlerin k., tarih k.,
yüzünü yire k., zindâna k.
koyvir- Bırakırmek, koymak
k.v.-di 4465
koyıl- 1. Yerleştirilmek, koyulmak
k.-ur 2441
2. (İrmak) Katılmak, dökülmek, son bulmak
k.-ur 2029
koyun/koyın Koyun
k. 219, 223, 1421, 2057, 2326, 2733,
3992, 3994
k.+ı 221, 4708
k.+ına 5249
k.+lar 5248
k.+ların 5248

kız Ceviz
k. 2884, 4078, 5881
Köhne Yer adı
k. 4103
Kömür taşı Yer adı (Cebeli'l-cennim)
k. t.+dur 2798
köpik/köpük Köpük
k.(g)+inden 939, 2562
köpri/köprü Köprü
k. 2073, 2788, 4611, 4615
kör (F.<kür) Ama, gözleri görmeyen, kör
k. 5444
k. ol- Kör olmak, gözleri görmez olmak
k. o.-ur 2105, 2933
köşe (F.) Kenar, uç, köşe
k.+si 5187
k.+sinde 2080, 4001, 4002
köşk (F. < kuşk) Kasır, köşk
k. 268, 3309, 5506
k.+inin 658
k.+ler 5527
k.+lerun 287, 3826
Ḳubād-ı Ekber Kişi adı
k. 3833
Ḳubbād Kişi adı
k. 2715
Ḳubbād bin Cihān Kişi adı
k. 2537
Ḳubbādü'bnü Firūz Kişi adı
k. 5002
Ḳubbe Yer adı
k. 909
ḳubbe (Ar.) Kubbe
k. 1581, 2632, 2761, 3909, 4282, 4294,
4298, 4371, 5357
k.+den 4413
k.+dür 1499, 3825, 4258

kov- Bir yerden surmek, çıkarmak, kovmak

k.-arlar 3785

koy-/ko- 1. Bırakmak, koymak

k.-a 2780

k.-alar 2350

k.-alım 3435

k.-ar 834, 3171

k.-arlar 2382, 2899, 3873, 4497

k.-arlarsa 3047

k.-dı 78, 389, 698, 2549, 2549, 2550,

2550, 2552, 2552, 2950, 3137, 3205,

3219, 3938, 4119, 4734, 5151, 5887

k.-dılar 401, 866, 3216, 3675, 4832, 4851

k.-dılarsa 3216

k.-dum 1876

k.-gıl 74, 3218

k.-ıcak 2826, 3109, 5307

k.-madı 3452

k.-mayınca 3442

k.-mazlardı 919

k.-muş 5513

k.-muşdı 2094, 3235

k.-muşdur 589, 1590, 5610

k.-muşlar 1352, 1916, 2202, 3288, 3305,

4382, 4933, 5477

k.-muşlardı 1117, 2284, 3403, 4505

k.-muşlardur 856, 1412, 2592, 3494, 3508,

3537, 3595, 3848, 3979

k.-muz 3968

k.-ı 1083, 3099, 3589

k.-rdılar 1967

k.-rıdı 617

k.-rısın 1923

k.-rlar 2282, 2383, 2794, 2845

k.-rlardı 5307

k.-rlarısın 2858

k.-rlarsa 2991

k.-sa 862, 4189

k.-salar 1894, 2081, 2314, 2836, 2857,

3008, 3108, 3108, 3177, 3184

k.-san 1740

k.-yalar 865

k.-yup 490, 2298, 2429

2. Yerleştirmek

k.-am ... *ben bir kal'a düzem'seni andı*

*koyun muhkem ola...*3906

k.-avuz 4657

k.-dı 4070, 4524, 4652, 5562, 5565

k.-dılar 5223, 5226

k.-mayavuz 4657

k.-muş 4748

k.-muşdı 2174

k.-muşdur 2633, 2851

k.-muşlar 3305

k.-muşlardur 3595, 3848

k.-sın 5561

k.-yıban 5225

3. Müsaade etmek, izin vermek

k.-madı 1633, 2152, 5697

k.-madılar 5502

k.-maya 1224

k.-maz 953, 1943, 2039, 3129

k.-mazlardı 4917

4. (Bir şeye) Bir özellik vermek, (bir şeyi)

bir nitelikle donatmak

k.-dum *Haş te 'alâ buyunur ki ben ay*

yaratdum dahı menâzil/ve ziyâdalık ve

*noksarlık kodum...*1174

k.-muşdur 1295, 1323, 1522, 1636, 1839,

1845, 1903, 2818

5. Vazgeçmek, bırakmak, terk etmek

k.-dı 4529, 4668, 5698

k.-dın 425

k.-dum 3293

k. (lar) i.-diler 5251

könşü Komşu

k.+lar 5170

könşülük Civar, yakın, komşu

k.(g)+ımızda 3803

könül- 1. Birakılmak, koyulmak

k.-muş 104

2. (Ad) Verilmek, koyulmak

k.-muşdur 64

köp- 1. Ayrılmak, kopmak

k.-dı ... *hamı ağaçlar yirinden kopdı her ağaç päre päre oldı...* 5748

2. Meydana gelmek, zuhuretmek, çıkmak

k.-ar 507, 1858, 3828

k.-dı 3780, 4071, 4935, 4935, 5131, 5132

köpar- 1. Kopmasını sağlamak, yerinden ayırmak, koparmak

k.-dı 4731

k.-dılar 4378

k.-muşlar 4378

k.-mayınca 4377

2. Zuhurettirmek, çıkarmak

k.-ur 2242

kor[ı]k Ham üzüm, koruk

k.+ıdur 4286

korhu bk. korku

kork- 1. Korkmak

k.-ımız 4384

k.-ar 3292

k.-dı 168, 695, 699, 739, 740, 1556, 2207, 4555

k.-dılar 1975

k.-dum 695, 742

k.-mış 3112

k.-ma 3905

k.-up 4694

2. Çekinmek, ürkmek, korkmak

k.-ardı 619, *yazarsa cemi'i mahlûkatıñ ahvâlindeñ korkardı ki...* 620

3. Endişe etmek, tasalanmak, kaygılanmak

k.-dum 4635

k.-manız ... *uykuından fil-haî uyandı eyitdi ki*

korkmağız ben bu sedde on iki yıl

zahmet/çekdim... 1976

korkak Korkak

k. 2481

korkıt- Korkutmak

k.-dılar 1827

k.-dum 701

korku/korkı/korhu Korku

k. 1224

k.+larından 3127

k.+sı 3112

k.+sı 255, 2247

k.+sından 740, 1567, 1847, 1854

→gönlüne k. düş-

korkulu/korkulu Tehlikeli, korku veren, korkunç

k. 2217

k.+dur 1941

korkunç/korkınc Dehşete düşüren, korkunç

k. 839, 1664, 1824, 4044

k.+dur 2065, 3291

korkusuz Korkusuz

k.+lar 5662

korkut- Korkutmak

k.-dılar 1587

Kostanteniyye Yer adı

k. 2195, 5033

k.+de 4312

k.+dür 2516

k.+nun 2160, 4365, 4366

k.+ye 4308, 4320, 5042

k.+ların 4748

k.+larda 456, 2397, 4294

k.+larına 371

k.+larında 794, 1497

k.+un 117, 121, 498, 501, 547, 956

2. Kutsal kitap

k.+a 347, 982, 983

k.+da 4895

k.+dan 311, 725, 983

k.+ı 292, 348

k.+ıla 982

k.+ın 293

k.+ına 309

k.+lar 4959

→mu'ellif-i k.

ki zb

k. ü iftirā Yalan ve iftira

k. i.+dur 1405

kō- bak. koy-

kocal- Yaşlanmak, ihtiyarlanmak

k.-dum 301

kōç Koç

k.+lar 3666

k.+ını 5017

kōga Kova

k. 1486

kōk- Kokmak

k.-ar 2268, 2874

k.-dılar 5599

k.-muş 1784

kōku/kōhu Koku

k. 4560

k.+dan 5755

k.+lar 4783, 4784, 5596

k.+lara 1390

k.+sı 655, 1105, 1787, 1901, 2364, 5627,

5627, 5735, 5754, 5884

k.+sına 1105

k.+sından 1784, 2957

k.+sını 5537

→ağız k.sı

kōkula- 1. Koklamak

k.-yın *sirke getirin dem-be-dem*

*kōkula*ın..4561

2. Koku surunmek, koku surmek

k.-dı ... *ve odlar dıtsü/virdi müşklerle ve*

*'anberlerle kōkula*dı..3327

kōl Kol

k.+ları 1867

kōlay Kolay

k.+madur 2523

kōltuk Koltuk

k.(g)+ına 1860

kōn- 1. (Kuş, sinek, toz v.s.) Bir yere

inmek, konmak

k.-a 4125

k.-ar 3384

k.-dı 990, 991, 991, 4126

k.-dılar 82

k.-maya 3324

k.-maz 3383

k.-muşdı 990, 993, 994, 995, 996

2. Bir yere inip oturmak, konaklamak

k.-dı 2018

k.-dılar 4629

k.-duk 5393

k.-muşız 5393

kōnik Misafir, konuk

k.(g)+ıçün 5242

kōniklık

k. it- Ziyafet vermek, misafir edip

ağıdamak

k. i.-diler 5232

Kış (?) Yer adı

k. 2992

kişi Şahıs, kimse, kişi

k. 95, 136, 139, 158, 160, 229, 256, 299,
 307, 342, 347, 358, 375, 467, 470, 472,
 479, 482, 486, 491, 499, 693, 695, 717,
 760, 779, 802, 846, 852, 1010, 1216,
 1241, 1340, 1463, 1618, 1724, 1725,
 1736, 1750, 1764, 1764, 1859, 1990,
 1995, 2012, 2016, 2027, 2114, 2118,
 2136, 2175, 2219, 2220, 2237, 2319,
 2319, 2320, 2361, 2371, 2372, 2428,
 2430, 2622, 2624, 2639, 2681, 2708,
 2710, 2759, 2878, 2980, 3118, 3124,
 3148, 3170, 3272, 3290, 3304, 3322,
 3343, 3345, 3346, 3375, 3378, 3426,
 3426, 3458, 3496, 3497, 3501, 3517,
 3561, 3581, 3583, 3614, 3615, 3620,
 3621, 3623, 3629, 3670, 3679, 3690,
 3707, 3765, 3799, 3800, 3811, 3815,
 3815, 3816, 3989, 4017, 4039, 4071,
 4088, 4142, 4167, 4178, 4196, 4260,
 4261, 4264, 4325, 4326, 4364, 4365,
 4368, 4369, 4468, 4506, 4556, 4599,
 4619, 4651, 4653, 4657, 4682, 4685,
 4712, 4713, 4716, 4726, 4728, 4794,
 4812, 4822, 4888, 4902, 4947, 5047,
 5236, 5294, 5295, 5363, 5387, 5390,
 5391, 5514, 5551, 5560, 5562, 5596,
 5677, 5688, 5695, 5697, 5700, 5784,
 5784, 5787, 5797
 k.+den 466, 1307, 2667, 3149, 4403
 k.+dür 1365, 1403, 5565
 k.+le 3770, 4345, 5297
 k.+ler 1559, 1563, 1822, 1822, 2851,
 3813, 4935
 k.+lerden 2296, 5847

k.+lere 4402

k.+leri 5781

k.+lerin 5488

k.+nın 291, 316, 694, 703, 714, 776,
 1527, 3014, 3129, 3173, 3347, 3372,
 3558, 3676, 5777

k.+si 2174, 3151, 3700

k.+siz 1991

k.+ydi 4066

k.+ye 238, 1228, 1311, 2014, 2248, 2731,
 2870, 3111, 3379, 3565, 3622, 3624,
 3679, 3714, 3817, 4099, 4468, 4894,
 5181, 5710, 5807

k.+yem 1223

k.+yi 3498, 3501, 3674, 5697[yi]

k.+yidi 5392

k.+yile 5180

k.+yle 1558, 1820

→er k., hatun k.

Kışmır Yer adı

k. 1116

k.+ün 1465

kişmiş (F.) Çok küçük taneli çekirdeksiz

üzüm

k. 5410

k.+den 5291

kişver

k.-i Zengibār Zengibar'ın vilâyeti

k. z.+dur 2224

kitâb (Ar.) 1. Kitap

k. 14, 25, 31, 473, 501, 3292, 3547

k.+da 288, 443, 445, 473, 482, 3799, 5136

k.+dur 434, 500

k.+ı 116, 285, 420

k.+ında 777, 783, 789

k.+ını 13

k.+lar 444

1582, 1860, 1929, 2034, 2155, 2183,
2241, 2261, 2262, 2296, 2317, 2418,
2448, 2450, 2537, 2676, 2716, 2717,
2758, 2777, 2778, 2802, 3233, 3277,
3338, 3764, 4585
k.+nün 118, 926, 928
k.+ye 215, 335, 2386
k.+yi 3279

kimi Bazı, kimi

k. 3302, 3302, 4427, 4979, 4980, 5714

kimisi Bazısı, kimisi

k. 101, 102, 102, 102, 1416, 1416, 1416,
5713

kimiyā/kimyā (Ar.) Kimya

k. 2967, 3070

→san'at-ı k.

k. işi Kimya ilmi, kimya

k. i.+ne 2967

k. şan'atı Kimya ilmi, kimya

k. s.+nda 535

kimse Kimse

k. 276, 464, 560, 608, 656, 824, 983,
1432, 1953, 1973, 1979, 2062, 2077,
2120, 2136, 2156, 2231, 2366, 2377,
2380, 2394, 2408, 2419, 2460, 2584,
2589, 2621, 2629, 2636, 2655, 2665,
2665, 2687, 2689, 2692, 2740, 2751,
2752, 2778, 2828, 2859, 2877, 2893,
2977, 3119, 3128, 3189, 3254, 3289,
3291, 3386, 3440, 3451, 3565, 3597,
3602, 3603, 3634, 3870, 3913, 3919,
3975, 3983, 4000, 4003, 4007, 4098,
4113, 4246, 4257, 4315, 4376, 4474,
4489, 4505, 4575, 4583, 4586, 4587,
4625, 4680, 4749, 4758, 4769, 4848,
4879, 5028, 5070, 5104, 5191, 5254,
5322, 5341, 5461, 5462, 5481, 5485,

5489, 5498, 5513, 5550, 5590, 5665,
5741, 5752, 5818, 5858
k.+de 784, 2864
k.+den 3805
k.+nün 203, 217, 714, 778, 928, 1022,
3160, 3297, 3441, 3700
k.+ye 2243, 3512, 4598, 5513
k.+yi 5116, 5380

kinār bak. kenār

kireç (F. <gereç) Kireç

k. 5636

k.+dendur 4415

k.+ile 4055

kirī (F.<Ar. kirā) Kira

k.+sine 3613

Kirmān Yer adı

k. 2558, 4437, 5077

k.+a 5082, 5890

k.+da 5257

k.+dan 5079

k.+ı 2542

k.+un 1459, 1464, 1477

kirpük Kirpik

k.+leri 5736

kīse (F.) Kese, cepte taşınan küçük para
çantası

k. 4164

Kisrā (F.) İran hükümdarlarına verilen
ünvan

k. 39, 2746, 5067, 5539, 5550, 5528, 5721

k.+dan 4612, 5066

k.+dur 2745

k.+ya 5065, 5538

→leşker-i K.

Kisrā Yer adı

k.+da 3788

kiçirek Daha küçük, en küçük, kuçucuk
k. 1184, 1857, 2078, 2699, 3045, 4174,
4439, 4690

kifâyet

k. it- Kâfi gelmek, yetmek
k. i(d)-er 599, 611, 1171

kîl (F.) Yumuşak ve yağlı toprak
k. 1899

Kilân Yer adı
k. 2530

kilîd/kelîd (F. kelîd< Yun. kleidî) Kilit
k. 4566
k.+i 4566
k.+in 3366
k.+ler 3144
k.+lerin 3145
k.ler urıl- Kilitlenmek
k. u.-miş 3144-45

kilîdli Kilitlenmiş
k.+dür 2284

kilim Kilim
k.+e 996

kim 1. Ki
k. 82, 86, 88, 93, 95, 114, 132, 147, 148,
159, 162, 165, 166, 168, 169, 193, 214,
224, 233, 241, 247, 251, 269, 273, 280,
281, 283, 298, 305, 314, 328, 329, 377,
403, 406, 413, 446, 467, 476, 507, 584,
666, 677, 696, 700, 704, 706, 707, 709,
747, 808, 841, 867, 961, 988, 1000, 1010,
1098, 1215, 1216, 1231, 1280, 1308,
1309, 1311, 1312, 1313, 1344, 1354,
1367, 1401, 1415, 1454, 1527, 1537,
1544, 1545, 1567, 1652, 1676, 1691,
1692, 1732, 1852, 1868, 1881, 1919,
1935, 1981, 1982, 1986, 1991, 1993,
2011, 2019, 2024, 2028, 2078, 2093,

2109, 2132, 2134, 2144, 2205, 2253,
2262, 2290, 2293, 2343, 2352, 2367,
2375, 2394, 2411, 2424, 2436, 2440,
2453, 2470, 2623, 2655, 2667, 2671,
2801, 2812, 2855, 2869, 2872, 2877,
2917, 2936, 2937, 2950, 2956, 3061,
3104, 3130, 3155, 3211, 3225, 3283,
3366, 3452, 3488, 3544, 3601, 3607,
3793, 3796, 3797, 3878, 3885, 3900,
3910, 3973, 3976, 3989, 4127, 4227,
4266, 4273, 4278, 4292, 4425, 4517,
4547, 4565, 4597, 4630, 4634, 4670,
4815, 4830, 4888, 4960, 5010, 5340,
5341, 5342, 5344, 5348, 5561, 5570,
5772, 5778, 5784, 5787, 5790, 5804,
5813, 5815, 5818, 5822, 5823, 5829,
5830, 5834, 5836, 5843, 5863, 5868,
5871, 5872, 5876, 5887, 5888

2. Soru zamiri

k. 953, 1514, 3436, 4673
k.+dür 279, 279, 677, 4012, 4013, 5173
k.+e 3722
k.+i 5231

k.+sin 168
k.+siz 3890

4. Kim ki, her kim ki

k. 1101, 5633
k.+e 5621, 5854
k.+ün 4407
→her k.(i), her ne k., kaçan k., meger k.,
ne k., nice k., niçe k., nite k., sanasın k.,
tâ k.

kim ki Her kim ki

k. 3042, 3255, 4316

kimse ne Kimse

k. 113, 721, 958, 963, 1098, 1128, 1228,
1262, 1293, 1384, 1419, 1538, 1549,

5010, 5011, 5012, 5014, 5020, 5036, 5036,
5041, 5045, 5046, 5048, 5050, 5051, 5052,
5053, 5053, 5055, 5056, 5056, 5058, 5066,
5067, 5069, 5072, 5084, 5089, 5091, 5092,
5093, 5094, 5098, 5102, 5104, 5108, 5109,
5110, 5110, 5114, 5119, 5119, 5121, 5125,
5131, 5136, 5136, 5138, 5139, 5140, 5148,
5153, 5154, 5155, 5156, 5159, 5162, 5164,
5167, 5168, 5168, 5169, 5170, 5173, 5177,
5178, 5179, 5180, 5181, 5184, 5185, 5186,
5188, 5189, 5191, 5192, 5195, 5204, 5205,
5207, 5209, 5217, 5220, 5224, 5228, 5229,
5230, 5242, 5247, 5248, 5259, 5259, 5269,
5271, 5272, 5275, 5276, 5277, 5277, 5278,
5281, 5283, 5286, 5286, 5288, 5296, 5296,
5304, 5306, 5308, 5309, 5317, 5318, 5322,
5330, 5332, 5338, 5339, 5339, 5351, 5352,
5353, 5353, 5364, 5373, 5374, 5375, 5377,
5378, 5379, 5380, 5382, 5383, 5384, 5388,
5390, 5393, 5393, 5393, 5393, 5396, 5396,
5398, 5401, 5407, 5412, 5414, 5416, 5417,
5421, 5422, 5423, 5424, 5424, 5425, 5430,
5435, 5436, 5441, 5443, 5445, 5446, 5451,
5455, 5455, 5456, 5457, 5461, 5462, 5464,
5465, 5465, 5466, 5468, 5470, 5471, 5477,
5478, 5478, 5479, 5481, 5482, 5485, 5487,
5488, 5489, 5491, 5492, 5493, 5495, 5496,
5499, 5500, 5501, 5501, 5504, 5510, 5511,
5517, 5522, 5531, 5537, 5539, 5539, 5540,
5542, 5545, 5547, 5548, 5549, 5551, 5552,
5553, 5554, 5555, 5560, 5562, 5565, 5567,
5569, 5571, 5572, 5575, 5576, 5576, 5577,
5579, 5581, 5586, 5587, 5589, 5594, 5597,
5600, 5606, 5611, 5612, 5618, 5624, 5625,
5625, 5630, 5634, 5635, 5635, 5637, 5638,
5638, 5639, 5640, 5641, 5641, 5642, 5644,
5647, 5649, 5654, 5655, 5660, 5665, 5667,

5668, 5672, 5675, 5686, 5688, 5689, 5691,
5693, 5695, 5709, 5713, 5717, 5719, 5723,
5728, 5731, 5733, 5745, 5745, 5751, 5752,
5756, 5759, 5760, 5760, 5761, 5763, 5765,
5769, 5772, 5776, 5783, 5788, 5802, 5808,
5815, 5817, 5819, 5820, 5824, 5827, 5833,
5837, 5838, 5842, 5844, 5847, 5848, 5849,
5849, 5850, 5852, 5855, 5857, 5861, 5862,
5871, 5875, 5885, 5886

→dimek olur k., gerek k., hâsâ k., her k.,
illâ k., kaçan k., kim k., mādām k., mādēm
k., meger ki, ne k., nice k., nite k., sanasın
k., şâyed k., şöyle k., tâ k., vaktâ k., vakû
k.

kibâr

→hudûd-ı k.

kibrîr (Ar.) Kükürt

k. 1887, 2923, 3067, 3072, 3076, 3081,
5038

k.+dür 1364

k.+i 3072, 3073

k.+ile 3571

k.+ün 3074, 3076, 3080

→buhâr-ı k., ma'den-i k.

k.lerün ulusu mec. Kehribar

k. 3049-50

k.-i kükürdiyye Kükürt madeni

k. 3068

kibritiyye

→buhâr-ı k.

kiçi Keçi

k. 1318, 1484

kiçi Küçük

k.+si 964, 1316

kiçicek Çok küçük, ufacık, küçücük

k. 2753, 2782, 3843

3762, 3764, 3771, 3771, 3773, 3774, 3776,
 3779, 3780, 3784, 3784, 3785, 3793, 3794,
 3797, 3797, 3798, 3798, 3798, 3799, 3799,
 3800, 3801, 3802, 3808, 3810, 3810, 3811,
 3813, 3813, 3817, 3819, 3821, 3823, 3829,
 3831, 3838, 3839, 3839, 3843, 3848, 3850,
 3858, 3860, 3867, 3873, 3875, 3876, 3877,
 3877, 3879, 3879, 3880, 3887, 3889, 3890,
 3890, 3891, 3893, 3895, 3898, 3900, 3902,
 3905, 3908, 3912, 3915, 3920, 3925, 3927,
 3929, 3930, 3931, 3934, 3936, 3939, 3942,
 3944, 3944, 3949, 3951, 3952, 3954, 3955,
 3959, 3961, 3962, 3962, 3963, 3965, 3972,
 3978, 3983, 3992, 3996, 4001, 4007, 4008,
 4009, 4009, 4012, 4013, 4013, 4013, 4016,
 4017, 4019, 4024, 4025, 4033, 4037, 4041,
 4046, 4050, 4050, 4052, 4054, 4054, 4056,
 4059, 4059, 4060, 4062, 4067, 4067, 4068,
 4070, 4073, 4085, 4089, 4089, 4092, 4093,
 4096, 4098, 4101, 4103, 4104, 4106,
 4112, 4115, 4119, 4122, 4123, 4134,
 4136, 4138, 4138, 4139, 4142, 4150,
 4151, 4152, 4154, 4158, 4159, 4169,
 4175, 4178, 4179, 4179, 4180, 4181,
 4182, 4183, 4184, 4186, 4187, 4193,
 4193, 4194, 4195, 4199, 4201, 4202,
 4211, 4212, 4213, 4213, 4220, 4223,
 4224, 4227, 4228, 4236, 4240, 4241,
 4243, 4245, 4249, 4252, 4253, 4254,
 4258, 4261, 4269, 4277, 4282, 4284,
 4285, 4286, 4288, 4294, 4295, 4299,
 4304, 4306, 4309, 4311, 4316, 4320,
 4322, 4325, 4327, 4332, 4333, 4334,
 4336, 4342, 4343, 4344, 4345, 4346,
 4348, 4349, 4359, 4360, 4362, 4363,
 4364, 4365, 4365, 4367, 4369, 4373,
 4373, 4374, 4376, 4377, 4378, 4379,

4380, 4381, 4383, 4407, 4408, 4408,
 4410, 4414, 4417, 4420, 4423, 4426,
 4427, 4435, 4438, 4440, 4441, 4446,
 4459, 4460, 4461, 4461, 4464, 4465,
 4471, 4471, 4472, 4474, 4475, 4476,
 4479, 4484, 4487, 4488, 4488, 4489,
 4489, 4493, 4498, 4501, 4504, 4505,
 4514, 4515, 4516, 4517, 4525, 4531,
 4532, 4535, 4538, 4539, 4552, 4554,
 4555, 4556, 4560, 4560, 4563, 4567,
 4571, 4573, 4574, 4575, 4579, 4581,
 4583, 4585, 4588, 4592, 4596, 4599,
 4600, 4604, 4606, 4611, 4612, 4615,
 4615, 4615, 4616, 4617, 4618, 4619,
 4622, 4623, 4626, 4630, 4635, 4637,
 4638, 4638, 4640, 4641, 4643, 4646,
 4647, 4647, 4648, 4651, 4652, 4653,
 4653, 4654, 4655, 4656, 4660, 4662,
 4663, 4666, 4668, 4671, 4671, 4672,
 4679, 4683, 4692, 4694, 4697, 4699,
 4704, 4704, 4712, 4714, 4719, 4720,
 4724, 4724, 4727, 4728, 4732, 4733,
 4743, 4745, 4749, 4750, 4751, 4753,
 4756, 4759, 4762, 4763, 4766, 4767,
 4769, 4770, 4772, 4773, 4773, 4777,
 4779, 4785, 4787, 4790, 4794, 4795,
 4797, 4800, 4800, 4803, 4816, 4820,
 4827, 4835, 4836, 4842, 4849, 4860,
 4866, 4868, 4869, 4869, 4875, 4879,
 4882, 4890, 4891, 4894, 4895, 4895,
 4897, 4898, 4899, 4901, 4901, 4902,
 4904, 4904, 4917, 4921, 4928, 4931,
 4932, 4936, 4937, 4938, 4940, 4945,
 4946, 4948, 4949, 4950, 4958, 4964,
 4975, 4980, 4982, 4984, 4986, 4991,
 4993, 4994, 4996, 4999, 5000, 5001,
 5002, 5004, 5006, 5007, 5009, 5010,

2285, 2291, 2296, 2299, 2300, 2300, 2301, 3042, 3042, 3053, 3054, 3056, 3059, 3063,
 2303, 2312, 2318, 2321, 2325, 2328, 2328, 3066, 3071, 3072, 3074, 3074, 3079, 3084,
 2329, 2334, 2337, 2337, 2339, 2340, 2342, 3095, 3110, 3111, 3113, 3114, 3122, 3124,
 2342, 2346, 2356, 2365, 2368, 2369, 2370, 3133, 3135, 3141, 3141, 3142, 3147, 3147,
 2373, 2379, 2380, 2386, 2389, 2392, 2393, 3147, 3148, 3151, 3152, 3154, 3155, 3156,
 2399, 2400, 2401, 2401, 2402, 2404, 2404, 3158, 3159, 3160, 3167, 3173, 3178, 3181,
 2405, 2405, 2406, 2407, 2409, 2410, 2410, 3185, 3186, 3189, 3191, 3194, 3196, 3197,
 2413, 2419, 2419, 2423, 2425, 2426, 2428, 3203, 3205, 3207, 3210, 3212, 3212, 3214,
 2429, 2432, 2434, 2438, 2443, 2444, 2448, 3219, 3220, 3226, 3229, 3232, 3233, 3238,
 2448, 2452, 2455, 2456, 2457, 2459, 2460, 3241, 3245, 3246, 3247, 3248, 3254, 3255,
 2462, 2463, 2464, 2467, 2476, 2477, 2478, 3257, 3259, 3263, 3265, 3266, 3269, 3270,
 2488, 2488, 2492, 2494, 2514, 2519, 2521, 3270, 3273, 3273, 3274, 3275, 3278, 3279,
 2524, 2526, 2526, 2527, 2529, 2535, 2556, 3281, 3283, 3286, 3288, 3290, 3291, 3291,
 2560, 2561, 2564, 2570, 2579, 2582, 2583, 3293, 3295, 3297, 3299, 3308, 3317, 3318,
 2589, 2592, 2593, 2594, 2596, 2597, 2598, 3321, 3322, 3329, 3332, 3335, 3338, 3338,
 2599, 2604, 2607, 2608, 2610, 2613, 2614, 3340, 3342, 3347, 3349, 3350, 3353, 3353,
 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2624, 2629, 3359, 3360, 3363, 3364, 3367, 3369, 3373,
 2630, 2631, 2636, 2641, 2643, 2645, 2647, 3376, 3376, 3377, 3379, 3380, 3381, 3386,
 2648, 2649, 2651, 2652, 2657, 2658, 2661, 3387, 3388, 3391, 3397, 3406, 3409, 3416,
 2665, 2666, 2668, 2668, 2669, 2672, 2674, 3416, 3417, 3428, 3434, 3435, 3436, 3448,
 2677, 2679, 2680, 2681, 2684, 2689, 2691, 3449, 3449, 3450, 3455, 3455, 3456, 3462,
 2692, 2697, 2699, 2704, 2705, 2708, 2711, 3469, 3474, 3475, 3479, 3479, 3479, 3487,
 2711, 2712, 2713, 2715, 2715, 2716, 2717, 3488, 3489, 3495, 3496, 3499, 3503, 3505,
 2718, 2722, 2731, 2734, 2739, 2740, 2747, 3511, 3512, 3516, 3518, 3519, 3522, 3524,
 2748, 2751, 2753, 2754, 2755, 2762, 2767, 3525, 3527, 3532, 3533, 3534, 3535, 3540,
 2769, 2777, 2778, 2780, 2788, 2788, 2790, 3540, 3540, 3544, 3556, 3561, 3562, 3563,
 2791, 2792, 2794, 2796, 2797, 2802, 2806, 3565, 3567, 3567, 3569, 3570, 3571, 3574,
 2807, 2809, 2810, 2811, 2812, 2814, 2818, 3579, 3580, 3584, 3586, 3587, 3588, 3591,
 2819, 2819, 2821, 2825, 2825, 2827, 2827, 3592, 3595, 3597, 3597, 3598, 3605, 3605,
 2833, 2842, 2851, 2854, 2859, 2860, 2863, 3610, 3611, 3617, 3620, 3625, 3625, 3629,
 2863, 2868, 2879, 2884, 2885, 2886, 2890, 3631, 3632, 3633, 3638, 3641, 3642, 3644,
 2893, 2900, 2903, 2914, 2920, 2922, 2923, 3649, 3649, 3650, 3652, 3653, 3654, 3654,
 2925, 2928, 2928, 2933, 2934, 2936, 2943, 3657, 3659, 3659, 3661, 3662, 3666, 3669,
 2944, 2945, 2946, 2949, 2954, 2955, 2962, 3672, 3673, 3674, 3674, 3677, 3680, 3697,
 2966, 2967, 2969, 2971, 2977, 2979, 2979, 3705, 3708, 3709, 3710, 3716, 3720, 3720,
 2988, 2995, 3010, 3011, 3013, 3014, 3015, 3724, 3734, 3734, 3735, 3735, 3735, 3737,
 3020, 3020, 3021, 3028, 3036, 3036, 3039, 3738, 3742, 3742, 3749, 3753, 3754, 3754,

1110, 1111, 1112, 1116, 1117, 1123,
 1125, 1125, 1126, 1127, 1128, 1129,
 1131, 1135, 1136, 1136, 1136, 1139,
 1141, 1143, 1148, 1150, 1150, 1154,
 1155, 1157, 1158, 1158, 1160, 1160,
 1161, 1162, 1170, 1173, 1175, 1181,
 1182, 1185, 1186, 1189, 1198, 1198,
 1199, 1205, 1206, 1212, 1216, 1218,
 1220, 1223, 1227, 1228, 1232, 1239,
 1240, 1242, 1242, 1243, 1244, 1244,
 1249, 1249, 1250, 1251, 1253, 1254,
 1254, 1256, 1257, 1259, 1262, 1265,
 1266, 1267, 1272, 1274, 1274, 1275,
 1277, 1278, 1283, 1285, 1285, 1285,
 1286, 1289, 1290, 1290, 1292, 1295,
 1297, 1299, 1299, 1301, 1302, 1313,
 1315, 1316, 1317, 1320, 1324, 1324,
 1326, 1331, 1340, 1341, 1342, 1342,
 1351, 1360, 1363, 1376, 1391, 1406,
 1407, 1408, 1411, 1414, 1419, 1421,
 1422, 1432, 1432, 1452, 1457, 1497,
 1498, 1499, 1500, 1502, 1503, 1506,
 1506, 1509, 1510, 1514, 1514, 1515,
 1515, 1516, 1517, 1517, 1521, 1529,
 1531, 1532, 1533, 1543, 1546, 1549,
 1550, 1553, 1554, 1555, 1556, 1563,
 1564, 1570, 1571, 1575, 1580, 1581,
 1582, 1583, 1584, 1585, 1588, 1589,
 1589, 1591, 1592, 1593, 1595, 1598,
 1600, 1601, 1603, 1608, 1610, 1611,
 1612, 1614, 1615, 1615, 1617, 1617,
 1618, 1624, 1627, 1630, 1633, 1633,
 1635, 1639, 1640, 1641, 1642, 1643,
 1644, 1644, 1644, 1645, 1645, 1646,
 1647, 1653, 1655, 1656, 1660, 1664,
 1665, 1665, 1666, 1667, 1670, 1672,
 1677, 1677, 1679, 1680, 1681, 1681,

1682, 1684, 1687, 1691, 1702, 1705,
 1706, 1707, 1708, 1709, 1711, 1712,
 1713, 1713, 1717, 1718, 1719, 1720,
 1722, 1726, 1727, 1730, 1733, 1734,
 1736, 1738, 1741, 1743, 1744, 1745,
 1745, 1750, 1752, 1753, 1754, 1756,
 1758, 1765, 1770, 1773, 1774, 1777,
 1780, 1784, 1786, 1789, 1792, 1793,
 1794, 1794, 1802, 1807, 1807, 1817,
 1819, 1821, 1821, 1821, 1825, 1829,
 1833, 1834, 1837, 1838, 1839, 1840,
 1841, 1844, 1845, 1851, 1855, 1857,
 1858, 1859, 1863, 1865, 1867, 1867,
 1869, 1875, 1877, 1882, 1882, 1882,
 1883, 1883, 1887, 1890, 1892, 1893,
 1896, 1899, 1904, 1905, 1910, 1912,
 1914, 1915, 1916, 1920, 1921, 1924,
 1925, 1928, 1929, 1930, 1933, 1938,
 1940, 1942, 1946, 1948, 1953, 1958,
 1960, 1961, 1966, 1968, 1969, 1971,
 1972, 1976, 1978, 1979, 1982, 1984,
 1984, 1984, 1989, 1990, 1991, 1991,
 1994, 1997, 1998, 1998, 2000, 2005,
 2006, 2009, 2023, 2024, 2027, 2029,
 2035, 2039, 2043, 2047, 2051, 2053,
 2055, 2056, 2059, 2060, 2062, 2065,
 2066, 2073, 2077, 2080, 2087, 2095,
 2095, 2095, 2113, 2114, 2114, 2119,
 2124, 2126, 2128, 2134, 2135, 2138,
 2143, 2146, 2148, 2154, 2154, 2155,
 2156, 2158, 2158, 2159, 2162, 2169,
 2175, 2175, 2179, 2182, 2183, 2185,
 2187, 2189, 2190, 2199, 2201, 2205,
 2206, 2210, 2215, 2216, 2220, 2224,
 2231, 2239, 2240, 2243, 2244, 2247,
 2248, 2255, 2258, 2259, 2264, 2264,
 2273, 2273, 2275, 2277, 2284

k. saru Kavun içi; koyu sarı	481, 481, 482, 483, 486, 487, 487, 488,
k. 1695	489, 494, 500, 504, 512, 520, 528, 545,
k. taş Değerli birtaş	548, 550, 556, 556, 556, 558, 559, 561,
k. t.+ı 1377	565, 565, 570, 573, 577, 579, 582, 591,
k. toprak Kırmızı renkli toprak	592, 595, 597, 600, 600, 601, 602, 603,
k. 4795	605, 606, 608, 612, 613, 615, 617, 618,
k. yâkūt Kırmızı renkli yakut	620, 623, 626, 630, 631, 632, 634, 634,
k. 2790	636, 644, 645, 647, 648, 650, 652, 654,
k. y.+dan 4212	656, 657, 658, 660, 662, 662, 663, 664,
k. y.+dandır 942, 1938	668, 669, 677, 681, 684, 690, 693, 697,
k. yıl Doğu veya güneyden esen rüzgâr	699, 700, 702, 705, 705, 712, 713, 717,
k. 5842	719, 722, 726, 727, 731, 731, 737, 738,
k. y.+dür 2651, 2852	738, 740, 740, 741, 741, 741, 742, 743,
Kızıl su Yer adı	743, 745, 746, 748, 750, 753, 754, 757,
k. 2266	758, 759, 760, 767, 771, 771, 772, 773,
Kızıl tağ Yer adı	774, 775, 776, 778, 781, 784, 786, 789,
k. t.+dur 2635	791, 792, 795, 797, 800, 805, 805, 807,
kızıllık Kızılık, kırmızılık	807, 810, 811, 813, 816, 818, 820, 820,
k.(g)+ıla 2854	821, 821, 824, 831, 833, 838, 840, 843,
kızılık Kızılık, pahalılık	848, 850, 852, 854, 856, 857, 858, 862,
k. 2540, 3486, 3946, 3948, 5193	865, 869, 869, 870, 871, 875, 877, 882,
ki Ki	883, 884, 889, 890, 892, 893, 895, 896,
k. 7, 7, 8, 12, 13, 23, 37, 39, 42, 45, 46,	897, 897, 898, 899, 900, 901, 903, 905,
47, 49, 50, 51, 54, 61, 66, 66, 67, 67, 68,	906, 907, 907, 912, 915, 916, 920, 926,
69, 71, 75, 83, 86, 87, 91, 91, 93, 109,	928, 929, 934, 940, 943, 945, 947, 950,
113, 118, 124, 124, 129, 132, 134, 135,	952, 956, 958, 959, 960, 963, 964, 968,
146, 148, 153, 155, 157, 157, 158, 160,	974, 977, 978, 980, 983, 985, 989, 992,
163, 167, 169, 174, 180, 180, 184, 188,	993, 993, 994, 995, 997, 998, 1003, 1006,
191, 192, 193, 199, 202, 203, 205, 207,	1007, 1008, 1009, 1011, 1012, 1013,
209, 210, 219, 225, 226, 235, 239, 243,	1014, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023,
243, 245, 246, 259, 263, 270, 274, 275,	1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029,
275, 277, 279, 283, 295, 298, 310, 311,	1031, 1031, 1032, 1036, 1038, 1038,
321, 324, 332, 335, 337, 346, 347, 349,	1039, 1040, 1042, 1045, 1046, 1048,
350, 353, 357, 362, 366, 370, 371, 373,	1048, 1052, 1054, 1056, 1057, 1060,
381, 382, 383, 391, 394, 396, 401, 407,	1061, 1062, 1063, 1065, 1068, 1072,
414, 417, 421, 425, 442, 450, 454, 456,	1078, 1080, 1082, 1087, 1089, 1091,
458, 468, 470, 471, 472, 475, 477, 480,	1091, 1094, 1103, 1103, 1105, 1109,

- k. o.-ıca 637
- kıyās** (Ar.) Düşünme, zan, kanaat
 k.+lan 980
 →bî-k.
- k. eyle-** Karşılaştırmak, mukayese etmek
 k. 3819
- k. it-** 1. Karşılaştırmak, mukayese etmek
 k. 3823
 2. Düşünmek, zannetmek, kanaat getirmek
 k. i.-mekde 976
 3. Kıyas yoluyla hükme varmak,
 hükmetmek
 k. i.-di 2537
- k.a gel-** Mukayese edilmek,
 karşılaştırılmak, denk tutulmak
 k. g.-mez 3592
- k.-ı 'aklî it-** Muhakeme etmek, akıl
 yoluyla kıyas etmek
 k. i(d)-er 648
- kıymet** (Ar.) Değer, kıymet
 k. 5178
 k.+i 2852
 k.+inden 2853
- k.i ol-** Değeri olmak, işe yaramak
 k. o.-maz 1883
- kıymetlü** Değerli, pahalı
 k. 41, 5318
 k.+dür 2844
- Kıyrin** Yer adı
 k. 4319
- kız** Kız
 k. 3891, 3893, 3895, 3897, 4129, 4315,
 4412, 5248
 k.+ı 4118, 4120, 4127, 4316, 4927, 5690,
 5690
 k.+ıdur 1635, 1640, 1643
 k.+ıla 1648
- k.+ım 3654, 3914
 k.+ın 3636
 k.+ına 4844
 k.+ını 3894, 4650, 4778
 k.+ıyam 3891
 k.+lar 5249, 5252
 k.+lardur 1391
 k.+larımızı 3926
 k.+un 5251
 k.+unu 3913, 3915
 →cinnî k.lan
- k. oğlan** Kız çocuğu, kız evlâdı, kız
 k. 3878
 k. o.+lar 750
- kız oğlan kız** Bakire kız
 k. 5214
- kız-** Isınmak, kızmak
 k.-ar 3972
- kızdur-** Isıtmak, hararetlendirmek
 k.-salar 3971
- kızıl** Kırmızı
 k. 750, 2266, 2330, 2605, 2610, 2690,
 2795, 2833, 2837, 2882, 2947, 3011,
 3186, 3187, 3909, 4415, 4443, 4582,
 5719, 5814, 5814
- k. altun** Kırmızıaltın
 k. 367, 3304, 3695, 4154, 4466, 4731-32,
 5471
 k. a.+dan 3508, 3546-47, 3548, 4761
- k. balçık** Bir çeşit balçık
 k. 2281, 3101
 k. b.(g)+ıla 2436
- k. demür** Bir çeşit demir
 k. 2718
- k. enâr** Bir nar cinsi
 k. 1902

- k.+5143, 5157
- kış-** Sıkıştırmak
- k.-ar 2785
- kısa** Kısa
- k.+dur 1004, 5878, 5883
- kıscık** Çok kısa
- k. 4532
- kışās**
- k. it-** Bir kötülüğü ayni şekilde karşılık vermek
- k. i(d)-esiz 3461
- kışıl-** Sıkışmak, kısılmak
- k.-an 2787
- kıs(ı)m** (Ar.) Kısım
- k.+dur 43, 552, 555, 2489
- k.+ı 43, 43, 48
- k.+ına 1410
- kismet** (Ar.) Bölme, ayırma; pay, hisse
- k. 2523
- k.+dür 2503
- vezzānū'l-k.
- k. it-** Pay etmek, taksim etmek
- k. i.-di 2525, 2529-30
- k. i.-diler 2496
- k. i(d)-erler 2528
- k. i(d)-up 1408
- k.-i mūdēvver** Halka halka, ayrılmış
- k. m.+dür 2531
- kisnīsā** (?)
- k. 3428
- kısraḳ** Dişi at, kısırak
- k. 2305
- k.(g)+ı 2305, 2308
- k.(g)+un 2304
- kıssa** (Ar.) 1. Hikāye, kıssa
- k.+nun 4758
- k.+dan 95
- k.+sın 393, 2302
- k.+sında 5258
2. Vak'a, hadise
- k.+yı 4149
3. Bâb, husus, konu
- k. 5258
- kış** Kış mevsimi, kış
- k. 3086, 4707, 4741, 5387, 5621
- k.+dur 2662
- k.+ı 4868
- k. burc** Kış burcu
- k. b.+dur 1480
- kışın** Kış mevsiminde
- k. 2681
- kıtāl**
- k.lar eyle-** Savaşmak, çarpışmak
- k. e.-di 4682
- kıvām**
- k.-ı 'ālem** Dünyanın varlığı
- k. 1877
- kıyām** (Ar.) Olduktan sonra dinilip ayağa kalkma
- k.+a 1951
- kıyāmet** (Ar.) Mahşer, ahiret
- k. 3205
- k.+de 644, 925
- k.+e 637, 1630, 1983, 4643, 5220
- kenīsetū'l-k.
- k. günü** Mahşer günü, kıyamet günü
- k. 3205
- k. g.+ne 649
- k. kop-** mec. (Bir yerde) Çok gürültü ve telâş olmak
- k. k.-dı 5752
- k. ol-** Kıyamet kopmak, dünyanın sonu gelmek
- k. o.-anca 313

→ 'amel k., aram-gâh k., 'azm-i kal'a-i
Belkıs k., da'vî k., diri k., du'â k., hâmile
k., harâb k., hâzır k., helâk k., ihrâk k.,
'imâret k., kâr k., karâr k., musahhar k.,
musâhib k., musallat k., müselleme k.,
namâz k., nazar k., rûzî k., sâkin k.,
tazarrular k., tecrübe k., tefevvüc k., zahîre
k., zârılık k.

kılıç Kılıç

k. 2343, 2720, 2777, 3128

k.(c)+ı 2344, 2779, 3034

k.+da 2778

k.(c)+ıla 2720, 5135

k.+la 4857

k.+lar 5033

k.(c)+ımla 5345

k.(c)+ından 4200

k. dan geç- Topluca katledilmek, topluca
öldürülmek

k. g.-di 5236

k. g.-en 3960

k. dan geçür- Topluca katletmek, topluca
öldürmek

k. g.-diler 4127

kıllı Kılı olan, kıllı

k. 5052, 5052

kımarî (Ar.) Güzel kokulu bir madde

k. *metâ'ları 'ūd ve kımarî ve 'anberîdür*
5027

kın Birağaç [ocrea]

k. *ba'zî ince özdeklüdür kabak ağacı gibi ve*
ba'zî yogundur kın ağacı gibi 5879

kın

k.ından çıkar- (Bıçak, kılıç) Kabından
çekmek, çıkarmak

k. ç.-sa 3128

Kıncar Yer adı

k. 2331

kındıl bk. kandil

Kıpçak Kıpçak

k.+dan 4510

kıpkızıl Kıpkırmızı

k. 2921

Kıptî (Ar.) Çingene, Kıbt soyundan

k.+den 3427

kır- Helâk etmek, ölmesine sebep olmak

k. o.-dı 5792

kırağ Kenar, kıyı, uç

k.+a 268, 1945, 2131

k.+da 999

k.+ında 4511

k.+ındagı 5324

kırıl Saçına, sakalına ak düşmüş kırk
yaşına yaklaşmış olgun kimse

k. 1365, 1463

kırıl- (Savaş, hastalık v.s. sebeple) Çok
sayıda canlı ölmek

k.-dı 5803, 5804

k.-sa 5245

kırk Kırk

k. 816, 875, 913, 1338, 1359, 1369, 1865,
1990, 2103, 2103, 2670, 2998, 2999,
3421, 3422, 3423, 3426, 3426, 3427,
3538, 3579, 3815, 3815, 3822, 3849,
3868, 3971, 4329, 4334, 4335, 4520,
4760, 4942, 4942, 5198, 5506, 5602,
5724, 5726, 5801, 5813, 5814

kırlağuç/kırlağınç Kırlangıç

k. 2877, 2880

k.+un 2879, 2882

Kırvân Yer adı

k. 440, 5020

k.+a 2172, 5022

k.+ı 5025

kevakib (Ar.) Yıldızlar

k. 1301, 1314, 2490, 5830

k.+den 1184

k.+ün 1293, 1503

→ahvâl-i k., ictimâ-i k., katarât-ı k., te'sir-i k.

k.-i seyyâre Burç, burçlar

k. s.+de 1339

k. s.+den 1411

k. s.+nün 1043, 1329

kevkeb (Ar.) Yıldız

k. 1296, 1339

k.+dür 897

key Çok, pek

k. 90, 163, 858, 1500, 1566, 1825, 2057, 2067, 2354, 2887, 3140, 4244, 4599, 5190, 5343

Keyd Kişi adı

k.+idi 3053

keyfiyyet (Ar.) Durum, hâl, nitelik

k.+de 3024

k.+i 1316, 1344

k.+in 3597

Keyhüsrev (F.) Kişi adı

k. 1590, 1592, 2056, 2199, 2203, 2207

k.+den 2010, 2094

k.+e 2018

k.+ün 2093, 2096, 4691

Keykâvus Yer adı

k. 885

Keymezer Yer adı

k. *ol evüğü adına Keymezer dirler* 5190

kez Kez, defa, kere

k. 219, 300, 1114, 1214, 1332, 1334, 1334, 1334, 1335, 1337, 1356, 1368, 1383, 1383, 1948, 1980, 1981, 2371, 2589, 2630, 2634, 2693, 2695, 2782,

3169, 3219, 3481, 3690, 3887, 4039, 4300, 4630, 4741, 4742, 4774, 4852, 5236, 5237, 5276, 5277, 5481, 5699, 5807

k.+ün 1933

→bin k. bin, nice k.

kezden Tamamı, hepsi

k. 1870, 1913, 2057

kezin

→bir k., bu k.

ķible (Ar.) Kible

k. 3317, 4646

k.+de 5547

k.+nün 3307

k.+si 3201, 3201

k.+sidür 3316, 3317, 4642

ķiblî Yer adı

k.+dür 5413

ķibtî Yer adı

k. 5325

ķıbyitîād Yer adı

k. 4333

ķıfcak Kıpçak

k.(g)+un 532

ķıġ Hayvan pisliği

k.+ı 1012

k.+ıla 2794

k.-ı deve Deve pisliği

k. d.+ye 1015

ķıl Tüy, kıl

k. 1617, 5457

k.+dur 5052

k.+ı 2057

k.+lar 107

k.+ları 1769

ķıl- Yapmak, etmek

k.-dı 3201

kenîsetü'l-kıyâmet Yer adı; Beyti'l-makdis'de bir kabir

k. 3480

k.+i 3566

kenîsetü'l-melikü'r-Rûmiyye Yer adı
k.+dedur 3543

kenîsetü'n-Nâr Yer adı
k. 3575

kenîsetü'z-Zeytûn Yer adı
k. 3585

kenîsetü'z-Zühâd Yer adı
k. 4019

kerâmet (Ar.) Velilerin gösterdiği fevkalâde hâl
k.+ün 534

kerpüç/kerpiç Kerpiç
k. 104, 104, 2414, 4541
k.(c)+i 4245
k.+ile 3772
k.+ler 4539

kerem (Ar.) Lutuf, ihsan
k.+inden 2150
k.ler it- Lütufta bulunmak
k. i.-di 411

kerîm (Ar.) Kerem sahibi olan Allah
k. 3530

kerkes (F.) Akbaba
k. 572, 2883, 4939, 5378, 5379
k.+ler 2830, 3378

kerre (Ar.) Kerre, defa, kez
k. 2361, 3466, 3467, 3467, 3467, 3528
→nice k.

kes- 1. Ayırmak, koparmak, kesmek
k.-di 3347, 3937
k.-diler 4068, 5702
k.-eler 1206
k.-erler 2424, 2706

k.-up 96

2. Tutmak, kapatmak

k.-diler 4813

3. Gidermek, tedavi etmek

k.-er 410

→derbendi k., ümizi k.

kese Kese
k.+ler 1206

kesi Kişiadam
k.+yile 5163

kesik/kesük Kesilmiş, kesik
k. 1511, 1629, 1631
→burnu k.

kesiklik
→burnu k.

kesil- 1. Kopmak, ayrılmak, kesilmek
k.-mezdi 3016
k.-ür 2423
2. Sona ermek, dınmek, durmak
k.-dügi 1812
k.-ür 1812
3. Mahrum olmak, bir melekeyi yitirmek
k.-e 4549
4. Ayrılmak, terk etmek
k.-üp 206
5. Son verilmek, aralık verilmek, devam etmemek
k.-ür 4756
→birbirinden k.

kesme Kesilerek yapılmış, kesme
k.+dür 4219

k. ev Dağ eteklerinde oyularak oluşturulan mağara, in
k. e.+ler 5594

kevdan (F.) Ahmak, düşüncesiz
k. 4428

kendir (Ar.) Kenevir

k.+dür 5544

kendü/kendi Kendisi, kendi

k. 78, 80, 111, 376, 469, 479, 592, 619,
639, 736, 933, 947, 1192, 1300, 1758,
2150, 2471, 2523, 2823, 2996, 2997,
3022, 3152, 3637, 3695, 3896, 3972,
4133, 4192, 4206, 4208, 4262, 4656,
4687, 4731, 5081, 5287, 5310, 5364,
5439, 5561, 5562, 5570, 5785

k.+ce 4943

k.+çün 5450

k.+den 1915, 2486

k.+ler 1004, 2191, 2804, 3251, 5734

k.+lerde 551

k.+lerden 5364

k.+lere 4210, 5273

k.+leri 647, 833, 837, 3253, 3723, 4305

k.+lerle 2109

k.+lerinden 873, 2149

k.+lerindendir 812

k.+lerini 4305

k.+lerun 812, 1024

k.+müze 330

k.+ne 74

k.+ni 3652, 4632, 4634

k.+nün 172, 192, 1191, 1307, 1555, 1636,
1707, 2520, 4202, 4827, 4839, 4991

k.+si 3266, 4192, 4628, 4855, 5032, 5472

k.+ye 78, 165, 198, 2389, 2403, 2627,

2878, 2902, 2959, 2995, 3005, 3032,

3060, 3060, 3061, 3062, 3109, 3111,

3113, 3115, 3115, 3123, 3129, 3352,

3566, 3931, 3972, 4128, 4353

k.+yile 973, 2839, 3190

k.eli Bizzat

k. e.+le 4465, 4731

kendu kenduye Kendi kendisine

k. 1296

k. ayakla gel- Bizzat gelmek, isteyerek
gelmek

k. g.-ene 4208

k.den git- Kendini kaybetmek, kendinden
geçmek, bayılmak

k. g.(d)-er 796

kendüzi/kendüzü Kendisi, kendi

k. 2623, 4524

k.+m 4171, 4637

k.+n 2759, 2823, 4169, 4205, 4764

k.+nde 618

k.+nden 3584, 3820

k.+ne 3297

k.+ni 1944

k.ne söyle- Kendi kendisiyle konuşmak

k. s.-r 2011

kenise (Ar.) Kilise

k. 3567

k.+dür 3567

k.+ler 3597

k.+lere 3541

k.+leri 3532, 3533, 3540

k.+nün 3557, 3563, 3570

k.+ye 3555

k.+yi 3556, 3599

k.-i Dahbūdiyye Yer adı

k. 3533

k.-i Mīnā Yer adı

k. 3593, 3593

k.-i Rūmiyye Yer adı

k. 3513

k.-i Mūsā Yer adı

k. 2771

k.-i muḳaddem Yer adı

k. 902

Keles Yer adı

k. 2914

kelici/keleci Söz

k. 493, 3891

k. çevük eyle- Çabuk konuşmak

k. 5861

k. eyle- Konuşmak

k. e.-di 3891

kelid bk. kilid

kelime (Ar.) Lafız, kelime

k.+yi 3041

kelimetullah Allah'ın kelimi; Hz.

Musa'nın lâkabı, künyesi

k. 62

kelisâ/kelese (Yun. <eklesia) Kilise

k. 3598, 3609, 3841, 4338

k.+da 4500

k.+den 4340

k.+ya 4458

k.+yı 2775

kelisetü'l-İmtihân Yer adı

k. 3555

kelle Kafa, baş

k.+si 5187

kem (F.) Az, eksik

k. 3485

kem-ter Daha aşağı, daha hor

k. 413

kemâl (Ar.) Mükemmel, olgun

k.+i 5537

→'adl-i k., ber-k.

k. bul- Kemâle ermek, olgunlaşmak, olgun hale gelmek

k. b.-ur 1194

k.e irişdür- Olgunlaştırmak, kemâle erdirmek

k. i.-diler 5225

k.-i 'inâyet Büyük yardım, yuce yardım

k. i.+i 21

k.-i kudret Kudretinin büyüklüğü

k. k.+in 5882-83

k. k.+ine 5832

kemâliye

→'ilm-i hikmet-i k.

kemân (F.) Yay

k. 490

kemân-küy Bir tür yay

k.+ıla 5089

kemânçacı Çalgıcı, kemençeci

k. 4023

kemend (F.) İp, kement

k. 2015

kemer (F.) İki sütun veya ayağı birbirine bağlayan bağlantı

k. 999, 3269, 5375

k.+de 5380

k.+dür 1000

k.+i 5379

k.+ler 4450

k.+lerini 3412

k.+ün 5376, 5377, 5381

kenâr/kinâr (F.) Kıyı, kenar

k.+a 2378

k.+ına 1164, 2018, 2019, 2088, 2184

k.+ınadur 5419

k.+ında 1159, 1165, 1783, 2015, 2201,

2257, 2283, 2379, 2652, 2921, 3132,

3942, 4077, 4223, 4226, 4909, 5027,

5033, 5255, 5487, 5565, 5740

k.+ındadur 2212, 4428, 4494, 5420

kazık Kazık

k.+ları 4492

kazıl- Oyulmak, nakşedilmek

k.-miş 523

kaziyye (Ar.) 1. İş, husus, mesele

k. 4815

k.+siçün 452

k.+sinden 5216

k.+yi 478, 1248, 5065

2. Sır

k.+sin ... *hiç anup/kaziyyesin kimesne
bilmezdi...* 1262

kazma Kazma

k. 4731

Kazvîn Yer adı

k. 4980, 4984, 4987, 4989, 4992, 4996

k.+de 4988, 5848

k.+i 4981

kebârit

→seyyidül-k.

kebd

k.-i **necid** mec. Yemâne

k. 5534

Kebr Kişi adı

k. 2715

keçe Keçe

k.+ler 1860

keçi Keçi

k. 2057, 2825

ked- Kertmek, gedik açmak, yontmak

k.-erek 4903

kefen (Ar.) Kefen

k.+leri 5734

k.+lerile 5734

k.+lerini 5738

keffe (Ar.) Terazi gözü, kefe

k.+sine 3216

keffü'l-Haşib Yer adı

k. 1425-26

kehf

k. ü'l-**mazlûmîn** Mağara arkadaşları,

Ashab-ı Kehf, Yedi Uyurlar

k. 25

kehrübâr (F.) Kehrîbar

k. 2964, 3048, 3063, 3065

keklik Keklik

k. 2482

kel

k.-'adem Yok, yokmuş gibi

k.+dür 5

Kelâf Yer adı

k. 2208

→bahr-i K.

kelâm (Ar.) Söz, kelâm

k. 610, 639

k.+ı 613, 615

k.-ı **heybet** Tesirli, derin söz

k. h.+dur 614

k.-ı **kadîm** Kuran-ı Kerim

k. k.+inde 934, 950-51

k.-ı **manzûm** Manzum söz, nazım

k. 47

k.-ı **mecid** Kuran-ı Kerim

k. m.+e 1129

k. m.+inde 569-70, 1778

k.-ı **rabbânî** İlâhî kelâm, Allah kelâmı

k. 45

kelb (Ar.) Köpek

k. 902, 1380, 2483

k.+den 2864

k.+i 5118

k.-i **tâzî** Avköpeği

k. 5118

k.-ı Lüt Hz. Lüt'un kavmi
k. l.+a 667
k. l.+ı 667
ķavs/ķavis (Ar.) Yay burcu
k. 1473
k. burcu Yay burcu
k. 1473, 1477
k. b.+nda 3810
ķ.-ı ķuzah Eberm kuşığı, gokkuşığı
k. 509, 1688-89, 1690, 1698, 1705
k. k.+ı 1703
ķavuk Sidik torbası, mesane
k. (g)+ından 2875
ķavun Kavun
k. 5309, 5410
ķavuş- Bir araya gelmek, birleşmek
k.-madı 81
ķaynesrin Yer adı
k. 5026
ķaya Büyük ve sert taş kütlesi
k. 4220
k.+dan 5594
k.+lardan 1944
k.+ya 1943
ķaydāfa Kişi adı
k. 4203, 4205, 4213, 4215
k.+nun 4194
k.+ya 4197, 4198, 4201
ķayna- 1. Kaynar hāle gelmek, kaynamak
k.-ması 5764
k.-r 2272, 2272, 2415
k.-rıldı 3560
k.-yup 4546
2. (Deniz) Kabarmak, coşmak
k.-r ... *güneş toğıcak dalı kuşık/yirine
gelicek deniz ķaynar...* 4044

ķaynat- Kaynatmak
k. (d)-asın 5764
k. (d)-ur 2330, 2385, 2390
ķayser (Ar.) Roma ve Bizans
imparatorlarının lākabı, ünvanı
k. 5721
ķayseriyye Yer adı
k.+ye 2121
ķayşūr Yer adı
k. 2800
ķayur- Endişe etmek, tasalanmak,
kaygılanmak
k.-a 5570
ķaz Kaz
k. 76, 88
k.+lar 4511
ķaz- 1. Kazmak, eşmek
k.-ar 1351
k.-arlar 1662, 2916, 2793, 2799
k.-dı 1626, 4454, 4545
k.-dılar 1566, 2407, 2410, 3579, 4801,
4949
k.-miş 2719
k.-muşlardır 1500
k.-up 2850
2. mec. Helāk etmek, altın üstüne getirmek
k.-dı ... *pes Ḥak te'ālā bir sil/virdi ol bāğ
ķazdı farīb eyledi...* 5626
ķazā (Ar.) Olacağı ezelden Allah tarafından
takdir edilen şeylerin gerçekleşmesi
k. 537
ķazdır- Nakşettirmek, oyarak yazdırmak
k.-sa 2978
ķazf/ķazıf (Ar.) Taş yağma, taş inme
k.+ı 1776
k. it- Taş yağdırmak
k. i(d)-e 1778

2. mec. Tahammul etmek, sabretmek, sebat etmek

k.-ımadı 2022

k.-ur 2904

katrān (Ar.) Katran

k. 5626, 5627, 5636, 5642

k.-ıla 5643

→kal'a-i k., kal'atu'l-k.

katre (Ar.) Damla

k. 251, 277, 627, 2291, 2993, 4701, 4702

k.-ler 2999, 3000

k.-leri 1692

k.-lerini 675

katre katre Damla damla

k. 1810, 1914, 3168

kattāl (Ar.) Çok öldürücü, çok tesirli

k. 1430, 1431, 1434, 1454, 4020, 4444, 5320

k.+dur 1304, 1431, 1440, 1449, 1479, 3183

kavārir

→kasd-ı k.

kavī (Ar.) 1. Kuvvetli, şiddetli, sert

k.+ler 2399

2. Kuvvetli, kudretli olan Allah

k.+dür 84

kavis bak. kavs

kavil/kavil (Ar.) Söz

k.+i 901, 1378, 1403, 1495

k.+ince 1351, 1365, 3027

k.+inde 1345, 1393

k.+inden 1122

k.+ini 5831

k.-lerinden 1515

k.inden dön- Sözünu tutmamak,

sözünden dönmek

k. d.-e 4170

k.-i muneccimān Falcıların iddiası, falcıların inanışı

k. 1302

kavm/kavım/kavum (Ar.) Kavim

k. 764, 765, 766, 1632, 1961, 2095, 2149,

2409, 2654, 2804, 2911, 3231, 3687,

3706, 3726, 3763, 3831, 3846, 3853,

3872, 3932, 3938, 4033, 4085, 4106,

4415, 4416, 4442, 4507, 4532, 4593,

4752, 4842, 5164, 5165, 5167, 5192,

5276, 5689, 5690, 5693

k.+a 1627, 1633, 3552, 3553, 4529, 5162, 5624, 5641

k.-da 3951, 5724

k.-dan 3375, 5295

k.-dur 2309, 2517, 4431, 5194, 5326

k.-ı 1654, 1869, 3100, 3121, 3238, 3239,

3682, 3716, 3767, 3778, 3827, 3981,

4030, 4030, 4036, 4037, 4042, 4109,

4349, 4428, 4445, 4813, 5046, 5049,

5100, 5115, 5166, 5334, 5612, 5640, 5650

k.-ıla 4833, 5707

k.-ın 5013

k.-ına 4105, 5124

k.-ının 531, 1470, 2290, 2768, 3237, 3791, 4029

k.-ıyla 5038, 5662

k.-um 3739, 5110

k.-un 2072, 3374, 3686, 4034, 5163, 5630, 5645

k.-undur 5597

k.-ı Bağdād Bağdat halkı

k. 3792

k.-ı kolug Tay süsü

k. k.-ı 2309

k.-ı Nūh Hz. Nuh'un kavmi

k. 3456

... *değiz kenarında otururlardı bunların
katında bir oğlan geçdi...* 1159

k.+ındadır 2213

k.+ındagı 3350

kat Tabaka, sıra, kat

k. 934, 947, 3970, 4540, 4541, 4541,
4541, 4542, 4719

k.+dur 4521

→yedinci k. gök

kat kat Saf saf, bölük bölük

k. 4629, 4629

katı

k. it- Bitirmek, yol almak

k. i(d)-er 1369

kat- İlâve etmek, içine koymak, katmak

k.-alar 2901, 2907

k.-arlarsa 3019

k.-dı 3407, 5151

k.-gil 73

k.-salar 3082, 3083

k.-up 2946, 2947

katı 1. Pek, çok, fazla

k. 1245, 1461, 1861, 2024, 2075, 2311,
2599, 2600, 3054, 3067, 3133, 4831,
5031, 5270, 5356, 5764, 5810, 5811

2. Sert, katı

k. 2068, 2962, 2964, 2975, 3007, 3094

k.+dur 2812, 2984

3. mec. Acı, haşin

k. 925, 2438, 3672

4. mec. Merhametsiz, acımasız

k. 155, 1434, 1479

→gönli k. ol-

k. gel- Bir iş ağır gelmek, bir işte
zorlanmak

k. g.-ürdi 219

k. ol- 1. Katlaşmak, sertleşmek

k. o.-a 4550

k. o.-duğı 154

k. o.-ur 2838, 3088, 5761-62

2. mec. Merhamet duygusunu yitirmek,
acımasızlaşmak

k. o.-muşdur ... *benim göğüm çok kan
dökmekden katı olmuştur...* 154

katı katı Acı acı

k. 2887

katı katı bak- Kötü kötü bakmak, sert
sert bakmak

k. b.-ar 167-68

katı katı hareket it- (Su) Fokurdamak

k. i(d)-er 2415

katı

→burbân-ı k.

kâtı

k.-ı **nahs** Uğursuzluğa son veren,
uğursuzluğu gideren

k. n.+dur 1439

katık Katık

k.(g)+ı 5887

katıl- İlâve olmak, katılmak

k.-ur 5884

katır Katır

k.+dur 1367, 4084

katârât

k.-ı **kevâkib** Yıldız kümesi, takım yıldız
k. 1694

katil

k. it- Öldürmek, katletmek

k. i.-diler 5837

kâtil

→zehr-i k.

katlan- 1. Dayanmak, aslını korumak

k.-ur ... *bu dağı bir katı/cevherdür oda
katlanır...* 3095

k. i.-me ... *İskender'e ilçiler virbidi ki benim memleketime/kaşditme...*3054

k. i.-men 3991

k. i.-mese 3991

k. i.-se 3553, 5164

ka-ı **kavārir** mec. Gözbebeği, çok sevilen, önem verilen

k. 5059

Kasem Yer adı

k. 5011

kāsım

kāsımu'l-erzāk Rızıkları taksim eden, dağıtan; Hz. Mikâil'in lâkabı

k. 673

Kāstime Medine'nin diğer adı

k. 5127

kaş(ı)r (Ar.) Koşk, saray

k. 2760, 3995, 4203, 4239, 4245, 4517, 4937, 5002, 5006, 5054, 5261, 5284, 5720

k.+a 5056

k.+da 5339

k.+dan 4247

k.+dur 4605, 4936, 5050

k.+ı 4235, 4250, 4514, 4940, 5003

k.+ına 4202

k.+lar 5062

k.+ları 5060

k.+un 3998, 4243, 4941, 4946, 4946, 4947

kaşru'l-'arūs Yer adı

k. 5059-60

kaşru'l-huld Yer adı

k.+ı 3808

kaşru'l-kaṭāris Yer adı

k. 5049

kaşru'l-ḫusūr Köşklerin köşkü, en görkemli saray

k. 5059

Kās'u'l-ḫavs Yer adı

k. 888

kaş Kemerli veya çıkıntılı şey

k.+ı 2859, 2982, 3020, 3040

k.+ını 2861, 2935

Kāşgar/Kāşgir Yer adı

k. 2117, 5086, 5091

k.+dan 5090

kāşki (F.) ed. Ne olurdu, keşke

k. 337

kat 1. Yan, huzur, nezd

k.+ına 3526, 3926, 4271

k.+ında 188, 739, 739, 1608, 3139, 3917

k.+ından 4367

k.+ınızda 5178

k.+ına 139, 177, 693, 1562, 1604, 1634,

2203, 2460, 3145, 3152, 3362, 3375,

3460, 3881, 3892, 3893, 3922, 3930,

4070, 4166, 4198, 4210, 4229, 4270,

4270, 4272, 4633, 4651, 4835, 5295,

5296, 5312, 5313, 5698, 5700, 5703

k.+ında 7, 40, 150, 187, 203, 207, 260,

424, 490, 562, 704, 802, 943, 975, 1800,

2885, 3292, 3409 4254, 4366

k.+ındığı 4011

k.+larında 4710

k.+uma 342, 1827, 3918, 4207, 4634

k.+unda 3930

2. Ön, yan, çevre, yakın

k.+ına 186, 354, 1144, 1217, 1218, 1545,

1548, 1597, 1619, 1849, 1850, 2139,

2147, 2155, 2387, 2704, 3697, 3701,

4000, 4148, 4801, 5065, 5582, 5622

k.+ında 1148, 1214, 1956, 2103, 2117,

2123, 2174, 2690, 2727, 2822, 3211, 3409

3436, 3511, 3836, 3979, 4177, 4233,

4567, 4605, 4912, 5001, 5321, 5671,

k.+un 4763

karış Elin baş ve serçe parmakları arasındaki mesafe

k.+dur 3399

karış- Karışmak

k.-a 960, 2924

k.-muş 2943, 3028

k.-muşdur 2080

k.-sa 2958

k.-ur 2962, 4914, 2229, 5773

karışdur- Karıştırmak

k.-asın 4123

k.-salar 845

karışık Karışık

k. 1267, 2081

Karkisiyâ Yer adı

k. 2374, 4021

→ 'ayn-ı K.

Karlame bin 'Âmiri'l-melik Kişi adı

k. 4410

Karsin Yer adı

k. 5001

karşu 1. Karşı taraf, karşı

k. 395, 4589, 5284

k.+sına 1179, 3954, 4331, 5552

k.+sından 1179

2. *ed.* ...e doğru, ...e tarafa, istikametine

k. 779, 847, 1700, 4277

k.ur- Karşıya doğru tutmak

k. u.-ur 4498

k.sına dur-/k.sına tur- Hazır vaziyette beklemek

k. d.-dı 4192-93

k. d.-dılar 4204

karşula- Karşısına dikilmek, karşılamak

k.-dı 3778

kārubān (F.) Kervan

k. 1092

kārūre

k.-i Fir'avniyye Firavun sırça kabı

k. 3333

kārvān (F.) Kervan

k. 4495, 5812

karye (Ar.) Koy

k.+dür 4331

kaşaba Kasaba

k.+dur 4909

kaşd (Ar.) Azim, niyet, kasıt

k. 5651

k.+ı 384

k.+ım 3935

k. it- 1. Yönelmek

k. i.-di 3052, 4666, 5119, ... *çun Resûlullah*

haberini ve mu'cizelerinin işitdi/ve Hicâz'a

kaşd itdi...4962

k. i.-dün 3213

k. i(d)-er 2577

k. i.(d)-erlerdi 1280

k. i(d)-eydi 961

k. i.-meye 1279

k. i.-se 2111, 5104

2. Niyetlenmek, karar vermek, azmetmek

k. i.-di 1567, 2094-95, 4117, ... *Ebrehe ki*

pâdisâh-ı Habesheyidi kaşd itdi ki Ka'be'yi

harâb eyleye...3360

k. i.-diler 2097

k. i(d)-er 1596, 1838

k. i.-se 2779, 4583

k. i.-seler 5263

3. Hucum etmek, saldırmak

k. i.(d)-en 5166

k. i(d)-ersin 5426

k. i.-diler 2653, 4529

k.+dan 2620
k.+dur 1954, 2630
k.(g)+ında 252
k.(g)+ının 2617
k.(g)+un 2295, 3211
karār (Ar.) 1. Ölçü, karar
k.+ını 2079
2. Süreklilik, devamlılık
k.+ı *dünyânın karârı yoktur dañı anın*
esbâbı pâyidâr degildir..422
k. dut-/k. tut- Kararkılmak, durmak,
yerleşmek
k. d.-dı 5131
k. d.-ıncaya 1965
k. d.-madı 2085
k. d.-magıçun 1668
k. d.-mayaydı 2587
k. d.-mayup 2038, 2040
k. d.-maz 5010
k. eyle- Kararlaştırmak, karara varmak
k. e.-di 3838
k. idin- Durmak, sebat etmek
k. i.-di 2700
k. it- Durmak, bulunmak
k. i.-mez 1539
k. virici Duran, sabit olan
k. v.+dur 1305
karār-gâh Karargâh, durulan veya kalınan
yer, mahal
k.+ıdur 2470
karar- Kararmak
k.-mış 2682
k.-muşdur 3402
karavaş Hizmetçi, cariyе
k. 3746
Qarbûs Yer adı
k.+dur 4752

qardaş Kardeş
k. 4759
k.+ının 4766
Qandeye
→vâdi-yi K.
qargâ Karga
k. 76, 90, 2479, 2609, 5093
k.+lar 3378
Qargân Yer adı
k. 1716
qarı Yaşlı, ihtiyar
k. 4223, 4225, 4229
k.+nun 2420, 4230
qarı- İhtiyarlamak, yaşlanmak, kocalmak
k.-dum 4163
qar(ı)n Karın
k.+ında 2882, 3647, 4702
k.+ındagı 3044
k.+ından 2629
→anasının k.ındaki oğlancık
qar(ı)n (Ar.) Zaman, devir
k. 1049, 1050
k.+dur 1048, 1050
k.+ına 2630
k.+ından 2629
qarınca Karınca
k. 998, 1190, 1191, 5475
k.+lar 2652, 5588
k.+nun 1029
k.+ya 1189
qarındaş Kardeş
k. 4398
k.+ı 4154, 4766
k.+ın 3462
k.+ını 2019
k.+ının 2021
k.+ları 659

k.+sın 3170, 4155, 4826, 5559
k.+sına 1225, 2427, 1225, 2427, 4757,
4828, 4837, 4982
k.+sında 439, 1062, 1220, 3245, 3310,
3563, 3635, 3705, 3943, 4075, 4096,
4101, 4186, 4440, 4472, 4492, 4665,
4713, 4748, 4753, 4850, 4992, 5247,
5385, 5461, 5616
k.+sındadır 2659
k.+sından 3368
k.+sını 3954, 4683, 4835, 4837
k.+sının 3389, 4331
k.+yı 4039, 4570, 4571, 4686, 4830, 4830
k.+ya 4075, 4076, 4572
→kulagını k.ya ur-, Māni k.sı, Şāmī k.sı

kar Kar

k. 1813, 1885, 2663, 2722, 2749, 3009,
5382
k.+dandır 747
k.+ı 749
k.+lar 1858

ka'r (Ar.)Derinlik, çukur

k.+ından 1847
k.-ı zemīn Dünyanın derinliği, dünyanın
çukuru
k. 5653

kār

→bed-k.

k. it- Tesiretmek, etkilemek

k. i.-dügi 3008

k. i.-memişdür 5470

k. i.-mez 1637

k. kıl- Tesiretmek, etkilemek

k. k.-maya 2795

k. k.-maz 4749

ḳara Siyah, kara

k. 217, 837, 1259, 1349, 1350, 1352,
1764, 1902, 2004, 2030, 2080, 2204,
2275, 2605, 2605, 2605, 2798, 2828,
2833, 3263, 3265, 3372, 3372, 3389,
3394, 3985, 4140, 4156, 4559, 5407, 5408,
5754, 5841, 5846

k.+dur 4488, 5641

k.+lar 2533

k.+lardır 2507, 2675

k.+yıla 3308

→yüzi k.

k. bulut Yağmur bulutu, kara bulut

k. 1824, 1955

k. süsen Bir çeşit susam

k. 1902

k. toprak Kara toprak

k. 5783, 5843

k. yıl Karayel

k. 4576

ḳaralık Siyahlık

k. 1274, 1760

ḳaranfil (Ar.) Karanfil

k. 2676

ḳaraḡu 1. s. Karanlık

k. 2061

2. is. Işıksızlık durumu

k. 2486

k.+dan 2433

k.+dur 2030

ḳaraḡulık/ḳaraḡuluk/ḳaraḡulık

1. s. Karanlık

k. 5601

2. is. Işıksızlık durumu, karanlık

k. 5605, 5608, 5798, 5799, 5800

k.(g)+a 2820, 3211

k.+da 2293, 2299, 2306, 3095

k.+dadur 2816, 2940

ḳandıl/ḳındıl (Ar.) Kandil

k. 3302, 3303, 3488, 3494, 5473

k.+leri 3539, 3570

Ḳandimar Yer adı

k. 5413

ḳandur- İçme, yeme ihtiyacını gidermek,
karşılama

k.-ur ... *ne açlık ne susuzluğu*

*ḳandurur...*3104

ḳāni'

k. ol- Yetinmek, kanaatetmek

k. o.-urlar 3001

ḳanḳı/ḳanḡı/ḳanı Hangi

k. 162, 2464, 2807, 2861, 2884, 5350

k.+sı 233, 2051

k.+sının 242

→her k.sı

ḳaḡlı Kaḡın arabası

k. 4213, 4417, 4692

Ḳanseriyye Yer adı

k. 5025

Ḳant Yer adı

k.+a 2552

Ḳantara (Ar.) Taştan yapılan kemerli büyük
köprü

k. 5255

k.-i **ṣett** Ayrı köprü(ler), daḡınık

köprü/(ler)

k. 4424

Ḳantarūs/Ḳantūrus/Ḳontūrus Yer adı

k. 902, 909, 911

ḳap 1. Kap

k. 1922

k.+(b)ı 5884, 5889

k.+(b)ına 3695

k.+ların 3695

2. Yüzey, dış kısım

k.+(b)ını 2970

ḳap- 1. Yakalamak, kapıp götürmek

k.-dı 4939, 5867

2. Kendine çekmek

k.-ar 2891

ḳapḳara Simsiyah, kapkara

k. 1113, 5093, 5578

ḳapḳaraca Kapkara

k. 5093

ḳapla- 1. Sarmak, içine almak, kaplamak

k.-muşdur 1666, 1671, 1672, 1673, 2605

k.-yaydı 1688

k.-yupdurur 564

2. Bir yüzeyi döşemek, başka bir nesne ile
örtmek

k.-dılar 3330, 3404

k.mışlardur 3399

k.-arlardı 3453

ḳaplat- Bir yüzeyi döşetmek

k.-dı 3405

ḳapu Kapı

k. 2420, 3168, 4379, 4565

k.+da 3920, 4335

k.+dan 4284, 4379, 4457, 4458

k.+dur 4901

k.+lar 1499, 2127

k.+ları 2771, 4450

k.+lar 4684

k.+ları 5169, 5602

k.+ların 4989

k.+larda 5604, 5608

k.+lardan 3539

k.+larında 440

k.+nın 4038

k.+sı 3422, 3440, 3508, 3510, 3538, 4038,

4419, 4420, 4527, 4893, 5072, 5460

k.+sıdır 2469

ķamiř Kemiş

k.-lar 5632

k.+ına 5253

→şeker k.ı

ķamiř Yer adı

k. 5026

ķamu Bütün, hep

k. 158, 159, 212, 267, 417, 638, 710, 799,
814, 1000, 1059, 1188, 1343, 1405, 1761,
1902, 1973, 2211, 2242, 2556, 2632,
2813, 2817, 2976, 3086, 3185, 3187,
3188, 3243, 3293, 3783, 3825, 3987,
4115, 4406, 4706, 4836, 4889, 4919,
5051, 5052, 5213, 5214, 5288, 5289,
5351, 5443, 5569, 5618, 5648, 5730, 5748
k.+nuz 5556

k.+sı 813, 881, 939, 1079, 1328, 1449,
1512, 1754, 1789, 2037, 2046, 2141,
2471, 2786, 3421, 3546, 3603, 3666,
3740, 3815, 3856, 3935, 3971, 4022,
4036, 4308, 4328, 4360, 4409, 4415,
4707, 4845, 4891, 5116, 5128, 5168,
5235, 5324, 5371, 5399, 5559, 5605,
5608, 5671, 5688, 5692, 5721

k.+sın 3039, 3374, 4889, 4893, 5062

k.+sından 2501, 2867, 3187, 5347

k.+sını 73, 3314, 4004, 4553, 4665, 5715

k.+sının 4387

k.+sıyla 341, 3291

k.+ya 708

ķāmūn Yer adı

k. 4440

ķan Kan

k. 96, 102, 1195, 23315789

k.+ı 2265, 2720, 4115, 4123, 5789, 5790

k.+ıla 2826, 4114, 4114

k.+ını 4123

k.+ına 3125

k. dök- Kan akıtmak, insan öldürmek

k. d.-mekden 153

k. dokil-/k. dökül- Kan akıtılmak,
(İnsan) öldürülmek

k. d.-di 3638

k.(lar) d.-e 4550

k.(lar) d.-mesün 5437

k. revān ol- Çok kan akmak, kan
fışkırmak

k. o. ur 2327

k. o.-dı 5787

ķana'at (Ar.) Az şeyle yetinme, kanaat

k.-i 2549

k. it- Yetinmek, kanaat etmek

k. i.-mişdın 4293

ķanat Kanat

k.(d)+ı 4443

k.+ı 666, 666, 822, 842, 1183

k.+ları 859, 859

k.+larıla 861

k.+larının 859

k. aç- Kanat çırpma, uçmak

k.(ların) a.-mişlar 4003

k.(larını) a.-up 860

k. kak- Kanat çırpma, uğmaya
hazırlanmak

k. k.-ar 2785

ķanbel (F.) Güveyfeneri (Bitki)

k. 4775

ķanęaru Nereye, ne tarafa

k.+yadur 2220

ķanda Nerede, nereye

k. 329, 2235, 4461, 4517 (?), 4639, 5464

ķandiħar Yer adı

k.+nun 465

k.-i Belkīs Yer adı; Belkīs'ın kalesi

k. 3876

k.-i Dīger Yer adı

k. 4522

k.-i Ebyaz/ḳal'atū'l-Ebyaz Yer adı;
Ebyaz kalesi

k. 3634, 5373

k. 3659

k.+dadur 3639

k.-i Heremān Yer adı; Heremān kalesi

k.+da 5472

k.-i Ḳaṭrān/ḳal'atū'l-Ḳaṭrān Yer adı

k. 5633, 5635

k.+da 5644

ḳal'atū'l-Cāriyye Yer adı; Cariye kalesi

k.+i 4084

ḳalb

→selimū'l-k.

Ḳalbū'l-'akreb Yer adı

k. 801, 1472

Ḳalbū'l-esed Yer adı

k. 801, 1454

ḳaldır-/ḳaldur- Kaldırmak

k.-maz 1848

k.-muşdur 1477

k.-ur 2156

ḳalem (Ar.) Kalem

k. 604, 610, 611

k.+e 606

k.+ün 602

→levh-i k.

k.i altında (ol-) Bilgisi dahilinde olmak

k.(+üm) a.+ındadır 332

ḳalın Çok, sayısız

k. 1954

k. ol- Derinleşmek

k. o.-ur 4488

ḳalıḡ- Kalınlaşmak, inileşmek

k.-ur 5611

ḳalınlan- Yoğunlaşmak

k.-ur 1808

ḳalınlık 1. Cisimlerde üçüncü boyut,
kalınlık

k.(g)+ı 2278, 2589, 3848, 4332, 4520

2. Derinlik

k.(g)+ıla ... *ve yitiruy dahu döşenmesinde
bunun gibi ḳalınlığıla Haḳ te 'ālā yogiken
bunları var eyledi...*550

Ḳalīḳıla Yer adı

k. 5031

ḳalıp

→kalıpluk.ı

ḳalıplu

k. kalıbına Yerli yerince, doğru olarak

k. 3209

Ḳalīs Yer adı

k. 5044

ḳalk- 1. Yukarıya yükselmek, yukarıya
kalkmak

k.-ar 1100, 1808, 2363

2. Doğrulamak, ayağa kalkmak

k.-dı 385

→yukarı k.

ḳalkan Kalkan

k. 1319, 2860, 2981, 3046, 4624, 4822

k.+larda 4843

k.+larla 5040

k.+un 4624

ḳalma-

→ 'akıl k.-ma-, eseri k.

ḳamer

→felek-i k., küre-i k.

kal (Ar.) Kurşun

k. 3861, 5158

k.+dan 3186

k. 2925

k.-ıladır 4513

kal- 1. Bir yerde bulunmak, durmak, kalmak

k.-dı 3955, 4840

k.-dılar 3228, 4593

k.-maya 865

k.-muş 2710

k.-sa 98, ... *magribde pınarın kesüp/dafı anda kalsa...* 97

2. Bulunmak, mevcut olmak, var olmak

k.-dı 4315, 5720

k.-madı 3725, 4315, 4515, 5731, 5732

k.-maz 2037, ... *bu bir çeşnedir ki güneş toğacak kunur bir katre'su kalmaz...* 2292

k.-muş 2317

3. Bir durumda olmak, bir durumda bulunmak

k.-dı 3727, 3728, 4347, ... *ve cendin hezâr âdemî bunyâd altında kaldı...* 5726

k.-dılar 2299, 3503

k.-sa 3559

k.-ur 3037, 3075, 5094, 5343

k.-urlardı 3687, 3717

k.-ursa 1308

4. Geriye kalmak, kalmak

k.-a 265

k.-dı 4529, 5409, 5585

k.-ısar 5825

k.-muşdur 1886, 3435, 5280

k.-ur 206, ... *cismün eczâsı dafı bevlüğ eczâ-i'lâfîni alur gâlızi çıkar kalur...* 1892

5. Sahibi olmak, düşmek

k.-a ... *her nesne ki elüğdedur sağa kala bilmegi* 3653

k.-dı 5083

k.-madı 3654

7. Devam etmek, sürmek, geçerliliğini korumak

k.-dı ... *eytdiler ki/cenâbetdien gusûl itmek kaldı m...* 4057

→ 'acebe k., 'aciz k., ad k., 'âdet k., bâkî

k., boş k., diri k., hâli k., hamile k.,

hayretde k., mutelhayyir k., sergerdân k.

kalan Artan, geriye kalan, mutebaki

k. 881, 4642, 4845, 5858

→ giru k.

kal 'a (Ar.) Kale

k. 3627, 3876, 3905, 3907, 3908, 3912, 3977, 4086, 4122, 4140, 4152, 4155, 4432, 4520, 4529, 4624, 4826, 4832, 4841, 5459, 5548

k.+da 4523, 4596, 5374

k.+dan 3662, 3668, 4088, 4632, 4634, 5554

k.+dur 3626, 3635, 3661, 3677, 3876, 3975, 4084, 4222, 4519, 4522, 4595, 4616, 4621, 4747, 5044, 5338, 5352, 5452, 5549

k.+lar 438, 4806, 4978

k.+ların 287

k.+nun 3939, 4527, 4754, 4835, 4837, 4837, 5382, 5474, 5479, 5552

k.+sı 4419, 4828

k.+sın 4640

k.+sına 3824

k.+sında 440

k.+sını 3936

k.+sının 1062, 5566, 4620

k.+yı 3877, 4524, 4529, 4625, 4629, 4838, 5488, 5489, 5551, 5566, 5638, 5638

k.+ya 3670, 3920, 4085, 4627, 4684

k.+dur 108, 1777, 2477, 2712

k.+em 579, 2463

Ḳādisiyye Yer adı

k. 4998

ḳāf (Ar.) Kaf harfi

k. 2162, 4980

kāf (Ar.) Kef harfi

k. 3048, 5063

Ḳaf

→kuh-ı K.

Ḳafcaḳ Yer adı

k. 1771

ḳafes (F.) Kafes

k.+ün 2218

ḳāfile (Ar.) Kafile

k. 2455, 3691, 5689

k.+de 5690

ḳāfir (Ar.) Kâfir

k. 279, 1294, 3568, 4805, 4884

k.+e 1642, 4881

k.+ile 4879

k.+ler 110, 1251, 1324, 1584, 1591, 1623,

1639, 3758, 4787

k.+lerden 1641

k.+lerdur 3990

k.+leri 1587

k.+lerin 1834, 2811, 4993

k.+ün 4979

k. ol- Kâfir olmak

k. o.-dı 2334

ḳaftan Genellikle ipekten yapılan uzun,

süslü giyecek

k. 1309, 4713, 4714, 4717, 5076

k.+lar 5407

k.+lardur 4997

ḳaftanlık Elbiselik, kaftanlık

k.+lar 5318

ḳāfūr (Ar.) Kâfur ağacından elde edilen çok
ıtırılı bir madde

k. 2678, 2801

ḳāfūrī (Ar.) Kafurdan yapılan

k.5117

ḳağıd (F.) Kağıt

k. 4711

k.+a 1501

ḳahır bk. kahr

ḳāhin (Ar.) Gaipten haber vermek iddiasında
olan, falcı

k.+ler 5120

ḳāhir (Ar.) Herşeye karşı üstün gelen,
mutlak galip olan Allah

k.+dür 2477

Ḳāhir Billāh Kişi adı

k. 5208

ḳahr/ḳahır (Ar.) Zorlama, cebr

k.+ıla 1028

k.+ıla 4141

k. it- Helâk etmek, mavhetmek, kahretmek

k. i.-di 427

k. i(d)-erdi 653

ḳāh-rübā/ḳāh-rübār Saman kapan,
saman kapıcı, kehribar

k. 2890, 3060

ḳaht (Ar.) Kıtık, kuraklık

k. 5206, 5239, 5266

k.+ı 2539

ḳaḳ-

→kanat k.

ḳaḳı- Öfkelenmek, sinirlenmek. kızmak

k.(g)+a 4396

k.-dı 360, 5048

k.-yup 3239

ḳāḳum (Ar.) Sansara benzer bir hayvan

k. 3994, 5087, 5088, 5092, 5093

k.-ar 2479, 2957

k.-arlar 1094, 1095, 2112, 2786, 5854

k.-dı 1833, 2010, 2013, 3236, 3370, 3375,
3459, 3607, 4529, 4778, 4828, 4838,
5152, 5247, 5860

k.-dılar 3778, 5434, 5598

k.-dınız 3779

k.-maga 5859

k.-mak 3264, 5872

k.-maz 3889, 5090

k.-up 3227, 5753, 5858, 5862

→elinden k.

kaçan Ne zaman, ne vakit; nasıl

k. 634, 790, 795, 1002, 1095, 1150, 3596,
3658, 3714, 4210, 5414

kaçan ki/kaçan kim Ne zaman ki, ne
vakit; nasıl

k. 204, 342, 587, 736, 754, 845, 860, 861,
1083, 1092, 1097, 1101, 1117, 1118,
1194, 1196, 1292, 1321, 1321, 1423,
1424, 1467, 1541, 1883, 1916, 2075,
2080, 2111, 2225, 2278, 2286, 2288,
2313, 2333, 2388, 2390, 2414, 2450,
2451, 2703, 2704, 2720, 2799, 2803,
2837, 2874, 2893, 3092, 3221, 3243,
3263, 3552, 3582, 3588, 3682, 3709,
3765, 4043, 4277, 4326, 4496, 5039,
5213, 5213, 5263, 5415

kaçır-

→elin k.

kad (Ar.< kadd) Boy

kadd+i 5272

kâdı (Ar.) Şeri hâkim, kadı

k. 3708, 3709

k.+lar 5716

kadar (Ar.) Miktar bildiren edat

k. 599, 740, 740, 833, 972, 988, 1180,
1309, 1312, 1735, 1825, 1852, 1859,
1997, 2378, 3449, 3452, 3505, 3591,
3713, 3714, 3737, 3751, 3915, 5383,
5391, 5510, 5821, 5844

k.-ca 4950

k.-dur 658, 1868

>her ne k., ne k.

kadeh (Ar.) İçki bardağı, kadeh

k. 2371, 2373, 2855, 3055, 3058, 3061,
3923

k.-den 182, 2856

k.-e 2857

k.-i 2373, 3331, 3964, 4822

k.-i murassa' Altın kadeh

k. 3331

kadem (Ar.) Ayak

k.+i 2738, 2738

kadem-gâh Ayak izi, ayak yeri

k.-larının 2741

Kadem-i yüsra Yer adı

k. 1442

kader (Ar.) Kader

k.+indedür 537

Kadesiyye Yer adı

k. 4865

kadim (Ar.) Eski

k.+de 4426, 5373

k.+den 4924

k.+dır 5292

→ahd-i k., kelâm-ı k., ma'âni-i Kuran-ı k.,

şehr-i k.

kadimî (Ar.) Çok eski

k. 4969, 4980, 5283, 5400

kâdir (Ar.) Gücü yeten, muktedir

k. 1774, 4673

K

kabak Kabak ağacı

k. 5878

kabarcık Vücutta oluşan siville gibi küçük şişkinlik

k. 5873

Kabat (Ar.<Kıbt) Kıpt

k. 2942

Ka'be (Ar.) Kâbe

k. 1244, 1246, 2469, 3318, 3334, 3368, 3382, 3389, 5046, 5102

k.+de 4725

k.+den 4647, 4726

k.+nun 3319, 3320, 3338, 3340, 3358, 3365, 3381, 3383, 3405, 3416, 5354

k.+ye 793, 3322, 3329, 3337, 3361, 4646, 5123, 5509

k.+yi 3317, 3360, 3363, 3369, 3369, 5048

kâbız (Ar.) Kabızlık veren, peklik veren

k.+dur 2834

Kabil Yer adı

k. 1437

k.+ın 5359

kâbil (Ar) Munkun, olabilir

k.+dur 835

k.-i cilâ Cilası munkun

k. c.+dur 3043

k.-i eczâ Kimyevî işleme uygun

k. 1684

kabile (Ar.) İnsan topluluğu, kabîle

k. 3231

k. +lerinde 532

k.+si 3231

k.+sinden 2401

kabr (Ar.) Mezar, kabir

k.+ın 4381

k.-i Semüd Semüd kavminin mezarlığı

k. 4220

Ka'bu'l ahbar Kısı adı

k. 601 02, 946, 948, 949, 2231, 3621, 5034

kabûl

k. eyle- Kabul etmek

k. e.-di 1138, 3055

k. e.-dum 5631

k. e.-medi 3642

k. e.-mez 648, 5670

k. e.-ye 3388

k. it- Kabul etmek

k. i.-di 4482

k. i.-dum 5231-32

k. i(d)-er 836, 837, 1915, 2946

k. i.-medi 4155, 4425, 4464

k. i.-mediler 4982

k. i.-medim 1823

k.-meyeydi 3010

k. i.-mişdir 1223

k. i(d)-up 4983

kabz

k. eyle- Canını almak, ruhumu teslim almak

k. 1146

k. e. 1149

→cânını k.

k. it- Canını almak, ruhumu teslim almak

k. 1146

k. i.-dum 1151

k. i(d)-em 1150

→cânını k.

kaç Soru zamiri

k. 917

kaç Uzaklaşmak, terketmek, kaçmak

k.-a 3102

k.-alar 864

z. 3880, 3882, 3890, 3893, 3896, 3904

z.+e 3899, 3903

z.+ün 3885, 3892

zūcāc

→cevher-i z.

z.-ı **Fir'avnī** Firavun'un şisesi,

Firavun'un camı

z. f.+dür 2945

Zühād

→kenîsetu'z-Z.

Zühre (Ar.) Yer adı; Çoban yıldızı, Venüs

z. 1039, 1310, 1311, 1382, 1397, 1511,

1514

z.+nün 1389

→felek-i Z., sıfatu'z-Z., tab'-ı Z.

zühretü'd-dünyā Dünyanın zühresi,

Belkıs

z. 3902

zūkām (Ar.) Nezle

z. 5774

zū'l-'imāreteyn Hz. Nuh

z. 2525

Zu'l-ķarneyin/Zū'l-ķarneyn Kişi adı

z. 2493, 2628, 2630, 2627, 3210-11, 3222,

3760, 4049, 4191, 4747

z.+i 3210-11

→sedd-i Z.

Zūlfīn Yer adı

z. 888

zūlif (F.) Zulf, saç

z. 3748

Zūmrūd Yer adı

z. 5205

zūmrūd/zūmrūt (Ar. < zūmurrud) Değerli

bir süs taşı, zümrüt

z. 2928, 2929, 2930, 2939, 2941, 5158,

5326

z.+den 20743507

z.+dür 2942

z.+e 2933

z.+i 2940

z.+ün 2940

zūriyāt (Ar.) Zuriyetler, nesiller, soylar,

kuşaklar

z.+ı 3393

Zūrvāc Yer adı

z. 4771

zū'z-zevāye Kuyruklu yıldız

z. 1706, 1711

Genel toplam

Toplam kelime : 55309

Madde başı : 7432

z. i.-diler 2083

z. i(d)-er 2906

z. gel- Ağır gelmek

z. g.-di 3217

z. ol- Fazlalaşmak, artmak, çoğalmak

z. o.-a 2248, 2254

z. o.-up 1194

Ziyādū'bnū Tārık Kişi adı

z. 5157

ziyān (F.) Zarar, ziyan

z.+ı 162

z. eyle- Zarar vermek, zarara uğratmak

z. e.-ye 5501

z. it- Zarar vermek, zarara uğratmak

z. i.-di 5844

z. i(d)-er 863

z. i.-meyeydi 5844-45

z.ı deg- Zararı dokunmak

z.(ımuз) d.-mez 4537

ziyān-kār Zarar verici

r. 2484

z. ol- Zarar verici olmak, sürekli zarara uğratmak

z. o.-maya 986

ziyāret (Ar.) Ziyaret

z.+e 4076, 5046, 5260

z.+ine 3354, 4495

z. it- Görmeye gelmek, ziyaret etmek

z. i(d)-erler 3390, 3516, 5116

z. i.-mege 3351

z. i.-mekden 3402

z. i.-mezler 5116

Zuhal Yer adı; Jupiter gezegeni

z. 1309, 1313, 1331, 1356, 1510, 1514

z.+den 1341

z.+dür 1342

z.+ün 1351

→felek-i Z., küre-i Z., tab'-ı Z.

zuhūr

z. ol- Ortaya çıkmak, belirmek, görünmek, zuhur etmek

z. o.-madı 4765

z. vakti Gün doğumu

z. v.+ne 5235

z.a gel- Ortaya çıkmak, belirmek, görünmek, zuhur etmek

z. g.-mez 6

zū'l-'imāretayn mec. Nuh İbn-i Nemek

z. 2525

zulm/zulüm (Ar.) Zulüm

z. 3275, 5513

z.+e 1347, 3828

z.+i 3266, 4530

z.+ından 5372

z.+ünü 3267

z.ile Zor kullanarak, cebren

z. 3878, 4525, 5691

z. eyle- Zulmetmek, kötülük yapmak

z. e.-ye 3266

z. gör- Haksızlığa uğramak, zulüm görmek

z. g.-se 4704

zulmāt (Ar.) Karanlıklar, zulmetler

z.+a 4490

zulümāt (Ar.) Karanlık

z. 3512, 4491

z.+ı 3213

z.+dan 3760, 4049

zūr (F.) Kuvvet, güç

z. 5720

z.+ıla 2367

Züşereh/Züşereh bin

Hedhād/Züşerehibni'l-Hedhād Kişi adı

zilzele bk. zelzele

zinā (Ar.) Zina

z. 4053, 4550

z. **eyle-** Zina etmek

z. e.-diler 5691

z. **it-** Zina yapmak

z. i(d)-erler 5029

zincir (F.) Zincir

z.+e 2076

z. **e çek-** Zincire vurmak, zincirlemek

z. ç.-di 2727

zindān (F.) Zindan

z.+da 5893

z.+dan 2428

z. **a koy-** Zindana atmak, hapsedmek

z. k.-dı 5886-87

zindāncı Zindan bekçisi

z.+ya 5887

zindegānī

z. **it-** Geçinmek, hayatını sürdürmek

z. i(d)-erler 5085

Zingān Yer adı

z.+dan 5743

Zizen İbn-i Celheme Kişi adı

z.+ydi 4112

zinhār (F.) Sakın, aman, asla

z. 3639, 5865

zīrā (F.) Zira, çünkü

z. 6, 13, 16, 45, 189, 377, 434, 436, 447,

640, 642, 643, 673, 674, 679, 927, 931,

955, 982, 982, 1070, 1294, 1498, 1688,

1753, 1789, 1885, 1954, 2135, 3231,

3267, 3278, 3943, 4235, 4314, 4599,

4707, 4858, 4976, 4985, 5008, 5071,

5139, 5767, 5768

zīrā ki/zīrā kim Çünkü, zira

z. 58, 107, 353, 418, 463, 500, 618, 652,
672, 718, 834, 904, 958, 969, 1029, 1034,

1074, 1120, 1224, 1530, 1539, 1647,

1679, 1729, 1888, 1890, 1895, 1945,

1995, 2037, 2168, 2241, 2243, 2565,

2573, 2576, 2593, 2595, 2723, 2728,

2817, 2890, 2934, 2956, 2959, 2968,

2985, 3003, 3050, 3117, 3277, 3279,

3349, 3404, 3542, 3573, 3840, 4031,

4080, 4216, 4218, 4686, 4698, 4714,

4741, 4782, 4895, 5160, 5291, 5662

Zirāvende Yer adı

z. 2312

zīrek (F.) Anlayışlı, uyanık, zeyrek

z. 5100

zīreklik Anlayışlılık, fehamet

z. 1306

Zirih Yer adı

z. 4438, 4439

zişt (F.) Çirkin, kötü

z. 839, 2511, 3289, 3740, 4560, 4706,

5326, 5596

ziyā' (Ar.) Işık, aydınlık

z.+ı 4470

Ziyād Kişi adı

z. 3468

ziyādalık Çokluk, fazlalık

z. 1174

z.(g)+ından 1199

ziyāde (Ar.) Çok, pek, dala çok

z. 930, 1120, 3315, 3413, 3714, 5028,

5287

z.+dür 5399

z. **eyle-** Artırmak, çoğaltmak

z. e.-di 3773

z. **it-** Artırmak, çoğaltmak

z. i.-di 3408

zeyrek (F. < zîrek) Anlayış, uyanıklık

z. 4309

z.+dür 3790

zeyreklik Anlayışlılık, basiret

z.(g)+ile 4934

z.(g)+ine 4310

zeyt (Ar.) Zeytin yağı

z.+ile 1572

Zeytûbâd Yer adı

z.+a 5370

zeytûn (Ar.) Zeytin

z. 2873, 3589, 3590, 3591, 3592, 3614,

4077, 4969, 5117

→kenîsetu'z-z.

zıd (Ar.<zıdd) Zıt

zıdd+ıdır 3985

zındîk (Ar.) Münafık, Allah'a ve ahirete

inanmayan

z.+ı 4362

z.+lar 718, 4072, 4076

zırh (F.) Zırh, demir giysi

z. 196, 3629

z.+ı 3629, 3631, 3633, 3633

zıl (Ar.) mec. Koruyucu, hâmi

zıl+ıdır 3

zırnîh/zernîh (F.) Arsenik madeni ile

kükürt karışımı bir madde, sıçanotu, zırnık

z. 1364, 2966, 4689

z.+den 2968

→cevhîr-i z.

zîbak (Ar.) Cıva

z. 2923

z.+a 3068

z.+la 2967

→buhâr-ı z., cevher-i z.

zîbakî

→buhâr-ı z.

Zic Yer adı

z. 2035

z.+ün 2037

→bilâd-ı Z.

zift (Ar.) Zift, karasakız

z. 5037

zî-hoş Çok hoş, pek hoş

z. 5722

zikir/zikr(Ar.) 1. Bahis, zikir

z.+i 456, 503

z.+inde 478

2. Allah'ı anma, zikir

z.+inden ... *ve dafı tayrınız kullüğundan/ve
zikrinden kor...*438

z. **eyle-** Bahsetmek, anmak, zikretmek

z. e.-duk 118

z. **it-** Bahsetmek, anlatmak

z. i(d)-evüz 2226-27

z. i(d)-elüm 723, 757, 806, 932, 2251,
3195, 3533, 4048-49, 5568

z. i(d)-ersem 2673

z. i(d)-erüz 904

z. i.-dugümüz 3540

z. i.-duk 288, 445, 805, 892

z. i.-medîler 881

z. i.-mekde 29-30

z. **ol-** Bahsetmek, anlatmak

z. o.-andan 5568

z. o.-anların 4035-36

z. **olın-** Bahsedilmek, anlatılmak

z. o.-a 27, 1779

z. o.-acakdan 5568

Zikrû'l-makam Yer adı

z.+ı 3397

zî'l-hicce (Ar.) Kâmerî takvimin 12. ayı,

kurban ayı

z.+nün 5799

zemm

z. it- Yemek, tahkir etmek

z. i.-di 47

zemîn (F.) Yer, yeryüzü

z. 5825

→ka'r-ı z., kure-i z.

zemzem (Ar.) Kâbe civarındaki meshur

kuyu

z. 5105

→âb-ı z.

zenbil (Ar.) Hasırdan örülmüş saplı torba,

zenbil

z. 2429

Zenbû'd-decâc Yer adı; Kova burcundaki

iki yıldızdan birisi

z. 1489

Zenc Yer adı

z. 2684, 4414

z.+e 4422

z.+in 4419

Zencân Yer adı

z. 4688

zencîr (F.) Zincir

z.+den 2728

z.+ile 4567

z.+in 4704, 4705

z.+lerden 3302

zengi (F.) Siyahi, zenci

z. 4302

Zengibâr/Zengübâr Yer adı

z. 1771, 2041, 2701, 4426

z.+da 2916, 4298, 4871

→kişver-i Z.

zer (F.) Altın

z. 2910

→ma'den-i z.

zer-bafte Sırmalı kumaş, sırma ile

işlenmiş

z. 4340

Zerdeşt (F.) Nur ve zulmet diye iki ilâha

inanma akidesini kuran adam, Zaratustra

z. 1600, 1603

z. odı Zerdüştlere tapıldığı ateş

z. o.-dur 1599-1600

zernûh bk. zırnûh**Zernûh** Yer adı

z.+e 4914

→şehr-i Z.

zerrâfe (Ar.) Zürafa

z.+yi 5321

zerre (Ar.) Zerre, çok küçük parça, toz

z. 2477, 5510

z.+leri 1692

zerre zerre ol- Çok küçük parçalara

ayrılmak, parça parça olmak

z. o.-mış 107

zerrin (Ar.) Altından yapılmış

z. 4204, 4381, 5279

→tâc-ı z., taht-ı z.

Zervâ Bağdat şehrinin eski adı

z. 4422, 4423, 4426

Zerver

→vâdi-yi Z.

Zervesim Yer adı

z. 4486

zevâl (Ar.) 1. Yok olma, sona erme

z.+i 1052

2. Öğle

z.+den 1106

z. vakti Güneşin batış anı

z. v.+nde 1088

z.-i vakt Güneşin batış anı

z. v.+e 1106

Zāvīlistān Yer adı

z. 4431

z.+a 2511

zāyi'

z. it- 1. Yok etmek, mahvetmek, helak etmek

z. i.-dilerdi ... *bu bir/peygamberiñ kıızıdır ki halk anı helāk idup zāyi' itdilerdi*...1635

2. Boşa çıkarmak, heba etmek

z. i.-mez 1978

Zebānūbnū'l-Velīdibni'l-Mus'ab Kişi adı

z. 5524

zeberced (Ar.) Değerli bir süs taşı

z. 2942, 5637

z.+den 3538, 5637

z.+e 4285

→cevher-i z., yeşil z.

zebūn

z. it- Gücsüz bırakmak, âciz kılmak

z. i.-me 3656

Zebūr (Ar.) Hz. Davud'a nâzil olan kutsal kitap

z. 320, 3305

zecr/zecir

z. it- Lanetlemek

z. i.-di 1950

z. eyle- Ezizletmek

z. e.-meye 2097

zehir/zehr (F.) Zehir

z. 2846, 3923, 5151, 5151

z.+dür 1680

z.+i 2844, 2902, 2932

z.+in 3119

z.+ün 2931, 3018

z. iç- Zehir içerek canına kıymak, intihar etmek

z. i.-di 4844

z. i.-mişe 2932

z. vir- Zehirlemek

z. v.-di 4844-45

z.-i **kātil** Oldurücü, helâk edici zehir

z. 2442

z. k.+dür 1112, 2957, 2969, 2984, 3178-79

Zehra Kasemşehrinin diğer adı

z. 5011

zehre

z.si yarıl- Odu patlamak, çok korkmak

z. y.-ır 4045

Zehūn Yer adı

z. 2736, 3190, 4502

Zehven Yer adı

z. 2612, 3104

zekât

z. vir- Zekât vermek

z. v.-medi 5586

z. v.-ürdi 5584

Zekeriyâ

→mihrab-ı Z.

zelâzil (Ar.) Yersarsıntuları, depremler

z. 3835

zelillik Aşağılık, alçaklık

z.(g)+ı 2550

zelil

z. ol- Perişan olmak, zelil olmak

z. o. sun 3966

zelzele/zilzele (Ar.) Zelzele, yer sarsıntısı, deprem

z. 4872, 5724, 5727, 5742, 5744, 5747,

5749, 5760, 5766, 5766, 5845

→yir z.si

z.-i **Antakiye** Antakya depremi

z. 5749

Zāl bin Sām/Zāl Kişi adı

z.+un 4432

→gür-ı Z.

zaleme (Ar.) Zâlimler

z.+nün 5372

zâlim (Ar.) Zulmeden, haksızlık eden, zalim

z. 2725, 4268, 4525, 5043, 5716

z.+ler 256, 5662

→Dahhak-i z., padişah-ı z.

zamān (Ar.) Vakit, zaman

z. 306, 450, 1273, 1544, 2272, 2732,

3036, 3227, 3794, 3888, 3946, 4280,

4347, 4368, 4442, 4493, 4853, 5137,

5147, 5149

z.+a 1526, 1950, 2100

z.+da 230, 373, 433, 663, 665, 1064,

1504, 1774, 1931, 1931, 2324, 2607,

2824, 2941, 3726, 3852, 4575, 4960,

5214, 5372, 5466, 5551, 5708

z.+dan 65, 387, 397, 1526, 1557, 1950,

2100, 2238, 3381, 3493, 3805, 5856

z.+dur 309, 2095, 4273, 5464

z.+ı 3471

z.+ıla 815

z.+ımda 469

z.+ında 1170, 1713, 2237, 2426

z.+ındadır 477

z.+lar 275

z.+ına 3660, 3837, 5215, 5360, 5372,

5550

z.+ında 2637, 3343, 3769, 4664, 4847,

5822, 5860

z.+ının 5823

z.+umda 4013, 5567

→âhir z., âhir z. peygamberi, ilerü z.,

Mehdî z.ı, şimdiki z.

z.-ı emirü'l-mü'minin Halife (Hz.

Osman) devri

z. 3829-30

z.-ı sa'adet Saadet devri, hilafet

z. s.+inde 2124

zamğ (Ar.) Zamk

z.+ı 2986

Zammirîm Yer adı

z. 3071

zann (Ar.) Zan, sanma, sanı, tahmin

z. 1128

zanniyyât (Ar.) Varsayım, faraziye

z.+dur 881

zâr

zâr zâr Sürekli ağlamayı anlatır

z. 304

zâr zâr ağla- Sürekli olarak ağlamak,

inlemek, feryat etmek

z. a.-dı 4263

zârî (F.) Ağlayıp, sızlama, inleme

z.+sine 1952

z.+sini 2888

z. it- Ağlamak

z. i(d)-up 1828

zârlık Sesli olarak ağlayış, inleme

z. 1952, 2181

z. eyle- Ağlayıp sızlamak, inlemek

z. e.-diler 5629

z. kıl- Ağlayıp sızlamak, inlemek

z. k.-dı 2021

zarar (Ar.) Zıyan, mazarrat

z.+ı 1201, 5791

z.+ın 3019

Zâtü'l-'imâd İrem bahçesi

z. i.[ı]+dur 3625

zâtî

→hayât-ı z.

z. o.-dı 4053, 4693, 4848, 5223, 5237,
5406, 5798, 5801, 5827, 5840
z. o.-dı 1271, 1714, 1781
z. o.-dığı 1049
z. o.-dugına 4686
z. o.-ısar 5824
z. o.-ıvardı 5140
z. o.-ur 1114, 1660, 1917, 2033, 2062,
5819
z. o.-urdu 1504

zahire

z. kıl- Saklamak, biriktirmek
z. k.-ur 1915

zahm/zahım (F.) Yara

z. 5440, 5738
z.+a 3174
z.+ına 2902, 3042, 3523, 3650
z.+un 2317
z. **irişdür-** Darbe vurmak, yaralamak
z. i.-di 5440

zahm-dâr Yaralı
z. 3384

zahm (Ar.) Tazyik

z.+ından 3240

zahmet (Ar.) Sıkıntı, eziyet, rahatsızlık

z. 1976, 3175, 4875
z.+dedururlar 4510
z.+den 799
z.+i 253, 253, 254, 254, 255, 778, 5006
z.+ile 2887, 4378
z.+in 3042, 3523
z.+ünü 1977
→gözinde z. i ol-

z.(ler) çek- Sıkıntı çekmek

z. ç.-di 3198, 4080
z. ç.-dum 301, 1265, 1976-77
z. ç.-er 3003

z. ç.-erler 4416

z. ç.-ersin 3254

z. ç.-ersiz 2406

z. ç.-up 2177-78

z. **it-** Sıkıntı vermek, zarar vermek, güçlük çıkarmak

z. i(d)-er 863

z. i(d)-erler 4106

z. i.-meye 3102

z. i.-mezler 4108

z.ler gor- Sıkıntı çekmek

z. g.-mese 256

zahmetsiz zf. Zahmet çekmeden, sıkıntısız

z. 773

zahr

zahrü'l-Hicâz Hicaz'ın arka tarafı

z. 1488

za'if (Ar.) 1. Güçsüz, zayıf

z. 1403, 1830

z.+i 2815

2. Sağlamlığı, dayanıklılığı olmayan

z.+dur *nizerine oturmuş yine bu oğlan eyittmiş*

ki buğday şalkını za'ifdün'büyük kışı

goturmez.. 4718

z. **eyle-** Güçsüzleştirmek, zayıflatmak

z. e.-di 173

zâ'il

z. **ol-** 1. Yok olmak, ortadan kalkmak

z. o.-a 777

z. o.-maga 952

z.-ur 788, 5240

z.-ursa 953

2. Sona ermek, bitmek

z. o.-maz 4376

z. o.-ur *ya'ni her pâdisâhın pâdisâhlığı zâ'il*

olur 4375

→yirinden z. ol-

4127, 4184, 4275, 4322, 4330, 4353,
4359, 4452, 4495, 4523, 4539, 4549,
4601, 4641, 4661, 4664, 4697, 4753,
4821, 4821, 4822, 4902, 4978, 5079,
5097, 5163, 5243, 5244, 5304, 5306,
5358, 5376, 5379, 5392, 5449, 5449,
5452, 5453, 5468, 5490, 5505, 5530,
5691, 5732, 5741, 5750, 5805, 5809,
5813, 5823, 5826, 5841, 5844

yüzer Herbiri yüz olan, yuzer

y. 5507

y.den bir eksik Doksan dokuz

y. 3419

y.den iki artuk Yüziki

y. 493

yüz- Yüznek

y.-erler 2086

yüzlü

→agır y., sebük y.

yüzlülük

→güleç y.

yüzük/yüzük Yüzük

y. 2797, 2859, 2861, 2864, 2868, 2906,
2935, 2978, 3011, 3013, 3016, 3020, 3039

y.(g)+e 2982, 3021

y.(g)+i 2862, 2983, 3042

y.+ler 2796

Z

zā (Ar.) Ze harfi

z. 2052, 2928, 4414, 4771

zā (Ar.) Zı harfi

z. 448

zâc (Ar.) Demirsülfat

z. 2969, 2971

z.+ı 2970

Zâc Birkavim

z. 4431

zâcî (Ar.) Demirsülfat

z. 2973

zafer (Ar.) Zafer

z. 4622

z. **bul-** Galip olmak, üstün gelmek, zafere ulaşmak

z. b.-a 2862

z. b.-alar 4114

z. b.-dı 4026, 4453

z. b.-dün 5425

z. b.-mış 5550

z. b.-manıştır 3634

z. b.-maya 4436

z. b.-ursam 4025

z. **it-** Kazanmak, zafere ulaşmak

z. i(d)-ecek 5552

z. i(d)-emedi 4677

za'firan (Ar. < za'feran) Eskiden çok

kullanılan açık sarı bir ecza, safran

z. 2670, 4083, 4821, 5158

z.+a 2879

zahım bak. zahm

zâhid (Ar.) Rahip, din adamı

z. 3796

zâhîlî (Ar.) Oç hesleyen, intikamcı

z.+yem 3639

zâhir (Ar.) Açık, belli, aşikâr

z. 19, 446, 449, 459

z.+dür 1078, 1193, 3400, 4446, 4492

z. **eyle-** Ortaya çıkarmak, meydana getirmek

z. e.-di 1602

z. **it-** Ortaya çıkarmak, meydana getirmek

z. i(d)-e 19

z. **ol-** Ortaya çıkmak, görünmek

z. o.-a 2971

yüri-/yürü- 1. Gitmek, yürümek

y.-di 4678, 5057

y.-düğine 1015

y.-r 2711

y.-rken 4607

y.-rse 1629

y.-yeler 4551

y.-yesiz 4481

2. İlerlemek, hareket etmek, gitmek

y.-mese 846

y.-mez 2255, *bu sebepten Kufzüm
değizinde gemi gündüz yürür gece yürümez*
2166

y.-r 2166, 2167, 2256, 2895, 4213, 4489

y.-ye 847

3. Hücum etmek, saldırmak

y.-di ... *yürüdü pāsüpāmı öldürdü*.. 5558

4. Yerinden oynamak, yerinden kopup

yürümek

y.-r 2703, 4104, ... *eyitdiler ki bir şehir
vardur şunuñ orta/yirinde şöyle şu üstinde
yürür garķ olmaz*.. 4094

5. mec. Geçerli olmak

y.-r ... *ve anda da'im 'adl yürür*... 3827

yürit-

→savaş y.

yüz 1. Çehre, sima, yüz

y.+i 842, 911, 1234, 1235, 1765, 3046

y.+in 3044, 4965

y.+inde 2062

y.+ine 694, 1771, 1771, 5120

y.+ini 5109

y.+leri 3477, 4430, 4532, 4804

2. Yüzey, satuh

y.+i 1126

y.+inde 1274, 4104

y.+inden 1807

y.+ine 2992, 2994, 2997, *ayruk değiz*

yüzine gelmezler... 3001

y.+ini 144

y.+lerin 1079

3. Taraf, kısım

y.+ine 3416, 4765, *mescede vakfeyledi ol
bārūyı büyütüdi daħı anuñ iç yüzine
cepecevre/kubbeler yaptı*.. 3411

→agzı y.i egil-, gök y.i, yir y.i

y. dut mec. Yönelmek, dönmek

y. d.-mışdur 3645

y.i kara mec. Kötü, meymenetsiz

y. 3263, 3265

y.i üzre Yüz üstü, yüzü koyun

y. 4231

y.in eyle- Dönmek, bakmak, yüzünü
çevirmek

y. e.-se 760

y.ini yire ko- Secdeye kapanmak, secde
etmek

y.(im) k.-dum 1828

y.lerin burışdır- Yüzlerini eksitmek,
kızmak, öfkelenmek

y. b.-mıslar 3665

yüz Yüz sayısı, yüz

y. 367, 489, 491, 492, 866, 1052, 1055,

1113, 1114, 1156, 1181, 1185, 1338,

1338, 1359, 1372, 1373, 1374, 1387,

1388, 1388, 1398, 1399, 1583, 1739,

1933, 1933, 1934, 2031, 2361, 2422,

2500, 2502, 2504, 2590, 2724, 2757,

2759, 2770, 2868, 3087, 3161, 3201,

3203, 3203, 3301, 3302, 3304, 3305,

3315, 3361, 3418, 3418, 3419, 3420,

3421, 3421, 3422, 3423, 3424, 3430,

3430, 3464, 3503, 3510, 3535, 3538,

3546, 3551, 3614, 3770, 3822, 3936,

Yūsuf/Yūsuf İbnü Ya'kūb Kişi adı; Hz.

Yusuf

y. 659, 661, 3350, 5202, 5225, 5493

Yūsuf Yūsufü'bnü Haccāc Kişi adı

y. 3343, 4904

y. h.+a 3346

yut-/yud- Yutmak

y.-an 3350

y.-ar 2024

y.-sa 99

yuva Barınak, yuva

y. 3863, 5665

y.+da 1166

y.+larına 2422

y.+sında 2877, 2880, 2883

y.+sı 1166, 2422

y.+sına 1166

y.+sının 385

y.+ya 384

yuvala- Yuvarlamak, atmak

y.-dılar 4814

yüce 1. s. Yüksek, büyük, yuce

y. 268, 1944, 2218, 2761, 3449, 3470,

3867, 3876, 3908, 4565, 4622, 5319,

5375, 5549, 5554, 5589

2. is. Yüksek, büyük, yuce

y. 2721, 5554

y.+dur 2714

3. zf. Yüksekçe, büyükçe, yuce olarak

y. 5342

y. **yir** Yüksek yer, tepe, sırt

y. 865

y. y.+ün 865, 5674

y. y.+den 1161, 1162

yücelik 1. Yükseklik

y.(g)+i 3398, 3424, 3534, 4601, 5357,

5376

y.(g)+idur 3204

y.(g)+ile 2485

2. Büyüklük

y.+ile ... *didi belki felek bu yüce/ligile ve bu
'azamet-ile mutenâhidur...*1017-18

yük Eşya, yük

y. 3427

y.+i 1739

y.+in 2799

y.+ler 4910, 5403

y.+lerle 3594

y.**in bırak-** Çocuğunu dışürmek

y. b.(g)-a 3119

yüklet- Yükletmek

y.-di 5308

yüklü Hamile, gebe

y. 2884, 2884

y. **eyle-** (Birini) Hamile bırakmak

y. e.-di 5331

y. **ol-** (Dişi canlı) Gebe kalmak, hamile
olmak

y. o.-sa 795

y. o.-ur 1085, 5029-30

yüksek Yüksek

y. 2737

yülüt- Tıraş etmek, kesmek

y.-se 97

yüng Yün

y. 5161

y.+i 5317

y.+ile 5454

y.+inden 5318

y.+lerin 72

yüreğ Yürek, kalp

y.(g)+in 221, 223

y.-dı 4827
yoldaş Yoldaş, arkadaş, dost
 y.+larını 701
yoldaşlık
 y. it Yoldaşlık etmek, arkadaşlık etmek,
 dostluk kurmak
 y. i(d)-er 1798
yon- Yontmak
 y.-muşdur 4725
yontıcı Yontucu
 y. 3614
yonna Yontulmuş, işlenmiş
 y. 5381
yosın Yosun
 y.+un 1638
yöre Etraf, çevre
 y.+sinde 775
yören- Dolaşmak, bir şeyin çevresinde
 dolaşmak, gezinmek
 y.-ürdi 4883
yu- Yıkanak
 y.-dılar 2344
 y. muşlar 3126
 y.-muş 365
 y.-rlar 2333, 2800
 y.-salar 2365
 y.-ya 2742
yud- bk. yut-
yukaru/uşaru Yukarı, üst, üst taraf,
 yukarıya
 y. 359, 364, 811, 1100, 1657, 1847, 1911,
 2156, 2241, 2585, 2758, 4337, 5480
 y.+da 1685
 y.+dan 2242
 y.+dur 808, 3208
 y.+sından 4544
 y.-ya 1476

y. çık- Yükselmek, yukarı çıkmak
 y. ç.-a 2763
 y. ç.-ar 1106, 1693, 2075-76, 2576, 3864
 y. kalk- Yükselmek
 y. k.-ar 1808, 2363
yular Yular
 y.+dur 3856
yum- Kapatmak, yummak
 y.-ar 4702
 → bir göz açıp y.ınca miktarı
yumurta Yumurta
 y. 2345, 2567, 3973
 y.+da 2886
 y.+sıdır 2205
 y.+ya 2970
yumurtla-/yumurdla- Yumurtlamak
 y.-duğı 2886
 y.-maga 2887
 y.-r 2887, 2889
yumuşak Yumuşak, sert karşıtı
 y. 2927, 3405
 y. eyle- Yumuşaklaştırmak, yumuşak hâle
 getirmek
 y. e.-seler 2901
yumuşaklık Mülâyimlik, yumuşak
 huyluluk
 y.+dur 4402
yumuşat- Yumuşatmak
 y.(d)-am 156
 y.(d)-ur 402, 404
Yunan Yer adı
 y. 1502, 1918, 5201
 → 'uḳalâ-yı Y.
Yünus Kişi adı; Hz. Yunus
 y. a.+undur 3514
Yurkend Yer adı
 y. 4509

yoğurd Yoğurt

y. 1535

Yoğurdı

→tağ-ı y.

yohsa Aksi takdirde, yoksa

y. 5264

yohsul Fakir, yoksul

y. 1645, 1649

yok Yok, var karşısı, mevcut değil

y. 114, 462, 463, 1017, 1513, 2016, 2629,

3894, 3927, 4057, 4059, 4208, 4209,

4246, 4252, 4290, 4290, 4430, 5646, 5646

y.+dan 115

y.+dur/y.+dır 45, 150, 151, 227, 228, 298,

315, 377, 422, 491, 591, 608, 672, 873,

927, 964, 1001, 1002, 1003, 1023, 1025,

1033, 1176, 1332, 1339, 1506, 1532,

1551, 1552, 1610, 1736, 1738, 1739,

1922, 1922, 2008, 2116, 2137, 2274,

2276, 2398, 2462, 2650, 2723, 2737,

2791, 2815, 3134, 3156, 3499, 3567,

3623, 3623, 3738, 3740, 3746, 3749,

3752, 3824, 3834, 3839, 3844, 3876,

3908, 3929, 3935, 3950, 4040, 4173,

4287, 4407, 4508, 4520, 4623, 4641,

4666, 4759, 4875, 4993, 5020, 5041,

5114, 5115, 5209, 5302, 5400, 5540,

5541, 5547, 5818, 5822, 5858, 5859, 5886

y.(g)+ıdı 276, 593, 594, 1782, 3406,

4041, 4625, 4631, 5509

y.(g)+ımış 1599, 3238, 5058

y.(g)+iken 550, 551

→câre y.

y. **it**- Ortadan kaldırmak, yok etmek

y. **i(d)**-er 1542

yol 1. Yol

y. 104, 1281, 1506, 2462, 3442, 3442,
3623, 4287, 5090

y.+ı 2918, 3286, 3444, 3449, 4626, 5744

y.+da 1783, 2304, 4652, 5563, 5861

y.+dan 1622, 1942, 1943, 1945, 2055,
3162

y.+dur/y.+dır 603, 604, 664, 1182, 1359,
1419, 1853, 1959, 1960, 1999, 2032,

3608, 3846, 4038, 4320, 5042, 5198,
5583, 5645

y.+ı 663, 1941, 1945, 3443

y.+ıdur 1985

y.+ları 2038

y.+larına 2219

y.+ına 4963

y.+ında 5402

2. mec. Uğur

y.+ında ... *seni/yolunda nice dirlü zahmet
çektim...*301

→nefesler y.ın dut-, toğrı y., yüce y.

y. **az**- Yoldan çıkmak, sapıtmak

y. a.-avuz 2299-2300

y. a.-dılar 3227

y. **bul**- Fırsat bulmak

y. b.-maz 4749

y. **göster**- Yol göstermek

y. g.-diler 3443

y. g.-e 2220

y. **vir**- Müsaade etmek, izin vermek

y. v.-diler 5222

y. v.-mediler 4825

y. v.-mez 2243

y. v.-mezler 3828

y.ın **bagla**- Yolunu kesmek

y. b.-dılar 4629

yol- (Saç, sakal) Yolmak, sinirlenerek
tellerini koparmak

y. 1911, 3075
y.+na 1286
y.+nda 3075, 3241, 4042, 5761
y. depren- Deprem, yer sarsıntısı
y. d.-düğünüdür 520
y. depretmek Deprem, zelzele
y. 5873
y. ehli Canlılar, mahlûkat, yaratılan herşey
y. 808
y.+nün 813
y.(ün) içi Yeryüzü
y. i.+nde 3074, 3180
y. küresi Yeryüzü, yer yuvarlağı
y. k.+ni 1666
y. örgüci mec. Taif için kullanılır
y. ö.+dur 4774
y. üsti Yeryüzü
y. u.+nde 2578
y. yüzi Yer yüzü, dünya
y. 5761
y.+nde 1015, 1733, 4009, 5389
y.+ndedir 3395
y.+ne 1343
y.+ndeki 2613
y.+nün 3680
y. zelzelesi Yersarsıntısı, deprem
y. z.+nden 5666
yirdekiler Yerehli, insanlar
y.+ün 709
y.e geç- Yerin dibine geçmek, yerle bir olmak, helâk olmak
y. g.-megi 1776
y. g.-mekden 5859
y.e geçür- Helâk etmek, yerle bir etmek
y. g.-di 5707, 5718-19
y.inden geydür- Yerle bir etmek, helâk etmek

y. g.-mişlerdir 5644
y.inden götür- Helâk etmek, yerle bir etmek
y. g.-di 2767
y.inden zâ'il ol- Helâk olmak, yerle bir olmak
y. o.-maga 952
y.ine gel- Gerçekleşmek
y. g.-e 4481
y.ine getir- İfa etmek
y. g.-eler 281
yiriş- Erişmek, ulaşmak, yetişmek
y.-ür 2264
yişil Yeşil
y. 3184
yit- Yetmek, kâfi gelmek
y.-er 3525, 4291
y.-erdi 4293
y.-eydi 5722
y.-mez 3213
→güci y. 3690
yitiş- Ulaşmak, erişmek
y.-di ... *bu haber Pervîz'e yitişdi*..5560
→devri âhire y.
yitük Kayıp, yitik
y.(g)+i 3697
y.(g)+ün 3698
yiyci Yırtıcı, yiyici
y. 274
yiyyit- Kokutmak, bozmak
y.(d)-ür 3179
yoğın- Kalınlaşmak
y.-alar 5480
yoğun Yoğun, sık
y.+dur 5879
yoğur- Yoğurmak, karıştırmak
y.-alar 2987

y.+lerin 757, 2556, 2672
y.+lerinde 527, 969, 2804
y.+lerin 520
y.+ün 865, 1869, 3406, 5398, 5674
2. Toprak, zemin, yer
y. 1965, 2391, 2874, 5581, 5581
y.+de 3933, 5207, 5548
y.+deki 1682
y.+den 513, 959, 1106, 1108, 1204, 2258, 2459, 2920, 3446, 3777, 5789
y.+e 183, 395, 1015, 1097, 1098, 1102, 1107, 1107, 1319, 2472, 2572, 2573, 3806, 4762, 5593
y.+i 2387, 2407, 2562, 4708, 5745
y.+ini 3619
y.+leri 2386, 2849
y.+lerin 549
y.+ün 3074
3. Yer yüzü, dünya
y. 194, 199, 507, 808, 1016, 1018, 1319, 1646, 1665, 1800, 1909, 1910, 1914, 2467, 2488, 2569, 2571, 2573, 2580, 2581, 2582, 2583, 2586, 2587, 2590, 2599, 4158, 5037
y.+de 676
y.+den 808, 811, 1181, 1681, 1684, 1700, 1701, 1807, 1916
y.+dür 2485
y.+e 1675, 1677, 1687, 1810, 1913, 2210, 2491, 2579, 2972, 3197, 5421
y.+i 593, 726, 2466, 2519, 2525, 2529, 2614, 2972
y.+lerden 855
y.+leri 938, 952, 1047
y.+ün 286, 511, 514, 1337, 1667, 1767, 2498, 2499, 2564, 2568, 2570, 2577, 2589, 2613

4. Mesafe, ara, uzaklık
y.+de 5758, ... *ve anda bir tağ'var bir ferseng yirde...* 5401
y.+den 3833
y.+dür 2267, 3473
y.+e 2757, 5671
5. Kısım, taraf, cihet
y.+den 1701, 3231
y.+i 3400, 3418, 5886
y.+in ... *bir koyunu dağı/bogazla a 'zâsından yaramaz yirin başa getirin didi* 222
y.+ini 220, 5680
6. Ülke, memleket
y.+inde ... *Mühre bir şehirdir 'Arab yirinde ankaruñ kanuşına/ ağaç dirler...* 5253
y.+ün 5066
7. mec. Mevki, makam
y.+üm ... *ben kim olam ki Peygamber hazretinüñ katında yirüm/ola...* 3436
→açuk y., ara y.i, bi-günah y.e, başın y.e ko-, başını y.den götür-, her y.de, her y.e, her ne y.de, her ne y.e, kuru y.de, kuşluk y.i, nâ-hak y.e, ne y., orta y., şükriñ y.ine götür-, toğnlık y.ini, yerine g., yüce y., yüzini y.e ko-
yerine Bir şeyin veya bir başkasının yerini almak üzere, adına
y. 4191, 5024, 5362, 5454, 5636, 5649
y. **gel-** Eski hâline gelmek, eski hâline dönmek
y. g.-e 5705
yiri mec. Önem, ehemmiyet
y. 150, 151
yirine Başkasının adına, yerine
y. 3933
y.(ün) altı Yerin yüzeyi altındaki bölümü, yeraltı

→kara y., kızıl y., muhalif y., taksim-i y.

y. burcu Rüzgâr burcu

y. b.+dur 1461, 1485

yime Yeme

y.+si 261

yin- Yenmek

y.-ür 5099

yig- Üstün gelmek, bastırmak

y.-er 973

yine Yine, tekrar, yeniden

y. 143, 177, 178, 179, 221, 223, 307, 352, 555, 698, 1060, 1090, 1101, 1102, 1107, 1154, 1261, 1387, 1411, 2027, 2034, 2194, 2282, 2389, 2417, 2421, 2422, 2436, 2436, 2436, 2451, 2571, 2573, 2576, 2577, 2707, 2729, 2779, 2942, 2993, 2998, 3037, 3057, 3091, 3252, 3565, 3641, 3687, 3689, 3694, 3884, 3928, 3929, 4054, 4058, 4059, 4197, 4217, 4248, 4288, 4297, 4352, 4352, 4572, 4577, 4681, 4685, 4687, 4718, 4728, 4914, 4932, 4984, 5122, 5182, 5226, 5269, 5298, 5394, 5485, 5498, 5587, 5649, 5650, 5660, 5704

yir/yer 1. Mahal, mekân, mevki, yer

y. 152, 762, 919, 1317, 1852, 1929, 2006, 2053, 2053, 2215, 2216, 2312, 2401, 2403, 2465, 2671, 2926, 3074, 3401, 3435, 3474, 3535, 3783, 3795, 3824, 4641, 5001, 5106, 5320, 5552, 5670, 5708, 5728

y.+cedur 1069, 1185, 1361, 1374

y.+de 151, 193, 252, 441, 862, 1148, 1149, 1280, 1282, 1318, 1564, 1619, 1744, 1763, 1917, 2003, 2085, 2357, 2409, 2465, 2494, 2669, 2922, 2991,

3086, 3422, 3580, 3746, 4047, 4776, 4817, 4940, 4979, 4980, 5136, 5547, 5719, 5744, 5836, 5849, 5855

y.+dedur 5341

y.+deki 480, 2930

y.+den 238, 737, 767, 864, 865, 1161, 1162, 1541, 1566, 1578, 1768, 1792, 1999, 2387, 2925, 3173, 4188, 4267, 5611, 5804

y.+di 3610

y.+dır 1351, 2066, 2129, 2384, 3406, 3823, 4136, 4422, 4427, 4437, 4953, 4985, 4998, 5077, 5368

y.+e 238, 861, 1574, 1578, 1588, 1784, 1792, 2309, 3073, 3342, 3494, 4282, 4288, 4491, 4516, 4559, 4892, 5108, 5664
y.+i 655, 905, 1565, 1577, 1662, 1918, 2618, 3401, 3408, 3456, 4492, 4594, 5633

y.+idi 3716

y.+idür 828, 2468, 2809, 3734, 4640, 4909, 5201

y.+ile 5639

y.+imden 4377

y.+inde 2226, 2443, 2567, 2670, 4932, 5064, 5532, 5664

y.+indedür 3279

y.+inden 870, 953, 3370, 5658, 5748

y.+ine 2707, 2780, 3442, 3452, 4044, 4856, 5362, 5367, 5431, 5498, 5632

y.+ini 996, 4026, 5506

y.+ler 562, 2114, 4451, 4642, 5739

y.+lerde 915, 1195, 2602, 2607, 2927, 5400

y.+lerden 2604, 2608

y.+lere 2214, 2601

y.+leri 894, 2353, 3587

y.+leridir 760

y.-gil 4290
 y.-medi 1561
 y.-mege 3786, 5093
 y.-mese 1725, 2301
 y.-mez 796, 1680
 y.-mezdi 4591
 y.-mezim 4290
 y.-miş 491
 y.-mişdiniz 3657
 y.-r 1851, 1852, 5088
 y.-rdi 326, 4590
 y.-rler 2691, 2830, 2918, 4107, 4708, 4708
 y.-rlerdi 3530
 y.-rsen 181
 y.-rsin 3785
 y.-se 99, 100, 101, 2261, 3119
 y.-seler 3183, 5916
 y.-sün 3589
 y.-ye 165, 384, 408, 519, 1200, 1233, 4553
 y.-yesin 162
 y.-yicek 379
 y.-yicidur 88
 y.-yüp 281
 2. mec. Mahvetmek, helâk etmek
 y.-r *dünyâ çok çok yiyici bir ejderhâdur nice big yıldur ki halâ'ik yir* 274
 y.yedür- Yiyivermek
 y.-urdu 1233-34
 yi di Yedi
 y. 1980
 yidür- Yedirmek
 y.-ürler 3005
 yigirmi Yirmi
 y. 603, 875, 884, 1052, 1056, 1336, 1373, 1398, 1783, 1820, 1985, 2031, 2500, 2532, 2793, 3201, 3315, 3320, 3320,

3418, 3420, 3424, 3508, 3536, 3536, 3612, 3848, 4258, 4330, 4332, 4539, 4566, 4641, 4812, 4944, 5227, 5271, 5430, 5505, 5595, 5783, 5786, 5815
yigit 1. Genç, delikanlı
 y. 301, 1182, 1486, 1764, 2301, 4271, 5735
 y.+dur 1379
 y.+i 4270
 y.+in 2297
 y.+le 4268
 y.+ün 5738
 2. Kahraman, yiğit
 y. 336, 338, 4316
yigidik Gençlik
 y.+le 265
yigitrek Daha kahraman, daha yiğit
 y. 337
yil Rüzâr, yıl
 y. 1790, 1791, 1794, 1802, 2221, 2243, 2313, 2472, 2687, 3149, 4372, 4379, 4774, 4945, 5003, 5005, 5460, 5469, 5803, 5838, 5842
 y.+den 959, 2439, 5634
 y.+dür 1878, 5783
 y.+e 4500, 5785
 y.+i 1804
 y.+ile 1719
 y.+ini 2995
 y.+ler 1789, 1858, 2169, 2217, 2438, 2725, 3126, 3127, 3590, 5874
 y.+lerde 510
 y.+lerden 507
 y.+leri 1718
 y.+lerin 521
 y.+ün 1800, 2470

5403, 5448, 5468, 5580, 5782, 5793,
5804, 5816

y.+a 2106, 2435, 2734

y.+da 266, 612, 613, 616, 1192, 1332,
1333, 1333, 1343, 1355, 2103, 2782,
3169, 3431, 3481, 3487, 3612, 3690,
4235, 4259, 4295, 4300, 4512, 4741,
4774, 4820, 4969, 5279, 5500

y.+dan 566, 2455, 3171, 4839

y.+dur 274, 295, 1053, 1056, 1284, 1338,
1991, 5281, 5379

y.+ı 5826

y.+ında 3087, 3425, 3432, 5724, 5805,
5809, 5813, 5824, 5837, 5842

y.+ından 5780, 5786, 5796

y.+un 872

y.dan yıla Her geçen yıl

y. 3324, 3328

yılan Yılan

y. 383, 853, 1092, 1162, 1163, 1167,
1476, 2819, 2822, 2842, 2902, 2936, 2937,
2957, 3522, 4441

y.+dur 1851

y.+ı 2820

y.+lar 1093, 1094, 2679, 2680

y.+ları 1851, 2679

y.+ların 544, 1096

y.+un 2842, 2933, 2935, 4443

yıldıra-/yıldura- Parıldamak, ışıdamak,
ışık saçmak

y.-r 365, 2202, 2915, 3072

y.-rlar 1034

y.-ur 1031

yıldırım Yıldırım

y. 1555, 1678, 2686, 2737, 2739, 2739,
4948, 5470, 5845

y. ur- Yıldırım düşmek

y. u.-dı 1678

yıldız/yılduz Yıldız

y. 775, 876, 913, 1425, 1430, 1430, 1438,
1448, 1454, 1459, 1471, 1478, 1482,
1488, 1658, 1687, 1687, 1687, 1688,
1707, 1715, 2221

y.+a 737, 1415, 1433, 1555

y.+da 1323

y.+dır 890

y.+dur 891, 898, 900, 908, 908, 909, 913,
1316, 1324, 1331, 1354, 1367, 1382, 1397

y.+ı 1466

y.+ın 1556

y.+ına 772, 774, 800

y.+ının 1318

y.+lar 554, 854, 882, 968, 969, 1058,
1283, 1286, 1287, 1300, 2473

y.+lara 776, 801, 803, 970, 4471

y.+ları 881, 1278, 1281

y.+larına 912

y.+ların 505, 506, 905, 1037, 1279, 1316,
1320, 1416, 5818

y.+un 1188, 1812

→kuyruklu y., uzun y.

yıllık Yıllık, bir yıl süren

y. 602, 604, 664, 4320, 4951, 5645

yırtıcı Vahşi, yırtıcı

y. 544, 862, 2917

y.+lar 728

yi- 1. Yemek

y. 4290

y.-di 3378, 4291

y.-diler 1561, 4409

y.-dügi 2726

y.-düğinden 164

y.-düğini 160

y.-diklerinin 101

y. v.-ür 4299, 4301

yene Yine

y. 145

yengeç Yengeç

y. 1446, 2033, 2048

y.+dür 2711

yeği Genç

y.+diken 4162

y. ay Hilal, yeni ay

y. 1271

yeğile- Yenilemek, yenisini koynak

y.-diler 5739

yer bk. yir

yerekân (Ar.) Sarılık hastalığı

y. 2879, 2880, 2881

y.+dan 3063

y.+ı 784, 2877, 2878

Yeşrib/ Yeşribe Medine'nin İslâmiyetten

önceki adı

y. 5126

y.+de 4960

→medine-i Y.

yeşer- (Bitki) Yaprak vermek,

yapraklanmak

y.-di 396

yeşim (Ar. < yeşm) Açık yeşil ve pembe

renkli, değerli bir taş

y.+dür 1402

yetmiş Yetmiş

y. 1991, 2590, 2790, 3615, 4039, 4566,

4754, 4754, 5471, 5732, 5750, 5791, 5874

y.+dür 4902

Yeuğ Nuh kavminin taptığı bir put

y. 3457

yeyecek Yiyecek

y.(g)+ini 158

Yezdecir/ Yezdecir İbn-i

Şâbūr/ Yezdecūr Kişi adı

y. 4514, 4517

y.+di 5405

y.+ün 4515

Yezid Kişi adı

y.+e 4820

Yezid İbnü'l-Mühleb Kişi adı

y. 4819

y.+den 4823

yığ- 1. Toplamak, bir araya getirmek,

yığmak

y.-dılar 4544

y.-muşlardır 5519

2. Men etmek, alıkoymak

y.-mazlar ... *günâhları şumlıgından*

yine/kendileri günâhdan yığmazlar... 3253

yık- Tahrip etmek, yıkmak

y.-a 3369, 5478

y.-ar 4890

y.-dı 1866, 3407, 3464, 3960, 5004, 5509

y.-dılar 4900, 4949, 4951, 5193

y.-mayam 3363

y.-sun 5489

yıkmaklık Yıkma, tahrip

y. 5490

yıkıl- Yıkılmak, çökmek

y.-acak 4890

y.-dı 4126, 4892, 5187, 5725

y.-ur 4246

yıl Yıl, sene

y. 126, 264, 264, 265, 265, 569, 1976,

2356, 2356, 2357, 2358, 2372, 2435,

2453, 2950, 3303, 3451, 3472, 3594,

4007, 4110, 4137, 4154, 4234, 4235,

4276, 4411, 4482, 4549, 4580, 4760,

4840, 4880, 5046, 5123, 5338, 5380,

y. f.+de 1331
y. f.(g)+un 1407
y. **kat gök** Yedinci kat gök
y. g.+de 1513
yegrek Daha iyi, üstün, tercihe şayan
y. 227, 315, 1537
y.+dür 126, 3264, 3744, 3791, 3987, 4137
y.(g)+indendür 2519

Yeğüs Nuh kavminin taptuğı bir put
y. 3457

yehūd (?)
y. 2871

yehužen (?)
y.+dür 2780

yek
yek-pāre (F.) Tek parça, bütün
y. 4547
yek-şenbe/yek-şenbih (F.) 1. gün,
pazar günü
y. 782, 782, 2977, 3356

yel Rüzgār
y.+iyle 2999
→cenüb y.i 2170

Yemān/Yemāme Yer adı
y. 5529
y.+a 5521
y.+da 5528
y.+dan 5522
y.+nün 5532
y.+ye 5534

Yemāme bint-i Marya Kişi adı
y. 5521

Yemān Yer adı
y.+da 5527
y.+dan 5523
y.+un 5526

Yemānī

→'akik-i Y., şu'ārā-yı Y.

Yemen Yer adı
y. 2560, 2910, 4735, 4771, 5515, 5535
y.+de 1324, 2750, 2870, 3029, 3906,
5537, 5538, 5544, 5548, 5572, 5587,
5591, 5665, 5728

y.+dedür 5543

y.+deki 2792

y.+dür 4745

y.+ün 1470

Yemenī 1. Yemen'e ait, Yemenli
y.+dür 5536, 5537

2. Kalıpla basılıp elle boyanan bir çeşit
tulbent
y. 3325

Yemīn
→'aynu'l-Y.

yemiş Yemiş, meyve
y. 1110, 1111, 3874, 5574, 5621
y.+den 3875
y.+dür 5623
y.+e 262
y.+i 1110, 3280, 3280, 5621, 5631
y.+ile 5623
y.+inden 4783
y.+ler 1193, 1873, 2706, 5299, 5410,
5573, 5717
y.+lerden 3872
y.+lerdür 4997, 5519
y.+leri 1536, 2546
y.+lerin 5879
y. **getür-** Meyve vermek
y.(ler) g.-e 1873
y. **vakti** Yemiş verme vakti
y. v.+nde 3872
y. **vir-** Meyvesi çıkmak, meyve vermek
y. v.-di 397

y.-masında 619
y.-mayayım 619
y.-miş 4376, 4835
y.-mişdur 374
y.-muşlar 1062, 2259, 2462, 3242, 3246,
3253, 3261, 3270, 3273, 3293, 3598,
3600, 4101, 4374, 4383, 4391, 4408,
4472, 4618, 4950, 5475, 5476, 5487,
5488, 5612, 5740
y.-muşlardır 3307, 3308, 5465, 5497
y.-up 3638
2. Nakşetmek, resmini yapmak
y.-an 2746
y.-dılar 4843
y.-mamışlardır 857
y.-muşlar 856, 3290, 5475, 5476
y.-muşlardır 817, 2075, 2078, 2745, 3549,
3595, 3682, 4186
y.-sa ... *her kimse ki bu şüreti/bir hâlis
bakırda yazsa...* 825
y.-salar 2970
yazdur- 1. Yazdırmak
y.-dı 4992
2. Nakşettirmek, susletmek
y.-an ... *anda 'acâyib şüretler/yazmışlardır
ve hûb nakışlar eylemişlerdir anları
yazduran Kısra'dır* 2745
yazı Ova, sahra
y.+sına 4437
y.+sıla 2764
yazıc[ı]lık Kâtiplik, yazıcılık
y.(g)+a 4069
yazın Yaz mevsiminde, yaz aylarında
y. 3177
yazıl- Yazılmak
y.-mamışdur 374
y.-miş 322, 357, 3547

y.-mısdı 626
yazılı Yazılmış, yazılı
y. 516, 2187, 2372, 3373
y.+dur 714, 717, 3243, 5512
yazu 1. Yazı
y. 471, 2778, 2971, 3270, 4065, 4068,
4767, 5616, 5740
y.+ları 2873
y.+yı 3272
y.+ya 324, 3270
2. Yanılgı, hata, yanlış
y.+ma 4326
ye-bk. yi-
Ye'e'cüc (Ar.) Kısa boylu bir kavim, Çinliler
(Mecuc la birlikte kullanılır)
y. 4574
y. ve Me'e'cüc Yecuc ve Mecuc
y. 1855, 2506, 4031, 4531, 4552, 4570,
4573
y. m.+dan 4030
y. m.+dur 2497-98
Ye'e'cüc ve Me'e'cücca Yecuc ve Mecuc dili
y. m.+dur 4032
yedi Yedi
y. 566, 573, 774, 908, 908, 934, 947, 970,
1009, 1048, 1055, 1057, 1234, 1236,
1237, 1337, 1372, 1389, 1981, 2060,
2069, 2070, 2073, 2350, 2356, 2356,
2430, 2430, 2503, 2528, 2529, 2536,
2993, 2994, 3300, 3301, 3301, 3314,
3320, 3440, 3464, 3472, 3546, 3677,
3679, 3728, 3770, 3964, 4299, 4785,
4942, 4951, 4978, 5042, 5323, 5449,
5449, 5467, 5650, 5671, 5742, 5799, 5799
yedinci Yedinci
y. 942, 967, 2518, 3425, 3711
y. felek Yedinci kat gök

yatacak Mecra, yatak

y.(g)+ı 2384

yatak Barınak, in

y.+ma 4856

yatlu Uğursuz

y.+sı 1885

yavru/yavru Yavru

y.+ları 384

y.+sı 1084, 4700

y.+sını 1083, 2879

y.+sına 2880

y.+sının 2881

y.+sı 383

yavuz 1. *is. ve sf.* Kötü, fena

y. 91, 3786, 3935, 5121

y.+ları 3251

2. *sf.* Azgın, vahşi

y. *yavuz cânavarlardan kaçkısı ki*

Rûmiyye'ye varur bundan giri döner 2051

y. **düş** Kâbus

y. 3900

yavuzluk Kötülük, fenalık

y. 5104

y.(g)+un 420

y. **eyle-** Kötülük yapmak, kötülük işlemek

y. e.-diniz 3658

y. **iriş-** Kötülüğe maruz kalmak, şer

isabet etmek

y. i.-mez 680

y. i.-ür 679

y. **işle-** Kötülük yapmak, kötülük işlemek

y. i.-rler 3251

yavuzrak En fena, çok kötü, daha kötü

y. 228

y.(g)+ı 5173

y.(g)+ından 5172

yay Yay

y. 1475, 4098

y.+a 1416

y.+dan 2068

y.+un 1417

yaya Ayakla yürüyen, vasıtasız, yaya

y. 5244

y.+dan 1098, 1100

yaykan- Yıkanmak

y.-sa 2347

yaz Yaz mevsimi, yaz

y. 4707, 4742, 5621

y.+ı 4869

y. **günleri** Yaz mevsimi

y. 3524

y. **ortası** Yaz mevsiminin ortası

y. o.+sında 1450

yaz- 1. Yazmak

y.-a 3041

y.-anun 374

y.-arlar 3483

y.-arlardı 919

y.-arsa 620

y.-asın 4124

y.-aydım 31

y.-ayım 619

y.-dı 129, 132, 612, 613, 616, 623, 3519,

3641, 3642, 3735, 3742, 4122, 4547,

4557, 4833, 5065, 5124, 5217, 5242, 5423

y.-dılar 439, 439, 5162

y.-duk 483, 1514, 1515, 1516, 2247

y.-gıl 606

y. maga 49, 53

y.-magiçim 605

y.-mak 851, 4065

y.-mamışlar 461

y.+sına 662, 797, 5669

y.+sından 823, 1907

y.+sını 100, 100, 3410

2. Bedenin, vücudun yarısı

y.+sından ... *üzerine bir şüret*

yazmışlardır/âdem şüreti ve yansından

aşağısı 'akreb şüreti'dir...4187

yarıl- Parçalanmak, yanılmak

y.-maz 5762

y.-ur 5765

→zehresi y.

yarım Yanmı, yarı

y. 4601

yarındağı

y. **gün** Ertesi gün

y. 1085

yarındası Ertesi, ertesi gün

y. 1108

y. **gün** Ertesi gün

y. 4107, 5181

yaşdıķ Yastık

y. 2858

yaş 1. Kuru karşıtı, ıslak, yaş

y. 2915, 3078, 3558

2. Göz yaşı

y.+ın 3391

→göz y.ı

y. **ol-** Islanmak, yaş olmak

y. o.-maz 1799

y. o.-masa 3559

yaş Yaş, sin

y. 1768

y.+lan 1768

yaşar Yaşında

y. 5874, 5874

yaşıl Yeşil

y. 1695, 1763, 2606, 2898, 3825, 4324, 5740

y.+dur 4443

y.+a 793

y. **alma** Bir çeşit elma

y. 1901

y. **yâkût** Yeşil renkli yakut taşı

y. y.+dan 3332

y. **zeberced** Yeşil renkli zebercet

y. z.+dendur 3535

yaşlık Islaklık, yaşlık

y.(g)+ı 1081

yaşmak Yaşmak, ince yüz örtüsü

y. 5714

yaşrak Daha ıslak, daha yaş

y. 2991

yat- 1. Uzanmak, yatmak

y.-amaz 2773

y.+an 3724

y.-anı 2773

y.-ar 2819

y.-dı 196, 1971, 3932, 5120

y.-duğı 2309

y.-ırdı 4177

y.-up 3138

y.-urıdı 5383

y.-urlar 4416

2. Yatık hâlde bulunmak, yatmak

y.-ur ... *kamu taş oldılar ba'zı/durur ve*

ba'zisi yatur...5619

3. Bulunmak, durmak

y.-ur *ol 'arab şahrâya nazar itdi gordi ki bir*

niçe deve kığı yatur idi 1012

4. (Ölü) Gomulmuş olmak

y.-muş 3289

y.-ur 3946, 3963, 5734

y.-urlar 3463, 5300

yaprak Yaprak

y. 628, 716, 4130

y.+da 714, 717

y.(g)+ı 657, 713, 716

y. (g)+ın 5076

y.+lar 1079

y.+ları 5910

y.+larından 3525, 3530

y.ı sarar- mec. Vadesi dolmak, eceli gelmek

y. s.-ur 715

yapı Bina

y.+dur 4772

yār

y. idin- Dost edinmek

y. i.-diler 426

yar- Yarmak

y.-arlar 2811

y.-sa 5745

y.-up 2843

yara- Faydası olmak, yararı dokunmak

y.-maz 4781

y.-r 49

y.-ya 50, 52, 53

→işe y.

yaradıı- Yaratılmak, halkedilmek, yoktan

var edilmek

y.-masında 548

y.-muşdur 809

y.-ur 629

arak

y. it- Hazırlık görmek, hazırlık yapmak, hazırlanmak

y. i(d)-üp 1264

y. i.-diler 2138

y.(g)ın eyle- Hazırlık yapmak, hazırlanmak

y. e.-yesin 247

yarala- Parçalamak, ikiye bölmek

y.-r 2826

yaramaz Kötü, muzır; faydasız, boş

y. 222, 1647, 1650, 2265, 2724, 5886

y.+dur 2341

yarasa Yarasa

y. 2481

yarat- Yaratmak, halketmek, yoktan var etmek

y.-a 2465

y.-dı 568, 571, 592, 592, 593, 593, 600,

603, 939, 1008, 1057, 1718, 1904, 1905,

1907, 2548, 2551, 2553, 2562, 2563,

3246, 5880, 5880

y.-dum 277, 934, 937, 1047, 1047, 1173,

1281, 2464, 2810

y.-ma 1536

y.-madı 3296

y.-madı 592, 727, 1074

y.-madım 937

y.-manışdur 1537

y. müşam 1278

y.-muşdur 746, 751, 938, 941, 1011, 1081,

1082, 1517, 2475, 2486, 2960, 5877

y.-ur 1898

yardım/yardım

y. eyle- Yardım etmek

y. e.-gil 3642

y. it- Yardımda bulunmak, yardım etmek

y. i.-diler 3907, 4346

y. i(d)-erler 3828

yarı/yaru 1. Bir bütünün iki eşit

parçasından birisi, yarım, yarı

y.+ların 5234, 5234

y.+sı 747, 750, 750, 876, 877, 2592,

2593, 4494, 4494

3130, 3182, 3202, 3209, 3243, 3258,
3262, 3274, 3385, 3447, 3656, 3665,
3747, 3990, 3991, 4008, 4012, 4038,
4137, 4193, 4266, 4335, 4375, 4383,
4384, 4386, 4387, 4388, 4389, 4391,
4392, 4393, 4395, 4396, 4397, 4398,
4399, 4400, 4401, 4403, 4404, 4406,
4594, 4619, 4715, 4768, 4774, 4806,
4816, 4817, 4954, 4960, 5000, 5328,
5334, 5466, 5534, 5536, 5536, 5537,
5600, 5718

yap- İnşa etmek, kırmak, yapmak

y.-a 2949

y.-alar 5068

y.-alardı 3771

y.-am 4025, 4615, 4938

y.-an 5617

y.-anı 5379, 5380

y.-ardı 3670

y.-arlar 2928

y.-arsın 4067

y.-dı 3203, 3300, 3314, 3319, 3412, 3417,

3609, 3636, 3834, 3995, 4024, 4027,

4028, 4071, 4258, 4295, 4348, 4424,

4445, 4460, 4524, 4534, 4616, 4648,

4659, 4663, 4738, 4772, 4790, 4826,

4904, 4906, 4981, 5002, 5002, 5022,

5045, 5060, 5095, 5129, 5180, 5184,

5184, 5186, 5208, 5292, 5339, 5374,

5493, 5500, 5501, 5507, 5636, 5643

y.-dılar 3676, 3771, 3772, 3772, 3954,

4518, 4527, 4542, 5353, 5355, 5357,

5466, 5488

y.-dı 1581, 2495, 2496, 4235

y.-dılar 1963, 1964

y.-dugı 3782

y.-dugını 3465

y.-duklarının 3877

y.-dun/y.-dım 4548 4940, 5497

y.-dunsa 4262, 4262

y.-ısar 1982

y.-mış 4602, 4750

y.-mışdur 3662, 3953, 4223, 4600, 5180

y.-mıslar 1063, 2636, 5168

y.-mıslardır 4450

y.-mıslardır 1989, 2286, 2782, 3169,

3557, 3594, 3680, 4450, 4785, 5007,

5453, 5665

y.-mazdım 4264

y.-nazdan 4264

y.-sun 1576

yapdır-/yapdur- Yaptırmak, inşa ettirmek

y.-a 4071

y.-dı 4225, 5050, 5283

yapıl- 1. İnşa edilmek, bina edilmek,

yapılmak

y.-dı 4588, 4662, 5511

y.-muş 4750

y.-mışdur 3769, 4532, 4565, 4624, 5342,
5468

2. Meydana getirilmek imal edilmek,

yapılmak

y.-muş ... *dahı 'akıq taşını/güneşe korlar ve
tenevvüre korlar ki deve kıgı-la yapılmış
ola...*2794

yapış- 1. Ayrılmayacak şekilde birbirine

tutunmak, yapışmak

y.-dı 4546

y.-mış 5457

y. ur 2830

2. Tutmak, tutunmak, dokunmak

y.-dılar ... *hā'iz 'avratlar arja/yapışdılar dahı
kara oldı...*3394

y.+ından ... *ol kişi[yi] uç gün suya sokdılar denreni/yanından geldi taşta çıktı...*2320
→çevre y., dört y.

yan- 1. Yanmak

y.-an 1686, 3572

y.-ar 1618, 1621, 1685, 1711, 2657, 3573, 5579

y.-aradı 3034

y.-arlar 4305, 5274

y.-arsa 1618

y.-dı 1584, 5580

y.-duktan 2800

y.-muş 5578

y.-maga 5501

y.-maya 1639

y.-sa 2800

2. (Maden, mineral) Kimyasal reaksiyonlar neticesinde yanmak

y.-dı *çun ol dıvârı kazdı bu kükrüt yandı ve kurşun eridi* 4545

y.-dugın 3574

3. mec. Helâk olmak, yanmak

y.-dı *ur hastalığı zâhîr oldu ve Başra'ya od dırdı yandı...*5840

y.-muş 5578

yanmaklık Yanma

y.(g)+a 1684

yanadur- Yanmakta devam etmek, yaradumak

y.-an 1826

yaga Taraf, cihet, yön

y. 760, 786, 959, 1079, 1567, 1569, 1623, 1957, 2168, 2176, 2577, 3368, 3371, 3413, 3483, 3795, 3886, 4026, 4240, 4241, 4303, 4303, 4503, 4647, 5109, 5209
y.+dan 1334, 1335, 2776, 2779, 5209

y.+dur 1110, 1931

2. ed. Tarafına, ...e doğru

y. 1111

yagak Yanak

y.(g)+ı 761

y.(g)+ısında 762

yandur-/yandır- 1. Tutuşturmak, yakmak

y.-a 1617, 1619

y.-dıgı 918

y.-dugı 1616

y.-sa 2692, 2694

y.-ur 1683, 1798, 3482, 4506

y.-urlar 2279, 2755, 2755, 2756, 2756, 2799, 3328, 4500

2. Işık vermesini sağlamak, yakmak

y.-ur 3488, 3495, 3570

y.-urdu 4946

y.-urlar 3303, ... *ve dağı avcılar gice çeräk/yandururlar cânavarlar ol çeräğün katına cem' olur...*1548

ya'nî (Ar.) Yani

y. 71, 83, 84, 85, 106, 112, 114, 125, 137, 153, 155, 158, 190, 244, 317, 392, 419, 429, 433, 449, 455, 457, 501, 539, 547, 552, 579, 607, 748, 754, 764, 793, 812, 814, 897, 924, 1018, 1028, 1063, 1127, 1131, 1227, 1254, 1281, 1298, 1413, 1479, 1526, 1624, 1665, 1666, 1691, 1706, 1710, 1767, 1775, 1776, 1776, 1853, 1867, 1883, 1888, 1969, 1986, 1988, 2127, 2161, 2173, 2180, 2188, 2245, 2249, 2259, 2408, 2463, 2466, 2489, 2498, 2499, 2532, 2614, 2627, 2635, 2643, 2645, 2649, 2797, 2798, 2872, 2903, 2925, 2927, 2943, 2952, 2954, 2960, 2961, 2975, 2988, 3013, 3016, 3049, 3059, 3068, 3077, 3082,

y.+ında 2789
y.+ına 2120
3. zf. Takriben, yaklaşık olarak
y. ... *begleri cem'i şaydı/yakın yüz biş kişi yidi*..5392
y. gel- Yaklaşmak, yakınlaşmak
y. g.-di 295
y. g.-miş 200
y. ol- Yaklaşmak, yakınlaşmak
y. o. dılar 2141
y. var- Yaklaşmak, yakınlaşmak
y. v.-dılarsa 4086
yakınca Pek yakın, çok yakın (yer),
yakıncacık
y.+ında 2321
yakın Daha yakın, en yakın
y.+dur 1184
yakışdır- *zacc.* Yormak, tahmin yürütmek
y.-magıladur 883
Ya'küb
→bâb-ı Y.
yākūt (Ar.) Yakut, değerli bir süs taşı
y. 1938, 2740, 2790, 3186, 3189, 5541
y.+dan 2257, 3333, 4212
y.+dandur 942
y.+dur 4486
y.+ı 3189
y.+ıla 3619, 4478
y.+lar 2743
y.+un 1034
→gök y., kızıl y., yeşil y.
yalan Yalan
y. 3279, 3281, 5041
y.+dur 459, 2934
y.+ı 3279
y.+un 894

y. eyle- Yalancı çıkarmak, tekzip etmek,
yalanlamak
y. e.-mezem 4171-72
y. it- Yalancı çıkarmak, tekzip etmek,
yalanlamak
y. i(d)-erse 4169
yalanla- Yalanlamak, tekzip etmek
y.-manız 3278-79
y.-ya 3279
yalı
→od y.ı
yalıncak Çıplak vaziyette, uryan
y. 1308, 1597, 2380, 3170, 3236, 3238
y.+lardur 2508
yalıgız/yalıguz Sadece, yalnız
y. 1527, 4898, 5726
yalınlan- Parlamak, ısıldamak, ışıltı saçmak,
alevlenmek
y.-ur 3033
yalvar- Dua etmek, yakarmak
y.-asın 1615
yan 1. Taraf, kısım, yan
y.+ı 4866, 4866, 5343, 5413
y.+ına 1256, 5234, 5234
y.+ında 877, 1021, 1256, 2163, 2618,
3253, 3307, 3420, 5488, 5620, 5620
y.+ındadır 877
y.+ındagı 2164
y.+ından 761
2. Yakın, yan
y.+ına 366, 2865, 4098, ... *dahı ol*
dīvānuş/yanına yığıldılar..4544
y.+ında 396, 2201, 2635, 2641, 3389,
5285, 5667
3. Bedenin yan tarafı
y.+ında 5738

y.-arsa 627
y.-dı 5810, 5814, 5815, 5827, 5838, 5843
y.-ısar 5824
y.-masa 2451
y.-maz 5206
y.-sa 1899, 2450, 5206
2. Yüksekten çokça düşmek
y.-ar 4775, 5853, ... *ve dağı dirler ol yirde ki taş yağar...* 5855
y.-ardı 5784
y.-dı 3997, 5660, 5783, 5839, 5843, 5846, 5850
y.-dığın 5832
y.-ımaz 4776
y.-sa 5844
yağmaklık Yağma, düşme, inme
y.(g)+ı 1776
yağdır-/yağdır- 1. Yağdırmak
y.-dum 1872
2. (Bir şeyi) Aralıksız ve çok atmak, indirmek, fırlatmak, yağdırmak
y.-dı 670
y.-dılar 3377, 3379
y.-ur 1914
yağla- Yağlamak, yağ sürmek
y.-rlar 4493
yağlu Yağlı
y. 1710
yağmur Yağmur
y. 627, 1705, 1810, 1811, 1812, 1859, 2118, 2450, 2741, 2993, 4701, 5206, 5206, 5469, 5810, 5814, 5815, 5824, 5827, 5833
y.+dan 627, 2742
y.+dur 205
y.+lar 1911, 2687
y.+harun 674

yâhud (F. < yâhūd) Yahut, veya, ya da
y. 454, 622, 2270, 3102, 3632, 4596
Yahyâ/Yahyâ İbnü Zekerıyyâ Kişi adı;
Hz. Yahya
y. 2343, 3469, 3866
→mescid-i Y.
Yahyâ İbnü Mahfûz Kişi adı
y. 2548
yak- 1. Yakmak
y. 1544
y.-ar 1623, 5579
y.-ardı 4000
y.-arlar 4896
y.-dı 4464, 5047, 5672, 5680
y.-dılar 4788, 4893
y.-ıcak 4466
y.-madı 5678
y.-madın 3973
y.-mak 5579
y.-mayalar 4464
y.-maz 1637
y.-yup 2912
2. Işık vermesini sağlamak
y.-dılar ... *bir kandil dızdı tanneden ve içine/cerâk yakdılar dağı anı aldı kal'anıuy içine girdi...* 5474
3. *nec.* Helâk etmek, yakıp yıkmak
y.-a ... *dağı şehri kavını-y-ıla yaka anlarıuy feryâdı 'inânı/semâya üişe...* 5038
y.-dı 1556
yakın 1. s. Uzak karşıtı, yakın
y. 711, 964, 1695, 1744, 4431, 5106, 5418, 5767
y.+dur 2211, 2599
2. is. Yan, etraf, yakın
y. 2865
y.+a 860

v. *işiden ola sıtma visil ve dak ve uyuz*
3160
vizir bk. vezir
vü bk. u
vücüd (Ar.) Varlık, var olma, mevcudiyet
v.+ı 5
v.+ında
v.+ından 280
v.a gel- Ortaya çıkmak, olmak, meydana
gelmek
v. g.-di 1634
v. g.-diler 551
v. g.-memişdür 2486-87
v.a götür- Yaratmak, yoktan var etmek
v. g.-di 566
vüs'
v.-i tākat Güç, basiret
v. 5821

Y

yā (Ar.) Ye harfi
y. 3186
yā (Ar.) ünl. Ey
y. 83, 113, 191, 245, 702, 1212, 1611,
2179, 2180, 4144, 4265, 4272, 4670,
4671, 5109, 5388, 5867
yā (F.) 1. Yahut, veya, ya
y. 555, 790, 790, 999, 1514, 1793, 1840,
1842, 2111, 2223, 3128, 3173, 3284,
3564, 4706
2. Yoksa, ya da
y. 159, 621, 622, 623, 776, 1773
3. Peki, öyleyse
y. 950, 1035
y. 1807, 2129
yā ... veyā İki durumdan birisi
y. 1662

yā ... yā İki durumdan birisi; ya...yahut,
ya...ya da
y. 1128, 1792-93, 2489-90
yābān (F.) İssız, تنها (yer)
y.+a 360
yābāndan Bilinmez, yabancı
y. 857
yābānī (F.) Meçhul, bilinmez
y.+ı ... *ve andan taşra biğ yigirini/beş yıldız
vardır yābānī yarısı anlaruğ ol sümālī
tarafındağı tağuş/bir yanında dur...*876
yād
y. it- Anmak, zikretmek
y. i.-di 559
yādigār/yādgār (F.) Hatıra, yadigār
y. 2096
y.+ıdur 2096
y. kal- Hatıra kalmak
y. k.-dı 237
y. ol- Hatıra olmak, yadigar olmak
y. o.-a 421
Yāfes/Yāfes bin Nūh Kişi adı
y. 4035
y.+e 2527
yağ Yağ
y. 147, 1893, 5307
y.+dan 150
y.+dur 5890
y.+ı 1535, 2986, 5211, 5299
y.+la 140, 149
yağ- 1. (Kar, yağmur, dolu vs.) Gökten
düşmek
y.-acak 5853
y.-ar 205, 1705, 1811, 1813, 1814, 1858,
1859, 1912, 2119, 2663, 2687, 2741,
4775, 5791, 5833, 5853
y.-ardı 5382, 5383

v.-eler ... *iy şâhı buyur ki Nîlî mî'alleme vireler* 4067
v.-üp-idi 667
v.-ürdi 4526
5. Bağışlamak
v.-di 1605, 3624, ... *ankaruy pâdişâhı çok nesne virdi İskender'e vardı* 4091
6. Nasip etmek, ihsan etmek, hufetmek
v.-di 1516
v.-düm *Allahü te'âlâ dir ki.../göz virdüm kulak virdüm dağu toğrı yol virdüm...* 278
v.-memişdür 335
v.-miş 3898
v.-mişdi 1156
7. Satmak
v.-medi 3520
v.-ürim ... *gel beni sat böyle diyicek Fâtik eydür ben size/on big dinâra virürim...* 4164
v.-ürler 2799, 3033
v.-ürlerdi 5393
8. (Kız) Birinin nikâhı altına vermek, evlendirmek
v. 3913
v.-di 3894, 3917, 4161, 5251
v.-düm/v.-dim 3655, 4146
v.-ir 4145
v.-üp 4317
v.-ürsüz ... *dağu getirürsüz bir yolşul dîve virürsüz...* 1649
10. Bir yeri teslim etmek, elden çıkarmak
v.-diler ... *ahl-i Tedennümür peşimân oldılar Hâlid'i/taleb idüp getürdiler şutüh eylediler şehri virdiler...* 3958
11. Yaymak, saçmak
v.-en ... *ol nûr viren la 'lî şunuş sığır çıkarır* 3098

→ad v., almak v.mek, âvâze v., aydınlık v., cân v., cevâb v., cizye v., destûr v., dutsu v., gölge v., göğle kuvvet v., haber v., harâc v., hil'at v., kendümûze insaf. v., koy-v., kuvvet v., maglataya v., mehil v., nusret v., ruhsat v., saklayı-v., salı-v., selâm v., suna-v., şule v., ta'âm v., yemiş v., zehir v., zekât v.

virmeklik İhsan, bağış, verme

v.+dür 4397

virân (F.) Viran, yıkık, harabe

v. 4906

v. eyle- Viraneye çevirmek, harap etmek, yıkmak

v. e.-ye 5500

v. it- Viraneye çevirmek, harap etmek, yıkmak

v. i.-di 3466

v. ol- Harab olmak, viraneye dönmek, viran olmak

v. o.-dı 5035, 5302

Virân Yer adı

v. 1428

virbi-/viribi- Göndermek, yollamak, irsal etmek

v.-di 1216, 1573, 1573, 1625, 2150, 2735,

3055, 3130, 3329, 3331, 3333, 3334,

3335, 3337, 3371, 3376, 3391, 3404,

3427, 3491, 3517, 4357, 4479, 4627,

4650, 4653, 4676, 4790, 4824, 4841,

4904, 4906, 5004, 5049, 5067, 5149,

5363, 5614, 5624, 5652

v.-diler 3496, 3647

v.-düm/v.-dim 137, 3336

→âyet v., leşker v., harâc v., ilçiler v.

visil (?) Bir hastalık

v.+i 2736, 3726, 3727, 3729, 3858, 4346,
5198, 5717, 5829
v.+im 3738
v.+imde 3740
v.+imiz 4656
v.+imuzde 3746, 4657
v.+inde 704, 1287, 2209, 2451, 2722,
2805, 2941, 3030, 3066, 3946, 3690,
3969, 3981, 4440, 4503, 4613, 4970,
5203, 5421, 5742, 5852
v.+indedur 1621, 2806, 3487, 4467
v.+inden 2009
v.+ine 1856, 3052, 5091
v.+ini 3718, 4812
v.+inün 3732, 3757
v.+inüze 5645
v.+ler 3646
v.+lerinin 3686
v.+üm 133
v.+ün 2281, 2454, 2851, 3100, 3527,
3682, 3683, 3685, 4190, 4558, 5288, 5725
*Türk gönüldi Ündülüs'e geldi ol vilâyetün
pâdişâhu buğa eydür* 2644
→şehir-i v.
v.-i Magrib Magrip ülkesi (Fas, Kuzey
Afrika ülkesi)
v.+i 5025
vir- 1. Vermek
v. 3632, 5888
v.-di 412, 412, 1560, 1562, 1564, 2521,
2522, 2523, 2526, 2527, 2528, 2553,
2553, 2554, 2555, 2556, 2556, 2733,
2736, 3214, 4152, 4165, 4285, 4355,
4740, 4795, 4799, 4812, 5125, 5151,
5153, 5363
v.-diler 4464, 4732
v.-dük 412, 3775

v.-e 3646
v.-eler 2732, 3112
v.-elüm 5176
v.-em 3650
v.-eyim 3054, 3640
v.-imuz 5624
v.-medi 1563, 4732
v.-mezdi 3528
v.-mezem 3630, 3633
v.-mezlerse 3444
v.-meziz 5625
v.-miş 1656, 4715, 4715, 5443
v.-mişdi 3678, 3711
v.-seler 5451
v.-ün 5066
v.-ür 1306, 1855
v.-ürler 2107, 2932, 4107
v.-ürlerdi 3613, 5393
v.-ürse 1222
v.-ürsüz 1649
2. Ödemek, tediye etmek, vermek
v.-di ... *niçe yıl kızıl altun virdi ki sulh ideler*
4154
v.-e 4822
v.-ür 4696
v.-ürdi 5181
v.-ürler 5044
v.-ürlerdi 3613
3. İade etmek, geri vermek, teslim etmek
v.-di 4640
v.-eyim 3641
v.-gil 3364, ... *'Abdülmüttalib Ebrehe katına
vardı eydür benim develerim virgil* 3362
4. Göndermek, yollamak
v.-di 2767, 5626
v.-diler 4069

Vehbe bin Umeyye Kişi ad

v. 4746

vehm

v.e düş- Kuruntuya kapılmak, yersiz
korkuya düşmek

v. d.-diler 5826

velâkin (Ar. < ve-lâkin) Fakat, ama

v. 3834, 4079

velî

velîyyü'l-enbiyâ Nebilerin velisi, Hz.
Cebrail

v. 652

Velîd İbn-i Müslim Kişi ad

v. 4323, 4336

velîk (F.) Lâkin, ama, fakat

v. 1534

velîkin (F.) Lâkin, ama, fakat

v. 69, 136, 161, 333, 336, 851, 865, 1033,
1414, 3182, 3532, 4252, 4427, 4690,
4761, 5054, 5072, 5176, 5345, 5346,
5443, 5715, 5720, 5761

Venedik Yer adı

v. 441

veres (?) Birbitki

v.+dür 5542, *eydür ki 'âlem tolmışdır dört
nesneyile ol dört daFu Yemen'idedür veresdür
hatardur kendirdur 'aşabdur* 5543

vesvese (Ar.) Kuruntu, evham

v.+yi 2907

veya bağ. Veya, ya da, yahut

v. 454, 556, 1414, 1612, 1753, 2271,
3383, 3703, 3746

→ya veya

veyâhud bağ. Veyahut, yahut, veya

v. 621, 853, 1414, 1663, 1697, 3703

vezîr/vizîr (Ar.) Vezir

v. 4194, 4196, 4254, 4255, 4896

v.+dur 2746

v.+i 327, 3643, 3656, 3879, 5674

v.+ine 4251

v.+ini 4191

v.+ler 2134

v.+ün 4195

v.-i İskender İskender'in veziri

v. 4193

v.-i Zuşereh Zuşereh'in veziri

v. 3913

vezîrlîk Vezirlik

v. 231

vezn (Ar.) Ölçü, ağırlık

v.+ini 595

v. it- Ölçmek, tartmak

v. i(d)-üp 675

Vezn

→ 'ayn-ı V.

vezzân

vezzânü'l-kısmet Rızık tartıcı, *mev.*
Hz. Mikail

v. 674

vilâdet

v.-i Peygamber Hz. Muhammed'in
doğumu

v. p.+e 1055

vilâyet (Ar.) Vilâyet, eyalet, ülke

v. 4105, 4218, 4350, 4509, 5389, 5682

v.+de 2275, 2508, 2809, 3834, 4018,

4310, 4444, 4480, 4677, 4840, 5092, 5382

v.+den 3035

v.+dür 3756, 3987, 4082, 4108, 4189,

4426, 4977, 5031, 5320, 5326, 5441,

5535, 5670

... *eydürler ki Serendib bir vilâyetdür
şehir'degildir...* 4501

v.+e 3687, 3903, 4510

5667, 5671, 5674, 5676, 5681, 5682, 5683, 5683, 5684, 5684, 5685, 5687, 5688, 5690, 5694, 5694, 5694, 5694, 5696, 5701, 5702, 5704, 5714, 5714, 5714, 5715, 5716, 5721, 5721, 5723, 5725, 5726, 5727, 5727, 5727, 5727, 5728, 5729, 5729, 5729, 5730, 5730, 5731, 5731, 5734, 5735, 5735, 5736, 5736, 5736, 5737, 5738, 5738, 5739, 5740, 5743, 5746, 5746, 5746, 5747, 5748, 5750, 5751, 5753, 5753, 5754, 5755, 5756, 5765, 5769, 5773, 5773, 5774, 5774, 5775, 5776, 5776, 5778, 5789, 5789, 5790, 5792, 5793, 5793, 5793, 5794, 5794, 5795, 5795, 5796, 5798, 5799, 5804, 5807, 5812, 5813, 5814, 5818, 5820, 5824, 5828, 5828, 5828, 5828, 5829, 5830, 5830, 5831, 5832, 5833, 5836, 5837, 5838, 5840, 5843, 5843, 5845, 5845, 5845, 5846, 5848, 5851, 5854, 5855, 5857, 5858, 5858, 5859, 5873, 5873, 5874, 5874, 5874, 5875, 5877, 5878, 5879, 5879, 5881, 5881, 5881, 5883, 5884, 5884, 5887, 5889

ve dahu Bilhassa, özellikle

v. 25, 40, 41, 42, 48, 59, 63, 65, 81, 84, 94, 121, 136, 202, 205, 207, 208, 209, 211, 236, 239, 282, 290, 292, 321, 411, 437, 438, 439, 459, 467, 512, 538, 544, 594, 628, 628, 645, 669, 670, 720, 726, 740, 756, 794, 816, 822, 826, 837, 840, 844, 854, 856, 857, 874, 892, 900, 914, 918, 937, 964, 976, 977, 1001, 1004, 1030, 1035, 1039, 1047, 1094, 1105, 1155, 1197, 1232, 1279, 1280, 1337, 1339, 1347, 1352, 1361, 1361, 1372, 1375, 1375, 1421, 1422, 1431, 1435, 1438, 1463, 1466, 1471, 1478, 1487, 1500, 1502, 1511, 1513, 1515, 1516, 1536, 1543, 1547, 1548, 1551, 1570,

1589, 1674, 1678, 1696, 1700, 1714, 1728, 1735, 1746, 1757, 1762, 1763, 1770, 1780, 1798, 1844, 1856, 1889, 1897, 1901, 1904, 1905, 1909, 1910, 1918, 1927, 1935, 1948, 1954, 1981, 2074, 2074, 2085, 2108, 2121, 2147, 2161, 2164, 2216, 2228, 2256, 2313, 2315, 2322, 2322, 2423, 2460, 2474, 2491, 2662, 2678, 2714, 2886, 3201, 3309, 3864, 4041, 5835, 5858

ve illā Bilhassa, özellikle, hele

v. 1128, 1222, 1417, 1669, 2634, 2773, 2977, 3919

vebā (Ar.) Vehā

v. 1781, 1781, 1788, 5772, 5778, 5780, 5792, 5803, 5860

v.+dan 5859

vech/vecih (Ar.) Yol, usul, tarz

v. 8, 246

v.+i 10

vefā

→gaddar-ı bî-v.

vefādārlik Bağlılık, sadakat, vefalılık

v.(g)+içün 3628

vefāt (Ar.) Vefat, ölüm

v.+ı 1163, 5563

v.+ından 1229

v. it- Ölmek, vefat etmek

v. i.-di 1168, 3719, 3900, 4839, 4840, 5563, 5585

vegerni (F.) Yoksa

v. 4090

Vehāb Yer adı

v. 2003

Vehb Kişi adı

v. 4744

Vehb İbn-i Münebbe Kişi adı v. 5135

4972, 4973, 4973, 4974, 4974, 4974, 4974, 5272, 5273, 5275, 5276, 5277, 5278, 5279,
 4975, 4975, 4976, 4978, 4979, 4979, 4980, 5280, 5280, 5282, 5284, 5285, 5285, 5288,
 4981, 4984, 4985, 4986, 4989, 4993, 4995, 5296, 5297, 5298, 5299, 5299, 5299, 5302,
 4997, 4997, 5001, 5002, 5003, 5005, 5005, 5302, 5303, 5304, 5305, 5308, 5308, 5310,
 5005, 5006, 5012, 5012, 5014, 5015, 5017, 5311, 5312, 5314, 5314, 5314, 5315, 5316,
 5017, 5018, 5019, 5023, 5024, 5024, 5024, 5317, 5318, 5319, 5321, 5321, 5322, 5323,
 5025, 5026, 5027, 5027, 5027, 5028, 5029, 5323, 5325, 5325, 5325, 5326, 5328, 5330,
 5029, 5031, 5032, 5034, 5037, 5038, 5038, 5331, 5331, 5333, 5334, 5335, 5335, 5336,
 5040, 5045, 5046, 5052, 5055, 5058, 5059, 5337, 5339, 5342, 5343, 5344, 5348, 5354,
 5060, 5061, 5075, 5075, 5077, 5077, 5077, 5355, 5358, 5359, 5362, 5368, 5368, 5368,
 5078, 5078, 5078, 5079, 5083, 5084, 5086, 5372, 5374, 5376, 5379, 5381, 5391, 5391,
 5086, 5087, 5087, 5088, 5092, 5095, 5096, 5395, 5397, 5398, 5399, 5400, 5402, 5403,
 5098, 5099, 5099, 5100, 5100, 5101, 5101, 5405, 5410, 5411, 5412, 5412, 5412, 5413,
 5103, 5103, 5103, 5104, 5105, 5105, 5106, 5413, 5413, 5413, 5416, 5417, 5418, 5427,
 5106, 5108, 5111, 5112, 5112, 5113, 5113, 5428, 5430, 5430, 5437, 5441, 5444, 5444,
 5113, 5114, 5116, 5116, 5117, 5117, 5117, 5444, 5444, 5445, 5447, 5447, 5448, 5449,
 5117, 5118, 5118, 5118, 5118, 5118, 5123, 5449, 5450, 5451, 5452, 5452, 5453, 5453,
 5124, 5126, 5126, 5126, 5127, 5127, 5127, 5453, 5454, 5455, 5458, 5458, 5459, 5460,
 5127, 5127, 5127, 5127, 5128, 5128, 5129, 5460, 5461, 5462, 5464, 5464, 5467, 5468,
 5129, 5130, 5131, 5131, 5132, 5134, 5134, 5468, 5469, 5469, 5469, 5469, 5470, 5473,
 5135, 5138, 5141, 5142, 5142, 5143, 5143, 5473, 5474, 5476, 5476, 5477, 5478, 5479,
 5144, 5145, 5148, 5151, 5152, 5155, 5158, 5481, 5481, 5485, 5486, 5487, 5488, 5489,
 5158, 5158, 5158, 5158, 5158, 5159, 5163, 5491, 5493, 5493, 5494, 5494, 5495, 5496,
 5165, 5166, 5167, 5169, 5171, 5174, 5180, 5503, 5504, 5507, 5509, 5509, 5510, 5510,
 5183, 5184, 5185, 5186, 5187, 5188, 5189, 5511, 5511, 5513, 5515, 5520, 5520, 5521,
 5190, 5194, 5195, 5195, 5197, 5199, 5199, 5521, 5521, 5522, 5523, 5524, 5527, 5530,
 5203, 5203, 5203, 5204, 5205, 5205, 5205, 5532, 5533, 5533, 5534, 5534, 5536, 5541,
 5206, 5206, 5208, 5209, 5209, 5210, 5211, 5541, 5541, 5542, 5545, 5545, 5548, 5548,
 5211, 5211, 5212, 5212, 5213, 5214, 5216, 5548, 5549, 5550, 5551, 5552, 5564, 5568,
 5220, 5220, 5221, 5221, 5222, 5223, 5223, 5569, 5570, 5573, 5573, 5580, 5580, 5581,
 5223, 5225, 5226, 5226, 5227, 5227, 5232, 5582, 5583, 5583, 5587, 5587, 5589, 5589,
 5233, 5234, 5234, 5235, 5235, 5236, 5236, 5591, 5592, 5594, 5594, 5595, 5596, 5597,
 5238, 5238, 5238, 5238, 5239, 5239, 5239, 5599, 5602, 5602, 5602, 5603, 5603, 5604,
 5241, 5241, 5241, 5241, 5242, 5243, 5244, 5605, 5607, 5608, 5611, 5612, 5613, 5616,
 5245, 5246, 5247, 5248, 5249, 5251, 5252, 5619, 5619, 5620, 5621, 5621, 5627, 5629,
 5254, 5255, 5255, 5256, 5257, 5258, 5259, 5632, 5632, 5636, 5642, 5645, 5646, 5646,
 5260, 5261, 5261, 5262, 5263, 5266, 5271, 5652, 5652, 5656, 5659, 5662, 5662, 5664,

4081, 4082, 4083, 4083, 4083, 4084,
 4084, 4086, 4096, 4097, 4100, 4103,
 4104, 4109, 4109, 4112, 4113, 4114,
 4114, 4123, 4127, 4131, 4131, 4132,
 4133, 4137, 4138, 4141, 4152, 4156,
 4159, 4173, 4175, 4176, 4182, 4183,
 4185, 4187, 4190, 4193, 4200, 4203,
 4203, 4208, 4211, 4213, 4213, 4215,
 4216, 4216, 4220, 4220, 4221, 4232,
 4234, 4242, 4251, 4259, 4262, 4264,
 4268, 4273, 4274, 4276, 4283, 4284,
 4295, 4296, 4297, 4297, 4298, 4299,
 4300, 4300, 4300, 4301, 4303, 4304,
 4307, 4308, 4308, 4311, 4311, 4312,
 4313, 4313, 4314, 4315, 4318, 4318,
 4318, 4319, 4320, 4321, 4322, 4328,
 4329, 4329, 4330, 4331, 4331, 4332,
 4333, 4335, 4335, 4337, 4338,
 4340, 4341, 4345, 4349, 4350, 4353,
 4354, 4358, 4360, 4362, 4365, 4376,
 4379, 4380, 4381, 4382, 4390, 4407,
 4409, 4410, 4411, 4411, 4412, 4412,
 4413, 4415, 4418, 4419, 4419, 4420,
 4425, 4427, 4428, 4428, 4429, 4432,
 4432, 4434, 4434, 4437, 4439, 4441,
 4442, 4442, 4442, 4443, 4443, 4445,
 4445, 4446, 4446, 4446, 4446, 4447, 4447,
 4448, 4448, 4448, 4449, 4450, 4450, 4451,
 4451, 4452, 4454, 4456, 4457, 4458, 4458,
 4458, 4461, 4462, 4467, 4467, 4475, 4475,
 4478, 4478, 4478, 4479, 4479, 4480, 4481,
 4483, 4483, 4485, 4485, 4486, 4486, 4487,
 4488, 4488, 4489, 4490, 4490, 4491, 4492,
 4493, 4493, 4494, 4495, 4496, 4497, 4498,
 4499, 4499, 4500, 4501, 4502, 4503, 4504,
 4506, 4508, 4509, 4509, 4510, 4513, 4516,
 4518, 4518, 4521, 4521, 4522, 4524, 4524,
 4526, 4530, 4531, 4532, 4536, 4536, 4536,
 4539, 4540, 4540, 4541, 4541, 4542, 4545,
 4546, 4546, 4547, 4549, 4549, 4550, 4550,
 4550, 4550, 4551, 4552, 4553, 4555, 4557,
 4561, 4564, 4565, 4566, 4567, 4570, 4573,
 4582, 4582, 4585, 4586, 4593, 4594, 4595,
 4596, 4597, 4597, 4606, 4606, 4616, 4621,
 4622, 4624, 4625, 4625, 4629, 4632, 4636,
 4638, 4641, 4642, 4643, 4644, 4644, 4646,
 4649, 4650, 4651, 4657, 4662, 4665, 4674,
 4677, 4682, 4682, 4685, 4689, 4689, 4689,
 4690, 4691, 4692, 4693, 4695, 4696, 4696,
 4700, 4700, 4706, 4707, 4708, 4708, 4708,
 4710, 4711, 4711, 4711, 4711, 4711, 4712,
 4716, 4733, 4733, 4734, 4736, 4740, 4742,
 4742, 4743, 4744, 4745, 4745, 4746, 4748,
 4748, 4748, 4749, 4750, 4750, 4751, 4752,
 4752, 4753, 4755, 4756, 4757, 4758, 4758,
 4762, 4765, 4766, 4766, 4769, 4770, 4774,
 4775, 4778, 4783, 4785, 4786, 4787, 4788,
 4788, 4789, 4793, 4800, 4802, 4804, 4804,
 4806, 4807, 4807, 4807, 4808, 4810, 4810,
 4811, 4813, 4814, 4821, 4822, 4822, 4822,
 4824, 4825, 4825, 4826, 4831, 4843, 4844,
 4844, 4844, 4846, 4847, 4847, 4847, 4853,
 4858, 4859, 4859, 4861, 4861, 4861, 4862,
 4863, 4864, 4865, 4865, 4865, 4865, 4866,
 4867, 4867, 4867, 4867, 4867, 4868, 4869,
 4869, 4876, 4877, 4878, 4879, 4880, 4881,
 4881, 4882, 4889, 4889, 4893, 4893, 4906,
 4907, 4908, 4908, 4909, 4910, 4910, 4910,
 4910, 4913, 4914, 4915, 4916, 4916, 4920,
 4921, 4922, 4922, 4923, 4923, 4924, 4924,
 4928, 4929, 4932, 4933, 4934, 4935, 4942,
 4942, 4942, 4943, 4944, 4945, 4947, 4950,
 4951, 4953, 4953, 4954, 4956, 4957, 4959,
 4959, 4961, 4962, 4969, 4971, 4972, 4972,

3114, 3115, 3124, 3125, 3126, 3127,
 3146, 3146, 3147, 3148, 3151, 3158,
 3158, 3159, 3159, 3160, 3160, 3160,
 3175, 3178, 3180, 3183, 3183, 3187,
 3188, 3188, 3189, 3192, 3193, 3193,
 3195, 3198, 3198, 3199, 3202, 3202,
 3203, 3204, 3207, 3210, 3232, 3243,
 3243, 3250, 3251, 3252, 3253, 3254,
 3255, 3255, 3256, 3257, 3264, 3266,
 3268, 3280, 3287, 3289, 3292, 3295,
 3298, 3300, 3301, 3302, 3303, 3304,
 3305, 3305, 3306, 3306, 3311, 3311,
 3311, 3311, 3312, 3312, 3312, 3313,
 3313, 3313, 3320, 3321, 3326, 3327,
 3327, 3330, 3330, 3331, 3332, 3333,
 3334, 3337, 3339, 3340, 3342, 3342,
 3344, 3348, 3354, 3357, 3358, 3359,
 3378, 3378, 3378, 3382, 3382, 3386,
 3396, 3396, 3399, 3399, 3401, 3418,
 3419, 3420, 3420, 3421, 3422, 3424,
 3424, 3426, 3427, 3427, 3429, 3430,
 3432, 3440, 3440, 3444, 3445, 3446,
 3449, 3457, 3457, 3457, 3457, 3461,
 3461, 3462, 3465, 3470, 3474, 3476,
 3477, 3477, 3485, 3487, 3504, 3506,
 3507, 3508, 3509, 3510, 3511, 3515,
 3515, 3519, 3524, 3528, 3531, 3534,
 3535, 3537, 3537, 3539, 3541, 3541,
 3541, 3545, 3545, 3546, 3546, 3547,
 3547, 3549, 3552, 3559, 3560, 3562,
 3563, 3565, 3568, 3575, 3577, 3580,
 3581, 3586, 3587, 3593, 3594, 3595,
 3595, 3597, 3604, 3605, 3608, 3608,
 3610, 3610, 3611, 3612, 3612, 3613,
 3614, 3614, 3615, 3615, 3615, 3616,
 3616, 3617, 3618, 3618, 3618, 3619,
 3619, 3620, 3621, 3621, 3624, 3633,

3633, 3635, 3636, 3637, 3639, 3645,
 3649, 3649, 3650, 3651, 3653, 3654,
 3655, 3659, 3661, 3666, 3666, 3667,
 3669, 3669, 3680, 3681, 3681, 3681,
 3689, 3691, 3692, 3692, 3692, 3692,
 3692, 3694, 3699, 3701, 3711, 3716,
 3717, 3718, 3719, 3720, 3725, 3726,
 3732, 3733, 3733, 3734, 3736, 3737,
 3738, 3739, 3739, 3739, 3740, 3740,
 3741, 3741, 3741, 3743, 3745, 3745,
 3746, 3748, 3749, 3749, 3750, 3752,
 3757, 3757, 3761, 3762, 3762, 3762,
 3764, 3766, 3767, 3782, 3783, 3784,
 3785, 3787, 3788, 3788, 3789, 3789,
 3790, 3792, 3803, 3806, 3807, 3808,
 3809, 3809, 3815, 3816, 3820, 3821,
 3822, 3823, 3827, 3827, 3827, 3828,
 3828, 3829, 3831, 3833, 3833, 3835,
 3835, 3839, 3839, 3841, 3841, 3842,
 3842, 3843, 3848, 3849, 3852, 3853,
 3853, 3854, 3856, 3856, 3856, 3859,
 3859, 3860, 3861, 3861, 3868, 3870,
 3871, 3873, 3878, 3898, 3905, 3905,
 3910, 3926, 3933, 3934, 3934, 3935,
 3936, 3945, 3945, 3945, 3950, 3953,
 3962, 3962, 3965, 3967, 3969, 3969,
 3970, 3972, 3973, 3975, 3981, 3982,
 3982, 3982, 3983, 3984, 3984, 3986,
 3987, 3988, 3992, 3992, 3993, 3993,
 3994, 3994, 3994, 3994, 3994, 3994,
 3994, 4000, 4020, 4020, 4020, 4021,
 4021, 4021, 4021, 4021, 4021, 4026,
 4027, 4027, 4030, 4030, 4031, 4031,
 4032, 4033, 4034, 4035, 4036, 4037,
 4039, 4040, 4040, 4041, 4043, 4044,
 4046, 4050, 4069, 4071, 4077, 4077,
 4078, 4078, 4078, 4078, 4078, 4081,

2004, 2004, 2004, 2004, 2021, 2030,
2033, 2039, 2044, 2044, 2046, 2048,
2048, 2049, 2058, 2059, 2061, 2062,
2063, 2079, 2100, 2110, 2110, 2111,
2122, 2122, 2122, 2123, 2124, 2128,
2129, 2133, 2134, 2142, 2143, 2153,
2157, 2159, 2159, 2161, 2164, 2167,
2181, 2191, 2192, 2193, 2197, 2200,
2203, 2208, 2209, 2212, 2213, 2214,
2216, 2218, 2221, 2221, 2223, 2247,
2251, 2252, 2253, 2254, 2262, 2264,
2268, 2312, 2315, 2315, 2322, 2322,
2323, 2326, 2328, 2331, 2334, 2334,
2335, 2346, 2346, 2347, 2350, 2353,
2355, 2356, 2360, 2390, 2393, 2393,
2395, 2396, 2397, 2403, 2419, 2433,
2438, 2439, 2442, 2442, 2443, 2449,
2449, 2451, 2465, 2467, 2468, 2468,
2470, 2470, 2471, 2472, 2473, 2473,
2474, 2485, 2485, 2488, 2489, 2490,
2490, 2491, 2492, 2493, 2495, 2497,
2497, 2497, 2497, 2497, 2497, 2497,
2498, 2501, 2502, 2503, 2503, 2504,
2505, 2505, 2505, 2506, 2506, 2508,
2511, 2511, 2512, 2513, 2513, 2513,
2513, 2515, 2515, 2515, 2516, 2516,
2517, 2520, 2521, 2524, 2525, 2526,
2527, 2530, 2530, 2530, 2530, 2531,
2531, 2533, 2536, 2538, 2538, 2538,
2538, 2538, 2539, 2539, 2539, 2539,
2540, 2540, 2540, 2541, 2541, 2541,
2541, 2541, 2542, 2542, 2543, 2543,
2543, 2544, 2544, 2544, 2544, 2544,
2545, 2545, 2546, 2546, 2546, 2547,
2548, 2557, 2557, 2557, 2557, 2558,
2558, 2558, 2558, 2558, 2558, 2559,
2559, 2559, 2559, 2559, 2559, 2559,

2559, 2560, 2560, 2560, 2562, 2568,
2578, 2580, 2581, 2582, 2583, 2586,
2587, 2587, 2589, 2590, 2590, 2590,
2593, 2593, 2594, 2596, 2597, 2597,
2598, 2598, 2599, 2601, 2602, 2602,
2604, 2605, 2606, 2609, 2611, 2612,
2612, 2615, 2616, 2618, 2619, 2620,
2625, 2636, 2650, 2659, 2662, 2663,
2663, 2665, 2669, 2670, 2672, 2673,
2676, 2676, 2684, 2686, 2687, 2687,
2697, 2702, 2702, 2703, 2706, 2706,
2706, 2713, 2714, 2714, 2722, 2723,
2724, 2724, 2738, 2739, 2741, 2742,
2744, 2744, 2745, 2749, 2750, 2752,
2755, 2756, 2759, 2761, 2761, 2764,
2765, 2766, 2769, 2770, 2772, 2772,
2772, 2773, 2774, 2776, 2778, 2780,
2786, 2786, 2789, 2790, 2791, 2794,
2795, 2804, 2815, 2816, 2826, 2827,
2834, 2835, 2835, 2836, 2840, 2842,
2850, 2852, 2856, 2856, 2858, 2860,
2861, 2863, 2865, 2866, 2866, 2867,
2867, 2867, 2867, 2867, 2867, 2868,
2868, 2871, 2873, 2874, 2875, 2882,
2883, 2888, 2899, 2907, 2918, 2918,
2922, 2928, 2929, 2929, 2947, 2948,
2949, 2951, 2955, 2956, 2957, 2961,
2961, 2962, 2963, 2963, 2964, 2964,
2964, 2964, 2965, 2965, 2965, 2967,
2969, 2973, 2979, 2980, 2981, 2981,
2981, 2982, 2984, 2985, 2986, 2986,
2987, 2992, 3002, 3009, 3024, 3027,
3029, 3031, 3032, 3033, 3033, 3035,
3038, 3038, 3046, 3046, 3050, 3056,
3060, 3064, 3064, 3065, 3066, 3068,
3069, 3069, 3069, 3069, 3082, 3083,
3090, 3093, 3097, 3106, 3109, 3110,

942, 943, 952, 954, 954, 959, 960, 961,
 962, 963, 967, 971, 971, 975, 981, 984,
 984, 986, 988, 991, 991, 995, 997, 998,
 1000, 1001, 1002, 1004, 1005, 1016,
 1018, 1028, 1029, 1031, 1031, 1032,
 1032, 1034, 1037, 1038, 1042, 1043,
 1044, 1047, 1052, 1054, 1054, 1056,
 1057, 1059, 1061, 1063, 1064, 1069,
 1071, 1072, 1073, 1073, 1073, 1075,
 1075, 1076, 1077, 1079, 1079, 1079,
 1100, 1104, 1111, 1116, 1118, 1120,
 1121, 1125, 1126, 1129, 1132, 1133,
 1158, 1163, 1171, 1174, 1174, 1175,
 1176, 1178, 1180, 1198, 1198, 1200,
 1204, 1205, 1205, 1206, 1217, 1224,
 1229, 1238, 1256, 1257, 1279, 1282,
 1284, 1292, 1293, 1296, 1299, 1299,
 1301, 1303, 1303, 1303, 1304, 1304,
 1305, 1305, 1305, 1306, 1310, 1311,
 1313, 1318, 1321, 1322, 1322, 1324,
 1325, 1325, 1332, 1333, 1334, 1335,
 1338, 1339, 1345, 1346, 1346, 1346,
 1347, 1347, 1347, 1347, 1349, 1349,
 1350, 1350, 1352, 1353, 1357, 1359,
 1359, 1362, 1363, 1363, 1363, 1364,
 1364, 1364, 1365, 1366, 1367, 1367,
 1369, 1372, 1373, 1375, 1375, 1376,
 1376, 1377, 1377, 1377, 1378, 1380,
 1380, 1380, 1380, 1383, 1383, 1389,
 1390, 1390, 1390, 1390, 1390, 1390,
 1391, 1392, 1392, 1392, 1392, 1393,
 1397, 1400, 1400, 1401, 1401, 1402,
 1402, 1402, 1402, 1402, 1404, 1405,
 1405, 1409, 1413, 1415, 1416, 1416,
 1418, 1420, 1420, 1422, 1423, 1424,
 1425, 1427, 1427, 1427, 1427, 1428,
 1428, 1428, 1429, 1430, 1434, 1435,

1435, 1437, 1437, 1438, 1440, 1440,
 1440, 1442, 1442, 1442, 1444, 1446,
 1446, 1446, 1449, 1449, 1449, 1453,
 1453, 1453, 1454, 1458, 1459, 1459,
 1462, 1464, 1464, 1464, 1464, 1465,
 1465, 1465, 1465, 1466, 1467, 1469,
 1470, 1470, 1470, 1470, 1470, 1470,
 1471, 1472, 1473, 1474, 1477, 1477,
 1479, 1479, 1480, 1481, 1481, 1481,
 1482, 1482, 1482, 1482, 1483, 1488,
 1488, 1488, 1489, 1490, 1490, 1493,
 1493, 1493, 1494, 1496, 1497, 1499,
 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508,
 1510, 1511, 1513, 1515, 1524, 1525,
 1530, 1532, 1532, 1533, 1535, 1536,
 1537, 1538, 1541, 1546, 1572, 1581,
 1601, 1609, 1635, 1636, 1637, 1637,
 1639, 1640, 1645, 1648, 1650, 1652,
 1659, 1671, 1671, 1677, 1679, 1687,
 1693, 1695, 1698, 1704, 1705, 1712,
 1718, 1723, 1725, 1729, 1729, 1742,
 1756, 1757, 1760, 1763, 1765, 1770,
 1770, 1771, 1776, 1777, 1778, 1782,
 1790, 1794, 1795, 1795, 1796, 1796,
 1797, 1800, 1800, 1801, 1801, 1802,
 1804, 1805, 1805, 1808, 1811, 1812,
 1813, 1814, 1816, 1818, 1825, 1826,
 1829, 1830, 1831, 1833, 1838, 1843,
 1847, 1855, 1858, 1858, 1858, 1863,
 1866, 1870, 1871, 1871, 1873, 1880,
 1882, 1883, 1885, 1887, 1887, 1888,
 1889, 1889, 1890, 1894, 1896, 1897,
 1898, 1900, 1901, 1902, 1902, 1902,
 1903, 1907, 1907, 1908, 1919, 1921,
 1922, 1926, 1932, 1933, 1936, 1936,
 1952, 1952, 1953, 1955, 1966, 1971,
 1978, 1981, 1986, 1987, 2001, 2002,

vāsī' (Ar.) Geniş, bol	319, 320, 320, 324, 336, 340, 341, 341,
v. 5237	349, 356, 370, 390, 400, 405, 409, 410,
vasiyyet	412, 416, 420, 426, 427, 427, 431,
v. it- 1. Vasiyette bulunmak, vasiyet etmek	434, 435, 436, 437, 438, 447, 449, 452,
v. i.-di 1220	453, 458, 464, 465, 465, 482, 494, 494,
v. i.-diler 4435	504, 505, 505, 506, 508, 508, 508, 509,
2. Emretmek, buyurmak	509, 510, 510, 513, 514, 514, 514, 514,
v. i.-di ... <i>ikrār-nāme yazdı Mekke</i>	516, 517, 517, 519, 520, 521, 524, 525,
<i>kavmuna/virdi vasiyyet itdi...</i> 5125	526, 527, 528, 528, 528, 529, 530, 530,
vatan (Ar.) Vatan	530, 531, 532, 532, 533, 533, 534, 534,
v.+uma 1970	534, 534, 535, 535, 535, 536, 537, 537,
vāv (Ar.) Vav harfi	538, 538, 540, 540, 541, 541, 542, 543,
v. 5499	544, 544, 544, 545, 545, 549, 553, 553,
va'z (Ar.) Öğüt, nasihat	554, 554, 554, 554, 555, 557, 559, 562,
v. 494	568, 572, 574, 582, 583, 585, 586, 595,
vaz' (Ar.) Hareket	595, 596, 610, 614, 614, 615, 627, 627,
v. 894, 895, 905	630, 636, 637, 638, 640, 640, 642, 642,
vaz'-ı Bâtine Yer adı	643, 644, 646, 648, 649, 651, 655, 666,
v. 907	674, 676, 676, 680, 682, 686, 688, 688,
vazife	688, 688, 689, 708, 709, 719, 725, 727,
v. it- Görev saymak, görev addetmek	727, 728, 733, 733, 734, 734, 742, 745,
v. i.-di 3887	747, 747, 748, 749, 750, 755, 758, 759,
ve Ve	759, 762, 765, 766, 785, 785, 788, 793,
v. 2, 3, 8, 11, 11, 14, 14, 15, 15, 16, 17,	793, 793, 801, 803, 805, 808, 808, 808,
17, 18, 19, 20, 21, 25, 26, 29, 29, 36, 43,	808, 809, 810, 810, 810, 811, 813, 817,
44, 45, 46, 47, 49, 49, 52, 53, 54, 55, 56,	817, 818, 823, 823, 827, 828, 830, 830,
57, 59, 59, 61, 63, 76, 76, 76, 77, 79, 89,	833, 836, 839, 839, 842, 845, 848, 849,
89, 90, 96, 97, 98, 99, 99, 100, 100, 102,	853, 855, 855, 855, 863, 867, 868, 870,
102, 102, 106, 107, 110, 115, 117, 119,	871, 872, 872, 872, 875, 877, 878, 878,
120, 121, 123, 128, 129, 137, 186, 188,	879, 879, 879, 879, 880, 880, 880, 880,
194, 197, 199, 201, 202, 204, 205, 212,	881, 881, 885, 885, 885, 886, 886, 886,
213, 214, 216, 225, 227, 231, 231, 235,	886, 887, 887, 888, 888, 888, 888, 889,
236, 237, 239, 239, 241, 245, 247, 249,	889, 889, 889, 891, 892, 892, 892, 894,
250, 253, 253, 255, 256, 256, 258, 258,	894, 898, 899, 899, 902, 902, 902, 902,
258, 258, 265, 266, 267, 271, 276, 279,	902, 902, 902, 903, 903, 903, 905, 905,
282, 283, 285, 286, 287, 287, 288, 292,	908, 908, 909, 911, 912, 914, 914, 920,
293, 310, 312, 315, 318, 318, 319, 319,	921, 925, 930, 932, 938, 939, 940, 941,

v.-maz 1286, 1995, 2136, 2571, 2571, 5582, 5685
v.-mazsın 1155
v.-miş 2056, 2402, 2709, 3088, 5669
v.-mişlar 4370
v.-sa 690, 1730, 1762, 2155, 2705, 3765, 3983, 4489, 4586, 4587, 4596, 4750, 5463, 5492
v.-salar 4756, 4757
v.-sun 4344
v.-up 1619, 2137, 2446, 2759, 2916, 3356, 5250
v.-ur 2002, 2002, 2009, 2023, 2044, 2051, 2060, 2102, 2121, 2122, 2122, 2123, 2123, 2172, 2172, 2173, 2173, 2173, 2223, 2757, 2881, 2888, 3112, 3589, 4490, 4491, 4491
v.-uram 268, 4614
v.-urdt 293
v.-urlar 1942, 2041, 2214, 2214, 2215, 2831, 2849, 2915, 3101, 3209, 3744, 4496, 4511, 5094
v.-urmuş 2457
v.-ursın 2643
v.-ursa 2862, 4716, 5582
v.-ursan 313, 2862
→ere v., galata v., gogline v., uykuya v., yakın v.
varabil- Gidebilmek, ulaşabilmek
v.-enler 1951
varduğu [< var idüğü] Olduğu, bulunduğu, mevcudiyeti
v.-n 4758
v.-na 851
varak (Ar.) Varak, yaprak
v. 1501

Varden Yer adı
v.-i 3402
varıl- Varılmak, ulaşmak, gidilmek
v.-ur 1946
varlık Var olma, mevcudiyet
v.(g)+ın 931
vasf (Ar.) Vasıf, nitelik, hâl, sıfat
v.+a 5396
v.-ı 561, 1416, 3394, 5479
v.-ıla 4048
v.-ın 5354
v.-ını 2226, 4781
v. **it-** Nitelemek, vasfetmek
v. i(d)-emez 560
v. i.-mek 3881
v. i.-se 375
v. **a gol-** Tarif edilmek, anlatılmak, vasfedilmek
v. g.-mez 1638, 2246, 3291, 4228, 4306, 4378, 5008, 5395
v. **in it-** Vasfetmek
v. i(d)-emez 5751-52
v. **-ı cemil** Güzel sıfat
v. c.-i 26
Vâsık Billâh Kişi adı
v. 4554
v.-i 4579
vâsıl
v. **ol-** Ulaşmak, kavuşmak
v. o.-ur 1543
Vâsıt Yer adı
v. 5499, 5511
v.-da 5503
v.-un 5505
vâsıta (Ar.) Vasıta, vesile, aracılık
v.-sıyla 1727, 1903

5240, 5241, 5243, 5259, 5270, 5271, 5272, 5275, 5278, 5279, 5281, 5284, 5284, 5285, 5316, 5322, 5323, 5349, 5350, 5370, 5375, 5399, 5401, 5402, 5403, 5412, 5417, 5425, 5460, 5483, 5491, 5494, 5516, 5526, 5527, 5547, 5549, 5589, 5594, 5594, 5595, 5599, 5635, 5637, 5654, 5666, 5667, 5672, 5684, 5684, 5685, 5686, 5687, 5687, 5688, 5693, 5746, 5746, 5777, 5778, 5852, 5884
v.+ıdı 320, 1167, 1259, 1819, 2640, 3563, 3614, 3627, 3631, 3643, 3803, 3879, 4118, 4154, 4165, 4224, 4450, 4626, 4630, 4635, 4893, 4899, 5003, 5303, 5304, 5305, 5306, 5309, 5383, 5553, 5573, 5646, 5690, 5748, 5759, 5846
v.+ımsı 367, 1647, 3821, 3822, 3853, 4130, 4722
v.+ımsısa 2301
v.+ısa 117, 119, 120, 855, 864, 985, 1143, 1728, 1809, 2265, 3158, 4995
v.+sa 3985, 4462
v. eyle- Yaratmak, yoktan var etmek
v. e.-di 114, 550
v. e.-mekden 115
v. ol- Zuhur etmek, ortaya çıkmak, meydana gelmek
v. o.-ur 2440
var- Varmak, gitmek, ulaşmak
v.-a 353, 384, 705, 797, 1150, 3754, 4085, 4557, 4666, 4672
v.-acığı 1909
v.-alar 3931
v.-am 305, 1141
v.-amadı 4086
v.-amaz 2120, 5071

v.-an 1944, 2136, 2168, 2217, 5596
v.-anı 4099
v.-an 4372
v.-anlar 3555
v.-dı 76, 80, 164, 178, 220, 223, 366, 618, 699, 1165, 1233, 1247, 1557, 1565, 1575, 1576, 1594, 1597, 1597, 1626, 1972, 2014, 2200, 2203, 2431, 2733, 2734, 3055, 3136, 3362, 3607, 3630, 3668, 3755, 3906, 3916, 3920, 3922, 4015, 4049, 4050, 4085, 4091, 4093, 4095, 4096, 4121, 4125, 4191, 4195, 4202, 4217, 4217, 4225, 4248, 4255, 4271, 4282, 4345, 4352, 4357, 4459, 4556, 4611, 4612, 4632, 4651, 4659, 4676, 4682, 4687, 4730, 4763, 4778, 4779, 4801, 4812, 4820, 4905, 4930, 5003, 5047, 5149, 5162, 5163, 5362, 5423, 5435, 5442, 5471, 5483, 5554, 5601, 5639
v.-dılar 395, 990, 1258, 1561, 1569, 1577, 1578, 1579, 1782, 2017, 2098, 2137, 2647, 2938, 3227, 3354, 3438, 3452, 3459, 3578, 3646, 3723, 3898, 3950, 4198, 4228, 4315, 4849, 4932, 4938, 5193, 5218, 5711, 5712
v.-dılsa 4086
v.-duk 3777, 4559
v.-dun/v.-dım 475, 1265, 1266, 1819, 3285, 3287, 4337, 4338
v.-gıl 350
v.-ıcak 184, 733, 1559
v.-ımadı 4667
v.-ımaz 2802, 3871
v.-ınca 617
v.-ısardır 639
v.-madı 5430
v.-maga 3623

2609, 2873, 2914, 3135, 3293, 3321,
3367, 3708, 3712, 3721, 3775, 3826,
3964, 4051, 4085, 4109, 4149, 4241,
4242, 4243, 4252, 4282, 4285, 4323,
4339, 4373, 4381, 4381, 4517, 4565,
4575, 4582, 4714, 4763, 4780, 5300,
5344, 5349, 5401, 5540, 5602, 5693,
5738

v.+dan 115

v.+di 292, 923, 1157, 1166, 1503, 1864,
3034, 3151, 3409, 3547, 3630, 3755,
4269, 4485, 4607, 4704, 4724, 4759,
4798, 4906, 5207, 5504, 5587, 5606,
5717, 5808

v.+dur/v.+dir 45, 92, 175, 226, 391, 401,
420, 420, 440, 440, 442, 471, 501, 546,
588, 659, 713, 713, 716, 728, 735, 744,
744, 745, 750, 775, 806, 812, 821, 823,
826, 829, 833, 841, 843, 849, 851, 858,
859, 860, 868, 869, 875, 876, 882, 884,
899, 901, 1011, 1018, 1021, 1022, 1028,
1083, 1087, 1091, 1094, 1109, 1112,
1116, 1124, 1185, 1240, 1267, 1293,
1293, 1357, 1367, 1407, 1421, 1423,
1425, 1430, 1430, 1438, 1439, 1448,
1454, 1458, 1459, 1463, 1466, 1471,
1475, 1476, 1478, 1483, 1488, 1499,
1522, 1532, 1560, 1580, 1589, 1620,
1654, 1718, 1736, 1745, 1766, 1821,
1858, 1867, 1867, 1910, 1927, 1930,
1934, 1938, 1953, 1984, 1994, 2045,
2048, 2048, 2049, 2053, 2066, 2073,
2080, 2109, 2114, 2114, 2116, 2123,
2133, 2133, 2158, 2163, 2165, 2167,
2168, 2207, 2209, 2239, 2261, 2283,
2310, 2316, 2321, 2322, 2327, 2328,
2345, 2346, 2349, 2353, 2353, 2356,

2357, 2358, 2376, 2380, 2380, 2385,
2385, 2401, 2410, 2413, 2417, 2418,
2420, 2422, 2425, 2426, 2434, 2440,
2443, 2444, 2448, 2452, 2452, 2458,
2459, 2488, 2607, 2641, 2664, 2665,
2666, 2678, 2680, 2685, 2690, 2703,
2704, 2715, 2738, 2751, 2770, 2771,
2774, 2777, 2778, 2782, 2788, 2790,
2801, 2804, 2808, 2894, 2896, 2900,
2910, 2917, 2918, 2919, 3064, 3065,
3066, 3071, 3128, 3131, 3214, 3220,
3234, 3269, 3286, 3301, 3302, 3304,
3305, 3305, 3306, 3308, 3309, 3364,
3419, 3420, 3421, 3423, 3440, 3446,
3449, 3449, 3455, 3470, 3471, 3479,
3505, 3506, 3509, 3510, 3511, 3524,
3533, 3537, 3538, 3538, 3540, 3544,
3545, 3546, 3551, 3570, 3572, 3574,
3587, 3593, 3598, 3636, 3651, 3652,
3661, 3674, 3736, 3737, 3738, 3766,
3843, 3860, 3904, 3917, 3970, 3971,
3972, 3976, 3992, 4022, 4033, 4038,
4093, 4103, 4104, 4150, 4175, 4182,
4186, 4190, 4221, 4244, 4245, 4253,
4296, 4297, 4297, 4299, 4301, 4318,
4321, 4329, 4332, 4335, 4419, 4419,
4420, 4420, 4421, 4427, 4438, 4440,
4442, 4443, 4448, 4451, 4452, 4504,
4504, 4508, 4509, 4520, 4523, 4532,
4538, 4567, 4568, 4571, 4581, 4582,
4597, 4606, 4606, 4623, 4689, 4689,
4690, 4753, 4754, 4785, 4806, 4860,
4864, 4875, 4898, 4921, 4923, 4924,
4925, 4928, 4972, 4973, 4978, 4979,
5007, 5009, 5009, 5014, 5018, 5032,
5043, 5052, 5072, 5073, 5074, 5098,
5098, 5132, 5164, 5176, 5189, 5239,

v. gel- Vahiy inmek, vahiy gelmek
v. g.-di 4646
v. getür- (Cebrail a.s.) Vahiy getirmek
v. g.-di 653
v. it- (Allah) Vahiyetmek
v. i.-di 3229

vâkı' (Ar.) Gerçek

v.+da 1682
→nesr-i v., nesrül'-v.

v. ol- Vukubulmak, meydana gelmek, olmak

v. o.-dı 5816
v. o.-acagını 1630-31
v. o.-mışdır 2499
v. o.-ur 1693, 1704-05
v. o.-ursa 35

vâkı'a (Ar.) Hadise, olay, vaka
v.+nun 3284, 5817

vakf

v. eyle- Bağışlamak, vakfetmek
v. e.-di 3411, 4991
v. it- Bağışlamak, vakfetmek
v. i.-diler 5360

vâkıf

v. ol- Bilmek, öğrenmek
v. o.-madığı 376

vakt/vakit (Ar.) Vakıt, zaman

v. 51, 52, 62, 200, 281, 406, 645, 660, 1245, 1660, 1677, 1684, 1709, 1711, 1712, 1713, 1883, 2105, 2256, 2619, 2710, 2753, 2887, 3025, 3029, 3114, 3131, 3197, 3222, 3226, 3264, 3384, 3392, 3434, 3483, 4046, 4118, 4125, 4150, 4551, 4772, 4948, 5013, 5050, 5215, 5266, 5294, 5421, 5422, 5503, 5527, 5626, 5628, 5657, 5762, 5765, 5767, 5771, 5815, 5852, 5853, 5868

v.+de 1106, 1148, 1841, 1843, 2106, 4110, 4425, 4701, 5467, 5837, 5875
v.+den 1049, 1569, 5124, 5280, 5856
v.+dür 403
v.+e 398
v.+i 1840, 2472, 2997, 4385, 5656, 5656, 5657
v.+idür 5657
v.+in 1078, 1657, 2170, 2210, 3392, 4943
v.+inde 1088, 1107, 1202, 1259, 1385, 2411, 3872, 3874
v.+inden 1386
v.+ine 2997, 5235
v.+iydi 4646
v.+iyidi 1245
v.+iyimiş 2710
→ol v., şimdiki v., yemiş v.i, zevâl-i v., zuhur v.i

v.-i mu'ayyen Muayyen zaman
v. 5852-53

vaktü ki Ne zaman ki, ...dığı vakit
v. 161, 232, 336, 798, 1084, 1115, 1197, 1327, 1328, 1868, 1894, 1898, 1901, 2575, 2894, 2974, 3208, 5669

vâlih

v. ol- Şaşakalmak, şaşırmak
v. o.-dı 615-16

var Yok karşıtı, mevcut, var

v. 147, 218, 286, 292, 292, 319, 335, 345, 384, 441, 727, 762, 817, 818, 822, 1029, 1032, 1034, 1037, 1101, 1119, 1167, 1183, 1183, 1249, 1340, 1366, 1380, 1395, 1396, 1396, 1405, 1452, 1512, 1544, 1565, 1900, 1900, 1901, 2016, 2030, 2033, 2050, 2145, 2174, 2185, 2186, 2253, 2296, 2297, 2301, 2312, 2324, 2405, 2474, 2477, 2576, 2605,

4073, 4119, 4124, 4186, 4203, 4232,
4275, 4424, 4481, 4548, 4566, 4620,
4675, 4718, 4764, 4775, 4796, 4987,
5002, 5137, 5274, 5357, 5357, 5426,
5481, 5511, 5555, 5564, 5566, 5610,
5659, 5659, 5680, 5682, 5848
ü.+dur 246, 513, 531, 724, 758, 759,
2561, 2740, 4501

→bunun ü.ne, taht ü.ne geç-

üzil- Kopmak, ayrılmak

ü.-ür 4303

üzim bk. üzüm

üzre 1. Üst, üzerinde, üzerine

ü. 1286, 2768, 3041, 3825

ü.+dür 502

2. ed. Gore

ü. 515, 901, 1379, 1403, *hükemâ kavli*
üzre..1495

3. Gibi, (bu) yolda, (bu) biçimde

ü. ... *üç vecd üzre ki*..8

→dalâlet ü. kal-, yizi ü.

üzüm/üzim Üzüm

ü. 398, 400, 1110, 1395, 3839, 4285,
4291, 4300

ü.+di 398

ü.+e 4293

ü.+ini 4781

ü.+inün 5291

→ak ü., kuru ü.

V

vâcib (Ar.) Gerekli, lüzumlu; vacip

v.+dür 4, 348, 3762

vâcibu'l-ımtisâl Gerekli, lüzumlu

v. i.+dür 12

va'd

v. eyle- Söz vermek, vaat etmek, taahhütte
bulunmak

v. e.-di 1210

v. it- Söz vermek, vaat etmek, taahhütte
bulunmak

v. i. di 5036

va'de

v. iriş- Eceli gelmek, vadesi dolmak

v. i.-di 296

v. i.-miş 714

v. tamâm ol- Ecel gelmek, vadesi dolmak

v. o.-a 634

v. o.-ıca 4802

vâdi (Ar.) Vadi

v. 2189, 5617

→bâbü'l-v.

v.-yi Cehennem Yer adı

v. 5661

v.-yi Karıdeye Yer adı

v. k.+ye 2173

v.-yi Zerver Yer adı

v.+e 4962

vâdî'l-Metîne Yer adı

v. 5593

vâdî'l-Nesir Yer adı

v. 5590

vâdî'l-'Uḫâb Yer adı

v. 5591

vadî'r-ramâd Yer adı

v. 5670

Vâdi' İbn-i Şedîd İbn-i 'Ad Kişi adı

v. a.+durur 5617

vahşet

v.-i âsümân Gökten gelen musibet,
semavi afet

v. 1663

vahy

v. eyle- (Allah) Vahyetmek

v. e.-di 5630

üre- Çoğalmak, artmak

ü.-mediler 3725

ürindele- İyisini seçmek, iyisini yeğlemek

ü.-diler 426

ürk- Korkmak, çekinmek

ü.-miş 3087

Ümek Yer adı

u. 2213

‘üryân (Ar.) Çıplak

ü. 1487

ü.+dur 4709

üsr

üsrü'l-bevl Sidiği tutulmak, işeyememek

ü. 1887

üst Üzeri, üst

ü.+i 2772

ü.+idür 4327

ü.+imde 3650

ü.+inde 590, 857, 865, 922, 1099, 1116,
1259, 1379, 1407, 1659, 1965, 1967,
1967, 1971, 1989, 2073, 2277, 2352,
2359, 2565, 2566, 2577, 2578, 2580,
2641, 2819, 2822, 2845, 3040, 3206,
3270, 3288, 3865, 3938, 4094, 4505,
4624, 4786, 5084, 5458, 5494, 5667

ü.+indedür 2277, 3944

ü.+indeki 470, 1100, 4584

ü.+inden 1124, 2362

ü.+lerine 5605

ü.+üne/u.+ine 196, 306, 785, 1409, 1628,
1787, 1824, 1857, 1963, 1964, 1974,
1997, 2143, 2210, 2279, 2372, 2381,
2622, 2829, 3205, 3324, 3235, 3417,
3448, 3850, 3925, 3928, 4088, 4120,
4441, 4575, 4578, 4681, 4814, 5554, 5674

ü.+ünü 3414

ü.+ünüzde 935

→yır u.i

ü.i altına in- Yerle bir olmak, helak
olmak

ü. i.-er 1997

üt- Yakmak

ü.-seler 2970

üveyik Üveyik

ü.(g)+ün 4124

üyez/üvez Atsineği, tatarcık

ü. 989, 1880

ü.+ün 1029

üzer Üzer, üst

ü.+lerinde 5609

üzeri Üzeri, üst

ü.+nde 365, 496, 516, 569, 574, 604, 692,
816, 1246, 1288, 1366, 1394, 1395, 1581,
1668, 1669, 1957, 2284, 2286, 2328,
2371, 2461, 2462, 2605, 2631, 2648,
2737, 2739, 2751, 2781, 3041, 3123,
3269, 3288, 3339, 3450, 3536, 3598,
3708, 3909, 3963, 3979, 3999, 4007,
4027, 4051, 4084, 4097, 4156, 4222,
4283, 4381, 4450, 4581, 4582, 4618,
4809, 4884, 4912, 5068, 5262, 5319,
5378, 5495, 5590, 5603, 5676

ü.+ndedür 2469, 2789, 4622

ü.+ndeki 3590

ü.+nden 578, 1583, 2972

ü.+ne 104, 164, 389, 429, 518, 522, 527,
723, 755, 770, 818, 947, 1089, 1165,
1189, 1413, 1576, 1591, 1740, 2499,
2588, 2637, 2697, 2732, 2740, 2866,
2974, 3085, 3101, 3110, 3144, 3187,
3192, 3259, 3275, 3276, 3366, 3373,
3374, 3382, 3383, 3398, 3573, 3602,
3655, 3656, 3667, 3676, 3795, 3876,
3910, 3960, 3961, 3997, 3997, 4058,

***uḏuv** (Ar.) Organ, uye, aza

ü. 80

Ü

ü bk. u

ücret (Ar.) Karşılık, bedel, ücret

ü.+içün 4740

üç Üç

ü. 8, 10, 401, 663, 795, 909, 1052, 1055, 1208, 1212, 1373, 1373, 1374, 1384, 1387, 1388, 1388, 1558, 1559, 1628, 1631, 1723, 1994, 2238, 2319, 2380, 2416, 2500, 2519, 2526, 2534, 2590, 2662, 2685, 2788, 2791, 3144, 3155, 3203, 3309, 3321, 3395, 3401, 3418, 3422, 3431, 3537, 3635, 3635, 3756, 3814, 4007, 4099, 4330, 4340, 4539, 4601, 4651, 4661, 4664, 4929, 5037, 5043, 5232, 5243, 5244, 5338, 5379, 5445, 5482, 5483, 5483, 5504, 5506, 5574, 5805, 5823, 5826

ü.+inun 1168

üçer Her defasında üç, üçer

ü. 3372

üçinci/üçüncü Üçüncü

ü. 407, 941, 965, 1215, 1231, 1878, 2512, 3467, 3696, 3900

ü. felek Üçüncü kat gök

ü. f.+de 1382

ülfet

ü. dut- Alışmak, kaynaşmak

ü. d.-dı 4855

ü. it- Alışmak, kaynaşmak

ü. i.-di 4833

Ümeyye

→Benî U.

ümîd/ümîz

ü. dut- Ummak, umit etmek, umit bağlamak

ü. d.-aram 485

ü.i kez- Umudu kalmamak, artık bir şeyin olacağını beklememek

ü. k.-diler 2149

ümmet (Ar.) Aynı dine mensup topluluk,

cemaat, ümmet

ü.+im 4139, 4674

ü.+imden 4727

ü.+ümm 3989

ümmeteyin

→sâhibül-ü.

ümm

ümmü'l-cibâl mec. Kaf dağı

ü. 2632

ümmü'l-ecşâd mec. cıva madeni

ü. 2953

ün

ü. eyle- Seslenmek, bağınmak, haykırmak

ü. e.-diler 5556

ü. e.-nüz 5556

ü.ler gel- Sesler duyulmak, sesler işitilmek

ü. g.-di 1825

Ündülüs Yer adı

ü. 452, 2212, 2254, 2805, 4747, 5142

ü.+de 2458

ü.+e 2172, 2644, 4755

ü.+ün 464, 1458

→nehr-i U.

ünx

ü. dut- Alışmak, ülfet etmek

ü. d.-ar 3916

- uykudan u.
- uyandır-** Harekete geçirmek, hareket ettirmek
u.-ur 1655
- uyış-** Canlılığını kaybetmek, uyuşmak
u.-miş 2331
- uyku** Uyku
u.+da 1973
u.+ya 1972
u.+yla 264
- u.dan ol-** Uyanmak, uykudan olmak
u. o.-dılar 1975
- u.dan uyan-** Uyanmak
u. u. dı 1975-76
- u.su gel-** Uykusu gelmek, uyku bastırmak
u.(muz) g.-mesün 5861
- u.ya var-** Uyumak, uykuya geçmek
u. v.-dı 1972
- uyu-** Uyumak, uykuda olmak
u.-dı 3932
u.-madı 4128
u.-mazsın 4129
- 'Uyuk** (Ar.<'Ayyuk) Yer adı
u. 1327
- uyumış**
u. **gönül** Gaflet içinde olan kalp
u. g.+lere 494
u. **göz** Gerçekleri göremeyen göz, manevi olarak körelmiş göz
u. g.+lere 494
- uyuz** Uyuz, bir deri hastalığı
u. 2062, 2064, 3160
u.+a 2315
u.+dan 2063
u. **ol-** Uyuz hastalığına tutulmak, uyuz olmak
u. o.-maz 4870-71
- u. o.-sa 776
u. o.-ur 2063, 4587
- uyuzluk** Uyuz hastalığı
u. 5776
- uza-** Uzmak, büyümek
u.-dı 397
- uzak** Uzak
u. 1346
- uzan-** Uzanmak
u.-dı 396
u.-ur 1769
- uzat-** (El, kol) Uzatmak
u.-dı 1166
u.-sa 786
- *Uzra** Medine'nin diğer adı
u. 5126
- uzun** 1. Kısa karşıtı, uzun
u. 858, 1484, 1711, 1714, 1868, 2057, 3021
u.+dur/u.+dır 2586, 3203, 5883
2. Büyük
u. ... *anuy gözleri uzun olur...*2937
3. Uzunluk
u.+ı 1985, 2157, 2197, 2407, 2509, 2669, 3300, 3320, 3423, 3536, 3849, 4334, 5507, 5877
u.+ını ... *anuy uzununu enini Allahü te 'alâ'dan gayri kimesne bilmez...*1928
→'ömri u. ol-
- uzun uzun** Çok uzun
u. 2873
- u. yıldız** Kuyruklu yıldız
u. 1715
- uzunluk/uzunluk** Uzunluk
u.(g)+ı 602, 603, 1043, 1996, 2228, 3430, 3534, 3712, 4226, 4752, 4753
u.(g)+ına 1935

u.-salar 3032

11. İsabet etmek

u.-dı 1678

12. Basmak, soymak

u.-urlar *ve pülâd anda az olur ol vilâyetden
çıkmaz bâzîrgânları ururlar* 3035

13. Denk gelmek, etkisi altına almak

u.-sa *eger bir kişiye bir kez ursa fil-hâl
öfürdi*..5807

14. Sokmak, zehirlemek

u.-a 1162, 1163

15. Suruklemek, çarpmak

u.-up ... *şuv anları ol/yoldan gitmege komaz
götürür kayayıp urup helâk ider*..1943

16. Parçalara ayırmak, vurmak

u.-dılar 1962, *getürdiler ol tulumları urdılar
dahı birbirine bağladılar*..1963

17. *mec.* Helâk etmek, yerle bir etmek

u.-dı ... *nâ-gâh Allahü te'âlâ bir kıra yıl
gönderdi urdı* 4576

→agzın u., boğazını çengâle u., bunyâdın

u., dag u., el(in) u., karşı u., kırğa u.,

kulagını kapuya u., lâf u., mehmiz u.,

muhlar u., üzerine kilid u., mancık u., mevc

u., od u., terkin u.

urmak Vurma, çarpma

u.(g)+a 2419

urıl-

→kilidler u.

urış- Dövüşmek, çarpışmak, vuruşmak

u.-urlar 3666

'Urve bin Mez'ud Kişi adı

u.+un 4778

'Urvetübnü'z-Zübeyr Kişi adı

u. 5794

usta (F. < ustâd) Reis, bey

u.+larına 1869

uş 1. İşte, şimdi

u. 296, 1272, 1412, 3753

2. *sf.* Bu, işte bu

u. 1151, 1978, 3781

uşak Küçük, ufak

u. 968, 969, 5285

utan- 1. Sıkılmak, utanmak, hayâ etmek

u.-gil 3243

u.-magıl 3244

2. Çekinmek, korkmak

u.-mak ... *zîrâ ki öldükden sonra utanmak ve
korku/gider*... 1224

utangân Utangaç

u.-dı 3232

'Utârid (Ar.) Yer adı; Merkür

u. 1396

u.-dür 965

→felek-i 'U., sıfat-ı 'U., tab'-ı 'U.

uvacık Ufacık, parçacık, parça

u. 3807

uvak Ufak, küçük

u. 2809

u.-dur 2511

uvan- Ufanmak, kınılmak, parçalanmak

u.-masun 3405

uy- Uymak

u.-maduk 5614

u.-masa 983

→sözine u.

uyan Dizgin, gem, yular

u. 3856

uyan- 1. (Uykudan) Uyanmak

u.-dı 1976

2. *mec.* Gerçekleri anlamak, doğruyu

bulmak

u.-dılar 495

→ kibritlerin u.sı	u. 5840
‘ulūm (Ar.) İlimler	ur- 1. Vurmak, çarpmak
u.+a 1401	u. 3229
u.+ı 1306	u.-dı 1865, 2203, 3230, 3240, 4460
→ mecma‘-i u.-ı hikmet	2. Dövmek
‘ulvī	u.-dılar 4358, 4932, 5701
→ ‘âlem-i u., merkez-i u.	u.-urdu 3529
um- Beklemek, umut etmek	3. Oldürmek, avlamak
u.-ardı 1572	u.-dı 3458
‘Umeyre Kişi adı	u.-dılar 1216, 3647
u. 3895, 3900	u.-urdu 4099, 4099
u.+yi 3896	u.-urlar 5089
u.+yile 3896	4. Sürmek, koymak; sürtmek, çalmak
‘ummān (Ar.) Okyanus	u. a <i>kim ki bu yüzüğü ‘akreḥ zahmuna ura</i>
u.+da 2992, 4869, 5278	<i>zahrmetin sākin kıla...</i> 3042
u.+dan 3089	u.-alar 2902
u.+ıla 3086	u.-ur 3523
u.+un 1482, 2107, 4180	u.-urlar 2915, 3101
‘Ummān Yer adı	5. Elini dokundurmak, değdirmek, sürmek
u. 2065, 3087	u.-dı 3199
u.+a 2060, 2113, 2122, 3091, 3092, 4181, 4909	u.-sa 4505
umūr	6. Üfleemek, çalmak
u.-ı dünyā Dünyevi işler, dünya hayatı	u.-a 635, 3209
ile ilgili meseleler	u.-ınca 105
u. d.+nın 3-4	7. Giymek, takmak
u.-ı dīniyye Dini meseleler, din işleri	u.-asız 4480
u. d.ye 1400	u.-dı 4204
unşur (Ar.) Unsur, öge	8. İki şeyi birbirine çarptırmak, değdirmek
u.+dan 963, 1896	u.-ıcak ... <i>ve li-hāzā görmes/misin ki bir taş</i>
u.+dur 963	<i>bir taş a uracak...</i> 1533
u.+un 1736	u.-urlar 3553
u.-ı şerīf Kıymetli madde	9. Batırmak, saplamak
u. ş.+dür 1652	u.-ıcak 3031
unut- Unutmak, hatırdan çıkarmak	10. Nişan alarak atmak
u.-mayavuz 5172	u.-ur ... <i>melekū'l-mevtiğ elinde/bir harbesi</i>
ur Ur	<i>vardır anuḡla şararın yaprağı urur</i>
	<i>dişürür...</i> 716

‘udî (Ar.) Uda ait, bir cins ceza’

u. 2867

ufak Küçük, ufak

u. 2986

uğra- 1. Gitmek, uğramak

u.-dı 67, 4064, 4678, 5517

u.-dıydı 4288

u.-muş 2681, 4999

u.-maz 2170

u.-r 2223

u.-yan 3117

2. Karşılaşmak, rastlaşmak, tesadüf etmek

u.-dı ... *gider-iken/bir ferîşteye*

*uğradı...*2235

3. İsbet etmek, değmek

u.-sa ... *vaktâ ki anuy dahu üzerine şuv*

*uğrasa...*2974

uğrat- Manız kılmak, duçar etmek

u.-muş 2125

uğrı Hırsız

u. 3803

uğrılık Hırsızlık

u.(g)+a 1376

u.(g)+ı 2551

uğunmak Bayılma, baygınlık

u. 5774

uğurla- Çalmak, sirkat etmek

u.-dım 3803

u.-yacak 3441

uhdūd

→ashâbü l-u.

Uhud Yer adı

u. 2659

‘Ukâb

→vâdî l-U.

‘ukalâ

u.-yı Hind Hirt filozofları

u. 1525

u.-yı Yunan Yunan filozofları

u. 1525

uķaru bk. yukaru

ulaşık Bitişik, bağlı

u.+dur 2632

ulaş- Kavuşmak, karışmak

u.-maz 2026

u.-ur ... *anda şu eczaları ne kadar var-ısa*

*birbirine/ulaşur...*1810

ulaşdur- Kanstırmak, içine atmak

u.-mayınca 1538

‘ulemâ (Ar.) Âlimler

u. 582

u.+yı 230

‘u.-i fuḥūl İleri gelen âlimler, belli başlı âlimler

u. 3828

u. f.+dan 1238

ulu 1. Büyük, yüce, azametli, ulu

u. 163, 389, 477, 563, 671, 913, 1499,

1606, 1870, 2005, 2006, 2008, 2009,

2052, 2073, 2073, 2102, 2128, 2132,

2156, 2196, 2209, 2227, 2292, 2366,

2376, 2385, 2660, 3269, 3409, 3470,

3470, 3516, 3566, 3567, 3756, 3756,

3834, 4020, 4189, 4258, 4414, 4421,

4426, 4427, 4436, 4437, 4484, 4531,

4539, 4569, 4597, 4735, 4920, 4968,

4970, 5018, 5020, 5033, 5078, 5096,

5142, 5261, 5269, 5284, 5285, 5319,

5411, 5412, 5595, 5636, 5650, 5759, 5824

u.+dur 4475

2. Saygı duyulan büyük, ileri gelen (kimse)

u.+lardan 3244

u.+sıdır ... *Zerdeşt mecûsinuy ulusıdır*

1600

→hudüd-ı T., kuffâr-ı T.

t.-ı 'Arab Arap Türkistanı

t. a.+dur 3988

Türkân Türkler

t.+un 531

Türkî Türk

t. 2449, 4899

t.+yi 4790

Tüster Yer adı

t. 3941, 3944, 4662

t.+de 3946

t.+i 3944

t.+ün 3943

tütün Duman, buhar

t. 2656, 5577, 5754

t.+i 3077

t.+inden 3184

tütiyâ (Ar.) Çinko

t. 3185

t.+sına 2899

t.+yı 3185

t.-yı Hindî Bir cins çinko, Hint çinkosu

t. 3185

t.-yı Şafâ Bir cins çinko, Safa çinkosu

t. 2323

tüy Tüy

t.+i 2057

U

u/ü Ve

u. 888, 4053, 5131, 5720

u'cûbe (Ar.) Çok acayip, şaşılacak, garip (şey)

u. 1086, 1102, 1109, 1112, 1115, 1258, 1620, 2607, 3038, 5852

ucuzlık Ucuzluk

u. 3484, 3485

uç 1. Uç taraf, uç

u.(c)+ı 3522, 3580, 3580, 3582, 4929

u.(c)+ına 2084

2. Kenar

u.(c)+ından ... *ol divânı iki ucundan*

*ihâzâ/itmişdir...*3868

3. Sınır, son

u.(c)+ı 257

u.(c)+ında ... *bir mahalle vardır ki aya Süle dirler meydan/ucunda anda bir demür süğü dikmişlerdir...*4929

u.(c)+ını 4564

uçdan uca Baştan başa, uçtan uca

u. 1799

uç Sehep, vesile

u.+dan 5797

uçumuzdan İçin, yüzümüzden, bizden dolayı

u. 5437

uç- 1. Uçmak

u.-a 4124

u.-ar 843, 860, 861

u.-arlar 2422

u.-dı 387, 4939, 5867

u.-dı 355

u.-sa 860, 861

2. Yerinden ayrılmak, yıkılmak

u.-muş *bir tağ bir dereye/uçmuş dereye sed itmiş ol su yolu bağlamış...*5744

uçmak Cennet

u. 3391

u.+dan 2127, 3392, 3395

u.+ında 749

u.+ların 658

u.+un 3198

'ūd (Ar.) Odağacı

u. 5027

tulun- Batmak, gürub etmek

t.-ınca 5842

tun- (Güneş) Batmak

t.-uncaya 1080

Tūr-ı Sinâ/Tūr Yer adı

t. 2763, 2769, 3607

tur- bak. dur-

Tūra Kişi adı

t. 2521

turaḵ Duracak, barınacak yer, yurt, mahal

t.(g)+ıdur 5315

turgur- Kaldırmak, ayakta tutmak

t.-maga 580

turunc/turuç (F.) Turunc ağacının

portakala benzeyen suyu acımtırak meyvesi

t. 4300, 5883

t.+ı 5888

t.+un 5885

Tüş Yer adı

t.+a 4802

Tüş Yer adı

t. 4792

t.+a 4796

tuş

→gözi t. ol-

tuş Cihet, taraf, hiza

t.+ına 1270

tut- bk. dut-

tutak Dudak

t.+ları 5736

tuz Tuz

t. 1786, 1986

tuzlu Tuzlu

t.+dur 1985, 1987, 2008, 2029, 2107, 2215

Tübbâ' Kişi adı

t. 5119

Tübbe Yer adı

t.+dır 4441

tüg Tuy

t.+i 81

Türanc Yer adı

t. 2209

türbe (Ar. < turbe) Türbe

t.+de 3435

t.+si 4803

t.-i **Hamza İbn-i 'Abdülmuttalib** Hz.

Muhammed'in amcası, Hz. Hamza'nın

turbesi

t. 5141

t.-i **Resûlullah** Hz. Muhammed'in

turbesi

t. 3433

Türk 1. Türk

t. 1115, 1689, 1772, 2009, 2505

t.+den 4957

t.+e 3991

t.+ile 1820, 1961

t.+ler 2024

t.+lerdir 3989, 4430

t.+lere 2554, 2556

t.+lerün 1452, 1821

t.+ün 4861

2. Türkistan

t.+dur *yedinci iklim Türk'dür bunların
evleri ağaçdandır amnâ* 2518

t.+i 2520

→hadd-i T.

Türkistân Türklerin anayurdu olan büyük
bölge

t. 1816, 3860, 3981, 3987, 3991

t.+a 1819, 2213, 3832, 4587

t.+ı 4483

t.+da 2920, 3993, 4519

t.+dadır 2117

- t.(g)+ıla 5627
t.(g)+ın 2911, 3342, 3344
t.(g)+ından 4798, 5066
t.(g)+un 1530, 1576, 3345
2. Ülke, diyar, yer
t. 4480
t.+dan 4934
t.(g)+ına *ben Şin toprağına ayrağım başımayınca...* 4477
→başuna t. koyalar, başuna t. orteler, kara
t., kızıl t., te'sir-i t.
t. altına ile- Yerde bir etmek, helak etmek
t. i.-diler 5063
t. rengi Toprak rengi, haki renk
t. 1763
toptolu Dopdolu, tamamen dolu
t. 2040
torpa Heybe, torba
t.+sın 368
t.+sına 368
tosun Haşarı, azgın
t. 4135
toy- 1. Kanmak, doymak
t.-arlar 2289
2. mec. Yeter bulmak, tatmin olmak
t.-arsın 3222
t.-dün 2626
t.-madun 2627, 3221
toz Toz, duman
t. 3324, 3780, 5836
t.+ını 2741
töhmət (Ar. < tuhmet) Tohmet, suç, kabahat
t. 1599
tuç Tunç, bakır, çinko ve kalayalaşımı, bronz
t.+dan 4565, 4692
t.+ları 1966
tūfān (Ar.) Tufan
t. 3466, 5824, 5874
t.+da 5469
→ba'de'l-t., sāhibü't-tūfanü'l-e'amm
t.-ı Nüh Nuh tufanı
t. n.+dan 1054
t.-ı şānī İkinci tufan
t. 5824-25
tufūlet (Ar.) Çocukluk, kuçukluk
t.+inde 1243
tuhfe (Ar.) Hediye, armağan
t. 5532
t.+lerinden 120
tūl (Ar.) 1. Uzunluk, boy
t.+ı 3503, 3867, 4977, 5369, 5452
2. ast. Boylam
t.+ı 2512, 2513, 2515, 2516
t.-ı Hindī Hindistan'ın uzunluğu
t. 5444
Tūliye Yer adı
t. 4308
tulū' (Ar.) Doğma, doğuş
t.+dur 1436
t.+ın 2395
t.+ıyla 1193
→ mu'avvecü't-t., mustakimu't-t.
tulum Tulum
t. 2110
t.+ı 1739
t.+lar 1961
t.+ları 1962, 1963
t.+un 1741, 1743, 2112
t.-ı toldur- Tulumu şişirmek, tulumu hava doldurmak
t. t.-san 1742

t.+ından 5792

t.+um 2553

tokuzuncu/tokuzuncu

t. felek Dokuzuncu kat gök

t. 970

t. f.+dür 1186

tol- 1. Dolmak

t.-ar 1195

t.-ardı 3157, 5623, ... *eger içindeki/dükense
fil-hâl yine tolardı...*3057

t.-maz 5343, 5465

t.-muş 2436

t.-sa 1194

2. Yayılmak, kaplanmak, dolmak

t.-muşdur ... *Ezami eydür ki 'âlem
tolmuşdur/dört nesneyile...*5542

t.-arlar 2382

3. (Ay) Dolunay durumuna gelmek

t.-duğunda 1201

tolancık Dar, daracık

t. 252

tolaş- Dolaşmak, birbirine kaşmak

t.-dı 4610, ... *bu ağaç yeşerdi uzandı
yanında bir ağaca/tolaşdı...*397

t.-ur 2367

toldur-/toldır-/doldur-/doldır- 1.

Doldurmak

t.-asın 5763

t.-dı 368, 1719, 3923, 4026, 4074

t.-dılar 140, 5431

t.-ur 4418

t.-ursan 1740, 1742

2. Yerleştirmek, koymak

t.-muşdur ... *Hağ te 'âlâ cello ve 'âlâ felegi
kameruğ içine/toldurmuşdur...*1721

→tulum t.

tolu 1. Boş değil, dolu

t. 5343

t. 149, 1486, 5713, 5843

t.+dur 1127, 4521

2. mec. (Bir konuda) Çok bilgili, birikimi fazla

t.+yım *feylesof eydür ki siz didiğüz kim ben
'ilmüle toluym şöyle ki* 148

→agzına dek t., ayun t.sı

tolu Dolu, bir yağış türü

t. 1814, 5833, 5834, 5838, 5843

ton Elbise, giyecek

t.+a 2269

t.+lar 3859

t.+ları 5408

t.+ını 3235, 3236, 3237

toğ- Donmak

t.-ar 2973, 3000, 3067, 3076

t.-dı 2563

toğdur- Dondurmak

t.ur 5789

toğuz Domuz

t. 4708

t. eyle- Domuz hâline getirmek, domuz yapmak

t. e.-di 3357-58

top Top

t. 978, 3044

t.+dur ... *yir bir'küredür ya'mi topdur...*1666

toprak 1. Toprak

t. 103, 394, 553, 1573, 1574, 1755, 1761,

1878, 1903, 2564, 2565, 3026, 3219,

3777, 4479, 4799, 5067, 5785, 5791

t.(g)+a 960, 2958, 3028

t.+dan 960, 3111

t.+dur 2565, 4800

t.(g)+ı 103, 3218, 3218, 5067, 5239

t.(g)+ıdur 4795

tız (F.) Çabuk, acele, hızlı

t. 171, 943, 945, 946, 1200, 1205, 1315,
1383, 1674, 1750, 3050, 3126, 3175,
3262, 3573, 4197, 5240, 5638, 5638
t.+dür 972, 1187

t. ol- Öfkelenmek

t. o.-urlar 5161

Tiz Kişi adı

t.+ün 4118, 4120, 4127

tizlik Çabukluk, sürat

t.(g)+inden 2067

tizrek Derhal, çabucak

t. 3783

toğ- 1. Dünyaya gelmek, doğmak

t.-a 1202, 1432

t.-an 1201, 2064, 5529

t.-ar 1085, 2064

t.-dı 207, 1554, 2334, 3897, 5204, 5331

t.-duğı 1557

t.-mış 467

t.-mışdır 5106

t.-sa 2333

2. (Güneş, yıldız) Görünmek, çıkmak,
ufukta yükselmek

t.-a 1327, 1328, 4277

t.-ar 1083, 1324, 1331, 1336, 1397, 3737

t.-dı 1715

t.-duğı/t.-dığı 1078, 1105, 1433, 4491

t.-ıcak 1101, 1113, 2291, 4043

t.-incak 2393

t.-madın 2994

t.-maga 1108

t.-magıla 4776

t.-mazdan 1336, 1371

t.-sa 1097, 1102, 1115, 1118

toğan Doğan

t. 383, 384, 386, 389, 5544

t.+dur 1402

t.+lar 3994

toğır-/toğur- 1. Doğurmak

t.-a 773, 2870

t.-ıcak 795

t.-ması 771

t.-ur 795

t.-urlar 5030

2. mec. Ortaya çıkmasına yol açmak, sebep
olmak

t.-ur 3278, 3279

toğrı

t. yol Hak yol, doğru yol

t. 278

toğurı Doğma, doğum

t.+sı 771

toğrılık Sadakat, doğruluk

t. 2547

tohum (F. < tuhm) Tohum

t. 1198

toksan Doksan

t. 1182, 1361, 4336, 4466, 5726

toķu- Dokunmak

t.-rlar 4362

toķun-/toķın- 1. Değmek, dokunmak

t.-usardır 3373

2. Aksetmek

t.-maz 5609

t.-ur 1268

toķuz Dokuz

t. 1338, 1359, 1359, 1398, 1399, 2551,

2554, 2555, 3432, 3974, 4031, 4031,

4032, 4034, 5098, 5285, 5796, 5837

t.+ında 5801

t. eyle- Af dilemek, tövbe etmek
t. e.-di 5122
t. e.-diler 5629
t. it- Af dilemek, tövbe etmek
t. id-erler 2288
tevfi̇k (Ar.) Allah'ın yardımı, inayeti
t.+iyle 1330
Tevrat (Ar.) Hz. Musa'ya indirilen mukaddes kitap
t. 320
t. H 2766
t.+da 5139
tevsî' (Ar.) Genişletme, genişletilme
t.+den 3409
Tezemmür bk. Tedemmür
tıb (Ar.<tıbb) Hekimlik, tıp
t. 535
tılsım (Ar.) Tılsım, sihir, büyü
t. 2716, 3155, 4113, 4122, 5004, 5385
t.+dur 2780
t.+ındadır 524
t.+lar 452, 4310
t.+ları 451, 452
t.+ın 4122
t. eyle- Büyü yapmak, sihir yapmak
t. e.-miş 4748-49
t. e.-mişler 5458
Tırâz Yer adı
t. 4805
turnak Tırmak
t.(g)+ın 96
Tibe Medine'nin diğer adı
t. 5128
Tiflis Yer adı
t. 3968
t.+de 3835
t.+ün 3970

Tigü'l-Akrân İbn-i Ebî Mâlik İbn-i Ebî Nâşir Kişi adı
t. 4455
Tih Yer adı
t. 2764
Tihām Yer adı
t.+da 2611, 4870
Tikan Yer adı
t. 5412
Tikrit Yer adı
t. 4021
t.+den 5839
Timā Yer adı
t. 3978
tümār
t. it- Bakmak, bakımını yapmak
t. i.-diler 395
t. i.-dum 296
timsāh (Ar.) Timsah
t. 4224, 4226, 4228, 4229, 4874
t.+ıla 4230
t.+un 4232
Tinnin Yer adı
t. 885
Tizen Kişi adı
t. 4115
tirāş
→büt-t.
Tirmit Yer adı
t.+de 2266, 2545
t.+de 2266, 2545
t.+den 2002
tiryāk (Ar.) Panzehir
t. 2679
t.+dur 2931
Tis Yer adı
t. 3980

→āgāz-ı t.

t. it- Çevirmek, tercüme etmek

t. i.-di 4832

t. i(d)-em 13

terk

t. it- Bırakmak, vazgeçmek

t. i.-di 4853

t. i.-dim 3293-94

t.in ur- Vazgeçmek, terketmek

t. u.-dılar 2098

t.-i dünyā Dünyayı bırakma, dünya hayatından vazgeçme

t. d.+yla 4255

t. it- Dünyadan vazgeçmek, dünyadan elini çekmek, dünyayı terketmek

t. i.-diler 3723

t.-i edeb Hümnetsizlik, saygısızlık
t. 30

terkeş (F.) Ok çantası, ok mahfazası
t. 4083

terkib (Ar.) Birleşim, birleştirme
t.+i 4542

t. it- Birleştirmek, bir araya getirmek
t. i.-mişler 5454

terkibi (Ar.) Terkibe ait, birleşim
t.+dür 2596

ters Hayvan pisliği
t. 102, 103, 3036

t.+idür 5316

tersā (F.) Hristiyan
t.+lardur 4308-09, 5325
t.+ların 2333

tertüb (Ar.) Sıralama, düzen
t. 3682

t.+i 502

t. olın- Düzenlenmek, sıraya koyulmak
t. o.-dı 515

t. o.-muşdur 512

tesbīh (Ar.) Tazim, tespih, ululama
t.+i 748

t. it- "Sübhanallah" diyerek Allah'ı tazim etmek

t. i(d)-er 747

te'sīr (Ar.) Tesir, etki
t.+de 5831

t.+i 1193, 1293, 1293

t.+ini 1291, 1772

t.+lerini 1075

t.-i havā Havanın etkisi, kuvveti
t. h.+nun 1770

t.-i kevākib Yıldızların etkisi
t. k.+den 874

t.-i su Suyun kuvveti, etkisi
t. s.+nun 1770

t.-i toprak Toprağın etkisi, kuvveti
t. t.(g)+un 1770

te'sīrāt (Ar.) Etkiler, tesirler
t.+ı 5819

teslīm

t. eyle- Vermek, teslim etmek
t. e.-di 4218

teşbīh

t. it- Benzetmek
t. i.-mişler 944

tevakḳuf

t. it- Beklemek, durmak
t. i.-diler 1164

tevālūd (Ar.) Doğma, doğurma
t. 3725

tevāzu' (Ar.) Alçakgönüllülük, tevazu
t.+la 216

tevbe (Ar.) Tövbe
t.+sini 5630

→bābü't-t.

t. kıf- Gezmek, dolaşmak

t. k.-avız 2134

tefsir (Ar.) Tefsir (kitâbı)

t.+lerden 4041

Tehne Yer adı

t. 2459

tekbîr (Ar.) "Allahü ekber" deme

t. 4158

t. getir- "Allahü ekber" demek, tekbir
getirmek

t. g.-diler 4158, 4685

t. it- Tekbir getirmek

t. i.-dim 4324

Tekür Kişi adı

t. 4366, 4368

t.+la 4369

temennâ

t. it- Dilemek, arzu etmek, istemek

t. i(d)-em 3437

Temned Yer adı

t. 5092

tən (F.) Gövde, vücut, beden

t.+dür 2597

t.+leri 2057

→cânı t.inden ayrıl-

t. ler anası *mec.* Cıva madeni

t. 2954

Tenâli Yer adı

t. 5413

tenâsül (Ar.) Tureme, çoğalma

t. 3725

tenbîh

t. it- Tembih etmek, uymak, ikaz etmek

t. i.-duk 1496

tenevvür (Ar.) Aydınlık, parlama, ışıltama

t.+e 2794

tenhâ (F.) Yalnız, tek

t. 3883, 3918, 3919, 4466, 5435

t. ol- Aynılmak, uzaklaşmak

t. o.-dun ... *sen İskendersin kendü*

İşkerinden/niçün tenhâ oldıq... 4207

tennûr (Ar.) 1. Fırın

t.+larda 3840

2. Tandır

t.+a 3179

tepsi Tepsi

t.+ler 2869

t.+nün 3115

ter (F.) 1. Yaş, ıslak, nemli

t.+dür 5737

2. Tâze

t. 4783

Terân Yer adı

t.+dan 2213

terahhüm (Ar.) Merhamet, acı, esirgeme

t.+la 37

t. it- Acımak, merhamet etmek

t. i(d)-üp 3648

terâzû (F.) Terazî

t. 595, 1463, 5713

t.+nun 3215

t.+sıdır 3274

t.+yıla 3215

terbî' (Ar.) Ay veya benzeri gök cisimleri

çemberlerinin yansıının aydınlık olduğu

devre, yarım ay, dördün

t. 1356

t. it- Dörtlemek

t. i(d)-er 1334

terbîb (Ar.) Yetiştirme, emek

t. 3650

tercüme/terceme (Ar.) Çeviri, tercüme

t.+de 461

t.+ye 23

tazarru' (Ar.) Yalvarma, yakarış, dua

t.+da 4966

t.+ı 1831

t. it- Yalvarmak, yakarmak, dua etmek

t. i(d)-erler 1869, 2776

t.lar eyle- Dualar etmek, yalvarmak, yakarmak

t. e.-di 2142

t.lar kıl- Dualar etmek, yalvarmak, yakarmak

t. k.-urlar 4304

tâzalık Gençlik

t.(g)+ı 2545

ta'zīm (Ar.) Saygı, hürmet

t. 3543

t.+ile 3439

t. it- Saygı göstermek, hürmet etmek

t. i(d)-erler 5272

t. i(d)-erlerdi 5356

t. itmeklik Saygı, hürmet

s. 57

te'âlâ

→Hak t., Tağn t.

Tebbet Yer adı

t. 2000, 2447, 2694, 2695, 3981, 4695, 4696

t.+de 3983, 3986, 4313

t.+den 3983

t.+dür 4722

t.+e 3983

t.+ün 3986

tebdil

t. ol- Değişmek

t. o.-madığını 1043-44

tebevvül

t. it- İşemek, bevl etmek

t. i(d)-ersiz 1650

tecđid

t. it- Yenilemek

t. i.-di 4456

tecrübe

t. eyle- Denemek, sınamak

t. e.-di 240

t. kıl- Denemek, sınamak

t. k.-ayın 363

tedbir (Ar.) Tedbir, idare etme

t.+ı 239

→'akl u t.

Tedemmür/Tezemmür Yer adı

t.+ün 3960, 3962

tefahhuş

t. it- İnce deninceye araştırmak

t. i.-di 5067, 5552

t. i.-diler 1782

t. i(d)-eriduk 3795

tefāsir (Ar.) Tefsirler

t.+de 940

tefāviit (Ar.) Farklılık, tezat

t.+ile 1059

tefekkr

t. it- Tefekkür etmek, düşünmek, düşünceye dalmak

t. i(d)-eler 124

teferriic (Ar.) Geçme, dolaşma; temaşa,

eğlenme

t.+e 5463

t. eyle- Gezmek, dolaşmak

t. e.-di 5607

t. it- Gezmek, dolaşmak

t. i.-di 5517

t. i(d)-erek 3883

t. i.-mege 4120, 4239

taş - (Akarsular için) Taşmak, yatağından

cıkarak çevresini kaplamak

t.-a 2075

t.-ar 1328

t.-miş 2125

taşı- Taşınmak, götürmek

t.-rdı 3615

t.-rlar 4418

taşın- Götürülmek, nakledilmek

t.-maya 4418

taşra/daşra 1. Dışarı, dışarıya

t. 171, 181, 184, 361, 638, 1541, 1667,,

1734, 1848, 1863, 1986, 2022, 2048,

2206, 2315, 2320, 2390, 2421, 2447,

2773, 2897, 3004, 3099, 3116, 3121,

3344, 3497, 3499, 3580, 3871, 4284,

5010, 5093, 5484, 5576, 5616, 5705,

5761, 5762, 5765, 5880

t.+da 4495.

t.+dan 5459

t.+sı 3044

t.+sına 3509, 4946

t.+sındadır 4433

2. *ed.* Gayn, başka

t. 875, 983, 1023, ... *lakin*

*kendiniğ/emrinden taşra kâr itmez...*1637

tatlı Acı olmayan, tatlı

t. 1756, 1892, 1895, 1895, 1946, 1988,

2028, 2108, 2268, 4697, 4699, 4699

tâ'ün (Ar.) Veba

t. 5808, 5871, 5873

t.+dan 3190

t. ol- Vebaya yakalanmak, veba hastası olmak

t. o.-maz 4871

t.-ı 'İmrās Bir hastalık adı

t. 5779

tavâf

t. it- Dönmek, etrafını dolaşmak, tavaf etmek

t. i(d)-er 3340

t. i(d)-erler 584, 3343

t. i(d)-eyim 4779

t. i(d)-üp 1629

tava'in (Ar.) Vebalar

t. 5774

tavar Davar, dört ayaklı çiftlik hayvanı

t. 4536

t.+un 3803

tavk (Ar.) Gerdanlık

t.+lar 5279

t.-ı zerrîn Altın gerdanlık

t. 5279, 5281

tavşan Tavşan

t. 905

tavşancıl Tavşan avlamakla beslenen kartal, akbaba gibi yırtıcı kuşlara verilen ad

t. 2886, 5461, 5864, 5866

t.+dan 5862

t.+un 5463, 5482

tavul bk. tabıl

tāvus (Ar.) Tavuş kuşu

t. 76, 89, 4714

t.+a 3748

t.+ı 4745

ta'yin

t. it- Ayırmak, tahsis etmek

t. i.-di 3327

tāzī

t. at Arap atı

t. a.+a 5555

t. a.+lar 5118

→kelb-i t.

tasnif (Ar.) Tasnif, sınıflandırma,

bölümleme

t.+idir 437

→'ilm-i t.

taş Taş

t. 553, 670, 1342, 1532, 1533, 1617, 1776,

1857, 2081, 2118, 2144, 2332, 2379,

2385, 2418, 2431, 2431, 2458, 2566,

2573, 2779, 2780, 2804, 2838, 2843,

2844, 2846, 2874, 2882, 2884, 2891,

2894, 2895, 2922, 2963, 2977, 3202,

3214, 3216, 3225, 3235, 3236, 3241,

3245, 3261, 3269, 3283, 3287, 3308,

3372, 3373, 3377, 3379, 3380, 3395,

3402, 3429, 3474, 3615, 3848, 3868,

3994, 4186, 4458, 4460, 4623, 5455,

5463, 5464, 5465, 5479, 5486, 5486,

5659, 5832, 5834, 5836, 5844, 5848,

5850, 5853, 5854, 5855

t.+a 1533, 2973, 3230, 3239

t.+dı 3405

t.+dır 3113

t.+da 470, 3214, 3261, 3281, 3400

t.+dan 2049, 2812, 2955, 2978, 2988,

3110, 3230, 3579, 3863, 3869, 4055,

4724, 4919, 4941, 5385, 5495

t.+dur 2564, 2812, 2832, 2833, 2841,

2852, 2872, 2877, 2892, 2898, 2927,

2967, 2969, 2975, 3006, 3011, 3196,

3210, 3389, 3397, 5178

t.+ı 1377, 2390, 2460, 2572, 2832, 2838,

2875, 2878, 2889, 2949, 3215, 3215,

3225, 3229, 3240, 3271, 4889, 4891,

5498, 5663

t.+ıla 3945, 4459, 4750, 4785, 5007

t.+ım 2793

t.+ın 2807, 2879, 2881, 5458

t.+ında 5491

t.+ından 2944

t.+lar 478, 516, 1350, 1352, 2490, 2798,

2813, 2871, 2885, 2950, 3194, 4814,

5381, 5605, 5681, 5846, 5846

t.+lara 2836

t.+larda 439.

t.+lardandır 2903

t.+ları 2810, 2813, 2976, 3374, 3615,

3850, 3852, 5177

t.+larla 5636

t.+ların 537, 1534, 5456

t.+un 2362, 2844, 3218, 3236, 3253, 3863,

5008, 5484

→çakmak t.ı, değirmen t.ı, kızıl t.

t. eyle- Taş hâline getirmek, taş yapmak

t. e.-miş 5715

t. ol- Taşlaşmak, taş hâline gelmek

t. o.-dılar 5618, 5692

t. o.-muşlar 5608

t. o.-muşlardır 5688-89

t. o.-ur 2565, 2921

t. yağ- Çokça taş atılmak

t. y.-ar 5853, 5855

t. y.-dı 5659-60, 5850

t. y.-dım 5832

t. yağdır- Çokça taş atmak, taş

yağdırmak

t. y.-dılar 3377

t. yağmaklık Çokça taş atma, taş

yağmuru

t. y.(g)+ı 1776

t. yonucu Heykeltıraş, ressam

t. 3614

taş Dış

t.+ında 5491

t.+ında 1370, 1385, 1697, 1697, 1715,
1769, 2049, 3419, 3419, 3420, 4028,
5447, 5447
t.+ındadır 913
t.+ından 1999, 2224, 3413, 4503, 5381
t.+ına 5397, 5440
2. Yer, bölge, ülke, memleket
t.+a 4577
t.+da 2572, 2572, 2600, 4571
t.+ı 4309
t.+ında 1082, 1086, 1112, 1116
t.+ındaki 4028
t.+ına 2211, 2225
t.+ındadır 1600
→şimal t.ı
t.-ı şimālī Kuzey kesimi, kuzey yanı,
kuzey tarafı
t. ş.+si 5398
Tarak Tarak
t.+ın 363
t.+larla 4710
Tāres Bir kavim adı
t. 4033
tarfe
tarfetü'l-'ayn Bir kere göz açıp
kapayınca kadarki an
t. 2757, 4014
Tarhan Kişi adı
t. 5366
Tarhān Yer adı
t. 5363
t.+dur 1438
Tārık Kişi adı
t. 2639, 2644
Tārık Yer adı
t. 4838
tārīh (Ar.) Tarih

t. 4790, 5022, 5293, 5303, 5746
t.+de 5807
t.+ün 3087, 5732, 5741
t. ko- Bir şeyin üzerine tarih yazmak
t. k.-dılar 1258
tārīk (Ar.) Yol, usul
t.+ile 3101
t.+leri 763
→ihtisār-ı t.
t.-i havf-ı 'ākibet Akıbet korkusunun
yolu
t. a.+dur 615
tarīka (Ar.) Tarikat
t. 3722
tarla Tarla
t.+sına 4189
Tarmil Yer adı
t.+e 4644
tart- Tartmak, ölçmek
t.-dı 3215
Tartūs Yer adı
t. 4787
taru Dan
t. 2577
tārumār
t. ol- Dağılmak, perişan olmak
t. o.-up 5372
taşarruf
t. it- İdare etmek, kullanmak, sahip olmak
t. i(d)-e 4017
taşdik
t. it- Doğrulamak, tasdik etmek
t. i(d)-e 1243
t. i.-mek 111
t. i.-mezem 1609
ta'si
→rükni't-t.

2. Kol, uzantı
t.+ları *cemî'i tağlarınuñ tamarları ve budaklarıdır...*2619
3. (Maden) Katman, tabaka
t.+ları *altınıñ tamarları yıldırar...*2915
tağ Şafak vakti
t.+la 4416
ta'n
t. it- Ayıplamak, kınamak, yermek
t. i(d)-erler 3813
tanık Tanık, şahit
t.(g)+un 4149
tanıklık
t. vir- Şahidlik etmek, şahidlikte bulunmak
t. v.-di 4150
Ṭanc Yer adı
t. 2212
Ṭanca Yer adı
t. 5144
t.+ya 5024
Ṭanış Yer adı
t. 2228
t.+un 2230
Tagrı Allah, tanı
t. 608, 610, 748, 1358, 1642, 2780, 5772
t.+dan 721, 754, 787
t.+nun 437, 786, 929, 931, 1639, 1648, 1648, 2236, 2245
t.+ya 2072, 4090, 5652
t.+yam 934, 2463
t. te'ālā Allahü'te'ala
t. t.+nun 483
t. t.+ya 1968
ṭap- Tapmak, tapınmak, ibadet etmek, kulluk etmek
t.-anlar 1550
t.-ardı 1555

t.-arlar 1358, 1584
t.-arlardı 3456
t.-dığım 3336
t.-dılar 1044, 1530, 1569
t.-dılarsa 1529
t.-maga 1653
t.-mak 930
t.-manun 1570
ṭapmaklık Kulluk
t. 1606
t.(g)+a 1553

ṭapucı

→puta t.

ṭar Dar

t. 1751, 2066
t. ol- Darlaşmak
t. o.-ur 2752-53

ṭara- (Saç, sakal) Taramak

t.-dı 363
t.-r 364
t.-rlar 4710
t.-sun 358

tarāb

tarāb-engīz Neşe uyandıran, sevindirici, coşturucu
t.+dür 1303, 1304

Ṭarabulūs Yer adı

t. 2876

ṭaracık Çok küçük, daracık

t. 4430
t.+dur 5417

ṭaraf (Ar.) 1. Yön, kısım, taraf

t.+ı 1937, 2599, 2600
t.+a 2221
t.+ıdur 1939

- t.+de 3795
- t. it-** İstemek, istekte bulunmak
- t. i.-di 2294
- t. i(d)-up 3958
- tâli'** (Ar.) 1. (Gök cismi) Doğuşu, doğduğu yer, görüldüğü yer
- t.+i 1428, 1437, 1446
- t.+idur 1429, 1453, 1459, 1465, 1471, 1471, 1478, 1482, 1488, 1494
- t.+in 3810, 5477
2. Talih, kader
- t. 3810
- tam/dam** Dam, tavan
- t.+ı 3383
- t.+ına 1244, 1246
- t.+ını 3453
- t. boyı** Çok yüksek, yukarı
- t. 2363
- ta'm** (Ar. < tâmm) Tam olarak, kusursuz
- t. 3366
- esnâ-yı t.
- ta'm** (Ar) Tat, lezzet
- t.+ı 2898
- tam-** Damlanmak
- t.-ar 3168, 3525
- t.-ardı 3530
- t.-dı 2940
- tama'** (Ar.) Doymazlık, aç gözlülük
- t. 4917
- t. it-** Arzu etmek, istemek
- t. i.-diler 5793
- tamām** (Ar.) 1. *z.f.* Tam olarak, tamamen, eksiksiz bir şekilde, tamamıyla
- t. 1107, 1178, 1202, 1966, 2226, 3114, 3616, 3938, 4935
2. *ıs.* Son, bitim, tamam
- t.+dur 4993
- t.+ına 1386
- t. bul-** Tamama ermek, bitmek, sonuçlanmak
- t. b.-a 3181
- t. eyle-** Tamamlamak, bitirmek
- t. e.-miş 4602
- t. it-** Tamamlamak, bitirmek
- t. i.-di 3612
- t. iriş-** Tamamlanmak, sona ermek
- t. i.-icek 261
- t. ol-** 1. Tamamlanmak; bitmek, sona ermek
- t. o.-ıcak 2999, 3694
- t. o.-dı 302, 3620, 4239, 4260, 5023, 5826
- t. o.-dı 497, 1495
- t. o.-ıcak 1050
- t. o.-masaydı 31
- t. o.-maz 1698
- t. o.-muşdur 3597
- t. o.-sa 2388, 2435
- t. o.-up 204
- t. o.-ur 1051, 1179
2. Olup bitmek, hallolmak
- t. o.-maz ... *ışi kişinin yalınız 'akılta/tamām olmaz...*1528
- 'ömri t. ol-, va'de t. ol-
- tamāmen** Tamamıyla, eksiksiz olarak
- t. 4580
- tamamrağ** Tastamam
- t.+dı 1169
- tamar** 1. Kanın dolaştığı yer, damar
- t.+lara 409
- t.+larda 1195
- t.+lardan 2844
- t.+ları 2264
- t.+ların 2321
- t.+larından 3120

t.a geçüp otur- Hükümdar olmak
t. o.-dı 4257
t.a otur- Hükümdar olmak
t. o.-ur 4013
t.ı üzerine geç- Saltanatı ele geçirmek,
padişah olmak
t. g.-di 4203
t.-ı Süleymân Hz. Suleyman'ın tahtı
t. 3995
t. s.+ıla 4006
t.-ı şehri melik-i Hazar Hazar
hükümdarının başkenti
t. h.+dur 1958
t.-ı zerrin Altuntaht
t. 1967
taht-gâh (F.) Başkent, başşehir
t.+ı 5419
t.+ıdur 4925
tahta (F. < tahte) Tahta
t. 4335
t.+lar 4901
t.+nun 3560, 4334
t.+sı 3446, 4902
Tâ'if Yer adı
t. 4773, 4773, 4776, 4780
t.+de 5515
tâ'ife (Ar.) 1. Kabile, kavim
t. 957
2. Bölük, takım, güruh
t.+sindendur *of sûret kim cinnî*
*tâ'ifesindendir...*3885
tâ'ir
→nesr-i t., nesru't-t.
taḳaddüm
t. itdür- Üstün saymak, ileri geçirmek
t. i.-urdi 4957, 4958
tâkat

→vus'-ı t.

t. getür- Güç yetirmek

t. g.-meye 1953

takdir (Ar.) 1. Kader, irade, takdir

t.+ıdır 5772, 5788

2. Değerlendirme, takdir

t.+ce 896, ... *yir gok içindedür/bu taḳdince*
*ki felek dahu bir nesnenün içindedür...*1019

t. it- Kabul etmek, saymak,
değerlendirmek

t. i.-mişlerdir 1409

t. olın- Kabul edilmek, var sayılmak, farz
edilmek

t. o.-muşdur 2500

taḳrib (Ar.) Tahmin, yaklaşık

t.+ile 1128

taḳsim (Ar.) Bölme, parçalama, ayırma

t.+i 514

t.-i yıl Rüzgâr taksimi

t. y.+de 510

Tâliken Yer adı

t.+e 3833

talık (?) Gümüşe benzer, beyaz bir taş

t. *el-talık bir ak taşdur an gümüşe benzer*
3006

Tâlikân Yer adı

t. 4808

t.+a 4811

t.+da 2325

talak Dalak

t.(g)+ı 3859

t.(g)+un 2321

talak (Ar.) Boşanma, nikâhlı kadını bırakma

t. 4872

taleb (Ar.) İstek, arzu, talep

t. 3794

2806, 2829, 3609, 4050, 4051, 4081,
4622, 4623, 4660, 4912, 5069, 5084,
5319, 5555

t.-ı limū Yer adı; Limon Dağı

t. 2828

t.-ı yoğurdī Yer adı; Yoğurt Dağı

t. 2714

tağıl- Aynılmak, uzaklaşmak, gitmek

t.-dılar 5631

tağarcık Küçük küp, küçük çanak, küçük
çömlek

t. 1573

t.(g)+ı 1574

Tağargar Yer adı

t. 3987, 3988

tağayyūt

t. it- Büyük abdestini yapmak

t. i(d)-ersiz 1650

tağılmış Dağınık, ayrılmış, saçılmış

t. 106

tağlan- Dağlanmak

t.-muşdur 2721

tağyır

t. it- Harab etmek, viraneye çevirmek

t. i(d)-up 5292

t. ol- Değişmek, bozulmak, başkalaşmak

t. o.-dugını 1044

t. [o.-ur] 1762

Tahāb Yer adı

t. 2433

tahammül

t. it- Tahammül etmek, dayanmak,
yüklenmek

t. i.-meye 1741

tahāret

→sebeb-i t.

taḥkik (Ar.) Doğru, hakiki, gerçek; (bir
şeyin) iç yüzü

t. 1510

t.+in 1699

t.+ini 94, 1770

taḥkiki

t. söz Gerçek, doğru söz

t. 883

Tahmā Yer adı

t. 2776

Tahmerūs Kişi adı

t. 2529, 5179, 5180

tahrik

t. it- Hareket ettirmek, oynatmak

t. i(d)-er 3596

t. i(d)-erdi 4705

taht (F.) 1. Taht

t. 1365, 1379, 1394, 2095, 3288, 3962,
4007, 4505

t.+a 4191

t.+da 1404

t.+dan 3998

t.+dandur 2100

t.+dur 4692

t.+ı 388, 3967[1], 4012, 4016, 4691

t.+ıla 2098

t.+ında 2011

t.+ını 2093

t.+ıla 4334

t.+lar 5603

t.+ında 4003, 4005, 4009

t.+un 1395, 3288, 3963, 3997, 3999, 4000,
4000

2. Başkent, başşehir

t. ve Rūm'ın dört tahtı vardır biri Antakiyye
ve biri Rūmiyye...4318

tac (Ar.) Taç

t. 743, 1458

t.+ı 1183, 1366, 4480

t.+ından 1184

t.+un 744

→başım t.ı 201, t. urdı

t.ı başına ur- Padişah olmak, tahta geçmek

t. b(ınuza) u.-asız 4480

t.-ı dünyā Dünyanın gözbebeği

t. 4877

t.-ı murassa' Değerli taşlarla süslenmiş, bezenmiş taç

t. 4478

t. m.+lar 5604

t.-ı Şām Şam'ın gözbebeği

t. 4877

t.-ı zerrīn Altıntaç

t. 2735, 5262

ta'cil

t. it- Acele davranmak, aceleci olmak

t. i(d)-in 4385

tağ Dağ

t. 74, 77, 361, 659, 826, 828, 1112, 1116,

1259, 1513, 1629, 1740, 1858, 2209,

2359, 2445, 2578, 2631, 2703, 2711,

2737, 2769, 2790, 3128, 3128, 3191,

3857, 4050, 4058, 4441, 4753, 4784,

4785, 4809, 4925, 5069, 5185, 5206,

5274, 5400, 5402, 5519, 5526, 5553,

5553, 5554, 5589, 5667, 5743, 5745

t.+a 994, 1268, 1868, 2004, 2010, 2011,

2640, 2651, 2717, 2727, 2748, 2748,

2760, 4323, 5495

t.+da 1113, 2662, 2685, 2688, 2692, 2693,

2694, 2694, 2696, 2730, 2766, 2791,

2806, 2873, 3608, 4753, 5685

t.+dan 1268, 2369, 2684, 2705, 2707,

2709, 2765, 2788, 3482, 4056, 4324, 5566

t.+dur 2000, 2635, 2655, 2658, 2660,

2661, 2674, 2677, 2678, 2683, 2688,

2691, 2699, 2701, 2713, 2718, 2721,

2736, 2744, 2746, 2749, 2750, 2754,

2757, 2763, 2765, 2776, 2781, 2787,

2792, 2798, 2800, 2805, 2808, 2827, 3106

t.+ı 470, 2611, 2638, 2655, 2678, 2714,

2767, 2828, 2828, 4440, 5302

t.+ıdı 5572

t.+ıdur 2631, 2798

t.+ın 2773

t.+ına 1255, 3607, 4838

t.+ında 1422, 1601, 2362, 2417, 2420,

2425, 2666, 2729, 2755, 2756, 2756,

2898, 3081, 3167, 3269, 5204, 5670

t.+ındadır 3439, 4502

t.+ından 3104, 5370, 5541, 5812

t.+ındandır 3191

t.+ının 2276, 2348

t.+ıydı 2769

t.+lar 2114, 2165, 2563, 2577, 2611, 2613,

2619, 2632, 4219, 4312, 4688, 5417,

5518, 5746

t.+lara 2616, 2849

t.+larda 727, 2850, 5753

t.+lardan 2770

t.+ları 727, 939, 2562, 2615, 2707

t.+larıla 2580

t.+larında 2849, 2876, 2914

t.+larındadır 2854, 2930

t.+larından 2000, 3105

t.+larının 514, 1275, 2669

t.+un 365, 876, 1256, 1267, 1823, 2067,

2210, 2579, 2622, 2637, 2696, 2701,

2709, 2754, 2770, 2781, 2789, 2804,

t.+ı 4107

t.+ları 5085

t.+larının 2845

t.+un 162, 1549

ta'at (Ar.) İtaat, boyun eğme

t.+e 5424

t.+le 4388

t. **it-** İbadet etmek

t. i(d)-enleri 4390

tab' (Ar.) Yaratılış, tabiat, mizaç

t.+ı 1362, 1389

t.-ı **Mirrîh** Merihir yaratılışı

t. 1303-04

t.-ı **Müşterî** Jüpiterin yaratılışı

t. 1305

t. **'Utārid** Merkür'ün yaratılışı

t. 1306, 1400

t.-ı **Zuhal** Saturn'ün yaratılışı

t. 1302, 1345

t.-ı **Zühre** Venüs'ün yaratılışı

t. 1303

Tābe Medine'nin diğer adı

t. 4782, 4782, 5137, 5138

tabak (Ar.) Tabak

t. 710, 5622, 5623

tabaka (Ar.) Katman, kat, kabaka

t.+dur 4942

t.+sı 4942

tabāyi' (Ar.) Tabiatlar

t. 789

Taberistān Yer adı

t. 2530, 4350, 4809, 4811, 4813

t.+a 4819, 4825

t.+da 1661, 1715, 2327, 2359, 2832

t.+dan 4818

t.+un 1464, 1493

→ḥalic-i T.

Ṭaberiyye Yer adı

t. 4846, 4937

→nehr-i āb-ı T.

tabh

t. **bul-** Kaynamak

t. b.-a 2924

tabıl/tavıl (Ar.) Davul

t. 3146, 3161, 3696

t.+lar 4046

t.+un 3697

tābi'

t. **ol-** Tābi olmak, boyun eğmek, itaat etmek

t. o.-dı 1633

t. o.-dılar 1603, 1607

tabi'at (Ar.) Tabiat, yaratılış, tabii özellik

t.+ı 404, 1375, 1762, 1890, 2816, 2834, 2853, 2984

t.+ının 536

t.+ları 530, 4534

t.+larında 530

tabīb (Ar.) Hekim, doktor

t. 157, 173, 176, 180, 182

t.+dır 138

ta'bīr (Ar.) Düş yorma, tabir

t.+i 282

tāb istān (F.) Yaz

t.+dur 2664

Tābiyū'l-akreb Yer adı

t. 1472

tabl (Ar.) Davul

t.+ı 3148

tābūt (Ar.) Tabut

t. 3305, 3949, 5487, 5564, 5565

t.+ı 3948

t.+ını 3947

t.+ından 4667

t. 75, 105, 132, 288, 626, 955, 1060,
1164, 1261, 1852, 1963, 2194, 2382,
2416, 2768, 2843, 2916, 2995, 2997,
2998, 2998, 3446, 3542, 3642, 3660,
3983, 4008, 4032, 4453, 4457, 4457,
4743, 4751, 4802, 4811, 4818, 4836,
5487, 5480, 5842

2. Diye, için

t. 421, 483, 757, 1174, 1281, 1772, 1872,
2097, 3297, 3403, 4095, 4124, 4436,
5704, 5871

3. ...a kadar, ...ıncaya kadar

t. 2172, 4153, 5042, 5480, 5653, ... *bir*
şahrıya var od yak gice dahu bir zamân şabr
eyle tâ gönv'sin kim niçe dürlü cânavarlar
gelürler... 1544

4. Nihâyet, sonunda

t. 1059, 1215, 1788, 2289, 4702, 4760
tâ ...a degin ...Kadar, ... degin
t. 396, 637, 668-69, 796-97, 797, 1050,
1055, 1080, 1106, 1337, 1388, 1525-26,
1930, 1950, 1951, 1959, 1983, 2044,
2100, 2102, 2106, 2158, 2435, 2507,
2510, 2513, 2536, 2606, 2627, 2647,
2668, 2996-97, 2998, 3316, 3549-50,
3714, 3829-30, 3837, 3889, 3940-41,
3961, 4073, 4099, 4308, 4308, 4585,
4643, 4649, 4660, 4789, 4810, 4811,
4863, 4863-64, 5198, 5199, 5215, 5220,
5220, 5238, 5335, 5335, 5360, 5370,
5384, 5402-03, 5475, 5538, 5550, 5671,
5729-30, 5790, 5839

tâ...ta... a degin ...Kadar, ...degin
t. 1358

tâ ... a dek ...Kadar, ...degin

t. 1964-65, 4437

tâ haddi Nihâyet, sonunda

t. 918, 1253, 1256, 1552, 1593, 2064,
2163, 2217, 3188, 3232, 3724, 3732,
3732, 3741, 3784, 3831, 3902, 4042,
4045, 4370, 4654, 4697, 4756, 4815, 4918

tâ ki/ta kim 1. İçin, diye

t. 24, 53, 56, 122, 278, 331, 352, 409,
451, 499, 575, 604, 696, 726, 806, 956,
986, 1069, 1101, 1193, 1200, 1264
1278, 1669, 1701, 1702, 1787, 1961,
2152, 2190, 2220, 2253, 2282, 2383,
2615, 2633, 2727, 2741, 2794, 2938,
2938, 3005, 3051, 3092, 3101, 3123,
3324, 3324, 3238, 3328, 3369, 3337,
3404, 3492, 3522, 3578, 3620, 3640,
3646, 3948, 4000, 4135, 4155, 4226,
4303, 4305, 4356, 4377, 4481, 4546,
4562, 4570, 4590, 4734, 4982, 5171,
5172, 5295, 5437, 5472, 5568, 5584,
5643, 5647, 5697, 5704, 5708, 5710,
5758, 5882

2. 2. Ta ki, ta

t. 2710, 3223, 3761

ta'accüb

t. **eyle-** Şaşakalmak, hayretetmek

t. e.-di 3622

t. **it-** Şaşakalmak, hayret etmek, şaşmak

t. i.-di 185, 2204, 4251, 4931, 5520

t. i(d)-erdi 5847

ta'alluk (Ar.) İlgi, nisbet

t.+ı 1439

ta'allukat (Ar.) Hısımlar, akrabalar

t.+ıla 4838

ta'âm (Ar.) Yiyecek, yemek

t. 162, 326, 1233, 2287, 3528, 4107, 4204,
4409, 5180, 5181

t.+da 165, 2846

t.+dan 1234

Şu'ayb Kişi adı; Hz. Şuayip

ş. 3976, 5105, 5252

şüb Kurşun

ş. 2988

Şu'ban Yer adı

ş.+da 2545

şu'be (Ar.) Şube, bölüntü, kısım

ş. 2044

şu'bede (F.) El çabukluğu, hokkabazlık

ş. 1609

Şu'bî Kişi adı

ş. 4471

Şu'b-ı Büvân Yer adı

ş. 4619, 4616, 4621

şu'le (Ar.) Alev, yalın, ateş

ş. 4946, 5679

ş.+si 1279, 1623, 3033

ş.+sin 836

şu'lelen- Yanmak, tutuşmak, alevlenmek

ş.-mez 3073

ş.-se 1674

ş.-ür 3072

Şumah Kişi adı

ş. 5149, 5150, 5152

ş.+ı 5148, 5152 [ı]

şumluk/şumluk Uğursuzluk, şomluk

ş.(g)+ından 3252, 4918, 5718

ş.(g)+ındandır 2290-91

ş.(g)+ının 2342

şumrak Daha uğursuz, en şom

ş. 1551

Şumûl/Şumûlü'banû 'Âdile Kişi adı

ş. 3628, 3632

ş.+ün 3629, 3631

Şüş Yer adı

ş. 2538, 3946, 4662, 4681, 4683, 5144

ş.+a 2668, 3947, 4678

ş.+ı 4663, 4676, 4679, 4680

ş.+un 3949, 4683

Şüşe'l-kaşvâ Yer adı

ş.+ya 5024

şübhe (Ar.) Şüphe

ş. 5818

şuca' (Ar.) 1. Şecaat sahibi, cesur, yiğit

ş. 3827

2. Aslan ve Yengeç burcu arasındaki yıldız kümesi

ş. 902

şühedâ (Ar.) Şehitler

ş. 5299

ş.+ya 3541

şühüb (Ar.) Kıvrıkcılar

ş. 168

şükr (Ar.) Şükur

ş.+in 2, 4, 6

ş.in yirine getir- Şükretmek, şükürde bulunmak

ş. g.-eler 281-82

ş. it- Hamdetmek, şükretmek

ş. i(d)-erler 2072

ş. i.-mese 609

ş. i(d)-üp 416

ş.ler eyle- Çokça şükretmek, hamdi senada bulunmak

ş. e.-di 399

ş. e.-dim 3295

şütür

şütür-mürğ (F.) Devekuşu

ş.+i 5118

T

tâ (Ar.) Te harfi

t. 3941

tâ 1. Taki, ta

Şiz Yer adı

ş. 4687

şol *is. ve sf.* Şu, o

ş. 113, 238, 507, 517, 562, 590, 646, 658, 722, 740, 740, 751, 831, 833, 915, 945, 972, 988, 1143, 1189, 1194, 1290, 1290, 1309, 1312, 1319, 1515, 1516, 1676, 1692, 1730, 1825, 1852, 1859, 1919, 1990, 1997, 2067, 2210, 2343, 2346, 2508, 2556, 2567, 2718, 2869, 2943, 2947, 2980, 3114, 3159, 3277, 3279, 3296, 3449, 3452, 3525, 3533, 3596, 3729, 3737, 3784, 3850, 4321, 4358, 4470, 4489, 4552, 4614, 4709, 4721, 4750, 4859, 5092, 5383, 5460, 5466, 5518, 5654, 5719, 5744, 5868

şor (F.) Tuzlu

ş. 1890

ş. 1894

şöhret

şöhretü'l-enbiyâ Peygamberlerin

büyüklerinden

ş. e.+dur 5113

şöyle Şöyle, şöylece, şu şekilde, şunun gibi

ş. 39, 51, 108, 210, 256, 259, 476, 579, 649, 943, 978, 1046, 1088, 1123, 1260, 1310, 1693, 1714, 1734, 2199, 2258, 2258, 2361, 2424, 2437, 2438, 2603, 2656, 2863, 3121, 3141, 3141, 3291, 3558, 3681, 3882, 3933, 3967, 4094, 4535, 4656, 4712, 4842, 4868, 4869, 5036, 5409, 5425, 5456, 5457, 5581, 5581, 5628, 5629, 5728, 5731, 5733, 5737, 5752, 5756, 5765, 5814, 5849
ş.+dur 800, 929, 4623, 5479

şöyle ki Bir düşünceyi açıklamada kullanılan bağlaç, şöyle ki

ş. 57, 60, 80, 108-09, 130, 140, 148, 379, 422, 431, 439, 446, 451, 484, 503, 518, 580, 593, 601, 735, 835, 878, 879, 880, 891, 896, 907, 921, 923, 1098, 1112, 1114, 1130, 1255, 1323, 1349, 1408, 1412, 1496, 1637, 1638, 1678, 1721, 1747, 1755, 1760, 1849, 1913, 1917, 2345, 2363, 2489, 2490, 2563, 2599, 2600, 2613, 2625, 2964, 2965, 3007, 3012, 3060, 3348, 3359, 3571, 3728, 3787, 3820, 3993, 4003, 4113, 4312, 4587, 4860, 4864, 5212, 5418, 5419, 5663, 5747, 5755, 5766, 5794, 5806, 5822, 5840

şu 1. *iş. zm.* Şu

ş.+na 396, 668, 791, 796, 998, 1320,

3889, 3961, 4073, 5384, 5763, 5790

ş.+nı 4564, 5579

ş.+larda 2253

ş.+nun 663, 737, 758, 1007, 1320, 1841, 3657

2. *s.* Şu

s. 1868, 1877, 5873

şundan ötürü Şundan dolayı, şu sebeple

ş. 1080, 2246-47, 4776-77

şunun-çün Şunun için, şu sebeple, şundan dolayı

ş. 118

şu'â (Ar.) Işık, ışın

ş.+ı 1267, 1268, 1370, 1384, 3826

ş.-ı jîve Cıvanın ışığı, cıvadan saçılan ışın

ş. j.+nın 1271

şu'arâ

ş.-yı Yemânî Yemenli şairler

ş. 1324

şimalî (Ar.) Kuzeye ait, kuzeyle ilgili,

kuzeyde görülen

ş. 1449, 1490, 1805

ş.+den 2527

ş.+dur 504, 1284, 1285, 1426, 1431, 1444,

1454, 1460, 1466, 1469, 1479, 1483,

1489, 2593, 2597

ş.+nun 2502

→âhir-i ş., cānib-i ş., iklîl-i ş., kutb-ı ş.,

re'si'n-nevm-i âhir-i ş., re'si'n-nevm-i ş.,

taraf-ı ş.

ş. tarafı Kuzey yarımküre

ş. t.+ndagı 876

şimâliye

→kutb-ı ş.

şimdi Şimdi şu anda

ş. 1971, 2334, 2941, 4163, 4321, 5153,

5390, 5627, 5628, 5643

şimden girü Bundan böyle, bundan

sonra, artık

ş. 3895

şimdiki

ş. hâl Şu anki durumda, şu anda

ş. h.+de 1151, 1505, 1978, 4422, 5314

ş. vakt Şu an, içinde bulunulan an

ş. v.+de 5467

ş. zamân Şu an, içinde bulunulan an

ş. z.+da 1064, 1931

şimşir

→'alef-i ş. eyle-

Şîn Kişi adı

ş.+un 2085

Şîn Yer adı

ş. 2078, 2093

Şîr Yer adı

ş. 1574

şirâ'

→bey' ü ş.

Şirâz Yer adı

ş.+a 1591

ş.+da 2541

Şircân Yer adı

ş.+dur 5078

şîre (F.) 1. Hemiz mayalanmamış üzüm

suyu, sıra

ş. 402, 412

ş.+sin 400

2. Bazı meyve ve sebzelerin özlerine verilen

ad

ş. +lerinden 3692

Şîr-i cenûbî Yer adı

ş. 1448

Şîr-i eymânî Yer adı

ş. 1448

şîrin (F.) Tatlı

ş. 1111

ş.+dür 2898

Şîrvân Yer adı

ş. 4647

Şîş/Şîşû'bnü Âdem Kişi adı

ş. 5635, 5643

şîşe (F.) Sırça, billur, cām

ş. 2945, 2947, 2948, 2951, 3171

ş.+den 2952, 3593, 5054, 5055

ş.+dur 2945

ş.+leri 2765

ş.+nun 2944, 5054

ş.+ye 2270

ş.+yi 2946

ş.+yile 5453

şitevî

→burc-ı ş.

ş. eyle- (Allah a) Ortak koşmak

ş. e.-rsiz 2464

şerimlik

→bî-ş.

Şermâh Yer adı

ş. 4605

ş.+ı 4616

şerm-sâr

ş. eyle- Utandırmak, mahcup etmek

ş. e.-megil 1831

ş. it- Utandırmak, mahcup etmek

ş. i.-megil 1153

şes (F.) Altı

ş. 3123

şett

→kantara-i ş.

şevket (Ar.) Büyüklük, azamet

ş.+ile 732

ş.+un 5425

şevketlü Güçlü, heybetli

ş.+dır 4985

Şevr-i Bâbende Yer adı

ş. 892

şeyâtin (Ar.) Şeytanlar

ş. 1279, 2190

ş.+lerim 540

ş.+un 2192

Şeybân

→diyâr-ı Benî Ş.

şeyh

ş.-i enbiyâ Peygamberlerin piri; Hz. Nuh

ş. e.+dur 2524

şeylân (Ar.) Şeytan

ş. 362, 437, 3275, 3520, 5330

ş.+ı 732

→i'tübâr-ı ş.

şın (Ar.) Şın harfi

ş. 2078, 4605

şi'ir/şi'r (Ar.) Şiir, manzume

ş. 9, 28, 30, 33, 38, 432, 432

şi'âr

ş.-ı islâm İslâm şi'an

ş. 5236

ş. i.+ı 3831.

Şibir Yer adı

ş. 4621

şifâ (Ar.) Deva, şifa

ş.+sındadır 800

ş. bul- İyileşmek, sıhhatine kavuşmak

ş. b.-a 5914

ş. b.-dı 4518

ş. b.-ur 5451

ş. b.-urlar 791

ş. dile- (Birisinin) Sağlığına kavuşmasını

istemek, şifa temenni etmek

ş. d.-gil 787

şihâb (Ar.) Kıvılcım

ş. 508

şi'i (Ar.) Şia, Hz. Ali taraftarı

ş. 5012

şikâyet (Ar.) Şikayet

ş.+e 5697, 5699

ş.+in 5703, 5706

ş. it- Şikâyetle bulunmak, şikâyet etmek

ş. i.-di 4831-32

ş. i.-diler 5216

ş. i.-mesûn 4739-40

şimâl (Ar.) Kuzey

ş.+den 1292, 1805, 5526

ş.+e 1291, 1410

→kutb-ı ş.

ş. tarafı Kuzey yarım küre

ş. 2600

ş. t.+nda 1769

ş.-i müşellez Uçgen şekli, uçgen
ş. 979

şeksiz Şüphesiz, kuşkusuz
ş. 212

Şemārīh Yer adı
ş. 912

Şemasiyye Kişi adı
ş. 4153, 4155, 4161, 4161, 4162, 4164,
4167, 4173
ş.+dür 4143
ş.+nun 4153, 4159
ş.+yi 4166

şem' (Ar.) Mum
ş. ti 3096

şem'idarlık
ş. it- Mum tutmak
ş. i(d)-er 2473

şemm
→lafz-ı ş.

şems (Ar.) Güneş
ş. 1008, 1423, 1424, 1467, 1697, 1712,
3810
ş.+e 1508
ş.+ün 1071, 1691, 1691
→felek-i şems., suretü'l-ş.

şemse (Ar.) Güneş şeklinde yapılan işleme
resim, nakış
ş. 3331

şenbe/şenbih (F.) Cumartesi
ş. 5166
→çār-ş., se-ş., yek-ş.

şer (Ar.< şerr) Şer, kötülük
şerr+i 256
şerr+inden 1854, 2191, 2192, 3367
şerr+ini 4995
→hayır ve ş. 434

ş. işle- Kötülük yapmak, kötülük işlemek

ş. i.-yesin 3244

şerbet Şerbet
ş. 3120

ş.+i 2844, 2875, 2931, 3693
→bal ş.i, ölüm ş.in dad-, şeker ş.i

ş.-i mūmiya Munya eniyiği
ş.+nun 3172

şeref (Ar.) Şeref
ş. 525

ş.+i 44, 405, 3358
ş.+inde 525
ş.+indedür 533

şerefe (Ar.) Şerefe
ş.+lerinden 3998

şerh
ş. eyle- Açıklamak, şerh etmek
ş. e.-miş 474
ş. it- Açıklamak, şerh etmek
ş. i.-se 3394

şer'i
→hilâf-ı ş.

şerī'at (Ar.) Şeriat, Kurandaki ayetlerden,
Peygamberin sözlerinden çıkarılan, dinî
temellere dayanan Müslümanlık kanunları,
İslâm hukuku
ş. 5536

şerīf (Ar.) 1. Kutsal, mübarek, şerefli
ş. 526, 2311, 3180, 3196, 3225, 5112
2. Üstün, soylu
ş.+dür 830
ş.+lerinin ... *âdeminiñ şeriflerinin*
mertebesinde ve peygamberlerin
şerefindedir... 532-33
→izn-i ş., lafz-ı ş., mezar-ı ş., mushaf-ı ş.,
unsur-ı ş.

şerīk (Ar.) Ortak, eş
ş.+dür 2464

\$.+ınuz 5641
 \$.+inüzi 5644
 \$.+ler 2597, 4427, 4509, 5073, 5078
 \$.+lerdedür 517
 \$.+lerden 3783
 \$.+lerdür 4429, 4876
 \$.+leri 670, 3728, 3731, 4022, 4190, 4350, 4864, 5142, 5412, 5540, 5651, 5653
 \$.+leridür 4974
 \$.+lerinden 5111
 \$.+lerindendür 4810
 \$.+lerini 3680, 5013
 \$.+lerinun 4804, 5418
 \$.+lerin 287, 2593, 2594, 2596, 3791, 5413, 5658, 5659
 \$.+sin 5110
 \$.+un/\$\$.+in 668, 3169, 3605, 3728, 3819, 3954, 3970, 4030, 4032, 4033, 4037, 4080, 4101, 4330, 4338, 4340, 4440, 4447, 4449, 4451, 4584, 4584, 4752, 4752, 4803, 5019, 5043, 5183, 5196, 5298, 5616, 5640
 →bakır\$.i, taht-ı \$.-i melik-i Haraz
 \$.-i 'azīm Büyük şehir
 \$. a.+dür 4319, 4921
 \$.-i Beyza Yer adı; Beyza şehri
 \$. b.+dan 1959
 \$. b.+ya 1958
 \$.-i Burtiyye Yer adı; Burtiyye şehri
 \$. b.+ye 1930
 \$.-i diğer Yer adı
 \$. 4022, 4023, 4028
 \$.-i Erdebil Yer adı; Erdebil şehri
 \$. 5770
 \$.-i handān Yer adı
 \$. h.+da 4313
 \$.-i kadīm Eski şehir, tarihi şehir

\$. k.+dur 4605
 \$.-i mu'azzam Büyük şehir, ulu şehir
 \$. m.+dur 3789
 \$.-i mübārek Kutsal şehir
 \$. m.+dur 3604
 \$.-i Pehleviyye Yer adı; İsfahan ve havalisi şehirleri
 \$. p.+nın 3743
 \$.-i rüyin Yer adı; Binalan tunç ve bakırdan yapılan bir şehir
 \$. 2636
 \$. r.+dür 2643
 \$. r.+e 2645
 \$.-i vilāyet Eyalet şehri, şehir
 \$.+dur 4920
 \$.-i zernih Yer adı
 \$. 4914
 \$.-i zūr Yer adı
 \$. 2559
 şehri (Ar.) Bir şehir
 \$. 5684
 Şehmāyil Kişi adı
 \$.+idi 819
 şeker/şekker (F.) Şeker
 \$. 409, 4078, 5101, 5271
 \$. kamış Şeker kamışı
 \$. 4908
 \$. şerbeti Bir çeşit şerbet
 \$. 3692
 şek(i)l (Ar.) Şekil, biçim
 \$. 899
 \$.+dür 897, 1067
 \$.+i 1900
 \$.+in 586
 \$.+inde 1703
 \$.+indedür 1421
 →mudevverü'ş-ş.

şefa'at**ş. idici** Şefaatedici**ş. i.-dür** 109**ş. it-** Şefaate etmek, acımak, merhamet etmek**ş. i.-di** 4271**ş. i.-mez** 689-90**şefā'atçı** Şefaate eden (kimse)**ş. 201****şefkat** (Ar.) Merhamet, acıma**ş.+i** 4549**ş. it-** Merhamet etmek, acımak**ş. i(d)-ünüz** 5701**şehīd****ş. eyle-** Şehit düşürmek, şehit etmek**ş. e.-diler** 4952**ş. it-** Şehit düşürmek, şehit etmek**ş. i.-diler** 4815**ş. ol-** Şehit düşmek, şehit olmak**ş. o.-dı** 2658**ş. o.-ur** 4880**şehir/şehr** (F.) Şehir**ş. 1870, 1934, 2635, 2910, 2913, 3285, 3794, 3797, 3834, 3860, 4024, 4025, 4034, 4065, 4066, 4093, 4096, 4119, 4275, 4411, 4484, 4501, 4508, 4593, 4675, 4741, 4907, 4978, 4982, 4996, 5020, 5068, 5184, 5302, 5302, 5324, 5324, 5601, 5610, 5743, 5852****ş.+de** 467, 468, 2942, 3618, 3689, 3696, 3699, 3704, 3708, 3711, 3811, 3841, 3854, 3949, 4115, 4341, 4421, 4581, 5009, 5193, 5255, 5259**ş.+den** 3607, 3785, 3785, 4359, 4756**ş.+di** 5592**ş.+dur** 1933, 2643, 3679, 3756, 3764,

3768, 3829, 3833, 3836, 3844, 3847,

3853, 3855, 3857, 3858, 3860, 3862,

3941, 3952, 3969, 3978, 3980, 3981,

3993, 4020, 4022, 4023, 4028, 4048,

4062, 4077, 4079, 4111, 4174, 4184,

4219, 4221, 4341, 4359, 4361, 4414,

4431, 4444, 4484, 4503, 4507, 4580,

4586, 4587, 4647, 4661, 4688, 4723,

4735, 4771, 4773, 4784, 4787, 4792,

4809, 4846, 4882, 4903, 4907, 4912,

4924, 4969, 4970, 4980, 5001, 5006,

5011, 5018, 5020, 5026, 5026, 5027,

5033, 5041, 5063, 5069, 5074, 5077,

5083, 5086, 5094, 5096, 5102, 5179,

5246, 5253, 5254, 5257, 5258, 5269,

5274, 5278, 5283, 5287, 5315, 5319,

5370, 5400, 5499, 5600, 5634

ş.+e 3525, 3606, 3622, 3690, 3705, 4029,

4096, 4100, 4102, 4275, 4459, 4716,

4900, 5071

ş.+i 3634, 3958, 4067, 4071, 4095, 4100,

4113, 4343, 4346, 4418, 4469, 4497,

4721, 4751, 4786, 4895, 4915, 4923,

5038, 5078, 5291, 5301, 5510, 5607,

5616, 5639, 5649, 5650, 5707

ş.+idür 5600**ş.+ile** 4788**ş.+inde** 1574, 2048, 2094, 3319, 3680,

3906, 4009, 5620

ş.+indedür 3515**ş.+inden** 1001**ş.+ine** 195, 1586, 1716, 3473, 3940, 4789,

5014, 5167, 5195

ş.+ini 4027**ş.+inün** 479, 1453, 2070, 2071, 4500,

4913, 5369

ş.+a 2513, 3668, 4248, 5792
 ş.+da 95, 2376, 2549, 2611, 3847, 3862,
 4174, 4184, 4221, 4622, 4871, 4968,
 5026, 5593, 5775
 ş.+dur 4019, 4877, 5211
 ş.+ı 2668, 4911
 ş.+ıla 3626
 ş.+un 1459, 3472, 5730
 →ehl-i Ş., hadd-i Ş., təc-i Ş.
Şāmī kapısı Yer adı
 ş. 3310
Samar bin 'Avri'ayş bin Ebrehe Kişi
 adı
 ş. 4452
Şām İbn-i Nūh Kişi adı
 ş. 4663
şān (Ar.) Tabiat, huy; suret
 ş.+ında 665, *hükemā sözlerin söyleyelim*
melā ike şānında...756
şarāb (Ar.) Şarap
 ş. 435, 436, 2856
 ş.+a 2835
 ş.+lar 1197
Şārike Medine'nin diğer adı
 ş. 5127
şarkī (Ar.) Doğu ile ilgili, doğuya ait
 ş.+dur 1420, 1451, 1473, 2593
şart (Ar.) Şart
 ş.+ıla 4614
Şaş Yer adı
 ş. 5755
 →nehrü's-Ş.
şatranc (Ar.) Satranç oyunu
 ş. 236
şavk (Ar.) Işık, parlak
 ş.+ıdur 2740
şāyed

şāyed ki Eğer, şayet
 ş. 31, 1030, 1307
Şāyibe Medine'nin diğer adı
 ş. 5128
şāzılık/şādılık Sevinç, gönül ferahlığı
 ş.(g)+ı 2552
 ş.(g)+ıla 1836
ş. bul- Sevinmek, gönül rahatlığına
 kavuşmak, huzur bulmak
 ş. b.-mamışdur 3255
ş. it- Sevinmek
 ş. i.-diler 5035
 ş. i(d)-erüz 4160-61
şāzz (Ar.) Sıra dışı, anormal
 ş. 2608
şebih (F.) Benzer, benzeyen
 ş. 5355
ş. ol- Benzemek
 ş. o.-ur 4211
Şebdiz
 →'ayn-ı Ş.
şecā'at (Ar.) Yiğitlik, kahramanlık
 ş.+a 1375
 ş.+ı 2542
şecā'atlü Yiğit, kahraman
 ş. 4995
Şecer Yer adı
 ş.+dender 5198
şecere
 ş.-i fir'avın Firavun'un şeceresi,
 Firavun'un soy ağacı
 ş.+ı 5204
şeceretü'l-enbiyā Peygamberlerin
 dayandığı soy
 ş. e.+dur 5112
şedid (Ar.) Şiddetli
 ş. 4986

→memleket-i Ş.

Şâbûr/Şâbûr bin Erdeşîr İbn-i Erdevân

Kişi adı

ş. 3942, 4062, 4063, 4064, 4068, 4072,
4125, 4127, 4128, 4130, 4132, 4847,
4849, 4855, 4857, 4981

ş.+a 4121, 4121, 4849

ş.+un 4075

→leşker-i Ş.

Şâbûr şâh Şabur

ş. 4069-70

**Şâbûr-ı zû'l-ektâf/Şâbûr İbn-i zû'l-
ektâf** Sığınılacak yerlerin sahibi Şabur

ş. 4117, 5095

Şâbüs Kişi adı

ş. 4553

şâd

ş. eyle- Mutlu etmek

ş. e.-r 404

ş. ol- Sevinmek, sevinç duymak

ş. o.-a 1310-11

ş. o.-dı 4242-43

ş. o.-up 3805-06

ş. o.-ur 4620

şâdılık bk. şâzılık

Şâdânû'l-ekber Yer adı

ş. 5358

Şâdedil Yer adı

ş. 4429

şâdî revân "Ruhu şad olsun"

ş. 3943

şâfi 'î (Ar.) Şafii mezhebine mensup, şafii
mezhebinden olan (kimse)

ş. 4922

şâğal Çakal

ş.+lar 5314

şâh (F.) Şah, hükümdar, padişah

ş. 4067

→Şâbûr ş.

ş.-ı İran İran hükümdarı, İran padişahı
ş. 3649

şâh (F.) Kısım, parça

ş. 2109

ş.+dur 823, 3207, 4929

ş.+ı 1123, 3207, 3207

ş.+lar 1125

şahne (Ar.) Emniyet görevlisi, inzibat
memuru

ş. 5223, 5225, 5226, 5227

ş.+yi 5226

şahs/şahıs (Ar.) Kişi, kimse, şahıs

ş. 4177, 4904, 4918, 5733, 5769

ş.+a 2316

ş.+dan 2087

ş.-ı Fârisî/ş.-ı Fârsî İranlı, Acem

ş. 4955, 4957

şakı- (Şimşek, yıldırım) Çakmak, parlamak

ş.-r 2737, 2739

şakî (Ar.) Kötü, talihsiz (kimse)

ş.+lerün 636

Şakik

→Benî Ş.

şakir (Ar.) Şükreden, şükredici

ş. 279

ş. ol- Şükretmek, şükredici olmak

ş. o.-mayalar 622

ş. o.-urlar 622

şakirlik

ş. getür- Hayır dua etmek, şükretmek

ş. g.-diler 5250

şakirt (F.) Talebe

ş.(d)+ı 1157, 1158, 1161

Şâm Yer adı

ş. 2159, 2497, 3413, 3420, 4640

s.+lerini 79
 2. Çiğit, çekirdek
 s.(g)+in ... *ve dağı yemişlerin ba'zî/süğüklü yaratdı anuñ dağı süğün taşra yaratdı*
 5880
süğüklü Çiğitli, çekirdekli
 s. 5880
süpür- Temizlemek, süpürmek
 s.-ürler 2911, 4976
süpürge Süpürge
 s. 4498
süpüründü Süpürüldükten sonra geriye kalan toz ve çöp
 s.+sinden 4976
sür- 1. Yönetip yürütmek, sevk etmek
 s.-diler 3368, 5433
 s.-eler 2059
 2. Dokundurmak, değdirmek, sürmek
 s.-diler 2939
 s.-düm 2935
 s.-eler 3051
 s.-erler 2967
 s.-icek 1533
 3. Uzaklaştırmak, kovmak
 s.-diler 3668
 4. Takip etmek, izlemek, izini sürmek
 s.-em 1264
 →'ömür s.
Süreyyâ Yer adı
 s. 1328
 s.+da 4955
 s.+ya 1232
sürhütüb Bir put adı
 s.+dür 1117
sürin- Yere değmek, sürünmek
 s.-ür 3993

surme Summe, kirpik diplerine sürülen siyah boya
 s. 2909, 5738
 s.+ye 3019, 3082
sürt- Dokundurmak, temas ettirmek, değdirmek
 s.-erler 2832
Sürüşe Yer adı
 s. 4503
Süryân Yer adı
 s. 2560
Süryânice Süryanice (Eski Suriye [Şam] dili)
 s. 2187
süsen
 →kara s.
süst
 s. ol- Sakinleşmek, rahatlamak
 s. o.-ur 1203
süvâr
 →fil-s.
Süvâr Yer adı
 s.+dur 3757
Süylân Bir meleşin adı
 s. 1592
Süylân Yer adı
 s. 1601

Ş

Şab Yer adı
 ş. 2559
 ş.+ı 4617
şa'bân (Ar.) Ramazandan önce gelen ay, şaban ayı
 ş.+ıla 4513
Şâbûr Yer adı
 ş. 2546
 ş.+ı 2538

sü'e dā (Ar.) İyi kimseler, mübarek kimseler
s.+ya 838

süflî (Ar.) Aşağılıkalemi

s.+den 1539

→'âlem-i s.

Sühâ (Ar.) Yer adı

s. 1317

Süheyl (Ar.) Yer adı

s. 772, 774, 800, 914, 915, 1323

s.+ün 4775

s.-i hisâr Yer adı

s. 914

s.-i muhallef (< mahlef) Yer adı

s. 914

s.-i vezin Yer adı

s. 914

sükkân (Ar.) Oturanlar, yaşayanlar

s. 729

s.+sız 727

süknâ (Ar.) Otunulacak yer, konak

s. 4740

sükûn (Ar.) Hareketsizlik, durgunluk

s. 1305

Süleymân/Süleymân bin Dâvûd Kişi
adı; Hz. Süleyman

s. 321, 326, 329, 333, 337, 339, 344, 691,

697, 2188, 2402, 2406, 3475, 3612, 3721,

3904, 3995, 3997, 4003, 4004, 4004,

4007, 4739, 4772, 5050, 5053, 5057,

5332, 5377, 5378, 5637, 5640, 5640,

5643, 5644, 5648

s.+a 321, 325, 695, 698, 3315, 5634,

5646, 5648

s.+dan 337

s.+ı 4004

s.+un 693, 3940

→bostan-ı S., kubbe-i S., mescid-i S., taht-
ı S.

Süleymân hammâmı Yer adı

s. 2330

Süleymânü'bnü 'Abdülmelik Kişi adı

s. 5516-17

Sülfahât Yer adı

s. 889

Sülitâk Yer adı

s. 886

Süliye Yer adı

s. 1993

sünbül (F.) Sümbül

s.+dır 4711

sünbüle (Ar.) Başak burcu

s. 1455

s. burcu Başak burcu

s. 1455, 1458, 1509

s. b.+na 1460

sünnet

→mezheb-i ehl-i s. ve cema'at

sünpâre Zımpara

s. 2975, 2975, 2975, 2985, 2985, 2987

s.+yi 2986

süngü Süngü, kargı, mızrak

s. 2860, 3203, 4606, 4929, 4930

s.+nın 3204

s.+yi 4931

süngük Kemik

s. 2177

s.+dır 3084

s.+e 5776

s.+i 3173

s.+in 2447

s.+ler 106, 5597

s.+leri 2194, 2194, 3961, 5595

s.+lerin 72, 2315

2807, 3020, 3040, 3045, 3477, 3680,
3888, 4187, 4851, 4853, 4856
s.+idür 822, 911, 4187
s.+ile 839, 839, 839, 2144, 3870, 4855
s.+in 853, 853, 2859, 2979, 3475, 3476,
3595, 4714, 5462
s.+inde 286, 546, 571, 571, 572, 573, 878,
913, 1123, 1171, 1351, 1512, 3551, 3587,
3996, 4192, 5262
s.+indedür 879, 880, 1413, 1413, 1428,
1484, 1486, 1510
s.+inden 3289, 3684, 5189, 5190
s.+indür 3739
s.+ine 841, 910, 1183, 3291, 3498, 3683,
3685, 5475
s.+inedür 1446, 1452, 1457, 1463, 1475,
1491
s.+ini 3290, 4843, 4850
s.+ler 896, 917, 921, 1114, 1412, 2744,
3536, 3984, 5602
s.+lerdür 856
s.+leri 819, 903, 1504
s.+lerile 919
s.+lerin 820, 3549, 5475
s.+lerinde 850
s.+lerindedür 882
s.+lerini 817
s.+lerinin 3684
s.+lerün 523, 5191
s.-i **Mirrih** Merih'in şekli
s. 1378
s.-i **Müşteri** Jüpiter'in şekli
s. m.+nun 1365
s.-i **Zühre** Venüs'ün şekli
s. 1393
süretü's-şems Güneşin şekli
s. 1122

süret-kârlık Ressamlık
s. 4311
süretâ (Ar.) zf. Görünüşte
s. 2475
süretlü Şekli, suretli
s. 3884
süretsiz Şekilsiz, resimsiz
s. 919
Şürü'l-ebvâb Yer adı
s. 5375
şusuz Susuz
s. 2402, 2409, 3687
şusuzluk Susuzluk, susuz kalma
s. 1645, 2411
s.+dan 2403, 2404, 2406, 2408
s.(g)+ı 409, 3104
şuvar Sulamak
s.-dı 5249
s.-mazlar 5248
s.-salar 1901
s.-urlar 2386, 5248
Şuverü'l-fülkî Bir eser adı
s. 783
subaşı Komutan
s. 5388
Süzün
→ 'ayn-ı âb-ı s.
Süblân Yer adı
s. 2276
süci Şarap
s. 403
sücüd
s. it- Secdeye kapanmak, secde etmek
s. i(d)-erlerdi 5359
süd Süt
s. 2269, 3009, 3392, 4131, 4224
s.+den 253

şubuh (Ar.) Sabah

s. 5657

şudâ'

s. ü'd-dâ' Rahatsızlık, baş ağrısı

s. 5801

şuffe (Ar.) Sofa

s. 5848

şûfî (Ar.) Tasavvuf ehli, mutasavvıf

s.+ler 4759

şuğrâ

→medînetü's-s.

şuhf (?)

s.+ı *tâzalıgı Tirmûz'de buldı şuhfı Erven'de buldı* 2545

şuhûf (Ar.) Sahifeler, yapraklar

s.+ları 319

Sûle Yer adı

s. 4928

Sûliyye

→cezîre-i S.

sultân (Ar.) Sultan. hükümdar, melik,

padîşah

s. 2096, 3481

Sultân Mahmûd Kişi adı

s. 3142, 3143, 3145, 3151, 3153, 3163, 4729, 4732, 4926, 4930, 5313

s. m.+un 3143, 3150-51, 4925, 4927

s. m.+undur 4930

sultânü'l-islâm Müslümanların emiri, halife

s. i.+ıla 5390

sulh (Ar.) Sulh, barış

s.+a 4983

s. eyle- Barış yapmak

s. e.-di 4820

s. e.-diler 3958, 5297

s. it- Barış yapmak

s. i.-di 4185, 4982

s. i.-diler 4650

s. i(d)-eler 4154

s. i(d)-em 5295

s. i(d)-üp 4173

s. i.-meyem 4153

Sûn Yer adı

s. 2744

→cebel-i S.

şun' (Ar.) Yaratma, yaratış

s.+ında 125, 483

şun- Uzatmak, vermek

s.-dı 3924

s. avir- Vermek, arz etmek

s.-esin 2642

Şunâh Yer adı

s. 885

şûr (Ar.) Sur

s. 635, 638, 3207

s.+a 648

s.+ı 105, 634, 635, 3206, 3209, 3212

s.+un 3208

sûr

→kütüb-i s., sâhibü's-s.

şûret (Ar.) Suret, şekil, biçim

s. 167, 167, 179, 805, 844, 852, 875, 884,

901, 922, 925, 926, 1775, 3289, 3295,

3508, 3885, 3998, 4186, 4854

s.+de 5443

s.+dedür 871, 1436

s.+den 3294

s.+dur 884, 917, 1775

s.+e 834, 930, 3885, 4188

s.+i 178, 821, 824, 841, 846, 856, 861,

909, 909, 921, 921, 922, 928, 1182, 1403,

1582, 1582, 1795, 2049, 2145, 2806,

5322, 5642, 5668, 5684, 5688, 5710,
5711, 5712, 5737, 5744, 5756, 5758,
5763, 5768, 5827, 5829
s.+da 1081, 1680, 1732, 1733, 1759,
1876, 1903, 2370, 2711. 4698, 4699,
4699, 5247
s.+dan 277, 361, 958, 1268, 1667, 1678,
2050, 2081, 2147, 2262, 2264, 2293,
2314, 2326, 2338, 2364, 2382, 2689,
2803, 2837, 3004, 4607, 5010
s.+dur/s.+dır 251, 1486, 1723, 2006,
2009, 2073, 2128, 2222, 2255, 2260,
2311, 2331, 2332, 2352, 2362, 2597, 3167
s.+ı 1729, 1885, 1920, 1922, 2052, 2107,
2215, 2267, 2268, 2329, 2597, 3176,
3686, 3766, 4488, 5534
s.+ıdır 1885
s.+ıla 394, 2344, 2386, 3126, 5016
s.+ının 3685
s.+lar 1327, 1988, 2108, 2226, 2365,
2471, 2543, 2665, 3610, 4311, 5213,
5214, 5240
s.+lardır 4467
s.+ları 441, 1872, 1886, 1904, 1911, 1986,
1987, 2341, 2456, 2595, 2596, 3688, 5592
s.+larını 674, 2594, 3681
s.+ların 514, 1275, 1908, 2579
s.+nın 938, 938, 939, 1530, 1670, 1756,
1767, 1770, 1885, 1885, 1921, 2077,
2143, 2257, 2265, 2286, 2320, 2342,
2470, 2562, 2616, 2690, 2691, 2789,
3098, 3708, 3875, 3978, 4093, 5396
s.+ya 793, 797, 1163, 1268, 1529, 1662,
1663, 1729, 1894, 1907, 1944, 1990,
1991, 2017, 2026, 2070, 2080, 2139,
2289, 2319, 2332, 2349, 2366, 2492,

2948, 3138, 3709, 3710, 3710, 4608,
4610, 4611, 5642
s.+yı 1196, 1204, 1721, 1892, 1946, 1985,
1992, 1998, 2008, 2029, 2054, 2151,
2276, 2293, 2329, 2388, 2413, 2418,
2441, 2444, 2445, 2457, 3059, 3832,
4487, 4488, 4761, 5298, 5828
s.+yıla 2273, 2333, 2335, 2960, 3447,
5016
s.+yına 780, 2389, 3973
s.+yından 2062
s.+yının 3978
s.+yun 511, 798
→ak s., hayat suyu, kızıl s., saray-ı s., ödi
s. ol-, te'sir-i s.
s. âdemi Fok balığı
s. 2207
şu azgırı Suaygırı
s. a.+ndan 5100
şu küresi Su küresi, hidrosfer
s. k.+ni 1671
s. rengi Su rengi
s. r.+ne 5055
şu sığırı Suaygırı
s. 1367, 3098, 5099
sū
s.-i 'amel Kötü iş, kötülük
s.+dur 2275
su'al (Ar.) Soru, sual
s. 85, 1749, 1752
s. it- Sormak, sual etmek
s. i.-di 157, 5121, 5169
s. i.-diler 1881
s. i(d)-erlerse 916, 1726, 1773
subhānī
→mensūr-ı s.

s.-yemin 50, 52

s.-yince 5679

2. Anlatmak, bahsetmek

s.-di 1209

s.-diler 3150

s.-duk 754, 2397

s.-rler 1498

s.-yelim 558, 756

s.-yelum 1172, 1520, 5876

3. (Lisan) Konuşmak

s.-di 5485

s.-rler ... *ol tağda/yetmiş iki dürlü kavm
vardur yetmiş iki dürlü dîl söylerler...* 4754

söz Söz

s. 42, 163, 308, 331, 497, 599, 641, 835,
873, 877, 882, 883, 1123, 1171, 1353,
1434, 2848, 2934, 3243, 3438, 4211,
4886, 5426

s.+ce 1053

s.+den 40, 41, 1170, 1652, 4152, 5348

s.+e 718, 1822

s.+i 50, 270, 344, 770, 948, 1169, 1251,
2181, 3134, 3213, 3641, 3664, 3800,
4101, 4264, 4482, 4817, 5264, 5870

s.+idür 1434

s.+ile 1602

s.+im 1651

s.+inden 806

s.+ine 134, 370, 4292, 4681

s.+ini 2012, 3055, 3663

s.+inün 5827

s.+ler 448, 791, 939, 1381, 1405, 1640

s.+lerden 1041

s.+lere 448, 1040

s.+leri 650, 1033, 1496, 4040

s.+lerin 495, 756, 955

s.+lerindedur 516

s.+lerinden 805, 2397

s.+lerindendur 725

s.+lerini 438

s.+un 48, 273, 4548, 5346

→hikmet sözleri, tahkikîs.

s.i rast gel- Deddiği olmak, dediği
gerçekleşmek

s. g.-di 1169

s.i sahîh ol- Deddiği olmak, dediği
gerçekleşmek

s. o.-urdu 5830

s.ine uy- Başkasının dediği gibi hareket
etmek

s. u.-dun 4292-93

su/suv Su

s. 268, 345, 412, 554, 568, 569, 940,
1204, 1267, 1424, 1444, 1487, 1506,
1612, 1644, 1668, 1692, 1701, 1723,
1727, 1727, 1728, 1729, 1755, 1758,
1809, 1878, 1882, 1883, 1884, 1889,
1890, 1895, 1895, 1896, 1896, 1906, 1942,
1986, 1988, 2067, 2075, 2077, 2080,
2145, 2148, 2204, 2204, 2256, 2266,
2269, 2274, 2275, 2278, 2280, 2281,
2282, 2283, 2286, 2290, 2292, 2292,
2310, 2321, 2335, 2349, 2354, 2356,
2363, 2376, 2384, 2385, 2387, 2389, 2395,
2405, 2408, 2410, 2410, 2412, 2415,
2416, 2441, 2445, 2563, 2579, 2587,
2588, 2693, 2693, 2695, 2698, 2698,
2723, 2724, 2748, 2811, 2921, 2939,
2949, 2963, 2965, 2973, 2974, 2992,
3056, 3093, 3108, 3177, 3226, 3228,
3228, 3572, 3574, 3727, 3728, 3808,
3871, 3944, 4094, 4283, 4494, 4510,
4521, 4522, 4697, 4699, 5014, 5057,
5099, 5100, 5209, 5249, 5316, 5316,

3. Sonunda, sonradan
s.1258, *sen işlersen şöyle işleyesin ki
sonra peşimân olmayasın* 210
4. *is.* Arkadan gelen zaman
s.+sına *açıklık nişanıdır ki sonrasında açıklık
olur...*1706
→andan s.

sor- Sormak

s.-arlardı 3707
s.-arlarsa 591, 599, 612, 1021, 1756, 2569
s.-dı 3057, 3679, 3796, 3890, 4178, 4228,
4468, 4516, 4679, 5332, 5348, 5378,
5634, 5641, 5888
s.-dılar 3950, 4260, 4830, 5296
s. dı 147, 159, 224, 225, 470, 698, 1010,
2205
s.-dılar 677, 992, 1241, 1341, 1989, 2248,
2342
s.-duk 3779, 4574, 5394
s.-dum 741, 1266, 1642, 2394
s.-gıl 4178
s.-magıl 3376
s.-magıla 240
s.-mazsız 2406
s.-sa 500
s.-salar 86
s.-ursanız 1216
soradur- Soruvermek, sormak
s.-urken 3379

sovuḡ Soğuk

s. 1292, 1809, 1813, 1813, 1816, 1818,
1821, 1825, 1838, 1840, 1842, 1883,
1885, 1889, 2321, 2600, 3025, 3176,
5397, 5811, 5820
s.(g)+a 5334
s.+da 1308
s.+dan 2601, 2682, 3158

s.+dur 1303, 1346, 1890, 2834, 5895

s.(g)+ı 1835

s.(g)+ıla 1822

s.(g)+ıçın 5005

s.+lar 1858, 5031

sovuḡlık Soğuk, soğukluk

s. 1322

soy- 1. (Bir şeyin) Yüzeyini kaldırmak,
soymak

s.-ıncak 2970

2. (Birine ait olan şeyleri) Çalmak, alıp
götürmek

s.-dılar 4831

sög- (Birisine) Kötü söz söylemek,
kifretmek

s.-ersin 2628

s.-mek 2628

s.-mezem 2629

söyin- Sönmek

s.-e 1674

söyindür-/söyindir-/söyündür-

Söndürmek

s.-di 1826

s.-mez 3574

s.-ür 3177

s.-ürlerse 1588

söyle- 1. Demek, konuşmak, söylemek

s.-diler 4052

s.-dük 3281

s.-düm 493

s.-mek 641, 3274, 3275

s.-men 3438

s.-niz 3276

s.-r 2011, 3500, 3577, 3582, 3583, 3584

s.-rler 270

s.-yelim 331

s.-yen 362

siz Çokluk II. kişi zamiri

s. 148, 1218, 1342, 1991, 2406, 2464,
3542, 3747, 3751, 3890, 4385, 4895,
5231, 5644

s.+de 1992

s.+den 3747, 4574

s.+e 682, 1219, 1272, 1562, 1630, 1925,
2466, 2615, 3935, 3991, 4159, 4163,
5176, 5229

s.+i 2305, 3278, 3279, 4090, 4779, 5228

s.+inle 4090

s.+siz 580

s.+ün 681, 1217, 1647, 2616, 3657, 3747,
3749, 3750, 3779, 3934, 4053, 5178,
5229, 5365

s.+ünle 4196

sofa (Ar. < suffe) Sofa

s.+nın 5495

soğul- Solmak, sonmek

s.-ur 2393

sohbet (Ar.) Sohbet, yârenlik

s.+inde 4407

s. **it-** Yârenlik etmek, hasbihal etmek

s. i.-di 3259

s. i.-ederdi 3882

sok- 1. (İçine veya arasına) Sokmak

s.-ar 2785

s.-arlar 2218, 2784

s.-dılar 2319

s.-muş 4116

s.-sa 2381

s.-urlardı 3561

2. (Böcek, zehirli hayvan) İğnesini batırmak
veya sırmak, zehirlemek

s.-dı 1167

s.-sa 3522

sol Sol taraf, sol yön

s. 762, 785, 1334, 5620

→sağdan s.dan

sol- Parlaklığını kaybetmek, solmak

s.-maz 1031

son Son, en son

s. 257

s.+ı 5569

sogra 1. ed....den sonra, sonra

s. 3, 40, 73, 98, 164, 187, 194, 254, 257,
299, 307, 339, 352, 387, 397, 498, 566,
568, 574, 576, 605, 647, 692, 755, 805,
932, 954, 1051, 1071, 1107, 1224, 1224,
1229, 1229, 1235, 1237, 1237, 1247,
1260, 1329, 1336, 1370, 1371, 1385,
1519, 1557, 1628, 1631, 1666, 1716,
1823, 1832, 1863, 1918, 1965, 2033,
2041, 2070, 2083, 2094, 2131, 2250,
2256, 2298, 2378, 2382, 2384, 2416,
2430, 2447, 2455, 2756, 2800, 2861,
2924, 2950, 2994, 3025, 3028, 3091,
3127, 3150, 3222, 3317, 3323, 3408,
3409, 3412, 3415, 3426, 3429, 3464,
3468, 3501, 3608, 3667, 3673, 3725,
3772, 3899, 3948, 3953, 3968, 4006,
4029, 4100, 4128, 4248, 4347, 4348,
4352, 4354, 4372, 4454, 4455, 4543,
4549, 4601, 4628, 4819, 4823, 4839,
4845, 4880, 4908, 4926, 4951, 4983,
5004, 5219, 5483, 5567, 5575, 5757,
5780, 5786, 5792, 5796, 5798, 5810,
5811, 5838, 5839, 5843, 5850

zf. 2. Daha sonra, sonradan, sonra

s. 159, 210, 373, 647, 920, 1248, 2432,
2564, 2565, 2830, 3393, 3778, 4363, 4423,
4553, 4840, 5137, 5140, 5708, 5743, 5757,
5798, 5843, 5848

Simçur Yer adı

s.+dadur 4434

sin Şekil, biçim

s.+i 2886

sīn (Ar.) Sin harfi

s. 2064, 4436

Šīn Yer adı

s. 2758, 3066, 4477, 4477, 4695, 4722

s.+e 2002, 2044, 2513, 4696, 4867

s.+de 1111, 4703, 5411

s.+un 4721

→melik-i S.

Šīn bin Fağfūr bin Kemād İbn-i Yāfeş

bin Nūh Kişi adı

s. 4722

sincāb (F.) Sincap

s. 3993, 5087, 5088

Sind Yer adı

s. 1933, 2001

s.+de 5258, 5263

s.+dedür 5412

s.+e 2511, 2642, 4867

s.+i 5510

sindik Cıva

s. 2953

siṇek Sinek

s. 2484, 3766

sini (F.< sīnī) Sini, büyük tepsi

s. 3545

siṇir Sinir

s.+lere 1889

siṇir- Hazmı kolaylaştırmak

s.-ür 5298

sinle Kabir, mezar

s. 2762

s.+sidür 2420

Sinnār Kişi adı

s. 4238, 4243, 4244, 4246

s.+ı 4247

sipāhi

s.-yi **Habeşe** Afganistan atlı askeri,
Afganistan sipahi birliği

s. h.+yi 4861

sīret (Ar.) Huy, tabiat, ahlāk, hareket

s.+leri 3762

s.+lerinde 4446

sirke (F.) Sirke

s. 407, 407, 412, 412, 4561

s.+den 2897

s.+ye 2894, 2896, 3008, 3184

sirkecilik

s. it- Sirkecilik yapmak, sirkecilik
mesleğini icra etmek

s. i(d)-erlerdi 4917

sirkencebīn (Ar.) Bal ile sirkenin

karıştırılmasından meydana gelen bir şerbet

s. 5290

Sistān Yer adı

s. 4431, 4436, 4439, 5719

s.+a 3732, 5079

s.+da 4874, 5511

s.+un 4440

sitāy (F.) Takdiretme, övme

s. 4935

sitemkārlik

s. it- Zulmetmek, haksızlık etmek

s. i(d)-er 1796

siyāh/siyeh (F.) Siyah

s. 1696, 3740, 5581

s. it- Siyahlaştırmak

s. i(d)-er 2269

Siyāvūş Kişi adı

s. 1593, 1594, 1595, 1596, 1598

- s.-alar ... *hakimler ol üzum şikalar ve şiresin bir müddet koydılar...* 400
- şın-** Kınılmak, parçalanmak
 s.-ar 3189
 s.-dı 4633, 4684
 s.-mak 979
 s.-maz 2985, 2989
 s.-muş 2315
 s.-sa 3173
 s.-ur 2985
- şinā'at** (Ar.) Hünar, marifet, iş sanat
 s.+de 18
- şindu** Makas
 s.+yıla 2421, 2424
- şındur-** Kırmak, parçalamak
 s.-a 2814
 s.-amaz 2813
 s.-an 4686
 s.-dı 5307
 s.-dılar 2650, 2680
 s.-maz 2985
 s.-mazsa 2069
 s.-muş 2126
 s.-salar 2807
 s.-ur 2115, 2165, 2813
 s.-uruz 5264
- şınuk/şınık** Kırık
 s. 2929
 s.(g)+ı 3175
- sır** (Ar. < srr) Giz, sır
 s.+dur 893
 sır+ını 2966
- şırça** Cam
 s. 2943
- şırtlan** Şırtlan
 s. 1380
- sıtma** Sıtma
 s. 3160
- sidre** (Ar.) Arşın sağ yanında bir ağaçtır ki ötesine hiçbir mahlûk geçemez, otesi Allah'ın zât âlemidir
 s. 656, 660
 s.+den 662
- sidretü'l-müntehâ** Allah'ın zât âleminin başladığı yer
 s. 655
 s.+dur 735
- sidük** Sidik, idrar
 s.(g)+ile 2932
- s.i dutulmak** İdrar yapamamak
 s. 1888
- sifâlî**
 →hudüd-ı s.
- Sifâyân** Kişi adı
 s.+dur 2526
- sihir** (Ar.) Sihir, büyü
 s. 3022
 s.+le 1844
- Sikenderiyye** Yer adı
 s. 4595
- sikke** (Ar.) Madeni para, sikke
 s.+sin 5223
- sıl** (Ar. < seyl) Sel
 s. 1915, 3261, 5625
 s.+ler 1859, 2742
- sıl-** Silmek, kurulamak
 s.-e 3392
- silâh** (Ar.) Silah
 s. 5235
 s.+ıla 4850
 s.+lar 3287, 4989
- Simâsiyye** Kişi adı
 s.+dür 4140

şıcıra-/şıcıra- 1. Hızla atılmak, hamle yapmak, sıçramak

s.-dı 170, 2151

s.-dılar 4277

s.-r 2897

2. Savrulmak, etrafa yayılmak

s.-dı ... *oddan bir şu'le/şıcıradı Hâmân'ın üzerine düşdü*...5680

şıcırat- Hoplatmak, sıçratmak

s.-dı 5566

şıcıra- bk. sıcıra-

şıdk (Ar.) Doğruluk, gerçeklik, sadakat

s.+ı 2547

s.+ına 455

→medhal-i s.

şifat (Ar.) Sıfat, özellik, vasfı, nitelik

s. 3667

s.+ı 503, 598, 3041

s.+ıla 4151

s.+ım 4048

s.+ın 558

s.+ında 724, 1122, 2251

s.+ını 473

s.+lar 5399

s.+ların 1330

→beyân-ı s.-ı bürûc

s.-ı Azrâil Hz. Azrail'in vasfı

s. 683

s.-ı Cebre'il Hz. Cebrail'in vasfı

s. 651

s.-ı deryâ Denizin vasfı, denizin hâli

s.+da 2244

s.-ı melâike Meleklerin vasfı

s. 720

s.-ı Mikâil Hz. Mikail'in vasfı

s. 671

s.-ı rûhânî Ruh hâlindeki meleklerin vasfı

s. 820-21

s.-ı 'Utârid Merkür'un vasfı

s. 1396

sıfatü'l-hâcerü'l-esved Hacerül-esved'in vasfı

s. 3384

sıfatü'l-Mirrih Merih'in vasfı

s. 1367

sıfatü'l-Müşteri Jüpiter'in vasfı, Mars'ın vasfı

s. 1354

sıfatü'z-Zühre Venüs'ün vasfı

s. 1381-82

şifatlu Nitelikli, özellikli

s. 2982, 4182

şığ- Sığmak

s.-ar 649, 3450

s.-maz 140, 1501, 2753, 3851, 5457

şığın- Sığınmak

s.-dı 5310, 5863

s.ıgel- Sığınmak

s.-düm 5863

şığır Sığır

s. 2058

s.+a 1416

→deniz s.ı, medinetü's-sığır

s. dili Sığır diligillerden otsu bir bitki, öküz dili

s. 2917

şihhat (Ar.) Doğruluk, gerçeklik

s.+inde 1119

s. bul- Sağlığma kavuşmak, şifa bulmak

s. b.-ur 2314, 4596

şıķ- Basınca suyunu, sıvı kısmını ayırmak

3. İstemek, arzu etmek
s. erem *velikin ben severem Süleymân olmaklığı*...333
s.-medüm 4636
sevâb (Ar.) Sevap
s.+un 5575
sevâbit
→felek-i s.
sevâd (Ar.) Bağ, bahçe
s. 5527
sevâhil (Ar.) Kıyılar, sahiller
s.+i 5768
s.+un 5768
s.-i deryâ Deniz kıyıları, deniz kenarları
s. 5766
sevdâ (Ar.) Aşk, sevgi
s. 5774
s.+yı 5289
s.+ya 5290
sevdâvî (Ar.) Çok kara, kapkara
s. 1346
sevdâvî
→mevhûmât-ı s.
sevgülü Sevinli, sevgili
s. 295, 5110
sevi Muhabbet, sevgi
s.+si 5509
sevin- Sevinç duymak, sevinmek
s.-üp 368
şevir
→'ayn-ı s.
seviyye (Ar.) mec. Yüksek ahlâk, erdem
s. *ya 'nî seviyye sebebi nesne virmeklikdür*
4397
şevr (Ar.) 1. Boğa, öküz
s. 879

2. Boğa burcu
s.+un 1428
Seyhan Yer adı
s. 5254
seyir (Ar.) Gezme, görme, dolaşma
s.+e 1165
s. idici Hareket edici
s. 1057
s. it- 1. Bakmak, seyretmek
s. i.-mege 1061
2. Hareket etmek, gitmek
s. i.-diler 4214
s. i.-dük 4562
s. i.-e 2221
s. i(d)-en 505
s. i(d)-er 1059
s. i.-megun 5257
s. i.-meyer 506
Seyrâb Yer adı
s.+dan 5085
Seyrâf Yer adı
s.+da 4873
seyyâh (Ar.) Gezgin, seyyah
s.+lardan 445
seyyâre (Ar.) Gezegen
s. 970
s.+nun 2983
→kevâkib-i s.
seyyid
seyyidü'l-kebârit Kibritlerin ulusu,
mec. kehribâr
s. 3049
şı- Yenmek, hezimete uğratmak, mağlûp
etmek
s.-dı 4628
s.-dun 3164
s.-maz 2989

s.+e 3911, 3916, 3924

serāsime

s. ol- Sersemleşmek

s. o.-ur 2182

→'akılları s. oldu 4159

serçe Serçe

s. 3451, 3986

Serdāniyye Yer adı

s. 2046

serd

s. ü huşk Sert, kaba, soğuk

s. h.+dür 2984

Serendib Yer adı

s. 1654, 2102, 2417, 4483, 4496, 4500, 4501

s.+de 1091, 2612, 3096, 3191, 3867

s.+den 2510

s.+e 2102, 2507

s.+i 4485

s.+un 3096, 4487

seretān (Ar.) 1. Yengeç

s. 879, 1414

2. Yengeç burcu

s. 1443, 1443, 1446, 5467

s.+a 1447

s.+da 1448

s. burcu Yengeç burcu

s. b.+nda 1064

sergerdān

s. kal- Şaşkına donmek, şaşımak

s. k.-dılar 225

s k.-dum 1149-50

s. ol- Şaşmak, şaşkına donmek, şaşımak

s. o.-mışlardır 5282

serḥad (F.) Sınır, hudud

s.(d)+i 2035, 2196

s.(d)+dīdür 4922

s.(d)+dinde 3732

s.(d)+ine 4695

Serhas Yer adı

s. 4594, 5402

Serhiş Yer adı

s. 4587

serī (Ar.) Seri, çabuk, hızlı

s.+dur 972

Serī Bir put adı

s. 3457

Serire Yer adı

s. 4580

sermāye (F.) mec. Varlık, servet

s.+sidür 1802

serserī (F.) mec. Tesadüfen, rastlantıyla

s. 374

Serşek Yer adı

s. 5402

se-şenbe (F. < se-şenbih)

s. 2862

setr

s. it- Ortmek, kapamak, gizlemek

s. i(d)-eler 37

sev- 1. Aşk olmak, sevmek

s.-di ... *eydunlar ki şeytān bir hıznır/sevdi ve anı yüktü eyledi...* 5331

s.-dugini 4638

2. Muhabbet beslemek, hoşlanmak, sevmek

s.-erlerdi ... *ol sebebdan cinniler anı*

severlerdi dā'im fātına/gehirlerdi şolbet iderlerdi... 3881

s.-er 4389, 5053

s.-erim 343, 3249

s.-erler 1543, 3250, 5019

s.-mez 5052

s.-mezler 3252, 5019

s.-se 3249

semere (Ar.) İstenilen sonuç, verim

s.+sidir 5720

Semerķand Yer adı

s. 2558, 4444, 4446

s.+a 2544, 4454, 4456, 4580

s.+dan 4467

s.+ı 2495, 3820, 4453

s.+un 441, 1493, 2671, 4468, 4469, 4470, 4472

→sa'd-i S.

Semerķend Semerķand'a verilen başka bir ad

s. 4454

Semer İbn-i 'Iyşū'l-melikū'l-üstüm (?)

Kişi adı

s. 4473-74

semmūr (F.) Samur

s. 3993, 5090

Semūd Birkavim adı

s. 5612

sen Sen, teklik II. kişi zamiri

s. 68, 71, 113, 134, 136, 152, 168, 174, 180, 183, 210, 213, 244, 245, 249, 266, 298, 425, 430, 472, 487, 701, 867, 1137, 1517, 1614, 1970, 1971, 2134, 2259, 2404, 2671, 3164, 3364, 3365, 3623, 3638, 4067, 4133, 4162, 4167, 4206, 4216, 4279, 4888, 5110, 5121, 5344, 5425
s.+de 3264

s.+den 92, 179, 299, 314, 699, 1250, 2625, 3264, 4246, 5111

s.+i 130, 212, 305, 310, 2430, 3262, 3434, 3906, 4206, 4215, 4273, 4273, 4279, 5869

s.+inüçün 304

s.+sin 1982

s.+ün 155, 169, 174, 283, 284, 300, 351, 435, 677, 678, 704, 711, 1140, 1249,

1614, 3221, 3335, 3519, 3650, 3738, 3930, 4170, 4210, 4224, 4409, 4479, 4795, 4886, 5575

s.+undur 332, 3366, 3895

s.+unle 298, 300, 305, 310, 312, 312, 3674

senā (Ar.) Ovgü, övme, meth

s.+sını 29

s.-i cezīl Hakkıyla övgü, gerçek övgü

s. c.+i 26

senām

s.-ı arz Yeryüzünün hörgücü; mec. Tâ'if

s. a.+dur 4773

Sencābāda Yer adı

s.+yıldı 5371

Sencādīt Kişi adı

s. 5336

Senced/Sencid Yer adı

s. 4518

s.+den 4519

Sencer Kişi adı

s. 3147

senderūs (F.) Kehribar cinsinden bir zıncık,

sandalos

s. 3065

sene (Ar.) Yıl, sene

s. 1191, 3782, 4349, 4790, 5022, 5293, 5746

seng

s.-i hāra Mermer taşı, pek sert taş

s. h.+dan 4219

ser

ser-tā-ser Baştan başa

s. 119, 127, 4552

Serācil/Serācil bin Serācil Kişi adı

s. 3915, 3919, 3924

s.+di 3878

sekiz Sekiz

s. 581, 875, 897, 916, 1185, 1368, 1372,
1385, 1583, 1933, 2503, 2533, 2535,
2590, 3508, 3815, 3816, 4296, 4344,
4523, 5394, 5394, 5699, 5724, 5780, 5809

→on s. biğ 'âlem

sekizinci Sekizinci

s. 967

seksen Seksen

s. 1372, 1387, 1388, 2738, 4184, 4234,
4235, 5281, 5823, 5826

sekte (Ar.) İnme, felç

s.+den 3193

Selâ Yer adı

s. 4585

Selâm Kişi adı

s. 4574

selâmatlık

s.(g)a çık- Selâmete çıkmak, kurtuluşa
ermek, halâs olmak

s. ç-mak 2250

s.(g)a git- Selâmete çıkmak, kurtulmak,
halâs olmak

s. gi(d)-erse 2069

selâmet (Ar.) Emin olma, eminlik, '

kurtuluş, sâlimlik

s. 256, 1598, 5681

s. +dur 4861, 5277

s. it- Esenliğe kavuşturmak, sağlığına
kavuşturmak

s. i.-di 5123

Selâm İbn-i Cemân/Selâmü'bnü

Cemâd Kişi adı

s. 4556, 4559

selâm

s. olsun "Saygım, esenlik dileklerim
ulaşsın" anlamında bir iyilik sözü

s. 209

s. vir- (Birisini) Selâmlamak, selâm
vermek

s. v.-ür 2980

selim

s.ü'l-kalb Kalbi temiz, temiz kalpli
(kimse)

s. 4167

Selm Kişi adı

s. 2521

Selmân/Selmân-ı Fârisî Kişi adı

s. 4955-56, 4958, 4962, 4963, 4967

Selvâm

→'aynüs-S.

sem' (Ar.) Kulak

s.+i 52

s.ine deg- Duymak, işitmek

s. d.-dügi 51

semâ (Ar.) Gökyüzü

s. 5830

s.+ya 5039

Semâk İbn-i 'Amis Kişi adı

s. 5294

Semâruk Yer adı

s. 4600, 4603

Semâsiyye Kişi adı

s. 4169

semavât (Ar.) Gökler

s.+da 1132

semâvî

→ecrâm-ı s.

semâviyye

→âfet-i s.

semender (F.) Ateşte yanmadığına inanılan
efsanevi bir hayvan

s.+i 1637

s. i.-diler 1525
s. i(d)-erler 1624
sed (Ar.<sedd) Engel duvarı, mania, set
s. 1957, 1961, 2123, 4552, 4558, 4578
sed+den 1958
sed+dür 4227, 4881
sedde 1976, 4547, 4557, 4562
seddi 1960, 1970, 1980, 1982, 2132, 2153,
4534, 4547, 4571
seddün 1974, 4564, 4567, 4575, 4660
s. çek- Set yapmak, duvar ormek
s. ç.-di 4659
s. it- Kapamak
s. i.-miş 5744
sedd-i İsfendiyâr Yer adı; İsfendiyar
seddi
s.+a 1959
sedd-i İskender Yer adı; İskender'in
Yecuc ve Mecuc kavmi için yaptırdığı duvar,
set
s. 4555
sedd-i Zülkarneyn Yer adı; İskender'in
Yecuc ve Mecuc kavmi için yaptırdığı duvar,
set
s. 4530
sedîd (Ar.) Doğru, hak
s.+dur 4517
Sedir Yer adı
s. 4513
sefer (Ar.) Sefer, yolculuk
s.+de 4561
s.+lere 1347
s.+lerinün 1656
s. it- Yolculuk etmek
s. i(d)-ioek 238

sefere
s.-i Rûm Rum (askerlerinin) seferleri,
hücumlan
s. r.+dan 4860
sefine (Ar.) 1. Gemi
s.+ye 5216
2. Güney yarımkürede bulunan bir burcun
adı
s. 881, 912
segir- Koşmak
s.-di 345
s.-diler 1975
segirt- Koşmak
s.-di 5557
s.(d)-en 5454
s.(d)-up 5577
segirtdür- Koşturmak
s.-di 3961
sehâbî (Ar.) Bulutumsu, bulutla ilgili
s.+dur 1479
seher (Ar.) Şafak, tan yeri ağarmazdan
önceki vakit
s. 1245, 5656
sehhâr (Ar.) Büyücü, sihirbaz
s.+lardur 1844
Sehm Yer adı
s. 887
sehm-nâk/sehminâk (F.) Korkunç,
korkulu
s. 4079, 5460
s.+dur 2039
Sehüm Yer adı
s. 2744, 2744
sehiv
s. ü bata Yamlıma, yanlışlık, hata
s. 35

Sebe' Yer adı

s. 911

sebeb (Ar.) Sebep

s. 1073, 1134, 1139, 1553, 1569, 1690,
1757, 1791, 2099, 2971, 3526, 3802,
3954, 4394, 4396, 4398, 4400, 4401,
4402, 4403, 4405, 5609, 5689

s.+den 325, 369, 623, 791, 1433, 1596,
1606, 1752, 1785, 1846, 1949, 2166,
2823, 3200, 3233, 3357, 3727, 3779,
3781, 3804, 3813, 3881, 4046, 4115,
4160, 4317, 4444, 4861, 5047, 5170,
5266, 5267, 5586, 5643, 5685, 5766,
5787, 5814

s.+dendir 838

s.+dendurur 3079

s.+dendür 1546

s.+dür 1301

s.+i 1265, 1570, 1690, 1707, 2092, 2342,
3488, 3877, 4393, 4395, 4397, 5760,
5772

s.+ile 5607

s.+in 2676, 2897, 3057, 3089, 3974, 4771,
5011

s.+ini 2034, 2351, 2394

s. eyle- Sebep kılmak, vesile etmek

s. e.-mişdir 1297

s. ol- Yol açmak, neden olmak, sebebiyet
vermek

s. o.-dı 5309

s.-i binā Yapım sebebi, inşâ sebebi

s. 4648

s.-i būnyād Yapım sebebi, inşâ sebebi

s. 4515, 4588

s.-i cezb Cezbetmesinin sebebi, çekim
sebebi

s. c.-i 3166

s.-i hayat Hayat vasıtası, hayat kaynağı

s. 1721, 1722

s.-i ihtilāf Anlaşmazlık sebebi,
uzlaşmazlık nedeni

s. 1765

s.-i maẓarrat Zarar, ziyan sebebi

s. 1074

s.-i tahāret Temizlik vasıtası

s. t.+dır 1897

sebebinden Yüzünden, sebebiyle

s. 1780, 3592, 4416, 4507, 4534, 4570,
5266, 5310, 5421, 5716, 5769

Seb'i Yer adı

s. 909

seb-i mūcemmer Yer adı

s. 903

sebiz (F.) Yeşil

s. 3825

Sebt

→ 'aynū's-S.

sebūk

sebūk-rūy Hızlı hareket eden

s. r.+dur 1420, 1485

sebūk yüzlü Hızlı hareket eden

s. y.+dür 1435, 1451, 1462, 1474

sebze (F.) Yeşillik, çimen

s. 1762

s.+si 5032

s.+ye 802

Sec Yer adı

s. 4915

secde

→ başın s. ye ko-

s. eyle- Secdeye kapanmak, secde etmek

s. e.-di 1568, 1568, 1968, 3369, 3801

s. it- Secdeye kapanmak, secde etmek

s. i.-di 631, 2769, 3199

sat- Satmak

s. 4163, 5159

s.-am 4733

s.-arlar 5531

s.-dılar 3452

s.-ıardır 4183

şatabil- Satabilmek

s.-ür 4183

Sataş Yer adı

s.+dur 2452

şatıcı Satan, satıcı

s. 3785

şatıl- Satılmak

s.-ur 2839

satır (Ar. < satr) Satır

s. 471

Sâtirün

→melik-i S.

şatın

s. al- Karşılık vererek bir malı almak, satın almak

s. a.-a 3518

s. a.-dı 3407, 3410

s. alın- Alınmak, satın alınmak

s. a.-mış 4899

şavaş

s. yürüt- Savaş açmak, savaş ilan etmek

s. y.-diler 4900

şavır- bak. savur-

şavma'a (Ar.) Mâbet, tapınak

s.+larını 919

şavt (Ar.) Ses, sada

s.+ını 4843

şavur-/şavır- Savumak, havaya atıp

dağıtmak, saçmak

s.-dılar 395

s.-ımız 3777

s.-urlar 4500

sa'y

s. it- Çalışmak, gayret etmek

s. i.-di 4200

s. i.-diler 2140

s. i.-miş 5478

s. idegör- Çalışmak, gayret göstermek

s. i.-di 4528

şay- 1. Hesap etmek, saymak

s.-dı 5391

s.-muşlar 3821

2. Addetmek, kabul etmek, saymak

s.-arlar 647

s.-duklarından 1056

şayd (Ar.) Av

s.+a 4527

s. it- Avlamak

s. i(d)-erler 2706

s. i.-mez 5028

şayfî (Ar.) Yaza ait, yazın gövülen

s.+dur 1435, 1444, 1455

şayı- Sayılmak, addedilmek, kabul edilmek

s.-an 424

şayru Hasta

s. 3383

şayruluk Hastalık, illet, maraz

s.+lar 2595

Şaysaya

→nehrü's-S.

sâz-kâr/sâzikâr (F.) Uysal, uyumlu

s. 3717

s. ol- Uygun düşmek, munasip olmak

s. o.-maz 3914-15

sehât

→dünyâ-yı bî-s.

sancak Bayrak, sancak

s.+larımızı 3775

sañç- Saplama

s.-dı 141, 386

s.-dım 151

sanduk (Ar. < sunduk) Sandık

s. 2284, 2297, 3144, 3163, 3865

s.+dan 2285, 2289

s.+un 2284, 3865

sāni

→tūfān-ı s.

sāni (Ar.) Yaratıcı, hâlik

s. 1007

s.+a 1007, 1016

s.+i 1011

s.+imüz 2476

s.+inden 987, 1006

s.+un 58, 1070

sāni 'siz Yaratıcısız, yaratıcı olmadan

s. 1017

Şanū Yer adı

s. 4723

Şar (Ar.) Sara hastalığı

s. 2883, 3159

s.+dan 3192

s.+ı 2840

şarar- 1. Sarı olmak, rengi sarıya dönmek

s.-an 716

2. Yüzün rengi solmak, sararmak

s.-dı 1235

s.-mışsın 172

→yaprığı s.

sarāy (F. < serāy) 1. Saray

s. 4096

s.+dan 1000, 1000

s.+ında 999, 5406

s.+lar 3939

s.+larımız 5170

s.+un 1001, 5057, 5234

2. Büyük konak, kasır, köşk

s. 3409, 4523

s.+ı 'avratlar sarāyı yice yapılmışdır...5342

s.+lar 3407, 5168

s.+larımız 5170

→sahn-ı s.

s.-ı mülūk Hükümdarların sarayı

s. 5343

s.-ı su Su sarayı, su köşkü

s. 5058

şarf

s. it- Harcanmak, kullanmak, sarfetmek

s. i(d)-e 5571

s. i(d)-eler 3337, 3428

Şarfe Yer adı

s. 1460

Şāri Yer adı

s.+ye 4867

şarkıt- Aşağıya bırakmak, sarkıtmak

s.-dılar 2429

s.-muş 2682

s.(d)-urlarsa 2423

şarrāf (Ar.) Kuyumcu, sarmaf

s.+lar 4338, 5370

şaru San

s. 2604, 2966, 5839

s.+dur 3084

s.+sı 2564

→kızıl s.

şarumsağ Sarımsak

s. 2442

Şasan Yer adı

s.+undur 3515

→kubbe-i S.

Şâlih bin Mansûr Kişi adı

s. 5146

Salih İbn-i Kiysân Kişi adı

s. 3430

şâlis

→rüknu's-s.

Sâliye Yer adı

s. 5325

şalkım Salkım

s. 4284

s.+ı 4718

s.+ının 4717

saltanat (Ar.) mec. Gösterişli yaşayış

s. 3720

Sâm Kişi adı

s.+a 2528

şaman Saman

s. 2271, 2456, 4074

s.+ı 3061

s.+larını 2454

sâmin

→rüknu's-s.

Sâmir Yer adı

s.+de 2413

s.+dedür 3445

şan- Zannetmek, sanmak

s.-asın 2424

s.-dı 2199, 2628

s.-dılar 5752

s.-ma 5425

s.-maz 944, 1024

s.-muşlar 1024

s.-up 2445

s.-ur 946, 1000, 2258, 2880, 3584, 4169

s.-urdu 4948

s.-urdılar 1103

şanasın ki/şanasın/şanasın kim

Sanki, upkı, âdeti

s. 2050, 2087, 2657, 2721, 3825, 3851, 3869, 4047, 4709, 5737

şaña Sana, sen kişi zamirinin yönelme hali

s. 136, 147, 161, 208, 213, 286, 289, 296, 302, 303, 313, 430, 678, 741, 956, 1209, 3154, 3164, 3165, 3212, 3214, 3220, 3263, 3336, 3366, 3640, 3641, 3650, 3652, 3653, 3655, 3753, 4146, 4216, 4293, 4367, 4481, 5647, 5863

Şan'â Yer adı

s. 4735, 4741

s.+da 2754, 5044

s.+dan 5583

s.+dur 2560, 4737

s.+ya 4743, 5591

s.+yı 4740

s.+yıldı 5521

s.+yıla 4937

→kubbe-i S.

Şan'â-yı Yemen Yer adı; Sana şehri

s. y.+de 5572

Şan'â İbn-i Erak bin Yaktın Kişi adı

s. 4738

şan'at (Ar.) Ustalık, sanat; marifet, hüner

s. 4917

s.(d)+a 5714

s.+ı 3063

s.+lara 4526

s.+ları 3741

→kimyâ s.ı

s.-ı kimyâ Kimya ilmi

s. k.-ya 4311

şanavber (Ar.) Çam fıstığı ağacı, çok uzun bir tür çam

s. 2772, 3322

2. Mukim, bir yerde oturan, yaşayan (kimse)
 s.+dururlar *ol meymûnlar bölüğine ki sâkin dururlar bu vâdi cezîresinde* 2189
 s. it- Sakinleştirmek, etkisiz hale getirmek, dindirmek
 s. i(d)-e 2840, 3118
 s. kıl- Etkisiz kılmak, sakınleştirmek, dindirmek
 s. k.-a 3042
 s. ol- 1. Oturmak, ikamet etmek, yaşamak
 s. o.-anlar 2507
 s. o.-anların 770
 2. Durmak, durgunlaşmak, sâkinleşmek
 s. o.-aydı 1036
 s. o.-ıcak 1790
 s. o.-muş 3127
 s. o.-ur 1797, 2077, 2256, 2272, 2417
 3. Yaşmak, dinmek, sükûn bulmak, sâkinleşmek
 s. 1979
 s. o.-ıban 2195
 s. o.-ur 3175, 3765
Sakivân Yer adı
 s.+a 2121
şakla- 1. Muhafaza etmek, korumak, beklemek
 s.-dı 5682, 5864
 s.-dı 1540
 s.-gıl 3903, 5863, 5865
 s.-muşdur 4132
 s.-r 732, 2622, 3064, 4039
 s.-rdı 4625
 s.-rdum 5869
 s.-rlar 2851, 3169, 4571
 s.-yana 4039

s.-ymaz 1538
 2. Gizlemek, saklamak
 s.-rlardı *her iklimde âdem cemi' iderlerdi dahi anları şakırlardı*...4589
 3. İçinde bulundurmak, içinde tutmak
 s.-maya *meğer ki tulumu delikleri tahammül itmeye ki havâ şakırlantaya havâ çıka* 1741
şaklayıvir- Muhafaza etmek, korumak
 s. v.-e 1041
Şâlih Kişi adı; Hz. Salih
 s. 3462, 4036, 4220, 5105
şal- 1. (İp vs.) Aşağıya sarkıtmak
 s.-dılar 2083
 2. Göndermek, akıtmak
 s.-alar *bir kişiye husum itdi buyurdu evine şu şalalar*...5710
 3. Sallamak
 s.-arlardı 3615
şalıvir- Serbest bırakmak, salmak
 s.-diler 2308, 4135
Şalâhaddîn Kişi adı
 s. 5228, 5230-31
şalavat
 s. getür- Hz. Muhammed'e dua etmek, salat ü selam getirmek
 s. g.-digimizden 2
 s. g.-urler 587
Şâleşker Yer adı
 s.+e 5335
şâlih (Ar.) İyi amel ve harekette bulunan
 s. 3767, 4445
 s.+dururlar 3827
 s.+lerdür 5238
 s.+lere 4395
 →'amel-i s.

- s.-ı sarāy** Saray avlusu
s. s.+un 5342
- ṣahra** (Ar.) Kır, ova, çöl
s. 1091, 4241, 5713
s.+da 195, 1010, 1094, 1699, 1763, 2409, 4588, 4591, 4593, 4909, 5446, 5684
s.+dur 4180, 5034, 5445
s.+larındadır 4364
s.+larda 728, 1282, 1846
s.+sındaki 4747
s.+ya 1012, 1544, 1899, 3227, 3883, 4135, 5753
- ṣahre** (Ar.) Kaya, taş
s. 3202, 3210, 3224, 3241, 3268, 3282
s.+nun 3206
s.+sidür 3196
s.+sine 3199
s.+yi 3200, 3204
s.-i evvel İlk kaya, ilk taş
s. 3195
s.-i Mūsā Hz. Musa'nın taşı
s. 3224
- sa'id** (Ar.) Mutlu, talihli (kimse)
s.+un 1471
s.+lerin 636
- Sa'id** Yer adı
s.+inde 5686
→ḥasf-ı s.
- Sa'id Cebir** Kişi adı
s. 4745-46
- Sa'id İbn-i Cübeyr** Kişi adı
s. 5795-96
- Sa'id İbn-i 'Osmān 'Affān** Kişi adı
s. 4456
- Sa'id İbnü'l-'Ās** Kişi adı
s. 4352
- Sa'id İbnü'l-Müsayyib** Kişi adı
s. 5795
- sā'ika** (Ar.) Yıldırım
s. 508, 1661, 1663, 1665, 1675, 1677, 4869
- sā'ir** (Ar.) Bir şeyden kalan başka bir şey
s.+i 402
- sakal** Sakal
s.+ı 2186
s.+ın 363, 4827
s.+ını 358
s.+ları 4430
- sakalık**
s. it- Sakalık yapmak, sakalık etmek
s. i(d)-er 2473
- sakankur** (Ar.) Bir balık
s. 4971, 4971
- Sakarkend** Yer adı
s. 4509
- Sakāyi** Yer adı
s.+ye 4308
- sakf** (Ar.) Tavan, çatı, dam
s.+ı 2272, 3306, 3446, 4212, 4259, 4943, 5494
s.+ını 3618
- sakıllık** Ağırılık
s.(g)+ıla 2583
- Sākif** Kişi adı
s.+e 4778
- sākıl** (Ar.) Ağır
s. 2574
s.+dur 2573, 2574
s.+e 2574
- Sākin** Yer adı
s. 4507
- sākin** (Ar.) 1. Hareketsiz, sakin
s.+durur 2104
s.+dur 1996

şafh**s.-ı Erven** Ervend civarı, Ervend tarafı

s.+de 5747

şafılık Safılık

s.(g)+ından 4947

şâfi (Ar.) Halis, annmış, saf

s. 780, 1198, 2349, 2355, 3181, 4698

s.+dur 3037

şafra' (Ar.) Safra, öd

s.+yı 410

Safvân Kişi adı

s. 5584, 5585

şag 1. *s.* Sağ tarafta olan

s. 761, 785, 1334, 1457, 3306, 5620

2. *ş.* Sağ taraftaki yön, sağ

s.+a 5425

s.dan şoldan Her yandan, her taraftan

s. 1124

şag Sağlam, esen, sıhhatli, sağlığı yerinde olan (kimse)

s. 826, 2902, 3703

şagîr

→medînetü's-s.

şagış Sayı, adet, miktar

s.+ı 713

s.+ın 2183

s.+ınca 3231

s.+ını 721

s.+larını 872

şahî (Ar.) Cömert, eli açık

s. 5238

şâhib (Ar.) Sahips.+ı 1433, *ol bâğur şâhibi tasra çıkdı...* 5576

s.+inden 5574

s.+ine 5583

s.+ı 1433

s.+ün 677, 678

şâhib-cemâl Güzellik sahibi, güzel

yüzlü, güzel

s. 291, 1393, 3880, 4010, 4631

s.+di 1593

şâhib-hüsün Güzellik sahibi, güzel

s. 4631

s. ol- Güzelleşmek, güzelliği artmak

s. o.-dı 3901-02

şâhib-re İleriye gören, bilge, ileri görüşlü (kimse)

s. r.+idi 3151

şâhibü'l-ümme'teyin Hz. Nuh

s. 2524-25

şâhibü's-sür Surun sahibi; Hz. İsrâfil

s. s.+dur 643

şâhibü't-tûfanü'l-e'amm Büyük tufanın sahibi, Hz. Nuh

s. 2524

şahîh (Ar.) Gerçek, doğru

s.+dur 940

→sözi s. ol-

şâhil (Ar.) Sahil

s.+dur 4434

s.+e 1781

s.+ı 5730

s.+inde 3844, 4970, 4977, 5246

s.+ine 4323, 4759

s.-i bahr-i Rûm Akdeniz kıyısı

s.+da 4881

s.-i Dicle Dicle kıyısı, Dicle kenarı

s. 3977-78

şâhir (Ar.) Sihirbaz, büyücü

s. 3564

şahın (Ar.) 1. Avlu

s.+ı 5057

2. Oyuk, boşluk

s.+ın 5054

şabr (Ar.) Sabır

s.+ıla 2549

s.eyle- Tahammül etmek, katlanmak, sabretmek

s. 1544

s. it- Tahammül etmek, katlanmak, sabretmek

s. i(d)-eler 622

s. i(d)-esin 209

s. i.-mese 609

şābūnī (Ar.) Sabun cinsinden

s. 2929

şāc (Ar.) Sert bir ağaç türü, sac ağacı

s. 3321, 5075, 5877

s. 3415

s. 4259

saç Saç

s. 97

s.+ın 97

s.+ın 4827

s.+ında 3965

s.+ları 2057, 3021

s.+larından 4134

saç- 1. Dökmek, serpmek, saçmak

s.-arlarsa 3085

s.-dılar 1787

2. Yaymak, dağılmak

s.-a 1702

s.-ardı 3999

s.-arlardı 4002

şad (Ar.) Satharfi

s. 455

sa'd (Ar.) 1. Kutlu, uğurlu

s.+dır 1426, 1483

2. Yer adı, İkizler burcunda bir yıldız

s. 1443

→'ayyuk-ı s.

s.-ı ekher En büyük uğur olarak kabul edilen Jüpiter gezegeni

s. 1357

s. e.+dur 1305

s.-i Semerkand Yer adı

s. 4621

Sa'd Yer adı

s. 2558

şadā Ses

s.+sını 5654

şadef (Ar.) Sedef, inci kabuğu

s. 2991, 3086, 3087, 4703, 4700, 4702

s.+i 3002, 3005, 3085, 3093

s.+ler 2105

s.+lerün 3000, 3002

s.+un 3089, 4702

şadem (?) Bir hastalık

s. *hicretüñ kırk toközünde bir hastalık zâhir oldu ki ağa şadem dilerdi* 5802

şadık

→hüccet-i s.

şadır

→rüknu's-s.

şaf

s. dut-/s. tut- Saf hâlinde sıraya girmek, dizilmek

s. d.-uban 4006

s. d.-up 3476

şaf şaf dur- Saf hâlinde sıralanmak, saf saf dizilmek

s. d.-dılar 5431-32

Şafā Yer adı

s.+da 834

→tütüiyā-yı S.

Safer Yer adı

s. 4467

rüknu'l-'âşir Onuncu bölüm

r. 543

rüknu'l-hāmis Beşinci Bölüm

r. 521

rüknu'r-rābi' Dördüncü Bölüm

r. 517

rüknu's-sābi' Yedinci Bölüm

r. 525

rüknu's-sādis Altıncı Bölüm

r. 523

rüknu's-sālis Üçüncü Bölüm

r. 511

rüknu's-şāmin Sekizinci Bölüm

r. 539-40

rüknu's-şānī İkinci Bölüm

r. 506

rüknu't-ta'sī Dokuzuncu bölüm

r. 541-42

Rüstem/Rüstem-i Zāl/Rüstem bin Zāl

(F.) Kişi adı

r. 1604, 1605, 1607, 3846

r. z.+a 1605

r. z.+un 4432-33

→gūr-ı R.

rūsūl (Ar.) Peygamberler

r. 651

rüsvāy

r. ol- Rezil olmak, zillete düşmek

r. o.-dı 1652

r. eyle- Rezil etmek, zillete düşürmek

r. e.-megil 1831

rüsvāylık Rezililik, zillet, rüsvaylık

r.(g)+ı 1526

Rüvlān Yer adı

r. 5666

S

ṣā (Ar.) Peltek se harfi

s. 1993

sa'adet

→cezāirü's-s., zamān-ı s.

sa'adeteyn İki bayram

s. 2786

sa'adetsiz Mutsuz, bed-baht

s.+dur 3260.

sa'at (Ar.) Vakit, an, saat

s. 707, 779, 1168, 1260, 2416, 4121, 4887, 5737

s.+den 2446

s.-i nūcūmī Yıldızsaati

s. 1832

sa'b (Ar.) Güç, zor, çetin

s. 2686, 4912

sābık

s.u'l-merākib Vasıtaların ilki, en evveli

s. 5275

ṣabā (Ar.) Saba yeli

s. 1804, 2995, 2999

s.+dan 5050

→bād-ı s.

Ṣabā Yer adı

s. 3906, 3940, 4009, 5620, 5629

s.+dan 5050

ṣabāḥ (Ar.) Sabah

s. 2200, 2911, 3017, 3495, 4976, 5120, 5432

s. ol- Sabah olmak

s. o.-dı 5233

sābi'

→rüknu's-s.

ṣābit (Ar.) Sabit, hareketsiz

s.+dür 969, 1468, 1485

s. ol- Hareketsiz kalmak, hareket etmemek

s. o.-dı 4461

r. 63

Rūm Yer adı

r. 451, 1908, 2006, 2159, 2373, 2375,
2375, 2497, 2516, 2534, 2553, 3487,
4306, 4314, 4364, 4956, 5041

r.+a 3833, 5792

r.+da 3586, 4882

r.+dan 1103, 2121, 3426, 3594

r.+dur 2521

r.+ı 2668

r.+un 464, 1465, 1482, 4314, 4318

→arz-ı R., bilād-ı R., dār-ı meliku'r-R.,
melik-i R., pādīşāh-ı R., sāhil-i baħr-i R.,
sefere-i R.

Rūmca Rum dili, Rumca

r. 3242

rūmī (Ar.) Bizanslı

r. 1765

Rūmiyye Yer adı

r. 2048, 4318, 4319

r.+dedür 4321

r.+de 2781

r.+nün 4321, 4323, 4327, 4336

r.+ye 2051

r.+yi 2495

→istidāret-i R., kenīse-i R., kenīsetü'l-
meliku'r-R., medīnetü'r-R.

Rūs Yer adı

r. 3066

r.+da 3066

rūšen

r. **eyle-** Açmak, aşikār etmek

r. **e.-di** 145

r. **it-** 1. Açmak, aşikār etmek

r. **i.-düm** 155

2. *mec.* Ferahlatmak, gönül açmak

r. **i(d)-er ...göze çakseler kırvet bulur ve
eger şarāba/koyşalar göğli kırvet ider ve
rūšen ider...**2836

Rūšen Kişi adı

r.+i 3654

rutūbet (Ar.) Nem, yaşlık, ıslaklık

r. 1322, 3077

r.+den 1888, 1917

r.+i 3078

rüy

→sebük-r.

Rüyān Yer adı

r. 4349, 4354

r.+ıla 4351

rüyīn

→şehir-i r.

rūzigār/rūzgār (F.) 1. Zaman, devir

r. 705, 3901, 4138, 4370, 4562, 4675,
4796, 5723

r.+ında 4588, 5144

2. Yel, rūzgār

r. 3601

r.+dan 3602

rūzī

r. **kıl** Nasip etmek

r. **k.-a** 4744

r. **k.-dı** 2307

rūkn/rūkūn (Ar.) 1. Kolon, direk, sütun

r.+i 744

r.+inde 744

2. Bölüm, kısım

r. 502

r.-ünü 3675

r.-i **evvel** İlk bölüm, birinci kısım

r. 502

r.-i **Yemānī** Yer adı

r. 5547

Rey bin Şeylân Ibn-i İşefihân bin
Kuluc Kişi adı

r. k.+dur 4342

reyhân (Ar.) Fesleğen, reyhan

r. 1396

r.+ı 2929

Rey-i Sārân Yer adı

r. 2000

rızâ (Ar.) Rıza, memnuniyet, hoşnutluk

r.+mişün 3353

r.+sıcün 317

rızık (Ar.) Rızık, Allah'ın kullarına bahsettiği

nimet

r.+ın 351

r.+ına 673

r. ol- Kısmet olmak, nasip olmak

r. o.-mamışdur 2412

r.(ının) **kapısı** Kazanç vesilesi, rızık

kapısı

r. k.+dur 2469

ri'âyet

r. it- Uymak

r. i.-di 5679

ribâ (Ar.) Faiz

r. 4550

ric'at

r. it- Geri dönmek

r. i(d)-er 1387

r. i(d)-ür 1384

rîk (Ar.) Salya, tükürük

rîkk+ıyıla 4114

rivâyet

r. it- Nakletmek, anlatmak, rivayet etmek

r. i(d)-er 602, 5119

r. i(d)-erler 1207, 1240-41

r. i. -diler 1157-58

r. olın- Naklolunmak, anlatılmak, rivayet
edilmek

r. o.-dı 565

riyâ' (Ar.) Riya, iki yüzlülük

r. 4053

riyâk (Ar.) Salyalar, tükürükler

r. 2443

rub' (Ar.) Dörtte bir, çeyrek

r.+ı 1667, 2502, 2502, 2503

r.+ıncadur 1361

r.-ı **ma'mûre** Dünyanın dörtte biri

r. m.+de 2531

r.-ı **meskûn** Dünyanın insan bulunan
dörtte bir (kısmı), kara

r. 1670

rûh

r.(ını) **kabız eyle-** (Azrail) Ruhu teslim
almak

r. e.-di 1146-47, 1148-49

r.(ını) **kabız it-** (Azrail) Ruhu teslim
almak

r. 1146

r. (unu) i(d)-em 1150

rûhânî bk. revhânî

ruhban (Ar.) Papaz

r. 3576, 3582

r.+lar 1843

r.+ları 1842

r.+ların 3571

ruhşat

r. vir- İzin vermek, müsaade etmek

r. v.-e 3267

r. v.-di ... *ol kerim pâdişâh' bunlara ruhşat ve
nuşret virdi...* 3531

Rûhü'l-kudûs Hz. Cebrail

r. 654

Rûhullah mec. Hz. İsa

r.-i āhīr-i şimālī Yer adı

r. ş.+dür 1449

res(i)m (Ar.) Şekil, nakış, resim

r. 5409

→bu r.e, ne r.e, ne r.ile

resūl (Ar.) 1. Elçi

r. 3138, 3139, 4208, 4209

r.+idur *eydür bu İskender'ün*

*resūlidir...*4199

2. Allah'ın elçisi, peygamber

r. 4217

r.+ine 5110

r.+ini 111

→ashāb-ı r., mekād-i r., ravza-i evlād-ı R.

r. hāzreti Hz. Muhammed

r. h.+ni 1210

Resūlullah/Resūlellah Kişi adı; Allah'ın

resulü Hz. Muhammed

r. 4144, 4645, 4671, 4672, 4961, 5107,

5779

r.+a 5125

r.+dan 4151

r.+dur 5130

→ashāb-ı R., ezvâc-ı R., medīne-i R.,

türbe-i R.

r. hāzreti Hz. Muhammed

r. h.+ne 4967-68

Re'sū'l-'ayn Yer adı

r. a.+a 5729

Re'sū'l-'azil Yer adı

r. 1431

Re'sū'l-cebbār Yer adı

r. 1439

revā

r. degül Uygun değil, yerinde değil

r. d.+dür 3930, 5872

r. gör- Uygun bulmak

r. g.-mezuz 903

r. ol- İzin vermek, müsaade etmek

r. o.-aydı 380

revān (F.) 1. Geçerli, kalıcı

r.+dur ... *hükmi/revāndur...*1796

2. mec. Akıcı, etkileyici

r.+dur *egerci halāvethidür ve dilde*

*revāndur...*44

r. ol- Akmak

r. o.-dı 3231, 3240, 5219

r. o.-ur 1424, 2280, 2387-88, 2810, 2811

→kan r.

Revān Yer adı

r.+da 2612

Revayid İbn-i Buyūr-Esb Kişi adı

r. 5283-84

revhānī/rūhānī (Ar.) Ruhtan yaratılmış

melek

r. 583, 821, 831

r.+ler 503, 805, 817, 828, 837

r.+lerun 720, 723, 811, 828, 833

→ervāh-ı r., gīdā-yı r., mahall-i melā'ike-i

r., sıfat-ı r.

revhāniyyetü'r-revhāniyye Bir gurup

meleğınadı

r. 832

Revmetü'l-cennet Yer adı

r. c.+i 4018

Rey Kişi adı

r. 4342

Rey Yer adı

r. 2340, 2721, 4018, 4341, 4347

r.+de 2540, 2544

r.+e 4345

r.+i 4349

r.+ün 1477

→leşker-i R.

Ras Yer adı

r. 4361

raşad (Ar.) Rasat, gözleme, ölçme

r. 1498, 1501

r.+ıla 1498

Rassās

→kubbetu'r-R.

rast (F. < rāst) Doğru, düzgün

r. 1691, 4897

→sözi r. gel-

ratib (Ar.) Mülâyim, yumuşak

r.+dür 1303

ravza

r.-i evlād-ı resül Hz. Muhammed'in soyundan gelenlerin kabri

r. 5134

r.-i resūlullah Hz. Muhammed'in kabri,

r. 5133

rāzī (Ar.) Rıza gösteren, kabul eden

r.+yam 3916

r. ol- Rıza göstermek, kabul etmek

r. alar 621

r. o.-dı 4658, 4983

r.-masa 608

re

→sāhib-r.

rebāb (Ar.) Bir çeşit kemançe

r.+dur 436

red (Ar.< redd) (Bir fikri, inanışı)

Yalanlama, çürütme, ret

r.+içün 1326

refik (Ar.) Arkadaş, yoldaş

r.+im 699

Rehrāt (?) Yer adı

r. 4915

re'is (Ar.) Baş, başkan, ser

r.+leri 2281, 3169, 5544

Re'sū'l-'ayn Yer adı

r. 4359

remād

→vādīu'r-R.

remmāl (Ar.) Kumda birtakım çizgiler

cizerek fala bakan, kâhin

r.+lan 1821

r.+ların 534

renc (F.) 1. Ağrı, acı, sızı

r. 5777

r.+ini 3118

2. Sıkıntı, meşakkat

r.+lerin 3198

r. çek- Sıkıntı çekmek

r. ç.-ersin 3254

reng (F.) Renk

r. 1702, 2271, 3749

r.+i 1900, 1921, 2852, 2854, 3002, 3002, 5055

r.+inde 3007

r.+ini 1694

r.+leri 2946

→hem-r. ol-, suv r.i 5055, toprak r.i

r. it- Renklendirmek, boyamak

r. i(d)-erler 2967

r.in tut-/rengini dut- Aynı renkte

olmak, renkleri uyusmak

r. t.-ar 1923, 4703

renklen- Bir renge girmek, renkli olmak

r.-ür 2270

renkli Renkli

r. 1898, 3079

Re's

→aşhabü'r-R.

re'sū'n-nevm

r.-i şimālī Yer adı

r. 1449

p-a tapıcı Put-perest (kimse)

p. t.+lardur 5353

put-hāne Putların toplu olarak bulunduğu yer

p. 3456

pūr

pūr-mestūh Dicle ırmağına gelen balıklar

p. 2036

pūr-miše Meşelik, ormanlık, sazlık

p.+dür 5087

pūr-ni'met Bolnimetli

p. n.+i 5368

R

rā (Ar.) Rı harfi

r. 2043, 4306

rabb

rabbū'l-'ālemīn Alemlerin rabbi olan Allah

r. a.+dür 1006

rabbū'l-erbāb mec. Süheyl yıldızı

r. 1325

rabaž (Ar.) Sur

r.+ı 4420

r.+ının 4420

rabbānī

→kelām-ı r.

rābi'

→rüknu'r-r.

ra'd (Ar.) Gök gürlemesi

r. 508, 1676, 1678, 1679, 2279, 2624, 2739

rağbet (Ar.) Yönelme, itibar, rağbet

r.+i 3097

r. it- İtibar etmek, rağbet göstermek

r. i(d)-er 3541

raḥat (Ar.) 1. is. Huzur, sükun, rahatlık

r.+ıçım 1977

r.+ıdur 2467

r.+larını 3198

2. zf. Rahat bir şekilde, herhangi bir engelle karşılaşmadan

r. 5267

r. **bul-** Huzur bulmak, rahata kavuşmak

r. b.-a 53

rāhib (Ar.) Rahip

r. 2775, 4678, 4894, 4897

rahim (Ar.) Döl yatağı, rahim

r.+inde 251

rahman (Ar.) Rahmeti bütün mahlûkatı

kaplayan çok esirgeyici, Allah

r. 3519, 5537

rahmet (Ar.) Acıma, esirgeme, rahmet

r. 5657

r.+in 672

→bâbü'r-r.

r. **feriştəsi** Rahmetmeleği

r. f.+dur 734

r. **eyle-** Acımak, esirgemek, merhamet etmek

r. e.-gil 2625

rahmetsiz Rahmet olmaksızın, nimetsiz

r. 672

ra'ıyyet (Ar.) Tebaa, halk

r. 4218

r.+lerinden 233

r.+lerin 4525

ramazân (Ar.) Ramazan (Ay)

r. 2754, 4513, 5022

Rāmī

→'aynü'r-R.

ra'na (Ar.) Güzel, lâtif

r. 3749

r.+dur 89

p.+den 3226, 3979, 4029
p.+di 5252
p.+dür 5420
p.+e 70, 319, 3391, 5652
p.+em 340
p.+i 1132, 3350
p.+imize 243
p.+imüz 109
p.+in 5523
p.+ine 3541, 5630
p.+le 5525
p.+ler 318, 751, 3558, 3559, 3595, 4640
p.+lerden 3556
p.+lere 653
p.+lerin 524, 533, 2468, 3549, 4642, 5252
p.+ün 82, 319, 321, 1635, 2188, 2419, 2738, 2747, 3201, 3316, 3469, 3866, 4220, 4667, 4725, 5522
2. Hz. Muhammed
p. 124, 484, 657, 738, 753, 791-92, 923, 1048, 1210, 1214, 1217, 1246, 1252, 1634, 2658, 2796, 3012, 3015, 3192, 3325, 3988, 4138, 4145, 4146, 4668, 4670, 4675, 4726, 4727, 4740, 4742, 4751, 4878, 5106, 5136, 5140
p.+den 677, 1242
p.+e 2, 1248, 1587, 3425, 4647, 5124
p.+ün 1049, 3431, 4160, 4669, 4965
→âhir zaman p.i, vilâdet-i p.
peygamberân
→mecnû-ı p.
peyker
→ferişte-p.
pinhân (F.) Gizli
p. 3581
p. ol- Kaybolmak, gizlenmek
p. o.-dı 4256

pinhâni (F.) Gizli
p. 4626
pîr (F.) 1. Yaşlı, koca, ihtiyar
p. 1404, 1487, 1510, 1764, 2296, 2297, 2304, 4066, 4069, 4163, 4289, 4289, 5444, 5670, 5735, 5875
p.+e 2303
p.+ler 2296
p.+leri 3949
2. Bilge, arif, veli (kimse)
p. 846, 4109, 5691
p.+ün 5690
pirinc (F.) 1. Pirinç pilavı
p. 4708
2. Bakıra çinko katılarak elde edilen sarı renkte bir alaşım
p. 2990, 3303
p.+den 3504, 4296, 4504, 5305
p.+ile 3447
pirûze (F.) Finuze
p.+dür 5074
pül (F.) Para
p. 4486
pülâd (F.) Çelik, polat
p. 3029, 3035, 3038, 5158
p.+un 3027
Pulâd-ı Hind Yer adı
p. h.+deki 2718
pullu (Balıklar, sürungenler vs.) Pullu
p. 1867
puşad Silah, zırh gibi savaş için giyinen kuşanılan şeyler
p.+ı 1966
pusarıķ Duman
p. 1681
put (F. < büt) Put, sanem
p. 2461

*olduğunca bâkî kâla pes biz dahtı bu
kitâbda/her ne kim görüp bulmuşduk...* 443

2. Öyleyse, o hâlde, peki

p. 266, 284, 418, 949, 1016, 1019, 1992,
3276, 3815, 4132, 4201, 5821, 5856, ... *ve
dahtı ol sarâyıñ mahallesinden ve şehrinden
haben/yokdır pes ol pâdisâhuñ iklîminden ve
memleketinden kaçan haber-dür'olsa
gerek...* 1002

3. Bunun üzerine, artık, bundan sonra

p. 75, 156, 163, 1236, 1576, 1961, 3725,
3916, 3951, 4191, 4217, 4286, 4658,
4667, 4770, 4841, 4932, 4940, 5615,
5625, 5655, ... *tâ kim/kuyruğı yirine gele
bine pes bu miskin taşta çıktı...* 5705

4. Zira, çünkü

p. 413, 425, 478, 1003, 1025, 3804, 4206,
4769, 4925, *pes bunları düzdi ki cemî'isi
kullara hüccet içindir...* 597

5. O vakit, o sırada, o esnada

p. 962, ... *bunlardan fatı şikâyet'itdi pes
Ebu'l-Husayb tercüme itdi...* 4832

6. Derhal, hemen

p. 4074, 4204, 4204, 4459, 4463, 4790,
4899, ... *ben dışıde gördüm pes buyurdi ki
anda/günñ kızdılar...* 4800

7. Eğer, şayet, mademki

p. 561, 922, 928, ... *belki vefâundan şoñza
gerekdür/pes böyle olsa...* 1230

8. Hâsılı, sonunda

p. 1387, 4802, ... *ol burc yıkıldı harâb oldu
pes leşker-i islâm/fetih itdi...* 4892

9. Yani

p. 264, 4377, ... *ve ikinci/nev'i oldur ki
ikisine bile yaraya pes sözi söyleyenüñ
ağızından'çıkup işidemüñ sem'ine değıdügü
vakit...* 50

10. Acaba

p. ... *dünyâda anlara bâkî/kalmadı pes kime
bâkî kalırsadıur...* 3722

11. Halbuki, oysa

p. ... *kırk gün suya bevl ide didiler/ki anuñ
'aklı eksilür pes siz bir kişisiz...* 1991

12. Ta

p. ... *ve boynunda heştâ'd/tavk-ı zerrîn vardır
pes seksen big yıldur ki ol büt
Mihribân'da/dur...* 5281

peşimân

p. ol- Pişmanlık duymak, pişman olmak

p. o.-dı 2733

p. o. dılar 3957

p. o.-mayasın 210-11

peydâ

p. ol- Ortaya çıkmak, meydana gelmek,
görünmek

p. o.-a 5037

p. o.-madı 5486

p. o.-ur 1386, 2962

p. o.-urdu 3149

peygamberlik Nübüvvet, peygamberlik

p. 1272, 1601

p.(g)+a 5614

p.(g)+ına 1242

peygamber (F. < peygâm-ber) 1. Nebi,

resul, Allah'ın elçisi

p. 61, 65, 319, 661, 691, 1130, 1558,

1625, 2232, 2334, 2402, 2419, 2523,

2700, 2738, 3192, 3202, 3217, 3234,

3299, 3314, 3391, 3454, 3462, 3475,

3480, 3605, 3606, 3611, 3842, 3945,

3977, 4028, 4036, 4147, 4267, 4295,

4960, 4999, 5057, 5105, 5156, 5159,

5160, 5246, 5292, 5328, 5377, 5420,

5525, 5624

p. e.-seler 2842-43
pare päre it- Parçalara ayırmak, parça parça etmek, parçalamak
 p. i.-di 5308
 p. i.-göl 71
päre päre ol- Paramparça olmak, parçalanmak
 p. o.-dı 4136, 5748
pars (F.) Pars
 p. 790
 p.+dur 5118
 p.+lar 5685
pas
 →gönlün p.ını gider-
päsübân/päs bân (F.) Gece bekçisi, koruyucu
 p.+ı 4571, 5558
 p.+lar 5072
päyidâr (F.<pây-dâr) Sürekli, devamlı
 p. 422
pâzâr bk. bâzâr
Peyistün Yer adı
 p. 2348
pehlevân (F.) Yiğit, kahraman
 p.+dur 3792
pehlevî (F.) İran'da İsfahan ile havalisindeki bölge halkı
 p.+ler 4602
 p.+lerden 3745
Pehleviyye
 →bilâd-ı p., kutb-ı bilâd-ı p., şehir-i p.
pek Sağlam, emin
 p. 151
pelâlek (?) Eritilmiş demir
 p. *hadîd ol ki'sâfîdür... eydürler ki aya pelâlek dırler* 3037
peleng (F.) Panther, leopar

p. 863, 2806, 2807, 2919, 2919
Pelisân Kişi adı
 p. 5384
perâkende
p. eyle- Parçalamak, dağıtmak
 p. e.-di 4889
perde Ortu, perde
 p. 4665
 p.+ler 3859
 p.+sidür 2468
perestân
 →âfitâb-p.
pergâr (F.) Pergel
 p. 562, 976, 3729
perhiz
perhiz-kâr Sofu, dindar
 p. 4109
peri/perri (F.) Cinlerin çok güzel ve alımlı dişileri
 p. 3739
 p.+ler 3619
perverde
p. ol- 1. Hazır hâle gelmek
 p.-a 1873, 2999
 p.-ur 2991
 2. Beslenmek, buyümek
 p. o.-ur 1904
Pervîz (F.) İran hükümdarı Hüsrev'in lakabı
 p. 4614, 5550, 5560
 p.+e 5560, 5563, 5563
 p.+le 4613
 p.+üm 5567
pes 1. İste
 p. 347, 769, 980, 1036, 1071, 1168, 1230, 1433, 1527, 1673, 1790, 1965, 1975, 2091, 3009, 3280, 3282, 3666, 4061, 4845, 5570, 5778, ... *adları dünyâ 'ümâret*

p.+ıla 3387
p.+un 414, 415
→leşker-i p.
p. it- (Birini) Hükümdarlığa geçirmek,
padişah yapmak
p. i.-diler 4317
p. ol- Hükümdar olmak
p. o.-a 4316
p. o.-dı 3940, 4729
p. o.-mak 214-15
p.-ı 'âdil Adalet sahibi padişah, adil
padişah
p. 3
p.-ı cezzâbe-i nüfûs İnsanları derleyip
toparlayan padişah
p. n.+ın 20
p.-ı Çîn Çin hükümdarı
p. 4313
p.-ı Habeşî Habeşistan hükümdarı
p. h.+yidi 3360
p.-ı Hind Hint hükümdarı
p. 4313
p.-ı hümâ-sâye İylilikleri dünyayı sarmış
hükümdar
p. s.+nün 26
p.-ı İsbehbed İsbehbed hükümdarı
p. i.+ile 4819-20
p.-ı Kuhistan Kuhistan hükümdarı
p. k.+dan 2609
p.-ı Mıṣ(ı)r Mısır hükümdarı
p. m.+a 5210
p.-ı Rûm Bizans hükümdarı
p. 4312
p.-ı zâlim Zâlim padişah
p. 3877
pâk (F.) Temiz, pak
p. 5194

p.+dur 748
→merkâd-ı p.
palâs (F. pelâs) Aba, çul
p. 4256
panbuk Pamuk
p. 3047, 3325, 5161
p.(g)-ı 3047
pâre (F.) 1. Parça, kısım
p. 2521, 2526, 2793, 2850, 2850, 2968,
2970, 3869, 4188, 4944, 5812
p.+dür 1427
p.+leri 2831
p.+lerini 2857
p.+si 567, 1255, 1256, 1906, 2229
p.+sinden 568
p.+sini 2527
p.+sinün 1255
2. Tane, adet
p. 1933, 1934, ... *Haḳ te'âlâ otuz pâre kûy*
ḫastî itdi... 5718
→yek-p.
p. eyle- Parçaya ayırmak, parçalamak
p. e.-di 4857, 4967
p. e.-diler 5234
p. it- Parçaya ayırmak, bölmek
p. i(d)-erler 4499
p. ol İkiye ayrılmak, bölünmek,
parçalanmak
p. 1948
p. o.-dı 567, 1253, 1257, 1906
p. o.-asın 1250
p. o.-ayım 1250
p. o.-madı 1949
p. o.-muş 5457-58
pâre pâre eyle- Paramparça etmek,
parçalamak
p. e.-di 77

oşır (Ar.) Onda bir, oşır

ö.+i 1739

öt- (Kuş ve böcekler için) Ses çıkarmak,
otmek

ö.-er 2662

ö.-erdi 4005

ötürü/oturü ed. Dolayı, sebebiyle, için,
yüzünden

ö. 346, 601, 1080, 2247, 3902, 4777

öyle O şekilde, öylece, oyle

ö. 6

öz

ö.i göyün- İçi yanmak, yureği
parçalanmak

ö. g.-di 4611

özdeklü Gövdeli

ö. 5878

özge Başka, gayrı

ö. 3749, 4246

özr

ö.(in) dile- Ozür dilemek

ö. d.-ye 3247

P

pā/pāy

→çelâr-p.

pādişāhlık Hükümdarlık, saltanat,

padışahlık

p. 231, 3164, 3720, 5489

p.(g)+ıla 212

p.(g)+ım 205

p.(g)+ında 1554

p.(g)+ının 5337

p. eyle- Saltanat sürmek

p. e.-di 4411

p. e.-diler 5618

p. it- Saltanat sürmek

p. i. di 4234

p- kutı Saltanat gücü

p. k.+yıla 5494

pādişāh (F. < pād-šāh) 1. Hükümdar,
sultan, padişah

p. 131, 232, 382, 818, 1574, 1819, 1879,

1982, 1982, 2088, 2090, 2101, 2275,

2371, 2453, 2472, 2698, 2725, 3052,

3263, 388, 3483, 3605, 3736, 3787, 3796,

3904, 3930, 3932, 3934, 4269, 4272,

4348, 4408, 4496, 4525, 4567, 4568,

4703, 4705, 4719, 5060, 5071, 5114,

5207, 5295, 5886, 5888

p.+a 689, 2936

p.+dan 2934, 4017

p.+dur 488, 1207, 1232, 1794

p.+ı 128, 2644, 2694, 2695, 2715, 2851,

3527, 3759, 3892, 4091, 4139, 4885,

5042, 5043, 5077, 5155, 5268, 5312 ,

5336, 5337, 5363, 5450, 5645

p.+ıdır 1746

p.+ına 2107, 4477, 4650

p.+ının 3891, 4458

p.+ınızdi 3657

p.+ıydı 5423

p.+lar 237, 920, 920, 1239, 2845, 2885,

4209, 5386, 5603, 5618

p.+lara 318, 4016

p.+ları 131, 4314, 5356, 5359

p.+larının 39, 2715

p.+ların 2519, 4953

p.+un 29, 185, 477, 999, 1002, 2529,

3053, 3265, 3283, 3873, 3937, 4272,

4375, 5039

2. Herşeye hükmeden, herşeyin yegâne
sahibi Allah

p. 3530, 5706, 5715

p.+a 416

o.+um 2b3
 →evvel-i o.
 ö. bul- Hayatını sürdürmek
 ö. b.-aydı 379
 ö. geçür- Yaşamak, ömür sürmek
 ö.(üm) g.-dim 300
 ö.(in) g.-miş 467
 ö. müddeti Ömür boyu, hayat boyu
 ö.(üm) m.+inde 263
 ö. sür- Yaşamak, hayatını sürdürmek
 ö. s.-se 257
 ö.i tamām ol- Eceli gelmek
 ö. o.-ur 1051
 ö.i uzun ol- Çok yaşamak, uzun ömürlü olmak
 o. o.-maz 2509
 ö. o.-ur 2598, 2689-90
 ö.-i 'aziz Kıymetli, aziz kimselerin ömrü
 ö. 248
 ö. a.+i 250
 ö.-i cāvidānī Ebedî hayat, bakî ömür
 ö. 5175
 öğ Önce, evvel
 ö. 5276
 öğ 1. Ön taraf, ön
 ö.+imizdeki 328
 ö.+inde 710, 712, 1352, 1379, 1452, 1476,
 1492, 1492, 2185, 2918, 3137, 3476,
 3506, 4299, 4302, 4304, 4305, 4993, 5273
 ö.+inden 1383, 2156
 ö.+ine 1547, 2889, 3589, 4531, 5640
 2. Huzur, yan, kat
 ö.+inde 1800
 ö.+ine bağlayıp Mu'taşım öğine
 getürdî...4358
 →gözi ö.inde

öğdîn Önce, evvel
 ö. 322, 920, 1156, 1371, 2654, 3280,
 3414, 3769, 4264, 4956, 5064
 öp- Öpmek
 ö.-di 4195
 ördek Ördek
 ö. 3705, 3706
 örgüç Hörgüç
 →yir o.i
 ört- 1. Üzerini kapatmak, kaplamak, örtmek
 ö.-di 3323, 3323, 3325, 3325, 3326
 ö.-er 658
 ö.-medi 1668
 ö.-mez 3103
 ö.-mişdi 3414
 ö.-mişlerdir 4334
 2. Gizlemek, saklamak
 ö.-er 406
 →başuna toprak ö.
 örtü 1. Örtü
 ö.+lerin 3521
 ö.+si 2467
 2. Tavan, kubbe
 ö. 3322, 3415
 ö.+dür 3330
 örtülü Örtülü
 ö. 3521
 örtün- Üzerine bir şey örtmek, giyinmek,
 örtünmek
 ö.-ürler 3969
 örtür- Örttürmek
 ö.-ürdi 5123
 örü
 ö. dur-/ö. tur- Ayağa kalkmak, ayakta
 durmak
 ö. d.-dı 4144
 ö. d.-mışdır 1457

öldür-/öldür- Oldurmek, katletmek

ö.-di 3633, 4074, 4632, 4638, 4777, 5148, 5156, 5558

ö.-diler 2343, 4362, 5083, 5226, 5227

ö.-dük 3503, 5614

ö.-düm 4636

ö.-e 114, 4672

ö.-ecegem 3956

ö.-eler 3489, 3497, 4195

ö.-elim 3646

ö.-em 3933

ö.-medigin 4673

ö.-mege 4673

ö.-meniz 3461

ö.-miş 5508

ö.-mişler 2409

ö.-mişlerdür 5160, 5329

ö.-ün 2304

ö.-ür 3031, 5916

o.-urdi 3566

ö.-ürim 3632

ö.-ürler 5030

ö.-ürsüz 1648

ölü/öli Ölü, ölmüş (kimse)

ö. 63, 330, 3086, 3704, 3288

ö.-ler 539, 3655

ö.-leri 644

ö.-lerun 2467

ö.-nün 3085

ö.-yi 67, 69, 75, 2335, 5016

ölüm/ölüm Ölüm, ölme

ö. 205, 258, 259, 262, 294, 1219, 4209, 4386, 5171

ö.-den 4384

ö.-e 4388

ö.-i 3252

ö.-in 5339

ö.-un 538

ö. şerbetin dad- Olmek

ö. d.-dun 1154

‘Ömer/‘Ömerübnü'l- hattâb/‘Ömer İbnü'l-hattâb/‘Ömerü'l- hattâb Kişi adı

ö. 1253, 3407, 3425, 4343, 4664, 4668, 4675-76

ö. 1219, 1223, 3328, 3678, 3768, 4670, 4671, 4672, 4675, 4878, 5215, 5709

o. h.+ı 1215

ö.+e 3771

ö.+ün 1225, 5219

→leşker-i Ö.

‘Ömer Kişi adı

ö. 3893, 3895

‘Ömer Bekâyi Kişi adı

ö. 1850

‘Ömer bin ‘Abdul‘azîz Kişi adı

ö. 3434

‘Ömerü’bnü Cinân Kişi adı

ö. 3599

‘Ömer bin Zidere Kişi adı

ö. z.+ye 4344

‘Ömer İbn-i Zeyd Kişi adı

ö. 4344

‘Ömer İbnü'l-‘ala Kişi adı

ö. 4350

‘Ömeribni'l-münzir Kişi adı

ö. 3599

‘Ömerü’bnü ‘Abdülazîz Kişi adı

ö. 2637, 2638, 3426, 5023, 5500

‘Ömerübnü'l-‘As Kişi adı

ö. 5515

‘ömr/‘ömür (Ar.) Omür, hayat

ö.-i 1048, 1051, 1052, 1086, 2508, 4770

ö.-inde 466

ö.-lerinun 1043

oyna- Oynamak, eğlenmek

o.-rdı 4230

o.-rken 4231

o.-rlar 4884

o.-yan 2089

o.-yup 1609

oynat- Oynatmak, hareket ettirmek

o.(d)-ur 2378, 2390

Ö

öd

ö.i su ol- Çok korkmak, korkusundan

odu patlamak

o. o.-ur 2148

ög

ö.ine getür- Aklına getirmek, hatırına getirmek

ö. 290

ög Cinsiyet organı

ö.+ine 2058

ögey Öz olmayan, üvey

ö. 1593

ögit

ö. ol- Ders olmak, ibret olmak

ö. o.-dı 5871

ögit- Öğütme, ezme

ö.-ür 3910

ögren- 1. Öğrenmek

ö.-di 4069

ö.-e 4068

2. Alışmak, ulfet etmek

ö.-di *ol şüret anda durdı aya öğrendi anıdan
hazır itmez oldu...* 4854

öğret- Alışmak

ö.(d)-ür 3786

öksürük Öksürük

ö. 5798

öküz Okuz

ö. 572, 1366, 1428, 1643, 2641

ö.-i 2647

öl- Olmek

ö.-di 2409, 2823, 2880, 3380, 4233, 4359,

4363, 4498, 4592, 4653, 5152, 5503,

5794, 5797, 5802, 5809, 5810

ö.-digi 3434

ö.-digimden 1223

ö.-digin 386

ö.-diginden 1228

ö.-dükden 1224

ö.-e 1161, 1162, 5171

ö.-ecek 2428

ö.-eydi 1751

ö.-iserdür 193

ö.-medi 170, 2408, 3659, 4633, 5558,
5679

ö. mez 1725, 1732, 1733, 1750, 2294,
2843, 3087

ö.-mezse 1945

ö.-mezsın 1154

ö.-miş 494, 1786

ö.-mişdür 2410

ö.-mişler 2409

ö.-se 1680, 4497, 4880

ö.-ür 774, 1084, 1086, 1679, 1726, 1730,

1734, 1752, 1847, 2319, 2460, 2802,

2820, 3603, 4045, 4596

ö.-ürdi 5807

ö.-ürem 3900

ö.-ürsem 3461

→gülmeden ö.

ölç- Ölçmek

ö.-ederdi 4237

ölçek Ölçü

o.(g)+idür 3275

*virdi bu ikisinin orta yirini İrec adlı
oğluna/virdi...2522*

ortaya al- Çevrelemek, çepeçevre sarmak

o. a.-mış 4250

o. a.-mışdur 2215-16, 4691

o. a.-muşlar 2618

ortalık Merkez, orta

o.(g)+ında 3730

oruç

o. tut- Oruç tutmak

o. t.-mak 5256

'Osmân/'Osmanü'bnü 'Affân/'Osman

bin 'Affân Kişi adı

o. 3325, 3408, 3830, 4948, 5360

o.+ı 4952

ot 1. Bitki, ot

o. 627, 1900, 2367, 2565, 5208, 5581,
5684

o.+ı 5032, 5084, 5542

o.+lar 552, 1079, 1872, 2468, 5000

o.+lardadır 522

2. İlaç

o. 176, 180, 5150

o.+a 5151

o.+ı 181, 182

o.+ların 160, 160

otla- (Hayvan) Ot yemek, otlamak

o.-r 3100

otsuz Otsuz

o. 4427

otur- 1. Oturmak

o.-aydı 4005

o.-ıcak 4003

o.-dı 1967, 3997, 4192, 5367

o.-madı 4008

o.-muş 31366, 1379, 1394, 1404, 4009,

5262, 5676

o.-mışdı 3708

o.-muşlar 4884, 5603

o.-muşlardur 3874, 4993

o.-ur 2381, 4013

o.-urdu 5514

2. Bulunmak, durmak, eşleşmek, olmak

o.-am 306

o.-dı 294, 2014, 2015, 4280

o.-ıcak ... *katına od almağa varup otunca/ol
od fil-*hâi* söyünür...*1619

o.-muş 706, 2088, 3576, 3581, 4052, 4718,
5608

o.-mışdı 382

o.-mışdur 1492

o.-mışdı 3132

o.-ur 2648, 5378, 5619

o.-urken 704

o.-urlar 3970, 4512

o.-urlardı 1159

3. İkamet etmek, yaşamak

o.-urlar 4043, *şum haymelerde
otururlar...*4808

→tahta o., tahta geçip o.

otuz Otuz

o. 264, 265, 916, 1067, 1181, 1192, 1332,
2162, 2162, 2503, 2734, 3431, 3546,
3614, 4227, 4439, 5061, 5070, 5079,
5097, 5504, 5718

oyın/oyun Oyun, şaşkınlık uyandırıcı hünar

o. 3149

o.+ın 1609

o. idün- Eğlenmek

o. i.-üp 3149-50

o. i.-ürler 1089

o.(ın) oyna- Hünarını göstermek

o. o.-dı 1604

olanca Butünüyle, tamamen

o. 4293

oluk Oluk

o. 5496

olun-/olın-

→beyân o., nazar o. sa 1130, nisbet o.,
rivâyet o., takdîr o., tertîb o., zikir/zikr o.

omuz

o.ına getir- Omuzlamak, taşımak,
götürmek

o. g.-üp 5639

on On

o. 265, 266, 602, 612, 613, 868, 870, 897,
898, 901, 909, 1009, 1060, 1065, 1337,
1338, 1355, 1359, 1360, 1368, 1406,
1410, 1412, 1556, 1853, 1976, 1999,
2032, 2055, 2082, 2267, 2501, 2532,
2535, 2536, 2551, 2552, 2554, 2555,
3230, 3231, 3303, 3422, 3424, 3425,
3476, 3507, 3510, 3517, 3545, 3545,
3545, 3612, 3617, 3728, 3817, 3832,
3849, 3973, 4007, 4038, 4110, 4164,
4164, 4167, 4168, 4237, 4295, 4296,
4329, 4344, 4390, 4420, 4447, 4451,
4499, 4645, 4899, 4921, 4923, 4924,
4958, 5039, 5099, 5099, 5235, 5391,
5445, 5455, 5476, 5500, 5514, 5573,
5771, 5780, 5809

on sekiz big 'alem Onsekiz binâlem

o. a.+i 1008-09

onad

o. ol- Olgunlaşmak, mükemmel hâle
gelmek

o. o.-a 4189

onlarbk. anlar

onuncu Onuncu

o. 3530

ora Ora, orası, o yer

o.-da 1781

orağ Sınır, ölçü, oran

o.-un 5669

orta 1. Orta, iç, merkez

o. 2527

o.+da 2472, 2581

o.+sı 1795, 2164

o.+sıdır 2514, 4857

o.+sına 665, 4338

o.+sında 563, 761, 2209, 2499, 2591,
2635, 2674, 2692, 3202, 3453, 3863,
4430, 4447, 4470, 4865

o.+sındagı 3321

o.+sından 2758

o.+sındadır 1909

o.+ya 4604

2. Ara

o.+sıdır ... *bir tar yirdür ki iki'yağın*

ortasıdır..2067

o.+sına 4213

o.+sında 5069

o.+sındaydı 5525

3. (Zaman) Başlangıcı ile bitişi arasında eşit
uzaklıkta olan süre

o.+sında ... *esed od burcudur erkekdür*

nehândür ya ortasında/dahı şarkıdır..1450

o. yir/orta yer 1. Orta

o. y.+de 78, 3759, 5437

o. y.+i 2662, 3399, 3401

o. y.+inde 2566-67, 2567, 3609, 4093-94,
4924-25, 5448

o. y.+indedür 3729, 3731

o. y.+inden 870

2. Ara, arada kalan kısım. o. y.+ini ... *ve bir*

pâre ki mağribden Rûm'durSelm adlı'oglına

o.-a 167, 468, 482, 561, 1161, 1308, 2794,
2860, 2943, 2979, 2980, 2980, 3028,
3112, 4141, 5669, ... *bunu yapamı görmüş*
ola..5381
o.-alar 3852
o.-dı 1627, 2717, 3890, 4379, 4854
o.-sa 105, 715, 863, 1899, 3700-01
o.-ur 200, 929-30, 1316, 2451, 2893,
3387, 4489, 4757
→ 'âciz o., açıklık o., âgâh o., ak o., ârām
o., artuk o., âsân o., 'âsi o., 'âşık o.,
âşikâre o., âvâz gelmez o., aydın o., âzâd
o., âzâde o., bâtil o., bay o., be-cid o.,
berhûdar o., bî-haber o., bî-hod o., bî-hoş
o., bîryân o., câhil o., cem' o., cemî' o.,
çâre o., dâl o., delîl o., dimek o.ur ki dindâr
o., diri o., duş o., durüst o., duşvâr o., eli
o., emîn o., emînlik o., emr o., epsem o.,
esir o., fedâ olsun, felek-perest o., fenâ
o.dı, feth o., fevt o., gâfil o., gâ'ib o., gâlib
o., gark o., geçen o., giriftâr o., göge
direk o., gonî katı o., gönli müte'allik o.,
gözi tuş o., gözinde zahmeti o., gülünç o.,
günahı boynına o., haberdar o., hâceti o.,
hacil o., hadis o., halas o., hâli o., hamile
o., hamir o., harâb o., harâblık o., harc o.,
hasf o., hâsıl o., hasta o., hatırı müte'allik
o., hâyin o., hayran o., helâk o., hem-reng
o., heybet o., hayz o., hâzır o., hışm-nâk
o., hikâye o., hizmetinde o., hor o.sun,
husumet o., hurmetlü o., hürrem o., irak o.,
ıssı o., 'ibret o., ihtilâf o., ikdâm o., irtihâl
o., istiska o., kâfir o., kalemi altında a.,
kalın o., kan revân o., kâni' o., katı o.,
kıyâmet o., kıymeti o., kör o., küfür o.,
lâyık o., ma'dum o., magbun o., maglub
o., magrur o., mahbub o., mahbus o.,

mahfuz o., mahrum o., mahzul o., makhur
o., maksudları hasıl o., ma'kus o., mâlik o.,
ma'lum o., mâni' o., mazarrat o., mazbut
o., meflûc o., melul o., menkut o., mesh o.,
mest o., meşgul o., meşhur o., mezellet o.,
muhkem o., muhtelim o., muhtelit o.,
mukâbil o., mukarrer o., mukayyed o.,
mukim o., mûnis o., muntazır o., musahhar
o., musallat o., mutayyeb o., mu'tî o.,
muttali o., muttasıl o., muvâfık o., muzaffer
o., muti o., muctemî' o., mü'essir o.,
muezzi o., mûhlik o., mümkün o., mun'akid
o., mün'akis o., münhezim o., münkatı' o.,
munkir o., musâvi o., müseddes o.,
müselles o., müselman o., müslimân o.,
musrif o., mustevlî o., mu'temir o., mucâvir
o., mütferrik o., mütegayyir o., mütena'im
o., mutesa'id o., mütevâtir o., mütevellid
o., müyesser o., müzeyyen o., nâbedid o.,
nâzır o., nerm o., nevmîz o., ödi su o.,
ögit o., omri tamam o., omri uzun o., pâre
o., pâre pâre o., perverde o., peşimân o.,
pinhân o., pir o., râzî o., revâ o., revân o.,
rızk o., rûsvây o., sâbit o., sâhib-hûsûm
o., sahîh o., sâkin o., sâz-kâr o., sebeb o.,
selâm olsun, serâsime o., sergerdân o., sözi
sahîh o., süst o., şâd o., şâkir o., şebih o.,
şehid o., tâbî' o., tanâm o., târümâr o., taş
o., ta'un o., tebdil o., tenha o., tuş o.,
uykudan o., uyuz o., vâkıf o., vâki' o.,
vâlih o., var o., vâsıl o., viran o., yâdigâr
o., yaş o., yirinden zâil o., yüklü o., zâhir
o., zâ'il o., zelîl o., zerre zerre o., zikir o.,
ziyâde o., ziyân-kâr o., zuhur o.
o.sa gerek Olmalı, olsa gerek
o. 257

o.-dugın 4207
o.-dugınca 984
o.-madı 5386
o.-mak 4137
o.-masa 186, 4407, 5829
o.-ması 3677
o.-masında 1035
o.-maya 348, 413, 729, 730, 2864, 996, 5399, 5745
o.-mayınca 1754
o.-mayup 242
o.-maz 2601, 2723, 2749, 4511, 4818, 4868, 4869, 4870, 4870, 4871, 4871, 4872, 4872, 4873, 4873, 4874, 4874, 5084, 5161, 5239
o.-sa 203, 358, 778, 784, 1697, 1893, 2313, 2313, 2846, 3697, 3858, 4879, 4955, 5240
o.-salar 1096
o.-ur 915, 1355, 1368, 1697, 1698, 1815, 1857, 2023, 2293, 2332, 2509, 2579, 2677, 2679, 2775, 2803, 2833, 2841, 2849, 2871, 2876, 2884, 2919, 2927, 2931, 2942, 2962, 2992, 3011, 3027, 3029, 3030, 3035, 3081, 3095, 3096, 3116, 3167, 3839, 3839, 3841, 3841, 3859, 3986, 4020, 4055, 4066, 4078, 4219, 4304, 4312, 4341, 4415, 4444, 4511, 4690, 4696, 4697, 4847, 4870, 4870, 4871, 4872, 4872, 4873, 4873, 4874, 4875, 4876, 4881, 4970, 4971, 4975, 5012, 5028, 5076, 5087, 5088, 5288, 5320, 5410, 5537, 5541, 5544, 5545, 5545, 5545, 5775, 5775, 5776
3. Meydana gelmek, zuhur etmek, hasıl olmak, ortaya çıkmak

o.-dı 1918, 1919, 1919, 2563, 2564, 3908, 5787
o.-madı 981
o. mış 4249, 4276, 4598
o.-sa 5239, ... *her yarıdan ne haben'olsa pādīsāh-ı Mısra'ı haber verirlerdi..* 5210
o.-ur 1322, 1709, 1710, 1858, 1859, 1888, 1890, 1912, 2010, 2082, 2725, 3026, 3028, 3029, 3069, 4360, 4703, 5031, 5206, 5449, 5449
4. Gerçekleşmek, cereyan etmek, olmak
o.-a 264, 264, 266, 1164, 4763, 5071
o.-acığı 1017
o.-acakdur 625
o.-dı 3376, 3416, 3497, 5194, 5194, 5724, 5728, 5728, 5742, 5747, 5749
o.-dışa ... *hâl böyle olduysa biz de bu kitabı düzdük..* 116
o.-ısar 4644
o.-ıyardur 1571, 3210, 4729
o.-madı 2181
o.-maz 375
o.-mışdur 520
o.-sa 1202
o.-ur 1088, 2361, 2937, 3484, 3835, 4742, 4742, 4869, 4869, 4890, 5207, 5745, 5766
5. Bulunmak, yaşamak
o.-aydı 5721
o.-mış *ol kerkes eydür üç yüz yıldır ki ben bundayım ve atam'da bu big yıl bu kenderde olmuş..* 5380
6. (Zaman) Sürmek, devam etmek, geçmek
o.-dı 4007, ... *pādīsāhlığının müddeti/üç big yıl oldu..* 5338
7. Çekinli fiillerle birlikte kullanılan yardımcı fiil

o.-dugın 3502
o.-dugınca 443
o.-dugından 2092
o.-duginun 526
o.-dugundan 3699
o.-dun 2627, 4325
o.-ıcak 1579, 1622, 1704, 2395, 2992,
2996, 2656, 2783, 2914, 2997, 3099,
3205, 3494, 3495, 3512, 3521, 3524, 4046
o.-ınca 2996, 3941
o.-ıncaya 692
o.-madı 1949
o.-maga 4398
o.-magın 5767
o.-mak 215
o.-maklığı 333
o.-masa 3559
o.-masaydı 30
o.-mayandır 1882
o.-mayavuz 5172
o.-mayaydı 1882
o.-maz 979, 1046, 1052, 1799, 1883,
2602, 3395, 5444
o.-mazdı 3560
o.-muş 2683, 4250
o.-muşdur 5070
o.-mışsın 4262, 4263
o.-sa 102, 103, 204, 561, 772, 1230, 1292,
1883, 1884, 1917, 2587, 2703, 2752,
2878, 2951, 3077, 3079, 3161, 3276,
3583, 3596, 3715, 5039, 5330, 5764, 5853
o.-sun 3986, 3986, 5001, 5178, 5436,
5585
o.-uncaya 692
o.-up 568, 1194, 1810, 1814, 2068, 2939,
3512, 4496

o.-ur 259, 378, 406, 447, 1084, 1086,
1197, 1198, 1200, 1291, 1292, 1321,
1335, 1433, 1549, 1660, 1677, 1684,
1698, 1706, 1709, 1711, 1712, 1713,
1763, 1763, 1764, 1764, 1769, 1815,
1852, 1856, 1986, 1988, 2041, 2268,
2292, 2350, 2351, 2354, 2355, 2384,
2438, 2441, 2442, 2443, 2565, 2592,
2599, 2600, 2603, 2753, 2753, 2783,
2793, 2826, 2833, 2833, 2833, 2837, 2838,
2838, 2866, 2867, 2868, 2869, 2886,
2902, 2913, 2921, 2921, 2925, 2928,
2929, 2929, 2937, 2947, 2948, 2963,
2964, 2965, 2973, 2975, 2990, 3000,
3006, 3007, 3009, 3067, 3096, 3097,
3108, 3109, 3114, 3170, 3184, 3184,
3186, 3187, 3485, 3486, 3568, 3573,
3784, 3815, 3822, 3840, 3857, 3984,
3985, 4042, 4044, 4330, 4698, 4700,
4708, 4719, 5043, 5100, 5101, 5200,
5244, 5271, 5319, 5343, 5351, 5411,
5468, 5533, 5765, 5767, 5768, 5778,
5791, 5791, 5833, 5836, 5836
2. Bulunmak, mevcut olmak, var olmak
o.-a 162, 165, 239, 467, 468, 894, 1025,
1030, 1414, 1414, 1414, 1537, 1887,
2580, 2861, 2930, 2981, 2981, 2982,
3297, 3437, 4140, 4141, 4255, 4551,
4658, 4699, 4823
o.-am 312
o.-an 811, 2603, 3984, 4253, 4698, 4699
o.-asın 429
o.-aydı 338, 1671
o.-dı 4073
o.-dugı 1781, 5115
o.-dugıcın 1318, 1524, 1529
o.-dugıcındır 230

5024, 5045, 5047, 5049, 5050, 5054, 5056,
5058, 5066, 5067, 5068, 5069, 5071, 5087,
5108, 5124, 5163, 5164, 5165, 5165, 5167,
5175, 5180, 5182, 5182, 5182, 5183, 5187,
5190, 5190, 5193, 5196, 5208, 5215, 5244,
5249, 5251, 5251, 5255, 5259, 5261, 5266,
5266, 5267, 5276, 5280, 5281, 5294, 5295,
5295, 5297, 5306, 5311, 5313, 5323, 5346,
5349, 5356, 5373, 5375, 5377, 5378, 5379,
5381, 5382, 5383, 5384, 5393, 5409, 5415,
5419, 5420, 5421, 5421, 5422, 5423, 5446,
5448, 5450, 5456, 5456, 5458, 5463, 5464,
5472, 5479, 5482, 5487, 5494, 5496, 5503,
5511, 5512, 5513, 5517, 5519, 5527, 5543,
5546, 5551, 5553, 5554, 5555, 5556, 5561,
5565, 5566, 5576, 5580, 5580, 5586, 5591,
5596, 5597, 5597, 5598, 5599, 5607, 5608,
5610, 5622, 5624, 5626, 5626, 5628, 5630,
5633, 5638, 5638, 5639, 5640, 5641, 5642,
5645, 5653, 5658, 5658, 5659, 5663, 5664,
5665, 5667, 5668, 5669, 5672, 5675, 5682,
5683, 5684, 5684, 5685, 5690, 5690, 5690,
5691, 5692, 5695, 5696, 5696, 5697, 5697,
5698, 5700, 5706, 5707, 5708, 5711,
5712, 5713, 5715, 5715, 5719, 5722,
5725, 5737, 5738, 5739, 5744, 5752,
5755, 5762, 5764, 5768, 5771, 5781,
5783, 5785, 5787, 5793, 5797, 5799,
5800, 5800, 5814, 5815, 5817, 5821,
5837, 5844, 5854, 5855, 5875
o.+dur/o.+dır 49, 50, 91, 93, 153, 202,
214, 246, 247, 273, 275, 280, 283, 314,
370, 377, 390, 403, 414, 435, 442, 446,
450, 454, 481, 707, 731, 807, 810, 1008,
1027, 1170, 1231, 1344, 1432, 1652,
1690, 1745, 1909, 2093, 2212, 2811,
2842, 2855, 2955, 2956, 2971, 3104,

3141, 3173, 3265, 3266, 3280, 3488,
3544, 3819, 3973, 4016, 4089, 4106,
4199, 4496, 4671, 5041, 5173, 5286,
5340, 5341, 5342, 5396, 5396, 5398,
5570, 5760

o.+durur 3111

ol biri/ol birisi Öbürü, diğeri, öteki

o. 4886, 4888

o. vakt O zaman, o vakit

o. 200, 5668-69

ol- 1. Olmak

o.-a 194, 199, 264, 264, 266, 895, 916,
1020, 1189, 1201, 1203, 1215, 1895,
1961, 2583, 2893, 2990, 3021, 3051,
3114, 3263, 3263, 3383, 3384, 4139,
4189, 4237, 4316, 4656, 4744, 5387,
5397, 5398, 5834

o.-acagın 1840, 1840

o.-alar 1314, 3181

o.-am 312, 925

o.-an 826, 1045, 1695, 1695, 1696

o.-aydı 338, 678, 962, 3158

o.-dı 54, 567, 740, 741, 918, 981, 1135,

1312, 1570, 1570, 1577, 1597, 1606,

1632, 1788, 1906, 2200, 2204, 3140,

3394, 3433, 3471, 3490, 3491, 3527,

3719, 3902, 3940, 3954, 4160, 4475,

4515, 4547, 4648, 4730, 4840, 5233,

5586, 5629, 5689, 5756, 5756, 5798,

5799, 5804, 5810, 5811, 5814, 5841

o.-dığı 406, 3730

o.-dığıcün 22

o.-dığınun 1432

o.-dığıdur 407

o.-dım 4163

o.-duğı 149, 403, 3265, 3266, 4943

o.-duğıcün 1245, 1538, 1751, 3090, 5678

3215, 3216, 3219, 3222, 3225, 3226, 3230, 3230, 3231, 3235, 3235, 3236, 3239, 3245, 3247, 3248, 3253, 3260, 3261, 3264, 3265, 3270, 3271, 3271, 3282, 3283, 3287, 3288, 3289, 3294, 3295, 3299, 3315, 3322, 3324, 3330, 3336, 3337, 3338, 3345, 3345, 3346, 3347, 3349, 3351, 3353, 3368, 3373, 3373, 3374, 3375, 3380, 3384, 3387, 3388, 3392, 3400, 3406, 3407, 3411, 3415, 3417, 3428, 3440, 3442, 3442, 3447, 3450, 3451, 3456, 3457, 3458, 3459, 3459, 3465, 3471, 3475, 3483, 3488, 3489, 3490, 3492, 3493, 3494, 3494, 3497, 3498, 3501, 3501, 3502, 3503, 3505, 3507, 3509, 3510, 3512, 3518, 3520, 3521, 3524, 3524, 3526, 3526, 3527, 3527, 3528, 3529, 3530, 3531, 3535, 3539, 3550, 3552, 3553, 3553, 3555, 3557, 3558, 3561, 3563, 3564, 3564, 3565, 3565, 3570, 3571, 3572, 3574, 3576, 3577, 3577, 3578, 3579, 3579, 3581, 3582, 3583, 3588, 3590, 3591, 3592, 3596, 3605, 3606, 3606, 3607, 3608, 3609, 3610, 3618, 3620, 3620, 3621, 3622, 3622, 3623, 3627, 3629, 3633, 3656, 3659, 3670, 3674, 3675, 3676, 3676, 3679, 3681, 3683, 3686, 3686, 3690, 3693, 3694, 3697, 3698, 3701, 3701, 3702, 3702, 3705, 3706, 3706, 3706, 3709, 3710, 3710, 3713, 3714, 3727, 3747, 3748, 3751, 3751, 3752, 3771, 3773, 3775, 3781, 3793, 3799, 3799, 3804, 3805, 3806, 3813, 3830, 3834, 3846, 3865, 3865, 3868, 3869, 3870, 3871, 3872, 3872, 3873, 3874, 3877, 3881, 3885, 3885, 3887, 3888, 3889, 3892, 3893, 3894, 3895, 3909, 3910, 3914, 3914, 3915, 3921, 3942, 3948, 3950, 3951, 3960, 3963, 3965, 3967, 3972, 3973, 3989, 3997, 3997, 4011, 4012, 4015, 4019, 4024, 4026, 4041, 4041, 4045, 4046, 4046, 4047, 4050, 4051, 4052, 4054, 4063, 4065, 4066, 4068, 4069, 4071, 4075, 4076, 4088, 4095, 4095, 4096, 4097, 4097, 4098, 4100, 4101, 4102, 4103, 4105, 4105, 4105, 4106, 4107, 4113, 4115, 4115, 4116, 4118, 4119, 4121, 4125, 4125, 4129, 4142, 4145, 4150, 4158, 4160, 4167, 4168, 4168, 4175, 4177, 4178, 4187, 4188, 4189, 4190, 4213, 4214, 4218, 4220, 4225, 4226, 4228, 4229, 4230, 4231, 4231, 4232, 4234, 4238, 4238, 4239, 4250, 4253, 4254, 4261, 4265, 4266, 4269, 4270, 4271, 4272, 4272, 4278, 4280, 4283, 4283, 4283, 4287, 4288, 4288, 4289, 4290, 4293, 4294, 4299, 4301, 4302, 4302, 4310, 4316, 4317, 4320, 4321, 4324, 4326, 4327, 4332, 4333, 4335, 4339, 4348, 4348, 4359, 4365, 4372, 4377, 4378, 4379, 4381, 4382, 4390, 4415, 4416, 4417, 4420, 4422, 4424, 4425, 4431, 4441, 4442, 4443, 4443, 4444, 4460, 4463, 4468, 4489, 4498, 4504, 4505, 4506, 4506, 4516, 4523, 4523, 4529, 4530, 4542, 4543, 4545, 4546, 4547, 4551, 4555, 4557, 4558, 4562, 4564, 4566, 4567, 4568, 4570, 4570, 4571, 4572, 4578, 4579, 4581, 4582, 4583, 4583, 4584, 4584, 4585, 4591, 4593, 4593, 4596, 4608, 4623, 4624, 4625, 4627, 4627, 4630, 4631, 4660, 4661, 4665, 4667, 4677, 4680, 4685, 4686, 4694, 4698, 4702, 4713, 4719, 4725, 4725, 4730, 4732, 4733, 4735, 4753, 4756, 4761, 4764, 4766, 4767, 4770, 4770, 4772, 4775, 4775, 4786, 4788, 4797, 4799, 4800, 4803, 4807, 4824, 4829, 4834, 4836, 4840, 4841, 4842, 4850, 4854, 4875, 4888, 4889, 4890, 4892, 4901, 4903, 4930, 4931, 4934, 4935, 4940, 4941, 4947, 4948, 4959, 4964, 4967, 4992, 5003, 5009, 5013, 5015, 5016, 5017, 5018,

1569, 1574, 1575, 1577, 1578, 1578, 1579, 2357, 2359, 2360, 2360, 2364, 2365, 2370,
 1580, 1580, 1581, 1582, 1582, 1583, 1584, 2372, 2374, 2376, 2378, 2386, 2387, 2387,
 1584, 1585, 1587, 1590, 1591, 1597, 1598, 2388, 2400, 2406, 2409, 2415, 2416, 2418,
 1599, 1603, 1606, 1616, 1618, 1620, 1621, 2419, 2421, 2423, 2430, 2431, 2434, 2439,
 1621, 1626, 1631, 1654, 1658, 1658, 1660, 2439, 2439, 2442, 2445, 2446, 2447, 2450,
 1666, 1670, 1673, 1674, 1676, 1681, 1682, 2454, 2457, 2458, 2460, 2462, 2463, 2488,
 1683, 1684, 1685, 1686, 1694, 1694, 1702, 2499, 2506, 2508, 2509, 2514, 2515, 2563,
 1709, 1710, 1725, 1735, 1743, 1748, 1752, 2571, 2572, 2573, 2592, 2593, 2594, 2596,
 1768, 1783, 1785, 1787, 1788, 1800, 1811, 2597, 2602, 2604, 2606, 2608, 2618, 2619,
 1811, 1812, 1813, 1816, 1816, 1819, 1822, 2620, 2622, 2629, 2636, 2640, 2642, 2642,
 1824, 1825, 1834, 1834, 1839, 1839, 1842, 2643, 2643, 2644, 2647, 2647, 2648, 2651,
 1843, 1843, 1844, 1846, 1862, 1869, 1885, 2651, 2654, 2681, 2684, 2685, 2688, 2690,
 1894, 1905, 1906, 1910, 1912, 1915, 1917, 2692, 2693, 2693, 2694, 2694, 2695, 2695,
 1920, 1929, 1940, 1940, 1941, 1941, 1942, 2696, 2698, 2701, 2703, 2705, 2705, 2705,
 1944, 1945, 1948, 1948, 1949, 1950, 1950, 2707, 2707, 2708, 2710, 2711, 2711, 2716,
 1955, 1957, 1958, 1958, 1960, 1962, 1963, 2719, 2720, 2730, 2730, 2733, 2736, 2739,
 1964, 1972, 1982, 1984, 1988, 1992, 2000, 2742, 2743, 2747, 2748, 2751, 2752, 2754,
 2003, 2014, 2018, 2020, 2024, 2027, 2028, 2760, 2761, 2764, 2765, 2766, 2767, 2769,
 2032, 2036, 2036, 2039, 2041, 2042, 2043, 2775, 2778, 2778, 2780, 2781, 2782, 2783,
 2045, 2046, 2059, 2060, 2071, 2072, 2074, 2784, 2785, 2785, 2786, 2786, 2786, 2788,
 2076, 2076, 2077, 2081, 2082, 2084, 2085, 2789, 2797, 2802, 2803, 2804, 2806, 2806,
 2088, 2089, 2089, 2090, 2090, 2091, 2093, 2809, 2812, 2813, 2819, 2819, 2821, 2822,
 2099, 2100, 2100, 2100, 2101, 2102, 2104, 2823, 2824, 2829, 2829, 2830, 2832, 2837,
 2105, 2106, 2112, 2112, 2118, 2119, 2125, 2838, 2843, 2844, 2844, 2846, 2846, 2847,
 2125, 2126, 2134, 2138, 2139, 2143, 2145, 2849, 2850, 2851, 2856, 2863, 2864, 2874,
 2147, 2151, 2151, 2152, 2153, 2155, 2167, 2878, 2879, 2888, 2908, 2911, 2911, 2917,
 2170, 2174, 2175, 2179, 2186, 2189, 2190, 2921, 2922, 2926, 2930, 2932, 2936, 2936,
 2192, 2210, 2212, 2219, 2235, 2236, 2238, 2938, 2963, 2969, 2970, 2974, 2983, 2994,
 2256, 2256, 2257, 2258, 2261, 2262, 2262, 2999, 2999, 3001, 3025, 3028, 3032, 3034,
 2264, 2265, 2273, 2274, 2275, 2277, 2278, 3035, 3036, 3036, 3040, 3047, 3052, 3055,
 2279, 2280, 2281, 2282, 2284, 2285, 2285, 3058, 3078, 3078, 3088, 3089, 3098, 3100,
 2285, 2286, 2286, 2288, 2289, 2292, 2293, 3102, 3103, 3122, 3123, 3123, 3125, 3127,
 2295, 2299, 2300, 2301, 2303, 2303, 2304, 3128, 3129, 3131, 3132, 3135, 3138, 3138,
 2305, 2305, 2306, 2308, 2309, 2309, 2314, 3139, 3139, 3148, 3148, 3149, 3156, 3167,
 2318, 2318, 2319, 2319, 2320, 2324, 2326, 3168, 3170, 3171, 3174, 3191, 3194, 3197,
 2329, 2329, 2329, 2331, 2333, 2335, 2335, 3200, 3200, 3202, 3202, 3204, 3204, 3206,
 2337, 2339, 2341, 2344, 2349, 2353, 2355, 3206, 3207, 3208, 3209, 3210, 3211, 3215,

o.+a 4833
o.+ı 1657, 4834
o.+ıla 4098
o.+un 1658
o. çek- Okçekmek
o. ç.-üp durur 1475-76
okı-/oku- 1. Okumak, öğrenmek
o.-dı 357, 360, 3273, 4767
o.-dılar 4835
o.-dum 777, 789, 5136
o.-muşam 1136
o.-muşdı 1571, 4959
o.-muşdı 4960
o.-ya 483
o.-yamadı 3272, 5741
o.-yamadılar 3272
o.-yamaz 2778, 3293
o.-yana 55
o.-yanlar 122
o.-yanlardan 485
2. Kıraat etmek, okumak
o.-dı 272, 3671, 3673
o.-dım 310
o.-maga 4801
o.-muş 4366
o.-rdı 293
o.-rmuş 4366
3. Çağırarak, seslemek, davet etmek
o.-dı 392, 3135, 3153, 3913, 4270
o.-dılar 4170, *varup çok şükirlik getürdiler*
dahı Mūsā'yı evlerine okudılar 5250
o.-nız 2938
o.-sardır 644
→kendüye o., yardına o.
okın- Okunmak
o.-a 2971

okıyıcı Okuyucu

o.+lar 3272

ol zm. ve sf. O

o. 5, 11, 14, 19, 23, 26, 45, 52, 62, 99,
100, 101, 102, 103, 104, 113, 131, 135,
139, 140, 141, 142, 143, 144, 144, 150,
150, 151, 152, 154, 162, 167, 171, 173,
178, 179, 181, 185, 198, 199, 208, 219,
224, 229, 230, 249, 273, 281, 282, 283,
283, 284, 289, 299, 316, 325, 334, 343,
345, 346, 351, 353, 354, 356, 357, 358,
359, 360, 365, 368, 369, 372, 372, 373,
375, 384, 386, 391, 391, 398, 400, 410,
411, 411, 412, 413, 414, 415, 425, 425,
451, 458, 463, 466, 468, 472, 473, 476,
478, 487, 491, 495, 495, 500, 502, 528,
556, 557, 567, 569, 576, 585, 604, 617,
627, 634, 635, 635, 638, 644, 657, 660,
670, 693, 694, 694, 702, 703, 706, 715,
716, 717, 717, 744, 748, 766, 767, 773,
776, 779, 791, 798, 799, 813, 819, 828,
846, 864, 865, 869, 870, 876, 877, 883,
891, 894, 895, 898, 899, 908, 913, 918,
934, 950, 963, 993, 993, 994, 995, 999,
1000, 1001, 1002, 1003, 1011, 1012, 1019,
1048, 1051, 1057, 1058, 1058, 1063, 1084,
1085, 1092, 1093, 1094, 1094, 1095, 1096,
1097, 1098, 1100, 1110, 1111, 1113, 1125,
1137, 1138, 1151, 1164, 1166, 1166, 1168,
1168, 1180, 1190, 1209, 1212, 1221, 1223,
1227, 1230, 1234, 1236, 1240, 1245, 1263,
1264, 1267, 1267, 1268, 1270, 1274, 1274,
1275, 1285, 1286, 1287, 1309, 1317, 1336,
1363, 1390, 1401, 1411, 1413, 1415, 1419,
1432, 1501, 1504, 1504, 1505, 1510, 1525,
1534, 1541, 1542, 1545, 1546, 1548, 1554,
1558, 1563, 1563, 1565, 1566, 1568, 1569,

o.+un 1519, 1524, 1528, 1545, 1581,
1591, 1615, 1615, 1616, 1922, 3573,
3580, 3582, 3584, 5658, 5683

>Zerdüşt o.ı

o. düş- Ateş sarmak, ateş almak

o. d.-di 5840

o. kuresi Ateş kure

o. 1672

o. k.+n 1672

o. yalın Alev

o. 5415

o. urmak Ateşe vermek, yakmak

o. 4544

o.a dapuci Ateş-perest, ateşe tapan

a. d.+lar 918

odsız Ateşsiz, ateş olmadan

o. 1549

odun Odun

o. 2470, 2705, 2709, 4543, 4690

o.+lar 2696

oğlan 1. (Erkek olsun, kız olsun) Evlât,
çocuk

o. 207, 1201, 1730, 2064, 3021, 4231

o.+a 4720

o.+ı 3064, 4230, 4232

o.+ın 5080

o.+lar 5687

o.+ları 2085, 4185

o.+larımızı 3786

o.+larından 1625, 4458

o.+larını 4526, 4788

o.+larınıza 3934

o.+ların 5333

o.+un 4232

2. Erkek çocuk, erkek

o. 1159, 1405, 1493, 2333, 4714, 4718,
5331

o.+lara 5651

o.+ları 3791

o.+larını 4525

o.+un 1160

3. Küçük çocuk, yavru

o.+ı 5687

o.+iken 267, 3802

o.+lar 2090, 5687

o.+ların 3951

→âdem o.ı, kız o., kız o k.

oğlancık/oğlancuk Küçük çocuk,

oğlucuk

o. 1164, 1167, 1247, 2426, 2891, 5874

o.(g)+a 689

o.(g)+ı 4607, 4610, 4670

o.+lar 1546, 3442

o.+lardan 3950

o.+ları 3724

→anası karnındaki o.

oğlanlık Çocukluk, bülûğ çağından önceki
devre

o. 265

oğ(u)l Erkek çocuk, oğul

o.+ı 1158, 1161, 1632, 2180, 3631, 4198,

4223, 4230, 4257, 4515, 4981, 5528

o.+ıdur 1593, 4927, 5678

o.+ın 4777

o.+ına 2521, 2522, 2522, 2526, 4844,

5585

o.+ını 4194

o.+ları 5145

o.+larına 2520

o.+uma 4216

o.+unu 3632, 3633, 4224, 5362

ok Ok

o. 386, 1475, 2068, 2316, 2363, 2407,
2459, 3565

Nüşîrvân/Nüşîrvân-ı 'âdil/Nüşîrevân-ı

'âdil/Nüşîrvân Kişi adı

n. 235, 1586, 1590, 1957, 1960, 1973,
2133, 2136, 2141, 2153, 4647-48, 4651,
4653, 4654, 4659, 4956-57, 5350, 5338,
5338, 5344, 5347
n.+a 1975, 4649
n.+un 1956, 1974, 2132
→lûsn-ı N.

nübüvvet (Ar.) Peygamberlik

n. 5493
n.+e 1400
n.+ini 1243
→da'vî-yi n. it-

nücûm (Ar.) Yıldızlar

n.+a 1316
→'ilm-i n.

nüfûs

→pâdişâh-ı cezzâbe-i n.

nümây/nümâ (F.) "Gosteren, bildiren"

manalarıyla kelimelere katılan takı
n. 956
→câm-ı cihân-n., câm-ı gîlî-yi n.

Nümrûd Kişi adı

n. 5522, 5681

nüşa (Ar.) Nüşa, kopya, birbirinin

aynısı olan yazılı şeylerin her biri
n.+da 4041

nüşûr

→ba's-i n.

nüvâhat

n. it- Teselli etmek, avutmak
n. i.-di 4669

nüzûl

n. it- Konaklamak, yerleşmek
n. i.-di 2496
n. i.-dün 4266

O

o bk. ol

olar Onlar

o. 1157

od Ateş

o. 506, 554, 918, 1450, 1452, 1531, 1531,
1532, 1534, 1544, 1566, 1568, 1579,
1580, 1583, 1585, 1589, 1590, 1597,
1599, 1619, 1619, 1620, 1620, 1639,
1642, 1652, 1658, 1659, 1660, 1674,
1674, 1686, 1713, 1753, 1754, 1755,
2279, 2656, 2656, 2657, 2692, 2694,
2755, 2794, 2795, 3007, 3032, 3033,
3034, 3048, 3482, 3483, 3488, 3491,
3494, 3569, 3571, 3574, 3575, 3576,
3583, 3972, 3999, 4463, 4465, 5037,
5064, 5414, 5434, 5579, 5579, 5580,
5598, 5658, 5672, 5821

o.+a 844, 1521, 1525, 1550, 1553, 1569,
1570, 1597, 1606, 1636, 1639, 1798,
1798, 2492, 2718, 2904, 2912, 3095,
3107, 3108, 3182, 3189, 3576, 3577,
3582, 4305, 4463, 4788, 4893, 4896,
5047, 5273, 5673, 5677

o.+da 3189, 5675

o.+dan 961, 1537, 1580, 1587, 3084,
3482, 3577, 5679

o.+dandır 747

o.+dır 1375, 1665, 1878

o.+ı 1535, 1543, 1613, 1622, 1626, 2693,
2695, 3050, 3176, 5597, 5598, 5673

o.+ıdır 1585, 1600

o.+ıla 732, 749, 961, 1127, 1549

o.+ıla 2955, 5577

o.+lar 1584, 3326, 3569

o.+ları 1826, 2698

o.+ların 4462

noḡsanlık Noksanlık

n. 1174

noḡta (Ar. < nukṭa) 1. Çok küçük

boyutlarda işaret, benek

n.+lar 845

2. Hiçbir boyunu olmayan işaret, nokta

n.+sı 563, 976, 3730

3. Bazı harflerin üzerine konulan ufak işaret

n.+dan 617

n.+ya 617

n.+yı 617

4. Yer

n.+lar ... *murād ol/kutublardan bu yirden*

noḡtalar değildir..767

n'ola Ne olur, ne çıkar

n. 3750, 4270

n'oldı Ne oldu

n. 741

Nūḡ Kişi adı; Hz. Nuh

n. 2237, 2523, 2700, 2747, 3454, 5113, 5292

→kavm-ı N., mescid-i N., tūfān-ı N.

nuḡās (Ar.) Bakır

n. 3179

Nūḡū'bnū Esed Kişi adı

n. 5242

Nūḡū'bnū Nemek Kişi adı

n. 2525

Nu'mān Yer adı

n.+dur 5533

Nu'mān/Nu'manū'bnū

Münzir/Nu'man İbnü'l-münzir Kişi adı

n. 3467, 4240, 4242, 4244, 4246, 4248, 4250, 4253, 4255, 4256, 4610, 5538, 5540

n.+ıla 4614

n.+ün 4607-08, 5528

Nu'mān bin Sinmār Kişi adı

n. s.+ıla 4239

Nu'mān İbn-i Emīrū'l-Kays Kişi adı

n. 4234

nun (Ar.) Nun harfi

n. 2222

nūr (Ar.) 1. Aydınlık, ışık, ziya, parıltı

n. 1275, 1413, 1414, 1578, 1578, 1747, 3098, 3101

n.+dır 1644, 3277

n.+durur 2130

n.+ı 803, 1179, 1180

n.+ın 794, 801, 804

n.+ına 1748

n.+ını 2909, 3103, 5612

n.+lan 1034

2. Nur, İlâhi parıltı

n.+ı 787

n.+ıla 1648

n.+ından 3277

→beytū'n-n., goz n.ı, gözün n.ı

n.-ı İslām İslâmiyet nuru

n. 4446

nurlu Nurlu, ışıklı, parlak

n. 583

n.+dur 1031

Nuḡaybin Yer adı

n. 5319

nuḡret

n. vır- Yardımetmek

n. v.-di 3531

n.-i küffār Kâfirlerin zaferi

n. k.+ıçun 3763

nūḡādur (F.) Nişadır

n. 3175, 3175

n.+den 4225
n.+e 4225, 5219
n.+ün 2224, 2226
n.-i **Mısır** Mısır'daki Nil nehri
n. 1328
Nîl Kişi adı
n. 4066
n.+i 4067
nî'met (Ar.) Nimet; iyilik, lütuf, ihsan
n.+in 281, 3657
n.+inum 2
n.+ler 1925
n.+leri 496
n.+lerime 609
n.+lerin 3198
n.+lerinden 497
n.+lerin 5
n.+ün 5
→pür-n.
nî'metlü Nimete ermiş, refah içinde yaşayan
n. 4109, 4341, 5237
nî'metsiz Nimetsiz
n. 4427
Nîran (Ar.) Yer adı
n. 2611
nisbet (Ar.) 1. Nispet, ölçü, oran
n.+i 2579, 2579, 3854
2. Akralık bağı
n. *'Abdullah İbn-i Muhammed eyitdi ki nisbet nedir eyitdim ki Ebû Ca'fer.* 3798
n. **it-** İlgi kurmak, bağlantı kurmak
n. **i(d)-erler** 1363, 1377, 1378, 4998
n. **olın-** Kastedilmek, ilgi kurulmak
n. **o.-an** 1392
n. **o.-ur** 1348, 1391, 1401
Nişābur Yer adı

n. 1600, 2559, 4920, 5301
n.+a 5313
n.+da 4916
n.+ı 4918
nişādır/nişādur (Ar.) Nişadır
n. 2974, 5241
nişān (F.) 1. İz, belirti, işaret, alamet
n.+ı 199
n.+ıdır 1706, 3284, 3284
n.+larında 441
2. Tuğra
n.+ıla ... *hiç kimse'ol şehre varamaz meger pādīşāh nişānıla ola.* 5071
n. **eyle-** Nişan koymak, iz bırakmak, işaret koymak
n. **e.-mişlerdir** 2339
n. **it-** İz bırakmak, nişan koymak
n. **i.-diler** 1578-79
n. **ko-** İşaret koymak, nişan koymak, iz bırakmak
n. **k.-muş** 449, 453, 455, 457, 460, 460
nite
nite ki/nite kim Nasıl ki, gibi, nitekim
n. 150, 462, 569, 581, 584, 596, 685, 721, 935, 1081, 1325, 1508, 1522, 1535, 1577, 1733, 1778, 1873, 1875, 1876, 1891, 1922, 1926, 2585, 3152, 4870, 4870, 4871, 4871, 4872, 4872, 4873, 4873, 4874, 4874
niyyet
n. **it-** Niyetlenmek
n. **i.-mişsin** 5121
niyyirran (F.) Gökkuşağı
n. 1689
nizām
n.-ı **'ālem** Kâinat düzeni
n. **a.+dür** 7-8

2. Çok, bir çok, epey

n. 301, 468, 531, 731, 890, 891, 1012, 1124, 1352, 1545, 1622, 1688, 1702, 1714, 1715, 1716, 1765, 1802, 1822, 2177, 2232, 2298, 2353, 2363, 2372, 2488, 2732, 2884, 2928, 2993, 3091, 3254, 3506, 3541, 3608, 3638, 3901, 3968, 4087, 4154, 4248, 4370, 4371, 4378, 4410, 4832, 4853, 5147, 5199, 5464, 5496, 5580, 5617, 5707, 5728, 5746, 5755, 5886, ...*sezug/yolında niçe dürtü zahmet çekdim...* 301

3. Kaç, ne kadar

n. 627, 705, 3379, 5393, *niçe sahur yazı vardır...* 471

4. Hangi

n. ... *likin bilmezüz ki niçe cânavarıncıdır amma* 2206

n. big Binlerce

n. 274, 1123, 1419, 2182, 2352-53, 2661, 2664, 2665, 3427, 3445, 4731

n. big big Binlerce, milyonlarca

n. 3613-14

n. kerre Çok kez, birçok defa

n. 1191, 4627

n. kez Çok kez, birçok defa

n. 1660, 1919, 1919, 4638, 4654

n. ki/n. kim 1. Ne kadar, her ne kadar

n. 2140, 2762, 3256, 3369, 3886, 4367, 4528

2. Müddetçe, ...-dıkça

n. 303

niçe niçe Çok, pek çok

n. 616, 617

niçesi/nicesi Nasıl, ne şekilde

n. 494, 1016, 2937

n.+dür 2221

n.+nun 815

niçeye Ne zamana

n. 2180

niçün Neden, niçin

n. 172, 175, 176, 180, 183, 224, 225, 487, 591, 613, 701, 729, 923, 1732, 1733, 1750, 2569, 2628, 3134, 3154, 3664, 4129, 4132, 4171, 4205, 4207, 4236, 4292, 4634, 5365, 5641

nidâ

n.-yı hayret Hayret uyandıran nida

n. h.+dur 614

Nihâvend (F.) Yer adı

n. 5287, 5291, 5293

n.+i 2546

n.+ün 5297, 5298

n.+ün 5297

Nihâvendî Yer adı

n.+de 2384

nihâyet (Ar.) Nihayet, son, sınır, uç

n.+i 377, 4758, 5664

n.+in 2456

n.+ini 2584, 2585, 2669, 4564

nîk

nîk-bahtlık İyi talihli olma, bahtı açıklık

n. b+(g)ula 3602

niķâb (Ar.) Peçe, yüz örtüsü

n. 4140, 4156

nikâh

n. it- Nikâhı altına almak, evlenmek

n. i(d)-üp 3916

Nikrît Yer adı

n. 3977

Nîl (Ar.) Yer adı

n. 2222, 2225, 3132, 4071, 4223, 4226, 4759, 4761, 4970, 5211, 5213, 5213, 5216, 5219, 5320, 5324

n.+ierun 811, 1839
n.+nün 10, 594, 850, 1019, 3094, 4816,
4943
n.+si 1799, 3174, 5547
n.+sini 4919
n.+ye 21, 906, 1073, 1073, 1538, 1718,
1774, 1795, 2382, 3008, 3050, 3077, 3080
n.+yi 482, 560, 624, 650, 1863, 2622,
2987, 3249
n.+yidi 3140
n.+yile 1759, 5543

nesnecik Az, küçük de olsa bir şey
n. 3443, 3444

nesr

→vādū'n-n.

nesr-i vākı' / nesrū'l-vākı' Yer adı
n. 886-87, 898-99, 1063-64, 1483-84,
5467

nesr-i tā'ir / nesrū't-tā'ir Yer adı
n. 886-87, 1063, 1483-84

nesr-i Tāyi Yer adı
n. 5466

nev' (Ar.) Çeşit, tür, cins
n.+dür 48
n.+i 49, 50, 5075, 5291, 5545

Nevbahār Yer adı

n. 5352
n.+ı 5367

Nevbaht Kişi adı

n. 3809

Nevbe Yer adı

n. 5325
n.+dür 5211

nevbet (Ar.) Sıra

n.+le 4589

n. **deg-** Sıra gelmek, sırası gelmek

n. ... d. di 1586-87, 3315, 3324-25, 3578,
3772, 4355-56, 4649, 4823-24

n.(i) d.-mez 4040

n. **ir-** Sıra gelmek

n. i.-di 5147

n.-i **hilāfet** Halifelik sırası

n. 4147

Nevmiye Yer adı

n. 5320

nevmiz

n. **ol-** Ümit kesmek, yeise düşmek

n. o.-dı 299-300, 308-09

n'eydügin No olduğunu

n. 962, 2699, 5578, 5609

n'eyle- Ne yapmak

n.-r 1513

Nezir Kişi adı

n. 4611

nıkriz (Ar.) Ayak parmaklarında,
topuklarda ve mafsallarda görülen ağnılı
hastalık

n. 3118

n.+den 2840

nısf (Ar.) Yan

n.+ı 4081, 4081

n.-ı **nehār** Gece yarısı

n. n.+da 3484-85

ni'am

→asl-ı n.

niçe/nice 1. Nasıl, ne şekilde

n. 75, 649, 837, 992, 1161, 1317, 1345,

2712, 2872, 3155, 3165, 3502, 3699,

3742, 3852, 4244, 4671, 4888, 4890,

4902, 5390, 5821, 5869, *İlāhî bağa göster*

ki oliyi/niçe dūi kılursın... 68

n.+dür 1263, 4228, 4261

nehru'-**Habur** Yer adı; Habur nehri
n. 4360

nehru's-Şayşaya Yer adı; Ceyhana
verilen başka bir ad
n. 2005

nehru's-Şaş Yer adı, Şaş nehri
n. 2029

nehy

n. gel- Yasaklanmak, men edilmek
m. g.-ur 930
n. it- Men etmek, yasaklamak
n. i.-di 923

nekbet (Ar.) Felâket, musibet, âfet
n. 4789

nem-gîn (F.) Rutubetli, nemli
n. 4708

nemed (F.) Keçe
n.+dür 4809

nemek (F.) Tuz
n. 3994

nemît (F. <nevîd?) Ümitsiz
n. 4994

Nemrûd Kişi adı
n. 5672, 5674, 5676

nerdübân (F.) Merdiven
n.+dan 4337
n.+ıla 3474

nere Hangi yer, neresi
n.+den 5665

Nerimân (F.) Kişi adı
n.+ı 3753
n.+ 3754

nerm/nerim (F.) Yumuşak
n.+dür 1362
n. ol- Yumuşamak, yumuşak hâle gelmek
n. o.-ur 3109

nesim (Ar.) Hafif ruzgar

n. 2995

Nesim Yer adı
n. 1745

nesir Hz. Nuh'un kavminin taptığı putlardan
birisi
n. 3457

nesl (Ar.) Nesil, zürriyet, soy
n.+i 5332
n.+inden 1572, 3558, 3559
n.+indendir 3914, 4035

nesne Nesne, şey
n. 54, 66, 114, 140, 227, 228, 365, 474,
500, 507, 509, 509, 545, 559, 565, 629,
630, 722, 730, 796, 802, 808, 814, 854,
864, 974, 978, 987, 988, 1019, 1024,
1176, 1242, 1290, 1391, 1515, 1517,
1542, 1542, 1560, 1563, 1605, 1710,
1737, 1880, 2028, 2050, 2075, 2084,
2265, 2365, 2365, 2433, 2488, 2494,
2697, 2722, 2814, 2890, 2905, 2989,
3054, 3078, 3092, 3103, 3121, 3435,
3653, 3691, 4091, 4382, 4391, 4397,
4403, 4413, 4563, 4590, 4666, 4818,
4852, 4884, 5030, 5093, 5131, 5469,
5558, 5851, 5873
n.+den 442, 1723, 1895, 4404
n.+dür 394, 636, 1642, 1643, 1644, 1645,
1646, 1881, 2205, 3010, 3082, 3445,
4179, 4254, 4254, 4600, 4781, 5192,
5349
n.+ler 236, 1348, 1877, 1880, 1898, 2791,
5177, 5191, 5422, 5442
n.+lerden 1121
n.+lere 1401, 2354
n.+leri 108, 408, 1175, 1683, 2109, 3293
n.+lerinden 3443
n.+lerle 3290

nebiya'llah Allah ın elçisi, peygamberi
n. 702

nebşite-i hazeyân (?) Bir yazı çeşidi, bir
yazı stili
n. 471, 3270-71

Nebt Yer adı
n. 5326, 5328
n.+ün 5337
→hadd-i N.

necât

n. **bul-** Kurtulmak, kurtuluşa ermek
n. b.-dı 4967
n. b.-dılar 2309-10

Necid Yer adı
n.+ün 5534
→kebd-i N.

necik Nasıl, ne şekilde
n. 1892

necim (Ar.) Yıldız
n.+den 1282

necis (Ar.) Pis, murdar (nesne)
n. 2355

neden 1. Nereden, nasıl
n. 1010, 2410
2. Hangi şeyden, neden
n. *hükemî eydurler ki gökler neden
düzüldiğin kimesne bilmez zîrâ ki şudur'ise
gerekdi ki yirden yara meyl ideydi...* 958

nefes (Ar.) Soluk, nefes
n.+i 1749
n. **çık-** Nefes vermek, soluk almak
n. ç.-maz 1751
n. **(ler) yolın dut-** Helâk etmek, ölümüne
yolaçmak
n. d.-dı 5781

nef' (Ar.) Menfaat, yarar
n.+i 2346

nefis (Ar.) Güzel, kıymetli, değerli
n. 2848

nefret

n. **dut-** nefretetmek
n. d.-arlar 3918

nefs (Ar.) Ruh, can, nefis
n. 3259, 3260
n.+inde 619

neft (F.) Neft yağı, kolayca tutuşup
yanabilen bir yağ
n. 2965, 3573, 5038, 5273
n.+i 2929
n.+ile 4493, 5431
n.+ler 2697
n.+ün 3574

nehâr

→âhir-i n., nısf-ı n.

nehârî (Ar.) Gündüzle ilgili, gündüz
gönülen
n. 1420
n.+dür 1435, 1450, 1461, 1473, 1485

neheng (F.) Timsah
n. 100, 2111
n.+ile 101
n.+ler 3091

Nehirec Kişi adı
n.+ün 3034

nehr

n.-i **âb-ı Taberiyye** Yer adı, Taberiyye

nehri

n. 2352

n.-i **Aras** Yer adı; Aras nehri

n. 2263

n.-i **İlâk** Yer adı; İlâk nehri

n. 2260

n.-i **Ündülüs** Yer adı; Endülüüs nehri

n. 2254

- n. i.-duk 1833
n. i(d)-e 3018
n. i(d)-eler 3522
n. i(d)-en 944
n. i(d)-er 633-34, 2219, 3888
n. i(d)-erler 585
n. i.-gil 1738
n. i.-se 737, 785
n. i.-sün 3297
n. i(d)-üp 1504-05, 1948
n. itdür- Yüzünü bir tarafa yöneltmek
n. i.-ürler ... *bir oku geminüñ başına bağlar demrenini yukarı nazar itdürürler* 1657
n. kıl- Bakmak
n. 66, 1771, 1772
n. olun- Bakılmak
n. o.-sa 1129-30
nâzır
n. ol- Bakmak, yüzu dömük olmak
n. o.-a 2863
nazîr (Ar.) Benzer, eş
n.+i 3839
Nazîre Kişi adı
n. 4128, 4131
n.+yi 4127, 4134
ne Soru bildiren kelime
n. 49, 49, 133, 147, 192, 266, 266, 289, 297, 297, 303, 311, 332, 378, 394, 411, 444, 488, 492, 509, 600, 616, 624, 627, 628, 690, 834, 938, 950, 957, 1021, 1103, 1139, 1152, 1320, 1341, 1562, 1630, 1642, 1643, 1644, 1645, 1646, 1692, 1693, 1782, 1782, 1794, 1794, 1795, 1795, 1809, 1881, 1922, 1986, 1990, 2029, 2030, 2033, 2033, 2078, 2167, 2167, 2220, 2221, 2243, 2249, 2354, 2368, 2370, 2404, 2423, 2474, 2491, 2491, 2631, 2645, 2753, 2857, 3045, 3056, 3104, 3137, 3156, 3157, 3216, 3220, 3342, 3376, 3483, 3500, 3572, 3621, 3621, 3632, 3649, 3673, 3698, 3703, 3707, 3707, 3712, 3713, 3751, 3752, 3779, 3796, 3818, 3853, 3853, 3898, 3898, 3934, 4086, 4130, 4134, 4160, 4179, 4183, 4183, 4254, 4325, 4534, 4653, 4679, 4756, 4763, 4886, 4995, 5170, 5191, 5209, 5323, 5333, 5349, 5480, 5483, 5635, 5655, 5684, 5684, 5720, 5721, 5721, 5734, 5734, 5849, 5856, 5856, 5857, 5883, 5883, 5887
n.-den 5344
n.-dendür 1690
n.-dür 158, 160, 400, 1265, 1690, 1757, 1792, 2342, 2419, 3797, 3798, 3799, 4089, 4830, 5175, 5229, 5296, 5889
n.-ydi 86, 925
n.-ye 625, 3999
n.-yi 1623
n.+yile 134, 4255
n. kadar Ne kadar
n. 1179
ne kim/ne ki Ne, ne ki, ne kadar
n. 116, 119, 286, 592, 855, 1728, 2265, 2296, 2421, 3985, 4538
→her n., her ne kim
ne resme Ne şekilde, nasıl
n. 1618
nebâtât (Ar.) Otlar, bitkiler
n. 2489
nebeviyye
→habib-i n.-i 'azîm
nebi (Ar.) Peygamber
n.+yile 533
→kubbetü'n-n., mescid-i n.

name (F.) Mektup

n. 129, 131, 3519, 3638, 3642, 3735,
4557, 5242, 5423

Namiyân Yer adı

n. 2443

nâmiyât (Ar.) Bitkiler, yerde biten şeyler

n. 2491

n.+dur 552, 2489

Naptış Yer adı

n. 2160

→bahr-i N.

nâr

n.-ı **hâr** Şiddetli, kızgın ateş

n. h.+ı 5745

→kenîsetü'n-n., küre-i n.

n.-ı **Adırbaycân** Yer adı

n. 1612

n.-ı **Fars** Yer adı

n. 1611

nârü'l-harbîn Yer adı

n. 1620

nârü'l-hasef Yer adı

n. 1589

nârdenk (F.) Nar, erik, kırmızı, elma gibi

meyvelerden çıkarılan ekşimsi pekmez

n. 3856

nârinç (F.<nârenc) Turunc, portakal

n. 4300

n+i 4908

n.+den 5473

Naşeybîn Yer adı

n.+de 4020

naşihat (Ar.) Nasihat, öğüt

n. 156

n.+ım 3652

n. **it-** Öğüt vermek, nasihat etmek

n. i(d) ersin 297

n. **tut-** Ders almak, ibret almak

n. t.-dum 5348

Naşran Yer adı

n. 5452

Naşranî (Ar.) Hristiyan, İsevi

n.+dür 1364, 1403

n.+ler 3487, 3515

Naşbeten Yer adı

n. 2557

Naşeybîn

→cezîre-i N.

naṭ' (Ar.) Bez

n. 5117

n.+lar 3323

nâṭık (Ar.) Söyleyen, konuşan

n.+durular 2476

nâṭıka

→küttâb-ı n.

nâṭıkî

→hikmet-i n.

nây (F.) Ney

n. 1390

nazar (Ar.) 1. Bakış, bakma, gözetleme

n.+ı 632

2. Göz, niyet

n.+ıyla *ve her kimse ki aya yavuzluk*

nazarıyla kaşdı itse helâk olur 5104

3. Nazar

n. ... *anlarup/sıhhatinde nazar var*...1119

→heybet n.in it-

n. **eyle-** Bakmak

n. e.-di 198

n. e.-diler 5675

n. **it-** Bakmak

n. i.-di 182, 694, 1012, 2822, 3886, 5167,

5553, 5554

n. i.-diler 1297, 4129-30

- n.+de 2074, 2803
n.+dür 4349, 5142
n.+sinde 2340, 2448
n.+sine 2001
- nahle**
n.-i Meryem Yer adı
n. 5205
- nahlistān** (Ar.) Fidanlık, ağaçlık
n.+lar 4241
- nā-hoş** (F.) Hoş olmayan, nahoş
n.+dur 1758
- nahs/naḥis** (Ar.) Uğursuz, çirkin
n. 1479
n.+dur/n.+dur 1302, 1439
→kāu'-ı n.
- nahs-i asgar** En büyük uğursuzluk, mec.
Merih (Mars) Gezegeni
n. 1304, 1381
- nā'ib** (Ar.) Vekil
n.+ün 4480
- naḳāre** (F.) Dümbelek
n.+ler 4046
- naḳış** (Ar.) Süsleme, resim
n.+lar 2745
n. it- Resmetmek, işlemek, süslemek
n. i.-dikten 3412
n. i(d)-e 2859
n. i.-mişler 3290
- naḳd** (Ar.) Para
n.+ı 4486
n.+i 3097
- naḳil** bk. nakl
- naḳir** (Ar.) Pek küçük, önemsiz şey
n. 4988
- naḳkaş** (Ar.) Nakkaş, ressam
n.+ları 4712
- naḳkaşlık** Ressamlık, sislemecilik
n. 4311, 4720
- naḳl/naḳil** (Ar.) Söylenen şey, anlatılan
n.+e 1496
n. eyle- Aktarmak, anlatmak
n. e.-dik 2399
→dünyādan n. e.
- n. it-** Anlatmak, nakletmek
n. i.-dik 4041
n. i(d)-elüm 1240
n. i(d)-üp 1497
→dünyādan i.
- n. itdür-** Götürmek, taşımak
n. i.-ur 1792
- nāḳūs** (Ar.) Hristiyanlarda ibadet vaktini
bildirmek üzere kilisede çalınan çan
n. 4980
- nāliš**
n. it- 1. İnlemek, inildemek
n. i.-se 3588
2. Yalvarmak, dua etmek, niyazda bulunmak
n. i(d)-erler *anuy korkusından şerrinden*
Ḥaḳ te 'ālā celle ve 'alāya nāliš iderler 1854
- namāz** (F.) Namaz
n.+a 4669
n.+ı 4512
→cum'a n.ı
- n. kıl-** Namaz kılmak
n. k. dım 4645
n. k.-madı 3491
n. k.-urdu 3480
- namāz-gāh** Açıkta namaz kılmak üzere
yapılan üstü açık mescit
n.+dur 3514
- namāz-güzār** Namazını terketmeyen,
namazına devam eden
n. 5195

m.+dur 1018, 1020, 1026, 1054

mütenebbî (Ar.) Sahte peygamber

m.+nün 533

mütena'im

m. ol- Varlık içinde olmak, nimetlere gark olmak

m. o.-asız 1926

müteşa'id

m. ol- Yükselmek, yukarı çıkmak

m. o.-ur 1708

mütevâtir (Ar.) Arka arkaya, peşi sıra

m. 5815

m. ol- Arka arkaya gerçekleşmek, peşi sıra cereyanetmek

m. o.-dı 5845

mütevâzâ (Ar.) Apteshane

m.+lar 1989

Mütevekkil 'Alellah Kişi adı

m. 5060, 5757

mütevellid

m. ol- Meydana gelmek, zuhur etmek

m. o.-dılar 1889

müvekkel (Ar.) Vekil tayin edilen, vekil

tayin olunmuş

m.+dür 673, 1136, 1592, 2633, 3875

müvekkil (Ar.) Vekil

m.+leri 3873

m.-i ervâh-ı küffâr Kâfirlerin ruhlarının vekili

m. k.+dur 4179

müyesser

m. ol- Kolaylıkla gerçekleşmek, kolayca olmak

m. o.-dı 23

Müzâre Yer adı

m. 2358

müzeyyen

m. ol- Süslenmek

m. o.-a 1278

N

na'al (Ar.) Nal

n. 367

nâ-bedîd (F.) Görünmez, belirsiz, kayıp

n.+dür 3974

n. ol- Kaybolmak, görünmez olmak

n. o.-dı 4685, 5485

n. o.-dı 1273, 2325

n. o.-ur 1115

n. o.-urdu 1261, 5065

nâ-çar (F.) Çaresiz, ister istemez, haliyle

n. 2038, 2040, 3687, 5764

nâdir

→ hikâyet-i n.

nafaka (Ar.) Nafaka, geçimlik, yiyecek

parası

n. 3817

nâfe (F.) Tilki gibi bazı hayvanların

göbeklerinden çıkanları kirk

n.+yi 4082

nâfi' (Ar.) Menfaatli, yararlı

n. 2311, 2443, 3082

n.+dür 1111, 5290

nâ-gâh (F.) Ansızın, birdenbire

n. 167, 355, 364, 739, 1566, 1974, 2150,

2698, 2709, 2784, 2822, 3153, 3482,

3568, 3883, 4280, 4316, 4372, 4576,

4591, 4678, 4682, 4767, 4939, 4962,

4988, 5484, 5576, 5717

nâ-hak (F.) Beyhude, boş yere

n. 4550, 5504

n. yire Boş yere, haksız olarak

n. 5504

nâhiye (Ar.) Bölge, mahal

n. 2289

m. o.-ur *güneşin harâretü ynie müstevî olur...*2972

müşâbih (Ar.) Benzer, benzeş
m.+dür 1415

müşâhede
m. eyle- Müşahede etmek, gözlemlemek
m. e.-di 2821
m. it- Müşahede etmek, gözlemlemek
m. i.-diler 2650
m. i(d)-erüz 1075

müşebbak (Ar.< müşebbek) Kafes hâlinde işlemeli süs, nakış
m. 3037, 4761

müşg (F.) Misk
m. 1105, 2349, 3910, 5118, 5734
m.+den 4783
m.+lerle 3327
m. ü 'anber Misk ü anber
m. 2364

müşkil (Ar.) Güç, zor, çetin
m. 2135, 4984, 5398
m.+dür 2054, 5347

müştak (Ar.) Özleyen, görmeyi isteyen
m.+ım 4274

müştemel (Ar.) Bir şeye havi olan, içine alan, ihtiva eden
m.+dur 18

Müşterî (Ar.) Yer adı
m. 1354
m.+nın 1360
→felek-i M., sıfatul-M., suret-i M., tab'-ı M.

mûtabi'at
m. it- İltiba etmek, tabi olmak, uymak
m. i.-diler 4846

mûtala'a
m. it- Düşünmek, mütalâa etmek

m. i(d)-icek 288
m. i.-megile 434

müte'allik
→gönli m. ol , latırı m. ol-

müteferrik (Ar.) Ayn ayn, farklı
m. 1747
m. ol- Ayrılmak
m. o.-ur 1746

Mü'tefike Yer adı
m. 5589

müteğayyir
m. ol- Bozulmak, aslını kaybetmek
m. o.-maz 2354
m. o.-muş 1785
m. o.-ur 1780

müteharrik (Ar.) (Hava) Değişken, istikrarsız
m.+dür 5032
→havâ-yı m.

mütehayyir
m. kal- Şaşmak, şaşırmak
m. k.-dı 4215, 4964

mütekkaddim (Ar.) Geçmiş, önceki, eski
m.+lerün 794, 804

mütekkaddimîn
→hükemâ-yı m.

mütেকellim (Ar.) İslâm âlimi, ilm-i kelâm âlimi
m.+ler 3570

mütemerrid (Ar.) Dikbaşlılık eden, dikkafalı, isyankâr
m. 1851, 1867, 4349

mü'temir
m. ol- İtaat etmek, emre boyun eğmek
m. o.-up 23

mütenâhî (Ar.) Sonu olan, biten
m. 1054

musebbiḥe Ayın gövdesi

m. *ayın gövdesi ki vardır aya musebbiḥe diler...* 1185

müseddes (Ar.) Altı köşeli, altıgen

m. 2826

Müşellede Yer adı

m. 899

müsellem (Ar.) Doğruluğu tartışılmaz, su götürmez

m. 5346

m.+dür 877

m. değil Doğru değil, tartışılır

m. d.+dür 1306

m. düt- Kabul etmek, doğru saymak

m. d.-avuz 896

m. d.-dılar 1344

m. kıl- Teslimetmek

m. k.-dı 5236

Müşelles Yer adı

m. 889

müşelles

→şekl-i m.

m. ol- Üçgen olmak, üçgen şekline girmek

m. o.-ur 1713

Müselmānlık Müslümanlık

m.(g)+a 3265

müselmel (Ar.) Ardi arkasına, zincirleme, peşpeşe

m. 879

müseyn (?) Bir tür kap

m. 3546

Müslimān/Müselmān/Müsülmān (F.)

Müslüman

m. 483, 3335, 5361

m.+ı 5505

m.+ıla 4805

m.+lar 3838, 4512, 4834, 4995, 5068, 5270

m.+lara 3543

m.+lardır 5042

m.+ları 5404

m.+ların 4526

m.+un 4979

m. it- Müslümanlaştırmak, İslâmlaştırmak

m. i.-di 5025

m. ol- İslam dinine girmek, iman etmek,

Müslüman olmak

m. o.-dum 5365

Müslimîn

→imāme'l-m.

müsrif (Ar.) Müsif

m. 491, 3786

m.+lerden 4263

müstakîl (Ar.) Bağımsız, bağlantısız

m.+dür 5831

müstakîm (Ar.) (Hava) İyi, güzel

m. 1780

müstakîmü't-tulû' ast. Doğuş zamanı

düzenli

m. 1427

m. t.+dur 1445, 1451, 1456, 1462, 1469, 1474

müsteraha (Ar.) Apteshane

m. 2353

m.+dan 171

m.+ya 166, 178, 183

müstevlî (Ar.) Musallat, bela

m.+dür 5492

m. eyle- Musallatetmek

m. e.-mişdür 2815-16

m. ol- 1. Musallat olmak

m. o.-dı 4918, 5805

2. İsabet etmek, etkisi altına almak

mün'akid

- m. ol- Birleşmek, karışmak
 m. o.-a 2925, 3028
 m. o.-ur 3025, 3076, 3176

mün'akis

- m. ol- Geri dönmek, aksetmek
 m. o.-ur 1269

mün'akit (Ar.) Mutabık, uygun

- m.+dür 2595

münakkaş (Ar.) Nakışlı, resimli, işlemeli

- m. 2332, 2807, 2866, 3537
 m.+dur 3447
 m. eyle- Nakşetmek, işlemek, resmetmek
 m. e.-di 4260
 m. it- Nakşetmek, işlemek, resmetmek
 m. i.-diler 3616

müneccim (Ar.) Yıldız falcısı, büyücü

- m. 3809
 m.+ler 889, 901, 943, 1345, 1378, 1403,
 1509, 4224, 5822, 5826

müneccimān

- kavl-i m.

münhezim

- m. ol- Bozguna uğramak, yenilmek
 m. o.-dılar 5434
 m. o.-dı 1833
 m. o.-duk 3781
 m. o.-up 5082

münkalib

- m.ü'l-hāl Hâli değiştiren
 m. h.+dür 1444

münkatı'

- m. ol- Kesilmek, ara verilmek
 m. o.-ursa 1811

münakir

- m. ol- İnkâr etmek, inkârcı olmak
 m. o.-alar 1290

- m. o.-dılar 110-11

- m. o.-mak 1076

- m. o.-mazuz 906-07

müntehâ (Ar.) Son, uç

- m.+sı 2211
 →sidretü'l-m.

Münzir Kişi adı

- m.+ün 4608

Münzir İbn-i Nu'mân Kişi adı

- m. 4257

mürde-seng (F.) Tabii hâldeki kurşun

- oksit
 m. 3178
 →hâcer-i m.

mürekkab (Ar.) Mürekkep

- m. 2969
 m.+ile 845

müretteb (Ar.) Tertip olunmuş, dizilmiş,

- dizili
 m.+dür 518, 522

mürgizâr (F. < mürğ-zâr) Kuş yatağı

- m. 5673
 m.+da 5676

mürtefi (Ar.) mec. Revaçta

- m.+dür 1774-75

mürverîd (F. < mürvârîd) İnci

- m. 1392

müsâfırlıĝ

- m. it- Ağırlamak, konuk etmek
 m. i.-meden 55

müsâfir (Ar.) Misafir

- m.+ler 1095

müsâvi (Ar.) Eşit, denk

- m. 1423
 m.+dür 1880

müsebbib (Ar.) Sebep olan, sebep

- m. 1329, 5857

mu'ellif

m.-i kitāb Kitabın müellifi, kitabın yazarı
m. 468

mü'essir (Ar.) İşleyen, yapan, hükmü
yerine getiren
m. 1296

m. ol- Etkilemek
m. o.-a 1296

mü'eyyid (Ar.) Doğulayan, teyit eden,
tasdik eden
m. 5719
→melik-i m.-i 'âdil

müezzî

m. ol- Sıkıntı vermek, eziyet çektirmek
m. o.-ur 3767

müezzîn (Ar.) Ezan okuyan kimse,
müezzîn
m.+leri 3432

müferrih (Ar.) Gömül açıcı, ferahlatıcı
m. 3017

müflis (Ar.) Pullarla kaplı, pullu
m. 1867

müfsid (Ar.) Bozguncu, fesat çıkaran
m. 4428
m.+ler 3854

müheyyâ

m. ol- Hazır olmak, hazırlanmak
m. o.-up 4836

mühlik (Ar.) Tehlikeli
m.+dür 2052
m. ol- Tehlikeli olmak
m. o.-ur 1677

Mühre Yer adı

m. 5253

mühür

m. eyle- Mühürlemek, mühür basmak
m. e.-se 4188

mükâfat

m. it- Karşılık vermek, iyilikte bulunmak
m. i(d)-eler 486

mükerrem (Ar.) Aziz, kutsal
m. 4903
→asker-i m.

Mükerrem Kişi adı

m. 4904, 4905

mülâzemet

m. it- 1. (Birine) Bağlanmak, tâbî olmak
m. i.-mekdür *ya 'nî edebîy sebebi şâlihîlere*
mülâzemeti mekdür 4395

2. Bir yere sürekli şekilde gidip gelmek,
devam etmek
m. i.-di 3889

mülk (Ar.) Mal, varlık

m.+imdir 1218
→dârü'l-m., dârü'l-m.-i Âdem, dârü'l-m.-i
ekâsire, māl u m.

mülûk

→sarây-ı m.

mü'mîn (Ar.) Allah'a inanan, iman eden

m.+leri 4029
m.+ün 5509

mü'mînîn

→emirü'l-m., zamân-ı emirü'l-m.

mümkîn (Ar.) Mümkün

m. 4538
m. ol- Mümkün olmak
m. o.-a 328
m. o.-masa 4816
m. o.-maya 2582-83

münâd

m. î'l-emvât Ölülerin çağırıcısı; mec. Hz.
İsrafil
m.+dır 643

m. 5742
 2. is. Bitişik, yan yana
 m.+dur 2113, 4695, 4696, 5321
m. ol- İçine girmek, karışmak
 m. o.-a 3075
 m. o.-ıcak 1710
muvâfık (Ar.) Uygun
 m.+dur 85
m. ol- Uygun olmak, benzemek
 m. o.-a 4728
muzaffer
m. ol- Zafer kazanmak, galip gelmek
 m. o.-a 2862
müziyât (Ar.) İnsanı rahatsız eden küçük
 şeyler, hayvancıklar
 m.+ımı 2673
muzlim (Ar.) Uğursuz, dehşetli, karanlık
 m.+durur 5581
 m.+dür 1346
mübâlağa (Ar.) Mübalâğa, çok, pek, aşırı
 derecede, ziyadesiyle
 m. 1835, 2824, 3472, 4464, 4543, 5588
 m.+yıla 5770
mübârek (Ar.) 1. Kutsal, kutlu, uğurlu
 m. 671, 2661, 2746, 2765, 3763, 4108,
 4436, 4640, 4876, 4907, 4952, 5077,
 5109, 5130, 5367, 5535
 2. Verimli, bereketli
 m. *ve mübârek toprağı vardır ve her yerde*
kaht olsa anda hiç olmaz...5239
 →çeşme-i m., hicret-i m., mevlid-i m.,
 şehri m.
Müberra Kişi adı
 m. 4617
mücâhid (Ar.) Mücahit
 m.+i 4745

mücâvir
m. ol- Yakınlaşmak
 m. o.-duğına 1759
mücerred (Ar.) Mücerret, soyut
 m. *kâfirler bu sözi işitdiler eyitdiler ki bu bir*
mücerred dâ'vidür 1251
Mücinne Medine'nin diğer adı
 m. 5127
Mücmire Yer adı
 m. 908
müctemi' (Ar.) Toplanmış, bir araya gelmiş
 m.+dür 1955
m. ol- Toplanmak, bir araya gelmek
 m. o.-dı 1948-49
 m. o.-ur 188
müdâvenet (Ar.) Süreklilik, devamlılık
 m.+le 4137
müdde'i (Ar.) Dava, iddia
 m.+lerün 534
müddet (Ar.) Müddet
 m. 252, 400, 2234, 3075, 3149, 3172,
 3247, 3317
 m.+de 3088, 3248
 m.+den 2298, 3091
 m.+i 5337
 →'ömrim m.inde 263
müdebbir (Ar.) Tedbirli, her şeyi hikmetle
 yapan Allah
 m.+i 1028
müdevver (Ar.) Yuvarlak
 m. 1178, 1379, 1712, 2026, 2202, 2581,
 2583, 2586, 2587
 m.+dür 2566
müdevverü's-şekil Şekli yuvarlak,
 yuvarlak şekilli
 m. ş.+dür 978